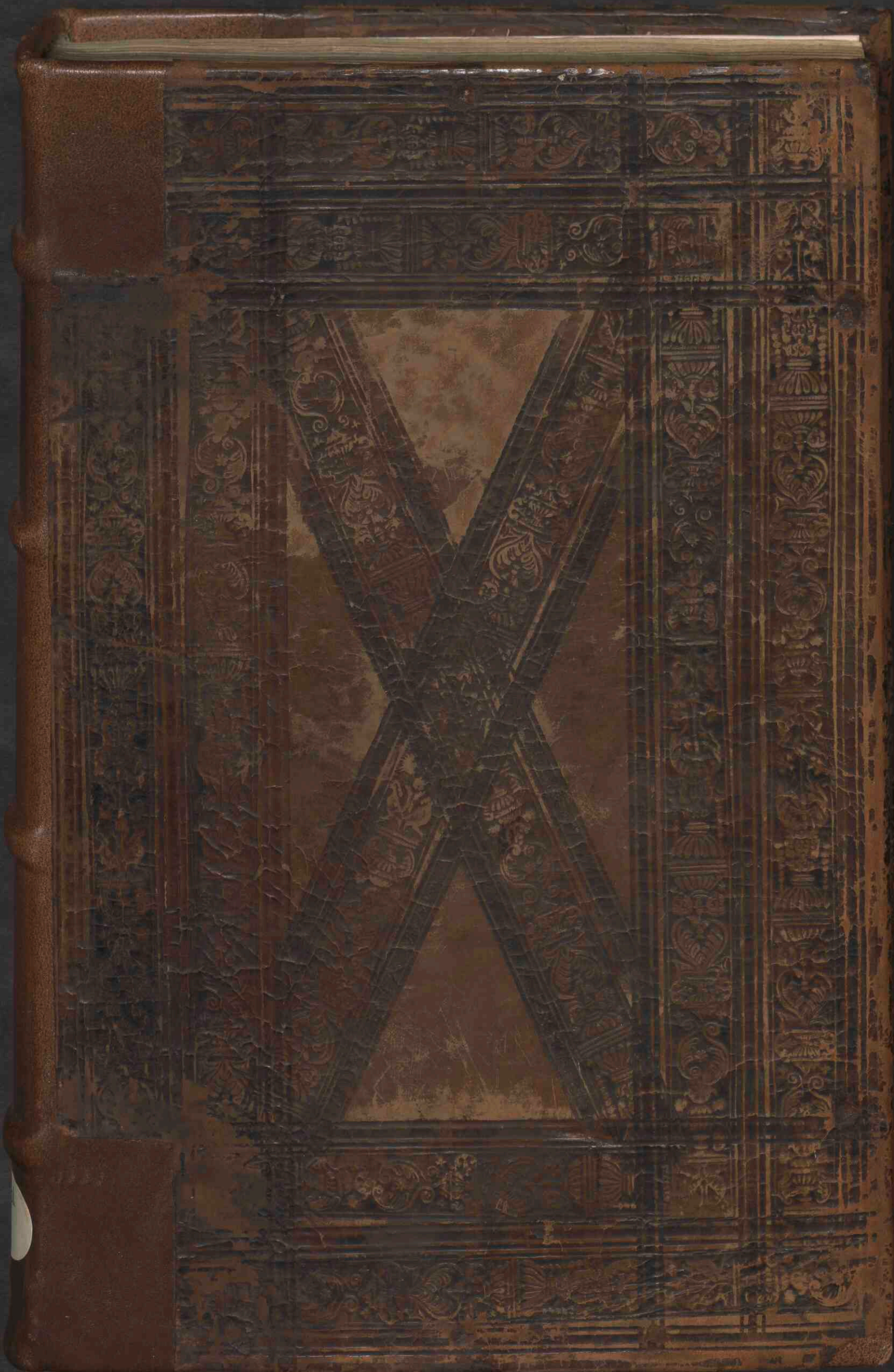

Marcelli uiri illustris, De medicamentis empiricis, physicis, ac rationabilibus Liber, ante mille ac ducentos plus minus annos scriptus, iam primum in lucem emergens, & suae integritati plerisq[ue] locis restitutus, Per Ianum Cornarium Medicum, Physicum Northuseñ. : item Claudii Galeni libri nouem nunc primum Latini facti, idq[ue] opera eiusdem Iani Cornarij, quorum argumenta uersa pagina indicabit. Elenchi in utrunq[ue] opus.

<https://hdl.handle.net/1874/433688>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

O. fol.

51

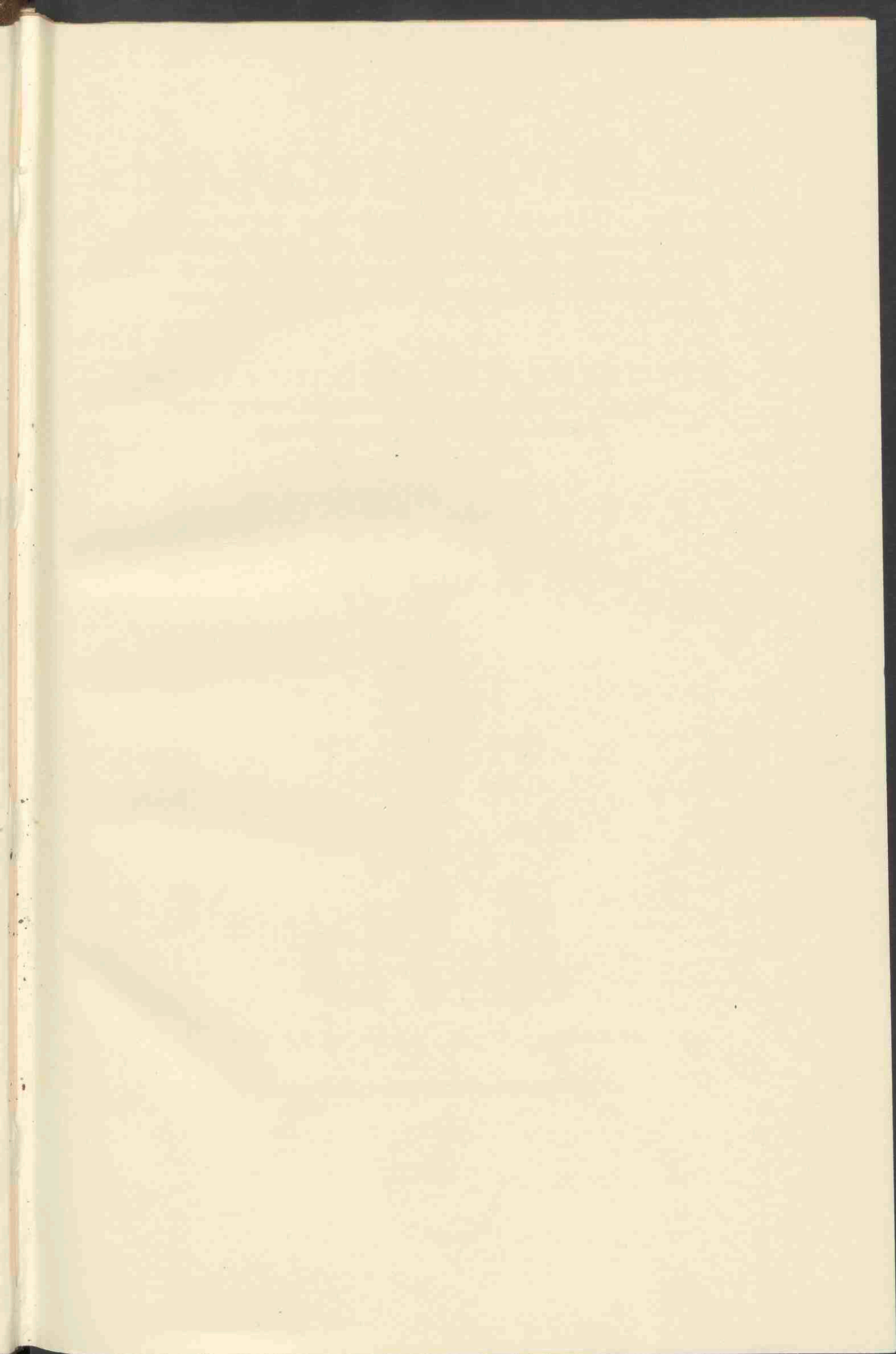
184.

1.

MAFFRELL'S

MARCELLI VIRI IL-

LVSTIS, DE MEDICAMENTIS EMPIRICIS, PHYSI-
cis, ac rationabilibus Liber, ante mille ac ducentos plus minus annos scri-
ptus, iam primum in lucem emergens, & suæ integritati plerisq; locis resti-
tutus, Per Ianum Cornarium Medicum, Phycum Northusen.

ITEM

SOCLAVDII GALENI LIBRINO VEM

nunc primum Latini facti, idq; opera eiusdem Iani Cornarij,
quorum argumenta uersa pagina indicabit.

Elenchi in utrunq; opus.

Ex donatrom Buegetii

FRO

BEN.

BASILEAE ANNO M. D. XXXVI.

Cum priuilegio Imperiali in annos quatuor.

N

CLAVDII GALENI

De causis respirationis.	liber i.
De utilitate respirationis.	liber i.
De difficultate respirationis.	libri iii.
De uteri dissectione	liber i.
De foetus formatione.	liber i.
De semine	libri ii.

VIRIS ET PIETATIS

ET LITERARVM PROVEHENDARVM STUDIO CE/
leberrimis, Ioanni Reineke, & Gulielmo Rinco, rei metallicę in il/
lustri comitatu Mansfeldiano præfectis, Ianus Corna
rius Medicus Physicus Northusen, S. D.

MNES QUIDEM BONAE ARTES AC DIS/
ciplinæ, Viri celeberrimi, à Græcis utpote acutis. ho/
minibus, aut inuentæ sunt, aut certe ab alijs quibuscūq;
gentibus initio dato, per græcam nationem sic excultæ
sunt, ut apud nullas alias prius fuisse uideri possint. Ve/
rum uix ulla est alia quæ & totam se græciæ debeat, &
tota in ipsius lingua adhuc restet, quàm Medicina. Ta/
met si enim nō constet quando & ubi primum cœperit, & mihi sanè uidea/
tur mox cum ipsis hominibus initium sumpsisse, ex naturæ instinctu ad
experienda auxilia, contra tot mala ingruentia progressis, non minus utiq;
quàm alia quædam animantia ad salutaria remedia ex sese agnoscenda ac
usurpanda aptis, Tamen antiquissimi autores Medicinæ Græci celebrantur:
atq; præteritis in præsens, Apolline, Aesculapio, Machaone ac Podalirio,
ob medicandi gloriâ partim ἀποθεώσεσιν dignis iudicatis, partim nō minus
in diuina Homeri Iliade celebribus, unum summum artis autorem ac scri/
ptorem Hippocratē proferemus, cum quo nemo priorum aut posteriorū
conferri meretur, utpote qui non, uelut illi quos recensui, uni seculo, sed o/
mni posteritati scriptis suis commodauit, & ad eternitatem medicinam pro/
pagauit. Hunc præcesserunt tamē alij aliquot nō ignobiles medici ac physsi/
ci, & in primis Democritus. Insequuti sunt etiâ multi, sed maxime clari Dio/
cles, Anaxagoras, Herophilus atq; Erasistratus fuerunt, quorum tamen o/
mnium scripta interciderunt. Hippocratis autem opera haud dubie diuini
numinis beneficentiâ in hunc usq; diem seruata supersunt, habentur, legun/
tur, & in ipsis adeo conseruata restat nobis uera medicina. Velimus enim
nolimus fatēdum est hunc solum esse & parentem artis & propagatorem,
ut caliginosissimo errore inuoluti hallucinentur, quicūq; aliunde quàm ex
istius doctiss. uiri scriptis, quærendâ medicam artem ducant, aut discendâ
tradant, aut edocti: ut sibi uidentur: feliciter se exercere posse sperant. Ne/
gas ergo tu, inquit aliquis ex illis, quicquam esse apud latinos homines au/
torum, unde medicinam condiscere possimus? & unde accepta medicami/
na male affectis corporibus prospere accommodare queamus? An tu Aui/
cennam, Rasim, Auerroim, Albucasim, & quid opus est recēdere singulos?
tam multos Arabes scriptores insignes medicos, qui hodie in pleijsq; o/
mnibus gymnasijs regnant, et latine leguntur, nullo loco ponis? & num tot

Medicina
græca.

Medicina
origo.

Hippocrates

Hippocratis
opera.

Arabes et bar/
bary medici.

Doctores &
medici quomo-
do fiant
Timotheus
Musicus

Scholæ publi-
cæ

Iudicandi duo
instrumenta

Opinionum
pertinacia

Florentina
Academia
Galenica
Galenus

Via Hippo-
cratica

Itali ac Galli medici, tot practicarum (ut appellant) scriptis editis clari, tibi non uidentur medici? & quidem tales, ut ex his etiam citra Hippocratis cognitionem ac lectionem, liceat esse medicis, & non uulgo tantum, sed & publicis etiam scholis doctoris titulo insigniri? Ego uero ut non negauerim sic hodie publice medicos fieri, Sic constanter asseuero, tales non aliter medicos esse, quàm olim Musicos Timotheus esse iudicabat ab ineptis artificibus institutos. Nimirum quos omnes artem dediscere cogebat prius, quo apti fierent ad ueram musicam ab ipso discendam, atq; id duplicato precio exacto, quum geminus labor esset, & dediscendi prauam institutionem, & addiscendi ueram artem. Et sanè consultum esset ut omnes publicæ scholæ semel agnito errore, omnia tum Arabum, tum Italorum ac Galorum barbarorum Medicorum opera, aut potius onera, quorum iugo non aliter quàm uilissima seruitute grauissime premuntur, excuterent ac exterminarent, & se Hippocrati uero artis medicæ Timotheo formandos concrederent, uisuræ utiq; essent uel sero tandem, in quantis tenebris uersatæ fuissent, ubi ueritatis lumen ex Hippocrate ipsis illucesceret, ut tum ratione, tum experientia, quæ duo iudicandi de rebus omnibus uelut instrumenta homini à natura contributa sunt, constantissimam & euidentissimam Hippocratis scriptorum certitudinem cognoscere possint. Sed difficilimum est eos qui se semel alicuius sectæ opinionibus addixerunt ad ueritatem reducere. At uero non penitus desperandum, quando nuper adeo una Florentina academia respiscendi aliquando etiam alijs spem nobis exhibuit, quæ excusso Arabicæ & barbaræ seruitutis medicæ iugo, ex professo se Galenicam appellauit, & profligato barbarorum exercitu, unum totum & solum Galenum, ut optimum artis medicæ autorem, in omnibus se sequuturam pollicita est: quod quum fecit non exclusit utiq; Hippocratem, super cuius scripta uelut firmissimam basim & solidum fundamentum, omnia Galeni opera sunt extructa, utpote qui omnia quæ tradit, ubiq; omni arrepta occasione, ad reuerendum illum senem: sic enim ferè appellare solet: referat, eius autoritate defendat, ut qui primus omnium recta usus sit uia, ad quam proxime quidē aspirarint Aristoteles & Theophrastus, Multi uero alij postea descuerint, aut tandē etiam corruerint: in quibus omnibus refutandis acerrimū Hippocratis uindicæ præstat Galenus, ut nisi Galenus scripisset, lōge uilior Hippocratis gloria apud omnes esset, quū fuerint qui palam hominis doctissimi scripta incessere non erubuerint. Manetq; hoc modo, quasi unum coniunctum corpus, Hippocratis & Galeni scriptorum aceruus, in quo uidelicet uera medendi ars & ratio, eaq; tota comprehensa est, ut præter hos nullis alijs medicis scriptis sit opus. Ingenij saltē uigore opus est, & linguarum cognitione, atq; industria diligentia, quibus adhibitis summorū uirorum scripta assequamur. Apud hos enim uelut dixi, grecos autores medicina nobis restat, sic exculta ac propagata est, ut ad nul-

los alios potius & maiore merito, etiam ipsam inuentionis gloriam referamus, atq; hos nō aliter quā diuinos homines ueneremur, ueluti per quos nobis & sana tutandi, & morbida corpora sanandi ratio, diuinitus est ostensa. Et sanē hoc sensisse uidentur omnes medici qui post uerum illū Hippocratis discipulum Galenum scripserūt. Nam & Hippocratem & Galenū ex æquo sibi imitandos proposuerūt, relictisq; omnibus empiricis ac falsō se appellantibus methodicis, qui ab Hippocratis placitis descuerunt, rationali uia ac methodo ab Hippocrate inuēta & indicata, & à Galeno exculta ac dilatata progressi sunt, Tales sunt Oribasius, Aëtius, Paulus, qui palam professi Galeni nomen pleraq; omnia ex illius scriptis accepta prodiderunt. Porro latinos libenter ad huius cum græcis gloriæ participationem admitterem, sed nescio quomodo hi à Medicina sic abhorruerint, ut nihil extet quod hunc honorem mereatur, præter unicum Cornelium Celsum, qui tamen & ipse octo libris de re medica editis, in plerisq; omnibus Hippocratē ipsum expresit, ut integras sentētiarum periodos ex ipso descriptas subinde in eo uideas, Imò tota capita nihil aliud quā Hippocratis sententias ad uerbum reddunt. Plinius contra Romanam grauitatem uisum esse ait, si instar leuium hominum græcorum artem medicam exercerent, & hoc questu ex immani uitæ precio facto. Sed & illud addit. Non fuisse futuram aliter quā Græce tractantibus fidem ac auctoritatem, quum etiam imperiti linguæ minus crediderint se iuuari his quæ ipsi aliquo modo intelligerent. Et ipse sanē Plinius medicinam ex professo non tractauit, sed ut arbiter quædam à se producta æstimauit ac expendit. Quare quo etiam latina res medica auctior redderetur, annisi sumus nuper ipsos græcos medicos latinos facere, aggressi imprimis optimum autorem Hippocratem, sed partim rei difficultate deterriti, partim quæsitū ad rem oportune conficiendam Mœcenatis fauore ac benignitate destituti, & eodem non longe post fato sublato, ab hac opera destitimus, non tamen ut penitus hoc seculum desperare iubeam ab Hippocrate nostro latino legendo. Est enim bona pars eius operum apud me conuersa, sed cui expoliendæ, atq; ei quæ superest addendæ, tum anni isti, tum temporum infelicitas, in quibus talia nullius precij existunt, non sufficiunt. Neq; enim expetendum à me puto, ut meo priuato sumptu hoc ocium mihi comparem, quo publica studia iuuentur, quanquam nō ignorem quantam gloriā res ista mihi parere possit: hæc est em̄ scilicet quæ ut ingens præmiū nobis ab amicis proponitur, quā tamē ut nō ambio, sic nō adeo cornea fibra præditus sum, ut nō hinc iucūde afficiar. Reges ac magnos principes hæc gloriā decebat, ἀλλὰ, πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι μύηστοι. Mihi ut priuato onerosior quā honoratior existat. Hippocrate itaq; relicto, Aëtium nuper paucis ante cognitum medicū, latinum exhibui fermē dimidiatum, additurus & reliquū si tuisset exemplaris græci copia, & nisi Italus quidā interpres hoc onere me leuasset, qui partē quā ego nō ha-

Oribasius

Aëtius

Paulus

Medicorum

latinorum ra-

ritas

Cornelius

Celsus

Cur pauci me-

dici Latini

Plinius

Hippocrates

latinus Cor-

narij

Actius latinus

Galenī uersio
per Cornariū

Commentarij
medici, Corna-
rij

Marcellus lati-
nus medicus

Medici latini
quos Marcel-
lus secutus est

Aufonius me-
dicus

Eutropius me-
dicus

Siburius medi-
cus
Marcellus
Empiricus

bui de suo conuersam adiecit, quanquā hoc ipsum opus uisum quidē non dū possideam, & ex integro moliar nouā cōuersionem, quū etiam interim dum is hanc operam præstitit, mihi exemplaris græci reliqui copia contigerit. Sed & post Actium, supra tractationem de respiratione, librosq; de semine, & uteri dissectione, ac fœtus formatione, omnia à me primum conuersa, non ita dudum insigne opus Galeni de compositione pharmacorum secundum locos Frobenio Typographo obtuli, latinum primum à me factum, & medicis commentarijs nostris additis illustratum. ex quibus Galeni quidem opus omnibus Galeni scriptis, imò uniuersæ rei medicæ, uelut Colophonem addit. Nostri autem commentarij, nisi penitus fallor, aliquot milibus difficilium ac obscurorum locorum, tum apud græcos, tum apud latinos medicos intelligendis sufficient, supra institutum, hoc est Galeni librorum *ἡ τὸ πρῶτον* expositionem, & in integrum restitutionem. Sed tamen hæc omnia adhuc non sunt alia quā à græcis accepta: hinc enim ceu fonte perenni, Medicorum apollineis ora rigantur aquis. Quo igitur & latina parte studiosos medicinæ iuuaremus, en uobis ornatissimi uiri, etiam latinum *αὐτογράφου* medicum hunc Marcellum, qui quidem ex suo instituto hoc opus latine prodidit, sed tamen ut in præfatione fatetur, hinc inde collectum, & præsertim ex latinis autoribus, utroq; ut inquit Plinio, Apuleio, Celso, Apollinari ac Designatiano. sed & Siburio, Eutropioq; ac Ausonio, quos proximo ante se tempore uixisse testatur, illustresque honoribus & ciues ac maiores suos appellat. Quare ex his adeo uerbis clarescit, sub Gratiani & Theodosij magni Imperatorum ætatem hunc Marcellum floruisse, Gallumq; atque adeo Burdegalensem ciuem fuisse. Nam Ausonius medicus Ausonij Poetæ pater sub Valentiniano uixit, & ipse Poeta Gratiani præceptor fuit, cui contemporaneum fuisse Marcellum uerisimile est, imò etiam *ὁμόπατρις*, quando Siburium Eutropiumq; ac Ausonium medicum ciues ac maiores suos dicit. Sed & Eutropium sub Valentiniano uixisse constat, quanquam presbyterum & diui Augustini discipulum fuisse Volaterranus ex Ptolemæo Lucensi tradat, & scripsisse Epitomen Romanæ Historiæ ab urbe condita usque ad Iouinianum & Valentinianum Imperatorem, quæ res tamen nihil obstat, quo minus & medicus fuisse credatur. De Ausonio certe medico, ex Poetæ Ausonij filij Epicedio in patrem satis constat. Siburius uero, si tamen recte legitur, penitus obscurus existit. Est autem planè Empiricus totus hic Marcelli liber, ex observationibus cum aliorum, tum ipsius congestus, adeo ut nec plebeia & agrestium hominum remedia fortuita inquirere ac prodere neglexerit, atq; ea magna ex parte superstitiosa. & quanquam Christianum fuisse appareat, cum ex aliquot locis, tum ex eius seculi ratione, tamen mirum quā uana pleraq; tradat à gentibus etiam fastidienda, præsertim ubi carmina attexit, & incantationes penitus ridiculas, aliquando græcas, aliquando lingua

ignotas:

ignota: quod nimirum hoc ipsum est quod Plinius dixit, homines minore
fidem habere his quæ intelligunt. Eiusdem uanitatis sunt & characteres qui
dam peregrini proditi ab ipso amuleti gratia adalligandi, & quædam anu/
lorum sculpturæ gestandæ, omnino talium præstigiorum ac deliramento/
rum, qualium magna mole referisse scripta sua Xenocratem Aphrodisiæ/
sem, & Pamphilum quædam sexto simplicium pharmacorum Galenus re/
fert. Sed & Plin. eiusmodi subinde prodere nõ dubitauit. Nos ut talia non
probamus, sic reiicere ex opere publico nobis nõ permisimus, Imò quædã
ex his græca miserrime mutilata suo nitore restituimus, ut aliquem sensum
exhiberent, quãquam quædam supersint eiusmodi ut dedita opera obscu/
rata uideantur, ne uidelicet intelligantur, atq; sic maioris estimationis sint,
uelut clandestina aliqua uí auxiliarem opem conferentia. Insunt præterea
multa Empirica remedia quæ itidem apud Galenum κατὰ τόπους legun/
tur, ex Archigene, Apollonio, Heraclidaq; Tarëtino & alijs quibusdã cita/
ta, ut quædã nobis eo facilius fuerit redintegrare detruncata ac uitiata. Cer/
te nihil temere in toto opere mutauimus, nisi palàm corruptũ, qualia multa
librarij & ignorantia, & incuria fuerunt admissa. Et tantum sanè me præsta/
turum promissi Hieronymo Frobenio Typographo Basiliens, diligentissi/
mo, qui hoc opus meæ fidei ac curæ concredidit. Est autem hic uir supra di/
ligentiam qua optimos quosq; autores accuratissime excudit, etiam non
uulgariter studiosus, ut ueteribus autoribus productis ac quasi nouis fa/
ctis, rem literariam omnem adaugeat. Sic nuper autores publicauit nemi/
ni antea notos, & hac parte laudem omnibus Europæ typographis præri/
puit, Veluti sunt Arriani & Hannonis periplus, Strabonis Epitome, Par/
thenius de fluminibus & montibus, uelut ego sentio, quanquam inscriptio
Plutarchum præferat, & idem Parthenius de amatorijs affectionibus a no/
bis latine redditus, Ptolemæi geographia, Diogenes Laertius, Aetius me/
dicus, & hic Marcellus medicus, & quem aliquando nostra ope inuulgabit
Constantinus Cæsar de agricultura, ut taceam de tot scriptoribus alijs, &
præsertim ueteribus Theologis, Erasmi Roterodami auxilio publicatis. Il/
lud præterea admonendum duxi, Scribonium Largũ nuper in Gallia pri/
mum inuulgatum, & publice omnibus latinũ medicũ scriptorem creditum,
totum in hoc Marcelli opere contineri, diuersis locis insertum, ab ouo (ut
aiunt) ferè usq; ad mala, adeo ut perorationem etiam Scribonij Marcellus
cap. 35. habeat. Quæ res facit ut ego dubitẽ Scriboniũ ipsum latine scripsisse.
Quũ enim in lib. Galeni κατὰ τόπους, tũ ab Andromacho, tũ ab Asclepiade me/
dicamenta Scribonij nomine præfixo producantur, eademq; etiã magna
ex parte in uulgato latino Scribonio legantur, uideri potest Andromachũ
& Asclepiadem ex latino scriptore Scribonio medico transtulisse ea me/
dicamenta, utpote qui his paulo annosior, sub Tiberij & Claudij Cæsa/
ris ætate uixit, & sic sanè uulgo omnibus persuasum esse uideo. At uero

Superstitiosi
carmina, &
characteres

Xenocrates
Pamphilus

Constantinus
Cæsar de agri
cultura

Scribonius
Largus

*Scribonius
scripsit græce*

*Siburius quis
sit*

quum pleraq; ex his pharmacis quæ in Galeno græce leguntur, itemq; in Scribonio latine habentur, dissideant tum in rerum diuersitate, tum in ponderum ratione, & hoc tamen sic ut ea diuersitas ex similitudine quadam appellationū ipsarū rerum uideatur oborta: ueluti uerbi gratia, quod *καρδάμωμον* in græco Galeni, Nasturtiū id est *κάρδαμον* legitur in latino Scribonij exemplari, & *καλλιωνος* in græco, æris flos id est *καλλὶς ἄνθος* habetur in Scribonio, minime existimandum puto græcos homines Andromachū & Asclepiadē talia ex latino Scribonij opere male transtulisse, Sed plane uice uersa, aliquem interpretem posteriorū seculorū Scribonium græcum transferendo, græca uel non intellecta, uel ex similitudine uocum corrupta bona fide reddidisse, hoc est errorem ex errore propagasse, uelut etiam in commentarijs nostris medicis abunde declarauī. Indicat autem & ipsa dictio se translaticiam esse, ut quæ illud latinissimum seculum nō resipit. Sed & si Scribonius latine hoc opus prodidisset, non uidetur Plinius eius mentionē fuisse neglecturus. Ignotū em̄ ipsi esse nō potuit, qui postea sub Vespasianis illud suum naturalis historiæ uolumen edidit. Quare Scribonium omnino græce scripsisse iudico, & quanquam Romani generis nobilissimæq; Scriboniorum familiæ nomen habeat, ut & hinc latine scripsisse uideri possit, Tamen tale tum seculum erat, ut quicumq; ex Romanis medici nam tentaret ac exerceat, se ad græcos transferret, atq; hoc est quod Plinius dixit, In tanto fructu paucissimi Quiritium attingere, & ipsi statim ad græcos transfugæ. Atq; hoc sanè iudicium meum de Scribonij libro, hoc loco ideo prætermittendum nō duxi, quod totum eum librum Marcellus transcripsit, & huic operi suo inseruit. Et tamen quum in præfatione multorum latinorum medicorum ex quibus sua collegerit, mentionem faciat, similiterq; aliquoties in operis progressu, Scribonij adeo aut eius interpretis nusquā commemorat, sed simpliciter illius libri uerba, eodē etiam ordine transscripta habet, ut ego aliquandiu dubius hæserim uter ex altero sua excerptisset. Verum ubi uiderem in Galeno eadem legi Scribonij nomine præfixo, quæ in eo libro continentur, planè translaticium Scribonij libellum uelut dixi iudicaui, & hoc factū suspicor circa Valentiniani Imperatoris ætatem, inclinata iam tū re latina. Ex ea itaq; translatione Marcellus bonam partem excerptit, autoris nomine suppresso, quod fortassis etiam ipse eius libri interpretes suppressit. Et quando in re obscura non aliter quàm suspicionibus & coniecturis agere possumus, addam & illud. Siburius cuius in præfatione meminit Marcellus, omnino Scribonius mihi legendus uideretur, nisi proximo tempore uixisse, ac ciuem suum uelut Aufonium & Eutropium diceret, quod de Scribonio intelligi non potest qui sub Claudio Cæsare uixit, nisi tam inconsiderantem circa temporum & hominum rationem fuisse credamus Marcellum, ut Scribonij ætatem & patriam ignorarit: aut nisi Siburius omnino is est qui Scribonium lati

tum latinum fecit, & Scribonij nomine reiecto suum præfixit, quæ proinde
 Marcellus ut autorem libri, & ciuem suū, & proximi ante se temporis agno-
 uit dum eius mentionē facit. Quicquid eius rei est, Liber sanè Scribonij ubiq;
 corruptissimus, uel ex toto ex Marcello ipso corrigi ac restitui potest, Cu- *Scribonius*
 ius opus ut uetus, & medici Empirici, & qui ipse latine scripsit, dignissimum *corruptus ex*
 uisum est, quod ab interitu uindicaretur, tum honestiss. uiris Hieronymo *Marcello resti*
 Frobenio & Nicolao Episcopo Basiliensib. typographis præstantissimis,
 tum etiam mihi. et sanè me nihil pœnitet eius operæ quam in eo euoluēdo
 ac emendādo collocaui, maxime quum ipse Galenus magis empiricos atq;
 remedia usu cognita probet, quàm methodicos ex ratione inconstanti ad
 morborum curationem progrediētes, ut sperem, imò certò sciam, etiam rei
 medicæ studiosos non exiguo fructu hoc opus sibi comparaturos ac lectu-
 ros, maxime uestris, uiri celeberrimi, nominibus præfulgentibus, ac quasi il-
 licentibus, de quibus iam constans in his regionibus fama est, uos nihil nisi
 egregium ac publica commodans probare: & de te quidem Ornatissime
 Ioannes, frequenter in confabulationibus meminit optimus & prudentissi-
 mus uir gener tuus Michael Meienburgk, huius urbis syndicus, ac amicus
 noster summus, quàm uidelicet integro animo sis erga bona studia & uerā
 pietatem affectus, ut uel eximiae uirtutis tuæ gratia sæpe cupiuerim tibi no-
 tior esse. In te uero optime Guilielme, eundem affectum cominus & co-
 ram etiam cognoui, ut non iniucunda mentio mihi de præclaris uirtutibus
 tuis apud honestissimum iuuenem Casparum Ernestum generum tuum
 quotidie ferè contingat. Magis enim mirum uidetur in uobis adhuc ui-
 gere animum ad bona studia amplexanda ac iuuanda propensum, quem
 olim adolescentibus uobis in publicis Gymnasijs excitatum, declarare in-
 dies amplius non desinitis, & hoc ferè toti à literis ad rei metallicæ cu-
 ram digressi ac quasi sequestrati, quum pleriq; qui omnem ætatem in pu-
 blicis scholis detriuerunt, iam ea ætate qua uos estis, non solum non fructū
 aliquem studiorum ex se ostentent, uerum etiam adolescentium studijs in-
 uidentes incommodent, timentes uidelicet ne indies amplius ipsorū igna-
 uia, imò ignorantia mundo inclarescat, aut etiam solis studiosorum ac do-
 ctorum titulis superbientes, alias uel in aulis magnatum colaces agant, *Corrupti mo-*
 uel caupones sint & pincernæ, sordidum quæstum ex omni occasione ca- *res studiosorū*
 ptantes. Quare ubi à curis & officijs quibus præclare incumbitis, fueritis *titulis gauden-*
 ociosiores, aliquando ad hunc Marcellum medicum uobis inscriptum & à *tium*
 me dicatum diuertentes, aut salutaria medicamenta legere ne pi-
 grescite, aut superstitiosa suauiter ridere satagite, Meq;

uestri nominis studiosum uel de fidicina

hac amate. Opt. Valete. Nor-

thusæ Calendis septemb.

ANNO. M. D. XXXV.

Index

INDEX MEDICINARVM IN

FRA SCRIPTARVM.

Ad capitis omnes subitos & diutinos & multiplices dolores. Cap.	I
Ad omnes dolores hemicranij & heterocranij subitos & diutinos. Cap.	II
Ad uertiginem capitis. Cap.	III
Pityriasi & porriginī, ac pruriginī, atq; ulceribus, & lendibus, & pedunculis. Cap.	IIII
Ad capitis reumata & purgationem, & ad pituitæ & flegmatis deductionem, & restrictionē catarrhi. Cap.	V
Alopecijs & tineis, & capillo fluenti, atq; infirmo. Cap.	VI
Capillo nigrando & crispando, his adiecta sunt quæ phlegmata & perfrictiones capitis deducunt.	VII
Ad omnes & multiplices oculorum dolores, medicamina & collyria, & remedia diuersa, physica & rationabilia de experimentis. Cap.	VIII
Ad aurium dolores uniuersos & uitia omnia, & surdiginem. Cap.	IX
Ad omnia uitia narium, & ad pituitam. Cap.	X
Vitijs labiorū & gingiuis, & oscedini, & oris ulceribus, & fœtori, & linguæ pustulis & palati exulcerationi. Cap.	XI
Dentium doloribus & vitijs eorum uniuersis. Cap.	XII
Dentifricia diuersa de experimentis. Cap.	XIII
Vux & faucibus & arterijs & raucedini. Cap.	XIIII
Ad anginam uel synanchen, & strumas, & parotidas, & reumata, & glândulas, & ea quæ faucibus hæserint euocanda. Cap.	XV
Ad omnes molestias tussis, & subitæ & diutinæ, ac uetustæ & siccæ atq; humidæ, & ad pthificos atq; eos qui sanguinolentum excreant, & ad empyicos & hæmoptoicos, atq; eos qui sanguisugas hauserint, nec non & stomachi stridorem. Cap.	XVI
Ad suspiriosos uel ad dyspnoicos, & ad omnes causas arteriarum, & ad uomitus restringendos & prouocandos, & ad sitim arcendam & singultus inhibendos, & ad reumaticos & uulsos remedia diuersa. Cap.	XVII
Humerorū & ceruicū doloribus, & opis thotonis, & hircosis, & ungui- bus, & paronichijs. Cap.	XVIII
Ad lichenem siue mētagram, uel impetiginē, & elephātiāsin, & lepram & ad exanthemata, & maculas, & liuores tumoresq; de facie abolendos, & ad genas scabras, & cicatrices malarum purgandas, & ad lentigines & stigmata delenda, remedia diuersa. Cap.	XIX
Ad omnia stomachi uitia, & ad omnes eius causas & dolores, & ad omnē cruditatem atq; indigieriem depellendam, & ad omnē uiscerum atq; aqua- liculi cōfirmationem, antidota, epithematia, potiones oxyporia, unctiones aliaq; remedia nonnulla. Cap.	XX
	Cordi

Cordis dolori & corco & præcordijs omnibus. Cap.	xxi
Ad hepatis uitia omnia, & molestias uniuersas. Cap.	xxii
Ad lienis uitia omnia, & molestias cunctas. Cap.	xxiii
Pleuriticis & omnium laterum doloribus. Cap.	xxiiii
Lumborum & coxarum doloribus ac torporibus, & ischiadicis remedia. Cap.	xxv
Renium & uesicæ doloribus & causis uniuersis, & calculo, & urinæ difficultatibus, nec non & urinæ incontinentiæ. Cap.	xxvi
Cœliacis & dysentericis, & torminosis, & ad intestina rupta, internósque morbos, atq; incontinentiam stercoris, remedia diuersa. Cap.	xxvii
Lumbricis & tineis & interaneis causis, id est, tenesmo, & ad rosus uentris, & strophum. Cap.	xxviii
Ad colum & ileon remedia diuersa. Cap.	xxix
Ad uentrem resoluendum, nec non & choleram proijciendam atque inhibendam, sales & potiones & catapotia diuersa. Cap.	xxx
Ad ani uitia, & fistulas podicis, & hæmorrhoidas. Cap.	xxxi
Paniculis & inguinibus & intertriginibus. Cap.	xxxii
Cæpariæ & uerendis uirilibus uniuersis, & herniosis siue uiris siue infantibus, & rebus uenerijs, & eunuchis sine ferro faciendis. Cap.	xxxiii
Genuum doloribus, & crurū ac tibiārū ulceribus & uaricibus & callis pedū, atq; clauis, & uerrucis, & plantis, & pollicibus, & talis, & articulis, & perionibus, & ruptis pedibus, & condylomatis neruorū atq; articulorum & ad extrahenda quæ casu calcata fuerint, uel quæ corpori inhæserint, diuersa remedia. Cap.	xxxiiii
Neruorū uitijs ac doloribus omnibus, & arthritidi, ac paralyfi doloribusq; medullarum, remedia diuersa. Cap.	xxxv
Ad podagram calidam & frigidam, & chiragram remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis ut in alijs omnibus infirmitatum causis supra scriptum est. Cap.	xxxvi

Notis ponderum ac mensurarum Marcellus his utitur.

℥	scrupulum	✱	denarium
℥	uictoriatum	—	unciam
℥	pondo	ε	semunciam
℥	sextarium	ς	semissem

MARCELLVS VIR IN

LVSTER EX MAGNO OFFICIO THEODOSII

Sen. filijs suis Salutem dicit.

EQVVTVS OPERA STVDIOSO

rum uirorum, qui licet alieni fuerint ab instituti-
one medicinæ, tamen huiusmodi causis curas
nobiles intulerunt, libellum hunc de Empiri-
cis quanta potui solertia diligentiaq; conscripsi,
remediorum Physicorum siue rationabilium
confectionibus & adnotationibus fartū unde
unde collectis. Nam si quid unquam cōgruum
sanitati, curationiq; hominum uel ab alijs com-

peri, uel ipse usu approbaui, uel legendo cognoui, id sparsum inconditūq;
collegi, & in unū corpus, quasi disiecta & lacera Aesculapius Virbij mem-
bra composui. Nec solum ueteres medicinæ artis autores Latino duntaxat
sermone perscriptos, cui rei operam uterq; Plinius, & Apuleius & Celsus
& Apollinaris ac Designatianus, aliq; nonnulli etiam proximo tempore
inlustres honoribus uiri ciues ac maiores nostri, Siburius, Eutropius atq;
Ausonius cōmodarūt, lectione scrutatus sum, sed etiā ab agrestibus & ple-
beis remedia fortuita atq; simplicia quę experimentis probauerant didici.
Quorum uobis copiam labore nostro uigiliaq; faciendam, filij dulcissimi,
pro necessitate infirmitatis humanæ piissimum duxi, orans primum diui-
nam misericordiam ne uobis uestrisq; experiēdi huius libelli necessitas ul-
la nascatur. Tum si qua fuerit prospiciendæ salutis & tuendæ ualetudinis
causa, gratule mini super hac re labori studioq; nostro, quod uobis absq;
medici intercessione, opem necessariam curationemq; præstabit. Cuius sci-
entiæ benefici a uice mutua caritatis humanæ cū omnibus infirmis amicis,
notis, ignotisq;, immo uero cum aduenis magis & pauperculis cōmunicare
debetis, quia & deo acceptior, & homini laudabilior misericordia quę egro
hospiti ac peregrino egenoq; defertur. Moneo sanè si qua fuerint paran-
da medicamina ne absq; medico aut incuriosius componantur, aut indili-
genter habeantur. Nam licet attentissime species & mensuras specierū re-
medijs quibusq; adscripsero, & ipsarum mensurarum notas, uel ponderum
qualitates secundum Græcam traditionem & medicorum ueterum consue-
tudinem seorsum libello huic inseruero, & non solum Romana sed etiam
Graia expositione digessero, tamē è re est ut hæc eadem cum peritioribus
conferantur, ac sæpius retractentur, & quæ confecta fuerint, uel parata me-
dicamina sub signaculis semper habeantur, ne aut casus incidat, aut mali-
gnitas alicuius obrepat, quæ beniuole & sincere parata corrumpat, sitq; de

Plinij duo
Apuleius
Celsus
Apollinaris
Designatianus
Siburius
Eutropius
Ausonius

Componendi
medicamina
cura.

b reme-

remedio uenenum, & de salubritate pernities, culpeturq; medicina, cum peccarit incuria. in summa me hæc benigne parasse, & tamen super his monuisse sufficiet: uos perinde sanitati uestræ, atq; opinioni meæ consuluisse conueniet. Epistolas quoq; eorum quorum studium æmulatum me esse scripsi, huic operi ne quid deesset, adieci, quarum lectio & incitare uos ad necessariam cognitionem, & instruere poterit ad salutem. Versiculis quoq; lusimus migmatum & specierum digestionem compositis. Non quod sit dignum aliquid in carmine, sed ut lectorem, scrutatoremq; huius operis & poema pelliciat, & exoptatio blanda conciliet, quod opusculum in infima parte huius codicis collocaui, & ut sermone nostro opera hæc solertia nostra composita claudantur, & nugas nostras multiplex foliorum celet obiectus.

DE MENSVRIS ET PONDERIBVS MEDICINALIBVS EX GRAECO TRANSLATIS IUXTA HIPPOCRATEM.

VNCIA habet drachmas numero viii, scrupula xxiiii.
 Mina habet libr. i, uncias ii. Cheme habet sicut drachma, ð iii. Obolos habet denarius vi. Cotyla hemina facit acetabula siue oxybapha iiii. Olyscion facit heminae partem septimam quod facit — i & drachmas ii. Cotylos habet — iiii, quod facit cyathos ii. & coclearia vi. Item Cotylus triunciarius habet hemine tertiam partem. Tetrobolon est quarta pars heminae. Chœnix sextarii duo sunt. Stater est quod metitur drachmas iiii. Est autem quanta semuncia. Denarius est argenteus drachma i. quod facit ð iii. Victoriatus denarius dimidia pars drachmæ est. Obolus minor drachmæ sexta pars est. Cyathus pars octaua sextarii, sed ad pōdus drachmarum pars decima est. Coclearium dimidia pars drachmæ est. Tetrasarius semuncia est.

Item de ponderibus & mensuris medicamentorum ex libro xxi
 Plinij historiarum naturalium.

DRACHMA attica denarii est argentei pondus. Drachma eadem habet in pondere obolos vi. Obolus habet chalcos x. Cyathus pendit drachmas x. Acetabulum quod dicitur habet heminae quartam partem. Hemina habet drachmas numero lx. Mina quam nostri minam uocant, pendit drachmas atticas centum.

Mensuras quoq; ipsas Græcorum de medicinalibus ponderibus addidimus. quæ sequenti pagina continentur, ut in huiuscemodi rebus, si uisum fuerit, de fonte quod aiunt, ipso petatur autoritas.

Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν.

ἡ μνᾶ ἔχῃ ὀλκᾶς	ξξ
ἡ λίτρα ἔχῃ οὐγγίας	ιβ
ἡ οὐγγία ἔχῃ ὀλκᾶς	κ
ἡ ὀλκή ἔχῃ γραμματᾶς	γ
τὸ γραμματεῖον ἔχῃ ὀβολῶς	ε-
ὁ ὀβολὸς ἔχῃ δραχμᾶς	δ-
τὸ πέντακτον ἔχῃ χαλκῶς	ε-
ὁ μίσημνον ἔχῃ ἡμίτετρας	ιβ
τὸ ἡμίτεκτον ἔχῃ χῶς	ε-
ὁ χῶς ἔχῃ χοίνικας	ε-
ἡ χοίνιξ ἔχῃ κοτύλας	δ-
ἡ κοτύλη ἔχῃ ἡμίφεςον	α
τὸ πρὸς βλίον δὲ κοτύλη δέξιν ἀθηναίαν	
τὸ ὀξύβαφον δὲ τέταρτον δέξιν κοτύλης	
ὁ κύαθος ἔκτον δέξιν κοτύλης	
ἡ χήμη ἔχῃ ὀλίαν μίαν	
ἡ ἐλλωλική κοτύλη ἔχῃ ἐλαίῳ ἑξῆς λι	α-
ὁ δὲ ξέσσης λι	β-
ὁ δὲ ἰταλικὸς ξέσσης λι	α-
ὁ κῆλιν οὖν ὅτι καὶ ἡ ἰταλική κοτύλη ἔχῃ	γο θ-
ἡ δὲ ἀλεξανδρινή κοτύλη ἐλαίῳ μὲν ἔχῃ	γο θ-
οἶνον δὲ	γο θ-

Τὸ δραχμίδιον ἔχῃ.

ἐλαίου	οἶνου	μέλιτος
λι οβ	λι π-	λι ξπ
	τὸ λόγιον ἔχῃ.	
λι θ-	λι ι	λι ις
	ὁ ξέσσης ἔχῃ.	
γο ιγ	λι α- γο κ	λι β-ς
	ἡ κοτύλη ἔχῃ.	
γο θ-	γο ι	λι α- γο γ
	ὁ κύαθος ἔχῃ.	
γο ας	γο ας γρ δ-	γο β-ς.

b 2

Epistolæ diuerforum, de qualitate & obseruatione medicinæ.

LARGIVS DESIGNATIANVS FILIIS

suis Salutem dicit.

LEGI antehac Hippocratis Coi Epistolam medicinæ autoris uel peritissimi, quam de tuenda ualitudine ad Antiochum regem scripsisse fertur, cuius quia præcepta & monita uobis ad salutis custodiam nota cuperem, collegi ut potui, quicquid seriem eius continere memineram eamque ore Romano interpretans scripsi. caui fateor ne ad uerbum uerba trāsferrem, quo minus pleraque linguarum diuersitate congruerent, si parum ponderis in significationibus ueris fieret: itaque explicandæ rei aduersus obscuritatem cōsului. Igitur Epistola talis est.

ANTIOCHO REGI HIPPOCRATES COVS SALVTEM D.

Hæc Epistola
nō habetur in

uulgato Hip/
pocr. operum
exēplari estq;
meo iudicio
nō Hippocra.

Coi, sed aut al
terius, aut cer
te Diocl. eadē

sanē sententia
in epistola Di
oclis explica

tur, quæ est
apud Paulum

Aeginetā lib.
I cap. C.

Corporis hu
mani partes

III

Caput

Eam te in hoc regnandi munere & culmine reputans sustinere personā ut rex magnus uitā multis utilem in longum prouehere debeas, ingentē si mul prouidentia tuæ metiens curam, qua experientissimus rerum, mathe sim quoque apprime adeptus es, conuenire talibus regalis peritiæ studijs arbitratum sum, domesticam quoque tuendi corporis & procurandæ ualitudinis scientiā, super cuius obseruationibus ad te scribēdū putauī, ut & quibus causis morbi existerent, & quibus prænosceretur indicijs, & qualibus inter exordia perimerentur medelis ostenderem. Nā ferē ut cæli turbulenta tempestas nunquā nisi præcedentibus solet signis ingruere, ita corporum immi nentia pleraque incommoda, ortus proprijs significatione monstratur. Spō deo autem pro ingenita docilitate, qua nostrā quoque super his rebus soler tiam probas, monitis meis auscultantem posse te reliquū uitæ tempus fir ma ualitudine et plena incolumitate producere. Corporis igitur humani fit à nobis quadripartita diuīsiō, cuius in partibus singulis ualitudinū modera tio continetur. Sunt autem partes hæ: cum capite oris sublimitas, pectoris latebra, uentris receptaculum, sentina uesicæ. Si capiti igitur eueniet incōmo dum, aut tenebrę offunduntur, aut cietur dolor, aut onusta quasi pondere supercilia sentiuntur. Aut fit temporū pulsus assiduus, aut tumescentibus mane oculis caligat aspectus: aut aures tinniunt, & accepto quodā interius tumultuantur sono. His ergo signis existentibus, caput est purgatione curā dum. Sed super huiusmodi tamen leniore medela: hyssopi uel origani indi ci coma iniecta defruto siue mulsę quæ septē uel plusculis diebus macerat. De quo liquore postmodū coagitato atque colato tepido hemina dimidiū aut ampliorem modū gargarizari oportet die calido uel sereno: ita ut resupi nato ore faucibus liquor ille cōtineat aliquantulū, et agitet alterna uice idque sæpius fiat, donec hemina dimidiū consumatur uel cum phlegmate proijci atur: sed hæc ieiuno adhibēda curatio est, qua nulla capiti leuior aut cōmo dior reperiet. Hoc remediū qui neglexerit, & indicijs supra scriptis nō occur rerit, necesse est sentiat aut oculorū uitia, aut ulcera intimis auribus erūpētia

aut

aut strumas in confinio colli, aut pulsus cerebri, aut suffocationem, aut circa guttur anginam, aut uue destillationem: glandulas quoque patietur, & tabem fluentium capillorum, & ulcera per caput efferuescentia, doloremque dentium creberrime. Quod si à pectore morbus minatur, qui esse simplex & non uolentissimus solet, his præsentitur indicijs. Primum pectoris sudor Pectus intimus testatur æstum stomachi laborantis. Splen erit quasi distensus & eminens, sputamenta fellita, scapulæ cum lateribus grauabuntur, & inprouiso dolore marcescent, assidue oscitationes ora diducunt inportunæ uigiliæ somnos fugabunt, artatus spiritus siti nocturna maxime inardescet, expergefactis mens erit tristis & nubila, post soporem totius penè corporis pulsus, tremor in brachijs uel in manibus, sicca etiam tussis quatiet infirmum. His igitur sapienter occurritur si consuetudo fiat sine ullo medicamento post cœnam uomendi. Vtile autem est etiam ieiunum uomere, magis enim humor noxijs qui stomacho insiderit egeritur. Itaque qui mane uomiturus est, debet minutatim rasani radices māducare, easque uel succum earum transmittere, cardamum quoque, id est, nasturtium, sed & sinapi, & erucam deuorare, & aquam inde tepidam super bibere, ac digito uomitum prouocare. Qui ista cōtempserit erit his obnoxius uitij: pulmonis labore uexabitur, frenesim sustinebit, atræ bilis infesta cōmotio, ad usque uesani eū furoris periculum trahet, iactabitur febribus acutis, inops somni agitabit perniciosus uigilijs. Si quando autem morbus à uentre molitur, qui & ipse Venter multiformi grassatur incōmodo, hæc signa præmittit. Torquet alius & correptos cibos immoderatis fluoribus fundit. Potus in amaritudinem uertit, membrorum omnium existunt dolores causa latente grassantes, nimij feruet ruboribus corpus, & acutis atque occultis febribus inardescit. Aduersum hæc uenter est molliendus sine grandi cura aut graui medicamento. Nam qui lapathio uel mercuriali herba usus fuerit, commode aluum tēperabit. si parum proficiet hæc medela, & supra dicta indicia perseverabunt, decoctus urticæ succus potui dabitur. Vtiliter accipiuntur & cymæ caulium multa aqua uehementer excoctæ. Etiam brassicæ humor melle admixto, & asperso sale temperatus bibi debet ad heminarum quattuor modum. Qui hæc adhibere cessauerit, his patebit iniurijs, ut aut cœliacus fiat, aut meatibus ruptis inmoderato uentris fluore uexetur. Hinc dysenteria oritur & iliacus morbus, & ad superiora fimus redundans uomitibus et empneumatis inficiet. Hinc ischijs passio erit dolorque coxarum, apoplexis etiam his originibus existet. hinc & sanguinis per interiores meatus, id est, per hæmorrhoidas fluor multus emanat. articulorum quoque morbus quem Græci arthritim uocant istinc creatur. Cum uero ex uesica imminet origo uitiorum, & ipsa non minus causis pluribus nocens, his significationibus intelligitur: inflatio uesicæ adest, solet enim in eam multus ex alui meatu uentus immit

ti, inde adſidua ruſtatio, inde incontinentes crepitus egeruntur, inde grauis ſomnus, inde urina ſordida & diri odoris egeritur, & circa genitalia tumor ſurgit. His ergo animaduuerſis, tali ſubueniendum medela: feniculi & apij radices uiño condito ueteri & odorato inijcias, & cum ſe hæc confuſa mace-
rauerint, cum uini cyathis duobus tantundem miſcebis aquæ calidæ, & ie-
iuno potui dabis. Præterea radicis aſparagi ſuccus cum uiño mixtus, opti-
me ſumitur. ſed & ciceris albi non arietini decocti ſuccus accipitur. ex hac
ualetudine niſi in exordio curatio adhibita fuerit, per uring difficultatem &
hydrops naſcitur, & dolor iecoris, & uitia renum, & ſtranguaria ueſicæ, uen-
trem moleſtiſſimi dolores uexabunt. Hæc ſunt de prænoſcendis præueni-
endiſq; morborum cauſis. Addidi etiam quibus & quatenus per anni circu-
lum pro temporum uiciſſitudine obſeruatis incolumitas cuſtodiat, ab
hyeme igitur ſalubrius fiet exordium. Ex die viii calen. Ianuarias corpori
bus humor adcreſcit uſq; ueris æquinoctium, quod incipit viii calen. Apri-
lis. Hoc ergo tempore utendum calidiſſimis cibis, & optimis, uiño aliquate-
nus indulgendum, uſus etiam ueneris minime reſpuendus. Ex æquinoctio
incipit phlegma creſcere, id eſt, concretus humor & frigidus uſq; in ortum
pleiadum, qui incipit pridie Idus Maias. ergo tum adhiberi conuenit bene
odoratos, ſed & acres cibos. ex hinc ſanguis ardentior febris augmenta
ſuppeditat, nec minus humor obbibitur, uſq; ad æſtui temporis commu-
tationem, quæ ad viii cal. Iulias inchoatur, à quo die uenere abſtinendum
ieiunandumq;. Ab octauo enim cal. Iulias æſtiua progreſſio incrementa
fellis exſuſcitatur uſq; in autumnæ equinoctium, quod eſt vi calen. Octobris.
erit igitur utendum frigidis & ſapidis & bene olentibus cibis, parcius ieiunā-
dum, & à uenereo uſu, ab viii cal. Iulias certe per dies duodecim penitus
abſtinendum. poſt autumnæ æquinoctium, id eſt poſt diem vi cal. Octob.
acres biles uires & augmētum fortiuntur, in occaſum pleiadum qui eſt iiii.
Idus Nouemb. humores etiam graues ſerpunt. Erit igitur utendum acidis
& acris cibis, uenere quoq; abſtinendum, parcius etiam ieiunandum. Ab
hoc rursus tempore, id eſt, à iiii idus Nouembris ſanguis deficit, congruit
igitur leuioribus cibis uti, uiño indulgere, nec uſu ueneris abſtinere, in viii
calen. Ianuarias ex quo incipit tempus hybernum. Hæc ut dixi obſeruās in-
columi ſoſpitate uitæ ſpatia tranſcurreſ, nec ulla indigebis uiſitatione aut
curatione medicorum.

EPISTOLA ALIA EIVSDEM HIPOCRATIS
ex Græco translata ad Mœcenatem

Et hunc alium
ab antiquo Coo
Hippocrate ef-
ſe tempora in-
dicant. Eſt au-

QUEM roganti tibi libellum promiſi, omni cura adhibita deſcri-
ptum miſi, ordinatiſſimum tuæ ſalutis cuſtodē, quem debebis
tam diligenter intueri, quàm ſcriptus eſt. ad curationem enim
corpo-

corporis tui omnia explorata sunt, quæ cum rerum effectu comperi
 celeriterque complexus sum. intueri ergo omnem medicinæ rationem
 debebis. Namque ego diligenti cura, licet summa breuitate, comprehen-
 di singula curationum genera, sicut proxime in eo libello feci quem Cæsari
 nostro coram te tradidi, quas curationes per temetipsum estimare poteris:
 sapientibus enim ratio uenire in consilium adsuevit. Omne itaque corpus
 hominum, pecudum, alitumque ex quattuor generibus constat, sed præci-
 pue hominum, calido, frigido, sicco & humido. Frigido enim continentur
 uiscera unde spiramus. Calore continetur anima qua uiuimus, id est qua uita
 sentimus. Sicca sunt ossa quæ uires faciunt ad sustinendum laborem. Humi-
 dus est sanguis quo alitur uita. Per omnia enim uiscera uenæ currunt quæ
 sanguinem regunt. Sanguis animam, anima uitam sustinet, spiritus autem
 aëris est. Ossa neruis munita uirtutem corpori præstant. Sanguis cum abun-
 dat, ualitudinem uitiat. Ex eo nascitur sanies quam in uulneribus sectis ui-
 demus. Nascitur & pituita quæ nauseam facit. Nascitur etiam bilis acida &
 amara quæ dicitur mater morborum. Bilis enim cum est, concitat calores.
 De pituita perfrictio nascitur quæ facit dolorem intestinorum, torsiones etiam
 inflationemque, quæ corpus extenuat. sanguis autem à nimio cibo, nimiaque
 potatione incipit abundare, & cruditate corrumpitur. Qui cum euacuatur
 extra cursum naturæ infert aliqua corpori uitia, & in quacunque parte corru-
 ptus incubuit, fatigat & lædit. Nam sanguis animam quoque uitiat, & inde
 os hominis incipit foetere. Cum est ergo integer sanguis animam sine du-
 bio confirmat, ut possit frigus caloremque fortius sustinere. At cum abundat
 cumque calore animæ corrumpitur, fit sanies: tum & bilem atram concita-
 bit, & calorem interdum ac frigus faciet, corporique uniuerso languorem ani-
 mæque malum odorem uel anhelitum faciet. quo facilius igitur commodis
 ualitudinis fruamur, & incommoda uitemus, prognostica, id est, præcurrē-
 tia uitia, signis naturalibus cognoscamus, cognitaque emendemus ne mor-
 tifera fiant. Quattuor igitur disponuntur corporis partes, cuius origo in ca-
 pite est, & thorace, deinde uenter sequitur & uesica. Ita ergo locorum isto-
 rum sinceritas notas cognoscemus. Hominis sani urina mane alba erit, & ante
 prandium rufa. Pransi rursus candida, item ante cœnam rufa. Nec ego ta-
 men necessitatem prandendi imposui, sed magis urinam & tempora natu-
 raliter ostendi. Candida enim urina debet esse, ubi cruditas non est, mane
 quieto corpore: deinde motus ipse & deambulatio urinam turbat, excitatque
 uesicam, ideoque coloratior fit. Quod si mane urina mutauerit colorem osten-
 dit subesse uitium infirmitatis, quod tamen proprijs indicijs intelligimus.
 cum enim à capite morbus oritur, solet capitis dolor comparere: tunc & su-
 percilia grauantur, tempora saliant, aures sonant, oculi lacrymant, nares
 repletæ odorem non sentiunt, cum ex his ergo aliquid accidit, caput pur-

tem magna ex
 parte Dioclis
 doctrina etiā
 in hac Episto-
 la expressa, ue-
 lut in præce-
 dente.

Corpora o-
 mnia ex IIII
 generibus con-
 stant.

Bilis mater
 morborum.

Corporis hu-
 mani partes
 IIII.

Urina signifi-
 cationes.

gari oportet hac ratione. Hyssopi aut cunilæ bubulæ fasciculum cum aqua deferuefacias, inde aquam ore continebis, sed caput calidè tractabis ut fluat pituita. Quod si quis negligit, capiet epiphoras oculorum, aut dentium uel aurium dolorem. Interdum etiam strumæ parotidesq; nascuntur & alia uitia quæ circa fauces ceruicisq; oriri solent. Item distillatio aut grauedo narium erit. Et interdum ulcera in capite nascuntur, aut etiam capilli defluunt. Cum autem à thorace morbus nascitur, incipit caput sudare, linguaq; fit crassior, aut os amarum, aut tonsillæ dolent. Oscitatio erit frequens sine somno & quiete. Torpor membrorum, animi dolor, prurigo corporis, brachia manusq; assidue intremiscunt, subitaq; tussis arida & inquieta nascetur. Ex his ergo cum aliquid acciderit uitabis uitium graue, si uomueris siue ieiunus, siue post cœnam, uel in balneo. Plus autem prodest si ieiunus bilem eieceris. Eam enim dicimus matrem morborum. Sed qui uomere nolunt, uel non possunt, quia stomacho laborant, decimo quoque die ieiunando, omni cibo se abstineant, quo facto uitium grande uitabunt. Nam frequenter uomendo, solet stomachus corrumpi. Quod si à uentre morbus orietur, hæc erunt signa: uenter uertetur atq; turbabitur & sentiet crebros dolores, cibus & potio uidebuntur amara. Genua succident, lumbi grauabuntur, interscaplium contrahetur totumq; corpus particulatim grauabitur. Tardabuntur pedes, pigra fient crura, renes indolescunt. Et post hæc febriculæ incurrent. His itaque cognitis prima est abstinentiæ utilitas. Tum etiam medicamentis aluum purgari oportebit, ut graue corpus leuamenti adiuuetur. Quod si morbus maior premere uidebitur, adijcies alterū diem abstinentiæ, si tamē uires patientur: sin minus, quàm leuissimū sumes cibū, ut ouum sorbile tantum, aut aliquid ouo simile accipias. Hoc qui negligunt fiunt cœliaci, torminosi, dysenterici, etiam ex eo nascuntur tertianæ & quartanæ, fiunt podagrici chiragriciq;, morbus etiam articularis hinc accidere solet. Quidam etiam fiunt amentes, quibusdam sanguis etiam erumpere è naribus solet. Oportet ergo occurri tam grauibus malis curatione prædicta. A uesica qui nascuntur morbi hæc dabunt signa: pleni uidebuntur, & cito saturari quos grauabit. Sequentur inflationes uentris, & crepitus crebri, uidebuntur oscitare nec oscitabunt, sed tantum os diducunt: sequetur totius corporis stupor somnusq; grauis quasi marcor, fiet urina liuida & uix erumpens. tumescunt etiam ueretra, inde & calculosi fient. Hæc uitia sic emendantur. Feniculum & apium uino austero madefacito, uel etiam earum herbarum radices contere, & ex uini cyathis duobus, & tantundem aquæ calidæ accipe assidue, uel dauci semen, & myrtum ex aqua calida sume: uel cicer album sume non arietinum, madefactum uino ut supra scripsi ebibe: uel radicem asparagi, uel eruum erraticum, uel serpillum decoque eiusq; aquam uino mixtam bibe. Quæ qui negligunt, fiunt hydropici. Sequetur

quetur his iocineris & renium & uesicæ dolor. Fient quoque calculosi, strangu-
 riam quoque sustinebunt, & uentris tumorem. Intueri autem oportet ægri uires quomodo possit sustinere medicinam, ut ita febris & crudita-
 tati eius adhibeatur. fiunt ergo cataplasmata adhibenturque quæ apta sint
 capiti, uentri, uesicæ, cruditati, frigori, calori, pro ut tempus exegerit. uti
 autem ad hæc oportet rosa, aceto, uino, oleo irino, linguam quoque ægri
 asperam melle perfricari, uel mentæ folio. reliqua diligentem medico permit-
 tenda sunt, quia iuxta morbos debet adhibere medicinam. Quoniam o-
 stendi corporis sani & imbecilli notas per urinam denunciari, & adieci cura-
 tionum consilia, nunc & compositiones medicamentorum adiciam, u-
 num ne nascantur corpori uitia, alterum ut emendatio sanitatem reducat.
 Aduersus autem omnes impetus morborum duo sunt remedia certissima:
 Primum est, decimo quoque die ut te abstineas à cibo & potione. Deinde
 postero die laueris ciboque firmo uteris, qua re & obseruatione efficies, ne
 quid omnino uitij corpori tuo accidat, & perpetua sanitate sis tutus. Est &
 potio salubris quæ omne corporis uitium elimat, & ualitudine confirmat.
 Eius potionis iam tecum habes compositionem, per annos enim complu-
 res amicissime Mæcenæ quum Cæsare nostro pariter nos morari memi-
 nisti, quo tempore hæc obseruando nunquam in ullum corporis languo-
 rem incidisti. Quo tempore nec nostrum Augustum quicquam molestio-
 ris incommodi passum esse nosti. Ita enim me tecum habebis, si libellum
 meum legendo sæpius tractaris, qui plenius tibi me absente præstare con-
 silium in omnibus poterit. Terentij Velpisti in ultimo libello leges dyna-
 mes herbarum, quas ut crescentibus numeris Lunæ obserues dum tollis &
 componis curato. Si ita non feceris, & ad deminutionem Lunæ sustuleris
 minus ualebunt. Ipsum etiam mare per Lunam augeri & minui scimus, *Lunæ uires*
 cerebra etiam hominum augentur crescente Luna. Cum autem minuitur
 Luna, una quæque res deminutionem sentit, quod licet recogno-
 scas ex his quibus cotidie uteris. Tamen & per me ad-
 monitus scies omnibus & minui augmentum & au-
 geri per lunam. quod si ita est, in herbis quoque
 legendis, componendisque medica-
 mentis uim eius & potestatem
 nos obseruare debere,
 ne dubites.

Epistola

EPISTOLA PLINII SECVNDI AD

AMICOS DE MEDICINA.

REQVENTER mihi in peregrinationibus accidit ut propter meam aut meorū infirmitatem uarias fraudes medicorū experirer, quibusdam uilissima remedia ingentibus pretijs uendentibus, alijs ea quæ curare nesciebant cupiditatis causa suscipientibus, quosdam uero comperi hoc genere grassari, ut languentes qui paucissimis diebus uel etiam horis possint sanari, in longum tempus traherent, ut & ægros suos diu in reditu haberent, & seuiore ipsi morbis existerent. Quapropter necessarium mihi uisum est undiq; ualeitudinis auxilia contra here, & ueluti in breuiarium colligere, ut quocunq; uenissem eiusmodi insidias uitare, & hac fiducia securior iter ingredi queam, ut & sciam si quis mihi languor acciderit, non facturos medicos ex me uel ex meis reditum, nec taxaturos incommodorum occasionibus sanitates. Ante omnia autem puto in prompto habenda quæ subito desiderata difficillima uidentur inuentu, sicut oleum uetus, quod si ad manum non erit, celerrime fieri poterit. Deferuefactum enim, uel recentissimum, & odorem & uires uetustissimi præstat. Et si forte curatio exegerit aquam marinam in mediterraneo quæri, sollicitudini locus nō erit, si ita prospiciatur: duo enim salis sextarij in quatuor aquæ sextarios missi, temperatissimā marini liquoris copiam facient. Oxymeli uero facile erit fieri, si in duobus cyathis mellis sextarius aceti addito pulegio & salis modico contemperetur. Polenta autem hoc modo fiet. Hordeū aqua perfusum una nocte siccatur, deinde ad xx libras hordei adijciuntur tres libræ lini seminis, coriandri selibra, salis acetabulum. Tunc deinde hæc mixta torrentur, & mola franguntur. Omnibus autem curationibus mel optimum est in quo apes moriuntur, & lana succida ea bona est quæ de ouis collo fuerit adtonsa. Cinerem auium uel aliorū animalium desideratum sic fieri oportet: in ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circumlitoq; argilla, in furno feruenti torrebitur, spiramēto permodico facto. Gargarizationes uero omnes calidæ utendæ sunt, sicut & fomenta, ut medendi ratio & usus ostendit.

Alia Epistola.

CORNELIUS CELSVS CAIO IULIO CALISTO SALVTEM D.

Hæc Epistola
quæ latina
Scribonij uo-
mine circūfer-
tur præfixa
est, tanquam
Scribonius
eam ad Caium

INTER maximos quōdam habitus medicos Herophilus, Cai Iuli Caliste, fertur dixisse medicamenta deorum immortalium manus esse, non sine ratione, ut mea fert opinio: prorsus enim quod tactus diuinus efficere potest, id præstant medicamenta usus experientia comprobata. Animaduertimus itaq; sæpe inter deliberationes contentionesq; medicorum auctoritate præcedentium dum quæris quid nam faciendum, aut qua ratione succurrēdum sit ægro, quosdam hu-

miles

miles quidem & alioqui ignotos, reuera peritiores, uel quod fateri pudet, longe summos à disciplina medicinae, & ne affines quidem eius professi-
 oni, medicamento efficaci dato, protinus uelut praesenti numine omni do-
 lore periculoque liberasse aegros. Quamobrem spernendi sunt quidem qui
 medicinam spoliare tentant usu medicamentorum, forsan non à medendo
 sed à potentia effectusque medicamentorum ita appellatam. Proban-
 di autem sunt qui omnimodo succurrere periclitantibus student. Ego certe
 aliquoties magnum scientiae consequutus sum titulum ex usu prospere da-
 torum medicamentorum, multosque ex eadem causa non mediocrem glori-
 am tulisse memini. Est enim haec pars medicinae uel maxime necessaria, cer-
 te antiquissima, & ob hoc primum celebrata atque inlustrata. Siquidem ue-
 rum est antiquos herbis ac radicibus earum, corporis uitia curasse, quia ti-
 midum genus mortalium inter initia non facile se ferro ignique committe-
 bat. Quod etiam nunc plerique faciunt, ne dicam omnes. Et nisi magna con-
 pulsus necessitate ipsius salutis, non patiuntur sibi fieri quae sanis uix toleran-
 da sunt. Cur ergo aliqui excludant medicinam de usu medicamentorum
 non inuenio, nisi ut detegant imprudentiam suam. siue enim nullum expe-
 rimentum eius generis remediorum habent, merito accusandi sunt quod
 tam negligentes in tam necessaria parte artis fuerint: siue experti quidem
 sunt eorum utilitatem, denegant autem usum, magis culpandi sunt, quia
 crimine inuidiae flagrant: quod malum cum omnibus animantibus in-
 uisum debeat esse, tum praecipue medicis, in quibus nisi plenus misericor-
 diae & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis uoluntatem,
 hominibus diuque omnibus inuisi debent esse. Idcirco ne hostibus quidem
 malum medicamentum dabit qui sacramento medicinae legitime est obli-
 gatus. Sed persequetur eos quum res postulauerit ut militans & ciuis bo-
 nus omni modo, quia medicina non fortuna, neque personis aestimat ho-
 mines, uerum aequaliter omnibus implorantibus auxilia sua, porrecturam
 & succursuram se pollicetur, nullique unquam nocituram profitetur.

*Iulii Calistii
 scripserit. Hic
 tamē lōge cor-
 rectius à Mar-
 cello adduci-
 tur, & Corn.
 Celso adscribi-
 tur, ut nō prō-
 ptum sit hic
 pronunciare.*

*Medici mores
 quales esse de-
 bent*

Hippocrates conditor nostrae professionis, initia disciplinae à iureiuran-
 do tradidit, in quo sanctum est ut ne praegnati quidem medicamentum quo
 conceptum excutitur, aut detur aut demonstretur à quoquam medico, ui-
 delicet longe praeformans animos discipulorum ad humanitatem. Qui enim
 nefas existimauerint spe dubia homines laedere, quanto scelestius perfecto
 iam nocere iudicabunt? Magni ergo aestimauit nomen decusque medicinae
 conseruare, pio sanctoque animo quemque secundum ipsius propositum se ge-
 rentem. scientia enim sanandi non nocendi est medicina. quae nisi omni
 parte sua plene excubat in auxilia laborantium, non praestat quam pol-
 licetur hominibus misericordiam. Desinant ergo qui prodesse adfluctis
 aut nolunt, aut non possunt, alios quoque deterrere, negando aegris auxilia,
 quae per uim medicamentorum frequenter exhibentur. Etenim quasi per
 gradus

*Gradus me/
dendi.*

*Asclepiade
defensio.*

Dissimile.

*Contemptus
gloriæ & pe/
cuniæ in medi/
co requiritur*

gradus quosdam medicina laborantibus succurrit. Nam primum cibus, ratione aptoq; tempore datis, tentat prodesse languentibus. Deinde si ad hos non responderit curatio, ad medicamentorum decurrit uim. Potentiora enim hæc & efficaciora quàm cibi. Post ubi ne ad hæc quidem cedunt difficultates aduersæ ualeutudinis, tunc coacta ad sectionem uel ultimo ad uisionem uenit. At Asclepiades maximus autor medicinæ negauit ægris danda medicamenta. Quidam enim hoc mendacio etiam pro argumento utuntur. Poteram tamen si uerum id esset dicere, quid Asclepiades senserit, forsitan non omnino in hanc partem animum intendit. Homo sane fuit qui parum feliciter se in hoc negotio gessit. Itaq; non deterreor persona, cum re manifesta prodesse uideor. Nunc uero cum tam impudenter quidā de eo mala comminiscantur, quid possum ultra dicere, nisi quodammodo parricidium ac sacrilegium eos committere qui hæc dicunt. Ille enim febricitantibus uitijq; præcipitibus correptis, quæ oxypathe Græci dicunt, negauit medicamenta danda, quia cibo uinoq; apte interdum dato, remediari tutius eos existimauit. Cæterum in libro quî Parascuôn, id est, præparationum inscribitur contendit ultimæ sortis esse medicum, qui non ad singula quæq; uitia binas ternasq; compositiones & expertas & protinus paratas habeat. Vides ergo quàm non placeat Asclepiadi usus medicamentorum? cui nisi plura ad unum quodq; genus uitij medicamenta composita habeat, non uidetur dignus professione medicinæ. Sed ista licentia nomine tantummodo medicorum propter quorundam negligentiam latius processit. Raro enim aliquis priusq; se suosq; tradat medico, diligenter de eo iudicat: cum nemo ne imaginem quidem suam committat pingendam, nisi probato prius artifice per quædam experimēta, atq; electo: habeātne omnia pondera ac mensuras exactas, ne quid errorum in rebus necessarijs accadat, Videlicet quia sunt quidam qui pluris alia quàm seipsos æstiment. Ob quod sublata est unicuiq; studendi necessitas, & non solum antiquos autores per quos consumatur professio quidam ignorant, sed etiam comminisci falsa de his audent. Vbi enim delectus non est personarum, sed eo dem modo malus bonusq; habetur, disciplinæ ac sectæ observatio perit, quodq; sine labore potest contingere, & in quo dignitatis atq; utilitatis præstare uidetur æqualitas, id unusquisq; magis sequitur. Atq; ut quisq; uult, facit & medicinam. Quosdam enim à peruerso proposito nemo potest mouere, & sanè omnibus permisit liberum arbitrium magnitudo professionis eius. Multos itaq; animaduertimus unius infirmitatis sanadæ scientia, medici plenum nomē consequutos. Nos uero ab initio rectam uiam sequuti, nihil prius in totius artis perceptione, quàm homini permittitur, iudicauimus. Quia ex hac omnia commoda consequuturos nos existimabamus, non medius fidius tam pecuniæ aut gloriæ cupiditate, quàm ipsius artis scientiæ. Magnum enim & supra hominis naturam duximus, posse

posse aliquem tueri, uel recuperare suam & unius cuiusque bonam uale-
 dinem: itaque ut cæteris partibus disciplinæ, ita huic quoque quæ per me/
 dicamenta uirtutem suam exhibet, curiose institimus, eo magis quod per/
 cipiebamus indies ex usu profectus eius, quos interdum supra fidem atq;
 opinionem plurimorum exhibebamus. Sed quid ultra opus est probare,
 necessarium usum esse medicamentorum: præcipue tibi qui quia percepi/
 sti utilitatem eorum, idcirco à me compositiones quasdam petisti. Ego au/
 tem memor humanitatis tuæ, candorisq; animi tui, quem omnibus qui/
 dem hominibus plenissime, mihi etiam peculiariter præstas: non solum
 quæ desyderas remedia, uerumetiam si qua alia de expertis in præsentī ha/
 bui, in hunc librum contuli quem ad te misi. Cupio enim mediūfidiū qua/
 possum tuæ in me tam perseveranti beniuolentiæ respondere, adiutus o/
 mni tempore à te, præcipue uero istis diebus: ut primum enim potuisti,
 non es passus cessare tuæ erga me pietatis officium, tradendo scripta mea
 Latina de medicinalibus nostro Cæsari. Quorum potestatem tibi feceram
 ut ipse prior legeres, simpliciterq; indicares mihi quid sentires de his. Pluri/
 mum enim iudicio tuo tribuo. Tu porrò candidissimo animo & erga me
 beniuolentissimo, dignos nomine editionis, non uerbis sed re probasti,
 periculumq; non minus tui iudicii quàm ego stili propter me adisti, quo
 tempore diuinis manibus ea tradendo consecrasti. Fateor itaque me gra/
 tias tibi agere, quod & prius quàm rogareris consummasti amicissimo af/
 fectu uota mea, & quod contigit mihi fauore tuo maturiorem percipere
 studiū huius mei fructum ac uoluptatem. Ignosces autem si pauca tibi ui/
 sa fuerint compositiones & non ad omnia uitia scriptæ: sumus enim ut scis
 peregre, nec sequitur nos nisi necessarius admodum numerus libellorum.
 Postea autem si & tibi uidebitur ad singula quæque plures compositiones
 colligemus. Oportet enim copiam quoque earum selectam habere, quoni/
 am reuera quædam magis quibusdam, & non omnes omnibus conueniūt,
 propter differentiam scilicet corporum & affectionum quarum initium à
 capite faciemus: summum enim & quasi primum locum hoc obti/
 net: dantes operam, ut simplicia remedia prima quæque ponā/
 mus. Interdum enim hæc efficaciora sunt quàm ex plu/
 ribus conposita medicamenta. erit autem nota
 denarij pro Græca drachma, æque em
 in libra denarij LXXXIII apud
 nos sunt, sicut drachmæ a/
 pud Græcos in/
 currunt.

Denarij &
 drachmæ con/
 uenientia

• Alia

Alia Epistola eiusdem Cornelij Celsi.

CORNELIVS CELSVS PVLLIO NATALI SALVTEM D.

Hanc epistolā
crediderim es-
se Scribonij,
aut eius qui
Scribonij græ-
ca interpreta-
tus est, eiꝫ; o-
peri fuisse ab
interprete ip-
so præmissam.

Ecce tibi duobus libris compositionum Græcis Pulli Natalis, quos misisti mihi ut in Latinum sermonem conuerterem, libenter parui tuæ uoluntati, dignos eos existimans quibus operam impenderē, quos plenos utilitatis comperi: alioquin excusassem ni me propositū haberet nihil non dignum sublimi Romanorum maiestate, de bono medicinæ artis splendidissime scribere, idꝫ; perennitati & litteris mandare. Habebit ergo & præsens tempus & futura posteritas, in hoc perpetuæ uoluntatis meæ curæꝫ; gratissimum munus: siquidem bona ualitudine nihil est pulchrius. dedi autem operam quantam potui ut ad uerbum transferrem, quæ in Græcis medicinalibus repperi, nec necessariam curam cultus orationis putaui, quia rectius duxi proprietates nominū edere, & rem ueram sub herbarum peregrinarum uocabulis explicare. unum genus fateor me translationis de industria declinasse, quo ferè Græci utuntur in medicamentorū scripturis, omnia ad secundam personam dirigentes. Ego uero in usum medicamentorum quæ edidi, omnis boni gratia nullam malui quàm infinitā inferere personam. Admoneremꝫ; nisi certum haberem te non ignorare, me huiusmodi bona utilitatis magis quàm delectationis causa scripsisse. Græci medici pōdera medicamentorum ad drachmas redigunt, quæ quia ad denarium nostrum conueniunt, octoginta enim & quatuor in libram incurrunt, pro nota Græcæ drachmæ quæ est figura talis Z, notam denarij Latinam, quam nosti posui, id est hanc ✕, & ad eius pondus Græcas drachmas rediges. & quando quæ uolui præfatus sum, nunc quæ desyderas explicabo.

Denarij &
drachmæ con-
uenientia.

Epistola Vindiciani Comitis Archiattrorum, ad Valentinianum Imperatorem.

Vm sæpe sacratissime Imperator, humani generis fragilitas falso de natura sua queratur, aliquando tamen potuimus redditis causis, ostensisꝫ; remedijs, uanas & innumeras querimonias refrenare. Nam sicut rudis gubernator turbatum mare sulcans, incertus periculorum, dubius salutis cuncta rimatur, Ita & mortalium natura quæ perpetua sanitate optat frui, placida quæꝫ; desiderat. Sed quia nec mare semper potest esse trāquillum, nec unus in diem uenti spiritus durat, nec securus nauta ratem potest scandere, cum equor mole fluctuum tollit: sic neꝫ; mortales possunt semper esse ualidi aut uiuentes, sed pro ætatis & temporis uarietate diuersis morborum aguntur incommodis. Quæ cum ita sint, clementissime Imperator, magna laus est ueterum instituta scrutari, maior uero gloria inuenta seruare. Siquidem illi uiam laboribus suis uirtutibus aperuerūt, nobisꝫ; iter intelligentiæ sua sapientia reliquerūt. Vnde cum

cum quidam febribus teneretur, & diu uentris duritia strangulatus, die duodecimo iam morti proximus uideretur, adhibitis ad curam multis & magnis medicis ut remedium consequeretur, hoc illis summum periclitanti præsidium uisum est, ut per intestinum dysterio ei curatio pararetur. cū ille imminenti periculo æstualet, & ueluti morti proximus curationis etiā extrema deposceret, ego pudoris & reuerentiæ modum seruans quem cū *Exemplum curationis ardentis febris* cūctis semper exhibui: prospexi ad tempus ne ueluti turpis cura forti uiro adplicaretur. Cū ergo uidissem physin eius, quam de colore collegi, & sic citate uiscerum fatigari eum penitus aduertissem, ilico infuso sale aquam frigidissimam obtuli eius ardori, qui cum desyderio recentis quo cruciabatur, totum quod ei oblatum fuerat, ebibisset, autores medicinæ magni qui id spectabant exclamauerunt, occidisti hominem. nec dum uox eorū ab ore manauerat, euestigio eum somnus occupauit sudorq; perfudit. Quibus ego præsentibus, clementissime Imperator, tantis sudoris eius absterfionib. laboraui, ut si dici fas sit, Nilus ex eius corpore uideretur effluere, uerum cum æger expergefactus, recreatum se extinctis febribus, & ab infirmitate leuiorem esse sensisset, uentris etiam cœpit desyderio uehementer urgeri. adlato itaq; uasculo omne alui onus quo grauabatur exposuit, ad tam durum fœtorem, ut omnes qui illic aderant fugarentur, dicentibus egregijs medicis quod ōnia eius interna putruissēt. Post hæc à me æger ad balneas mittitur, ut lauacro eius siccitas humigetur. qui peructus unguentis remediabilibus, cum post balneum uestimenta accepisset, sitire se dixit. statim eum absinthio, in quo libisticū fuerat decoctum, progressum à balneo potaui, nequid causationis in corpusculo eius maneret, quo uesica scybalis uel lapidibus per uicina loca meantibus premeretur. Præcepi etiam ei escam fieri de minutalibus porcinis, id est, podocylijs & uentriculo, in quē uentriculum acetum cyminatum modico adiecto lasere mitti mandaui, ut omnino excocta caro etiam ossium duritiam emolliret, ut soluta eorum medulla cum iure ipso absorberetur. non dubium est autem optime Imperator, quod ex indigestione externarum crudissimarumq; crapularum, uel superfusa diuersi nimietate uini, repletis & plene tumentibus uenis, potus in uisceribus amarescunt, aufertur somnus, subsequitur calor, atq; occultarū febrium pestis, & quædam phrenesis pulsu cerebrum inquietat: uenter durefcit, qui iam dudum crudus repletus fuerat exuberantibus cibis, qui dum excoquuntur consumptis quæ humida sunt, inflammationes inportunissimas faciunt, quæ adiecta calida aqua amplius necesse est excitentur. Inde ergo uenter durefcit, inflatur pulmo, splen distenditur. pinnae etiam iecoris porriguntur. Quibus coangustatum & coartatum fel exprimitur, quo infuso tingitur corpus & fit luteum. Cum ergo peruenerit ad ea loca uenarum, in quæ pocula hausta descendunt, duo mala iuncta, id est, res acris ac dulcis, cito auferunt animam: sicuti petrarum humidarum sudor

*Frigide in fe-
bribus danda
ratio*

igni subiectus cito absorbetur ab igni. petra autem ipsa exusta & concre-
mata, spongia efficitur, unde calx uel gypsum conficitur. ita calore febrium
excoquitur uitium cruditatis, ciborumq; congestio. Quibus consumptis &
exhaustis, frigida sine dubio superfundenda est ne penitus arefcant. Nam
nimirum estimas o bone Imperator, calidam & frigidam mortalibus inclu-
sam esse corporibus cum singulae res propriam habeant naturam. Ignis
ignem, aqua aquam desiderat. sed ad horum iungendam societatem siue
temperantiam procurandam, siluarum materies, lignūq; deposcitur, quod
& nutrit ac suscitāt & rapit ignem, & frigidam uertit in calidam. sed non ita
in nobis est coæquandum. Accipe igitur serenissime Imperator, quod con-
ueniens nobis putetur exemplum: thermarum scilicet ab se calidarum mix-
tio temperata, ubi nec ignis uidetur, nec lignum suggeritur, nisi uapor solus
sponte conficitur, & aër calidus sine labore sentitur. nōne duo unum sunt?
& diuersa atq; contraria inuicem profunt? diuina prouidentia salubri per-
mixtione ac temperie procurata, nonnullam corporibus abluendis sanita-
tem præstant, competentemq; medicinam præbentes, uarios languores à
corporibus mortalium pellunt. Hæc cum ita sint, nihil aliud reor mortali-
bus præbendum, nisi id quod cum infirmi essent desiderauerunt, & oblatū
sibi profuisse senserunt. His ergo utamur quibus sumus bene experti, &
quorum beneficio consequuti sumus optabilem sanitatem. Nam similiter
quidam cum oculorum lachrymantium reumate carere non posset, produ-
ctus est in medium conuentum multorum spectantium medicorum. Qui
cum inspectus ab his fuisset, dixerunt ei palpebras incidi debere. comburi
etiam hemicranium & raso capite uenas secari, quod Græci arteriotomoi
dicūt: inponi etiam escharas, & cum iam omnibus locis debilitatum & cau-
terizatum caput haberet, nihilq; ei tormenta, quæ desiderio sanitatis pati-
enter tulerat profuissent, deflebat omnibus infelicitatem suam. In ultimum
hæc ab egregijs medicis inuenta curatio est, ut cum dexter oculus lacrymā
funderet, uena ei dextri brachij laxaretur, cum sinister similiter in sinistro
brachio fieret. Quod cum pati cœpisset infirmus, flens & gemēs illud Ca-
tonis sæpe dicebat: corporis exigua medico committe fidei. Ego autem di-
co & perito. Restiti igitur his nec laxari uenam permisi, magnoq; silentio
facto auctores nostros in medium protuli ac recitauī, dixiq; ad eos: Si ex
multifario tormentorum genere miserandus iste uel unam medelam fuisset
adeptus, merito uos pateretur, sed cum neq; inunctione, neque incisio-
ne neq; combustionem, inundationem lachrymarum reprimere potueritis,
cur indocte uenas ei laxari præcepistis? cum hic iam semianimis, uisione
ipsam ferri perhorrescit. Vnde reddite mihi sapientissimi uiri hodiernæ
causas curationis, cur fuerit desuper oculus incisus, cur rasum caput, cur
meacula exusta uenarum: meatus enim inrigatio si uenerit ad ea loca in
quibus

*Exemplū cu-
ratiōis lachry-
mantium oculo-
rum infelix*

*Catonis uer-
sus*

quibus habebat receptaculum collectionis suæ, quo impetu exinde descen-
debat deorsum, recurrens rursus ad fontem cerebri, ibiq; coangustatus cū
feruere cœperit, uerendum est ne perforans cutem, ac pertundens cratem ca-
pitis, generet in eo uitia diuersa. aut ne iterum per aliquam uenarum erum-
pat ad aures, faciatq; hominem surdum, totum oppilans auditum, aut uer-
mes in auribus generet, uel naribus polypos nutriat. aut oculis ægilopia ex-
citet, aut dentibus sit molestus, & faciat hominem oris foetidi, atq; corrupti:
uel quod maxime cauendum est, ne per uuæ destillantis, aut exulceratæ ui-
tium ipsa musice hominis corrupta languescat, pulmoniq; & stomacho pla-
gam inferat: lumbos quoque renesq; dissoluat, & incipiat humor noxius
per inguina & coxas, & crura decurrens, facere contractiones talorum
atque neruorum: paulatimq; auferat gressus, totoque organo tabescen-
te, uideamini potius consumpsisse hominem quàm curasse, cum uere uio-
lenta morte uideatur de hac luce migrare. Nam si ceparum acritudo ali-
quotiens nobis non manducantibus, nostris tamen oculis molesta est, aut
sinapi ubi & mel miscetur, leniri penitus non potest, sed calore eius commo-
tum cerebrum, ita desudat, ut oculos & nares acer humor infestet: quid pu-
tamus illi patiuntur, quibus circa oculos cura rursus aut igni adhibetur aut
ferro? quare imperator fidem nostris auctoribus adhibentes, non creda-
mus, quibuscunq; medicinis, nec uulneri uulnus superponendum putemus,
sed ita ægris remedium porrigendum esse credamus, ut neq; grauibus tor-
mentis, neq; intolerabili medicinæ curatione crucientur. Plura ergo de ob-
seruatione medicinæ pietati tuæ ac posteris tuis, digna memoria tradidi,
quæ homines docti de expertis remedijs prodiderunt, quæ tua diuina sere-
nitas oro suscipiat, & ad memoriam cæteris relinquat.

INCIPIT AD CAPITIS OMNES SVBITOS

& diutinos, & multiplices dolores.

CAPVT I.

Ad capitis dolorem etiam in febris primis diebus incommodi.
serpylli — I. rosæ aridæ — II. incoquantur cum duobus sexta-
rijs aceti acerrimi, donec ad dimidias perducantur. inde sumi-
tur cyathus, & duobus rosæ cyathis bene cōmiscetur, frequen-
terq; curatur ex eo caput: ubi enim incaluit quod infusum est, nisi recēs adi-
ciatur, nocet. Item prodest eodem modo ruta per se uel cum hederæ baccis
decocta, & capiti tepide infusa. Polygonos quoq; herba, quæ latine sangui-
naria dicitur, & menta multis profuit eadem ratione decocta, & capiti tepi-
de infusa. Dolorem capitis leuat spondylion, & agni semen, & platani pilu-
læ, similiter aceto incoctæ: rosæ quoque duplici mensura, simplæ aceti

*Rosæ pro ros
sacco*

commixta, sicuti & polygonos superius dicta debet excoqui, id est, ea quæ sanguinaria dicitur. cum autem plurimis diebus manserit dolor capitis, tum omnium supradictorum oportet uncias singulas sumi, hisq; admisceri lauri baccarum, castorei, nucum amararum, pulegij, sambuci foliorum, uncias singulas, & in aceti sextarijs quatuor decoquere ad dimidias, & eodem modo rosa admixta dupliciter, sed non tam frequenter caput curare. Ad omnem capitis dolorem efficaciter prodest medicamen tale. crocomagmatis — i. aluminis scissi, uel gallæ — i. hæc teri ex acri aceto, & rosa duplicis ponderis uicissim adiecta oportet, usq; dum mellis habeant spissitudinem, atq; inde frontem, & utrinq; tempora oblinere. Ad capitis dolorem, cum inueterauerit, bene facit hæc compositio. myrræ * i. croci * ii. amygdalarum amararum * ii. rutæ uiridis. * iii. spondilij & panacis * singulos, lauri baccarū * iii. serpylli * ii. castorei * i. teruntur hæc omnia cum aceto, & fiunt pastilli, cū opus est diluuntur aceto & rosa in mellis spissitudinem, atq; ita frons & tempora oblinuntur. Permanēte uero capitis dolore, materiā quoq; humoris oportet detrahēre ex eo per nares, uel per os, quæ res etiam auriculam uel dentem dolentibus prodest: nec minus his quibus subitæ uertigines obuersantur, quos scotomaticos græci dicunt. item comitiali morbo correptis prodest, sed & caligine impeditos ex magna parte leuat. debent autem ij homines pridie abstinere, & superioribus diebus aquam potare. per nares ergo purgatur caput, his rebus infusis per cornu, quod græce rhinenchytes uocatur. hederæ succo per se uel betæ succo cum exiguo flore æris, uel cyclaminis succo mixto lacte aut aqua, pari mensura. bene detrahit è naribus liquorem & hæc compositio. salis, nitri, aceti, olei ueteris, mellis, singularum rerum denarios binos, cyclamini, succi statphidos agrias quam herbam pedunculariam, quod eos necat quidam appellant, singulorum denarios binos. hæc in unum mixta, naribus per cornu infunduntur, uel pinna longiore nares interius perfricantur. cum satis uisum fuerit fluxisse humoris aut sanguinis, ut reprimatur aqua frigida pura nares diutius oblui oportet, uel croco macerato in eadem pridie.

Sed si per os magis detrahēre humoris materiā uisum fuerit, quia non sine tormento quodam per nares ea deducitur, suadebimus pyretri radiculam commanducare, atque subinde hiantem pati fluorem saliuæ. uel uuam passam cum piperis albi totidem granis dabimus commanducandam, & expuendam, æque enim & hæc deducunt pituitam. bene facit & sinapi, ex aceto tritum, sed non excastratum gargarizare, trium cyathorum mensura admixta mellis libra una. detrahit enim & hæc compositio largiter pituitam. Cum uero diu caput dolet & adtonderi pressius & adradendi prodest, ut possit diutius fricari, & aqua calida foueri pura uel lauro incocta, quo tempore etiam sternutamentū concitare non alienum erit hoc medi-

*Sinapi non ex
castratum*

medicamento quod ex his rebus componitur. ueratri albi, castorei, struthii, quod est radix lanaria, piperis albi, singulorum denarios singulos. hæc contusa tenuiter forato cribro transmittantur, cum opus fuerit per pinnam, aut calamum scriptorium naribus insufflentur, uel spicillo tincto in aqua & excusso, naribus iniiciuntur: proderit autem ad sternutamentum etiam per se contusum, & eadem ratione iniectum ueratrum album: linguam enim siccam & aridam sternutatio statim inundat.

Capitis dolorem quamuis ueterem & intolerabilem protinus tollit, & in perpetuum remediat, torpedo nigra uiua imposita ei loco qui in dolore est, donec desinat dolere, & obtorpescat pars: quod cum primum senserit qui dolet, remoueatur remedium, ne sensus auferatur eius partis. plures autem parandæ sunt torpedines eiusdem generis: quia nonnunquam uix ad duas tresue respondet curatio, id est, torpor, quod signum est remediationis.

Ad capitis dolorem factum ex perustione prodest rosæ bonæ succus infusus capiti, sed cum succo de moris facto pari mensura admixto.

Ad capitis dolorem factum ex perfrictione satis prodest oleum irinum cum serpyllo & exiguo aceto infusum, magis autem si aut iridis radix aut peucedani succus prioribus admixtus fuerit. prodest & ruta cum oleo irino & exiguo aceto cocta, & tepide infusa capiti, nec minus prosunt folia lauri cum irino oleo & exiguo aceto trita & infusa capiti.

Ad capitis dolorem factum ex uino nimio prosunt quidem & ea quæ Ebrietas diximus proficere ad capitis dolorem ex perustione factum. prosunt & rutæ folia trita cum aceto admixta eis rosæ & nuces amaræ eodem modo. faciunt & agni folia quæ nascuntur in uirgultis quibus Græci pro uiminibus utuntur, eademque lygus appellant, cum iridis aridæ radice trita, mixta eis rosæ atque aceto.

Ad capitis dolorem factum ex ictu aut casu è sublimi, prodest rosæ & irinum oleum aceto decoctum: item rosæ aridæ folia macerata prius passo deinde cocta atque trita, & ita inposita, simili modo prosunt. & fertula campana similiter facta prodest, uel myrti folia tenera ex uino trita cum myrra & pulegium ex uino tritum. & mala cydonea uino cocta & trita atque inposita capiti plurimum prosunt.

Medicamentum quod repellere possit ea quæ ad caput redundaue-
runt: castorei uictoriati tertiam partem, sphondilii ✕ i. nucis amaræ ✕ x.
rutæ folia ✕ ii. sili massaliotici ✕ ii. cum aceto prius hæc teruntur diligenter,
deinde rosæ admiscuntur.

Ad diutinos capitis dolores, salis integri mensura quantū manus plena Dolor diutinus
comprehendere poterit, coquitur ex oleo superfuso, ita ut superet salem, nus
c 4 deinde

deinde cum omnino nihil incurrit de sale asperum, perungitur dolens capitis pars hoc oleo, superq; lana succida eodem oleo tincta imponitur.

Sertulæ cāpanæ coronæ quinq; ex passo & aqua frigida pari mensura coquantur donec permadescant, tunc teruntur admisceturq; opij quod satis sit, uel papaueris lacryma quæ sopora à quibusdam appellatur, ad uictoriati pondus adijcitur. ex his pannus quantum satis est linitur, & utrinq; tempora tinguntur.

Ad capitis dolorem omnem efficaciter prodest, baccarum lauri denarij semissis. scamoniæ ✕ i. croci uictoriati pondus, teruntur hæc optime ex aceto & rosa, cum opus est dolens pars capitis perungitur. hoc medicamentum successus mirificos habet.

Ad dolores capitis puerorum maxime eius partis quam bregma Græci appellant. lini semen tritum ex aqua imponere oportet: uel oliuæ folia tenera trita cum uino adiecto uiridi oleo, simili modo superponere: uel opij quantum fabæ ægyptiæ magnitudo est, & salis duas partes, & pulegij partem unam terere oportet cum aceto, deinde adijcere unguentum supra scriptum, & sic perungi do-

Vlcuscula capitis

lentem partem capitis.

Ad ulcuscula in capite similia mammarum capitulis, ex quibus sanies manat, radi caput oportet, & ex nitro lauari. fures quoque ex melle coctos imponere utile est, uel bulbos scillæ ex aqua coctos, ita ut aluminis liquidi tātundem ponderis ammisceatur, & sic caput inclinatur.

Ad ea quæ feruescunt in capite cum rubore, lini semen contusum, & melle consparsum imponendum est.

Ad capitis dolores in febris rutæ siluaticæ seminis, uel rutæ noditis radicis, ex qua rhus nascitur, myrræ, pyrethri, aphronitri, salis ammoniaci, piperis longi, hederæ albæ foliorum uel baccarum, bdellij, galbani, balsami, iris illyricæ, singularum specierum denarios denos. castorei denarios quatuor. balani unguentariæ ✕ ii. rhamni ✕ x. trita omnia in unum coniiciuntur cum aceti scillitici quantum sit libra una. sed ita temperabitur medicamentum donec spissitudinem mellis recipiat, atq; ita reponetur in uaso fictili. & cum opus fuerit inde sumetur quantum satis sit, quod in lineteolo bene tenero spisso inclinatur, perunctumq; rosaceo modico imponetur.

Si uastior fuerit dolor capitis medicamentum tam spissum fiat infra scriptum, quàm est emplastrum, & lineteolo denso imponatur: agni seminis & peucedani radicis. ✕ iii. iridis ✕ ii. aceto prius maceratas has species excoques uel contundes, & rosa dilues, atque ita raso capiti impones.

Suffocatio de uulua

Ad uehementes foeminarum capitis dolores, & suffocationes quæ de uulua ueniunt, quod genus ualitudinis Græci hystericiæ pniga uocant, & ad eos qui caduci appellantur, & ad freneticos, & qui uertigines habent. sphondylii denarios sex. castorei ✕ vi. peucedani ✕ ii. nucum amararum ✕ vi. hæc cum aceto & rosa bene trita & permixta capiti infunduntur.

Ad diutinos capitis dolores, etiā ueternos quos græci

græci lethargicos uocant, & phreneticos, & ad omnia uitia quæ circa caput generantur, etiã ad podagram. ceræ ✕ LXX XIII. olei ueteris ✕ LXXXIII. aluminis fissi ✕ VI. glutinis taurini ✕ X. peucedani ✕ XX. cassiæ ✕ X. resinæ terebinthinæ ✕ XX. picis liquidæ ✕ X. galbani ✕ XIII. aloes ✕ XVI. taurinum gluten cum aceto ad ignem soluitur, peucedanum & cassia uino macerata conteruntur & taurino glutini commiscuntur: cætera ad ignem liquidata dum calent superscriptis admiscuntur. Quæ bene subacta manu reponuntur: cum opus fuerit pondus inde denarij sumitur, & dilutũ aceto atq; rosa capiti infunditur, sed melius facit hoc medicamētum linteo/lo inductum raso capiti impositum. Ad capitis dolorem sine febre bene facit de experimento capitis derasio, aquæ potatio, cibi abstinentia, uentris solutio. sed tum etiam rosa atque aceto curandum caput. prodest etiam de/ trahere pituitam, sinapi aut hyssopo ex passo decocta. item herbæ pedun/ culariæ semine, quã græci staphida agrian uocant, trito cum pipere & mel/ le, oleo admixto, aut ipsius herbæ pedicularis semine per se melle admixto.

Permanente autem diutino capitis dolore profunt ei huiusmodi perun/ ctiones. ruta cum aceto & oleo calefacto. iridis radix cum aceto. salicis folia trita ex aqua. serpyllum aceto tritum & inferuefactum cum oleo & aceto. Millefolium quod græci polygonon appellant cum ruta tritum, admixto *Millefolium* aceto & oleo. nuces amaræ purgatæ tritæ cum aceto & oleo, ita ut hæc inter *græcis poly* dum uelut cerotum cum linteo fronti superponatur. similiter prodest & ru *gonon* gonon ta siluatica trita cum aceto & oleo quasi cerotum frōti superposita. aut agni albi semen ex posca tritũ. aut ocimum uiride uel semen eius ex aqua tritum & impositum. aut hederæ albæ folia quatuor cum aqua mulsæ, aut gīt, quod græci melanthion uocant, eodem modo fronti impositum aut naribus inie ctum prodest.

Ad torridam aut constrictam cutem capitis bene facit castoreum, & balsamum, & peucedanum, incoctum simul & seorsum in ua so cum aceto & cum oleo capiti infusum. Faciunt etiam huiusmodi me/ dicamenta capiti superposita quæ græci cataplasmata dicunt. iridis radices cōtusæ ✕ VI. & pusillũ rosæ siluaticæ seminis cū farina hordeacea cocta, aut feniculi radices similiter coctæ cum farina hordeacia. Prodest etiam

ad nimios dolores capitis constrictio eius per fasciolam non nimium la/ tam, ita ut ea per mediam frontem & utraque tempora circundet. bene fa cit & fomentum per spongas molles aquæ calidæ, decoctis in ea prius lau/ ri folijs & capitibus papaueris adhibitum. & unctio capiti facta ex folijs lauri & agni & populi, tritis cum aceto & oleo. Ad ulcera quæ in capi/ te efferuescunt cum humoris manatione prodest aqua calida bis tēue die per spongiam sæpius super ulcera expressa, quod Græci catantlesin appel/ lant.

Perunctiones autem quas Græci synchrismata uocant & ea quæ superposita dolentibus partibus n̄dem cataplasmata appellant, eiusmodi

eiusmodi profunt. folia salicis ex aqua trita, aut uitis albæ radix aqua pura cocta, aut lenticula ex aqua cocta aut asparagi radices ex melle coctæ.

Ad capitis dolorem, folia lauri uel baccas uel florem terere oportet cum aceto & irinum oleum illis admiscere, atq; ita caput naresq; perungere.

Facit & iridis radix cum malo cydoneo cocto ex aqua pariter inposita. Ad omnem capitis dolorem inter initia profunt aquæ refrigerantes, & repellūt eum, interdum admixto pane, uel polentę polline consperso aceto.

Macia Græcis anagallis

Plātaginis quoq; succus & rubi aut lentisci aut millefolij, aut herbæ urceolaris, aut rhus syriaci, aut maciæ, quam Græci anagallida apellant. itē mentæ succus, uel intiborum, uel myrti, uel staphidos agriæ infusus capiti plurimum prodest. Ad diutinos capitis dolores prodest infusum capiti oleum uetus cyprinum uel irinum cum peucedano, sphondilio, & castoreo. imponi autem statim oportet lini seminis farinam & hordeaceam in unū coctam ex posca, sed postea prodest inpositum cerotum ex cyprino oleo factum cum ruta. Item benefacit cerotum ex irino aut syriacino oleo cum butyro dum modo calefacto medicamine caput perungatur.

Opobalsamo autem cum serpyllo & rosa uel peucedano prodest etiam lethargicos perungi. Ad omnem capitis dolorem benefacit centaureæ tenuis succus cū aceto calido infusus capiti.

Ad capitis molestū & diutinum dolorem medicamina infra scripta facies: hederæ nigræ folia trita admixto aceto, oleo, uino, æquis portionibus quod sufficiat in uasculo quolibet feruere facies, ac postea frontem & tempora lines. Cicutæ folia aut si folia non fuerint radicem eius teres & fronti inlines, aut in sacculo lineo ad frontem suspēdes.

Aloes ̄ vi. croci ̄ vi. gummis ̄ vi. album oui & coctas minutas numero v. hæc uniuersa conteres in mortario marmoreo, & aceto admixto fronti inlines. Rasamē pastæ quod in magide adhæret ̄ vi. & cretæ ̄ vi.

Magidis in strumēti pisto rij rasamen

& bulborum incoctorum ̄ iii. tritos & medullam siue uitellum oui gallinacei, conteres pariter ex aceto, & fronti inlines. Muris cerebrum tolles & in uinum mittes, ac maceratum & tritum fronti inlines.

Euforbij ̄ i. croci ̄ vi. permisce cum aceto, & pariter bene tritum fronti inlines. Hederæ succus densus fronti & temporibus inlinitur, & cum siccatus fuerit iterum inlinitur, quo facto dolori capitis potenter subuenitur.

Ad conpescendum capitis dolorem, pollinem thuris cum uisci scrupulo pariter fronti inline. quod si dolore mediū caput findi uidebitur, hederam cōtunde, ac succum eius oleo rosaceo misce, & cum linteolo mundo fronti inducito, tempora quoque ex eo & nares perunge: quod si grauior dolor fuerit, etiam cerebro superfunde.

Limaci calculum quem in capite habet tolle, quod non facile facies, nisi ei dum in uia repit caput subito abscideris: quem lapidem quamdiu tecum habueris nunquam ullum dolorem capitis nec senties nec patieris.

Limacis calculus in capite

Lauri baccas numero quinque ex aceto contere, aut septem pilulas stercoris caprini ex aceto tere & fronti inline.

inlino. Herba in capite statuae cuiuslibet nasci solet, ea decrecente luna sublata, capitiq[ue] circumligata, dolorem tollit. hemicraniae etiam efficaciter medetur, si in panno rufo lino rufo ligata capiti uel temporibus alligetur. Radicem atractylidos herbae quam nostri carduum uocant, uel eius ramum, uel florem acia ligatum & capiti circumdatum, dolori eius mederi constat. Nec minus herbam polygonon quam rubiam uocamus, circumdatam capiti dolorem tollere experti sumus. Ramus spinæ albæ alligatus capiti efficaciter medetur. Sinapi quoq[ue] cum ruta & aqua tritum & ad mellis crassitudinem redactum. Corona ex herba hierabotane, quam nos uerbenam dicimus facta, capitiq[ue] imposita dolores tollit. Cucurbitæ uiridis ramenta cerebro imposita, infantibus quoq[ue] qui ex dolore capitis nauseam patiuntur, ualidissime profunt. Herba strumus contrita & cum oleo permixta impositaq[ue] temporibus, & toto corpori cum ipso oleo perducta, incredibiliter & capitis dolorem tollit, & languorem si quis fuerit corpore discutit. Radix cupressi tenuis capiti circumdata dolorem eius leuat. Baccæ lauri inpari numero contritæ, & oleo adiecto calido fronti impositæ profunt. Oleum ex nuce iuglandæ quæ manducatur expressum subitum capitis dolorem, si eo perfricetur, mire conpescit. Malum cydoneum, palmulæ quinque, papaueris caput unum, dempto semine, usq[ue] ad quatuor cyathos cum aqua ad tertias decoctum & cum mulsâ aqua potui datum, ualde prodest. Folia mali punici diligenter contrita, & deinde succus eorum uel ipsa oleo permixta, potenter etiam inueteratos dolores persanant, si inde assidue frons & tempora perfricentur. Cum intrabis urbem quamlibet, ante portam lapillos qui in uia iacebunt quot uolueris collige, dicens tecum ipse, ad capitis dolorem te remedium tollere, & ex his unum capiti alligato, cæteros post tergum iacta, nec retro respice. Creta quæ cimolia appellatur cocta ex aceto, fronti imposita potenter medetur. Sal cum ruta tritum adiecto melle fronti inlitum, certissimum remedium est. Fæcula qua infectores utuntur si spondam lecti priorem qua uir cubat perunxeris, & spondæ medio inligaueris, dolores capitis remediabis. Ex eadem aqua de qua bos aut asinus biberit paululū sumptum & potatum tollit efficaciter capitis dolorem. Porri sectiui succum coclearia duo, & unum mellis, permixta ituro dormitum uel in nares uel in auriculam tepidum infunde, statim proderit. Pollinem siliginis admixto oui albo, & quidpiam salis confricato, & fronti inlinito, & fascia superligato, mirabile est. Anethum ita ut de horto collectum fuerit decoquitur ex oleo, & succus eius capiti infunditur.

Si de capitis dolore difficilis somnus sit, amygdalino oleo caput perungi oportet. Si de sole caput doleat, cupressi folia contrita quum polenta de hordeo, uel amygdalis, & succo portulacæ fronti inlinuntur.

Magnetes lapis qui antiphyson dicitur, qui ferrum trahit & abijcit

Herba in capite statuae

Rubia Græcia polygonon

Coronæ & amuleta

Magnetes duplex

abijcit, & magnetes lapis qui sanguinem emittit, & ferrum ad se trahit, collo alligati aut circa caput, dolori capitis medentur. Expertum est mihi pulegium in oleo coquere, eoq; frontem & tempora & cerebrum perungere. Glebular de limine uel ipso cardine erasas cum aceto simul permisce eoq; luto frontem inlines, quo caput confestim grauissimo dolore releuabis. Terra uiua in ouum mane coniecta, & sub lectum ad caput conlocata unice prodest. Duo folia lauri circumcisa rotundabis, resinaq; te rebintina glutinabis & utrisq; temporibus adfiges, nisi reddita sanitate non decident. Hirundinum pulli lapillos in uentriculis habere consuerunt,

*Lapis in uentri-
culis hirudinū*

*Terræ contactus
amuletis
noens.*

ex quibus qui albi maxime fuerint, si in manu etiam singuli teneantur, aut circa caput lino nectantur, ueterrimos & diutinos capitis mulcent dolores, nisi contactu terræ lapillorum potentia minuatur. Cornicis cerebrum coctum & cibo sumptum graues & inueteratos dolores capitis effectum mirabili pellit. Vulturis cerebro paululum cedri, si inmiscueris, & nares inde intrinsecus caputq; perfricueris, omnes dolores statim minues.

Ex quacumque causa grauedinem capitis exortam quæ intempestiuum concitet somnum, sine dolore discutit, si quis inpetigines in asini cruribus naturaliter natas detrahat, easq; in scobem delimatas, immixto aceto naribus penitus obstipet. Si dolor ex cerebro gignetur, hederæ folia septem & nucleos purgatos ex persicis septem, ex oleo & aceto decoques, pariterq; conteres atque inde tempora & frontem dolentis obduces.

Ruta trita aceto & oleo rosaceo mixta, mirifice dolorem capitis auertit, cerebro uel temporibus infusa. Caput ocimi tritum cum rosaceo oleo aut myrteo & aceto, fronti rectissime inponitur. Serpyllum decoctum ex aceto & tritum recte inponitur temporibus & fronti. Corona de puleio prodest capiti inposita, si terram non tangat. Si difficilis somnus est ex dolore capitis, oleo amygdalino caput ungere oportet & tempora: nucleorum uero persici farina cum melle & aceto fronte inlita prodest, nuclei quoque amygdalini triti utiliter inponuntur. Etiam in febribus baccae lauri impari numero in oleo contritæ & capiti inlitæ, sanant dolorem. Hederæ folia mollissima trita ex aceto & rosaceo aduersus omnem dolorem fronti inlinuntur. Panaceæ radix in oleo conteritur, & deinde capiti instillatur. Ossa de capite uulturis alligari prodest capiti dolenti. Gallinaceus pullus inclusus abstinetur nocte & die, deinde eius gallinacei pluma uel crista alligatur ad collum aut dolentis caput, ac statim medetur. Surculus ex nido milui puluino dolentis caput superpositus prodest. Murenarum pellium exustarum cinis ex aceto fronti inlitus prodest. Cocleæ matutinum rorem pascentis caput arundine præciditur, & in linteolo licio alligatur, colloq; suspenditur, continuo medetur.

Fracto

Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto inposita non recedit nisi sana- *Fractū caput*
uerit. Corni ceruini exusti cinis inlitus fronti ex aceto & rosaceo prodest.

Lanam ouiculæ de inter femora uelles & cōbures, & in aceto intingues
& super tempora dolentis ligabis. Lanam arietis de fronte uelles, & con-
bures in operculo ollæ nouo, & in mortario confricabis, atq; ex aceto fron-
ti inlines. Sertulæ campanæ fasciculum ex aceto decoques, & fronti in-
lines. Caput si dolere cœperit, ouo cum melle mixto in balneo laua, sta-
tim cessabit dolor. Intybi contusi succum oleo rosaceo, & aceto acri, æ-
quali mensura mixtum, capiti laborantis infunde. Betæ nigræ succus tē-
poribus dolentis inpositus, mirum remedium est. Serpyllum in aceto
decoctū fronti laborantis infunde, uel temporibus imposito, & si somnus
difficilis est, oleo amygdalino caput perunge. Rutam uiridem tritam
cum aceto acerrimo & oleo rosaceo, æquali mensura, toto capiti laborantis
infunde. Lauri baccas xxxv. piperis grana xx xv. tere, & tritas cū ouo
albo temperabis, & fronti impones. Ossa de persicis etiam duracinis frā-
ges, & nucleos eorum colliges & siccabis in umbra & cum necesse fuerit cū
oui albo temperabis & fronti superimpones. Caput si quis sic doluerit ut
medium findi uideatur, hederæ contusæ succum per linteolum delicatum
mundum exprimat & oleo etiam rosaceo admisceat, & sic frontem & tem-
pora perungat, & cerebro & naribus inde & auriculis infundat. Caput si
ex frigore doluerit, ungentum irinum cum oleo laurino misce, & calefactū
cerebro superfunde & insuper lanā unctam circa caput pone. Sicuti nul-
la de causa subito caput & tempora doluerint, myrra ex uino crassius trita
tempora oblinat, uel fabam fresam in aqua prius maceratam, postea in ui-
no decoctam tritamq; inlinat fronti, uel baccas lauri impari numero con-
terat prius, deinde admixto oleo diligētius terat, adinstar collyrii, & postea
in futili calefaciat, eoq; caput perfricet. *Collutiones*
Purgatio autem capitis ne supra
scripta nascantur utilissima fertur hæc, si hyssopi aut origani summitatibus
contritis, & ex mulsæ aquæ cotyla dimidia coctis, os adsidue conlueris.

Capitis ulcerationes sanantur, si succo de beta è radice expresso caput in
balneo perfricetur. Si cui in capite tubera nascuntur, cupressi baccas uiri-
des in uino decoctas tritas tuberibus adponat, ita ut per dies quinq; in ca-
pite alligatum & signatum medicamen maneat, post diem quintum soluat
ac renouet: & hoc si necesse fuerit ter aut quater faciat, intra diem uicesimū
persanabit. Brassicæ succus naribus infusus capite purgato, dolorē quo-
que eius efficaciter adimit. Radix pyretri in sole diu commanducata, etiā
pituitam expellit. *Hiera maior*
Hiera maior faciens ad capitis nimium & ueterem do-
lorē, & ad phlegmata spissa & constricta laxanda et prouocanda, ex calida
aqua ieiunis data, ad spleniticos ex posca, ad hepaticos ex uino græco, ad
accessiones cotidianas ante suspensionem datur ex muria, quia & uentrem tē-
perat, maxime prodest etiam melancholicis & scotomaticis: danda autem
d omnibus

omnibus ieiunis & bene digestis ad modum nucis auellanae, quae constat ex speciebus his, stichados — i. ʒ. vi. agarici — i. ʒ. vi. colocyntidos, id est, cucurbitae quod habet interius molle inter semina siccatum — i. ʒ. vi. opopanax ʒ xv. sagapeni ʒ xv. petroselini ʒ xv. aristolochiae rotundae ʒ xv. piperis albi ʒ xv. cynamomi, spicae nardi, myrrae troglodytis, folij, croci, uncias singulas, mellis uero optimi despumati tantum mittes quantum sufficiat pulueri specierum supra scriptarum colligendo ad spissitudinem congruentem, deinde confectum medicamen in uasculo uitreo aut fictili sub signaculo reponatur. Cupressi tenuissimi radice caput coronatum dolore breui ponit. Pulegij florem destinges & teres ex aceti cyathis duobus, adijcies rutae tantundem quantum pulegij, & unam cepam, & salis bolū. cum omnia trita erūt, adijcies olei boni cyathū, & tenuiter subcoques, ac bene permiscebis, atq; aduersus pilos caput ex eo diligenter perunges.

AD OMNES DOLORES HEMICRANII ET HETEROCRANII
subitos & diutinos. CAPVT II.

Hemicrania

HIRCINVM fimum tritum cum aceto scillitico misce, & fronti & temporibus inline. hoc ad dolorem hemicranij sedandum etiam in perpetuum prodest. Tus, & myrram, & ouum teres simul, & fronti induces uel temporibus subitus cum hemicranij dolor fuerit. Laser cyrenaicum cum aceto tere & inline frontem cum temporibus. Hemicranium statim curāt uermes terreni pari numero sinistra manu lecti, & in limine cum terra de limine eadem manu triti, & cum aceto optimo eadem manu fronti uel temporibus inliti cum dolor urgebit. Fimum uel cinerē coclearum & granum sinapis cum aceto ad ternos scrupulos miscere, & temporibus inline prodest. Herba strumus & sterus murinum cōtrita, & ex aceto fronti inlita, celeriter dolores etiam heterocranij abolent. Officula in capite porci duo naturaliter forata inueniuntur, id est unum in dextera parte, & aliud in sinistra, quae reperta & reposita, & cum opus fuerit licio suspensa, medelā capiti prout inuenta sunt praestant, id est dextrum dexterae parti, & sinistrum sinistreae: sed praeter te & aegrum officula tertius non contingat, quae ad hanc necessitatem colligi diligenter & seruari debent. Piperis grana xxi. murini fimi pilulas xxi. sinapis quantum tribus digitis possis tollere, teres & aceto acri ad ceroti modum permiscebis, & ita fronti impones, & aluta desuper teges. Laseris granum medicinalibus digitis auri iniice ex ea parte qua caput dolebit, statim proderit. Herbae meliloti interiora, & oui cocti uitellum cum uino modico tere diligenter, & inde hemicranium uel tempora quae dolebunt inline, confestim sanabis. Pampinum continuo de uite lectum cum oleo coques atq; simul tritis diligenter tempora inline. De muris fimo pilulas septem teres, & cum aceto fronti uel temporibus dolentibus inline. Si

Heterocrania

uir

uir aut adulescēs aut infans hemicraniam patietur, obseruet ut semper luna septima, & septimadecima, & uicesima septima se tondeat. mirum remediū *Septimarū lunarum uis* habebit, neq; curet si dies martis aut saturni in has lunas inciderit. Heterocraniam siue hemicraniam discutit hæc compositio, gallæ syriacæ — III, crocomagmatis — III, aloes — III, sed gallas prius tundes & cribrabis, tum cætera similiter tunsa & cribrata miscebis, idq; medicamen in pyxide conditū seruabis, cumq; usus exegerit ex aceto temperatum parte frontis quæ dolebit impones. Terre ægyptiacæ partes duas, crocomagmatis partem unam cum aceto diligentissime ac minutissime contere, & partem quæ dolebit inlinito. Opī — I. colophonij — I. myrræ — I. hyoscyami — I. peucedani — I. anethi — III. crocomagmatis — I. seorsum hæc tundes, & cribrata in mortario diutissime conteres, & ex aceto optimo de hoc puluere collyria formabis, cumq; opus fuerit, in cote ex aceto teres, & spissum parti frontis & temporum quæ dolebit ante diligenter deterfæ frequenter induces. Grana hederæ & serpyllum pari pondere teres ex aceto, & inde totum uerticem perfricabis. Baccas lauri ex aceto tritas adiecto oleo fronti inpones aduersum heterocranij molestias. Peucedanus herba trita & ex aceto & oleo fronti inlita heterocraniam statim sedat. Herba uel hederæ in capite statuae cuiuslibet nasci solet, ea si in pāno rufo acia rufa, uel lino rufo ligata, capiti uel temporibus alligetur, mirum remedium hemicranie, uel heterocranie præstabit. Nouem grana piperis in uino optimo teres, atq; ex eo frontem & tempora inlines in ea parte capitis quæ de hemicrania dolebit. Succū de allio in eam aurē ex cuius parte dolor hemicranij fuerit infundes.

AD VERTIGINEM CAPITIS.

CAPVT III.

Ad uertiginem capitis quam Græci scotoma uocant: peucedani *Vertigo Scotoma* ✕ II. castorei ✕ I. spondilij ✕ I. baccarum lauri purgatarum ✕ I. terentur hæc omnia diligenter, & ex his componetur medicamentum, quod cum opus erit admiscebitur ei rosæ & aceti quod satis sit: est enim hoc mirabile medicamentum. Cerebri dolores ex quibus etiam subite uertigines oriuntur discuties si planta ulmea caput circumligaueris, atq; coronatus ita triduo dormieris: expertum est. Veteres dolores capitis & uertigines cito emendabis, si betæ nigræ succo tempora perlinas: idem præstat intibi succus si cū rosaceo oleo & aceto mixtus caput inlinatur. Ad uertiginem abolendam efficacissimum est, si abrotonum tritum in uini potione tepidum bibatur, uel cum oximelle nō acri accipiat. Quibus uertigines fiunt, aut quibus mens perturbatione capitis alienatur, cochleæ singulæ contritæ maiores cum suis testis ex calida passi uel defruti potione datæ diebus plurimis, prosunt si post triduum continuum interpositum, iterum plurimis diebus accipiantur. Qui unam cochleam maiorem *Cochleæ remedium*

semicoctā comederit die primo, sequēti duas, tertio tres, quarto duas, quinto unam, remedium experietur non solum ad uertiginē, sed etiam ad suspiria & uomitus prodest. Vertiginem capitis abolet uertonica fasciculus cū aqua nitida ad tertias excoctus, aut apij uiridis fasciculus cum ture similiter decoctus & ex mulsā aqua tepida potatus. Hyoscyami ramusculum in aquæ sextarijs tribus usq; ad tertias decoques, & dabis per triduum potui quartarios singulos, aut etiam minus pro habitudine, uel ætate, uel sexu.

Trifolium uisumarus

Trifolium herbam, quæ gallice dicitur uisumarus, aqua frigida macerato, & eam aquam diebus decem bibito, sed ut herbam cotidie mutes. Misy libra una cum aceto acri contrita & fronti inlita, mirabiliter uertiginem sedat.

PITYRIASI, ET PORRIGINI, AC PRVRIGINI, ATQVE
ulceribus, & lendibus, & pedunculis capitis. CAP. IIII.

Pityriasis

PITYRIASIN & porrigines capitis quæ plerūq; in perniciem se conuertunt nisi occurratur, perungi oportet assidue bulbis tritis, sulfure uiuo, & uino bono in unum permixtis. Item prodest cedria tantum ungere caput, uel allio trito et aceto & nitro. Farina feniculi ex uino capiti inducta porrigines expurgat, furfures quoq; idem præstant, si caput inde assidue in balneo luatur. Oesypum ex oleo tritum & instillatum capiti, pityriasi medetur. Ex uino & oleo & cedria pruritus scabiemq; capitis tolli manifestum est, si ungatur assidue. Pruriges capitis discutit fel ouillum inlitum cum creta cimolia, donec areseat, mirum est. Nitrum alumini admixtum pruriges capitis tollit, si inde frequenter fricetur & lauetur. Ulcera in capite tãquam proprius morbus præcipue infantibus nascuntur, sed & uiros & mulieres grauiter molestant. hæc ergo felle taurino cum aceto tepesfacto inlita, efficaci remedio sanantur. Seuū uituli cum sale subactū utilissime adhibetur pityriasi. Testarum muricū uel purpurarū exustarū cinerē ex melle ulceribus capitis imponi oportet. Allium cum sua ueste cōburitur cinisq; eius ex oleo capiti ulcerofo imponitur. Oleum amygdalinū cū uino optimo permixtū expurgat capitis uitia. Folia rubi in quo mora nascuntur, arida contrita capiti insperguntur & desuper lana succida & charta superponitur. Malua erratica cum urina humana, id est puerili trita & inposita, ualde siccatur capitis humores. Omnia autem capitis ulcera cum purgata sunt iucundissime ad cicatricem perducuntur sic. spumę argēti tunsę selibra, & cærę libra, cerussę libra, olei rosacei libra, cum liquefacta & mixta & trita fuerint, hæc refrigerantur & adiunguntur his ouorum incoctorum quatuor lutea, id est uitella, & simul pistillo in mortario permiscuntur, atq; inde inducitur caput, mirum remedium experieris. Nasturcij semen mixtū adipi anserinę tritumq; furfures capitis assidua lauatione depellit. Betæ uiridis contusæ expressæq; succo porriginosum caput frequēter in balneo lotum omni tabe purgatur.

Semine

Semine falicis contrito caput lautum furfures cito deſcit. Quo galli-
 naceo caput inlinito, poſtea aqua uel ſucco herbæ cyclaminis, quæ orbicu- *Cyclamen eſt*
 laris dicitur, caput lauato, hoc pacto lendes necati ultra non renaſcuntur. *orbicularis*
Lendes

Puerile lotium nitro admixtum ulcera quæ erumpunt lauto capite mire
 deliniunt: expertum remedium. Cornu ceruinum in ſcobem limatum, &
 cum uino potum lendes enecat, renaſciq; nō patitur. Stercus ſcrofinum
 uino inmixtum cum roſa liquida id eſt roſæ ſucco, lendes pedunculosoq; di-
 ſcruiat. Felle uituli caput perunctum lendes exterminat. Axun-
 giæ ueteris ſemūcia, ſeu caprini ſemuncia, reſinæ perlucidæ ſemuncia, alumi-
 nis infectori ſemuncia, alumen teres in mortario, cætera igni reſolues & cō-
 fundes: ac ſic leni uapore deficere uel excoqui facies, ut ex omni conſectio-
 ne uncia medicaminis reſtet. tum caput lautum diligēter, atq; ſiccatum hoc
 medicamine perunges, porriginemq; diſcuties. Scobem citream ex aqua
 deferuere facies nitrumq; aſperges, atq; inde caput porriginoſum oportet
 lauare. Fimo bubulo uſto ſuccum betæ admifceri, atq; inde caput porri-
 ginoſum lauari oportet. Porriginem potentiſſime hac potione purgabis:
 roſmarinum teres, ſuccumq; eius uino uel aqua ſcripulis tribus dabis potui,
 ſed qui ſumit ſupra limen adſiſtat idq; triduo faciat. Fraxineo cinere lixi- *Lixiua fraxi-*
 uiam maturam nimis facies, eaq; caput lauabis in balneo: quod cum ſicca- *nea matura*
 ueris, ſaponem & argenti ſpumam conteres, eoq; caput perfricabis porrigi-
 nemq; exterminabis, ſi capiti lauto atq; ſiccato hoc medicamen addideris.
 Cretæ cimoliæ p. i. nitri alexandrini p. i. ſulphuris uiui p. i. hæc omnia tun-
 duntur atq; cribrantur, & capiti porriginoſo imponuntur. Mali punici cor-
 rium ex aceto coquitur, & ſuccus eius capiti porriginoſo imponitur, & fre-
 quenter abluitur, ita ut & ipſum pomum excoctum teratur & ſic exprima-
 tur. Anethi ſurculi uruntur, eiufq; pulueris cribrati — i. cicharbæ — iii. *Cicharbæ*
 remittes in olei s. i. & adijcies gallæ tunſæ ſemunciam, inlinesq; eo porrigi-
 noſum & ulcerosoſum capite, contra pilum, & poſtea lauabis in balneo.
 Compoſitio optima & experta ad uitia capitis omnia ſupraſcripta: pumi-
 cis unciam, caſtorei — v. ſpumæ argenti uncias vi. cyperi — iii. myrræ —
 iii. myrobalani — iii. ſulphuris uiui — i. omnia tundes & cribrabis & per-
 mixtis pro aphronitro in balneo uteris. Adipis ueteris ſuillæ p. i. & picis
 cedriæ p. i. igne diſſolues. tum ſtaphidos agriæ tunſæ unciam miſcebis: &
 & ante horam quàm ad balneum uadas ita caput uitijſ ſupra ſcriptis labo-
 rantem contra pilum fricabis, ut inſideat medicamen. quod non ante dilues
 quàm ad ſolium uenias. ſi autem medicamini huic adieceris ladani ſcripu-
 lum, capillum nutries pulchriorem. Furfures capitis extenuabuntur ſi
 ſtercore murino liquefacto in aceto caput in balneo perfricueris. Lo-
 tio taurino caput ſi laueris, porriginem uetuiſſimam tollit. Vetiſtam
 porriginem mire adimes, ſi herbæ cyclaminis, id eſt orbicularis ſucco ſul-
 phuris aliquantum miſcueris, & fel ſcrofinum, atq; inde caput in balneo
 d 3 bene

bene perficitur. Ulcera capitis subito nata sanantur si asini stercoreis
 succo, & scillæ contritæ quantum satis uidebitur, & bubulæ adipis tantum
 dem miscueris, atque ad capitis ulcera ueluti ceroto usus fueris. Fel tau-
 rinum mixtum cum nitro & uino & oleo quod satis sit, ulcera capitis uel
 feruescentem scabiem sanat. Ulcera recentia & uniuersa uitia ulcerum
Vermes arboris putridæ in capite sanant uermes qui in arbore caua uel putrida nascuntur triti & in
 panno impositi. Idem uermes combusti, & cum anetho sicco pari ponde-
 re triti & impositi sanant etiam carcinomata. Inula in oleo discocta &
Cacoethe contrita & cum butyro ouillo & melle imposita, Cacoethe maligna emen-
 dat eadem ratione curantur & tubera, sed hoc uitij emplastri panno inlini
Vermes ulcerum debet. Vermes ulceribus capitis uel quibuscunque innati, ranarum fel-
 le tolluntur. ea uero quæ intrinsecus serpunt, salsamento uetere tunso in ui-
 cem emplastri imposito sanantur. Radix peponis contrita & adposi-
Ulcera faui modo ta sanat ulcera quæ capiti in modum faui concresecunt. Semen rafani
 tritum & ex aqua adpositum, sistit omnia ulcera. Porrum capitatum
 contritum & ex melle impositum uniuersa ulcera optime purgat. Al-
 lium contritum cum sulphure & resina, ulcerum & fistularum qualibet ui-
 tia extrahit. Vetera ulcera etiam carcinosa foueri debent aqua calida
 in qua excocta sint holera diuersa, deinde ipsa holera trita si imponan-
 tur ualde prosunt. Farina lini seminis, uel farina erui, uel lenticulæ,
 decocta & ex melle adposita, suppurationes & pustulas ulcerum sanat. etia-
 am genitalibus laborantibus bene adijciatur. Cinis uitium cum ax-
 ungia uetere impositus pustulas omnes in qualibet parte corporis curat &
 sanat. Folia oliuæ commanducata & imposita ulceribus manantibus me-
 dentur. Oleastri cauliculi teneri decocti, & cum melle impositi, carnes
 supra oscula in uulneribus qualibet prohibent excrecere. Herba che-
 lidonia cōtrita & cum axungia uetere subacta & imposita ulcera uetusta &
 putria purgat & sanat. Nuces iuglandes perueteres contritæ, uel quod
 melius est commanducatæ & impositæ, singulare remedium ulceribus præ-
 stant. Glandes de robore tritæ cum axungia & impositæ duritias, quas
Duritia cacoethes Cacoethes medici uocant, emendant & reprimunt. Pix brutia cum mel-
 le trita & imposita ulcera omnia purgat & sanat. eadem pix ex uua passa
 purgata & cum axungia uetere imposita, ulceribus medetur. Aqua in
 qua lentiscum decoxeris, ulcera quæ serpunt utiliter fouebis. Hedera
 ex uino decocta ulceribus quibuscunque imponitur prodest. Cinis ex os-
 sibz agnorum recte adhibetur ulceribus quæ non trahunt cicatricem.
 Pulmo arietinus calidus adpositus carnes excrecentes in uulneribus ex-
Ulcera serpentina aquat & reprimat. Vim serpentium ulcerum coercet calx uiua ex aceto
 & oleo rosaceo temperata atque inlita: rosaceo autem & ceræ permixta
Carcinomata mox perducit ad cicatricem. Carcinomata curantur coagulo leporis cum
 pari pondere capparis, quod utruñq; uino aspersum una teritur & sic adpo-
 nitur

nitur. Carcinomatis quæ serpunt circa ulcera, fel ursinum uel cinis de asini ungula exusta per pinnulam bene adponitur. Ulcera quæ sordidata sunt, limi uitulini cinere & muliebri lacte purgantur. Verustis ulceribus uertonica cum sale contrita & adposita medetur. Idem præstat farina lupini incocti, & sine cortice inspersa cum uino. Ad porrigines detergendas rutæ fasciculum & sulphur uiuum cum uino uetere simul decoque, & caput ex eo in balneo laua: ante tamen aqua tepida sicut est consuetudinis, elue.

Ad papulas in capite efferuescentes, uel qualibet parte corporis, etiam ad ignem sacrum benefacit hoc medicamentum: rutæ uiridis p. ii. spumæ argenti p. is. aceti. s. i. olei uiridis s. i. cum aceti parte spuma & ruta teruntur, donec leuia fiant, postea quod super est aceti, uicissim cum oleo adiicitur, uel superfunditur medicamini dum teritur, & cum bene tritum & permixtum fuerit, tum imponitur locis necessarijs. Ad pedunculos necan-

Pedunculi

dos hoc medicamine uteris. oleum cum puluere cineris cuiuslibet de foco, sed bene creti, pariter miscebis: & ita teres ut sit ad spissitudinem mellis, atque inde cum opus fuerit, caput unge. Ad pedunculos in omni parte corporis necandos efficax hoc remediū est: ellebori radice uncia, staphidos agriæ uncia, simul trita adiectoque oleo totum corpus perunctum, etiam in tunicis necabuntur. Nitri alexandrini, & staphidos agriæ, æquale pōdus, aphronitri quoque aliquam portionem, & sulphuris uiui particulam simul terito, ac decimo die in balneo corpus fricato, omnes pedunculos necabis. Serum id est aqua lactis quæ remanet facto caseo, si quis adiecto aceto in portione aliquotiens sumpserit, ita liberatur à pedunculis, ut penitus extirpentur, nec postea in eo renascantur. Ceruini cornus scobes limatæ, & ex uino potui datæ, pedunculos in capite lentesque nasci non sinunt.

AD CAPITIS REVMATA, ET PURGATIONEM, ET AD PUITITÆ, & phlegmatis deductionem, & restrictionem Catarri.

CAPVT V.

Ad reuma quod de capite descendit medicamentum facies tale. Nitri — vi. pyretri — is. capparidis — ii. struthii — ii. hæc omnia trita & in puluerem tenuissimum redacta permisce, atque in balneo feruenti ita utere, ut tertiam partem pulueris de superscripta mensura specierum mittas in caput, & perfrices diu ac diligenter, ut per sudorem digeras: postea aqua tepida laues caput, & in frigidam mergas, & crasso sabano diligenter siccabis. Ad reumata capitis talpā in uaso fictili clauso ita in furno torreto, ut tenuissimum puluerem ex ea facias, cui addes puluerem piperis albi ex granis decem & octo, & codeare unū de succo oculi mi, de quo medicamine dabis cui medendū erit, in portione uini ueteris calida codeare unum: ita ut in balneo in quo nunquam lauit nec lauturus sit,

Sabanum pannus crassus

d 4 in solio

in solio remedium accipiat: & interposito biduo, alternis iterum accipiat: sed cui remedio opus est, xix. ferme diebus porcina, liquamine, & holeribus abstineat.

Ad idem trochiscus: croci drachmas duas. myrræ — ii. calchanti — ii. cymini — ii. opij drachmas ii. turis — i. Crocomagmatis drachmas ii. aluminis scissi — i. hæc omnia contrita austerissimo uino permiscebis, ut sint ad crassitudinem mellis, & inde frontem densissime superlines usque ad capillos, intermissa semita super nasum: præcluso enim itinere quod ad oculos humori patere consueuerat, uiam facies qua de cerebro per nares fluxus omnis emanat, & hinc perpetuus decursus fiet: quo humores oculorum ab omni inundatione siccentur. hac curatione in perpetuum lippitudo remouebitur, sed his quos nimium reuma humoris urget, ex aceto acri trochiscus supra scriptus imponatur. Ad distillationes perfrictionesque & grauedines, cyclaminis herbæ quæ latine orbicularis dicitur radicem supra carbones cultello radito, fumumque eius ramenti naribus trahito.

Hyoscyami drachmas duas, apij seminis bene purgati drachmas quatuor, anethi bene purgati drachmam unam, opij pondus uictoriatum argentei unius, hæc omnia trita & cribrata permisceto, & ex aqua pastillos temperato, atque ex his singulos in aquæ calidæ cyathis duobus, cum dormitum ibit cui medendum erit, potui dato. eiusdem herbæ radices si decoquantur, succusque earum ad crassitudinem mellis misus in aquam naribus trahatur, omnem à capite pituitam detrahit mire.

Creta cimolia ex aceto trita, & quàm densissime fronti imposita pituitam sistit. Mastichen cum pipere qui diu commanducauerit, calefacto cerebro humorem pituitæ naribus effundit.

Ad catarrum siue distillationem humoris ex capite, turis ʒ. unum, piperis ʒ. unum, conteres diligenter & uini nouelli quod sufficiat admiscebis, & naribus tepidum infundes, uel gargarizabis, sed utilius est naribus infundi.

Ad caput leuiter purgandum, sinapi tritum ante diem in aceto infunde ad hemina mensuram, & ex eo intra os tene, & gargariza in sole calido ieiunus, & aperto ore postmodum sede ut humor decurrat.

Staphidem agriam sumito, & pro modo sinapis granum, & uuam passam commisce cum betæ seminæ, & ex eo facito pastillos, quibus si opus fuerit adijcies acetum, & eos ieiunus in sole aut in balneo commanduca, & apertum os tene, ut humor defluat. Ad caput purgandum quod fuerit humorosum, staphidos agriæ ʒ. iiii. pyretri ʒ. ii. hyssopi ʒ. iiii. pariter hæc pro modo assidue in ore missa comminues & masticabis, incuruato capite ut humor ex masticatione defluat, quod facito aut ad solem, aut in loco tepido.

Ad pituitam ex ore euocandam. æris floris scrupulus unus, & de succo hederæ idem pondus in unum mixtum, & naribus infusum, euocant pituitam, & defluere compellunt.

Radix pyretri in sole commanducata pituitam & humorem capitis patefacto ore depromit.

Betæ radicibus tunsis, recte

Victoriatum
argenteus

recte succus eius naribus ducitur ad humorem capitis extrahendum. Mel-
lis & sinapis triti æqualiter mixtæ partes tepescunt & humor multus è capi-
te post longam gargarizationem deducitur. Ad catarrum restringendū
mittes in ollam rudē pro modo ollæ heminam rosæ siccæ, & tres heminas
aquæ mulsæ, & heminam sapæ, inhibe nucem pineam, hæc coques ad ter-
tias et tepidum gargarizas. Rumicis acumina tenera colliges, siue rubi, &
herbam quam alij burdunculum uocant, alij linguam bouis: addes etiā ro-
sæ heminam, hæc omnia in ollam mittes, præterea addes furfuriculas in lin-
teo ligatas, ad hoc ut amaritudinem herbæ deliniant, & sic furfuriculæ ipsæ
in sacculo combulliant: hæc omnia ad tertias decoques & tepidum gargari-
zabis. Experimentatum remedium aduersum ingruentem catarrum, ut
cœna te abstineas, & ab holere, & à rebus salsis & liquaminosis. Nam indi-
gestionem cibi, & uitio cruditatis nascitur catarrus, abstinendum sanè ante o-
mnia pinguibus cibis. Sed si de perfrictione fuerit catarrus: caldamentis ad-
hibitis ilico sopietur: quod si de cruditate, placabitur illa re sola ut nō cœne-
tur, donec penitus fluxus eius areseat. cum substrictus fuerit, ad consuetudi-
nem cœnandi reuerteris. Ad catarrum restringendū sapæ heminas tres,
& satireiæ fasciculum, & hyssopi aliquantum feruere simul facies, quousq;
inde sextarius fiat, & sic gargarizabitur ter in die in loco tepido, aut ad solē,
atq; hoc rādiu facies, donec inhibeatur omnis catarrus: atq; illis diebus qui-
bus gargarizas abstinebis liquamine, & holere, & salsis ac pinguibus cibis.
Ad catarrum restringendum quinq; partes uini, & sextam mellis miscebis,
ac tepescas & sic gargarizabis.

*Burdunculus
est lingua bo-
uis*

ALOPECIIS, ET TINEIS, ET CAPILLO FLVENTI
atq; infirmo. CAPVT VI.

HERBA quæ dicitur trichomanes, uel adianton, eadem & calli-
trichos appellatur. contusa & cum oleo inlita uel incocta alope-
cias facile curat. Cepe longum quod ceputius nominatur su-
per alopecias terito frequēter, quo facto capillos maturius ex-
citabis. Nucis escariæ, id est iuglandis testa contusa, uel combusta, & mi-
nutatim trita atq; adiecto oleo imposita infantū alopecijs, capilli nascuntur.
Infantum alopeciarum uitia anserinæ adipis perfrictione suppleantur.

Nux escaria

Gallinaceorum stercus cum oleo utroq; permixtum alopecijs utile
est. Adeps ursina cum fungis qui in lichno lucernæ concresecunt sub-
acta, & alopecijs perunctione imposita, pristino decori caput reuocato cri-
ne restituit. Stercus murinum cum aceto tritū ad alopecias unctas forma
priori mirabiliter crines commodat. Lac caprinū incoctum sed nō adul-
teratum aut uitiatū recte alopecijs infricatur: mirum est. Vitium capitis
in quo sunt alopecie, prius raditur. post illic cepa acerrima perfricatur, dein-
de hordeū cōbustū et in puluerē redactū cū ursina adipe permixtū superin-
ponitur.

Fungi lucernarum

ponitur. Herbā cardui agrestis in mortario usq; ad leuitatē terito, succoq; ei
us expresso locū alopecię ix. dieb. oblinito: sed bis per dies singulos peructi
one renouata. Cum sinape nasturtium tritum alopecijs inlinitū efficaciter
prodest. Cydonia mala discocta cū uino, dehinc trita ceræq; liquefactæ
addita, & capiti imposita, capillū nutriunt. Opobalsamo operepretium est
alopecias ungere, ut cito capilli nascātur. Nitri rubri 3 viii. pumicis 3 ii. fa-
lis amoniaci 3 viii. teres diligēter et postea miscebis: priusq; caput alcyonio
& nitro cōmixto perfricabis, mox medicamē impones, quo facto capilli na-
scentur. Magnā fœditatē capiti adferūt alopecię quę sic emendātur, ex pel-
le uiperarū cinerē facies atq; assidue illic asperges: emendabis sine mora uiti-
um. *Fermentum sul-* Fermentū sulphuris cōbusti quod à fullone factū fuerit, cū oleo rosa-
phuris ceo miscebis, & de pinnula capiti inlines. Roboris pilulæ quæ gallas simi-
lant, cū adipe ursina trite emendant alopecias. Glandis quoq; fagine exu-
ste cinis cū melle alopecijs inlinitus prodest. Cupressi pilularū exustarū pul-
uis tritus unguarū muli uel mulę exustarū cinis, et oleū myrtinū, cinis quoq;
uel fimus muriū tritus, & cinis exusti erinacei recētis uel fimus erinacei recēs,
& sandaracha: hæc omnia cū aceto, & cū pice liquida mixta & imposita, etiā
fluentes capillos cōtinent. Leporinæ lanæ exuste cinis cū oleo myrtino &
felle taurino, & alumine trito misceatur, tepesactūq; medicamen inlinitum ad
modū prodest. Muscarum capita cōbusta & cū melle trita, capitiq; inlita,
mire alopecias tollunt. Fimū columbinū si quis cū aceto tritum capiti im-
ponat, alopecias & cicatrices omnes sanabit. Capilli & barbę nascētur etiā
glabro, si lichenē asini, id est collectionē durā quæ est circa crura eius, cōbu-
ras & teras, & puluerē illum ex oleo uetere imponas. hoc ita ualidū est, ut si
mulieri inde maxillā unxeris, barbas ei nasci scias. Erinacei caput & pellicu-
la cōbusta, cinisq; ei adiecto melle inlinitus alopecijs cito prodest. caput autē
eius per se combustum, & adiecta ipsius adipe cinis ille alopecijs inlinitus, etiā
cicatricosis facit pilos renasci. quod si totum ipsum quis exurat, & puluerem
eius bene tritum cum adipe ursina caluo ad integrum capiti imponat, deco-
rem pristinum restituet capillorum. *Tinea capitis* Ad tineam curandam, sulphuris uiui
— ii. salis fossici — i. trita & cribrata hæc, raso capiti & loto in balneo con-
fricabis, ita ut prius de oleo locus capitis tineosus perungatur, & sic puluis
iste aspergatur, & diu fricetur quousq; liquefiat sudore capitis. hoc modo in-
tra sex dies curabitur tinea. facit hoc medicamen & ad scabiosos, prodest
& his quibus pustulæ nascuntur in facie tanquam elephantiaçæ rubentes.
Ad capillos qui post infirmitatē decidunt confirmandos cedria & oleo pa-
ri pondere mixto assidue eos unge & leuiter pectina, laudabis effectum.
Ad capillos decidentes cōfirmandos adipem ursinā cum ladano miscebis,
& caput perunges, uel loca defluentium capillorum: aut ladani uncia una
& cœnelai uncis duabus, tritis & permixtis caput perunges. Ad fluentes
capillos, scobē de cornu ceruino permisce cum semine myrti nigræ, adiecto
butyro

butyro oleoq̃, & capiti raso densissime obline, etiam ex infirmitate fluentes capillos efficaciter continebis. Sandaracha cum aceto incocta & emplastri more imposita, fluentem capillum ualidissime solidat. Si quis maleficijs capillos perdiderit, hac eos ad pristinam formam ratione reparabit: si lacertum falsum martensem cum suo capite, & lanæ purpureæ optime in conchylio tinctæ duas ligulas, & chartam cubitalis mensuræ separatim cōburat: cineremq̃ permisceat conteratq̃ cum oleo cedrino paulatim adiecto, ut crassitudinē uelut glutinis faciat: eoq̃ medicamine glabrum locum perfricet, ita ut prius diu linteo asperiore detergeat. Aphronitri floris pilulas xxx. nucē pineam de qua propter uetustatem nuclei deciderint tunsam, saponis gallici selibram, uini aminei cyathos tres, simul permiscebis & conteres, & caput glabrum inlines, hoc medicamine etiam crispi capilli nascentur. Malua cum sua radice uehementer coquitur, ex cuius aqua capillus cui curatione opus est, in balneo assidue lauatur. Olei cicini — III. ladani — III. ladano trito paulatim admiscebis oleum, et cum mellis crassitudinem feceris, radices capillorum assidue inlines.

Lacertus
martensis
Ligula

CAPILLO NIGRANDO, ET INCRISPANDO, HIS ADIECTA sunt quæ phlegma, & perfrictiones capitis deducunt. CAP. VII.

INCRISPANDO capillo cōpositionem huiusmodi facies: aphronitri floris tortulas numero xxx. nucem pineam de qua propter uetustatem nuclei delapsi sint, tunsam & in pulcrem redactam, saponis gallici — III. & aminei uini cyathos III. atq̃ inde caput inlines & in balneo lauabis: sphondilio quoq̃ caput perungatur, sed prius radatur. Cornū arietis uratur: cinisq̃ eius cū oleo conteratur, atq̃ inde derafum caput frequenter ungatur. Capillis nigrandis infectio optima: hirundinum stercus quantum sufficiat cum aceti sextario, mitte in uas fictile, atq̃ in fimo caballino per dies xxxv. suffossum habeto, ac sic macerato, atq̃ hoc medicamento rasum caput inlinito in umbra per penicillum pictoris: sed seuo ceruino faciem prius perunge, nequid inde destillet, & maculet, & dum siccatur infectio, oleum intra os teneto, ne & dentes inficiantur: ac postquam imposueris medicamen quarto die caput lauato.

Medium lapidem conterito eiq̃ admisceto nardi puri quantum satis uidebitur, quo medicamine si frequēter caput ungas prohibebis canos nasci, & in locum canorum nigri emicabunt capilli. Experieris uerum remedium si agnum candidissimi capitis decoxeris: atq̃ inde caput eius quē canum esse nolis ungi præceperis. Hoc facito ne capilli canescant, radicem unam caulis quanto ampliorem & uetustiore in furno siccabis, eamq̃ minutissime cōcides, & in ollam rudem mittes, & aqua fontana recenti implebis, & ad mediū decoques operta olla, tū in balneo caput sapone optime lauabis. Cūq̃ satis mundū effeceris, etiā ea aqua quā paraueris de radice caulis, caput ita confri-

Lapis medius

Ouum corui

confricabis tanquam solū ex ea laues, mox capillum linteo inuolues, nec ul-
la supra aqua uteris & ita siccabis, hoc purus ages puris etiā ministris usus.
Ad nigrandū capillū egregie facit, si ouī coruini quæ sunt interiora impari
numero in uas æreum mittas, atq; illic diu coagites, & raso capite in umbra
per peniculū pictoris imponas: sed donec siccetur infectio, & oleū in ore te-
neri oportet, & seuo ceruino faciem perungi, ne distillantibus guttis macule-
tur. tanta enim solet esse uis eius, ut etiam dentes dum siccatur inficiat. quarto
autem die caput lauari oportet post medicamen impositum. Vermium
terrenorum cinis, oleo adiectus quo uti fœminæ in pectēdo solent, capillos
prohibet senectute mutari. Folia cupressi trita & ex aceto capiti inlita & in-
ficiunt canos & in eorum locum nigros educunt capillos. Nuces iuglandes
adhuc uirides & teneras, & totidem glandes uelles ex arbore adhuc uirides,
& necdum maturitate solidatas, atq; in pila cōtusas exprimes, earumq; suc-
co, ad inficiendos canos dum caput pectis, pectinem tinges. Sanguisuga-
rum sextarius duobus sextarijs nigri uini miscetur & xl. diebus in uasculo
plumbeo diligenter clauso maceratur, postmodum cum ipso uino cōterun-
tur hirudines, & in sole calido, capiti derafo, ad permutandos capillos, earū
succus imponitur, oleo ne dentes inficiantur, donec siccetur medicamen, in
ore detento. Erui siliquæ priusquam arescant cum folijs & caule suo con-
teruntur, & raso capiti ut capilli nigrescant protinus inlinūtur. Herba quæ
græce chamæacte, latine ebulus, gallice odocos dicitur, exprimitur etiam cū
suis granis, eiusq; succo cotidie inlito pectine, crines qui inficiendi sunt per-
ducuntur. Pomorum de moro maturimorum — III. acaciæ p. i. caricas,
numero VII. quanto nigriores, pariter macerabis cælesti aqua in uasculo
æreo clauso, atq; inde capillos semper inlines & fricabis: sed quæ superfue-
rint in eodem uasculo permaneant, diuturnitate enim efficaciora sunt. Cō-
positio efficax ad capillos inficiendos & confirmandos & specie augēdos:
fœnogreci sextarium, lini seminis tantundem, calami aromatici p. i. schœni
p. i. cassiæ p. i. gallæ trichidos p. i. ladanī — III. Rhois coriarij p. i. aquæ flu-
uialis s. XI. omnia hæc in unum uas mittes & diebus XL. sub diuo posi-
tum iubebis cotidie per puerum uirginem commoueri. Ita ut si quādo puer
ipse defuerit signetur, neq; à quoquam nisi à puero alio uirgine cōtingatur:
postea recondes diligenter & sub signaculo habeto, & cotidie aqua eadem
caput inrora, & pectine inde madefacto caput pecte. Ad phlegmata de
capite & aqualiculo deducenda: scillæ libram unam in aquæ s. II. infusam
coques ad tertias. postea aceti optimi sextarium adijcies, & tamdiu iterum
simul omnia excoques quamdiu ad sextariū perducas, tum colabis & adij-
cies mellis optimi p. ii. Iterumq; omnia simul tam diu coques quamdiu ad
mellis crassitudinem ueniāt. Compositio pulueris ad reuma totius cor-
poris, sed maxime ad capitis, nec non & ad perfrictiones & constrictiones
cerebri resoluendas: euforbij — ii. piperis — iii. bacarū lauri siccarū — iiii.

samfuci

sanfuci — II. centaureæ — III. aristolochiæ longæ — IIII. iris illyricæ — IIII.
 myrræ — IIII. bdellæ — IIII. cidos — IIII. stypteris schistes — IIII. nitri a/ *Maluit hic elo*
 alexandrini combusti & uino uetere extincti — IIII. salis ammoniaci — IIII. *idos & sty*
 hæc omnia contundenda, deinde cribranda & permixta in uasculo uitreo *pteris schistes*
 habenda, cum necesse erit cōspargendus in balneo capiti hic puluis uel mē *Græcis quàm*
 bris dum adhuc sicca sunt, id est anteq̃ sudēt, & perfricanda diutissime po/ *Latinis gallæ*
 stea quàm puluerem consperferis. dehinc lauandum caput in calore frigi/ *& aluminis*
 da aqua, & obseruandum ne in calidam caput mergas. in frigidam sanē *scissi apellatio*
 quotiens uolueris merge, & postea sabano diligenter exsicca. *nibus uti*
Sabanum

CONFECTIO SIVE DISPOSITIO EMLASTRI

cui uocabulum est Dictamnus.

Dictamni part. xxv. chamæmeli part. xiiii. sphagni part. ix.
 cyperi part. vii. polij part. xii. lapidis gagatæ part. vii. ceræ ru/
 fæ part. xii. resinæ terebinthinæ part. xiiii. ammoniacæ guttæ part.
 xxxv. propoleos part. xii. psimmythij part. xii. chalcanti part. xiiii.
 galbani part. xxv. chamæpityos part. viii. trifolij part. iiii. pen/
 tafolij part. iiii. aristolochiæ grossæ part. xxxv. centaureæ aut gen/
 tianæ part. xii. lithargyri part. cl. resinæ colophonæ part. l.
 terræ ampelidos part. xxii. picis brutiæ uel sicæ si terra ampelitis non
 fuerit part. xii. lepidos chalcis, id est, squamæ ferri part. xviii. diphrygis
 part. viii. aloes part. xvi. libani cādidißimi part. xii. opopanacis part. vii.
 chamædryos part. xii. marrubij part. xii. artemisiæ part. iiii. iris illyricæ
 part. vii. libanitidos part. vi. olei ueteris part. xlvi. resinæ pityinæ part.
 xxii. chalcu cecaumenu part. xviii. milti part. xii. chalcitidos part. x.
 myrræ part. vii. æruginis part. i.

Oleum uetus quantum mittendum fuerit pro modo specierum supra
 scriptarum mittes in ollam nouam, & calefacies leni flamma uel potius
 igne: tunc mittes sed paulatim de manu inspergens lithargyrum bene tri/
 tum & adsidue spathomela agitabis, quousq̃ oleum ita inficiatur ut colorē *Spathomela*
 lithargyri trahat, & aliquantulū spissescat: postea aut picem brutiam tritā
 mittes, aut quod melius est, terram ampelidem similiter tritam: pro qua
 diximus picem brutiam mitti debere, quia terra ampelitis uera difficile in/ *Terræ ampel*
 uenitur: his additis cum cœperit medicamen bene permixtum esse, ceram *tidis raritas*
 rufam pro modo ut supra scriptum est, postea resinam pityinam remis/
 sam adijcies, nec non & resinam colophoniam: post hæc mittes ammonia
 cum thymiana, id est, guttam bene tritam & cribellatam: post addes lepi/
 dos chalcu, nec non & chalcu cecaumenu, deinde addes milti, deinde di/
 phryges, deinde chalcitim, postea chalcanthū & psimmythium: post hæc
 addes libanon leucon, id est thus album & myrram & aloen. super his o/
 mnibus addes resinam terebintinam & galbanum, & lac uel humorem pa/
 nacis, id est, opopanacen. Sed omnes has species prædictas optime tritas
 e & cribel/

& cribellatas mittere debebis ad mensuram uel partes supra scriptas, prout uolueris conficere medicaminis copiam. quæ cum omnia bene mixta fuerint & bene agitata, ollam tolle de foco, et deinde calido adhuc medicamini herbas supra scriptas bene tritas & cribellatas infundes. immo manu uel digitis moderantibus paulatim insperges, & assidue spathomela commouebis & permiscebis. post hæc omnia mittes chamæmelum, & iterum igni non nimio adposita olla lente & paulatim decoques medicamen, ita ut illud manu non contingas, sed spathomela agites: confecto autem medicamine uteris sic. ad dolorem temporum uel hemicranij linteo spisso induces medicamentum, & sic fronti uel temporibus adpones. Si uero humore capitis reumatizantis oculi grauabuntur, per totam frontem emplastrum inductum linteo similiter impones. Si in naribus uel in auribus dolor aut uulnus fuerit, siue carnulentæ erunt, aut humor inde manabit, oleo rosaceo solutū medicamen immittes. Si fauces angina uel glandulæ & parotides occupauerint, aut inguina paniculæ tentauerint, in initio doloris medicamen linteum inductum, sed siccum adpones. facit & ad splenis dolorem aluta inductum et adpositum, nec non & laterum dolori prodest similiter impositum. Empyici uel hæmoptoici, id est, qui sanguinem de uisceribus per os eieciunt proderit, si thoraci inductum aluta imponatur. facit & ad thraumata, & ad arthritim pro malagmate adpositum: protrahit & sagittas & sudes, & si qua corpori inhæserint similiter adpositum. ad loca uero pudenda, id est, ad penem siue ad podicem, cum aliquod illic uulnus fuerit, solutum medicamentum cera et oleo myrtino adponitur. Si uero muliebribus causis fuerit necessarium, id est, si uulua dolorem uel carcinomata contraxerit, ponetur cum oleo susinato, ita ut emplastrum contra illum locum qui in causa est adponatur. ad carbūculos sanæ & anthracas & escharas aliasque reumatizantia, uel ad strumas & apostemata, medicamen solutum aliquantulum melle debebis adponere. cum autem purgatæ fuerint pustulæ uel collectiones & uulnera, tum sine melle emplastrum cum puro medicamine adpones. facit & ad furunculos similiter siccum adpositum, & ad omnem pustulam & maculam curandam. Rumpit enim quæ concreta sunt, & purgat, & cicatricat. Cum autem uulnus est de quo immodicus sanguis erumpit, adpositū hoc medicamentum ilico & sanguinem sistit, & uulnus curat, & cutem constringit, & cicatricem tenuem facit. Resolutio autem uel compositio adponendi uulneribus medicaminis talis est. mittes huius medicaminis — III. & adijcies ceræ — I. olei ueteris — VI. his uero qui habent aut in capite aut in auribus, aut in naribus causas et uulnera, adponendum sic resolues medicamen sine cera. oleū sanè pro tēpore id est, si æstas fuerit minus adijcies, si hyems amplius infundes. facit & ad morsus serpentium & ferarū omniū, & ad morsus hominis, & canis rabidi. neruorū quoque incisiones uel collisiones salubriter curat. quibus cum medendū fuerit addes oleū rosaceū cū modico aceto languccidæ

succidæ infuso. Cum autem adposueris his causis hoc medicamētum, post triduum aut post dies quinque ligaturā quā feceris solues. si uero ictu aliquo caput fractum fuerit & testa conlisa, medicamen rosaceo oleo liquefacies, & sic ipsi fracturæ uel uulneribus infundes. infuso uero interius medicamine nihilominus desuper solū medicamen linteo inductū adpones, & supra ligabis lanam succidā oleo & aceto modico infectā. de ipso aut medicamine si succenderis in cubiculo, uel in domo, fugabis serpētes, & si qua illic mala sunt foras eijcies. hoc ipso medicamine incenso suffita mulier facile purgabitur, etiam si pecus intra uterum habuerit immortuum: saluberrimum aut esse omnibus & uirilibus & fœmineis causis ne dubites, si primū diligenter ac sollicitè conficias, deinde ut supra scriptum est, scienter utaris.

*Pecus utero
immortuum*

AD OMNES ET MULTIPLES OCULORVM DOLORES
collyria & remedia diuersa etiam physica de probabilibus experimentis.

CAPVT VIII.

AD conturbationes & lippitudines subitas epiphorasque oculorū scio multa collyria, tametsi tarde, magnos tamē effectus habere. sed nulli collyriorū tantum tribuo, quantum lycio indico uel per se: hoc em̄ inter initia, si quis ut collyrio inungat, protinus & dolore præsenti, & futuro tumore liberabitur: superuacū est aut nūc laudes eius referre, in alijs enim expertus, intelliges simplicis rei uix credendos effectus. oportet ergo ut minime quater quinquiesue ex interuallo lippientē inungi. deinde cū cōbiberint oculi, ad singulas inūctiones, ex aqua quā poterint sustinere calidissima spongijs expressis uaporari diutius, eodemque die in balineū duci eū qui inūctus fuerit: ita ut cū cetero corpore caput quoque & faciē calidæ immergat, & foueat, uinumque post balineū ita ut adsuetus estumat. postero die si qua uestigia epiphoræ remanserint, inungi collyrio aliquo acriore aquato sub uespere debet, & rursus in balneū duci, & uinum bibere. hoc modo uno ferme die tolletur epiphora, præcipue incipiēs, neque adhuc alio medicamento tacta. sed si ea uis fuerit epiphoræ, ut nō cōcedat uno die, expectari oportebit donec impetus eius sedetur, & ita æger in balneū ducatur, cæteraque fiant quæ præcepimus fieri. idem hoc medicamentū etiā supra oculos inlitū tardius quidē sed eosdē effectus præstat, maxime in teneris corporibus, ut mulierū & puerorū, quorū oculi nullius medicamēti uim sustinere possunt. triduo aut aut quatrduo plerūque tollit dolorē adiutū uoi infusione, & aque calidæ uapore. Cōpositio collyriorū quā maxime probo ad recētes epiphoras uel cōturbationes oculorū tumoresque & dolores. plantaginis trite succi cyathos ii. teri oportebit cū croco quod sufficiat, id est ✕ ii. deinde cætera quæ infra scripta sunt admisceri pridie macerata cum succo herbæ supra scriptæ, id est, aloes indicæ ✕ iii. gummis ✕ iii. postea eiusdē plantaginis succi cyathos duos addi, ut cū spissata fuerit commixtio,

Lyciū indicū

Epiphora

collyria fingantur. Vtrunq; aut genus medicamenti eximie prodesse iudico, proprietate quadā, sed præcipue quod nullā in se asperitudinē habet, ut pleraq; quibus ferè inunguntur homines, nam quæ ex cadmiā, aut ære usto, eiusdēq; generis pigmentis cōponuntur, quāuis curiose terantur, naturā tamen suā amittere nō possunt, nunquā enim ut succus diluuntur, sed cum ad summā subtilitatē perducta sunt, tamen quasi puluerulenta necesse est maneant, quæ oculorū partes uelut cōfigunt, certe exterius pungunt foramina prima, & tuniculæ oculi ab initijs adhibita interdū molestiorē futurā concitant epiphorā. Quo nomine etiam quod diā glauciū dicitur probo ininitijs: nāq; prodest hoc genere quod ex eadē materiā cōstat, quæ nullā asperitudinē habet, quandoquidē cōponitur ex croci ✕ v. sarcocollæ ✕ x. glauciū succi ✕ xx. tragacāthi ✕ v. & opij ✕ v. hoc em̄ ego adijcio, & ita melius respondet, sed opiū & in hoc, & in omni collyrio medicamentoq; uerū adijci oportet: quod ex lacte ipso papaueris siluatici capitum sit, non ex succo foliorū eius, ut institores huiusce rei cōpendij & lucri causa faciunt. illud enim cum magno labore & exiguū conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. ante omnia crocū aqua pluuiāli infusum macerari debet. deinde adijci

Opium uerum atur illi sarcocolla, glaucium, opiū, tragacāthū: prius enim omnia seorsum macerari oportet, non multa eius generis aqua, id est pluuiāli, ut quā primum, id est, si fieri poterit, eodem die fingantur collyria, solet enim hoc diu neglectū mortario inacescere: his ferè utor primis diebus, collyrijs, non sine cæteris auxilijs prout res postulat, abstinentia dico, & sanguinis detractio: ne, meliusq; ea cæteris proficere adfirmo. Cum uero pluribus quīs diebus uexatus fuerit epiphora, & perseverantia humoris, atq; pituita ipso calore oculorum glutinosior uisa fuerit, quod ferè sexto septimoue die accidere solet: tunc proderunt & ea collyria quorū genus superius improbauimus, cōposita ex rebus metallicis: facilius enim tum patientur oculi, si modo exulcerati nō fuerint, iniuriā: quorū præcipue hoc mihi placet, quod à colore phæon dicitur, accipit aut hæc, æris usti ✕ xii. cadmiæ ustæ ✕ xii. stibij cocti ✕ vi. acaciæ chylismatis ✕ vi. croci ✕ iii. aloes ✕ iii. opij ✕ ii. castorei uictoriati pondus, myrræ, lycij, idem ponderis, gummis ✕ xviii. aqua pluuiāli quæ sunt dura macerātur, & diu teruntur donec leuissima fiant, postea cætera alio mortario singula trita admiscentur. cum tollendū est, id est, cum sunt fingenda collyria, gummi adijcitur. hoc quidā etiā in initijs utuntur cū oui aquato liquore per se. Nec non & hoc collyrio quidam in initijs utuntur quod à cinereo colore spodiakon appellatur. Componitur autē ex his, cadmiæ botryitidos ustæ super testa donec candescat, & uīno falerno extinctæ ✕ xl. cretæ samiæ quā astra uocant ✕ lxx. stibij cocti ✕ xx. opij ✕ v. gūmis alexandrinæ ✕ xx. terunt hæc omnia pluuiāli aqua macerata, ultimū gummi adijcitur. ante sanē cætera ad leuitatē summā terantur, & ne prima tunica oculi exesa aliasue exulcerata sit, ut purum ulcus sit, diluitur

oui

Collyria metallica quando profunt

oui albo, quod est ferè tenuissimum. Collyrium psittacinū à colore ita dictum, facit ad epiphoras quæ cum tenui & acri lacrima existunt. item ad uestiones & solutas cicatrices & vastū tumore, quod quia loco interdū uidetur propellere oculū, propterea uocant, cū oui albo, quod est tenue imponitur. sed præcipue facit cū quasi sanguine suffusi sunt oculi, & ob id nullum nisi lenissimum collyriū patiuntur: recipit aut hæc, croci ✕ III. cadmiæ lotæ, ✕ III. stibij ✕ III. opij ✕ II. gummis ✕ II. amyli recētis & dulcissimi ✕ III. eodē ordine quo scripta sunt, in mortario debent teri ex aqua pluuiali, amylium aut cū iam fingēdum erit collyrium adijcietur. interdū aut & hoc superinungantur qui prius Athenippio curati sunt. his ferè collyrijs lenibus, omnia quæ cū tumore & dolore fiunt circa oculos remediamus. Perunctiones oculorū lippientium siue inunctiones quæ appellantur galacticę huiusmodi sunt. crocomagmatis ✕ I. myrræ & croci ✕ VII. aluminis fissi ✕ VI. turis ✕ VI. gummis ✕ V. rosæ floris ✕ VI. uino chio non salso conspersa teruntur hæc omnia diligenter. deinde confecta in collyrijs aut pilulis reponuntur. Perunctio oculorū ad omnem epiphorā satis utilis. croci — I. myrræ — I. crocomagmatis — I. æris floris — I. aluminis fissi — I. turis & ex uino teruntur hæc optime: his cosmus medicus adijcere solitus erat etiam mandragoræ succi — I. & lentisci succi — I. ac deinde permixtis omnibus formare collyria uel pastillos, aut in uas stanneum recondere, & cum opus esset uti, ad inungēdum uel superliniendum. Est huiusmodi medicamentū quod perichristarion uocāt græci, quod medicamentū satis efficax est, quo ita uti oportet, ut palpebræ subtiliter inde superlinantur, ne quid intra oculū fluat. recipit autem hæc, croci siculi ✕ III. magmatis croci ✕ XII. turis ✕ III. aluminis rotundi ✕ VI. opij ✕ II. myrræ ✕ II. gummis ✕ III. ex uino falerno teruntur hæc uel asperguntur. & cum bene leuia facta sunt ad crassitudinē boni mellis spissantur, adijciuntur postea passi cretici ✕ I. & reponitur in pyxide stannea. cū enim passum adiectū fuerit collyriū erit, nā ex ipso superlini debet. Benefacit hoc medicamentū ad superliniendos oculos, quo Augustus usus est. aluminis fissi ✕ XL. turis ✕ X. aloes ✕ XV. croci ✕ XV. opij ✕ II. gallæ ✕ X. rosæ foliorum aridorū ✕ X. plantaginis succi uel seminis ✕ X. ex uino falerno teruntur hæc uel asperguntur, & cū leuia facta sunt, ac mellis spissitudinem habēt, adijciuntur his passi sextarius, uel quod sufficiat, & reponitur in uaso stanneo uel argēteo. Collyrium nigrum ab Antigono repertū, ad omnia intacta faciens, accipit cadmiæ ✕ XXXV. s. stibis ✕ XXXIII. piperis ✕ VIII. æruginis rasæ ✕ VIII. gūmis ✕ XXIII. teritur ex aqua pluuiatica atq; conficitur. Cosmus adiecit huic collyrio centaureę tenuis succi ✕ X. quod recte factū reor. Collyrium quod ad omnem epiphoram & inquietationem & tumorem facit sedādum siue dolorē. accipit hæc, pompholygis ✕ VIII. cicutæ succi aridi id est siccati ✕ VI. opij ✕ II. mandragoræ succi aridi ✕ V. acaciæ ✕ VI. gummis ✕ V. teritur ex coriandri teneri

succo: hoc collyrium prodest etiam extra oculos perunctum, id est circumlitum.

Collyrium ab Asclepiade ad epiphoras speciatim repertum. cretæ samiae denarios undecim, opij denarios decem, stibij denarios XL. gummis denarios uiginti, aloes denarios decem: teruntur hæc & conficiuntur ex aqua pluuiali.

Collyrium Cosmi

Collyrium quod habuit Cosmus medicus inter arcana, mirificum ad omnia oculorum uitia. acaciæ ✕ XL. spumæ argenti tritæ bene & lotæ donec candidissima & leuissima fiat ✕ XII. plumbi usti & loti ✕ XVI. stibij ✕ XI. cretæ samiae denarios duodecim, cerussæ ✕ XVIII. cornuum. ceruinorum ustorum & lotorum quod erit candidissimū ✕ VIII. squamæ æris denarios quatuor, opij ✕ IIII. æruginis rasæ denarios septem, cardamomi interiora ✕ duos, lapidis hæmatitæ ✕ quatuor, lapidis fissi ✕ quatuor, tamaricæ seminis ✕ IIII. croci ✕ IIII. turis denarios quatuor, myrræ ✕ quatuor, opobalsami ✕ quatuor, lycij ✕ quatuor, aloes ✕ quatuor, costi ✕ quatuor, piperis albi ✕ duos, cicutæ succi aridi ✕ VIII. ammoniaci guttarum ✕ VIII. bdellæ ✕ octo, saluincæ purgatæ ✕ sex, gummis ✕ XXV. teruntur hæc omnia diligenter ex uino chio non falso austerò, uel ex uino falerno, ac deinde confestim collyria finguntur & in umbra siccantur, quod & de alijs omnibus collyrijs obseruari oportet.

Achariston

Collyrium acharistum theodotium ab Antigono inuentum ad omnem epiphoram & omne uitium oculorum. accipit hæc, acaciæ ✕ XX. stibij ✕ X. croci ✕ I. S. aloes ✕ duos, myrræ ✕ duos, cadmiæ ✕ octo, castorei uictoriati duas tertias partes, opij ✕ unum, lycij ✕ duos, æris usti ✕ octo, cerussæ ✕ quatuor, nardis picæ ✕ unum, & tertias eius, gummis denarios uiginti, palmarum ossa, siue nucleos ustos, denarios triginta. trita hæc ex aqua pluuiatica conficiuntur.

Monemeron

Monemerum collyrium dicitur, quod dolores in impetu statim tollit, conficitur sic. lepidos unciam unam, æris usti semunciam, hæmatitæ unam, myrræ unciam unam, opij semunciam. unum hoc collyrium mirabiliter prodest, his qui cicatrices non habebunt ex ouo infusum, & leui admodum agitatione contritum.

Hypochymata

Ad suffusiones oculorum quas Græci hypochymata dicunt: sceniculi succi liquidi ✕ tres, opobalsami ✕ tres, mellis atici ✕ tres, olei uiridis ✕ tres, hyenæ fellis ✕ unum, euphorbij ✕ unum. hoc oleo diluitur, & ita admiscetur cæteris. aquato uti oportebit hoc medicamento, est enim acerrimum & undique humores trahit: quamobrem non sunt inungendi qui capitis dolorem aut grauedinem habent, & ante bīdū aut triduum aquam bibant quos destinaueris eo inungere, quanquam melius facient si etiam perseveranter aquam potauerint, uitio enim molestissimo facilius inter initia carebunt. non autem præterit me habere te prudentes ocularios, quibus si nomina dixeris collyriorum hoc in libro scriptorū, contendunt forsan se quoque habere eadem composita: sed si pondera aut effectus comparare uoles, longe diuersos inuenies. ego enim ipse eodem nomine multa composita, non iisdem ponderibus & rebus interdum habeo, sed

sed maxime probatis utor. nec utiq; adfirmo non posse & alios eadem habere, nam & ipse ab alijs accepi: sed raro scio oculariorum quosdam simpliciter tradere compositiones, meq; multum elaborasse, ut ueras & incorruptas acciperem conscius sum mihi. neque illud rursus dico, nouas omnis & non aliquibus notas me in hoc libro congesturum compositiones: uerum etiam quasdam uulgatas, & ut ita dicam publicatas. eiusmodi enim quia efficaces sunt etiam plurimis in noticiam ueniunt. Collyrium efficacissimum ad tumorem oculorum & lacrymarum nimium fluorem, etiam supra perunctum uel inlitum efficax est, accipit, acaciæ ✕ xvi. cadmiæ ✕ duo, decim, aloes ✕ duos, croci, myrræ, opij lecti, singulorum denarios binos, castorei ✕ unum, gummis ✕ octo. teruntur hæc omnia diligenter & ex aqua permiscuntur, atque inde statim collyria formantur ex aqua, quæ sunt omnino mirifica. Xerocollyrium optimum, ad epiphoras acres, & Xerocollyriū initia lippitudinis, croci 3 duo, sarcocollæ 3 duo, aloes hepatitidos 3 unū, glaucij 3 unum: hæc omnia diligēter trita simul recondes in pyxide cuprea, & pro xerocollyrio uteris.

AD EPIPHORAS ET LIPPITVDINES OCULO-
rum remedia de experimento & physica diuersa.

Ad lacrymas & tumores oculorum lippientium restringēdos, atramentum sutorium, id est chalcantum uiride, cyprinum, tundes & cribrabis, & factum mollissimum puluerem ex oui incocti albo, id est lacryma consperges, & facies collyria, quæ in umbra siccabis atque inde palpebras inunges & tempora inlines. Si ex reumate lacryma abundans est, oui albo collyrium temperabis. Si lippitudo & sanguinis infusio est, ex aceto temperabis, & desuper oculos circumlines, ita ut nihil interius de medicamine ingrediatur, tempora quoque dolentis eodem superlines.

Brassica cruda trita cum pane candido madefacto subacta, ac fronti inlita, dolorem oculorum plurimum releuat. Medicamen ad oculum diutina lippitudine uel epiphora laborantem intrinsecus curandum. lapidis gagatis scrupula sex, tundes, cribrabis & aqua pluuiali, uel fontana conspersum puluerem liquidum facies. deinde in ampulla uitrea repones. cum necesse fuerit pinna aquilina uel columbina laborantem oculum inunges: quo facto & caliginem & infusum sanguinem absterges, clariorem que uisum restitues.

Dolores oculorum tempore hyemis frigore contractos qualiter curare debeas. Concham aream de melle albo abintus perunge totam, eandemque supra gastrum lotij uirilis ex ea parte qua melle inlita est, superpone ad lotium uersus, & per dies triginta bis in die lotium agitari facito, ut omnis odor uel acritudo lotij, & uirtus eius ad mel in concha hæreat. postea rades concham ipsam, id est,

quod melle inlitum fuerat, & rasuram tundes in mortario & cribrabis diu, & repones in ampulla, uel uitrea uel cuprea: cum necesse fuerit, ex melle temperabis, & intrinsecus oculum perūges, mirabile remedium experieris in omnibus ferme oculorum etiam grauioribus causis. Gramē quod in summo trifolium habebit decrescente luna radicitus sublatū quam plurimū reponere. deinde ex multis unum auspicante lippitudine ad collum subliga, celeriter incumbentem epiphoram discuties. Si impetus oculorū eruperit huiusmodi remedium confestim adhibebis, atramenti sutorici — I. in aquā mundam defundes, idēq; acriter feruere facies: tum operies ut feruor paululum conquiescat, atque ubi modicum intepuerit in concham transfundes, ibique faciem demerges & oculos patefacies intra ipsam aquam: paululum quidem admordebit, sed certissimo experimento dolorem incumbentem auertet.

Colophonix modicum phœnicio inliga & collo lippientis suspende, statim proderit. Dolorem oculorum ut anno integro non patiaris, cum primum cerasia erunt idonea esui, id est, quasi matura, de tribus cerasijs lapillos pertūdes & gaitano lino inserto pro phylacterio uteris, uoto prius facto contra solem orientē, quod eo anno cerasia non sis māducaturus. Herbam quæ appellatur peristerion, discoques ut madescat ex aqua fontana ad tertias, & inde oculos fouebis impetu laborantes, intra triduum perfanabis. Vitandæ perpetuo lippitudinis gratia obserua, ut kalē. Ianua. eo tēpore quo kalē. solis die fuerint, & etiā hora prima uel octaua, & deinceps alio die solis, & tertio solis die similiter, collyrio tenui inungaris, dum conuersus ad orientem rogabis deum ut eo anno dolere oculos tuos non sinat.

Cum primum hirundinem audieris aut uideris, tacitus ilico ad fontē decurres uel ad puteum & inde aqua oculos fouebis, & rogabis deum, ut eo anno non lippias, doloremq; omnem oculorū tuorum hirundines auferant. Expertum remedium ad lippitudinem ne unquam tentetur si quis obseruet sine intermissione aut obliuione, ut quotiens lauerit deducta utrisq; manibus ad pedes infimos aqua, statim manus ambas ad oculos referat, atq; ad angulos eorum utraq; manu perfricet, & hoc ter facere debebis. Aduersus humores & subitos impetus oculorū & epiphoras, radices betæ maxime nigre ex aqua tepida lauabis & expressas sabano siccabis. deinde tundes in pisone marmoreo & succū inde linteo intorto exprimes. tum leuiter ad carbones despumatum tepefacies, & naribus infundes. ita ut is cui medeberis, aquam tepidam in ore contineat: & si unus oculus laborabit diuersæ partis nares infundes, & melle attico continges. Si tamen uideris oculos succi illius infusione turbatos, herbæ quā quidā cerebellū canis appellāt, radix ex aqua decoquit, eoq; humore oculi aduersus epiphoras utiliter fouent. Farina ordeacea et galla cōtusa cū aqua permixta & collecta, oculis cū tepore inposita, tumores doloresq; sedabis. Coriandrū uiride tritū lactiq; mulieris inmixtū, & tumentibus uel dolentibus oculis ad-

Cerebellum canis
herba

lis adpositum statim prodest. idem & apium præstat similiter impositum.

Ros cœleste manu munda collectum & rutæ siluaticæ contusæ succo ad mixtū in plumbea pyxide recôditum, cū opus fuerit aduersum epiphoras oculorum fronti & supercilijs impones. Vino in quo laurus fuerit decoctus oculi foti dolore potentissime leuabuntur. Spina alba combusta & bene trita cum ouo superinlita, uel inuncta, sedat mirifice dolores oculorū.

Gallæ contritæ turisq; pari modo puluis uino permixtus & frōti inlitus, tumorem oculorum doloremq; sedat. Crebro lacrymantes oculos ut ex sicces, lucernam oleo cedrino repletam accensamq; superposito uel iuxta suspensam aneo uasculo permitte cōsumi, inde fuliginem collectam in pyxide cyprina reconde, & cum opus fuerit inunge, miraberis efficaciam medicamenti.

Caprinus caseus recens coagulatus supra oculos positus dolores cito lenit. Rumicis syluatici radicem luna decrescēte collige, & tecum habeto nitidissime, quandiu eam tecum habueris non lippies. Democritus

adfirmat felle hyenæ si frons perfricetur, epiphoras incipientes & omnem oculorum dolorem posse sedari. Si mulieris salua, quæ pueros non puellas ediderit, & abstinerit se pridie uino & cibis acrioribus, & imprimis si pura & nitida erit, angulos oculorū tetigeris, omnē acritudinē lippitudinis lenies humoremq; siccabis. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur, quæ oculis plurimum suffragatur: maxime aut caliginem deterget,

si paulatim inde oculi suffundantur, quos cito in pristinam formā reuocato uigore reparabit. Hirundinis uentriculo scisso albi ac nigri lapisculi inue-

Lapilli in uentre hirundinū

niuntur, qui si lupino aureo includantur, & collo suspendantur, omnem dolorem oculorum perpetuo auertent. sed & contra quartanas profunt, croceo linteo uel panno inuoluti linoq; ad collum ualidiore suspensi. Mel

in quo apes fuerint mortuæ, utilissimum est oculis si nitidum ac purum oportune & paulatim infundatur. Qui ciconiæ pullum elixatum comederit, negatur multis annis continuis posse lippire. Hirundinum pulli

plena luna excæcantur, restitutaq; eorum acie capita comburuntur: horū cinere cum melle mixto recte usus fueris ad reparandam oculorum claritudinem.

Lacertam uiridem excæcatā acu cuprea in uas uitreum mittes, cū anulis aureis, argēteis, ferreis, & electrinis, si fuerint, aut etiā cupreis, deinde

Lacerta excæcata ut uisum recipit

uas gypsabis, aut claudes diligēter atq; signabis. & post quintū uel septimū diem aperies, lacertāq; sanis luminibus inuenies: quam uiuam dimittes, anulis uero ad lippitudinē ita uteris, ut nō solum digito gestentur, sed etiā oculis crebrius adplicentur, ita ut per foramē anuli uisus transmittatur. obseruā-

dū sanē imprimis ut in loco nitido atq; herbido deponatur ampulla, & cū lacerta discesserit, tum anuli colligantur. obseruandum etiam ut luna uetere id est à luna nonadecima in uicesimā quintā, die iouis, septembri mense capiatur lacerta, atq; ita remediū fiat, sed ab homine maxime puro atq; casto.

Lacerti uiridis quem ceperis die iouis, luna uetere, mense septembri, aut

etiam

etiā quocūq; alio, oculos erues acu cuprea, & intra bullā uel lupinum aureū claudes, colloq; suspendes: quod remediū quādiu tecum habueris oculos nō dolebis. lacertū sanē eodē loco in quo ceperis dimittes. uel etiā si sanguinem de oculis eius lana munda excipias, eāq; phcenicio conuoluas, colloq; suspēdas, uteris efficacissimo aduersum oculorū dolorē remedio. Cancri oculus subtiliter sublatus & in phcenicio cōligatus colloq; suspēsus, lippitudini incipienti medetur, si tamē remediū à casto homine fiat. De manu sinistra muscam capies, & dū capies dicere debebis nomē eius cui remediū facturus es, te ad curādos oculos eius muscā prendere. tū uiuā eam ligabis in linteo, & suspendes collo dolentis, nec retro respicies. Ad epiphoras oculorū sedandas, limaces cōplures tere in mortario nouo uel nitido, & adijce ibi ouū gallinacū incoctū, & tinge illic lanā succidā, & fronti impone. Ad epiphoras oculorū pultē fabaceam sine sale, sine ullo uncto, tepidā linteo, lo in line, & oculis de nocte inpone, ita ut nō alliges, cōtinuo feruor recedit. Ut omnino non lippias, cū stellam cadere uel transcurrere uideris numera, & celeriter numera, donec se condat, tot enim annis quot numeraueris nō lippies. Ad lippitudinē inter principia sedandā: in chartā uirginem scribe *ουβαιμ*, & licio quod in tela fuerit collo lippietis innecte. Incipiens lippitudo mirifice & sine dubitatiōe depelletur, si in charta uirgine scribas, & collo dolētis licio suspendas, *φυσφαραμ*, & hoc praeligamē purus castus facias. Hoc etiā remediū indubitate impetus oculorū si praeuenias prohibebit, scriptū in charta uirgine. *ρουβρς. ενουερας ρηελιος ως. και τεφορα. και παντες ηακοτε*, quod ad collū dolētis licio suspendi debet. sed & coeptā atq; inueteratā lippitudinē sedat, si in faciendo ac suscipiendo praeligamine castimonia ab utroq; seruetur. In lamella aurea acu cuprea scribes, *ορω ουρωδιη*, & dabis uel suspēdes ex licio collo gestādū praeligamen ei qui lippiet, quod poterit & diu ualebit si obseruata castitate die lunæ illud facias & ponas. Ne anno perpetuo lippias, de acinis nouē uuē albę antequā uuā gustes, noues te inunges, ita ut intra oculos tuos grana singula singulis uicibus infundas. Stercus caprinū uino cōspersum tritūq; & inpositū oculis atq; obligatū, omnē dolorē tumorēq; detergit. Oculos cū dolere quis cœperit, ilico ei subuenies, si quot literas nomē eius habuerit, nominās easdē, totidē nodos in rudi lino stringas, & circa collū dolētis innectas. Si impetus dolorē praeuenerit, absinthiū uetus & fuliginē cōteres diligenter, tū mellis quantū satis uidebitur adijcies, & denuo teres, atq; ex eo oculos inlines, ualidissime proderit. Ne anno perpetuo lippias, cū primū cucumerē nactus fueris, in fontana aqua eum per triduū esse in uasculo mundo permittes. deinde oculis adapertis faciē tuā ea aqua fouere curabis. Qui crebro lippitudinis uitio laborabit, millefolium herbam radicitus uellat, & ex ea circulum faciat, ut per illum aspiciat, & dicat ter, excicumacriosos, & totiens ad os sibi circulum illum admoueat, & per medium expuat, & herbam rursus plantet.

Quæ

Quæ si reuixerit, nunquam is qui remedium fecerit uexabitur oculorū dolore. ad utrunq; oculum hoc facito. quæ si minus reuixerit, ex alia iterum faciat. oportet autem dari operam ut non nimis herba constringatur, quo facilius plantata confurgat. Capæ longæ succus opobalsamo mixtus, & succo feniculi, adiecta adipe anserina, incipientes hypochyses discutit, caliginēq; extenuat. Accipitrem si decoquas in oleo susino donec caro eius resoluatur, & ex eo oculos frequenter inungas, & hypochysim et caliginem discuties. Chameleontis fel tantam uim habere creditur, ut hypochyses intra triduum inunctionibus sanet. Lupi simus diu perfrictus ad summā leuitatem, cum melle mixtus & inunctione adhibitus oculorum hypochysim discutit, & ad summam claritudinem eos perducit suffusione siccata.

Hypochyses

XERO COLLYRIA, ET REMEDIA PHYSICA DIVERSA
ad xerophthalmiam, & caliginem, & aspritudinem detergendam.

AD caliginem & aspritudinem oculorum siccamq; perturbationem, si ne tumore quam xerophthalmiam græci appellant, facit hoc collyriū quod psoricō dicitur, accipit hæc. croci ✕ XII. psorici ✕ XIII. psimythij ✕ III. opij idem, piperis albi idem, gummis ✕ II. cum aqua pluuiali teruntur hæc, collyria statim inde finguntur, ne confectio dilata uanescat.

Xerophthalmia
Psoricon

Collyrium ad caliginem & aspritudinem quod stratioticon dicitur, recipit hæc, psimythij ✕ VI. piperis albi ✕ I. omphacij ✕ II. cadmiæ ✕ III. opobalsami ✕ II. opij ✕ I. gummis ✕ II. ex aqua pluuiali hoc teritur atq; conficitur, quod melius superiore ad caligines facit. Collyriū quod stacton uocant græci, ad eadem ferè quæ supra scripta sunt utile, sed magis mulieribus prodest, accipit hæc. Cadmiæ ✕ II. stibij ✕ VI. piperis albi ✕ II. æruginis rasæ, & misyos donec puniceū fiat usti ✕ singulos s. æris floris ✕ I. s. gūmis ✕ V. quidā his addunt, opobalsami ✕ II. trita hæc diligenter pluuiali aqua asperguntur, & in collyria colliguntur. Collyrium acre ad extenuandas cicatrices quamuis ueteres, caliginesq; angulorum, quod semel inunctū plurimis diebus effectum præstat. oportet autem eo aquato uti, diu enim tenet morsum: accipit hæc. ammoniaci guttæ quæ sit sine sorde p. i. æruginis p. s. gummis p. i. primum cum aqua pluuiali teritur ærugo, postea cætera adiunguntur macerata aqua pluuiali, & tum collyria finguntur. Fel testudinis cū melle optimo mixtū & diu coagitatum mire caliginē tollit, si oculi inde adsidue circumlinantur, aut subtiliter suffundantur. Calliblepharium xerocollyrium primum, accipit hæc. æs ustum, stibium, cadmiam, æquis ponderibus miscebis, teresq; diligenter, & donec spumam nō faciant, neq; crescat ad ignē lentū agitabis in uaso æreo, ibiq; tādū esse patieris donec refrigeretur atq; siccetur, quæ postea ad mortariū nitidissimū trāseres, atq; illic iterum ex uino uetere optimo teres, tādū quousq; siccetur, de quib. puluerē tenuissimū factū, intra pyxidē grēā cōdes, eoq; uelut stibio cū uolueris uteris.

Stratioticon

Stacton

Calliblepharium

Xero

*Pueri inuestis
lotium.*

*Pugni men
sura*

Xerocollyrium optimum cōficitur sic, lapidis phrygi — II . croci — I . salis ammoniaci II . folij II . æris usti IIII . piperis albi I . omnia seorsum diutissime & diligentissime teres, ut puluerē tenuissimū facias, quem permixtum recondes in doliolo uitreo, & cum uolueris puluere ipso pro ut uolueris uteris. Xerocollyrium optimum & ad initia lippitudinis probatum constat ex his: croci II . sarcollæ II . aloes hepatidos I . glaucij I . teres hæc omnia diligenter, & puluerem tenuissimum in pyxide cuprea recōdes, & cum opus fuerit & intra oculos & ad superliniendos uteris. Capilli muliebres super testam cōbusti & cum spuma argenti contriti atq; ad summā leuitatem redacti, xerophthalmias & prurigines oculorum efficaciter sanāt si inde inungantur. Ad caliginem abolendam de experimento uteris hoc remedio: salem ammoniacum exustum tere & permisce cum lotio pueri inuestis, atq; inde assidue oculos inunge uel superline. Naturalem succum argemoniæ, succum millefolij, & succum arnoglossæ, id est plantaginis, colliges diligenter ac nitide equali mensura, & de succo marrubij, rutæ, serpylli, euforbij, exprimes per linteum delicatum & admiscebis I binos, hisq; adijcies mellis optimi despumati libram unam, atq; omnia simul diu conteres. deinde iterum colabis tenui linteo, & recondes in uasculo uitreo, atq; uteris cum opus fuerit ad suffundendos & superliniendos oculos caligine laborantes, quibus hoc remedio cito aciem acutissimam reddes. Maluæ succus expressus cum farina tenui miscetur ac diutissime teritur, postea adijcitur mellis despumati aliquid, ac uini uti liquidius fiat: potenter inde inunguntur oculi caligine laborantes. Ros nocturnum colliges nitidissime in prato, & in ampullam mittes, atq; adijcies illi mellis attici XII . & opobalsami VI . ac pariter utrūq; miscebis, & sic uteris ad inungendū uel superliniendū: mirum remedium experieris. Succum uettonicæ tenuissimum oculis infunde: clariores eos facies, & importunam lacrymarum destillationē cito siccabis. Fel cameli solū per se fronti inlitū prodest aduersum caliginē, sed ne omnino lippiat decoctū cum mellis optimi cyathis tribus, & croci uncia in unum miscebis, & sic suffusionē ad oculos facies, uel etiā superlines inde caligantes & lippietes oculos. hoc medicamine etiā excrecentes carnes in oculis & cicatrices curant. Ad caligines oculorum detergendas medicamen ualde efficax: rosæ siccæ pugnos duos plenos, cum radice fœniculi diligenter purgati, & fœni græci pugnum unum plenum in ollam nouam mittes, & decocta prima aqua effusa, sic postea decoques ut spissescat: deinde mellis attici uncia supermittes, & piperis scripulum bene triti: addes etiam passi cretici aliquatulum ut liquidius facias, deinde per linteolum delicatum colabis, & ad suffusionem uel superlinitionem oculorum uteris. Perdici fel mixtū melli attico caliginē tollit, si oculis assidue infundatur, sed cum modo & æquali mensura. Aquilæ fel cum melle attico, myrra uera, & nitro albo, singulis uncijis mixtum oculis uisionē acutissimam præstat, si cum modo infundatur

datur. Vt acie certiore intueri omnia possis, ficus africanæ etiā ueteris, dum *Ficus Africa/*
modo pinguissimæ ad ignem calefactæ succo expresso, uinoq; diluto, ocu- *na*
los inunge, gratulaberis remedio. Vipera uiua mittitur in uas nouum fi- *Vipera uiua*
ctile, & adiicitur ei succi feniculi cyathus unus, & turis granum unū. deinde *usta*
uas obturatur argilla, & circumlinitur, & in furnū feruentē mittitur, atq; illic
excoquitur donec cinis fiat. hoc de experimēto hypochyses caliginēq; po-
tēter atq; mirifice purgat. Anagallidos herbe flos purpureus ad mēsurā
obolorum trium diligenter tritus, & cum pauxillo uini ueteris mixtus inun-
ctioni caligātium oculorum mirabiliter prodest. Lacertas pissinnas quæ *Lacerta pissin*
in segetibus morantur, quas Græci aruras uocant, comburito & ad tenuissi- *na Arura*
mum puluerem redigito: atq; ex eo cū uino aut melle optimo caligantes o-
culos inunge, ualde proderit. Centauræ minoris succo oculi ex melle in-
uncti, caligine cito deposita, tenuissimam aciem resumunt. Fœniculi ra-
dicis confusæ succo, tantundem mellis optimi despumati, utinam attici, mi-
sceto, eaq; lēto igne ad mellis crassitudinem discoquito, repositaq; in pyxi-
de etiā area habeto: cum erit opus, cum aqua cisternina aut muliebri la-
cte inungito, quamuis crassas caligines cito discuties. Fœniculi radice de
coctæ aqua oculos assidue foueto, cito omnem caliginem tolles. Caligi-
nātibus oculis, uisus acutior restituetur, neq; facile in hoc uitium incidet, qui
uisus fuerit remedio tali, ut centaureæ manipulum nitidum in uini optimi,
sed nouellastri congiū mittat, aut etiā excoquat, ac triduo in uasculo
clauso uel operto macerari faciat. Deinde post triduum heminam eius uini
mixtam cum calida aqua, adiecto melle ieiunus manente illic centaurea co-
tidie bibat. Lauri folia x x. leuiter contrita passo diluito, & linteo colato
& in caccabulo decoquito ad crassitudinem mellis, atq; ex eo inungito, effi-
caciter caliginem discuties. Baccæ myrti supra carbones uiuos ad suffumi-
gandum positæ, caliginem extenuant, si oculis apertis fumum earum pati-
enter exceperis. Pulli hīrūdinum uel assi, uel elixi, in cibo sæpius sumpti,
oculis caliginantibus efficaciter prosunt. Lapidē bostrychiten tecum sem- *Lapis bostry*
per habeto, quia ad aciem oculorum excitandam efficaciter prodest. Mu- *bites*
ris agrestis, id est, qui in campis inuenitur, combusti cinis cōtritū, & cū mel-
le assidue inlitus, aciem oculorum caligine extenuata confirmat. Scar- *Scarabeus ui-*
baeus coloris smaragdini tantum beneficij oculis præstare dicitur, ut uisio, *ridis*
nem ei acutissimā reddat, qui eum contemplatus fuerit assidue. Cocleas
africanas ueras super spissam craticulā dispositas ponito, & carbones acres
assidue suggerito, ut æqualiter comburantur: deinde mortario terito ut te-
nuissimum ex his puluerem facias, adiectaq; mellis attici cotyla una, iterū
ualidissime terito, & postmodum in uasculo fictili repone, & signa: & cum
alicui mederi uoles, spicillo inde eum inunge, intra paucos dies integram a-
ciem eius claramq; restitues. Fit ex uipera collyrium ad caliginē oculo-
rum adaperiendas discutiendasq; mirificum. comprehensam igitur occi-
f samq;

Vermes ex uiperâ putrefacta
 samq; uiperam in uaso fictili repones, eamq; illic putrescere permittes, donec ex ea uermiculi nascantur, hos eliges & conteres & adicies his croci paululum & iterum teres, atq; inde collyria facies, & sic cum melle attico, aut lacte muliebri oculis inunges. idem præstat & cinis uiperæ combustæ sicut supra scriptum est, sed cum his quæ hic adiecta sunt temperatus. Salem quàm candidissimum ieiunus si cotidie gustaueris, omnem oculorum caliginem cito extenuabis.

Fel ursinum atq; hyenæ cum melle optimo mixtum & diu coagitatum caligines eximit, si assidue inde oculi suffundantur, aut superlinantur.

Adipes omnium fluuiialium piscium in sole liquefactæ adiunctoq; melle inunctioni adhibitæ, mirifice oculis caligantibus profunt.

Lapis medius
 Herba chelidonie succum, sceniculi succum, ad quartarios singulos misce cum mellis optimi quartarijs quatuor, & oculos grauedine & aspritudine laborantes inunge, mire proderit, sed simul omnia decoque in uaso æreo, & sic inunctioni reserua.

Hygra
 Lapis medius in lupina pellicula subligatus collo, atq; ita diu portatus, sed prius muliebri lacte pertractatus, non tantum caligines tenuare, uerum etiam hypochysim discutere, & obductam aciem aperire consuevit.

Hygra quæ prodest ualde ad caliginem detergendam, conficitur sic. croci — .ii. piperis albi unciam, aphronitri unciam, myrræ unciam, mellis attici unciam. crocum & piper ex uino teres. nouissime aphronitrum & myrram seorsum conteres, & sic uniuersa coniunges, atq; ad suffundendum uteris ex melle.

Hygra mirifica quæ & caligines abigit, & oculis suffusis lumen instaurat, accipit hæc. opobalsami .v.iii. myrræ .v.iii. opopanacis .v.iii. mellis attici selibram. opopanacem primum ex uino teres diligenter, tum myrram adicies & teres, postremum opobalsamum addes, atque omnia communiter terendo admiscebis & postea ad inungendum uteris.

Fellis gallinacei uel uulturini, quod longe magis prodest, scripulum & mellis optimi unciam, bene trita coniunges, atq; in pyxide cuprea habebis, & oportune ad inungendum uteris, hoc nihil potentius caliginem releuat.

Ros matutinum quod inhæserit rutæ, & succum chelidonie, & mel optimum despumatum pari mensura permisce, atque ad tertias decoque, & in pyxide cuprea reconde, & caligantes oculos infunde.

Fellis terræ, & chelidonie, utriusq; herba succum, cum mellis optimi despumati pari mensura permisce, atq; ex eo caligantes oculos inunge, efficacissimo medicamine uteris.

Satureiæ uiridis succo tenuissimo si assidue angulos oculorum contingas, caliginem cito discuties. Idem præstat & rutæ succus per linteam tenue expressus, in pyxide ærea conditus, atque angulis oculorum caligantium adpositus. hoc cuiuslibet

ætatis hominem infirmissimi uisus mirabiliter curat, certe si aliquid mellis attici fuerit admixtum.

Remedium

REMEDIVM AD TVMOREM OCVLORVM

uel nimiam destillationem.

PVlegij flores destringe, eosq; madefacito ex aqua frigida, & cōtere bene, atq; ex eo panni tenuissimi partem dimidiam line, ut ex altera parte panni integas oculos, & cum ibit dormitum cui medendum erit, supra oculos pones, ipsa nocte tumorem humoremq; oculorum eius sedabis.

Ad oculorum subitum impetum uel dolorem remedium efficax sic. succum cardonis, succum urticæ alexandrinæ, succum bugillonis, crocum, atramentum sutoritum, æquis mensuris ista coniunges, & addes his sapæ modicum, & aceti quantum sufficiat, & decoques ad spissitudinem mellis liquidi, atq; ita oculos inde superlines, ut modicum ingrediatur eos, & delacryment: continuo sanabuntur.

AD VVLNERA VLCERAQVE, ET CICATRICES

atq; carbunculos, crustasq; oculorum, & glaucomata atq;

albugines detergendas, & palpebras componendas, col-

lyria & remedia de experimentis physica &

rationabilia diuersa.

AD sordida ulcera oculorū crustasq; habētia quas medici escharas uocant, & ad carbūculos oculorū, quos anthracas dicūt, facit bene & per se mel atticum purum pyxide cuprea cōditum, & repositum sub signaculo mensibus ferme duobus: quanto enim diutius in pyxide ea manserit efficacius fiet, sed præcipue hoc quod quidā diasmyrnon, non nulli euodes quia Diasmyrnon
Euodes boni odoris est nomināt: quod etiam ad pustulas papulasq; & suppuratio- nes oculorum, & ad cicatrices non ueteres, & ad palpebrarū recētem etiam in corporibus tenerioribus aspritudinem facit: oportet autē eo ad sordida ulcera diluto oui albo id est aquatissimo uti, deinde cum lacrymæ fluere desierint, cineraceo collyrio super inungi: item ad pustulas ex ouo tritum facit ad papulas uero & ad dolores cū rubore & distensione oculi sicca, bene imponitur cū lacte mulieris. ex aqua aut ad cicatrices recentes extenuandas & palpebrarū aspritudinem tollēdam teri debet: & subiecto spicillo, aut inuersa palpebra oculis inferi. cōponitur autem ex his rebus: pompholygis lotæ ✕ viii. æris usti ✕ viii. croci ✕ iiii. myrræ ✕ iiii. nardi spicæ ✕ i. & pōdus uictoriati, lapidis hematitæ ✕ iis. piperis albi grana x. opij ✕ i. & pondus unius uictoriati. gummis ✕ x. teruntur hæc cum chio uino, & confestim collyria finguntur atq; in umbra siccantur. Acriore autem collyrio ad cicatrices extenuandas & ad palpebras asperas utimur, quod quia ex quatuor rebus, ut quadriga equis constat, & celeres effectus habet, harma dicitur. recipit hæc: æris usti ✕ iiii. tureæ arboris corticis ✕ iiii. ammoniaci guttæ ✕ iiii. gummis ✕ iiii. teruntur hæc ex aqua pluuiāli. hoc etiam super unctum ad puerorum epiphoras & qui non sufferunt unctionem optime facit. Collyrium quod proprie facit ad aspritudinem palpebrarū & callosi-

tatem. oportet aut aut subijcere spicillū palpebræ, aut inuertere ipsam palpebram, & sic inungere. recipit æris usti * XIII. eruginis * VI. croci * X. myrræ * I. cassiæ rufæ fistularum uictoriati pondus, piperis albi grana XLV. gummis denarios nouem, cum uino chio hæc teruntur, & sic colliguntur.

Ad palpebrarum ueterrimam aspritudinem, & excrecentem carnem, quam sycosim Græci uocant, in qua est callum durissimum. est autem liquidum medicamentum, quod ideo hygra appellatur, quod etiam carnem ex palpebris tollit sine magno dolore. Recipit hæc: myrræ, turis, croci, misyos singularum specierum denarios ternos, chalcitidis * VI. hæc teruntur diligenter ex aceto acri: ubi leuia facta erunt, & habebunt spissitudinem passi, miscetur his mellis attici P. I. deinde in patella æris cyprij super carbonem posita inferuescit, donec mellis habeat non nimium liquidæ spissitudinem, atque ita reponitur in pyxide æris cyprij. Cum opus est, inuertitur palpebra & per spicillum adponitur, quod medicamentum suffricatur curiose in oculo ad delacrymationem: & ubi desierit mordere, rursus inuerti oportebit palpebram, atque ita pollice inpresso membranas innates adducere, quæ facile subsequuntur, post hoc cinereo collyrio ex aqua inungendi erunt oculi crassius: hoc medicamentum multorum annorum callos & aspritudines palpebrarum desperatas à quibusdam medicis ocularijs, paucis diebus tollit.

Collyrium ad ulcera papulas & epiphoras. cadmiæ * VIII. cerussæ * III. amyli * III. opij * II. acaciæ * I. gummis denarios duos. tragacanthi denariū unum. ouorum semicoctorum uittellos duos, fabæ sine cortice, id est, purgatæ modicum, quæ ante diem ex aqua macerari debet cum tragacantho, atq; ita teri, tum formari collyria, quæ lachrymarum impetum & iugitatem potentissime sedant ac reprimunt.

Lacrymas restringens Collyrium dionysianum quod appellatur theodotion ad lacrymam tenuem restringendam, & ad ulcera & aspritudines palpebrarum & ad cicatrices recentes efficacissimum conficitur sic. cadmiæ * III. æris usti & loti * VIII. crocomagmatis * VIII. stibij * III. opij * III. castorei * III. nardi syriaci * III. lycij * III. acaciæ * XVI. croci * VIII. myrræ * VIII. palmularū ossa uel nucleos uustos, numero XII. gummis * VI. uini austeri ueteris bene odorati sextariū unum. teruntur hæc diligenter & confestim ex his collyria finguntur, atq; in umbra siccantur.

Collyrium stratioticum facit ad tumores oculorum & lacrymam acrem compescendam atque ad palpebras asperas & ad caligines & cicatrices ex itinere & puluere & fumo collectas. cadmiæ denarios octo. cerussæ * VIII. crocodili stercoreum * III. æruginis rasæ * II. castorei * s. omphacij aridi aluminis fissi atque usti denariū unum. piperis albi * V. opij * I. s. gummis * VI. teruntur hæc diligenter & ex uino falerno colliguntur, atq; inde collyria formantur.

Sphragis anti goni Collyrium quod appellatur sphragis ab Antigono medico inuentum, facit ad omne ulcus & ad omnem uersionem & plagam & ruptionem

tunicæ

tunicularum oculi, & ad omnia oculorum uitia, præter epiphoram incipien-
tem, accipit hæc, cadmiæ ✕ IIII. pompholygis ✕ X. opij ✕ IIII. amyli ✕
III. acaciæ ✕ IIII. tragacanthi ✕ IIII. gummis ✕ II. teruntur diligenter hæ
species, & ex aqua pluuiatica collyria componuntur. Collyrium stratio-
ticum pforicum compositum ex cadmiæ ✕ XIII. s. croci ✕ XII. piperis al-
bi ✕ XV. cerussæ ✕ II. opij ✕ II. gummis ✕ IIII. chalcitidis ✕ I. componi-
tur autem pforicum sic, teruntur hæc seorsum singula bene siccata. deinde
in unum collecta aceto consperguntur, ac postea in ollam fictilem nouam
conijciuntur cum ipso aceto, quam bene opertam in equino stercore obrui
oportet, atque illic haberi per dies XL. postea hæc permixtio in sole arefie-
ri debet, ac deinde teri, & tum aqua pluuiali collyria formari conuenit, de
quibus & inungi oculos, ut supra scriptum est causis grauibz laborantes,
& superlini optimum est. Ad oculorum omnem dolorem & præsen-
tem & ueterem, & ad caliginem atq; albuginem, & pruritus atq; antiquâ,
ut ita dixerim, cæcitatem. Nam ut auctori huius remedij de experimento
credamus, duodecim annorum cæco intra dies uiginti uisum restituisse se *Cæcis uisum*
dicit: quanto autem recentior ualitudo fuerit oculorum, tanto uelocius *restituens*
rabitur medicamine tali. collyria multi generis, id est, uel decem confectio-
num æquali uel numero uel pondere, infundes in lotium pueri uirginis,
& ad uncias singulas collyriorum quæ infuderis, septena grana piperis
in mortario nitido diligentissime teres, ut puluerem subtilissimum facias,
& cum mellis optimi despumati coclearibus tribus miscebis, & iterum di-
ligenter teres, postea simul confundes omnia, id est, collyria, lotium, &
piper illud cum melle, & iterum diutissime ac diligentissime teres, colle-
ctumq; nitide in pyxide cuprea recondes, atque ex eo quemlibet oculo-
rum causarium intus, id est, intra oculos inunges. quod si per tempus me-
dicamen spissatum fuerit, lotium puerile infantis quantum opus fuerit, ut
more collyrij liquidum fiat, infundes & sic sub cilio & palpebris, id est,
intra oculos sicut diximus, sollicite inunges. hoc medicamine multis expe-
rimentis probato, constat nihil esse præstantius, si quis eo castus & purus
utatur.

Medicamen barbaricum ad omnis oculorum causas uel *Barbaricum*
impetus, siue sint scabri & lacrymosi, siue etiam uermiculos habeant aut
brigantes qui cilia arare & exulcerare solent. in ollam rudem mittes tres
sextarios aceti acerrimi & ferrum, id est, clauos ueteres minutos, uel alia
minutalia ferri uetusta: & claudes ollam diligenter: operculum tenuiter
pertundes, & in illo foramine pones aut cannam, aut sambucum perfora-
tam, unde habeat spiramentum: mittes tamen in eandem ollam cum ace-
to & ferro, rosæ siccæ unciam unam semis. ac postea ollam ipsam coope-
ries fimo caballino recenti, ita ut spiramen illud ollæ per calamum libe-
rum sit, hoc est ut supra molem illâ fimi caballini quo fuerit olla constricta
uel operta, solum spiramen emineat, ut semper habeat anhelitum, quin-
f 3 decim

decim diebus, quibus necesse est ut in fimo illo perseveret. nam omnino obseruabis ne unquam illis xv. diebus deo periat. sextadecima die tolles ollam de stercore illo, & diligenter mundabis ne quid illic sordidum hæreat, & cum patefeceris ollam, mittes in eam fœniculi uiridis succum quanta est mensura bonæ potionis in uino. deinde agitabis diu & colabis linteo tenui & mittes in bucculare rude uel diligenter nitidatum: deinde, lento igne decoques & semper agitabis: cum aliquantulum coxerit, addes in sextarium medicaminis tria coclearia mellis optimi despumati, & iterum diligenter coagitatum repones in ampulla uitrea, aut pyxide cuprea, ac sub signaculo habebis, & cum opus fuerit ad caliginem & albuginem detergendam interius oculos inunges. Ad præsentem autem impetum uel dolorem quamuis uehemens sit desuper oculos inlines. quod si grandis feruor oculorum & acres uel frequentes lacrymæ erunt, etiam tempora & frontem medicamine inlines, ita ut in die uel quater superlinas: & cum siccata fuerit superlitio ipsa, non elues eam, sed semper addes nouam inductionem. quod si scabri oculi fuerint, aut uermes qui palpebras exarent, & inde sit tumor inuentus, cilia superiora & inferiora, id est, palpebras ipsas, ubi causa ualitudinis est, inunges: experieris ad omnia ferè oculorum uitia mirificum medicamentum, si castus & purus eo utaris, de quo tamen dum in fimo est, uix tertia, aut certe media pars remanere debet. ita enim melius fiet: nam quanto plus consumitur uapore fimi illius, tanto magis confortatur: & ideo maior olla esse debet, ut propensius medicamen fiat, quod & diu seruari oportet, & multis necessarium est. Ad oculos scabros & palpebras perforatas humore uetusto, uel pedunculis exesas, remedium præsens barbaricum quidem, sed multis probatum. Scarabæum pilosum, qui similis est scarabæo uero, in sepibus uetustis lapidosis aut in fossatis sepium requies, qui cutiones sunt, colore pseudoflauo quasi leonino, pilosi lucetes. ante ergo quam illum cutionem tollas, folium caulis primo mane cum suo sibi rore uel gutta conclusa in eodem folio teneatur, ut ubi cutionem illum inueneris digitisq; pollice & medicinali adprehenderis, confestim supra folium illud caulis teneas, ut supra guttâ illam lotium eius excipias, quia ubi manu adprehensus fuerit, statim se submeit. prouidendum ergo ut uelocius supra folium illud caulis ponatur, ne lotium eius quod cito effundit, alibi excidat, quod commixtū cū illo rore caulis per spicillū palpebris inpones, & loca scabra, uel exesa inter pilos perūges, effectum rei cito miraberis. quod si casu uno in loco uel in diuersis plures istos cutiones inueneris, omnium lotium uel humorem quem admodū diximus, in folio caulis humidi statim de horto suscipere debebis. & adiectis guttis aliorum de caule foliorum in uasculo uitreo recondere, ut cum opus fuerit præsto habeas, quia difficulter huiusmodi bestiolæ inueniuntur. Ad albuginem oculorum detergendam efficax hoc remedium. uulpem uiuam capies, eiq; linguam præcides, ipsamq; uiuam dimittes, linguam autem eius

Barbaricum
aliud

Ligua uulpis

eius arefactam, phoenicio ligabis, & collo eius qui albuginē patietur suspēdes. Herbae symphoniacae surculum collo eius qui albuginem patitur li-
no suspendes, ita ut per dies triginta illic sit: quanto recentior albugo fuerit,
tanto citius sanabitur. Rosmarinum combure & puluerem eius cum mel-
le attico diligenter tere ac permisce, atq; inde inunge, cōfestim subuenies ei
qui albuginem patitur. Fabam fractam purgatā atq; ustam ad summā
leuitatem teres, & oculos inde albugine occupatos adsiue ex aqua circuli-
nes, miro remedio subuenies. Piscis marini felle qui scorpios dicitur, oculi *Scorpij piscis*
inuncti caligine atq; albugine quamuis crassa cito liberabūtur. Sanguis *fel*
columbarū de loco pinnarū eo momento quo pinna auellitur, oculis dū ad
huc tepet debet infundi, qui ictu aliquo uulnerati aut sanguine suffusi fue-
rint: albū quoq; oui incocti cū croco trito oculis superpositū, & lana alba suc-
cida inuolutū medetur. Ranā de lacu prendes, & spina oculos ei subtiliter
erues, atq; in panno coccineo de licio ligatos oculis interius cruētis superpo-
nes, cito medeberis. Mel atticum & stercus infantis quod primū dimittit, *Stercus infan-*
statim ex lacte mulieris quae puerū allactat permiscebis, & sic inunges: sed *tis primum*
prius eū qui curādus est erectū ad scalā alligabis, quia tāta uis medicaminis
est, ut eā nisi alligatus patiēter ferre nō possit, cuius beneficiū tā praesens est
ut tertio die absterfa omni macula, mirifice uisum reddat incolumē. Ad ci-
atricē uel plumbū extenuandū, & aspritudinē pruriginēq; oculorū purgan-
dā, & humore siccandū, & ad scabras ac scabidas palpebras, atq; alia oculo-
rū uitia, unū hoc remediū uel precipuū est. folia oleagina cōmanducato dili-
genter, eorūq; succo quē in ore collegeris, cotidie ieiunus oculos ablingito,
uel inlinito per linguā: celeriter uitia suprascripta discuties. Ex hirundinum
pullis fit calliblephariō bonū quod aspritudinē pruriginēq; oculorū poten-
ter expurgat, nec patitur quicquā in his molestiae cōcrescere: humidos quo-
q; naturaliter oculos exsiccet, quod hoc modo componitur: capita pullorū
quam plurima igne lentissimo comburuntur, & trita in puluerem tenuissi-
mum rediguntur, quae admixta recenti adipe gallinae inunctioni maxime
profunt. Intibi rustici, de quo nascuntur cauliculi complures, contriti
succus in oculum instillatus celeriter cicatrices & plumbum oculorum exi- *Plumbum oculi*
mit. *lorum*
Caput stellionis combustum, & tritum, & melli attico admi-
xtū, oculos lacrymosos inunctione adsiua siccet & sanat. Pulmonis he-
dini cōbusti cinis pruriges oculorum discutit, & scabras palpebras emen-
dat, si quasi stibiū imponatur. Felle catelli dierum septem, oculi ex melle
inuncti cito à leuomate liberabuntur. quidam etiam adfirmant efficacis-
simum remedium esse ad detergēda glaucomata, si catello dierum septem
caput uiuenti diffindatur, & de dextra parte cerebri oculus dexter, de sini-
stra sinister, intincto illic spicillo inungatur.

Vt leuomata & albuginem quamuis densam ex oculo detergeas, turam *Tura & antu-*
& anturam herbas uiuentes nitidissime collectas contundes, & per linteum *ra herbae*

tenue succum earum exprime, eoque oculos inunge. Leucomata ut extenues & discutias, utere medicamine quod conficitur sic: pumicis combustitriti ʒ. XIII. chalcitidis ʒ. VIII. gummis ʒ. quatuor, & sinapis pusillum ut toleretur adijcies, hæc omnia in tenuissimum puluerem redacta in unum permisce, & ex aqua fontana facito collyria crassiora: quibus sic uteris ut circumdetur tribus partibus cera collyrium, sed extremum collyrii sit leue ac tenue, quod in ipsum leucoma inponas, et iube oculū adoperiri paulisper ne excidat collyriū, quod si exciderit, iterū reponatur: post hæc inunge oculum leni collyrio, statim emittet quasi squamam. si ergo magnum leucoma fuerit & crassum ita curabis: sin autem tenue, cū inposueris medicamen maturius tolles: postea uero utere ad inunctionem collyrio quod græ-

Diacopon forte diarodō aut diacrocon legendum

co uocabulo diacopon appellatur, etenim apud medicos hoc collyrii generis magnā habet effectus sui dignitatem. Turturis simus ad summam leuitatem tritus & cum melle attico, aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat.

Galli gallinacei maxime albi fel ex aqua dilutū, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat. Stercus quoque gallinaceum album cum oleo uetere tenuissime tritum & adpositum, idem oculis remedij præstat. Fel uituli diligenter collectum ad cotylæ mensuram in uas æreum mittitur, tenuique igne admoto ita excoquitur ut spissetur, deinde mellis boni tantum mittitur, quantum fellis illius decocti remanserit: adijciuntur postea myrræ tritæ drachmæ duæ, & croci una, & æris flos pauxillum, ac postea simul omnia diu coagitata ad tertias decoquuntur, quod medicamen in pyxide ærea debet reponi, satis utile & leucomatis & cicatricibus, & omnibus uitij oculorum, si assidue inde & oportune inungantur.

Vt leucomata oculorum efficaciter discutias, ungulas asini uiuentis lima, & scribe earum quā tenuissimo qui leuitate sua oculos non offendat, cum lacte muliebri mixto, frequenter inungito. Araneus albus cruribus longissimis ac tenuissimis cum oleo uetere contritus, per inunctionem assiduam leucomata eximit, & ideo plures cum oleo sufficienti teri oportet, ne ante confirmatam sanitatem medicamen necessarium desit. Capa longa contusa exprimitur eiusque succus opobalsamo, uel quod efficacius est, lacti mulieris admixtus, leucomata & cicatrices & quæ græci argemata appellāt miro effectū inunctione adhibita extenuat atque persanat.

Anemone dicitur à Græcis herba, quæ tantam uim remedij habere creditur, ut portata ab eo uel subligata collo eius, qui glaucoma patitur, intra dies quadragintaquinque eum sanissimum reddat. Vt glaucoma incipiens celeriter discutatur, herbam serpyllum decoque, & eius aqua oculos assidue foue: postea pice liquida pura ac nitida uelut collyrio inunge, cito recipies sanitatem. Perdici unius fel, opobalsami cyathum unum, cyperi sidonij cyathi partem dimidiam, trita hæc

hæc & ad summâ leuitatē perducta, permixtaq; in pyxide plûbea repones & inunctione aduersum glaucomata et hypochyses, & caliginē mire uteris.

Corui marini fel inunctione adhibitum, caligines tollit, albugines & cicatrices extenuat, carnes excrecentes compescit, fluoresq; oculorum reprimat. Pisciculi qui equum marinum simulat fel, ouorum albumini mixtum & cum lana succida oculis adpositum, melius remedium superscriptis oculorum causis, quàm ullum aliud medicamen prestare manifestū est. Scrofina adipe recenti si quis contritos angulos oculorum, quos græci canthus uocant, interius exteriusq; inunxerit, uermiculos qui noxi sunt oculis potenter educit. Sepiæ testa interior quæ mollis est, diligentissime trita, & muliebri lacte permixta, atq; inunctioni adhibita, supradictis oculorū causis plurimum prodest. Nardi indici uel syriaci ex uino uetere triti siccaticq; puluis, pro xerocollyrio oculis impositus mirabiliter prodest ad ualitudines superscriptas. Mel optimum despumabis ut bene purum sit, & admiscebis pari mēsurâ succum rutæ & herbæ chelidoniæ, atq; ad tertiās decoques, & cū omnia bene permiscueris, in ampulla uitrea sub signaculo seruabis, & uteris miro medicamine ad scabros & lippos oculos inungendos.

ITEM AD OCVLORVM CAVSAS REMEDIA PHYSICA
& rationabilia diuersa, id est, oculis ictu læsis, & si quid subito eos fuerit ingressum, & aduersum molestias pilorum, & ad ægilopas & ad nyctalopas, & ad uarulos, id est ordeolos oculis infectos, his additæ infra
collyriorum diuersorum confectiones.

Q Vocunq; ictu læsus oculus, si sanguinolentus uidebitur, palumbinus ei uel perdicis, uel turturis sanguis, aut si hæc animalia non erunt, columbinus de pinna sublatus statim, id est adhuc calens infundatur. Bitumine, sulphure, & ture permixtis, oculos ictu læsos suffumigato, statim sanabis si frequenter id feceris.

Herba quam græci sarcocollam, nos argemoniam appellamus, si uiridis erit trita, sin arida calida aqua macerata, quo facilius teri possit, inlita oculis sugillationes liuoresq; eorum mature discutit.

Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læsus & cruore suffusus statim sanabitur.

Radix rutæ trita & inlita oculis cruore suffusis, etiam commansa & assidue posita plurimū prodest: uinū quoq; in quo ruta diu fuerit macerata rationabiliter infunditur.

Mulieris primiparæ puræ ac nitidæ saliuâ ieiunis instillata oculis liuorem suffusionemq; quamlibet cruentam, efficaciter adimit. Herbæ uettonicæ folia teres, & salis triti modicum adijcies, & super ictu perculsum uel cruoribus suffusum oculum conligabis, mire proderit. nam quādo ei id solueris, uidebis ex eo sanguinē distillare, ita omnem causam extrahet. Lana succida madefacta oleo uinoq; permixto ac tepens oculis superposita, optime uitia superscripta perfanat. Ad eijciendū quæ casu oculū intrauerint, herbā
artemisiā

Argemonia
græcis Sarcocolla

*Incantationes
superstitiosissimæ*

artemisiā uelles radicitus, & inde coronā factā capiti impones: sed is cui medendum erit, dum coronā illā in capite habet, quantum fieri potest oculos apertos habeat. Digitis quinq; manus eiusdē cuius partis oculum fordicula aliqua fuerit ingressa, percurrēns & pertractans oculum, ter dices: tetunc resonco, bregan, gresso. ter deinde spues, terq; facies. Item ipso oculo clauso qui carminatus erit, patientem perfricabis, & ter carmen hoc dices, & totiens spues, inmon dercomarcos axatison. scito remedium hoc in huiusmodi casibus esse mirificum. Si arista uel quælibet fordicula oculum fuerit ingressa, obcluso alio oculo, ipsoq; qui dolet patefacto, & digitis medicinali ac pollice leuiter pertractato, ter per singula despuens dices: os gorgonis basio. hoc item carmen si ter nouies dicatur, etiam de faucibus hominis uel iumentī os, aut si quid aliud hæserit, potenter eximit.

*Pilis noxijs
palpebrarū
extirpandis*

Leporem marinum, uel eius sanguinem cum oleo tere, atq; ex eo uulso- rum de oculis pilorū loca frequenter perunge, post quod & si renascētur pili, molliores erunt, quibus iterum euulsis, supradictū medicamen inducitur, tū uero nō renascentur. Si autem etiam lacrymas oculi destillantes adsi- due, uitare uis, hederam & uitem exustas & in puluerē tenuissimū redactas, pari mensura cū suprascriptis permisce ad spissitudinē mellis, atq; inde inducito uel superline frequēter oculos, & confestim defluet humor noxijs, & aduersum uulsos palpebrarū pilos proderit. Si felle hyenæ loca quibus molesti sunt pili in palpebris nati adsi- due tangātur, confestim tabescent, certe si prius uulsis superducatur, nō renascētur. Pilos oculis molestos si extirpare penitus uolueris, loca eorū cū prius eos euulseris, ranæ marinæ felle contingere: quod si fel eius repositū aruerit, aquā marinā ei modice admisce. Sicuti uolueris pilos uulsos non solum in oculis, sed etiam in locis uerecūdi- oribus non renasci, lacte mulieris eo die expresso quo peperit contingere crebrius loca de quibus pilos tuleris. Pili si oculis molesti erunt, potenter uteris hoc medicamine. lacertæ uiridis fel misce cum uino albo quantum sufficere existimaueris, & mitte in uas æreum, positumq; ad solem tam diu agita donec crassitudinem mellis habeat, atque ex eo loca pilorum uulso- rum ungue. Lucernā fictilem de papyro & medulla uaccina concinnato, atq; eius fumo, siue fuligine uel ligny, pro calliblephario utere, quo palpebras exefas & glabras sepius inungendo, decentissimas facies. Glabris palpebris pilos induces, si cæsypo quod sub armis ouium nascitur, adiecta myrra, pariterq; in mortario trita, spicillo calido loca pilis nuda perduxeris. Pilos oculis molestos diligentissime uelles, atq; eorum loca hircino sanguine receti, aut leporis, aut uestertilionis inlines, uel canino lacte cōtinges, aut acu cuprea calido aceto sæpius delibuta perduces. Capnos nomine est herba cuius succus uino mixtus atq; inlitus locis de quibus pili ab oculis fuerint extirpati, renasci eos nō permittit. Ranunculum uiridem cōprehensum acu cuprea pungito, & sanguine eius excepto palpebras de quibus pilos

*Calliblephari-
on ex ligny si
ue fuligine*

pilos tuleris subinde contingere, nunquam renascentur. Sanguisugarum in olla combustarum tritus delicatissime cinis, & uulsi pilis palpebrarum impositus uel inspersus, renasci eos non sinit. Adipe uituli si palpebras crassiores perunxeris, extenuabis eas & ad sanitatem perduces. eiusdem medulla cum cera & oleo rosaceo æquis ponderibus liquefacta & permixta, & ad emplastri modum imposita, duritias palpebrarum & si qua illic in modum pilularum nascuntur commollit ac discutit. *Ægilopia* *Ægilopia* emendat fimus columbinus ex aceto coctus & inlitus. cicatrices quoque oculorum & albugines mire detergit. Inulæ rusticæ radix ualide commendata & cum succo suo imposita, ægilopas potenter emēdat. quæ quia ubi aruerit cadit, recentior donec persanet assidue debet imponi. Ad nyctalopas abolendas lychniten lapidem quem nos carbunculum dicimus, te cum habeto, magno remedio uteris: quem ut uerum esse scias, sic experire, si festucas leues admotas ad se rapit, sicut lapis magnes ferrum rapere consuevit. Iecur ouillum, id est, ouis candidæ discoctum, cum aqua madefactum contritumque & oculis superpositum nyctalopas purgat. *Nyctalopes* *Lychnites* *Carbunculus* *Varuli* *Hordeoli* Varuli id est, hordeolis oculorum remediū tale facies. anulos digitis eximes, & sinistræ manus digitis tribus, oculum circum tenebis, & ter despues, terque dices, rica, rica, foro. Si in dextro oculo uarulus erit natus, manu sinistra digitis tribus sub diuo orientem spectans uarulum tenebis & dices. nec mula parit, nec lapis lanam fert, nec huic morbo caput crescat, aut si creuerit, tabescat. cum hæc dixeris, hīdem tribus digitis terram tanges, & despues idque ter facies. Efficax hoc remedium hordeolis: nouem grana hordei sumes & de singulis uarū pungen, perque singula puncta carmen dices: & proiectis nouem granis, septem alia corripies, & similiter de singulis pungen, & carmen septies dices. abiectis etiam his, quinque sumes, & idem quinquies facies. idem de tribus granis similiter. idem de uno similiter. carmen autem hoc dices. *λυρία, λυρία, καοσαρία, ουρωεβι.* Item hoc remedium efficax, grana nouem hordei sumes, & de eorum acumine uarolū pungen, & per punctorum singulas uices, carmen hoc dices. *φδύρε φύρε, λεγίθη σε δάρε.* Item digito medicinali uarum contingens dices ter. uigaria, gasaria, uarumque grano hordei ardenti, aut stipula fœni, aut palea ures.

CONFECTIONES COLLYRIORVM DIVERSORUM de experimentis sic.

Collyrium factum ad recentes caligines, & cœptas suffusiones oculorum, conficitur sic. cadmiæ ✕ vii s. nardi celticæ ✕ iiii. acaciæ ✕ is. æris uusti ✕ is. stibij cocti ✕ is. myrræ ✕ i. lycij ✕ i. croci ✕ i. cerussæ ✕ i. aloes ✕ i. æruginis ✕ i. lepidos cypriæ ✕ i. opij ✕ is. piperis grana uiginti. castorei ✕ is. gummis ✕ vii. hæc omnia in puluerem tenuissimum redacta aqua pluuiali colliges & collyria inde formabis, quæ

Monemerum quæ in umbra siccentur. Collyrium nomine monemerum, facit ad impetus lippitudinis ex ovo inunctum: ita ut cum oui liquidissimo inunxeris lippientem, pusillum sustineat, & iterum eum inunges: quæ cum bis aut ter inunxeris eadē die iube bis lauari. hoc collyrium facit ad scabritudines, & diatheses tollendas ex aqua inunctum, recipit autem hæc. Lapidis hæmatitis $\times$ XII. pōpholygis $\times$ XII. croci $\times$ XII. myrræ $\times$ XII. æris usti $\times$ VI. Nardii syriaci $\times$ XII. piperis albi grana XX. opij $\times$ VI. Gummi $\times$ IX. hæc uniuersa in puluerem tenuissimum redacta, postea cum falerno uino cōteres, atq;

Dialibanos inde collyria facies, quæ diu in umbra siccentur. Collyrium dialibanos, ad suppurationes oculorum, conficitur sic. cadmiæ $\times$ s. cerussæ $\times$ XII. opij $\times$ I. gummi $\times$ s. rosæ siccæ $\times$ I. gentianæ $\times$ s. puluerem tenuissimum ex his factum cum aqua pluuiali teres, & ita collyria qualia uolueris effinges.

Dialepidos Collyrium dialepidos accipit hæc. Croci $\times$ III. spicæ nardi $\times$ V. cadmiæ $\times$ I. hæmatitidos $\times$ I. piperis grana V. myrræ $\times$ I. æris usti $\times$ s. lepidos $\times$ I. gummi $\times$ I. rosæ uiridis foliorum purgatorum $\times$ II. hæc ut supra de alijs collyrijs scriptum est, trita aqua pluuiali subiges, & ita collyria formabis.

Collyrium ad lippitudines & primos impetus oculorum, conficitur sic. Acaciæ $\times$ X. cadmiæ combustæ & de lacte caprino aut muliebri, quod melius est extinctæ & tunfæ & cribratæ & lotæ bene, donec aqua eius limpida sit $\times$ X. hoc quoq; pluuiali aqua colliges, & ita collyria formabis. Col-

Diamisfos lyrium diamisfos, quod facit ad aspritudines oculorum tollendas & ad lacrymas substringendas, componitur sic. misy combures hoc more: conijci-

Pultarium es illud in pultarium & purgabis & in furnum mittes, ut tamdiu coquatur donec sit sanguineum. huius ergo $\times$ V. spicæ nardi $\times$ V. croci $\times$ II. cadmiæ $\times$ s. æris usti $\times$ s. opij $\times$ s. myrræ $\times$ s. lepidos cypriæ $\times$ s. gummi $\times$ I. s. hæc tunfa & cribrata cum uino optimo teres atq; inde collyria formabis. Quidam adiiciunt huic collyrio uiperam siccam & arefactam bene in sole, tanquam si sit salita. hanc ergo si uolueris adiungere, exossabis prius & linteolo inuolues, atq; ita super eam uinum unde collyrium hoc temperandum est defundes, sed prius eam sic præcantabis: ne lacrymus exeat, ne

Viperæ incantatio extillet, ne noceat. dices autem: quomodo tu non uides, sic & tuus succus gustatus nulli noceat, sed ob rem propter quā adiecta es proficias bene cura-

Delacrymatorium ratione precor. Collyrium liquidum delacrymatorium accipit hæc. chelidonis herbæ succi $\times$ s. mellis attici $\times$ I. opobalsami $\times$ s. succi porri $\times$ s. hæc mixta de ipso succo colliges, uel de aqua fontana, atq; ita collyria formabis. Collyrium siccum oculis siccandis utile, conficitur sic: cadmiæ $\times$ I. æris usti $\times$ I. stibij $\times$ I. adijcies huic collyrio si acrius illud facere uolueris, stactes $\times$ s. & tundes atq; cribrabis per tenuissimum cribrum, & sicco puluere uteris. Aliud siccum collyrium ad idem efficax, sic: cadmiæ $\times$ VIII. salis ammoniaci $\times$ VII. piperis $\times$ V. cassiæ $\times$ V. tundes hæc atq; in puluerē tenuissimum rediges, & sic uteris. Collyrium siccum calliblepharon con-

ficitur

ficitur sic. stibij combusti * i. piperis albi * s. folij capitulum i. stibium com-
bures & lotio pueri in pubis extingues & siccabis & tudes & cribrabis & sic
uteris. Collyriū dioxus ad aspritudines oculorū tollendas conficitur, cad- *Collyrium*
miæ * xii. æris usti * x. hæmatitis * v. myrræ * iii. gummis * vii. *Dioxus*
hæc in puluerem redacta aceto optimo colliges, & deinde collyria forma-
bis. Collyrium stactum accipit hæc: piperis albi * ii. cadmiæ * vii. s. *Stactum*
cerussæ * v. s. indicij * v. s. opobalsami * s. gummis * viii. hæc in pul-
uerem redacta falerno uino temperabis & colliges. Collyrium diapso- *Diapso-
ricum* accipit hæc. piperis albi * i. croci siculi * i. myrræ * ii. amyli * i.
opij * s. opobalsami * s. gummis * ii. aqua pluuiali hæc colliges tunsa
atq; cribrata atq; inde collyria facies. Collyrium dialibanum, cadmiæ *Dialibanum*
* i. s. cerussæ * i. turis masculi * i. opij * i. gummis * i. aqua pluuiali
colliges hæc similiter tunsa atq; cribrata atq; ita collyria formabis.

Hygra ad suppurationes oculorum conficitur sic. croci siculi denarium *Hygra*
unum, turis masculi * i. ex melle optimo despumato hæc bene trita collig-
ges, & cū eo prius bene permiscebis, & sic collyria facies. Collyrium idem
id est, hygra recipit hæc, croci * iii. æris usti * v. cadmiæ * ii. hæma-
titis * v. s. folij * i. amomi * i. stibij * i. cerussæ * i. myrræ * i. opij
* i. piperis albi * i. gummis * ii. s. uino amineo tunsa & cribrata hæc col-
liges atq; ita collyria formabis. Collyrium dialoes conficitur sic, cadmiæ
* i. s. hæmatitis * v. ammoniaci * i. s. opij * s. æris usti * s. aloes * ii. eru-
ginis * s. opopanacis * s. salis ammoniaci * i. galbani * s. myrræ * s.
fellis taurini * s. lepidos * s. gummis * i. s. cum aqua pluuiali hæc in
puluerem redacta teres, & formabis. Collyrium diasmyrnes recipit *Diasmyrnes*
hæc, croci denarium unum, cadmiæ * s. hæmatitis denarium unum,
myrræ * s. misui * s. piperis * s. opij * s. gummis * s. puluerem
tenuissimum harum specierum cum uino uetere teres, sed collyria inde
formabis. Hygra ad suppurationes oculorum recipit hæc, cadmiæ *
viii. spodi * iii. stibij * vii. croci siculi * vii. amyli * vii. opij *
iii. gummis * iii. hæc in puluerem subtilissimum redacta cum aqua
pluuiali teres & formabis. Descriptio xerocollyrij quod calliblepha-
ron dicitur, piperis — i. stibij — i. folij — i. lapidis phrygij p. i. quem lapī-
dem diuides in partes septem & combures, combustum extingues hoc mo-
do, unam partem in balsamo, alteram in omphacio, tertiam in lacte mulie-
bri, quartam in uino, quintam in urina infantis, sextam in butyro, septi-
mam in melle attico, quæ omnia in minutissimum puluerem redacta cribra-
taq; miscebis: quod si acius esse uolueris, adijcies balsami unciam, piperis
semunciam. Descriptio acharisti collyrij: æris usti & loti unc. ii. cad- *Acharistum*
miæ lotæ — ii. & æ vi. croci — i. opij — i. & æ vi. myrræ troglodytidis æ iii.
turis vi. gummis æ xviii. uini optimi quod sufficiat quo omnia colligan-
tur & collyria fingantur. Descriptio trachomatici collyrij: æris usti *Trachomati-
cum*
g & loti

& loti ̃ xviii. cadmiæ lotæ ̃ xviii. lapidis hæmatitis uncia una, chalcitis uſtæ ̃ xvi. æruginis ̃ ix. opij ̃ vi. gummiſ ̃ vi. aquæ pluuialis quantum ſatis ſit ad colligendum puluerem, & collyria formanda miſcebis.

Rofaceum Descriptio muſæ collyrij: aluminiſ ſchiſti ̃ xviii. aloes ̃ xviii. myrræ ̃ xviii. croci ̃ ix. crocomagmatiſ ̃ ix. chalcantiſ ̃ xviii. mali granati caliculorum ſemunciam, quæ trita diligenter cœnomelite confundes, & colliges, & formabis.

Stactum Descriptio roſacei collyrij, roſæ unc. nouem, cadmiæ lotæ uncię tres, æriſ uſti ſcripula ſeptem, croci ſcripula xii. ſtibij ̃ nouem, æruginis ̃ ſeptem, ſpicænardi ̃ ſeptem, myrræ ̃ ſeptem, opij ̃ duodecim, gummiſ uncię tres, aquæ pluuialiſ adijcies quantum ſufficiat ad colligenda & formanda collyria.

Proteus Descriptio ſtacti collyrij, cadmiæ p. unum, ſtibij p. ſ. æriſ ſloriſ unc. tres, miſyos unc. ii. piperiſ unc. tres, æruginiſ — i. opij — ii. baſſami — ii. gummiſ ſelibram: hæc omnia diligenter trita & cribrata aqua pluuiali colliges & formabis.

Collyrium quod proteuſ dicitur, facit ad oculorum ſuſſuſiones & ad omnem caliginem & albugines detergendas, conficitur ſic. cadmiæ uſtæ & lotæ — v. pſimythij loti — v. chalcitiſ non uſtæ — v. auripigmenti loti — ii. piperiſ albi — tres, & ̃ xviii. croci uino infuſi & triti — ii. myrræ troglodytidis — i. ſ. guttæ ammoniaci — ii. ſ. roſæ ſiccæ — v. omnia hæc diligentiffime teres ad ſummam leuitatem, tum addes ſagapeni — iii. laſeriſ — ii. ſ. opopanaciſ — ii. ſ. opij — iſ. gummiſ — ii. ſ. baſſami — ii. quæ permixta atq; confuſa cœleſti aqua colligentur, atq; ita collyria formabuntur.

AD AVRIVM DOLORES VNIVERSOS ET VITIA omnia & ſurdiginem.

CAPVT IX.

Strigil

Porri uirgines

ELLIS caprini ̃ unum, mellis ̃ unum, conteres & in ſtrigili calefacies & infundes, & lana obcludes aurem. Nihil hoc medicamine potentius neq; certius, etiam ſi intrinſecus cancerauerint aures. Porros uirgines, id eſt non plantatos, impari numero, & lumbricos terrenos impari numero capies, & ſimul ex oleo optimo ad tertias decoques, & tepidum inde quod ſufficiat infundes auriculæ.

Laſer cum lacte caprino incocto recenti miſcebis, & inde aures priuſ dilues, ac poſtea fel taurinum & oleum cedrinum æquiſ portionibus mixtum tepens infundes: hoc dolores mire mulcet, & dubium auditum confirmat, & puſ collectum expurgat. Coriandrum uiride teres & in uini cyatho miſcebis & colabis, & lana molli in aurem inſtillabis, & eadem lana obſtrues aurem.

Ad aures

Ad aures quę grauit̃er dolent & uetera uulnera intrinsecus habent, mellis optimi unam partē aceti acerrimi duas partes confusas decoques feruoribus tribus, & longius ea ab igne remouebis, donec commotus feruor conquiescat. tum nitrum addes eo usq; donec ex uapore agnoscas nitrum resedisse, & iterum leni igne recoques, ne efferueat: tunc addes fel hircinum, uel aprugnum, uel uerrinum aut porcinum, dum modo non de scrofa, & commouebis & iterum concoques, ac tepesacies, & inde quantum satis est, auribus infunde. *Adeps ranarum palustrium liquefacta* *Ranarū adeps* si tepens in aures infundatur, dolores nimios mitigabit. Dolor aurium sedatur etiam canino lacte & ursino, si recens instilletur. Terreni uermes cū anseris adipe uel cū oleo decocti sine dubio medentur auribus purulentis. Vrīna apri seruatur in uītro sed melius cum uesica ipsius, quomodo ei sublata fuerit, hæc tepens infusa auribus unice prodest. Bestiolę multipedes quę contractę in globulos complicantur in oleo excoctę infusęq; auribus statim profunt. Tres araneę uiuentes in oleo si ferueant ad focum positę, atq; inde tepidū auribus quod sufficiat instilletur, cito medebuntur. Seuum uitulinū adipe anseris mixtū adiecto ocimi succo, tepidum auribus infusum optime sanat. Raphani quoq; id est, radicis quę manducatur succus infusus auriculę dolenti, infinitum prodest. Gari excellentis cyathum, & aceti optimi cyathum, & mellis dimidiū cyathum, super aquam feruentem in alio uaso coques & frequenter despumabis de pinula, tepidoq; medicamine aures inrorabis & conchylīata lanula claudes: ualde hoc remedium inter experimenta laudatur. Fraxini tenerissima folia tundes & exprimes succum eorum, atq; auribus dolentibus tepidum infundes. Fraxini recentem surculum, id est, humore proprio adhuc madentem, ex una parte in foco pones, & cum per aliam partē succus ebulliet suscipies eum diligenter, & oleo addito tepesactum auribus instillabis. Cardui siluatici semen ex oleo coques ita leniter ne uratur, quod postea colabis per linteolum, & tepidū infundes dolenti auriculę, ac deinde lana purpurea obturabis. Croci, myrrę, turis, uncias quaternas conteres & adijcies mel atticum quantum sufficere putaueris, ac decoctum medicamen auriculę infundes. Galbanum cum oleo rosaceo remissum & ter aut quater infusum auribus mire dolores tollit. Aluminis liquidi — IIII. mellis — III. aceti quartarios tres: alumen cum aceto teres & simul omnia concoques ad tertias: hoc medicamen tepidum auriculę infusum, pus optime purgat, uermes necat, aquam etiam si intrauerit educit. *Herbę polygoni, quam nos* *Polygonum sanguinalis* sanguinalem dicimus, succus expressus & infusus, mira efficacia dolorē ulceręq; aurium sanat. Adeps anseris miscetur croci succo, & allij contusi succo, quę infusa auribus incommodos sonitus tinnitusq; earum proprie & unice tollunt. Pueri inuestis urina recens auriculę dolenti & ulcerę rosę instillata, omni humore siccato, & dolorem tollit, & ulcera miraceleritate

leritate perfanat. Lotio humano uetere si quis iam desperatum aurium uitium eluerit, saluti integre lenito dolore restituet.

Fel ouillum mulso mixtum si clysterio addideris, & inde auriculas inrigaueris, expurgatis ulceribus certissimam sanitatem consequeris. idem fel cum lacte mulieris instillatum, etiam ruptas interius auriculas certissime sanat.

Coriandri uiridis succus cum lacte muliebri mixtus infusus auriculæ, dolorem omnem potenter aufert.

Cannabi seminis uiridis succus tepens instillatus auribus dolorem apprime tollit.

Senecionis herbæ succus itidem auribus insertus, eandem efficaciam præstat, quod ab experto scriptum & proditum est.

Si auricula aliquo pacto uitata fuerit, anserina adipe infusa diligenter expurgabitur, sanitatiq; reddetur.

Compositio medicaminis ad omnia ferè aurium uitia, sic: mellis sextarium, aceti bene acris heminam, radices quæ manducantur tres, mittes in ollam rudem bene lotam, sed mundatas & integras radices mittes & pariter decoques. sed ut ne refrigeretur medicamen, citato igne usq; ad modum luti aquatioris decoquatur: deinde cum refrigeratum fuerit, condes illud in uasculo uitreo, ac tepesfactum quamdiu dolorem & tinnitum, uel sonitum auriculæ perleniat, in aurem de spicillo infundes.

*Picis flos,
pisselæon*

Infirmatis auribus prodest præcipue picis flos, quem pisselæon Græci uocant, cum oleo communi mixtus, ita ut tertia pars sit olei: nam & dolorem sedat, & nō patietur suppurationem fieri, & si facta fuerit, eodem medicamine perfanatur. ad summam, ego ipse diu uexatus auris tædio, cum multis frustra usus essem medicamentis, ab hoc sum perfanatus & alios complures sanaui. florem autem picis appello, qui excipitur dum ea coquitur, lana superposita eius uapori. hoc etiam grauem odorem de aure protinus tollit.

Ad auriculæ tumorem & dolorem sine ulcere, prodest herbæ urceolaris aut cucurbitæ ramentorum succus recens ac tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus.

Cutiones bestiolæ sunt multipedes, cute dura & solida, quæ tactæ complicant se in orbem pilulæ rotundissimæ, polypodas Græci appellant. hæc complures coctæ cum oleo molli in uaso ferreo, remedio sunt auribus laborantibus, si inde curentur.

Gliris pingue, & gallinæ adeps, & medulla bubulina uel taurina liquefacta tepensq; infusa auribus plurimum prodest. Benefacit hoc medicamentum & ad tumorem & ad exulcerationem aurium: aceti acris sextarijs duobus incoquantur mala granata duo, quibus coriarij utuntur, & quia semper acida sunt nec unquam maturescunt rhoas oxias hæc

hæc græci dicunt. Tum deinde adiſciuntur his & admiſcentur aluminis fiſſi — II. acaciæ ſuci — II. & cum bene permixta hæc & coagitata fuerint, repo- nitur medicamentum in ampulla uitrea: cum opus eſt, ad tumorem, calidū per ſtrigilem infunditur, & foramen ſummum auriculæ lana ſuccida te- gitur, ad ulcus autem frigidius medicamen per eiſdem generis lanam & auriscalpium inſicitur. Aliud medicamentum ad tumorem aurium & ex ulcerationem: mellis cyathi III. aceti acris cyathus I. ſ. miſcentur, poſtea adiſcitur gari optimi cyathus unus, deinde carbonibus inferueſcit, cuius ſpu- ma ſurgens pinnula abiſcitur, & tam diu coquitur uel agitur, donec habe- at ſpiſſitudinem, hoc calido ad tumorem, frigido ad ulcus, cum oportebit uteris.

Item benefaciet hæc compoſitio etiam ad ueterem aurium do- lorem: aluminis P. I. mellis P. II. hæc in mortario prius bene permiſceri opor- tet, deinde olla noua excoqui, donec habeant mellis ſpiſſitudinem, cum o- pus eſt infunditur in auriculam ex lana conchylata, eaq; clauditur. hoc & combuſtum locum ſanum reddit, ſine dolore & ſine cicatrice, ſi ei protinuſ imponatur.

Si caro excreuerit in foramine auris comprimetur ſine do- lore aut ferro, hoc paſtillo qui conficitur ſic, aluminis fiſſi P. II. æruginis P. II. miſyos uſti P. II. rubricæ ſinopidis P. II. gummis P. I. teruntur ſpecies priores ex aceto acri, donec quaſi collyrii conſectio leues fiant: ultimum gummi adiſcitur, & ſinguntur paſtilli, qui ad omnia ulcera faciunt aqua diluti, em- plaſtri more impoſiti, cum aut tumores compoſcendi ſunt, aut cicatrices ſe- dandæ, ſed aquatioribus his uti oportet cum cicatrix ducenda eſt, ut facilius auriculæ inferantur. benefaciunt iſdem & ad nares, qualibet cauſa exulcera- tas & grauiter olentes. Araneas uiuentes in aceto macerabis, & ſic con- teres atq; inde aurem elues, ſtatim proderit. Mel, butyrum, & oleum ro- ſaceum, pari menſura permiſce, ac tepidum auriculæ dolentis infunde.

Fel aprugnum, & oleum amygdalinum pari menſura permiſce, tepidūq; laboranti auriculæ inſtilla. Putorem ſordesq; auriculæ optime curat cu- curbitæ uiridis ſuccus, & porrus capitatus cum oleo decoctus atq; infuſus.

Ad auriculæ dolorem haſtulæ regiæ radicis ſuccus cum melle uel uino infunditur, interdum admiſceri oportet turis & myrræ partem, uel cappa- ris foliorum ſuccum infundere, uel rutæ ſuccum, aut eiſ ſemen tritum cum roſa, & lentifci ſuccum cum roſa aut amygdalino, uino admixto infundi o- portet.

Si pus aut ſanies manabit ex aure, maluæ ſuccum uino & amy- gdalino immixtum, uel ſucco roſæ uel roſaceo, tepefactum inſtillari opor- tet: protinuſ effectum exhibebit.

Draconteæ ſuccus aut ſemen tritum cum roſa aut amygdalino, & uino infuſum, purulentæ auriculæ ſanitatem maturinam præſtat.

Crocum tritum cum lacte muliebri, ſi inſtilletur tumori auris plurimum prodeſt.

Hyſſopum contuſum & cribratum cum aceto & nitro & melle infuſum, bene facit ad tinnitus aurium atq; infla- tiones, ſed melius ſi cyprinum oleum admixtum fuerit.

Ad tumores &

Sordes aurium

ad dolores auris prodest, croci & opij par pondus ex aqua tritum, aut ex uino tenui infusum. Opopanax cum rosa & amygdalino, & uino trita recte laborantibus auribus instillatur. Allium rotundum tritum cum aceto, repositum in pyxide plumbea, & cum opus fuerit cum aceto & rosa infusum auribus prodest. Opobalsami, rosæ, croci unguentarij, opij, singulorum æqua pōdera, trita, tepesacta, infusa auribus profunt. Virentis papaueris succus cum rosa uel amygdalino, & uino, uel porri seminis succus cū lacte muliebri, uel ueratrum album tritum cum amygdalino oleo aut rosaceo, uel succus granorū punici mali cū rosa aut oleo amygdalino infusus dolentibus auribus prodest. Croci $\times$ vii. nucis amaræ $\times$ vii. mellis boni cyathos iii. aceti boni quod satis erit, mittes ut spissitudinē habeat medicamentum mellis liquidi, & simul permixtum atq; excoctū dolentibus auribus instillabis. Myrræ, croci, opij, nardi spicæ, turis corticis, mali punici aridi, fabæ ægyptiacæ pulpam, nucum amararum interiora, mellis boni, singulorū $\times$ iii. castorei $\times$ ii. aluminis fissi $\times$ ii. piperis longi $\times$ i. tritis his omnibus diligenter & cum aceto acerrimo mixtis atq; excoctis, fieri oportet medicamentum tam temperatum ut simile sit passo: hoc tepesactum instilletur, etiam exulceratis auribus mire prodest. Ad incipientes dolores aurium & exulceratas aures hoc medicamen facies, turis $\times$ iii. mellis — iii. uini austeri cyathos ii. aceti acerrimi cyathum i. nardi syriaci $\times$ ii. myrræ $\times$ is. croci $\times$ i. s. nuces amaras numero iii. aphronitrum uictoriati pondus. piperis longi. $\times$ i. fabæ ægyptiacæ grana purgata iii. hæc omnia primum perse, deinde in unum mixta teruntur, & tepida dolentibus auribus instillantur. Castorei obolos ii. id est, duas partes uictoriati, radice lanariæ, salis ammoniaci, ueratri albi idem ponderis, quibus superadijces croci uictoriati pondus, olei irini & mellis pari mensura, id est, singulorum $\times$ xvi. ea seorsum prius singula trita miscentur in unum, faciunt bene ad dolorem & ulcera aurium tepide inserta. Dolenti auriculæ oportet farinam ordeaceam per se coctam ex aqua mulla cataplasmatismore à foris inponere, uel farinam lini seminis & fcenogræci in unum coctam, uel alteram earum cum farina ordeacea, similiter ex aqua mulla coctam: oportet etiam extra adhiberi spongas molles & aqua calida bene expressas, deinde tepidum instillare amygdalinum oleum uel laurinum sæpius in die. Prodest bene auribus infirmis huiusmodi medicamentum: myrræ denariū i. croci $\times$ i. styracis globulos nō ampliores quàm cicer est, numero xxx. piperis longi grana xxx. nuces amaras numero xxx. cū aceto hæc teruntur, tādū donec habeāt spissitudinē passi, atq; ita reponuntur in pyxide cuprea aut in doliolo uitreo: cū opus fuerit medicamentū rosa admixta liquefactū tepidum fiet, quod in lana succida auribus instillabitur. Nardi syriaci $\times$ vi. aphronitri $\times$ vi. myrræ $\times$ iii. piperis longi & turis $\times$ iii. mellis atticī denarios quatuor, balani quæ unguentarij utuntur in pilulis $\times$ vii. fabæ ægy-

Fabæ purgate
grana

Victoriati pō-
dus obolorum
trium

Primæ obolo?

bae aegyptiacae interiora quae sunt amara * VII. diligenter & seorsum trita prius haec postea permixta cum aceto leuigantur, & cum res postulauerit rosacei olei quod satis sit admiscebitur, atque ita tepens instillabitur hoc medicamentum, quod protinus omnes aurium sedabit dolores. Haec quoque compositio statim dolores aurium sedat. centaureae succo, si non sordidum ulcus fuerit ex aqua uti oportebit, cum autem multum puris erit, uinum admiscebitur. Supra opinionem efficax auribus hoc medicamentum reperitur: myrrae, croci, opii, nardi syriaci, turis corticis, mali punici aridi, fabae aegyptiacae quae sunt interiora, nucum amararum itidem, mellis boni, singulorum * quaternos, castorei * II. aluminis fissi * III. piperis longi * I. omnia prius seorsum diligenter teruntur, postea cum aceto acerrimo mixta teruntur tandiu donec habeant spissitudinem passi. cum opus fuerit medicamentum instillatur tepidum: idem facit egregie & ad ulcera aurium sananda atque purganda. His qui surdi sunt & quorum aures sonant succus uuae imature & rosae pondere pari admixtus tepideque infusus plurimum prodest.

Faciunt bene ad aurium uitia, & emplastra quae scripta sunt in libro secundo, *Liber secundus Marcelli* plurima rosa, uel amygdalino, & uino diluta, praecipue quae inscribuntur, *Cyzicena emplastrum* Cyzicena. Terreni uermes cum adipe anseris decocti infunduntur auribus etiam ad iam deplorata uitia. Spumae argenti & VI. olei laurini libram teres in mortario, & coques ad spissitudinem mellis, & auriculae dolenti infundes. si autem & caetera quae infra scripta sunt habueris eadem medicamine admiscebis, croci & I. myrrae & II. rosae siccae & II. haec uniuersa pariter miscebis, & auriculae dolenti infundes, qua re curabis & concretionem siue hyperfarcosim aurium, si addes & aluminis schisti & II. olei cedrini cyathos III.

Aduersus grauitatem audiendi, fel bubulum cum urina hirci, auriculae quae molestiam surdiginis patitur instillabis, statimque subuenies.

Auribus purulentis nitrum uino liquefactum recte infunditur, quia statim prodest. Ad aurium dolorem quae pus emittent, laridum uetustissimum teres in mortario, & succum illum lana delicata collectum in auriculam inmittes, & subinde aqua calida fouebis, & iterum succum illum infundes, mira uelocitate sanabis. Pullinum sanguinem tepidum in eam aurem quae obtusior erit uel dolebit, infundes. Lotium caprinum sub eo momento quo egeritur, tepidum auri obtusae infundes. Apri etiam lotium in fumo siccatum & melle liquefactum auri infunditur, & remediatur surdiginem uel dolorem.

Ad auris dolorem mel stillatitium opus est, quod ita facies. fauam contundes & suspendes in linteo nitido & denso, & quod decurrerit suscipies in calice, quem calicem postea pones in ollula fabri cum calida feruentissima, quantum calix sufferre possit, atque inde medicinali spicillo in aurem infundes quae dolebit, quam lana claudes. iacere autem debet in alio latere is cui medendum est, tandiu donec cōbibat mel quod infusum fuerit. Sābuci uua maturam exprimes & pones ut cōsidant sordes, & post haec colabis, ut sit

liquidissimus succus: de hoc liquore duas partes mittes & unam mellis stillatici aut certe attici optimi, & sic decoques in uase duplici ad tertias, tum decoctum recôdes, & cum opus fuerit, calidum per spicillum medicinale in aurem infundes, ita ut postmodum ipsam de lana marino conchylio infesta claudas. *Lana marino conchylio infesta* Cunilæ uiridis succus expressus atque auriculæ infusus, unice dolorem tollit. Vetonica herbæ uiridis & recentis folia uel per se uel in aqua madefacta terito, succumq; eorum excipito, deinde adiecto rosæ succo aut rosaceo oleo tepido, in aurem instillato, lanâq; claudito, mirum est. Si auricula interius ulcerosa erit: porri sectiui succum s. i. cum melis hemina ad tertias decoquito, & per lanam tepidum in aurem instillato.

Cannabis foliorum succus auriculæ instillatus uermes innatos necabit, & si quod aliud animal inreperit interficiet. Eiusdem seminis uiridis succus instillatus dolorem omnem auriculæ potenter auertit. Capæ succus cum melle permixtus, & auriculæ instillatus, grauiter audientes emendat, dolorem sedat, purulenta expurgat, uermes enecat. aquam etiam quæ ingressa fuerit & omnem humorem educit. Cyminum siluestre cōtritum & succo rutæ inmixtum, instillatumq; auriculæ dolorem lenit: uentos quoque interius sonantes remouet atq; omne uitium potenter emendat.

Polygonon multa uocabula latia habet Herbam quam græci polygonon, nos aliquot uocabulis sed præcipue sanguinalem dicimus, mira efficacia dolores aurium discutere, etiam nos experti sumus, si expressus succus eius tepefactus auribus instilletur. *Nardum liquidum, est nardinum* Se necionis herbæ succus cum liquido nardo instillatus, & dolores & ulcera aurium sanat. Oleum laurinum strigili ferreæ inditum atq; ita calefactum infusumq; auriculæ dolorem sedat. Vermes ex qualibet arbore rubri coloris contriti cum oleo & infusi, dolores aurium sedant. Aqua ingressa auriculam si dolorem faciet, rubi teneri succus expressus & infusus sine dubitatione sanabit.

Salicis succus foliorum cum rosæ succo aut rosaceo oleo, in cortice mali punici calefactus, & auriculæ inditus, mire succurrit.

Gallæ ex uino decoctæ humor instillatus auriculæ ex qua sanies fluit, etiam quæ fuerint purulenta purgabit. Resina terebintina remissa adiecto muliebri lacte instillata, ruptas auriculas potenter sanat. Nucis iuglandis foliorum succus tepidus instillatus, dolenti auriculæ mire proderit.

Myrræ tritæ uictoriati argentei pondus, & lanæ succidæ nō carptę cōbustæ pulueris tantundē, infuso passo cretico simul terito donec ad crassitudinē mellis redigas, tum calefactū per triduum auriculæ infundito, quarta die sanam efficies, & mirabere magnum remedium.

Turis masculi, myrræ troglodyticæ, croci corycij, tantundem ponderis, nucum quoq; amararum tantundem miscebis, sed omnia ad summam leuitatem contrita adiecto aceteto temperabis, ita ut medicamē ad crassitudinem liquidi mellis adducas: tum in pyxidem plumbeam transfundito, atq; illic sub signaculo conditū habeto: cum opus erit purgata prius auricula utere, ita ut ex eo lanulā madefactam

defectam inferas: hoc auxilio usq; ad perfectam sanitatē uti poteris, nanq; non solum dolores aurium, sed & uetera & purulenta uitia potentissime expurgat & sanat. Galbanum rosa liquida aut unguento nardino dilutum instillatumq;, dolorem aurium lenit. Alumen mulso optimo dilutum & lana instillatum, dolorem aurium sanat. Gallinæ adeps liquefacta & tepide instillata, quodlibet uitium aurium sanat. Galli *Membrana ex uentriculo gallinacei* gallinacei ex uentriculo interiore membrana, quæ proijci solet, arefacta tritaq; ex uino, adiecto paululo opij, medicamen auribus utilissimum facit, quod calefactum infusum suppurationem eius expurgat & sanat.

Adeps anserina cum croci succo mixta & tepesacta ac sic infusa, a quam & omnem humorem de auriculis euocat & persanat. quod si ex ictu alioue casu auricula uitata fuerit, tum per se anserina adeps sola diligenter expurgata, leuiq; igne liquefacta, infusa auriculæ, & dolorem tollit, & uitium persanat. eadem adeps adiecto ocimi suco tepesacta instillataq; dolores auricularum infantilium leuat. Aranei triti humor expressus & rosæ liquidæ quantum uidebitur immixtus, lanaq; molli madefacta auriculæ insertus, continuo dolorem releuat. Spuma equi recens detracta & cum oleo roseo infusa, auricularū quamuis uehementes dolores resoluit.

Verrinū fel in mali punici cute sicca tepesactū infusumq; purulētās auriculas expurgat. Verris cū scrofam saliet priusquā in terrā destillet de uerēdis eius uirus, exceptū tepesactumq; & cum aquæ modico auriculæ inditū, quāuis molestos dolores releuat, quod etiā circa auriculā inlitum plurimū prodest. Apri lotiū infusum auriculæ ualde medetur, quod quia uetustū magis prodest, collectum seruari debet in uaso uitreo, ut sit ad remedia præparatū. Cū felle uitulino & aceto parī mēsurā serpentis senectus id est ex uiuæ decoctæ, & lanula madefacta medicamentū auriculæ insertū, maxime utilitatis esse creditur, si prius feruenti aqua de spōgia aurē foueris. Vituli adipem resolutā succo ocimi adiecto, si pariter tepesactā auriculæ infuderis, amarissimo incommodo laborantem continuo liberabis. Medulla eiusdem uituli recens cum cymino contrita infusaq;, quamuis magnos dolores auriculæ statim releuat, & intra triduum tollit. Lotium caprinum instillatum dolorem sedat, quod magis prodesse suppuratis auribus adfirmatur, ob quam causam præsentis auxiliij plures exceptum & cornu caprino inditum, in fumo suspensum, diligenter ad necessarias medelas reseruant.

Pueri inpubis mingentis lotium exceptum & recens ac tepidum auriculæ suppuratæ instillatum, humore exsiccato dolorem tollit, & mira celeritate ulcera ad sanitatem perducit. Salina hominis *Salina hominis* indita, uermes si qui erunt erumpere ex ea constat.

Butyrum recens instillatum, humores doloresq; aurium sedat.

Terrestres lumbrici combusti ac triti, & cum rosa liquida mixti, infusiq;

infusisq; aurium dolores citissime sedant. Lac muliebre mixtum cum sulphure auriculæ infusum dolorem lenit. epiphoras quoq; earū resoluit, hoc potentius si etiam extrinsecus eodem lacte aures perunxeris. Si dextram aurem aquam ingressa fuerit sinistro pede insistes, & caput in dextram partem inclinabis, similiter facies ediuerso si sinistra auricula aquam acceperit. Gari optimi cyathum unum, mellis optimi dimidium cyathum, aceti optimi cyathum. hæc mixta in calice nouo denso super aquam feruentem quam leni pruna feruere facies. ita despumabis ut pinnula omnis spumas ericias, deinde cum bene fuerit despumatum medicamē recondes, & cum uti uolueris tepefacies, & tenuiter infundes, & madefacta lanula aurem claudes. hoc medicamento ad omne uitium aurium mirifice uteris. sed si tumor auriculæ erit succum coriandri uiridis tepidum prius infundes. deinde supra scriptum medicamen cum tumor desiderit instillabis. Puerulentæ & obtusæ auriculæ & dolorem tolles & auditum confirmatissimū reddes, si prius eluas eam lasere cum recenti caprino aut mulieris lacte permixto, deinde instilles tepidum fel taurinum cum oleo cedrino æquis portionibus mixto. Fellis aut lactis canini ꝑ unum, mellis optimi ꝑ unum, miscebis, conteres, & instigili calefacies, & auriculæ infundes, & lana obcludes, nihil potentius neq; certius hoc medicamine etiam si intrinsecus cancerauerint aures. Cardui siluatici semen ex oleo coques, ita lente ne uratur, id colabis per linteum & tepidum infundes, & purpura aurem obturabis. Herba leucadion cum uinaceis in unum trita, adiectoq; aceto & aqua commixta, expresso per linteum succo eius, & cum lana alba auribus inserto, post tertium diem exempta, auditum restituere adfirmatur. Cardamum, id est, nasturcium tritum cum fico, atq; auriculæ inditū, his qui grauius audiunt prodesse fertur. Oleum ex nuce iuglande instillatum auriculæ, grauius audienti ualde prodest. Cedri resina hyssopi decocti aqua diluta, & auriculæ indita, sonitus tinnitusq; omnis discutiet, & auertet dolorem. Oua formicarum contrita & auribus instillata, quamuis obtusos auditus adaperire creduntur. Canis adeps cum oleo uetere & succo absinthij auribus instillata quacumq; ex causa exsurdatas aures, miro modo reparare creditur. Aphronitrum delicatissimum, & mel optimum, & acetum acerrimum, conteres pariter usq; ad summam leuitatem et auriculæ infundes: non solum auditum restitues, sed & dolorem emendabit. Parum audientes acetum utiliter gargarizant. Si aliquod animal aurem intrauerit, præcipuum remedium est, murinum fel aceto dilutū instillare. Gliri seu blattæ pellis detrahitur, & intestina eius decoquuntur in uaso æreo nouo cum mellis heminis tribus usq; ad tertias, atq; ita seruat, ut cum opus est strigili medicamentum tepefactum auribus infundatur. Si caro creuerit in auriculæ foramine comprimetur sine ferro & dolore, medicamine tali: aluminis unciam semissem, misyos usti — s. sinopidis rubricæ

rubricæ — s. gummis — s. tritis cæteris ex aceto acri & ad instar collyrii leuigatis, gummi admiscetur ut pastilli corpus efficiat, & sicut collyrium tritum superponitur, aut infunditur: hoc & dolori, & putori, & uulneri medetur auriculæ.

Corticem de fraxino uiridi contunde, ac succum eius tepidum auriculæ assidue infunde donec persanetur. Mel, myrram, acetum, in se coques, & in aurem tepidum mittes. Aphronitrum delicatissimum, & mel optimum, & acetum acerrimum conteres pariter usque ad leuitatem, & tepesactum auriculæ infundes. propter effectum medicamen iterum scripsimus.

Porri sectiui succum & lotium apri, & oleum cyprinum pari pondere coniunges, & tepesactum auribus instillabis. Herbam, quæ gallice uernetus dicitur, cõteres & exprimes, & succum eius auriculæ non audietis infundes, hoc remedium etiam dolorem emendat. Herbam quæ gallice dicitur blutthagio, nascitur locis humidis, eam teres succumque eius etiam si modicus fuerit, cum modico aceti confundes, & pariter teres, colatumque ac tepesactum auribus instillabis. Radicis syriacæ succum in aurem quæ auditu difficili erit infunde, gratulaberis remedium.

AD OMNIA VITIA NARIVM ET AD PITUITAM remedia physica & rationabilia diuersa, de experimentis multorum.

CAPVT X.

PER VNQVE erumpit nimium è naribus sanguis, qui cum abundanter fluxit nisi celerius supprimatur periculum adfert: proderit ergo aqua frigida uel posca subinde totam faciem per spongiam refrigerare.

Acetum acre infundere in aurem prodest, cuius è regione sanguis fluit, aut in utraq; mittere, si ex utraq; nare manabit.

Gypso totam faciem cum fronte, & maxime nares, crassius oblinere prodest, & caput frigida aqua multa perfundere, Cucurbitam quoque medicinalem occipitio adfigere plurimum prodest.

Inijcere autem intus in narem oportebit coctæ uiuæ carnis per se, aut cum turis poliline tritam. Verbenam herbam, quæ quia multa est & ubique nascitur polygonos appellatur, inseri naribus prodest. Similiter facit & lysimachios herba trita imposita.

Eodem genere proderit & spongiæ particulam præsectam apte forfice, & ad amplitudinem narium figuratam inijcere paulò pressius, aceto infectam, & interdum eodem inspersam. Gallæ & chalcitidis puluis curiose tritus, atque in unum æquis poderibus mixtus, insertusque naribus optime sanguinem sistit. Bene supprimit & hoc medicamentum sanguinem de naribus profluentem: mali corticis quo coriarii utuntur p.i. aluminis ægyptij p.i. chalcitidis p.i. diligenter trita hæc & in unum permixta per succidam lanam inijci naribus oportebit: facit autem etiam ad omnem ex qualibet parte corporis, uel ex quolibet uulnere sanguinis eruptionem.

Quoniam interdum ita ut diximus minus curati, naris uitio præfocari uidentur,

Verbenam polygonos

*Cautio in san-
guine narium
sistendo*

dentur, maxime cum obturato utroque foramine narium, spirandi facultas eripitur: non alienum est scire qua ratione utrumque prestari possit, ut neque spiratio impediatur, nec remedium efficacissimum, per quod opitulatio naribus efficitur, excludatur. oportebit ergo sumere pinnam anseris quam maximam, uel calami scriptorii fistulam modice pleniorē. deinde aptare ad longitudinem nasi, atque ita præcidere ut ex utraque parte perforata sit, atque inuoluere eam fasciola tenui lintea quasi instita, & explere circuitum eius, donec uideatur in nares cum cunctatione quadam recipi posse, atque ita ut est circumuoluta immergere eam naso, aceto acri infectam, & per eam inijcere interdum acetum acre, uel succum supra dictorum medicamentorum. hoc autem remedio magis uti oportebit cum per utrasque nares fluxerit sanguinis abundantia. Si quando ulcuscula in naribus fuerint, sanabuntur fomento aquæ puræ calidæ per molles spongiās, & medicamentorum infra scriptorum perunctione, id est, succo de moris cum uino tepefacto permixto composito ad spissitudinem mellis.

Rosæ aridæ uel recentis folijs tritis ex uino melle adiecto, infici nares utile est. Vuæ in maturæ succo eodem modo composito quo succum de moris componi debere supra diximus, nares fluentes repleri per commodum est. Malorum puniceorum dulcium atque acidorum succo eodem modo composito, nares stipandæ sunt.

Myrti baccis atque folijs tritis ex uino in mellis spissitudinem, uti ut supra scriptum est conuenit.

De terebinthi, lentisci, rubi, fruticibus & folijs succo similiter composito uti debebis. Sertula campana ex passo decocta & infusa naribus prodest.

Mel per se coctum & cum galla syriaca contusa, ac tenui cribro transmissa permixtum, atque infusum naribus prodest.

Grauedines narium sedabuntur quæ ex sole aut perfrictione generantur, abstinentia ciborum salforum & inter initia uino remoto, aqua largiore potata, capite & naribus, nec minus ore diligenter operto. nec non fomentum ex aquæ calidæ uapore, per spongiās molles adhibere extra oportebit. subinde etiam gargarizare lac tepidum, aut humorem ptisanæ, aut aquam in qua furfures siliginis deferbuerint, uel aquam ex sceno graeco decoctam.

Sorbitiunculæ quoque profunt quæ fiunt ex amylo, uel ptisana, uel oryza.

Ad ulcera in naribus sedanda plumbi stercus, quod scoriam dicunt, ex uino, myrteo oleo uicibus adiecto teri oportet, donec spissum fiat, & ita naribus infundatur.

Facit & hoc medicamentum bene grauedini narium. pompholygis $\times$ III. uino falerno & rosa uicibus adiecta teruntur, donec medicamentum mellis habeat temperationem, & ita naribus paulatim infunditur.

Ad grauem odorem narium (ozenam Græci hoc uitium uocant) prodest egregie hoc medicamentum: æruginis p. i. aut squamæ æris p. i. in mellis p. i. coqui oportebit, & eo uti assidua infusione.

Ad polypos sanandos, misy ustum, chalcitidem ustam, æs ustum, æris squamā, paribus ponderibus siccata hæc bene teres, & eo puluere uteris assidue.

assidue. Quia uero plerunq; uexantur nares grauedine, quæ ex humore earum efficitur, nō alienū est scire eius quoq; rei remedia, prodest igitur qui es unius diei, & ab omni re abstinentia, perungēde nihilominus nares erūt, bitumine liquido, aut myrra stacta, uel pice liquida, postero autem die pastillus infra scriptus in noctem super cibum dandus erit, & si opus fuerit per triduum continuum eodē tempore dabitur, qui recipit hæc, apij seminis ✕ III. anisi ✕ III. alterci seminis, quod hyoscyamos dicitur ✕ II. opij denariū dimidiū. fiunt aut pastilli ponderis uictoriati, & alij tertia parte detracta, dantur cum aquæ cyathis III. faciunt autem & ad oculorū epiphoras, & stomachi nauseam, & eiectionunculas, & ad omnem fluorem. Sistet sanguinem seuum ex omento pecoris naribus inlitum, codeæ contritæ & fronti inlitæ similiter profunt. Aranei tela sicca adposita subuenit nariū cruentis fluoribus: ex feruenti aqua uapor naribus tractus medetur earum grauedini.

Gallinacei cerebrum uel sanguis columbinus ob id seruatus remedioq; adhibitus, naribus prodest. sed si ex uulnere inmodice fluat sanguis, simus caballinus quomodo egeritur adpositus statim subuenit. De porro sectiuo trito nares fluentes recte obturantur. Lana succida coniicitur in nares cum oleo rosaceo, & auriculæ de lana succida obturantur, & ita sanguis profluens continetur. Coagulum agninum ex aqua subactum & infusum naribus fluentibus mire prodest. Adeps de anseribus cum butyro pari pondere infusus profluuium narium sistit. Terra uel argilla de camino, uel de furno antiquo teritur, & ex aceto temporibus & cerebro naribus quoq; inlinitur uel infunditur, quæ res profluentem nimie sanguinem sistit. Tus & resina in farinam redacta naribus induntur, quod remedium etiam ex ore manantem sanguinem cohibet. De sanguine ipso qui fluit nomen eius in fronte scribe cui medēdum est aduersum profluuium nariū, statim subuenies. Scribes carmen hoc in charta uirgine, & linteo ligabis, & medium cinges eum uel eam, quæ patietur de qualibet parte corporis sanguinis fluxum. sycuma, cucuma, ucuma, cuma, uma, maa. Item carmen hoc utile profluuiō muliebri. Stupidus in monte ibat, stupidus stupuit. adiuro te matris ne hoc iracunda suscipias. pari ratione scriptum ligabis. Myrram cum nardo puro contere & inde nares tange, mane & uespera, subuenies sanguini nimium profluenti. Verum ferreum candens in aceto assidue extingue, & fumum eius naribus ducito.

Vulnerum sanguini sistendo

Nardum pro nardino Veru ferreū

Ruta sæpius olefactata, uel trita inlita, sanguinem ex naribus nimis fluentem retundit. Radix urticæ capiti imposita, si manibus utrisque supra caput contineatur, mire prodest aduersum profluuium narium.

Herbæ polygoni corona capiti imposita naribus profluentibus mirabiliter medetur. Costum contusum & cribratum naribus infricato, & profluuium sistet, & ulcera sanabit. Rana rubetæ occisæ in fumo a-

Rana rubetæ

refactæ particula quanta uidebitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo superhensa

Spensa eius cui nares fluunt mire prodest. Linū uel papyrus ligata summi-
mitati ueretri uirilis, sanguinem profluentem naribus mire reprimat. Pili
caprini combusti, adiecta pice & aceto inserti naribus cito sanguinē sistunt.

Lana succida ex oue fœmina decerpta, atq; intorta, madefacta q; rosa li-
quida, & naribus indita sanguinis abūdantiā reprimat. Codeq; trite cū ace-
to narib. inditæ, quāuis magnos fluores sanguinis cōpescunt. Si fœminę

*Corrigium ca-
prinum*

Pili leporis

sanguis ex naribus nimie defluat, māmillæ eius uinciātur corrigio caprino.
Pilos sub uentre uiuo lepori cādidos uelles, & seruabis, & cū usus exegerit
intortos naribus fluētibus fulcies. Specularia cōbusta ex aceto tēperantur
& frōti eius inlinūtur, cui nares fluūt. Spōgię africanæ cōbustæ cinis si na-
ribus hauriat plurimū prodest. Si & per nares & per os sanguis fluat, her-

*Verbena
Hierobotane*

ba uerbena quā græci hierobotanen dicūt, cū suis radicib. ex aqua decocta
& percolata potatur. Porrū sectiuū tere, & succū cerebro eius infunde, qui
profluuiū nariū laborat, statim medebere. Millefoliū ex aceto teritur, &
naribus hauritur, cōtinuo quāuis nimīū sanguinē sistit. Si ex una nare san-
guis defluit, diuersam auriculā cera obturabis. Carmē ad profluuiū sangui-
nis ex quocūq; mēbro manātis. locū ex quo defluit, digito medicinali tāges
& uicies septies dices, et quotiēs uolueris repetes, donec fluorē peruincas, loc
non focnō: mire prodest. Pollicē & medicinalē digitū à frōte usq; ad cere-
brū, & ide usq; ad ceruicē duces, & nonagies nouies dices, firmio, firmio. qd
ad aurē eius partis dici oportet de qua nare sanguis propēsius fluit. Her-
bā uettonicā teres, cui paululū salis quantū duob. digitis pollice & medicina-
li capere potueris, adijcies, & formatā pilulā rocondā narib. inferes & oibus
uitijs porgatas nares cito ad sanitatē perduces. Polypū emēdat herba pro-

*Proserpinalis
Dracontion
Gigarus*

serpinalis, quā græce dracōtiū, gallice gigarus appellat, uel si succus eius na-
ribus infundat, uel si papyrus inde infecta, & spicillo inuoluta narib. infera-
tur, & postera die educatur. oīs em̄ morbi radices extrahi eius iniectiōe ma-
nifestū est. Nares grauiter olētes emēdat succus hederę frequēter infusus.
Cuius nares fœrebūt remediabitur si nares muli osculetur. similiter pderit
mulieri si nares mulę basiauerit. Qui polypū patitur, brassicæ erraticæ radi-
cē cōterat, & eius succū adsi due narib. quantū potucrit ducat, intra triduū re-
mediabitur. Succū hederę & aristolochiā, & cyperū, & dracōteæ semē, &

Fœtor nariū

melilotum, æquis mensuris contere ac naribus infunde, quo facto non so-
lum fetorem, sed etiam carcinoma narium curabis. Naso grauiter olen-
te succus hederæ frequenter infunditur, dracontei quoq; succus cum melle
inditur, quæ res etiā carcinomata extirpat. Ficus etiā ueteres contritæ & in
olla cū posca coctæ naribus instipantur. hoc omnia narium uitia emendat.

*Stercus asinæ
Caballi*

Ruta ex aceto acri cōteritur, atq; inde pinnula intingitur. ea in nares cōie-
cta sanguinem fluentē efficaciter cohibet. Stercus asinæ aridū naribus in-
frictū sanguinē sine intermissione fluentē cito cōpescit. Stercus caballinū
exprimit dū recēs est eiusq; succus narib. trahit ab eo cui importunius fluūt.

Radicem

Radice[m] symphyti quod halum gallice dicunt, cōmanducet & glutiat qui profluui[o] narium laborat. Ad aurem eiusdem partis de qua per na[r]e sanguis fluit dici oportet ter nouies. *σοφοναμ, σινυμα.* etiā postea simili ter dices. Scribes in charta uirgine & collo suspēdes lino rudi ligatū trib. nodis ei qui profluui[o] sanguinis laborat. *Υα Υε Υη Υε Υη Υα Υε.* Si in manu dextra duo digiti medij lino simul copulētur, statim proderit aduer[su]m pituitā, & grauedinē & distillationē nariū. Cinis testarū ex ostreis si in morē salis, pane colligatur, & uoretur, statim ad remouēdā grauedinē nariū proficit. porri quoq[ue] capitati folia incocta, si sine pane manducent[ur] pluri mū prodest. Corrigio canino rudi, nec unq[ue] uincto, quilibet digitus in qua uis manu ligatus, remediū destillatibus naribus prestat. Oleū calidū eunti dormitū ei qui grauedinē nariū patitur, in cerebrū infunditur & in aures im mittit[ur] ilico prodest. Ostrea ita ut lecta sunt adhuc testis suis clausa, in car bonibus coquuntur, atq[ue] ita cibo dātur ei qui nariū grauedinē patitur. creta quoq[ue] cimolia ex aceto tusa q̄p densissima frōti eius imponit[ur] cui sanguis uel pituita descēdit. Mastichē cū pipere mixtā qui diu cōmanducauerit, cale facto cerebro oēm humorē nariū cohibet. Git calidū tostū in linteolo cō ligatū & sepe odoratū, grauedinē nariū & pituitā depellit. tunica quoq[ue] ue teris cōbustæ fumus frequēter narib. admotus idē prestat. Proderit ei plu rimū qui grauedinē nariū patitur, si in charta se emūgat, eāq[ue] alligatā episto lā modo in publicū abijciat: & si in cinerē se emūgat, æque proficiet ad sani tatē. Salē torreat & in noctē sibi ad cerebrū in sacco liget, qui pituitam pa titur. Cœpā afrā cōditoriā contusam cū aceto acerrimo cōmiscebis, & ad pones naribus eius cui sanguis fluit, ut ad se naribus trahat et quasi sorbeat, statim cessabit sanies, & fluxus inhibetur. Radicē cānabis brachio dextro ligato: si totū brachiū cinxeris de ipsa radice, melius erit: sin uero partem ha bueris, collo suspēde ligatā licio quod in tela fuerit. & ut scias quanta uis sit huius remedi[j], ubi alligaueris hāc radicē statim sanguis perstringetur, cū sol ueris & remoueris, fluet. Caprificū quæ in lapide nascitur colliges siue sic cā, seu uiridē, id est ipsum pomū, & in pelle caprina inuolutū ligabis de licio quod in tela fuerit, & ei loco adpones unde erit sanguinis fluxio, statim co hibebitur, siue uiro de naribus, siue mulieri de locis uerecundioribus fluat.

VITIIS LABIORVM ET GINGIUIS ET OSCEDINI ET
oris ulceribus, & foetori, & linguæ pustulis, & palati exulcerationi, remedia
physica & rationabilia diuersa de experimentis. CAPVT XI.

VITIA oris & fauciu[m] & ulcera quę in ore fiūt, & celeriter nigrescūt inter initia oportet rebus simplicibus, id est aqua calida per se uel mulsā, postea uero decocta aqua cū lenticula, uel palmulis, uel capreolis id est summitatibus uitū, uel malis cydoneis, aut piris syriaticis, aut rosæ folijs, adiecto melle curari. Adeps anserinus aut

h 2 gallina

gallinaceus rimas labiorum egregie curat impositus. Nigrescentibus ulceribus proderit colluere os aqua in qua coctū sit lentiscū, uel rubus, uel myrtus, uel rhus syriacus, uel oleastrū, uel iunci radix, quā græci cyperon uocāt, aut similiter adiecta p se, & decocta galla syriaca cōtusa. oportebit aut perūgere adsiidue ulcera succo rubi, lentisci, oleastri, rosæ uiridis foliorum. facit bene & sal tritum cum melle inculcatū copiose ad nigredinē talium ulcerū eruendā. Labia rupta uel exulcerata mira celeritate sanabis, si ceram in oleo rosaceo ad ceroti modum liquefeceris, cumq; in caccabo uel acetabulo cōferbuerit, anchusæ radices adieceris, & refrigerato unguine in noctem labia inlueris. In ouī testa membrana quæ heret, ruptis labijs recte adponitur. Alga marina sicca candidaq; adposita, labijs ruptis efficaciter prodest. Allij tunicula uel operimentū pari modo labijs profuturum ut hærescat inprimitur. Seuum bouis uel uituli cum adipe anserino impositum, rimas scissurasq; oris optime iungit. Fagi folia commanducata profunt exulceratis labijs & gingiuis, si cum humore saluæ inponantur. Serpillū herbam quam galli gilarum dicunt ieiunus diu commanducet cui os foetebit & glutiat. Murinus cinis, id est puluis exusti muris, cum melle dentibus infriktus halitum foetidi oris emendat. Folia myrti & lentisci pari pondere & gallæ syriacæ dimidium pondus una teri oportet, & sparsa uino mane à ieiuno commanducari, uel ori foetido imponi. Capitis leporini exusti cinis cum nardo uel cum melle impositus, lenit graue olentia oris ulcera. Acorum ponticum ieiunus uice mastiches mandat, qui emendari uoluerit oris foetore. Contra oris foetore origanū & salē pari mensura conteres, & inde mane ac uespera gingiuas fricabis, ut uero os tuū semper bene oleat cyperum commanduca, uel intra os tene. Oscedinē herba britānica uiridis, sumpta in cibo lactucæ modo sanat, trita etiam atq; expressæ succus si ore contineatur, mire prodest. quod si uiridem non habueris, aridam infunde uino & deinde fume eam & exprime, illumq; succum intra os adsiidue tene, aut etiam gargariza: mire prodest. Cicer columbinum maceratum tritumq; & gingiuis inlitum prodest. Vlcerata gingiuarum, tonsillarumq; carbunculos, hac ratione curabis: polētæ partes duas, & salis partem unam, bene contusam conspargito ex mulso, deinde ex his panes tenues facito, eosq; furno aut clibano pistoris coquito: & cum opus fuerit, bene contritos ex aqua gingiuis inlinito, cōtinuo sanabuntur. Arboris pruni folia cū uino decoquuntur: eorū succus expressus intra os retentus plurimū prodest. Galbanū melle dilutū ulcera in ore, quæ græci aphthas uocāt, inlitū sanat. Puluis tenuissimus costi, ulceribus quæ in ore erūt adpositus, mire prodest. Lingue ulcera uel pustulæ bene accipiunt, si olea uel oleastri succo foliorū & sulphure tritis, adsiidue pfricent. Rosæ flos luteus, alumen scissum, galla, iris, pari pondere omnia diligenter teruntur, & oris ac linguae uitia frequenter eo puluere perfricantur. Cyclaminis succus melli

Aphthe

melli lycio æqualiter mixtus, linguam & totius oris ulcera potentissime sanat, humorem quoq; & pituitam largiter infusam deducit. Pustulæ cum subito in lingua nascuntur, priusquam idem loquaris, extremæ tunicæ quæ uestiris ora pustulam tanges, & ter dices, tam extremus sit qui me male nominat, & totiens spues ad terram, statim sanabere. Solent gingiæ quorundam fluore infestari, quas prægnantes quidam uocant. profunt his lentisci folia arida cõfusa & cribrata tenuiter perforato cribro: facit & cinis eiusdem lentisci foliorum exustorum impositus, & aqua eiusdem decocti os elutum iuuatur. Compositum hoc medicamentum prodest gingiuis, & ad omnia ulcera quæ in ore fiunt utile est, quod anthera à Græcis appellatur. *Mel lycium*
 recipit hæc, aluminis fissi ✕ III. myrræ ✕ II. croci ✕ II. cyperi id est, iunci radicis ✕ tres, gallæ ✕ II. rosæ lutei floris ✕ II. sandarachæ ponticæ ✕ III. turis masculi ✕ II. hoc medicamine arido uti oportebit, uel etiam cum melle mixto, ad parulidas aut epulidas, id est, ubi ex transuerso gingiua suppuratur, uel ubi super extremum molarem increfcit. *Anthera compositio*
 Molestæ interdum gingiuis & cancer per os serpit, qui inter initia neglectus, breui temporis spatio mortis causa est. oportet ergo cum primum uisus fuerit, antequam latius serpat, faucesq; occupet, misyi uisto quā plurimo cum melle uti sæpius, sed ante dentes & os collui debent oleastri aqua decocti, aut corticis malignanati.

Prodest & hoc medicamentum etiam in omni parte corporis positum contra cancerem, quod uocatur andronios. recipit autem hæc, malignanati corticis ✕ X. terræ mali ✕ IX. aloes ✕ quatuor, myrrhæ ✕ II. gallæ ✕ VII. aluminis fissi ✕ quatuor, æris floris ✕ II. teruntur hæc siccata curiose, deinde admiscetur passum creticum, ut habeat spissitudinem mellis: cum opus est, uino austero diluitur & soluitur. facit hoc medicamentum & ad carbunculos, & ad ignem sacrum, & ad zonam quam Græci herpetem dicunt.

Coclearum inanium exustarum cinis cum melle gingiuis impositus, mire prodest, si sit hæc assidue curatio. Gingiuas humidæ & fetentes hoc medicamine mire sanabis: alumen scissum, tus masculum, aloen epatitidem pari pondere: hæc in puluerem tenuissimum rediges, & simul permixtis uteris, ita ut prius os uino uetere conluas, & sic gingiuis digito medicamen adponas. utile est interdum admixto huic pulueri melle despumato, gingiuas contingere. Ad gingiuarum nimium tumorem, & fetorem, & carcinomata, medicamen hoc facies decrefcente luna, die iouis, sic: piperis grana nouem teres cum modico lasere, & cucurbitam siccam combures, & caput sardæ combures, ac separatim omnia diligentissime teres, ita ut in puluerem tenuissimum redigantur, eoq; sicco gingiuas asperges uel continges, & cū iterum adhibere uolueris medicamentum, uino uetere bono os elues. sed illis diebus quibus adhibes curationem oleum & porcinam non manducabis, quo facto facile te absolues supra scripta omni molestia gingiuarum. Ad ulcera quæ nascuntur pueris uel infantibus utriusq; sexus in

ore aut in gutture, aut in stomacho, quæ pluribus uno tempore solent acci-
ulcera pesti- dere, & ideo pestilentiosa appellantur, ualde utile est adhibere medicamen-
lentiosa huiusmodi. myrræ, nardi syriaci, aluminis fissi, costi, gallæ syriacæ in maturæ,
 carnis agninae aridae, corticis malorum puniceorum, omnium paria pondera
 seorsum cōtunduntur, & postea in unum miscentur, atq; inde dantur ad diē
 duæ drachmæ cū uini austeri cyatho uno. Malipunici floris ✕ ii. myrræ
 ✕ ii. aluminis fissi ✕ ii. croci ✕ ii. puluis ex his tenuissimus factus insuffla-
 tur per arundinem quod satis sit faucibus uel gingiuis, quod factum & in-
 trinsecus & forinsecus omnibus uitijis oris infantum statim medebitur.
 Medicamentum quod facit ad omnia, præcipue aut ad ea uitia quæ in ore
 subsistunt & abalienationes auditus, & ad tumores auriū, & puris inde ma-
 nationē, & dolorem, & ad palpebras asperas, & ad ulcera sordida in oculis,
 atq; in ano & ueretro, nec non & ad carbunculos. uti aut eo oportet cū resol-
 uendū & eliquandū est aliquid ulceris cū melle, cum aut constringendū, cū
 uino austero: sed ubi ulcera cicatricē ducere oportebit, aut sordida & tetri or-
 doris expurgari, cum ceroto ex rosa facto. proficit autē & ad tumentes atq;
 compressas scemine uuluas, prope os ipsius uuluae adhibitū, est enim ad o-
 mnia muliebria utile, cū rosaceo oleo adpositū. facit etiā ad nariū uitia & po-
 lypus & cetera ulcera, daturq; his qui sanguinē eijciunt quantū faba est, cum
 aquæ duobus cyathis tepida: recipit aut hæc, crocomagmatis optimi ✕ vi.
 misyos usti ✕ v. aluminis rotundi ✕ viii. rosæ arida ✕ iii. æris floris ✕ iii.
 gallæ syriacæ ✕ xv. omphaciaridi ✕ viii. squamæ æris ✕ vi. chalcitidis
 ustæ ✕ vii. mellis despumati s. i. hæc omnia seorsum prius & in unum po-
 stea cū uino trita, admixto passo atq; melle, coquantur molli pruna in uaso
Vas æris rubri id est cupreo, ita ut subinde agitetur & coquatur lentissime, donec
rubri mellis spissitudinē habeat, quod medicamentū recondi debet in pyxide cu-
 prea, & signari. Ad ea quæ in ore subsistunt, & ad puerulorū uel infantū
 ulcera pestilētiosa, croci ✕ iii. myrræ ✕ vi. gallæ syriacæ ✕ iii. aluminis fissi
 ✕ ii. turis ✕ ii. rosæ floris ✕ vi. glycyriæ succi ✕ viii. iris ✕ vi. crocomag-
 matis ✕ vi. nardi syriaci ✕ v. piperis ✕ is. & eius tertias, costi ✕ iii. cinnamī
 ✕ vi. cassiæ ✕ vi. polij ✕ ii. mellis quod satis sit. hæc trita diligenter concor-
 poratur, & in uasculo creto aut uitreo custodiūtur, & cum opus est uitijis oris
 & faucium remedio adhibentur. Anthera ad ulcera & sanguinis eruptio-
 nes, & ad eminentias quasi callosas circa angulos geusiarum, & radices den-
 tium: facit & ad uetera, & ad longioris temporis fissuras in ano, quas græci
 rhagadas appellant. chartæ ustæ, plumbi usti, squamæ rubri æris, auri pig-
 menti ✕ binos. sulphuris uiui ✕ i. siccis his & bene tritis uti oportet, est em̄
 efficacissimū omnibus superscriptis medicamentum. Anthera ad gingi-
 uas tumentes & ad ulcera abalienata in ueretrīs, & ad ea in quibus nimium
 caro uitiosa excreuerit: cyperī denarios duos, croci denarios duos, myrræ
 ✕ i. aluminis fissi denarios duos, sandaracæ denarium unum: hæc trita seor-
 sum

sum & in unum mixta reponuntur, & sicca supra dictis vitis adhibentur.

DENTIVM DOLORIBVS ET VITIIS EORVM

uniuersis, remedia physica & rationabilia diuersa,
de experimentis.

CAPVT

XII.

Ad dentium dolorem quamuis plurimi dicant forficem remedium esse optimum, multa tamen citra hanc necessitatem scio profuisse. itaq; cum exesus est aliqua ex parte dens, non suo deo protinus tollendum, sed excidendum scalpro medicinali qua cauatus est, quod sine ullo fit dolore: reliqua enim solida pars eius & speciem & usum dētis præstabit. sed cum dolor urgebit uarie sedandus est partim collutione quorundam, partim commanducatione, nonnunquam suffitione, aut impositione aliquorum remediorum. prodest ergo colluere os frequenter radice herbæ quinq; foliæ incoctæ uino. itē herba urceolari & cupressi baccis aqua incoctis. alterci quoq; radix bene accipit, aut eiusdem semen linteolo spisso inligatum, & aqua sæpius inferuefactum: etiam succus eius tepens dentibus adhibitus plurimum prodest. Suffiri autē dentes oportet ore adaperto alterci semine carbonibus adposito, atq; subinde os colluere aqua calida in qua radix eius fuerit incocta: interdū enim ē dentibus quasi uermiculi quidam eīciuntur. leuat dolorem dentium & bitumē suffitum. item commanducare proderit mentastrum uel radicem coryledonis, quæ herba similia folia cymbalis habet, nasciturque ferē in parietibus humidis. pyretri quoque radix commanducata multorum leuauit dolorem. nec minus alumen fissum linteolo spisso circumdatum, & ita diutius dolentibus impressum dentibus medetur. imponere uero ipsi dolenti oportet denti totum hoc medicamentum, quasi emplastrum, quod conficitur sic: peucedani succi ✕ iii. opopanacis ✕ unum, turis denarios duos, uuæ passæ sine granis ✕ i. hæc omnia per se contundi iubebis, deinde ceram commisceri, & ceroti modo emplastrum fieri. ubi fuerit grauior dolor dentis, auriscalpium lana molli inuoluitur: deinde tinguitur feruentissimo oleo, atque ita denti proximisque gingiuis superponitur, post hoc medicamento dens operitur. si repetierit aut permanserit dolor nihilominus, iterum auriscalpium cum lana inuolutum ex oleo candenti eodem modo imponi sæpius oportebit, donec dolor omnis adimatur.

Forficis remedium

Vermiculi dentium

Si quando mouebuntur dentes, confirmandi erunt alumine quo infectores utuntur & melle attico, ita ut duæ partes sint mellis, tertia aluminis. hæc misceri & teri oportet in mortario: deinde in patella fictili feruefieri ut spissentur, atque ita recondi in quolibet uaso, dum ne arceo. hoc medicamentum primum austerum est, & nimis constringit dentes, postea remissius uidetur. Proderit motis dentibus & hoc medicamen-

tum: aceti acerrimi. s. i. cedria s. i. aluminis fissi p. i. i. teritur alumen cum aceto, miscetur deinde cedria, & una omnia uaso aëneo coquantur, tēda pingui mota, donec in mellis spissitudinem temperatam redigantur. hoc medicamento si quis ter in mense dentes perfricuerit, dolorem eorum non experietur. *Muria lacertorum* Ad dentium dolorem bene facit muria ex piscibus lacertis ueteribus, si quis ea subinde os colluat: uel herbam pedunculariam si quis cōmanducet, & subinde pituitam, id est humorem noxium expuat: uel marrubio sicco contuso & cribrato, si quis dentem cum gingiuis tegat. Facit bene & aqua in qua marrubium coctum est, cum os aliquis inde colluerit. Item millesfolium commanducatum, uel anemones herbæ radix cum pari pondere fici commanducata, pituitam dentium detrahit. Cornum ceruinū combustum tritum cum aceto, dentibus adpositum prodest. Radix lathi cum uino cocta, uel tēda pinguis incocta aceto, uel papaueris capita, & cortex malipunici pari pondere uino incocta, uel tithymali radix similiter cum uino cocta, uel colocynthidos interiora cū lacte & aceto pari mensura trita atq; permixta, uel alterci radix cū aceto cocta, uel capparis radix cocta cum aceto uetere, uel iunci radix quam græci cyperum appellant, uel *Cyperus iuncus* cucurbitæ radix quam iſdem sonchon appellant, uel pyretrum commanducatum, aduersum dolorem dentium plurimum profunt, si & aqua ipsa qua incoquantur ore teneatur. *Cucurbita Sonchos* Rosæ floris quod est luteum ✕ vii. crocomagmatis ✕ octo, myrræ ✕ octo, gallæ syriacę ✕ iiii. his in unum mixtis & tritis uti oportet siccis, ut hoc ex puluere gingiuae assidue dentesq; tãgantur. Rosæ lapillos uel grana quæ in folliculis eius postea quam esse desierit inueniuntur, assabis & in puluerem rediges ad ✕ iiii. floris quoque eius siccis ✕ ii. myrræ ✕ i. teri facies & sicco puluere aduersum dolorem dentis uteris: ita ut prius os colluas aceto salso tepido. Rosæ caninæ succi quam Græci cynocytidam uocant, uel ipsius herbæ radicis ✕ ii. lycij ✕ i. cum uino austero coqui facies, & adijcies aluminis ✕ iiii. myrræ ✕ i. & de sepiarum testis quæ sunt interiora ✕ ii. his tritis & in unum concorporatis, dentes & gingiuas continges, post hoc uino austero os collues. Cyperi ✕ viii. sandarachæ ✕ vii. gallæ duas partes, piperis albi ✕ i. aluminis fissi ✕ ii. myrræ ✕ ii. & huius medicamenti similis est usus sicut superioris, ut sicco puluere gingiuae & dentes tangantur assidue, & post uino uetere os eluatur. Sinapis grani ✕ iiii. piperis ✕ i. herbæ pedunculariæ siccæ ✕ vi. cyperi idem, nitri ✕ ii. pyretri ✕ iiii. origani ✕ iiii. lauri foliorum tenerorum ✕ i. bituminis aridi ✕ vi. in sole hæc omnia teruntur, & ex aqua deinde pastilli fiunt, quorum unus ad diem datur commanducandis dentiū causa. Piperis ✕ ii. sinapis in grano ✕ xii. anesi ✕ vi. uuapassæ pinguis exgranatæ ✕ xxii. pyretri ✕ iiii. herbæ pedunculariæ ✕ iiii. hyssopi de denario duas partes, lauri folia numero x. eris floris ✕ ii. hæc cum melle decoquantur, atq; inde pastilli facti ob salubritatē dentium *commandu-*

commanduntur. Emplastra autem dentibus dolentibus poni oportet eiusmodi: aphronitri ✕ II. piperis ✕ III. herbae pedunculariae ✕ V. resinae terebinthinae tantundem, haec colliguntur, & inlita linteolo, uel aluta, dolenti maxillae imponuntur, sed si excauatus fuerit dens iniicitur in cauernam eius quantum sit satis medicamento, ad explendum locum, tum cera tegitur exterior pars foraminis. Item emplastrum alio modo conficiendum aduersum dentium uitia, pyretri ✕ III. cedriae ✕ III. amurcae coctae ✕ XVI. sulfuris uiui ✕ XVI. picis liquidae ✕ XII. bituminis aridi ✕ VII. aestiuis temporibus confici oportet hoc medicamentum, ita ut sub ortu sideris canis haec teratur in sole calidissimo, donec habeat ceroti teneri spissitudinem. Item aliud emplastrum aduersum dentium dolores, piperis, pyretri, sulphuris uiui, foreos, singulorum ✕ III. amurcae ✕ VI. arboris mori lacrymae ✕ V. picis liquidae ✕ II. aluminis fissi ✕ III. cedriae ✕ X. bituminis aridi ✕ VI. herbae pedunculariae ✕ II. similiter sub ortu canis componitur hoc emplastrum, & ut superscriptum est, adhibetur maxillae in qua dens dolet, linteolo deo uel alutae inlito. Item aliud emplastrum, piperis, opij, oliuae athiopicae, lacrimae mori, myrrae, singulorum ✕ binos, hederae nigrae bacarum ✕ III. betae nigrae radices succum, uel eiusdem foliorum succum ✕ III. omnia trita in unum concosparguntur & concorporantur, & melle colliguntur, atque ita ut superscriptum est, affectae maxillae ad sedandum dolorem dentium, & gingiuarum, & geusiarum adhibetur. Geusia Dentium dolorem sedabit si quis gramem mastice patienter & in doloris locum collocet. Cauos dentes cinis murini fimi inpositus sanat & supplet. dicuntur dentes ei non putrescere nec uacillare, qui mane ieiunus sub lingua salem assidue continuerit. Dentem cum dolebis si circa eum gingiua suppurabit scalpellabis & herbae millefolij radices teneras comasticabis, tum succum eius in ea parte in qua dens dolet tenebis. Papaueris succum tritum cum lacte muliebri, denti causario infundes, statim prodest. Carmem ad dentium dolorem mirificum de experimeto. luna decrescere die martis, siue die iouis, haec uerba dices septies, argida, margida, sturgida. dolorem rupes etiam, si calciatus sub diuo, supra terram uiuam stans caput ranae adprehendes, & os aperies, & spues intra os eius, & rogabis eam ut dentium dolores secum ferat, & tum uiuam dimittes, & hoc die bono & hora bona facies. Vermiculus in cardone herba inuentus, phoenicio inligatus colloque super doli, dolori dentium medetur. Cucurbitae satiuae coctae succus in linteolo expressus, & in ore tentus, & dolorem inhibet dentium, & cohercet mobilitatem. Acetum tepidum scilliticum in ore tectum, & gingiuas tumentes costringet, & continet dentes uacillantes. Caprifici radix uino decocta tritaque maxillae inponitur, ac desuper ligatur, & illud uinum in ore diu tenetur, ualde remedio est dentibus. Ruborum cymae tenerae ex uino uetere coquantur, & id uinum saepius ore continetur, interdum & gargarizatur: quod statim gingiuis, uuae, & dentibus prodest. Quinq; folium in quo fraga nascuntur, colluitur ex aqua marina, deinde ad tertias decoquitur ex uino aut aceto, idque in ore diutius continetur: etiam exusta eius herba cinis prodest, si eo dentes infricentur. Vermes terreni id est lumbrici decocti in oleo & triti, infunduntur auriculae ab ea parte

qua dentes dolent: eorundem exustorum uermium cinis dētibus cauis uel dolentibus insertus, & cera opertus, facile cadere eos cogit, comburi autem debent testa candenti. Ossium ex unguulis porcinis combustorum cinis, pro dentifricio habitus, plurimum confirmandis dentibus prodest.

Ad dentes cauos & exesos ne penitus exedantur aut excidant, facies hoc: gummi quod in hedera nascitur cauo denti inserto. Harenula quæ in coeleis inuenitur denti cauo & dolenti inserta statim prodest.

Gummi cupressi optime facit, si insertū die ac nocte in cauo dente permanserit. Ut labantes dentes confirmes, cedrum quo libri perunguntur in ore quam diutissime tene, & subinde recentius sumito, non solum dentes confirmabis, uerum etiam dolorem eorum auertes. Sepiæ os, uel ipsius combustæ & ex melle contritæ puluis, adiecta gutta ammoniaci, gingiuis & dentibus prodest, si ita perfricentur ut ex eo nihil in fauces descendat.

Caprino lacte recenti sicut mulsū fuerit os assidue collutum laborantes ex ictu dentes confirmat. Lentisci decocti aqua intra os frequenter detenta, dentes confirmat. idem præstat asparagi siluatici succus. idem & omphacinum oleum, id est bonū uiride, si calidum in ore teneatur: idem & inula à ieiuno commanducata præstabit. Ut labantes & dolentes dentes facile excutias, succum hederae nigræ adiecto paxillo olei uiridis habeto repositum ac præparatum, ut cum opus fuerit nares ex eo contingas digito uel perfrices: quo facto spiritum aliquandiu introrsum trahes, deinde calculo dentibus comprehenso, hianti ore humorem omnem qui ex pituita contractus erit, defluere permittes. infinitus enim decurret usque ad trium herminarū mensurā. post quod oleo puro naribus perfricto, & uino ore eluto, dentes sine dolore erunt, & facile extrahentur. Ad epiphoras dentium

Epiphora dentium

& pituitam, si in dentes inciderit, quam epiphoram Græci appellant. Ligustri folia commanducato, finitoque egeri pituitam salua inritatam, quæ dum hianti ore decurrit, dolor desinet. sine dolore autem qui caui & inutiles sunt decident medicamine tali: piperis grana numero v. gallæ & galbani, & aphronitri, æquale pondus ad fabæ magnitudinem, unā contundes & contusis mel admiscebis, & subiges donec redigas ad ceræ lentitudinem, eoque medicamento dentem cauum & dolentem implebis, ita ut prius eum calida foueas, sine dolore excidet. Ad dentes mobiles & dolētes, & gingiuarum tumorem, remedium sic. cornus ceruini combusti — ii. folij & i. salis ammoniaci & i. piperis grana ix. iris illyricæ & ix. ex his puluerem tenuissimum facies, & eo dentes cotidie perfricabis: si mobiles erunt & dolebūt, facile cadent: & si sine dolore ualidi sunt, confirmabuntur, & candidiores & odoratiores erunt: melius autem proficiēt, si in iūcturis, aut radicibus, aut cauatibus eorū de hoc ipso dentifricio aliquid resederit. Ramenta cornus ceruini uel scobē eius lima factā cū uino uetere ad tertias coque, & inde adsiduos elue: mire proderit roborandis. Portulaca adsidue comanducata stridorem

dorem dentium tollit. Africanam spongiā siccabis, & lana inuolues, atq; inde radicē dentis perfricabis, sed caue ne aliū pro alio tāgas. nam cōtactus post triduū cadet, si em̄ puttidus fuerit & dolebit, facile excidet. Cū primū hirundinē uideris tacebis, & ad aquā nitidā accedes, atq; inde in os tuū mites. deinde digito obsceno, id est medio, tā manus dextræ q̄; sinistræ dētes fricabis, & dices. hirūdo tibi dico quō hoc in rostro iterū nō erit, sic mihi dētes nō doleant toto anno. Iterū aliū annū & deinceps sequentib. similiter facies, si uolueris remediū huius quotannis manere beneficiū. Codeas nostrates minutas etiā inanes collige, & in mortario marmoreo diligēter tere, deinde puluere ipso mollissimo dētes tibi perfrica, quo facto dolorem sedabis. Si tibi partis sinistræ dēs dolebit, cubito dextro calidā fabā coctā tritā inpone & diligēter liga. Si uero partis dextræ siue superior siue inferior dēs dolebit, cubito sinistro ligato similiter fabā, & hoc per triduū facito. Dolorē dentiū & gingiuarū hac maxime curatione cōpesces, si mellis — I. aluminis infectoriū — III. subferuefacias in pultario & agites ac misceas, tepesactū q̄; medicamē ore cōtineas. Acorū pōticū cū aceto & cū tēda usq; ad quartas decoctū rectissime aduersum dolores dentiū gargarizatur. Succus cydamini & mel lyciū æquis portionibus miscetur atq; inde dolor dentiū cōfricatur. Lapathi radix in aceto acerrimo coquitur, atq; eo aceto dētes cōluuntur, uel fouētur. Millefolij radix sub primo dolore dētiū cōmāducabitur, & iisdē dētibus qui dolebūt diu cōmanducata retinebitur, intolerandā molestiā prēsentiſſimo remedio coercebit. Oleū cū aceto ex tertio decoctū dū adhuc calet recte ad sedandos dentiū dolores ore retinebitur, ita ut plus aceti quā olei mittatur. Radix terræ mali furculo eruta & cōmāducata, si ore cōtineatur inter initia quidē excādescere facit dolorē dentiū, sed mox eū potēter extinguet. Porcelli lactētis uētriculo, id est aqualiculo exēpto, qd in interiore cute luteū adhæret lanæ cōiunges, madefacta q̄; ea, illū humorē auriculę inferes, cuius ē diuersa parte dēs dolebit, certissimo remedio statim subuenies. Mori radix tēpore messis inciditur, ea succū aptissimū inhi-
Mori radice
succus
do dolori dentiū emittit, quē ideo colligi et seruari oportet, ut cū opus fuerit dētibus inponatur. Nucleus gallę cōmāducatus medetur dolori humoricq; dētiū. Hyoscyami radix mixta uel madefacta aceto & cōmāducata, mire dentib. medetur. Plātaginis radix recte mādatur, eiusdēq; succo in aceto decocto salubriter dētes cōluuntur. Fimus corui lanula obuolutus dēti cauo infulcitur minutatim, ac sine dolore eum discutiet. Veretrum id est bulbus quod est genus cepæ in aceto decoquitur, idq; acetum ore continetur, ut mobilitas dentium sistatur. Rumicum in quibus mora nascuntur, pam-
Rumex mora
ferens
pini decoquuntur in uino austero, quod uinum adſidue ore detentum, uel ipsa folia commanducata dentes labantes confirmant. Bestiola quæ brassicæ innascitur, dens uitiosus sæpius confricatus, intra dies paucos eiicitur. Aris florē floresq; hederæ pari pōdere in unū terito, uinoq; misceto ac naribus

ac naribus moderate cum dentium dolor fuerit infunde, statim omnis molestia dentium compescitur & sanatur.

DENTIFRICIA DIVERSA DE EXPERIMENTIS.

CAPVT XIII.

DENTIFRICIUM quod splendidos facit dentes conficitur sic. farinæ ordeaceæ s. i. conspargi oportet aceto cum melle mixto, & subigi diutius, atque ita in globulos diuidi sex, quibus dilatatis admisceri salis fossicij semunciā, deinde furno coqui, donec in carbonem redigantur. tunc teri oportebit eadem, & admisceri spicæ nardi, uel folij quod satis uidebitur ad odorem faciendum: hoc Octauia Augusti soror usa est.

Dentibus curandis benefacit radicis edulis, id est quæ manducatur, cortex arefacta & contusa cribrataq; pro dentifricio adhibita.

Vitrum candidum quod simile est crystallo diligenter tritum admixta spicanardi, pro dentifricio adhibitum plurimum prodest. Vtuntur plerique etiam huiusmodi dentifricio, herbam urceolarem quam plurimam cum radice colligunt, deinde lotam uno die siccant, post diem recenti muria macerant, tertio die expressam in olla noua componunt, subinde salis fossicij quasi tabulata interponentes, atque ita percoquunt fornace balneari, donec in carbonem redigatur, postea trita admiscunt spicanardi quod satis sit, quia & candidos facit dentes & confirmat: Augustam constat hoc usam Messalinā. deinde aliorum Cæsarum matrimonia hoc dentifricio usa sunt.

Cornuum ceruinorum ustorum in olla, & ad cinerem redactorum. s. i. mastiches chiæ ✕ VIII. salis ammoniaci semunciam, diligenter hæc trita in unum concorporantur, & perfricandis dentibus adhibentur.

Folij — I. costi — I. piperis 3 VIII. mastiches grani — II. hordei farinæ nitidæ. s. VIII. singulatim singulas species tundi uel teri facies, & cerni tenuissimo cribro. farinam uero hordei in ollam grandem nouam mittes & adijcies mellis optimi quātum sufficiat, ut neq; sicca sit, neq; supernatet farina. postea simul speciebus omnibus in ollam missis, adijcies fasciculos septem herbe parietalis, ita ut folia huius herbe sint in fasciculis, nō uirgulæ: deinde operculo superposito & clauso, uel gypsato diligenter de argilla, mittes in furnum calidum, ita ut usq; in alteram diem furni feruor duret, donec exurantur omnia quæ sunt in olla. quæ cum exusta fuerint, simul uniuersa diligenter tundes uel teres & cribrabis, & puluere eo cotidie uteris, ad candorem dentium faciendum, & gingiuas firmandas, & catarrum restringendum.

Dentifricium ad dentes nigros emendandos, hordei farinam delicatam, & sal tritum cum melle confricato donec sibi cohereāt, & postea pastā ipsam linteo inuolutam comburito, ac puluerem tenuissimum facito, atque eo dentes mane ac uespere confricato, cito candidissimos facies. Lapis parius tritus ad summam leuitatem & pro dentifricio adhibitus, intra diem decimum

decimum quamlibet nigros uel pallidos dentes purgabit. Nitro cocto atque contrito uelut dentifricio, utere ad dentes purgandos. Porci ungularum ossa combusta tritaq; & cribrata, adiecto nardo, & folio, frictione frequenti dentes candidissimos præstant. Lana succida melle inlita dentes perfricti miro modo candorem maximum consequuntur. Dentifricium optimum ac saluberrimum sic. cyperi — II. salis ammoniaci — II. pumicis uncias tres, marmoris candidi uncias tres, schœni anthos, uncias quatuor, cassiæ uncias II. folij unciam I. piperis albi unc. I. specularis usti — I. cornu ceruini usti — I. ostrei testarum ustarum — I. aluminis scissi — I. mastiches — I. turis optimi — I. myrræ — I. tunsis cribratisq; his omnibus & in puluerem tenuissimum reductis, atque permixtis ad incolumitatem & nitorem dentium uteris. Pernæ scrofinæ os quod est amplissimum combustum tritumq; optimum & salubre dentifricium præstat, gingiuas enim siccatur & adstringit, dentesq; ab humoris iniuria & tumore defendit. Cybium optimum ac uetustissimum ollæ inditur, atq; argilla circumlinitur, & furno ardenti obijcitur, ut ad cinerem cybium excoquatur. tunc adiecto pario lapide contuso, salsamenti supra dicti fauilla conteritur, hoc dentifricium ita bonum est, ut ad inanitatem dentes non sinat peruenire. Mastiches — I. turis optimi uncia una, myrræ unc. I. folij unc. I. iris illyricæ uncia I. cassiæ unc. I. tere hæc diligenter atq; permisce, & dentifricium facito, quod mirabile. Nardi spicæ — I. amomi — I. piperis — I. his tunsis cribratisq; ad incolumitatem dentium utendum esse de experimentis suademus.

Compositio dentifricij, quam Artemius Dianio ostendit, contra dentium stridorem. panem candidum siccum uetustum qui teri possit, salem, piper, folium, costum, cornu ceruinum, hæc æquis ponderibus teres ad maximam leuitatem, & cotidie inde dentes curabis, quo facto stridorem eorum omnem humoremque depelles. Ad colorem nitidum reducit dentes, nitrum cum porro rudi coctum, & pro dentifricio sumptum. Ad dentes nigros purgandos, panem candidum & pumicem pari pondere combure & tere, atque assidue hoc dentifricio utere. De sepium ossibus, quod est molle, unc. quatuor, salis ammoniaci uncias II. marmoris candidi — II. schœni anthus unc. III. cassiæ unc. II. folij unc. I. piperis albi semunciam, herbæ cyclaminis succum & mel lycium quantum sufficiat, æquali mensura permisce, quibus rebus dentifricium egregium facies, quod dolorem dentium sedat, eosque confirmat & candidissimos reddit, sed quæ terenda sunt diligentissime terantur, atque cribrentur, & sic omnia misceantur, quod dentifricium nec non & alia omnia supradicta, in pyxidibus ligneis aut corneis debent recondi.

VVAE ET FAUCIBVS ET ARTERIIS ET RAUCE

dini, remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis.

CAPVT XIII.

Ad faucium uuæq; tumorem, hac ferè omnes compositione uti debet, quæ nullam aspritudinem habet, & satis efficax est. uuæ amineæ acerbæ cum primum granū eius incipit perlucere succi, s. iiii. mellis attici s. i. misceto in unum, atq; in æneo uaso coquito, subinde mouens donec mellis habeat spissitudinem, atq; inde fauces cōtinges.

Altera ad eiusmodi molestias compositio, cum diutius uexatæ sunt partes supradictæ, ut facile placentur: aluminis fissi denarios ii. gallæ tunsæ ✕ ii. omphacij aridi ✕ i. croci ✕ i. passi cretici s. i. hoc decoquitur uaso fictili ad medias, ita ut quæ terenda sunt diligenter trita admisceantur, ut truncq; autem medicamentum signatum stanneo reponendum est uasculo, & uua uel fauces adsidue inde tangendæ.

Vbi suppuratio faucium suspecta est diutius permanente earum tumore, & interdum febriculis non sine horrore incurrentibus, oportebit quidem gargarizare aquam mulsam, uel cum ficis aridis decoctam, sed perungi fauces utile est hoc medicamēto, quantum tactus sustinere poterit paulo pressius, quod conficitur sic. mellis boni despumati heminam. resinæ terebintinæ p. i. rosæ succi cyathos v. resinam cum rosa duplici uaso, ut solent unguentarij uti, liquefieri oportet, deinde admisceri mel, & coqui donec spissum fiat medicamentum. hoc etiam cum eruperit suppuratio uti oportebit, expurgat enim & explet omnia.

Vuam supprimit diu iacentem, sal & galla contusa æquis ponderibus, admixta, & ita per cocleare adposita. Item gallæ ✕ ii. aris floris ✕ ii. menarum sine onis, id est piscium salforum capita x. hæc comburuntur, & ita cæteris bene tritis trita admiscuntur, sed postea nihilominus in unum diutius teruntur. oportet autem tangi digito humido medicamentum, & sic uuā ab imo rectam diu suppressi sursum uersus. Ad arteriam exasperatam simplicia quidem hæc faciunt, gummi alexandrinum, uel tragacanthū per se sub lingua retentum, sed composita hæc ad tumorem arteriæ maxime prosunt: papaueris siluatici iam maturi uiridis tamē adhuc, capita quam plurima uaso fictili coniunguntur, atq; aqua superfundit tanta ut supersint de uasculo duo uel tres digiti. hæc ubi triduo macerata fuerint, eodē uaso incoquuntur donec madescant, postea exprimuntur omnisq; aquæ percolatæ prius diligenter mēsurā capitur, ad cuius soliditatē mellis attici quarta pars miscetur. deinde in duplici uaso tam diu coquitur, donec mellis habeat spissitudinē. hoc medicamentū & ad auriculæ tumore & ad tussim facit. Altera arteriace ad fluore arteriæ, & ad raucitatē, & ad tussim, & ad spissum sonū uocis. accipit hæc, tragacanthi ✕ vi. gummis acanthini quod ex uermiculis qui illic sunt uerū docetur

docetur, denarios sex, myrræ denarium i. turis denarios ii. croci ✕ i. piperis albi grana xx. cariotarum recentium trium pulpas medias, detracta exte-
riore cute, uue passæ incorruptæ purgatis interioribus granis, denarios viii.
gummi & tragacanthum passo cretico uno die & una nocte macerari o-
portet, postero die pilo mundo contundi, & cætera trita mortario curiose
admisceri. inde dari debet fabæ magnitudinis globulus, & sub lingua tene-
ri, & deuorari statim quod liquefactum fuerit. hoc medicamentum pipere
detracto & ad tumorem arteriæ facit, seruandum autem est pyxide bu-
xea. Arteriace qua melior non est, refertur autem in Asclepiaden medi- *Asclepiade ar*
cum optimum, facit ad omnia superius dicta, & quidquid in arteria uitij est *teriacæ*
efficaciter curat. constat ex his, myrræ optimæ pinguis denarios xxiiii.
tragacanthi candidi denarios xxxviii. glycyrizæ radicis denarios xviii.
resinæ terebintinæ ueræ denarios xxxvi. tragacanthum sicut est contun-
di & percibrari tenui foramine oportet. deinde myrram tritam seorsum
admisceri, & rursus utraque in unum diu teri, atq; ita in pilam coniici, & ibi
cum concaluerint omnia ictu pilæ assiduo, terebintinam paulatim misce-
ri, donec omnium unitas fiat. postea glycyrizam contusam & cribratam,
mortarioq; nihilominus diligenter tritam, sensim adspergi cõuenit. sed ubi
hæc bene mixta fuerint, dum calet medicamentum plures accedant & pilu-
las faciant uitæ magnitudine; sit enim cito durissima hæc arteriace, & hoc
ipso præcedit cæteras quia linguæ subiecta non facile soluitur, & ita diuti-
us exhibet salubritatis effectum. Brassicæ crudæ folium leuissime te-
rito, ex eo succum exprimito, quo uua contacta potenter subleuatur.

Pruni folia siue satiui seu siluestris ex uino decocta, & sæpius gargarizata, uuam resilire compellunt. Gallæ tritæ puluere uua contacta, eo-
dem die resilit, si ter ei interiectis horis medicamen fuerit adpositum.

Capitis summi uerticem si quis uuam laboranti mordeat inopino, o- *Verticis mor-*
mni eum molestia liberabit. In principio doloris uua bene subleuatur, si a- *sus impronisa*
qua frigida uel posca assidue gargarizetur. Lotium uetus humanum

adiecto croco ab inscio ne fastidiat epotum, uel gargarizatum, mirum in
modum uuam reprimat & consumit. Cinis testarum uistarum ex ostreis
cum melle tenuissime contritus uuæ inlatus prodest. Rubi coliculi te-

neri discoquuntur ex uino, idq; uinum gargarizatur, quod confestim unam
prominentem coerces. Folia rubi arefacta in umbra in cinerem con-

cremantur, is cinis in coleari uuæ subiectus, præsentaneo remedio eam con-
trahit. Hirundinum exustatum cinis usque ad periculum laboranti uue,
cum melle mixtus potenter inlinitur. Alumen scissum leuiter tritum

uel tunsum, uuæ subditum prodest. Chalcitidis scripulum unum,

turis scripulos tres, calcis uiuæ denarium, misyos, nardi, folij scripulos bi-
nos, croci sicci, scripulos duos, omnia tunsa & cribrata in unum miscebis,
deque eo puluere in coleari posito uuam tanges, ter mane, ter ante bal-

neum, certum experieris remedium. *Amuletum* Salis granum, panis micam, car-
bonem mortuum in phœnicio alligabis, & lino circa collum uuam dolenti
suspendes. Succo uel lacte caprifici in cocleari posito uua optime sub-
leuatur. Vrtica teritur eiusque succus expressus & tepesfactus ab eo
qui uuam dolet salubriter gargarizatur. Lapillus qui in spongia
africana inuenitur phœnicio obuolutus, linoque ligatus collo suspendi-
tur eius qui uuæ uitio laborat. Carmen ad uuæ dolorem quod
ipse sibi qui dolet præcantet, & manus supinas à gutture usque ad cere-
brum coniunctis digitis ducens, dicat. crissi, crasi, cancrasi. quibus dictis rur-
sum manus à gutture ducat, & ter hoc faciat. Laboranti uuæ diuturno la-
bore hæc cura succurrit: hirundinem uiuā testa africanæ cochleæ includes,
eamque phœnicio inuolutam, lino circa collum subligabis, intraque diem no-
num omni molestia liberaberis. De uua passa eliges granum quod
unum intrinsecus nucleum habeat, eumque in phœnicio alligabis, & fauci-
bus, id est, in regione uuæ inferes & tenebis, & dices, uua uuam emendat,
mox ipsum phœnicium supra uerticem eius tenebis, & idem dices, cumque
ter ipsum feceris, & carmen dixeris, collo dolentis subligabis. Rosæ
siccæ partes duas, myrti partem unam, cum aqua multa decoques, & la-
boranti de uua dabis gargarizandum. Lenticulam, ficus siccas, &
furfures, cum aqua multa decoques, & pro gargarismatio uteris ad u-
uam reparandam. *Phylacterium* Allium cum sale tritum, in cocleari adposi-
tum uuæ, uehementer eam releuat. Alij umbilicum quo gra-
na continentur, atque ubi radices inhærent, cum ipsis radicibus in phœni-
cio conliga, & laboranti de uua, luna septima phylacterij more suspendes.
Quum exinanitum completum uiua terra, loco clauso si abscondat-
ur ab eo qui de faucibus & arteria laborabit, remedio præsentis sibi sub-
uenit. Olei ueteris quod satis erit infusum naribus tumorem ar-
teriarum represso periculo suffocationis euincit. Finum colum-
binum, ficus aridas, & nitrum tundes, eaque mixta extrinsecus adpones.
hoc medicamentum asperitatem faucium mollit, destillationemque casti-
gat. Cocleæ terra tantum excussa, inlotæ coquuntur, dehinc tri-
tæ cum passo cretico aduersum faucium molestias hauriuntur. Vt fau-
cium duritiâ lenias, medicamen facies tale. myrræ uncias iii. croci unc. i.
tragacanthi uncias tres, ammoniaci uncias tres, mellis quod satis sit. omnia
hæc trita atque permixta recondes, & parato certoque subsidio, ad arte-
rias crassiores & ad difficultatem uocis uteris. Ad tumores uuæ
& faucium reprimendos, gargarizari oportet tepidam aquam mulsam
cum humore ptisanæ & cum melle decoctam. passum quoque cum
glycyrriza, uel hyssopo, uel scœnogræco, uel lini semine decoctum iuuat,
nec non & aqua maluarum illic incoctarum gargarizationi plurimum
prodest. Bene opitulatur & fomentum per spongiam
adhibitum,

adhibitum ex aqua calida arteriæ & faucibus, quas partes postea regi oportebit lana succida pura. Sedant tumores faucium & uuæ perunctio / *Perunctiones*
stomatice
 nes quædam, ut succus de moris coctus in mellis spissitudine. Item mali punici granorum succus. Item uuæ acerbæ succus eodē modo decoctus, prodest & lentisci & terebinthi, & rhus syriaci, & myrti & rubi, & rosæ succus, si cum melle hæc omnia decoquantur: pruna quoque profunt matura, si aqua in qua cocta fuerint, gargarizetur, aut os ex ea colluatur. hæc omnia profunt etiam anginam habentibus & cætera uitia in ore nata efficaciter curant. Non desinente faucium tumore profunt non solum fomenta moliter adhibita faucibus atque arteriis per spongas aquæ calidæ, sed etiam cataplasmata uel fomenta de farinis, itaque imponi oportebit iisdem partibus, farinam ordeaceam ex aqua pura, uel mulsam coctam, uel lini seminis farinam, uel fœnogræci farinam similiter coctam. sed mirifice profunt pulli hirundinini pingues saliti, uel recentes assi, in cibo sumpti, protinus enim omnem præfocationem, & tumorem faucium tollunt, uerum si purare fauces uidebuntur, oportebit sæpius gargarizare aquam cum ficis aridis coctam, uel aquam mulsam cum supra scriptorum admixtione: quod si tantus fuerit tumor ut etiam præfocari aut strangulari fauces uideatur, aluum subtrahere clysterio oportebit, aut sanguinem emittere de brachio, uel sub lingua uenam præcidere. Thymbræ ex aqua coctæ, uel acetii uapor, per arundinem ore receptus prodest ad tumores oris, & gutturis, & faucium.

Origanum tritum cum melle impositum ulcera oris purgat, nec patitur ea longius serpere, coctum uero cum aqua & arida ficu, atque assidue gargarizatum, facit & ad alia uitia, id est & ad anginam, & linguam sideratam quod genus morbi Græci paralyzin uocant. Sorbitionibus uti oportebit eos qui de uua & faucibus laborant, factis ex amylo, ptisana, oryza, alica, farina triticea, faba alba, urtica tenera cum lacte decocta, deinde cum ex aliqua parte releuati fuerint, tum uti ouis sorbilibus debent.

Lingua syderata
Paralysis lingue

Ad uuas callosas & nimium tumentes, mirifica hæc compositio est, facit & ad cætera faucium & oris uitia, est autem hæc: æris floris ✕ ii. chalcitidis ✕ ii. picis liquidæ cyathum. coquitur pix donec amittat odorem, deinde adiunguntur ei mellis cyati sex. atque iterum utraq; mixta inferuescunt. post hoc adiungitur uini aminei sextarius, & rursus coquitur, ubi autem bene decoctum fuerit, cætera superscripta quæ sicca sunt trita adiunguntur: iterumque decoquitur medicamentum donec sit spissum uelut mel. Rhus quo coriarij utuntur foliorum tenerorum collectorum æstate, priusquam semen arbusculæ eorum habeant ✕ xxiiii. macerantur in aquæ nitidæ cõgijs tribus totidem diebus, totidemque noctibus, deinde expressa folia abijciuntur, aqua in qua macerata fuerant transfunditur in uas æreum & coquitur donec in mellis spissitudine redigatur: oportet autem moueri aquam ipsam rudicula, uel spathomela æris rubri. postea adijci debent trita hæc.

i ; myrræ,

myrræ, turis, nardi syriacæ, cinnami, cassiæ, singulorum denarij bini. deinde bis terue ferue fieri medicamentum, & reponi in pyxide cuprea. facit ad omnia uitia quæ in ore nascuntur, & ad uuam, & arterias, & anginam, & ad aurículas ex quibus puris multum fluit, & ad ueretra & ad nigredinem carbunculorum, crustas quoque & papulas omnes, & maxime ea humoris uitia quæ in nocte concitantur expurgat. sed si uetustate medicamentum inaruerit, remittitur & temperatur uino austero bene calido. Remedium

Cosmi medici ad anginam, & ad omnia uitia quæ in ore nascuntur, & ad aures pure manantes, & ad carbunculos atque ad ueretra quæ nigredinem duxerint, & ad crustas, & ad ulcera in pedibus subtrita calciamentis: rhus syriaci ✕ ii. myrræ ✕ iii. cassiæ ✕ ii. croci ✕ ii. mellis attici cyathos ii. coquitur medicamentum lente in cinere calido, donec spissum fiat, reponitur in uaso æreo.

Arteriace ad grauedines oris & capitis, & ad pleuriticos, & per tussim sanguinem eicientes. conficitur sic, passi cretici sextarij duo decoquuntur ad tertias. deinde admiscetur turis uictoriati duæ tertiæ partes, myrræ dimidia, croci una, tragacanthi denarius unus, gummis ✕ i. piperis grana numero uiginti, glycyriæ succi ✕ iii. cariotarum pinguium succi exemptis interaneis ✕ iii. gummi & tragacanthum in aqua malsa macerantur. deinde utraq; trita cæteris bene tritis & leuigatis admiscuntur: post hoc globuli finguntur ad fabæ magnitudinem quos sub lingua teneri oportet, & quod de his liquefactum fuerit statim deuorari. hæc compositio facit ad omnia arteriæ uitia & thoracis, & ad uocis interceptionem. Compositio

Stomatice

quæ dicitur stomatice, facit ad tonsillas & uuas tumentes, & ad uulnera & ulcera in auriculis uetera, excepta ex libris Ptolemæi regis, qui Euergetes appellatus est, accipit hæc, succi ex moris facti & in sole cocti s. unū semis, glycyriæ succi ✕ ii. corticis lycij ✕ s. myrræ troglodyticæ ✕ i. aluminis fissi ✕ i. nardi indici ✕ s. mellis attici cyathos iii. uini malei cyathum i. quæ arida sunt seorsum teruntur, & in unum cum uino temperantur. deinde passum his admiscetur, & coquuntur omnia in cinere calido, donec mellis spissitudinem habeant. non oportet autem ignorare, utiles esse arteriam imbecillam habentibus gestationes, deambulationes, corporis uocisq; exercitationes, contraria autem balnea, & omnia quæ uidentur caput implere, uel humores excitare.

Vuæ & faucium dolori, simus agnorum priusquam herbam gustent in umbra arefactus & confectus atq; emplastri more adpositus medetur.

Succo cocleæ acu transfossæ inlita uua sanatur, ita ut ipsa coclea in fumo postea suspendatur.

Vuæ destillationi quæ omnibus ferè periculosa est (nam & phthisin, & syntexin, & alias molestas ualitudines creat) prosunt porri sectiui folia non cocta sine pane assidue manducata.

Oleum calidum ei qui de uua & arterijs laborat, eunti dormitum in cerebrum & in aures infundi utile est.

Vuam toto anno non dolebit qui cum primum uuam uiderit procedentem, sinistra manu digito

digito medicinali & pollice granum uulsum sic transglutierit, ut dentibus non contingat.

Stercus caballinum recens colliges & in furno calefacies, tunc oleum medio capiti infundes contra uuam, & sic stercus praedictum in panno uel in linteo spisso capiti superligabis in noctem.

Fru menti grana super candentem tegulam pones & disperges ea, & cum uideris ex his humorem nigrum exire de cocleario colliges, & subinde uuae adpones, statim remediabis.

Ad fauces & arteriam impeditam, remedium utile sic. croci drachmas octo, nardi drachmas duas, schoeni anthus drachmam unam, amyli drachmā i. s. rosae seminis drachmam unam, mellis artici cyathum unum, cum tenuissimo puluere specierum supra dictarum miscebis, & decoques tenuiter, & ad perunctionem faucium uteris.

Lacubulum recens mulsum & lento igne calefactum gargarizatumque arteriam constrictam infuso catarro, & fauces exasperatas, pristinae sanitati restituta per sanat. Vuæ dolenti & destillanti medicamentum praesentaneum, sic: gallae rufae semunciam, aluminis scissi scrupulos ix. myrrae pinguisimae scrupulos. ix. cunicularis herbae aridae super mundam tegulam combustae cineris semunciam. haec omnia in tenuissimum puluerem redacta, & in unum permixta seruantur uaso uitreo, & per triduum cocleare semiplenum ieiuno, & bene digesto intra os inferitur, ut uuam contingat & inlinat.

Cauticum ad uuam penitus minuendam uel consumendam sic, foeniculi drachmam i. calcis uiuae drachmam i. aphronitri drach. ii. chalcanti drachmas ii. ioni drachmas ii. confusa haec & in puluerem redacta permisce, & subige cum cinere lixiui ficulnei, & impone siccum ita ut hæreat uuae uel faucibus.

Raucis & grauedini uocis plurimum prodest, tragacanthum si sub lingua diu teneatur, aut piper, & paulatim salua quæ collecta fuerit sorbeatur.

Raucus si oua incocta recentia singula per triduum ieiunus hauserit statim remediabitur.

Raucis si in balneo clament & aërem calidum intra fauces recipiant, satis utile est. oleum quoque uiride in ore tepidum teneant, & adsiue gargarizent, etiā in balneo plurimū prodest. Ad uocem clarificandā radicē edulem quæ incocta māducatur, cū mulso coque, & deinceps ipsum mulsum bibe, & radicē ipsam māduca. Ad uuā destillantē platani pilulā quam singularem inueneris lino traiectam suspende collo laborantis.

Vuam caniculatam & cocleam germanā conbure & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice summo uel certe cocleario, uuā ieiuno tange per triduum.

Herbae cymbalitis radicem ante solis ortum colliges sinistrae manus digitis pollice & medicinali in nomine eius qui uuam dolebit, & licio conligatam collo eius suspende. Picem mollem cerebro eius impone qui uuā dolebit, & praecipue ut super limen stans superiori limiti ipsam picē capite suo adfigat. Ad dolorem uuae scribes in charta, & collo laborantis in linteolo suspēdes, formica sanguinē nō habet nec fel, fuge uua ne cācer te comedat.

Araneam quæ sursum uersus subit & textit prendes, & nomen eius dices cui medendū erit, & adijcies, sic cito subeat uua eius quem nomino quomodo aranea hæc sursum repit & textit, tum ipsam araneam in chartam uirginem lino ligabis, & collo laborantis suspendes die iouis, sed dum prædes araneam, uel phylacterium alligas, ter in terram spues. Medicamen

Lixiuum co/
actiliariorum

causticum ad uuam sine ferro tollendam, de quo etiam ischiadici curantur, calcis uiuæ — i. saponis albi pilulas tres, sinopidis hoc est minij, modicum, lixiuū unde operantur coactiliarij aliquantum, in unum miscebis hæc, & coagitabis diu, & repositum habebis, ut cum opus fuerit utaris. Descriptio trochisci plurimis rebus satis utilis, id est, ad uetustas tusses & reumata, quæ in arterijs consurgant, ad paralyticos, ad eos qui ex incommodo tremunt: ad uesicam, ad hydropicos, ad opisthotonicos, ad pedū subitos dolores uel grauedines, ad longas uiscerum causas uel dolores, ad phthisicos, ad inediam, ad lienis, ad hepatis, & ad intestinorum dolores, ad duritiā quoque hepatis resoluendam, ad partus extrahēdos qui ante maturitatem fuerint enecati, & si quid post partum resederit euocandum, quod medicamentum ab Eutychiano archiatro primum traditum fertur, cuius descriptio talis. styracis ✕. iiii. iris illyricæ denarios. iiii. hyoscyami. ✕ i. opopanacis. ✕ iiii. myrræ troglodytidis ✕ iiii. resinæ terebinthinæ ✕ ii. piperis albi ✕ xii. aphronitri ✕ xi. opij ✕ xi. galbani ✕ iiii. hæc omnia diligētissime tusa cribrata & trita, ut permisceri inter se possint, aqua nitida in unū colliges, ita ut styracem & galbanum separatim ante contundas, quæ simul confusa aqua colliges, & trochiscos ad mensuram oboli facies, & cum necessarium fuerit ex aqua calida bibendos dabis, cum cyathis tribus ternos, pro ut ætas aut uirtus fuerit.

Eutychianus
Archiatrus

AD ANGINAM VEL SYNANCHEN, ET STRUMAS, ET parotidas, & reumata, & glandulas, uel tonsillas, & ad ea quæ faucibus hæserint euocanda, remedia rationabilia & physica diuersa de experimentis. CAPVT XV.

Lafer cyrenai
cum

ANGINAE prodest sanguinis detractio, cucurbitarum adhibitio, cæteraq; auxilia quibus medici efficacius utuntur, medicamenta aut simplicia hæc recte faciunt. lafer cyrenaicum aqua dilutum crassius per pinnam faucibus adhibetur, uel euphorbiū aqua dilutum similiter impositum. compositionum autem hæc sunt apta, fellis taurini, salis, aceti, mellis, olei ueteris, æquas partes in unū misceri oportet, & cum opus fuerit pinna perfricare fauces diutius laborantes. Item bene facit & hoc medicamentum compositum sic. git fricti ✕ ii. pyretri ✕ i. sagapeni uictoriati pondus, trita hæc cum melle miscetur, & ita faucibus adhibentur. Facit bene & medicamentum hoc compositum sic. fellis taurini ✕ ii. succi cucumeris siluatici ✕ i. cachryos & misyos animati ✕ singulos,

los. trita hæc melle admixto reponuntur, cum opus est aqua tepida diluuntur, & fauces exinde perunguntur, cogunturq; inde quam plurimum deuorare qui faucium dolore uexantur, soluit enim uentrem & ita uehementissime prodest.

Item benefacit & hoc medicamentum. hirundinum pullorum exustorum cineris $\times$ i. hyssopi $\times$ i. nitri $\times$ i. piperis denarij semissem, laseris $\times$ ii. hoc medicamento & sæpius fauces & pressius fricari oportet.

Multis & hoc profuit medicamentum. costi, opij, anesi, schœni, cassiæ rufæ, singulorum denarios binos, git denarium unum, amomi uictoriati pondus, asari quod est semen, $\times$ ii. aluminis fissi $\times$ i. gallæ quod est medium magnitudine ciceris pilulas numero quinque, croci denarios ii. crocomagmatis uictoriati pondus, myrræ uictoriati pondus, aristolochiæ Græcæ denarios iii. cinnami denarios tres, hirundinum siluestrium exustorum pullorum cineris denarios v. nardispicæ uictoriati pondus, melle attico despumato comprehenduntur hæc omnia diligenter trita: cum autem opus fuerit reparari hoc medicamentum, adijcietur quod satis erit eiusdem mellis & sic faucibus inferetur. hoc Liuiæ Augusta semper compositum habuit, & reconditum in uasculo uitreo, facit enim mirifice aduersum anginam & synanchen.

Medicamentum ad anginam quod deuoratur quantum digito uno tolli uel colligi potest, componitur ex his, rhus syriaci denarij semissem, hyssopi tantundem, cæparum cypriarum capita tria, laseris cyrenaici quantum erui granum est, uini bene odorati cyathos tres. cum uino cæpæ ita teruntur ut soluantur, deinde mittuntur in uas æris rubri atque adijciuntur cætera, & coquuntur ad mellis crassitudinem. hinc dabitur bis uel ter digito lingere ei cui medendum est.

Ad synanches molestiam, & faucium dolorem periculosum, efficax medicamen, conficitur diligenter, & reconditum in præsidio habetur. ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atque aliquid inde transmittitur. Sed præcipue contra synanchen prodest, si hirundininos pullos uiuos in nido prendas, & uiuos incendas, ut puluis ex his fiat, die iouis, luna uetere. sed obserua ut in pares in nido inuenias, & quanti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipso puluere digito locum synanches ab intro continges, miraberis remedium, sed in lotis manibus remedium facies.

Rutam, allium, laser, æquali mensura trita, si ex uino gargarizet qui synanchen patitur, certum & præsens remedium sentiet.

Præcantabis ieiunus ieiunum, tenens locum qui erit in causa, digitis tribus, id est medio, pollice, & medicinali, residuis duobus eleuatis dices: exi hodie nata, si ante nata, si hodie creata, si ante creata, hæc pestē, hanc pestilentiam, hunc dolorē, hunc tumorē, hunc ruborem, has tolles, has tonsillas, hunc panum, has paniculas, hanc strumam, hanc strumellam, hanc relegionem, euoco, educo, excanto, de istis membris, medullis.

Ad tonsillas herbæ quæ lingua

Gallæ mediū
& interna pilula

lingua bubula dicitur radix, circa collum inligata plurimum prodest.

Gladioli folium medium diuisum, & in similitudinem coronę in se cōnexum, ac pro torque circa collum habitum, tonsillas sedat. Pruni arboris folia ex uino decocta & gargarizata tonsillas molliunt. Turis manna & myrra & cinnamomum & galbanum æquis ponderibus separatim ad leuitatem contusa, cribrataq; & cū resina terebintina ceraq; decocta plurimum, atq; emplastri modo adposita, sanant tonsillas. Si adipe leonina tonsillę interius perungantur, eodem die sanabuntur. Lac caprinum uel bubulum, uel ouillum recens mulsum dum calet, uel etiam calefactum gargarizatum, tonsillarum dolores & tumores cito sedat. Plantago uel eius radix diligentissime contrita, cum axungia uetere imposita in panno uel linteo, prodest anginae, uel tonsillis. Cyclaminis succum & mel lycium æquis portionibus miscebis & eo gargarismatio ad omnia faucium uitia potenter uteris.

Puliculam ex alica facies, in quam capita porrorum contusa mittes, & simul decoques, & deinde colabis, & sorbitio ne ea contra faucium molestias cum uolueris uteris. Si quis grillum manu contriuerit, & ad tonsillas uel suas uel alterius tenens ter adplicuerit, tactu illo tumorem sanabit. Tonsillis renes uulturini aridi in melle triti uel decocti, mirum remedium præstant, si pro emplastro adponantur.

Capæ longæ conditoria succo, adiecto melle permixto, interiora faucium pertractantur, quo facto angina laborantem à periculo liberabis: resina quoque uel liquore cedri arboris angina adsidue peruncta sanatur.

Myrti foliorum succus gargarizatus uel etiam transmissus, anginae plurimum prodest. Myrram contritam ex aqua tepida constanter absorbendam dato ei qui anginae periculo laborat, statim eum liberabis.

Hirundinum combustarum cinis cum melle attico mixtus, faucibusq; inditus, & anginam reprimet, & ulcera si qua arterijs inerunt contacta purgabit sanabitq;.

Taurinum fel melle permixtum, & extrinsecus faucibus adpositum, uel pro unguine inductum, anginas efficaciter sanat. Idem præstat & caprinum fel similiter adpositum. Si subita angina ita fauces præfocabuntur, ut nullum auxilium celeriter inueniri possit, ferro quàm acutissimo ex uenula quę sub lingua est, in parte sinistra, quę statim de hoc morbo pallefcit, sanguis emittatur, continuo subuenietur.

Herbæ proserpinalis quę dracontion dicitur, contritæ succo admisceto salsam aquam & olei parum, atque inde linguam & quę sunt circa linguam & fauces perfricato, donec uomat cui medebere, cito sanabitur. Alumen tritum ex posca gargarizatum, anginae molestijs prodest. Lini semen & anethum cum sale & oleo & aceto decoctum, bene contra faucium dolores gargarizabitur. Nucis iuglandis nuclei triti cum ruta & oleo impositi, faucibus profunt. Ruborum caules teneri teruntur succusq; eorum expressus & in sole coagitatus donec spissetur ad crassitudinem mellis, ab interiore parte

faucibus

Venula sub
lingua

faucibus & gingiuis inlitis, plurimum prodest. Pullus hirundinis siluestris, uel melius si ripariolæ, certè etiã domesticæ, assus uel elixus comestus, anginam uelocissime certissimeq; sanat. adeo ut hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum præstet. Ad parotidas sedandas, asphodeli herbe radix inuoluta lana fusca, & circa collū suspēsa, remedio plurimū erit. Brassicę stirpes siue stipites arefactæ uel combustæ, & in puluerē redactę, & cū axungia uetere subactæ, atq; emplastro alutario parotidib. inpositæ, satis profunt. Lupino crudo deme folliculos atq; ex eo farinā tenuissimā facito, quā melle subactā, uice malagmatis parotidib. adponas, cōtinuo dolores tumoresq; sedabis: idē præstat & cū aceto decoctus similiterq; adpositus. Herba uerbena cū plātagine in ore cōtrita, adiecto modico salis pro emplastro adposita, parotidas mire discutit: quas cū aperuerit, detracto sale sola cōtrita & imposita, celeriter sanabit, nec cicatricem magnam faciet. Nocturæ iecur diligēter seruātū, atq; ex unguēto nardino trito auriculis subinde infusum, celeriter parotidū uitii omne persanat. Ostrei testarū cōbustarum cinis cum melle impositus parotidas cito soluit. Aqua marina tepida uel ex marino sale infecta, parotidas spōgia prius elue, tum calcem cū axungia uetere subactā inponito, confestim sanabis. Spumæ argenti P. I. olei ueteris P. II. salis ammoniaci P. II. galbani P. II. simul hæc omnia permiscibus, ita ut spumam argēti in oleo decoquas usq; ad crassitudinem mellis: tum adicies salem, & pones ut ferueat. item galbanum addes & rursum pones ut ferueat. postea simul omnia colabis & recondes, & cum opus fuerit more emplastri miro remedio sedandis parotidibus uteris. Vitium exustarum cinis cum cera & resina paribus ponderibus adpositus parotidis prodest, sed unā decoctus. Stercus columbinum tritum cum farina ordeacia ex melle subactum & calide adpositum, nascētes parotidas comprimit. Adeps ursina pari pondere cum seuo taurino & cera permixta atque adposita, parotidibus mirum remedium est. Pingue laridi quod inter cutem & carnem macram est, si parotidibus adponatur, & illic ligetur, cito sanabuntur. Mus araneus si in orbitam inciderit, naturali fato illic detentus emoritur. hunc illic inuentum, argilla, aut linteo, aut phœnicio inuolue, & ex eo ter circumscribe parotidas, quę in corpore subito turgebunt, mira celeritate sanabis. Maluæ radice lino uel licio traiecta, aut arnoglossæ, id est plantaginis radice similiter collo circumdata strumas sanari manifestum est. Mentastri succus cum uino gargarizatus frequenter, strumas tumoresque discutiet. Farina hordeacea, pix liquida, cum cera & oleo mixta percocta q; adiecto puerili lotio subacta, more emplastri inposita, strumas utiliter sanabit. Galbanum inpositum super strumas facile eas discutit. idē præstat & sal ammoniacus adpositus, uel densiore liquore inditus aut inlitis. Cōtra omnes strumas & fœminis & maribus utilissimum est, si cor lacertæ uiridis lupino argenteo clausum in collo

collo suspensum semper habeant. Fel bubulum uel caprinum ad incipientes strumas optime facere experimenta docuerunt, nam poenitus crescere non sinentur, si eo assidue tangantur. Cancri fluuiales combusti triti & cum melle adpositi strumas discutunt, idem præstant & teste echinorum ex aceto trita & adposita. Si uolueris explorare utrum struma sit loci illius qui tumebit, antequam medicinam adhibeas lumbricum terrestrem ad tumorem adpica, & postea super folium pone: si struma erit, lumbricus terra fiet: si non erit struma, integer atque inlæsus permanebit. Sepiæ testa minutissime contusa cum axungia uetere subacta & imposita, strumis medetur. Nasturcium cum alumine contritum inlitum uel impositum, strumis opitulabitur. Talparum capita recisa cum terra sua contunduntur, & pro emplastro adponuntur strumis, utiliter profunt, ob quod pastilli inde facti in pyxide stagnæa reponi debent, ut præsto sint cū opus est. Calx uiua cum resina liquida & adipe suilla subacta, & addito melle imposita, strumis mire medetur. Vngularum equinarum exustarum cinis cum oleo impositus uel inlitus strumis medetur. Acu ossea id est spiculo trygonis quæ pastinaca dicitur, strumam sepius punge: statim arefcit. Ad strumam sedandam buxi tenera & cicutam teres uel cōtundes, & cum axungia subiges, & in panno tenui inductum medicamen adpones. Virgulas teneras buxi, manipulum tenerum urticæ unipeciæ in ollam rudem bisextialem cum aqua mittes, & ad medias decoques, postea de aqua ipsa dormitum eunti strumoso calidum quantum pati possit sorbendum dabis, non transmittendū, sed ad eum locum qui dolet intra os tenendum, quanto autē diutius aut calidius tenuerit, tanto citius sanabitur. Sufficit autem ut ternas sorbitiones singulis noctibus intra os teneat. Medicamen ad fauces curandas sic, rutæ ʒ vii. mentæ semunciam, folij semunciam anethi tantundem, apij idem, coliculi seminis idem, cucurbitæ & marrubij idem, teres diligēter hæc omnia & permiscebis, & cum opus fuerit fauces inde tanges. Item puluerem ad idem, uel quæ intra os dolent, conficies sic. piperis — i. folij — i. spicæ nardi ʒ xii. myrræ ʒ xii. costi ʒ xii. cassiæ fistulæ ʒ xii. aloes ʒ iiii. guttæ ammoniaci — i. dactylorum ossa exustorum ʒ xii. fassarum sardarū capita trita ʒ xii. rutæ seminis ʒ xii. mentæ ʒ xii. pulegij ʒ xii. anethi, apij, coliculi, cucurbitæ, marrubij scrupula duodena. omnia tundes & cernes, & quæ urenda sunt super testam combures & teres, atq; in uaso uitreo repones, & cum opus fuerit sicco eo uteris. Ad synanchen remedium sic, cuniculum uiuum in olla rudi combures, & puluerē de ipso cum costo & folio æquis ponderibus miscebis, & sic in portione plenum cocleare de hoc puluere cum uino dabis, atq; etiam fauces inde perfirabis. Caput uiperæ linteolo conligatum, colloq; suspensum, tolles optime sanat, aut prohibet innasci. Lac caprinum cum malua & exiguo sale decoctum gargarizatumq; tonsillis prime medetur. Menarum fassarum

farum uistarum de capitibus cinis ex melle inlitus faucibus angina cohibet.

Aqua in qua mus coctus fuerit, aduersum anginas salubriter infcio propinatur. Caninae cutis corrigium ter collo circumdatum, mire anginam releuat. Multipedes cutiones qui in stercore nascuntur, quiq; contacti in globulis complicantur, adiecta tertia parte resinae, ualidissime triti & malagmatis uice impositi, incipientes parotidas aperiuunt & expurgant, maturas uero persanant. Axungia uetus cum testa uasi fassamentarii contusa subacta & adposita, collectionem parotidum laudabiliter discutit.

Vulpinis testiculis recentibus parotides perunctae, cito discutuntur.

Muricum testae uruntur, earumq; cinis cum melle parotidibus salubriter inponitur. Fimo caprae axungia uetus permixta & subacta, atq; ut emplastrum adposita, parotidas perlanat. Calcis floris scripula III. allij spicas duas cum axungia tundes & impones parotidibus malagmatis more.

Nasturcium cum lomento contritum sanat strumas, etiam marrubium cum adipe mixtum adpositumq; prodest. Exulceratis strumis mustelae sanguis recte inlinitur, uel ipsa in uino decocta salubriter inponitur. Co-

cleae quae salinis inhaerent, cum testis suis tunsae atq; inpositae strumis efficaciter prosunt. Talpae cinis ex melle inlitus strumis, uel iecur eius inter manus tritum adpositum, plurimum prodest. Strumae optime medetur radix uerbenae si eam transversam rescies, extremamq; eius partem laborantis collo subnectas, priorem aut partem in fumo suspendas: arefcete enim ea, strumae quoque siccabuntur, & omnis earum humor arefcet. cum sanus fuerit quem curaris, si tibi ingratus extiterit, utraq; partem in aquam conijcito, strumae renascentur.

*Strumoforum
ingratorum
talio*

Vrticae radices cum aceto coctae cotusaeq; ac subactae manibus tepide inponuntur, incipientes strumas continuo comprimunt. haec aut cura non solum discutiet prorumpentes strumas, sed & maturas ita aperiet ut omnibus radicibus penitus extractis, ad certissimam sanitatem sine ulla cunctatione perducatur.

Adeps caprina cum calce subacta & apposita, strumas statim dissoluit & sanat. Lupus marinus, id est piscis tantae efficaciae est aduersum strumas, ut ad quamlibet partem corporis admotus, strumarum uitium omne perlanet. Aduersus languorem faucium expertum medicamen hoc facies. piperis albi — I. naporum seminis — III. rutae uiridis 3 VI. absynthij gallici 3 VI. laseris optimi 3 VI. mellis optimi sextarium. de his tritis commixtis in unum, codearium plenum dabis ieiuno uorandum, uel fauces inde continges. Aprij seminis quantum tribus digitis comprehendas, tantundem & salis, & sinapis alexandrini, adijcies rutae quoq; uiridis pusillum, addes & allij spicas V. haec teres diligenter, & adiunges aceti boni quartarium, & dabis bibere ex aqua calida, si iam per dolorem faucium manducare non poterit. Adipis ueteris — I. turis grana III. laseris grana III. satireiae pusillum, allij spicas XI. teres & calefacies flammula tenui, atq; inde collum eius & fauces diligentissime perfricabis qui de talibus laborabit. Remedium ualde certum & utile

k faucium

faucium doloribus sic. scribas in charta hæc.

Εἰδίου τριμυρῆν ῥέυσου Τροάδαδιν,

Καὶ τριμυρῆν ἄλυσιν Τροάδαδιν.

Σώσον με σέμνε νόστος ἰατρὰ τέτα.

quam chartam in phœnicio obuolutam lino conligabis, colloq; suspendes, meminerisq; ut mundus hæc facias, & ne tertia manu scriptura tangatur.

Gallam tunfam & cribratam atq; alumen utrumq; æquis portionibus fumes, & prius in ollam nouam mittes, & mel bonum atq; alumen utrumq; adijcies, & in unum decoques, atq; inde orificia geusiarum & fauces intrinsecus perfricabis.

Vettonicam, argemoniam, uerbenam, rubum, senecionem, mentam, cucurbitam siccam, hinc amplius mittes sardæ caput asatum, piperis modicum, teres hæc omnia diligenter & miscebis, & sic etiam per pinnulam delicatam faucibus inferes, mire hoc remedio carbunculum & quidquid mali intra fauces erit curabis.

Olei boni cyathum unum, & succinum uerum, in ollam nouam mittes atq; ad medias decoques. dein de succinū tolles & combures & teres & puluerē eius in oleū supra scriptum mittes, & unā iterum diligēter teres, atq; inde tollibus quotiens opus fuerit adpones, experieris magnū remediū.

Ad parotidas conuenit noctuæ ce rebellū butyro mixtū adponi, discutit enim ferē eas sine dolore & molestia: oportet autem per aquam marinam feruentem, nouis spongijs illic demer sis, & linteo uel sabano intorto, utrinq; expressis, uaporare eas, atq; ita oblinire hoc medicamentum, superq; tegere lana sulphurata totam maxillam. Bene discutit parotidas iris illyrica cōtusa cocta ex passo, & more cataplas matis farinæ hordeaceæ, calida bis uel ter in die inposita. Discutit & hoc me dicamentū parotidas antequā suppurent, quod conficitur sic.

Spumæ argēti p. ii. cerussæ p. i. salis ammoniaci p. i. eris floris p. i. aceti s. i. olei ueteris s. ii. spumam, cerussam, salē, per se & cum aceto terere te oportet mortario marmoreo, deinde oleo admixto trañcere in caccabū amplū, ne extra effundatur, & ad ignē ponere, efferuescet enim ualde. cū hæc super ignem posita habuerint emplastri mollis temperaturā, deponi oportebit caccabū: cum uero desierit feruere, paulatim aspergere æris florē, & mouere spathula medicamentū, ne extra fundatur, & rursus coquere donec habeat emplastri spissitudinē debebis.

Ad strumas benefacit radix cucumeris siluatici cocta ex aqua mulsa & trita, atq; ita inposita. hibiscum quoq; eodem modo coctū & inpositū melius facit. Marini lepores oleo ueteri iniecti benefaciūt discutiendis strumis, sed cū ipso oleo in plumbea pyxide clusi, quā dieb. xl. diligenter alligatā oportet haberi. postea ex eo pinnula oblinendæ sunt strumæ, superq; eas pellis lanata non nimīū tonsa, tegendi gratia inponēda est. præcipi aut oportet, ne quis hoc medicamento manus inquinet, aut inquinatas priusquam bene eluerit, ad os referat.

Ad strumas, & ad duritias mammarum, mirifice facit hoc medicamentum, antequā suppurent, & post suppurationem nihilominus utile est, accipit hæc. olei ueteris p. i. spumæ argenti p. unum,

gallæ

gallæ syriacæ p. ii. mannæ p. i. & unciam, galbani p. i. cum oleo coquitur spuma donec ceroti spissi habeat temperaturam, deinde admiscetur ei gal
 la, & secundum hanc manna. cum emplastri habuerit spissitudinem, tolli
 tur ab igni medicamentum, & cum desierit feruere paulatim galbanum
 miscetur: deinde linitur in aluta cum opus est adponi, tertio uel quarto
 die soluitur, si non suppurauerint strumæ: sed si apertæ fuerint, hyeme
 alternis soluetur, æstate cotidie. Malagma ad strumas & ad omnem
 duritiam relaxandam mirificum, sic: resinæ terebinthinæ p. ii. ceræ seli
 bram, propolis quam quidam ceram sacram uocant p. i. galbani
 p. i. olei ueteris selibram, hæc omnia cum oleo ad ignem liquefieri o
 portet, & postea misceri uisci de quercu p. i. xiphij radicis quod nos gladio
 lum appellamus. p. i. feculæ putris. p. i. aphronitri libræ quadrantem, opo
 panacis p. i. hæc omnia ordine quo scripta sunt trita cribrataq; in cacabum
 conijciuntur, opopanax oleo diluitur & soluitur, ubi temperatum est me
 dicamentum, manibus subigitur, linitur cum opus est aluta, & sic adponi
 tur. Glandulis facies remedium sic: farinam, mel, crocum & caricas, simul
 misce & contere atq; unum corpus facito, & ita linteo inline, & super glan
 dulas pone. Carmen mirum ad glandulas sic: albula glandula, nec do
 leas, nec noceas, nec paniculas facias, sed liquefcas tanquam salis in aqua:
 hoc ter nouies dicens, spues ad terram, & glandulas ipsas pollice & digito
 medicinali perduces, dum carmen dicis, sed ante solis ortum, & post occa
 sum, facies id, pro ut dies aut nox minuetur. Glandulas mane carmina
 bis, si dies minuetur, si nox ad uesperam: & digito medicinali ac pollice cō
 tinens eas, dices: nouem glandulæ sorores, octo glandulæ sorores, septem
 glandulæ sorores, sex glandulæ sorores, quinque glandulæ sorores, quat
 tuor glandulæ sorores, tres glandulæ sorores, duæ glandulæ sorores, una
 glandula soror, nouem fiunt glandulæ, octo fiunt glandulæ, septem fiunt
 glandulæ, sex fiunt glandulæ, quinque fiunt glandulæ, quatuor fiunt glā
 dula, tres fiunt glandulæ, duæ fiunt glandulæ, una fit glandula, nulla fit
 glandula. Ad ea quæ faucibus inhærebunt remedium, si os aut arista
 hæserit gulæ, uel ipse cui acciderit, uel alius, confestim ad focum adcurrat,
 & titionem uerset, ita ut pars eius quæ ardebat forinsecus emineat, illa ue
 ro quæ igni carebat flammæ inferatur, conuertens uero titionem ter dices
 remedij gratia te facere, uti illud quod hæserit in faucibus tuis, uel illius quæ
 peperit illa, sine mora & molestia eximatur. hoc inter certissima remedia
 subnotatum est. Herba appellatur uincaperuinca, ex qua si fauces
 obligaueris dormitum eunti eius cui aliquid ex his inhæserit, mane sanus
 confurget. Omnia quæ hæserint faucibus hoc carmen expellet: Heilen
 profaggeri uome sipolla nabuliet onodieniden eliton. hoc ter dices & ad
 singula expues. Item fauces quibus aliquid inhæserit confricans, dices:
 xi exucricone, xu, crigrionaifus scrifumio uel or, exugri conexu, grilau.

Strumæ

Propolis
Cera sacra

Fecula.

Glandulæ

Vincaperi
uinca

Si de pisce os faucibus hæserit, spinam mediam eiusdem piscis infringes, & aliquam partem ex ea pollice & medicinali digito super uerticem eius cui os uel spina hærebit adpones, sed utilius erit si nescienti id facias.

Ad os, siue quid aliud hæserit faucibus, hi uersus uel dicendi in aurem eius qui offocabitur, uel scribendi in charta, quæ ad collum eius lino alligetur, quo remedio nihil est præstantius.

Μη μοι γοργεύει κεφαλῶν δ' αὐτοῖο πελώρου

Εξ αἰδ' ὅτι πέμψειν ἐπαίνει περσεφόνεια

Ligula mensura
suar

Ad reumaticos efficax remedium sic, mustela die iouis, luna uetere capta, uiua in olla rudi ita excoquitur ut teri possit, & in puluerem redigi, qui puluis collectus ex melle & bene contemperatus, ieiuno reumatico ad diem per cocleare dabitur, sed unius ligulæ mensura mire proderit. Ad synanchen remedium efficax sic. rapæ seminis heminam, caulium seminis heminam, opopanacis semunciam, laseris ʒ iiii. alliij modicum, salis montani modicum, omnia hæc diligentissime trita, & melle collecta, laboranti dabuntur mensura ac ratione, ita ut terna coclearia ieiunus accipiat.

AD OMNES MOLESTIAS TVSSIS ET SVBITAE ET DIUTINAE, ac uetustæ, & siccæ atq; humidæ. & ad phthisicos, atq; eos qui sanguinolentum & purulentum excreant, & ad empyicos, uel pleumoniacos, atq; eos quibus casu sanguisugæ intra stomachum inreperint, nec non & ad stomachi stridorum, & ne media doleant, remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis.

CAPVT XVI.

Tubi strangu-
lacio

Astillus ad tussē & destillationem pectoris, & pulmonis, & ad epiphoras oculorū, & uesicæ dolorem, & quibus tubus strangu-
latur sepius & non sine cruciatu urinam faciunt. Item ad eos qui sanguinem ore eijciunt, aut per urinam reddūt: ad deiectionem quoq; alui, & ad tormina, & grauedinem uentris, & choleram, & stomachi crebram nauseam quæ cum uomitu sine febris excitatur utilis est, & quicquid reprimi & sicari oportet optime compescit: præterea facit & ad omnium partium corporis dolorem, præter capitis: quin etiam si quando alicuius rei causa datum fuerit, aliæ rei uitio non erit hoc medicamentum. Cum autem ad omnia quæ supra dixi manifeste pro-
fit, tum præcipue ad initia phthiseos benefacit. multos enim eripuit ex magno periculo, interdum bis terue datus hic pastillus. recipit autem hæc, myrræ troglodytidos ✕ vi. croci ✕ v. thuris ✕ v. opij ✕ iiii. alterci albi seminis ✕ iiii.

denarios III. apollinaris herbæ radicis corticis ✕ III. contunditur hic cortex per se & cribratur tenui cribro. deinde crocum, postea altercum, deinde myrra & thus, quibus miscetur opium pridie in aqua maceratum, & subinde aquæ exiguum adiicitur, donec fingi pastilli possint ad pondus denarij semissis, licet alij tertia huius ponderis detracta faciant pastillos. dantur in noctem ex aqua, cyathis tribus. somnum faciunt, dolorem omnem sedant ut superius dixi. oportet autem ex eo etiam catapotia fieri. quidam enim facilius ea quàm potionem sumunt, & non multum ad medendum interest.

Catapotium, id est medicamentum quod nō diluitur, sed ita ut est uoratur, ad tussim cum sine modo defluit, conficitur sic. croci ✕ III. myrræ ✕ II. opij ✕ I. contunditur crocum siccum & cribratur. cōtusæ & cribratæ myrræ opium admiscetur aqua exigua dilutum, postea adiicitur crocum, & cum in unum omnia bene mixta sunt, finguntur erui magnitudinis pilulæ. dantur in noctē ternæ uel quaternæ, & si siccæ nō potuerint transmitti ex aqua calida modica dabunt, & formabunt ex aqua. Catapotium alterū ad tussim aridam sic. myrræ, piperis, castorei, galbani, styracis, opij, singulorum idem ponderis. Castoreum & piper contunduntur & cribrantur. deinde myrra ante contrita, cæteris contusis & cribratis admiscetur: ubi omniū unitas facta est, formantur pilulæ ex aqua uitæ magnitudinis. dantur cum calidæ aquæ modico ternæ uel quaternæ in noctem, sed digestis. Aliud catapotium ad tussim ueterem, quod & suspirio & phthisi tentatos, & lienosos, & iccur durum habentes sanat, idem inflationem tollit, & purgat mulierum si qua ex partu sordida resederint, conficitur sic. styracis ✕ VI. myrræ ✕ II. s. opopanax ✕ V. resinæ terebinthinæ. ✕ III. alterci seminis ✕ I. iris illyricæ ✕ I. nitri ✕ I. piperis albi ✕ II. galbani ✕ II. opij ✕ I. irim, altercum, piper, contundere oportet & cribrare. nitrum mortario terere, cætera pilo cōminuere, & postea omnia permiscere, ac facere catapotia magnitudinis fabæ. inde terna uel quaterna in noctem, uel sicca, uel ex calida aqua dare, quæ & ad inflationes, distensionesq; cum aquæ calidæ cyathis tribus utiliter dantur.

Ad eam rem remissior quidem pastillus, sed non contemnendus, accipit hæc. croci, myrræ, alterci, opij, pondera paria contusa miscentur de spumato attico melli, fiunt pastilli eiusdem ponderis ut supra scriptum est, dantur iuxta ætatem & uires in noctē: licet & hinc catapotia facere propter eandem causam utile sit, sed tunc aquæ mel adiicitur.

Pastillus ad tussim, & ad sanguinem reiicientes, & ad stomachum solutum habentes, facit & ad deiectionem uentris, & uel sicq; dolorem. accipit hæc: apij seminis ✕ VI. rosæ foliorum arefactorum in umbra ✕ XII. myrræ ✕ XII. croci ✕ XI. opij ✕ III. apij semen & crocum & folia rosæ contunduntur cribranturq;, myrra teritur, opium aqua maceratur: omnia deinde in unum miscentur, aqua adiecta fiunt pastilli ad pondus denarij semissis, aut tertia parte detracta, dantur stomachum imbecillum habentibus, & sanguinem reiicientibus.

bus ex aquæ frigidæ cyathis duobus, cæteris ex calidæ totidem cyathis dari debet. *Pastillus ex odoribus* Pastillus ex odoribus qui benefacit ad omnem internum dolorem, proprie autem ad tussim, & pectoris destillationem, & oculorum epiphoras, facit & ad suspirium & ad lateris dolorem, & ad phthysicos, uescica quoq; uel renibus laborantibus, uel sanguinē de urina reddentibus cum dolore, utiliter datur, accipit hæc. cinnami, cassiæ, croci, singulorū ✕ ternos, alterci seminis & apollinaris herbæ radices singulorum denarios quater nos, piperis denarios II. opij denarios II. turis denarios III. nardispicæ ✕ II. uino falerno contusa & trita hæc ut debet consparguntur, fiunt pastilli ad pondus denarij semissis, aut tertia parte detracta, dantur in noctem prout ægri uires sunt cum aquæ calidæ cyathis duobus aut tribus. *Pleuritici* Medicamentum quod per coclearium deuoratur, benefacit ad tussē aridam, & eos qui difficulter glutinosa excreant, & præfocari uidentur interdum. sed præcipue prodest his qui dolorem lateris cum febre sentiunt quos Græci pleuriticos dicūt. liberat enim omni periculo eos. hoc medicamentum Apulei Celsi fuit, & præceptoris nostri Valentis, nec unquā ulli uiuus compositionem eius dedit, quia magnitudinem opinionis ex ea traxerat, est autem hæc. mellis attici libram, piperis nigri denarios duos, myrræ troglodytidis, & cassiæ denarios singulos, stachyos nardi denarium I. cinnamomi hemibolum, quod si non habueris cinnamomum, duplicem cassiam coniicies. piper cōtunditur diligenter & cribratur, myrra teritur mortario marmoreo. postea utraq; in unum miscentur, deinde mellis optimi despumati adiicitur quantū sufficiat, ut sit pseudoliquidum. dantur inde phthysicis coclearia quina uel sena, pleuriticis etiā plura & sæpius, sed interuallo, hoc est non simul omnia dari oportet. & tum maxime cum tussunt, & præfocari uidentur, difficulterq; spirant, siue etiam non tussunt & phlegma illis interius coquitur dari debet, protinus enim exscreant quæ optant, & transitum spiritus habent, & tussire desinunt. *Nasturcium animatum* Alterum medicamentum ad tussē aridam conficitur sic. Nasturcij animati seminis unciam, alterci seminis unciam, opij ✕ I. myrræ semunciam, sulphuris uiui semunciam, piperis albi — . I melle colligitur hoc medicamentum, datur fabæ ægyptiacæ magnitudine ex cyathis aquæ calidæ III. in noctem: facit autem hoc medicamentum & ad lateris dolorem, & ad stomachi inflationem grauedinēque: coeliacis quoque qui subito uniuersa deſciunt, prodest: & dolenti superpositum uel circumdatum denti, & si exesus est in cavernam eius insertum, utile est. præterea ad horrores febrem præcedentes, quæ circuitum habent, datum ante horā accessionis, utilissimum est, sed prius corpore perfricato oleo calido. prodest & his qui sine horrore circuitu febrium uexantur, quamobrem lexipyretos hæc compositio dicitur. Alia compositio ad tussē aridam, & glutinosam, & difficulter excreantibus: purgat etiam interanea, uomicas & suppurationes, accipit hæc: lini seminis, urticæ seminis, nasturcij seminis, iris illyricæ

illyricæ radicis æquis ponderibus. hæc in puluerem redigi & misceri oportet cum melle, & frequenter ieiuno per coclearium dari. Stercus porcinum siccum inligatum phœnicio, & collo suspensum, tussim molestissimam sedat. Hyssopi — i. mentæ siccæ — i. pulegij sicci — i. mellis decocti — ii. marubij — i. papaueris — i. sunt qui addunt & sulphuris uiui semunciam, hæc tria permiscantur ut pseudoliquida sint, & per cocleare dantur, ita ut per triduum coclearia singula qui tussit ieiunus accipiat. Hederæ folia tria cum tribus granis piperis ex uini cyatho, & aquæ calidæ quantum sufficiat, prima die dabis, sequenti die folia quinque cum granis quinque, similiter ut supra, tertia die folia vii. cum granis vii. similiter ut supra, sed infirmo ex calda aqua dabis, mirabiliter tussim quamuis molestam, & uetustam sedabis. Ad diuturnam tussim quæ nunquam desinit, & satis molesta est, medicamen facies sic. laricis — i. piperis — i. croci — i. myrræ — i. marrubij tunsi succi quartariū, ficus siccas tres, mellis optimi quod satis esse æstimaueris. coques hæc pariter miscebis & conteres, ac sic ieiuno triduo continuo coclearia singula dabis, miraberis remediū, sed si necesse fuerit, intermissis diebus iterū ac sapius dabis, hoc etiā phthysicos sanat. Ad tussim ex perfractione collectā medicamen hoc utile est. aceti optimi heminā, aquæ heminā, hyssopi & v. tandiu coques donec ad medietatē decoquantur. tum heminam mellis boni despumati adijcias, & lento igne decoques ut spissescat: ante tamē quam mel adijcias, supra scripta colare debes, inde terna coclearia ieiunus & post cœnam accipies. Ad tussim remedium utile. resinam terebinthinam & mel despumatum pari pondere permixta cum ouo leuiter decocto, debebis ieiunus haurire.

Pulegium siccum ad mensurā cyathi & nasturcij tantundē in puluerem tenuissimū redige, & mellis optimi adijce quod sufficiat, ac decoque, & mane ac uespere coclearia inde singula accipe, miro aduersus tussim quamuis molestam remedio uteris. Ad tussim nocturnam & stomachi confirmationem remedium probatissimum sic. caricæ tres pinguißimas Africa

Caricæ Afri/
canæ

nas prima nocte accipies assatas super carbones, ita ut singulis caricis inferas piperis grana nouena lecta, & pulegij quod non fuerit in fumo aliquantulum: sed caricæ sic assare debes ne comburantur penitus, sed ut resoluantur, & ea hora qua te in lecto posueris, tum eas accipe & obserua ne quicquam postea loquaris, aut quemquam appelles, antequam obdormias: hoc obseruans per tres noctes facies.

Ad tussim præsentaneum remedium sic. radices rumicis minutæ eius quæ per campum se sternit, & mora fert paruula, colliges sine ferro, & earum p. iii. in aquæ s. xx. lento igne usque ad terriās decoques. deinde radicibus separatīs, ponderabis aquam, & quantum separata aqua pensauerit, tantum mellis optimi despumati admiscere debebis, & rursus utrumque mixtum tandiu decoques donec mellis spissitudinem habeat. deinde admiscebis

k 4 piperis

piperis optimi triti quantum æstimes posse sufficere ut sine molestia accipiatur, atq; ex eo medicamine mane & sero terna coclearia sumes. Marrubij fasciculum bonum in aquæ congio ad medias decoque, & ex ea aqua adiecto mellis aliquantulo, ieiunus cotidie singulos cyathos donec tussire desinas bibe. omne genus tussis efficaciter curabis. Fœniculi radicem uiridem nitidam in pila lignea contunde, atque eius succum ieiunus cum uino uetere per dies cōtinuos nouem in limine stans bibe, ualidissime aduersum tussim quamlibet molestam tibi proderit. itidem proderit & puluis ex eadem radice sicca factus, similiter potus. Porri contusi succus expressus cum oleo decoctus & epotus, plurimum tussientibus præstat. Verbenæ herbæ arefactæ tunsæ atq; cribratæ tenuissimi pulueris coclearia quinque maiora maioribus, minoribus pro ætate minora, sed sinceri ex uini aminei ueteris cyathis totidem, per dies quinque potanda dabis, febricitantibus ex aqua dari oportebit, mire tussientibus proderit. Scillæ interioris medullæ teneræ contritæ succum cum mellis pari mensura decoque, & inde etiam si minimum, quantum summus digitus recipere possit, ieiunus cotidie mane gustaueris, tussis molestia mire carebis. Tussis molestia cito liberare si obseruaueris remedium tale. piperis albi grana III. baccarum lauri grana III. in unum contunde, & adiectis aquæ calidæ cyathis duobus ieiunus bibe. deinde piperis grana V. & lauri baccas V. ex aquæ ut supra cyathis duobus bibe, deinde VII. & VII. ex aquæ duobus, deinde IX. & IX. ex aquæ duobus. & si tam molesta tussis fuerit ut non statim desinat, iterum diminuendo similiter facies, ut IX. & IX. & deinde VII. & VII. V. & V. III. & III. cū aquæ calidæ binis cyathis bibas. Cupressi bacca numero impares quàm minutissime tritæ & ex uino uetere ieiuno potui datæ, tussē potentissime leniunt. eiusdem tenera cauliculorum à ieiuno commanducata, ita ut succus transglutiat, mire sanant tussientem, si id adiectis semper impari numero cauliculis per triduum fiat. Myrræ, styracis, opij, croci, pares mensuras conterito, & de contritis ac permixtis speciebus globulos ex aqua cicerculi magnitudine facito, ac prius quàm dormitum eat tussienti tria catapotia deuoranda, id est transglutiēda dato, super quæ tres aquæ calidæ cyathos potandos adijcito. hoc remedio nocturna tussi laborantem cito liberabis.

Ventriculi gal
linacei mem/
brana

Ventriculi gallinacei membranulam qua sordes aqualiculi continentur, arefactam terito diligenter, & cum uino potui dato, humidam tussim sedabis. Tussē quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies, paruulorum etiam intra triduum sanat, qui sulphuris triti quantum tribus digitis capere potest, in ouo semicocto sorbili per triduum ieiuno, aut per quinque dies dederit. Hyoscyami — i. sulphuris semunciam, fellis terræ — i. piperis — i. gentianæ — i. opij 3 ii. marrubij — i. mellis despumati quantū sufficiat supra dictis speciebus, tritis cribratisq; miscebis, ac leuiter decoques, inde si quis tussi grauiter conflictabitur, pastillum ad magnitudinem fabæ

ieiunus

ieiunus mane hauriat, & in noctem cum calda aqua alium pastillum bibat, bonum ualde & utile remedium experietur. Scillæ bulbum unum purgatū tribus feruoribus in aqua decoques, & ex eo quod fuerit tenerrimum fumes — III. panacis & iris illyricæ, drachmas quaternas, ammoniaci — II. hæc omnia diligenter teres, sed scillam seorsum confricabis, tum omnia confundes, & mellis optimi despumati ad colligendum in unum medicamen quod sufficiat mittes, atq; inde laborati per codeare bis uel ter diebus singulis dabis, intra dies VII. etiā sanguinē excreantē & uerustę tussis molestia liberabis, dū aut deorsum purgatur, aut per uomitū pituitæ interius collectæ humor effunditur. Folia ulmi quæ orientem spectant, cum piperis granis totidē, sed impari numero trita, & cum falerno uino à ieiuno sumpta etiam purulentas tusses potenter emendant. Salis quantum intra palmā tenere potest, qui tussiet in potionē ceruisæ aut curmi mittat & calidū bibat cum dormitum uadit, neq; postea loquatur, sed tacitus somnū capiat, cito sanabitur si hoc uel triduo fecerit. Millefolium tritum ex aceto potum tussientibus atq; etiam stomacho ruptis & sanguinē excreantibus prodest, similiter prodest quinq; folium tritū, atq; ex aqua potui datum. Quinq; ouorum incoctorū uitelli cū uini ueteris aut mulsi cyathis tribus permixti, & calide per triduum poti, excreationes cruentas emendant. Nuces pineæ inanes contusæ in ollam mittuntur, & quot fuerint nuces, tot hyosciami uncia & aquæ sextarij adiiciuntur, hæc ad medias decoquuntur, atq; inde ad tussis remedium etiam phthísico bibenda ieiuno cotidie potio, etiam ex uino, si non erunt febres, salubriter dabitur. Si de tussi stomachū quis aut latera dolebit, herbæ uettonicę fasciculum cum suis radicibus in olla noua decoquat, cum aquæ lixiuæ s. duobus, donec ad tertias consummantur, atq; inde dimidium cyathum frigidum cum dolore urgebitur bibat. Vettonicam, nepetam, pulegium, æquali mensura cum uini s. duobus & salis pusillo, ad heminā decoques, atq; inde laboranti tussi & doloribus stomachi cyathos singulos ieiuno ut percodeare paulatim infundas per triduū dabis. Si quē tussis intolerabilis uexat, de lupi iecore arido uel exusto quantū uoluerit cōterat, adiiciatq; uinū mel & aquā tepidā, atq; inde ad diē cyathū ieiunus bibat, intra paucos dies mire sanabitur. Inuenta casu in uia portio de cribro impari numero foraminū collo inligata, tussi & suspirio remedio est. Ad tussē nimīā & ueterē remediū sic. marrubij sicci p. III. in ollā nouā fictilē mittes, & aquę fontanę s. XVIII. & decoques ad tertias. deinde ipsam aquā colabis, & in rudē ollā alterā mittes, atq; addes illic mellis optimi s. I. piperis triti semunciā, & iterū ad tertias decoques, ut spissum fiat. deinde diligenter in uaso uitreo repones, atq; ex eo ieiunus terna coclearia cotidie sumes. eque prodest marrubij uiridis succus cū mellis despumati pari mēsurā decoctus, & codeare pleno mane sumptus & uespere. Herba argemonia contrita, & ex uino uetere diluta potui data, unice tussientibus prodest, tamen

Folia ulmi

Cribri portio

tamen ut dixi qui remediandus est ieiunus accipiat. Betæ radix pipere adiecto conteritur, & ex eo ad piperis magnitudinem catapotia fiunt. inde bina ieiuno data deuorantur, donec tussis uitium consenescat. Fabæ solidæ granum infusum in aqua, adeoque inflatum ut plus humoris nequeat haurire, subito deuoratum, tussim mire tollit. Lotium humanum uetus adiecto croco ut odor eius occulatur exhaustum, ueteres tusses, & eos qui crassa pituita uexantur emendat. Si cui salua resiliens tussim mouerit, aliquis ei in frontem sufflet, statim definit. Ex ouo duro interius quod est, passo intritum adiectis aquæ calidæ cyathis duobus si antequam cubitum eas biberis, quietiorem à tussi maiorem partem noctis habebis, & eius potionis assiduitate sanabere. Faba fresa tussientibus in qua allium coctum fuerit, maxime prodest, uel ex melle in cibo sumpta, efficaciter remedium præstat. sed & purulentas excreationes cohibet & sanat.

Ficus sicca tres cum hyssopi modico, & paruo rutæ fasciculo, & quarto scenogræci purgati, cum aquæ nitidæ sextario propensæ in olla rudi ad medias decoquuntur & colantur, inde tres portiones per triduum tussi nimia laborantibus dantur, mirum remedium est. Seuum ouium decoctum & cum uino austero depotum, tussi medetur. Sandaracha quoque cum resina terebinthina ex ouo sorbili sumpta, tussim remediat. Vettonicæ pollinis drach. ii. in passi cretici cyathis duobus permixtæ aqua calida uti liter aduersum tussim bibuntur. Palmare remedium ad tussim sic. fœniculi sicci triti ʒ i. x. anethi similiter ʒ i. x. opij hispani ʒ ii. hæc iuncta ex melle optimo temperabis, & ex eo nucis auellanae magnitudine cum aqua calida mane ieiuno, uel etiam digesto ad uesperam dabis. Valde bonum & utile ad tussim qualem libet hoc remedium est: apij seminis ʒ iii. hyosciami ʒ ii. anethi ʒ iii. opij ʒ ii. mellis quod ad colligendas & glutinandas species supradictas sufficiat, cum in puluerem fuerint redactæ. Tussi & cruditati medetur hoc medicamen. costi — iii. cinnami — ii. piperis ʒ v. item piperis longi ʒ v. opij ʒ ii. croci — i. mellis quod satis ad hæc trita temperanda & catapotia facienda, quæ cum calda aqua & mane, & sero, sed interiectis uicibus dari oportet, quod similiter & de supra scripto medicamine fieri debet. Aquam in qua rutam, & hyssopum, & rosam siccam, decoxeris uino inmiscere, & ita bibendam ieiuno offerre tussienti, cito subuenies.

In ouum sorbile mastiche puluerem mittes, sed opus est ut mox coagitatum statim sorbeas, ne dilatione fiat crusta: quo exhausto facile tussim sedabis, si id sæpius feceris. Fabæ grana quinquaginta tosta in furno, piperis totidem, tundes & cribrabis, & pulegij tantundem mensuræ quantum fabæ est in puluerem rediges, ac simul melle consparges, & coques in olla rudi atque agitabis ne conburatur. postea de tepefacto medicamine per septem dies singula codlearia, siue mane, siue sero, tussi laborantibus dabis, cito subuenies. Herba centauria trita ex uino dulci bibitur, mire prodest etiam

etiam his qui sanguinolentum aut purulentum extussunt, quos phthysicos dicunt. Vuam passam enucleabis ad ponderis libræ sextantem, & diligenter teres, adijcies sinapis optime separatim triti libræ sextantem, ac deinde adiecto aceto scillite cum mellis modico teres et miscebis, ita ut eam spissitudinē habeat, ut pastilluli fieri possint, nō tamē grādes, inde qui phthysi & diutina tussi laborat, singulos cū calda aqua ieiunus mane, & similiter dormitū uadēs ad uesperā sumat. Cerui pulmones cū suis gurgulionib. uirgulis tenso, in fumo donec arescāt suspende, & ex his aliquid cōtusum tritūq; diligenter adiecto melle, ecligmatis modo phthysico dato, quē sanari citissime uoles. Lacerta uiridis uiua immissa in uas fictile nouū, & cū uini s.iii. decocta ad cyathū unū, incredibiliter phthysico pdest, si ex uino eo mane ieiunus bibat cocleare unū. Qui phthysi laborabit, laser tritū in aqua tepida ieiunus cotidie bibat, potēter remediabitur. Cācros marinos impari numero exustos uel aridos tritos, & baccas laureas impari numero tritas, adiecto melle atq; adipe anserina remissa, æquis pōderibus, uniuersa permixta unum corpus facies, atque æqualiter in duodecim partes diuides, & in cibo aut in portione laboranti phthysico dabis, mire proderit. Oua incocta duo in calice diffundes, & deijce olei optimi ʒ ii. & axungiae uetustissimæ in trulla ad calidā remissā ʒ ii. & coagitato ac permixtum phthysico tepidū cotidie da bibendum, donec sanet, ualde proderit. Qui phthysi adficiuntur, Phthysicorum habitatio maritima loca uitare debent, atq; illic maxime ubi pix conficitur commorari, ibiq; coclearum carne cum uino excoctarum assidue uesci. Picem præcoquā, siue quam uiscosam uocant, & rubricam scythicam, quam alij pissasphaltum uocāt cum seui ceruini remissi cyatho uno & lactis bubuli uel ouilli pari mensura, si quis iam periclitanti phthysico in potu uel in cibo cotidie dederit, mire ei subueniet. Mus gliris degluptus & cum oleo ac sale assatus pleumoniticis uel empyicis cibo datus, mire succurrit, eos quoque qui purulenta excreant celerrime sanat. Marrubij uiridis fasciculum, & ambrosiæ fasciculū, & abrotani fasciculum, mitte in ollam semodiale nouam, & uini s.iiii. & decoque ad sextarium, tum exprime herbas, & cola, & adijce in ollam mellis optimi sextarium & postea decoque ad crassitudinē mellis, ex eo uteris ieiunus cotidie plena ligula ad sanguinis reiectionem sedandam, & ad stomachum confirmandum. Butyrum nitidum & tantundem mellis optimi despumati coquito donec color rufus sit, & in pyxide cornea recode, atq; inde mane ieiuno singula coclearia dato, qui pulmonis exulcerati uitio foetidum olet, uel purulentum & foetidum excreat.

Axungiae suillæ uetustæ uncia tres, ex uini uetustissimi cotyla una decocta, potui phthysicis data potenter remediuntur. Anethi sicci ueteris puluerē, & resinæ pityinæ puluerē, cū adipe uetere anserino aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico coclearia tria, & uespere tantundem dabis, mire subuenies. Ad eos qui sanguinem excreant remedium efficax situr

turis masculi diligenter triti, drach. ii. ammoniaci unam, cum aceti hemina si mul contemperabis, ita ut bibi possit & laboranti ieiuno hæmoptoico dabis. Si quis purulentum tussit, ouum crudum cum pari mensura succi de porro sectiuo expressi, tantūdemq; optimi mellis permixtū, calefactum ieiunus sorbeat. Ad excreationem cruentam remedium sic. cocleæ elixatæ teruntur, & ex aqua calida à ieiuno bibuntur, nec non ad idem cocleæ inlotæ ex aqua marina coquuntur & deuorantur. Phthificis & empyicis prodest aqua in qua cydonea mala cocta fuerint, assidue propinata, ipsa etiam si incocta manducentur iuuent. Spongiæ africanæ exustæ cinis cum succo porri sectiui, haustus empyicos sanat. Rafani cocti cibo sumpti sanguinolentas excreationes celeriter emendant. Gummi optimum in ore solutum & deglutitum, summo empyicis remedio est.

Ruborum in quibus mora nascuntur cauliculi teneri tunduntur, ex his succus exprimitur, qui in sole ad crassitudinem mellis spissatur agitatus, hic haustus sanguinolentam excreationem efficacissime cludit. eorundem ruborum cauliculi teneri ex uino austero discocti eduntur. idq; uinum etiam merum potatum sanguinolenta excreantibus prodest. Coagulum ceruinum, siue leporinum, siue hedinum, in potione solutum bibitur utiliter ab empyicis uel hæmoptoicis. ceruini quoq; cornus exusti cinis in potione datus similiter medetur. Bubulus sanguis uel hædinus sanguis recens cū pari mensura aceti discoctus sanguinem excreantibus prodest si per cocleare assidue degustetur. Glutinum quo charta glutinatur calidum in modum sorbitionis hauritur, uel ex aqua calida sanguinem excreantibus datur.

Glutinū char/
tarum

Nuclei amygdalarum, triticum, amylon, & menta, trita in qualibet potione utiliter ab hæmoptoicis uel empyicis hauriuntur. Semen salicis tritum, & ex uino austero sumptum, sanguinem tussientes sistit, & uitiiu potenter emendat. Hederæ baccæ quæ sunt luteæ in pari numero tritæ & ex aqua tepida potæ phthificos sanant. Herba uettonicæ folia in umbra arefacta & tunsa cribrataq; reponito, atq; inde laboranti uulso uictoriatu argentei pondus ex passo bibendum sæpe præbeto. quidam quo potentius herba huius auxilium facerent, adiecto melle cribratum puluerem cōprehenderunt, atq; inde fabæ magnitudine dederunt laborantib. phthificis, uulsi, & reumaticis, eosq; qui etiam purulenta excreabant incolumitati solidæ reddiderunt. Ad phthificos remedium & præsens & maximū, nam etiam uitæ dubios sanat, & quibus spes superesse nulla uideatur. equi saliuam uel spumam cum aqua calida bibendam per triduum dabis, etiam quem tussi intoleranda & diutina laborare uideris, hoc remedio liberabis: ægrum quidem sine cunctatione sanabis, sed equum mors subita consequitur. Qua cruda duo in calicem uerguntur, eo adiiciuntur olei optimi — v. gari floris — v. passi cretici — v. cumq; hæc in calicem conieceris, axungia uetustissimæ — v. in uase igne dissolues, eundemq; liquorem calidū cæteris rebus

Equi salina

rebus adijcies, omniaq; pariter super aquam feruentem remittes, & calida phthificis bibenda præbebis. Herba senecionis uiridis contusa & expressæ succus ad mensurâ cyathi unius per dies singulos potui datus, phthificis miro remedio est, si interiectis diebus uel septies propinetur. Rutæ teneræ contritæ cum ramusculis suis & expressæ succus, cum aliquantulo bitumine, ex uino uetere calido, phthificis celeriter, similiter & empyicis in potu medetur. Antidotū phthificis incōparabile sic. piperis albi ʒ III. myrræ ʒ I. opopanax ʒ I. turis masculi ʒ I. opij ʒ I. croci siculi ʒ I. zingiberis ʒ II. laseris ʒ I. rutæ siccæ ʒ II. abrotani ʒ II. narcissi ʒ II. uettonicæ ʒ II. marrubij ʒ II. pullegij ʒ III. mellis despumati optimi s. i. uini aminei quartariū, papaueris triti ʒ I. ex quocūq; liquore hoc phthificis propinatum ualde prodesse memoratur, ita ut de cōtritis diligenter mixtisq; speciebus catapotia fiant magnitudinis fabæ, quæ aut integra hauriēda, aut liquefacta dētur & mane & uespera.

Trochiscus dielectru præstātissimus ad hæmoptoicos, id est sanguinē uel excreantes uel uomētes, uel eos qui maxime cū tussi sanguinē iactant, huius cōfectio sic. croci ʒ xv. succini ʒ xv. mastiches chiæ ʒ xv. iris illyricæ ʒ xv. opij ✕ iis. psyllij quod est semen nigrum minutum pulicibus simile — iis. hoc semen coques in hemina aquæ, donec densa fiat, quemadmodū de lini semine, quam colabis postea, & reliqua omnia trita ex hac aqua colliges, & formabis trochiscos habētes maximos ʒ III. s. alios ʒ III. minimos usq; ad ʒ I. s. Ita ergo facies ut pro ætate unusquisq; & pro corporis firmitate accipere possit.

Trochiscus
dielectru

Ad eos qui sanguisugas inscī deuorant, cīmicum in carbonibus positorum fumus remedio est, si ore hianti & faucibus apertis excipiatur, eñci enim & expelli deuoratas sanguisugas hac ratione certissimum est. In eo aceto in quo prius ferrum feruens sit extinctum, butyrum miscebis & calefactum paulatim, si absorbeatur eñciet de stomacho sanguisugas. Ad stridorem pectoris deponendum sinapis optimi triti cyathos duos, & mellis optimi despumati cyathum miscebis, & ieiunus die calido, aut in loco tepido gargarizabis, & sines patenti ore humorem decurrere.

Sanguisuga
uorata

Ne media doleant, luna septimadecima semper alij incocti terna grana purgata transgluti, mire proderit. Corallium tritū ex aqua potui datū, reiectionē sanguinis reprimīt, cui rei & castaneæ medentur si coctæ quam plurimæ māducentur. Ad tussē Vindiciāni medici remediū singulare. sulphur uiuum teres, & inuolues de axungia porci uetustissima, & dabis ut transglutiat tres pilulas prima die, secunda duas, tertia. i. tales autem pilulæ erunt ut facile transuorari possint, hoc remediū etiā equis tussientibus prodest. Ad tussē remediū efficax: herba quæ gallice calliomarcus, latine equi ungula uocatur, collecta luna uetere liduna die iouis, siccata prius in ollā nouā mittitur cū prunis ardentibus quæ intra ollam mitti debent, superficies sane eius a argilla diligenter claudi debet, & calamus inseri, per quē humor uel fumus caloris hauriatur intra os, donec arteriā omnē & stomachū

penetret

penetret. Compositio ad tussē mellis despumati p. i. anethi seminis —
 iii. piperis — i. hæc diligentissime trita miscentur melli, ut cum usus exegerit
 bis in die terna coclearia qui tussi laborabit accipiat. Compositio ecligma
 ti ad pulmonem corruptum reparandū. marrubij fasciculum unum, hyssop
 i fasciculū i. glycyriæ — iii. iris illyricæ — iii. inulæ — iii. nuces pineas resi
 nosas v. aquæ s. vi. mellis p. v. omnia hæc in aquā nitidā infundes, ita ut ad
 tertias coquantur, hoc est ut simul uniuersa ad trisextium ueniant, posteaq;
 addideris superscriptū mellis pondus, ut ad mellis ueniant densitatē, de qui
 bus colatis & in uitro cōditis, terna mane coclearia, terna uespere, qui supra
 dicta ualitudine laborabit accipiet. Descriptio ecligmati ad pulmonē cu
 randū. herbæ gladiatoricæ succus, lilij siluatici succus, marrubij succus, equis
 mensuris parabitur. deinde quantū de tribus speciebus fuerit succi, tantū mel
 lis mittetur, ita ut postea in sextarium huius permixtionis tria coclearia olei
 uiridis mittantur, quod tandiū postea coquetur, quādiū medicamen ad mē
 suram mellis ueniat. ex hoc ieiunus accipiat terna coclearia, & post cōnā ter
 na, qui pulmonis uitio laborabit. Confectio unctionis ad ipsam pulmo
 nis causam, olei mollis s. i. cymini quartariū, lento igni tam diu coques, quā
 diu cyminum percoquatur, quod postea colabis, & addes olei chamæmeli
 ni heminā, olei anethini quartarium, olei rosei quartarium, olei ranacei he
 minam, medullæ ceruinæ recentis — iii. adipis anserinæ atq; porcine recent
 is — vi. butyri recentis sine sale — vi. ceræ punicæ — iii. hæc omnia ad uapo
 rem soluta miscentur, & quādo æger ungi debet, tolles ex eo — vi. ad tridua
 nam unctionē, & addes illic succi de fœnogræco — ii. febris fugiæ — ii. lactis
 humani quartarium, quod lac sub hora qua æger ungedus est mittatur, nec
 calefaciat cum ceteris speciebus, & iacens in lecto ungatur lenta satis manu,
 sed ante lucē postquā unctus fuerit statim lac uaccinum bibat eadem hora
 mulsum, nō coctum dum calet.

AD SVSPIRIOSOS VEL AD DYS-PNOICOS, ET
 omnes causas arteriarum, de quibus ruptis sanguis emanat,
 & ad uomitus restringendos, & prouocandos, & ad sitim ar
 cendam, & ad singultus inhibendos, & ad reumaticos
 & uulsos, remedia rationabilia & physica diuer
 sa de experimentis. CAPVT XVII.

Ad suspirium facit bene acetum quod scilliticum uocant, coclea
 rio ter quaterue sumptum ad diem. prodest & scilla argilla
 circumdata & furno cocta purgatis exterioribus putaminibus,
 & quod eius tenerimum est tritum, adiectis mellis attici dua
 bus partibus & aceti boni una parte, atque ita decocta & per ligulam u
 nam semel in die sumpta. Profuit multis ad suspirium uel dispnoeam
 depellendam, pulmo uulpis uel iecur in olla fictili exustum, atq; ad cinerē re
 ductū & datū ad diē ieiuno, mēsurā cocleariorū triū, cū aquæ cyathis tribus
 si febris

vulpis pulmo

si febricitabit, si sincerus erit ex uino uetere. profuit & pulmo cerui eodē modo arefactus & datus. Prodest suspiriosis hoc medicamentum euidēter, aluminis fissi ✕vi. opij ✕i. aqua exigua opiū diluitur, miscetur alumini ante trito. fiunt globuli ciceris magnitudine, dātur ieiuno ante cibum quaterni aut quini. hoc medicamentum & ad sanguinis eruptionem ex interioribus partibus facit, & ad ueterem tussē, & ad phthisicos, uel purulenta excreantes. Hoc quoq; medicamentum ad suspirium satis commode facit, sulphuris ✕i. nitri ✕i. abrotani quod tribus digitis cōprehendi possit. hęc contunduntur & teruntur curiose, cum opus est dantur ex his ieiuno coclearia duo cū duob. cyathis aceti calidi. Aliud medicamentum strumis & suspirio efficax, facit aut & ad lumborum diutinum dolorem, & ad paralyfin, & ad hydropicos, & ad lienosos, conficitur sic. brionia, id est albæ uitis radicis, ✕xii. iris illyricæ ✕xii. ammoniaci guttē ✕xii. asparagi radicis ✕vi. scille bulbi crudi tenerū ex interiore parte ✕xii. tragacathi ✕vi. his mellis miscetur quod sufficiat, sed prius contusis diligēter & tritis donec ceroti habeant temperaturā. inde cum opus est datur ieiuno ✕i. cum aquæ mulsæ cyathis tribus. Balsami semen tritum potum ex uino prodest suspiriosis, caducis, phreniticis, pleuriticis, & ad omnia uitia quę in thorace subsistūt, pulmonis & suspirij causis medetur. Thymū tritū potū ex uino extenuat & calefacit quæ sunt in stomacho grauia, unde suspiriū nascitur, uentrem quoq; releuat, sanguinē extenuat, & quæ sunt glutinosa & herentia in thorace & faucibus detrahit. Origanum cum croco tritū, potatūq; cum uino suspiriosis prodest. Hyssopū quoq; aridum contusum & cretum ex aqua, aut uino, aut aceto, aut melle datum, aut decoctū cum aliquo supradictorū liquorū, suspiriosis medetur. Marrubiū aridum tritū cū mellis cocleario sumptū, uel succus eius potus, æque suspiriosis remedio erit. Chamædrys extenuata tritaq; & pota prodest suspiriosis, quæ propter crassitudinē suā liquore aliquo etiā aqua extenuari debet, & sic accipi. Herba tiniatica contusa & ex melle cocleario sumpta suspiriosos curat. rutę quoq; atq; herbę blattarię succus per se datus, aut radices earū incoctę aqua, & potui datę similiter prosunt. nec nō & capparis radices idē præstāt, si ut supra scriptū est accipiātur.

Resina terebinthina deuoratur ad magnitudinē fabæ ægyptiacæ ab eo qui suspirio laborat uini cyatho supersumpto, quæ res magno remedio est.

Centaureæ tenuis succus quantum nux auellana recipit cum aqua mulsæ datus, uel ianthidis herbæ quæ humidis locis nascitur unius fruticis, folia trita cū cyatho aquæ data, suspiriosis plurimū prosunt. uino uti oportet suspiriosos in q̄ cetauræ, absinthij, origani, & tragorigani, & hyssopi, & thymi, & pulegij, & rutæ fasciculi retracti fuerint decocti. Cupressi pilulæ tritæ potæ ex uino faciunt bene, non solum ad suspirium sed & ad iocineris & pectoris & uulvæ dolorem, si fœminis dētur: folia aut eiusdem cū ruta trita & pota pectoris tollunt dolorem. similiter cortex & radix cupressi decocta

ad eadem profunt, sed faciunt & ad phalangiorum morsum, si extrinsecus imponantur emplastri more composita. Acetum ex scillæ bulbo factum mirifice prodest suspiriosis: similiter acetum ex thymo, origano, pulegioq; confectum prodest, si assidue degustetur. utiles sunt inter initia quavis molesta, suspiriosis sorbitiones de porro capitato factæ, & ex urtica atq; nasturcij semine. perungi autem eos oportet rebus calefacientib. certe pyretro cum oleo decocto, gestationes quoq; per viam myrteam profunt, & si super lectum suspendatur illis myrtus, remedio erit.

Ad suspiriosos remedium salutare, spumam de ore mulæ collige, & in calicem mitte, atq; ex aqua calida siue uiro seu fœminæ quæ hanc molestiâ patitur continuo da bibendâ, homo statim sanabitur, sed mula morietur. Ad suspiriosos sanandos fel ursinum aqua dilutum bibendum optime datur, intra paucos enim dies potenter medetur. Ad suspiriosos remedium potens. herbæ salutaris fasciculum, & ficorum africanorum aridorum selibram, ex aquæ fluuiialis heminis tribus decoquito ad heminam, eamq; potui dato per triduum.

Ad sanguinis eruptionem siue ex arteria siue ex pulmone uel pectore, benefacit symphyti radix, quam quidam inulam rusticam, quidam alium gallicum uocant, lota hac aqua frigida & rafa cultello eburneo uel osseo. datur sextans libræ ex ea, aut eo amplius, uel quantum potuerit debet manducare & deuorare cui opus est, neq; enim amara est. oportet autem eo die acetum non gustet quod interdum per se solum magnifice solet prodesse. sed huius radice effectum resoluit si cum ea detur. Benefacit ad arteriæ eruptionem polygoni succus cyathorum duum aut trium per triduum datus. & plantaginis tritæ eodem modo datus succus, plurimum prodest. cretæ quoque samia denarius unus, sumptus ex aqua frigida rigore detracto, cyathis tribus ualidissime iuuat. herbæ etiam polygoni, quæ ut opinor tiniaria uocatur, fasciculus quantus manu comprehendi possit, in tribus heminis aquæ decoctus ad tertias, recte medetur eruptioni sanguinis ex arterijs, si quis inde laboranti cyathostres ieiuno per triduum dederit. oportet autem sentienti uulnus interius, loco ipso sed à foris spongiam cum aqua frigida recenti imponere, uel ex aceto acri, sed frequenter mutare, ne concalesceta noceat, & uetare artus constringi quod plerique medicorum faciunt, ignorantes quia incitatur sanguinis eruptio musculorum compressione. quandoquidem omnis constrictio in utranque partem exprimit uenam.

Faciunt & composita medicamenta ad sanguinis eruptionem quorum hoc est præcipuum: acaciæ succi uncia, hypocystidos qui est succus rosæ siluatice, quam caninam quidam uocant, uncia, balauustij qui est flos mali granati quo coriarij utuntur, uncia, opij semuncia. balauustum cõtunditur & cribratur, uel siccum in mortario teritur, cætera pridie macerata in aqua commiscuntur diligenter, & pastilli inde finguntur quidam maiores, quidam ad denarij semis semidantur

dantur resoluti iuxta ætatem uel uirtutem infirmi ex aquæ frigidæ cyathis tribus aut duobus. hic pastillus benefacit & ad dysentericos & ad torminosos. Alter pastillus ad sanguinis eruptionem mirifice faciens. accipit hæc: tragacanthi ✕ ix. samia cretæ ✕ vii. rutæ ponticæ ✕ ix. glycyrrizæ succi ✕ v. symphyti succi ✕ vii. gūmis ✕ iiii. hypocystidos succi ✕ vii. turis ✕ v. aluminis liquidi ✕ v. opij ✕ v. amyli ✕ vi. myrræ ✕ v. croci ✕ vii. plantaginis succi ✕ iiii. & passi myconi quod satis erit, tritis diligenter supra scriptis speciebus miscbitur. fient pastilli ad denarios singulos & ad semisses, qui pro ætate aut uiribus infirmi ex aquæ tepidæ cyathis tribus ieiuno dabuntur.

Ad reiectionem sanguinis ex ore manantis symphyti radix in uino decocta salubriter bibitur. ligustri quoque succum ieiuno per triduum dato, statim subuenies, quæ res & torminosis & dysentericis est salubris.

Si ex quocunq; corporis loco sanguis per abundantiam nimiam exuberet, & fluat, herbæ sabinæ succus quantus uidebitur, siue uiridis, siue siccæ contritæ, ex uino picato uetere optimo ieiuno per triduum dabitur, sanabit hæc potio etiam in uitæ discrimine constitutum. facit autem & ad colicos & ad dysentericos, quibus tamen decocta datur.

Qui subito sanguinis uomitu laborat, coralliū contusum & in puluerem redactum ex potione mixta calida bibat.

Ad uomitum nimium reprimendum sulphuris uiui pusillum & ramenti de cornu cerui tantundem, in ouo sorbili tritum & permixtum bibi utile est. His qui cibum non continent, aloes minimum cum frigida aqua potui datum, plurimum prodest.

Personaceæ herbæ radix contusa adiecto modico sale & uino sparsa, & cotidie recens imposita super tumorem stomachi uomicas omnis per sudorem emanationesq; occultas potenter expurgat.

Mandragoræ drach. hyoscyami tantundem, opopanacis idem, croci siculi tantundem, myrræ atque turis similiter, gummis itidem, omnium specierum pares mensuras tere diligēter & in puluerem tenuissimum redige, atq; ex uino uetere collige, paulo crassius quàm spissitudo sit mellis, ex eo medicamento ad mensuram uictoriati, id est dimidium drach. dabis ruptum & infirmum stomachum habēti in tribus cyathis aquæ calidæ eunti dormitum, beneficium remedij prima statim potione sentitur, secunda incredibilis profectus est, tertia curatio omnis potentissime explicatur.

Ouum incoctum in calicem defunditur, & testa eius succo marrubij impletur, & in ipsum calicē defunditur, & mellis optimi despumati tantundem, omnia hæc in se permiscētur, ac tepesacta hauriuntur, mirummodo uomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantē stomachum perducunt.

In ouo sorbili cimicem unum contritum ieiunus ignorans qui sorbeat, desinet uomere, hoc sæpe expertum est.

Compositio medicinalis ad arteriam sanandā sic. costi ʒ iii. spicanardi ʒ iii. piperis ʒ iii. radiceis lappæ maioris, id est herbæ personaceæ ʒ iii. hæc omnia simul teres & ieiuno in balneo ex uino candido bibenda protinus dabis.

Herbæ uetto-
l 3 nicæ

*Victoriatuſ di
midium drac.*

nicæ folia arefacta cōtusa cribrataq; profunt suspiriosis si ex eo puluere co-
 clearia singula ex aquæ calidæ cyathis duobus ieiuni interiectis diebus, do-
 nec sanentur biberint. Aqua quæ in arborum lacunis cauisq; corticib. con-
 sistere cōsuevit, suspirioso potui data celeriter eū sanabit, atq; omni periculo
siti sedande liberabit, si adsidue uel ipsa pura calida uel mixta potetur. Sitim quamli-
 bet molestam reprimes, si aquam tepidā cum oleo permixtam biberis & cō-
 tinuo uomueris, denuoq; si necesse fuerit id facies, quo sitis maxima cōsene-
 scit. Gallinacei oui uitellū semicoctū oleoq; permixtū si quis sorbeat siti-
 re desinet. Lapidē de aqua fontana sublatū statim sub lingua pone, & il-
 lic aliquandiu tene, sitire desines. Glycyriæ surculū paruum sub lingua
 habeto, & saluā quæ creuerit trāsglutito, quo facto neq; sities, neq; os tibi
Singultus inarescet. Ad singultus inhibēdos, festucā quā bibēs in calice acceperis pro-
 tinus supercilio sinistro imposito, continuo remediū experieris. In aquā
 calidam manus missæ, diuq; illic retentæ singultus crebriores inhibere dicū-
 tur. Anulus in sinistra manu in medio digito positus, uel ibidem transla-
 tus, singultus statim compefcit. Si quis singultiens aceti scillitici cocleare
 plenum acceperit, statim singultire desinet, idē præstat & aquæ satis frigide
 adsiduus gustatus, & si quis spiritum introrsum reuocet & aliquandiu conti-
 neat, similiter remediabitur, nec minus huic rei prodest sternutamentū in tē-
 pore excitatū. Herbæ trixaginis contusæ in lignea pila succus expressus
 cum uino calido potui datus, ruptos siue uulsos & reumaticos efficaciter sa-
 nat. Asparagorum radix ad pondus denariorum duorum, & brassicæ fo-
 lia tantundem mensuræ contrita atq; ex uino nigro uel austero potui data,
 uulsis & reumaticis mirifice profunt. In pila in qua frumentum tunditur
 quantulumcunq; sordium aut pulueris inueneris collige. itemq; in eo loco
 uel foramine in quo ianuæ pessuli descendunt quidquid reppereris collige,
 & in unum permisce & tacite uel occulto loco in potionē aut cibum uulsi la-
 borantis insperge, continuo malū dolorq; sedabitur. Serpentis senectus
 id est exuuiæ licio alligatæ, & uulso circumdatæ mire profunt. Stercus uer-
 ris primo uere collectum arefactumq; & tritum in potionē datum efficacis-
 sime uulsos & reumaticos sanat. Ad eos qui sanguinē per os proijciūt re-
 mediū tale. testē nucis maioris cōbustę diligenter terātur & cū aceto dentur:
 sed si febricitat cui medēdū est, cū posca accipiat pro modo ut causæ sūt, aut
 ætas uniuscuiusq; patitur, id est ut unius nucis testæ, aut duarū, uel etiā triū
 dent. Cōpositio ecligmatij qd facit ad phthísicos & ad eos quib. pulmo
 per distillationē uuæ uulneratus est, iris illyricę — i. spicæ celticæ — i. hyso-
 pici — i. ameos — ii. resinæ terebinthinæ — ii. piperis — ii. erui russi — ii. bu-
 tyri — vi. mellis despumati. p. iii. & — ix. ea quæ in puluerem redigēda sunt
 tundes & diligētissime cernes, resinā uero & butyrum liquefacies lēto igne.
 postea melle permixtū totum suprascriptarum specierum puluerē colliges,
 & simul commaceratum in doliolo uitreo repones, utendum cum usus ex-
 egerit, ita ut mature ieiunis terna coclearia dentur.

HVMERORVM ET CERVICVM DOLORIBVS ET OPIS
thotonicis, & hircosis, & unguibus & paronychijs, remedia rationabilia &
phyfica diuerfa de experimentis. CAPVT XVIII.

HVMERI dolorē mustelę exustę cinis tritus, & cū cera permixtus
ac subactus, & ceroti more inpositus, mire sanat. Ad ceruices
& neruorum subitos aut ueteres dolores & cōtusiones, medica-
mentū ualde necessariū, quod diasteaton dicitur sic, mastiches Diasteaton
— III. olei rosei librā, olei gremialis selibrā, uel quod sufficiat. cerę ponticę li-
brā, seui ceruini librā, medullę ceruinę librā, adipis pullinę lib. adipis anseri-
nę lib. adipis scrofinę p. II. scenogręci succi heminā, lini seminis succi hemi-
nam, ibisci succi heminā, chamæmeli fasciculū, anethi surculos VII. mastiche
cū oleo rosaceo in mortario conteratur. species uero suprascriptę lento igne
decoquātur, & succi cum cera seorsum misceantur, & omnia mixta colentur.
sic postea mastiche cū oleo supermittatur, & misceantur omnia diligenter,
mixtaq; coagitentur ad focum, & refrigerata in dolio uitreo reponātur, quī
bus cum opus fuerit ceroti more uteris. Ceruicis dolor inflexibilis, quem
opisthotonon gręci uocāt, leuatur urina caprę aurib. infusa, aut bulbo trito
cū fimo eiusdē caprę ceruici inlito, sed nihil utilius est medicamēto diastea-
ton de adipe diuerfa facto quod suprascriptū est. Ad ceruicū dolores re-
mediū physicū sic. ieiunus dextrā manū saliuā tãge, & dextrum poplitē per-
frica, deinde sinistra manu sinistrū, & hoc ter per singulos poplites facito,
statim remediabis. Butyro & adipe ursina perunctę ceruices statim sana-
buntur. Cerę selibrā, olei cyprini selib. absinthij uiridis cōtusi — II. simul
ad ignē permisce, & pro ceroto utere ad omēs ceruicū dolores. Rigor cer-
uicis adipe anserina uel potius gruina perunctus, uelocissime mollietur.
Fici folia & poma eiusdem immatura contrita & inposita ceruici subueniūt.
Neruorū omniū rigori & perfrictionib. cito subueniē malagmate tali: olei
laurini p. I. resinę terebinthinę p. I. picis liquidę p. I. axūgię ueteris p. I. deco-
ctis & pmixtis unā his speciebus. nerui rigētes et offensi salubriter perfricātur.
Opisthotonicis & tetanicis lotium caprinū cū aqua mixtū efficaciter pro-
dest, si ieiunis potui det. Summū opisthotonicis & arhriticis remediū &
multis experimētis pbatū cōficiē sic. castorei, piperis albi, petroselini, æqua-
les portioēs simul tūdes & cribrabis, atq; inde cocleare unū cū uno cocleari
mellis & aquę calidę cyathis duob. ieiuno ad diē dabis. Farina lini semi-
nis addito nitro ex uino calido in modū malagmatis tēperat, & imponitur
ceruicū dolori, statim medetur. Farina quoq; hordei cū ficu arida tun-
sa permixta & inposita idē pręstat. Lenticula in aceto discocta, ceruicib.
malagmatis more adposita, dolores earum mitigat. Ad ceruicū tumo-
res sedandos, ouorū uitelli cocti cum adipe anserina inliniuntur, felle capri-
no equis pōderibus permixto, atq; inde ceruices fricātur. Rigores ceruicū
seuo bubulo optime perfricātur, nā cōtinuo mollescūt, & dolor oīs abscedit

Herbæ uettonicæ contritæ succus ad scripulos duos adiecto mulso potui datus, dolorem ceruicū leniet, sed febricitati ex aqua calida dari oportet. Sal in sacco calefactus impositusq; humeris, omnē dolorem optime discutit, si assidue commutetur ut calidior ponatur: lana quoq; succida ex oleo calido humeris adposita medetur. Spongia leuiter mucrone

*Hircus alarū
factor*

quo homo occisus est ad tacta, & calida humeris adposita medetur, cætera uero quæ sunt in lacertis brachiorum & cubitis, & digitis, ac neruis & articulis causaria, acopis & calefactorijs & remedijs diuersis curantur quæ uarijs locis sunt adscripta. Ad hircos & alas foetentes remedium sic. hirci ma-

turioris cornu rasum uel exustum cum felle hirci miscetur, & pondere equo myrra adiicitur, atq; inde ascellæ demptis prius pilis assidue perfricantur.

Alumen scissum styraci mixtum, si in unum conteras, atq; alas foetidas assidue perfrices, bonum illis halitum excluso tetro odore præstabis.

Caro uitulina recens cum aceto cocta, madidaq; alis imposita, foetorem hirci teterrimum tollit. Myrra sicca tinsa assidue alas confrica, uitium foetoris mire emendabis. Laserpitiū uetustissimū tunde cribra, atq; inde alas perfrica, similiter proderit. Nitro ex aqua diluto, uel alumine uino remisso utere quam sæpissime ad alarum foetentium emendationem.

Ad paronychiā & suppurationes unguiculorum glandem tritā cum sapone adpone, ibiscum quoq; cum axungia & pane trito impone. Ut excussi ungues cito resurgant, quinq; folium cum adipe qualibet tritum imponitur, oleastri quoq; folia commanducata recentibus unguiū uulneribus recte imponuntur. Paronychiæ stercus ex auriculis impone, & lin-

teolum super alliga, mirabere remedium. Ad idem uuam passam enucleatam cum ture trito subactā sicut cerotum linteolo inductam imponi oportet. De paronychia parietem continges, & rursus digitum ducens dices ter, pu pu pu, nunquam ego te uideam per parietem repere.

Ad digitorum & articularum subluuium uel suppurationem sedandā, atramentum scriptorum ex aceto tempera, & de pinnula inline digitum uel articulum dolentem, lucernæ quoq; fungum contere & impone paronychiæ uel digito contuso. Ad cubiti uitium uel dolorem spuma argenti trita cum oleo rosaceo, emplastri modo utiliter admouetur.

AD LICHENEM SIVE MENTAGRAM VEL IMPETIGNEM & ad elephantiasim, & lepram, & exanthemata, & maculas, & liuores, tumoresq; de facie abolendos, & ad genas scabras, & cicatrices malarum purgandas, & ad lentigines, & stigmata delenda, uerrucasq; tollendas, remedia rationabilia & physica diuersa de experimentis.

CAPVT XIX.

Ad li-

Ad lichenem sine mentagram, quod uitium neglectum solet Lichen
Mentagra
per totam faciem & per totum corpus serpere & plures homi-
nes inquinare. nam Soranus medicus quondam ducentis ho-
minibus hoc morbo laborantibus curandis in Aquitania se
locauit. huic ergo ualitudinī maxime medentur cantharides tritæ & inli-
tæ cum succo uuæ amineæ, & cum seuo ouis uel capræ, sed prius facie lota
& nitro diligenter curata medicamen imponitur.

Adeps uituli marini inposita mentagræ plurimum prodest.

Ficulni caules teneri in aceto excocti triti & inliti mentagræ medentur
Idem præstat ibisci radix cum lupino & aceto ad tertias cocta & adposita.

Flos uisci cum calce subactus & adpositus mentagræ ualde est utilis.

Ad impetigines detergendas farinā eri mixtam, cum aceto frequenter
inducito.

Olei myrtini uncias VI. olei schinini aut mastichini uncias

quatuor. lithargyri uncias III. psinmythij uncias duas. cum uino uetere si-
mul teres, & oleum statim postea mittes & diligenter permiscebis, & sic ute-
ris ad impetigines abolēdas. Ad impetigines detergendas lapathi radices
cū aceto coques ad tertias, & in eo iure iterū oryzā discoques, & sic ad per-
ducēdū corpus uteris. Cucumeris siluatici radices ad tertias discoques, eas-
q; decoctas teres diligēter, & addes lithargyrū ac sulphur æquali mensura,
& cerę parū, atq; inde loca quę impetigo ceperit perfricabis. Ad scabidā in-
petiginē scillā albā sumito & bene cōtundito, eaq; inpetiginē inlinito, & ad
siccātā aceto acri mixto sale eluito, deinde spuma argēti cōtusa & rosa liqui-
da perungito. & cū adsiccātū fuerit medicamentū, rursus ut supra diximus
aceto salso abluito, atq; iterū eadē ratione scillā tritā inlinito, idq; remediū
frequēter iterato, donec ad sanitatē perducas. Picis liquidæ optimę aceta-
bulo uni, adijce farinā ordeaceā & nitrū & apiū tritū & sulphur æquis pōde-
ribus ac superfunde aceti albi acerrimi acetabula duo & in patina decoq; si-
mul, ac postea calidū medicamē linteo inducito, & sic corpori adponito, nō
solū impetiginē hoc remedio, sed & leprā sedabis & scabiē. Impetiginē q̄
uis inueteratā cito abolebis, si fecula uini qua tinctorum utūtur cū aqua per-
mixta locum perunxeris, ita ut dum quinquaginta numeras illic esse permit-
tas, & cōtinuo destringas. nam si diutius fuerit, altius uis eius insidet, & ulcus
grāde faciet. Glutinum taurinū aceto remissum, adiecto sulfure uiuo leni
igne decoctum, ita ut ad mellis crassitudinem perducatur, surculoq; ficulno
dum coquitur agitatū ac bis per diem inpositum impetigines quas gręci
agrias uocant potentissime sanat. Formiculas quæ herculaneę nominan-
tur, cōtritas modico sale adiecto, impetigini adpone, miraberis remediū, Fecula
Formicæ her-
culaneę
nam celeriter expurgant. Impetigines & lepras hæc cōpositio potētissime
extirpat: turis masculi, nitri, argenti spumæ, sulphuris, æqua pondera, cū ace-
to acri teruntur & pinnula imponuntur, siccātūq; medicamen eluitur, &
rursus inlinitur, ad si due elutum atq; siccātum.

Silicum

Elephantiasis Si locum quem impetigo adludit auro circumscribas, postea cum omni no non adpetet. Loco quem mentagra obsederit, finum murinum tritum ex aceto oportet imponi, uel eiusdem muris exusti cinerem cum oleo adponi salubre est. Aduersum elephātiāsim quod malum plerunq; à facie auspicatur, primūq; oritur quasi lēticulis uarijs & inæqualibus, cute alba alibi crassa, alibi tenui, plerisq; locis dura & quasi scabida: & ad postremum sic increfcit, ut ossibus caro adstricta, tumescentibus primum digitis atq; articulis indurescat. hic morbus peculiariter ægyptiorum populis notus est, nec solum in uulgus extremum, sed etiam in reges ipsos frequenter inrepsit. unde aduersus hoc malum solia ipsis in balneo repleta humano sanguine parabantur. mustelæ igitur exustæ cinis & eiusdem beluæ, id est elephantis sanguis inmixtus & inlitus huiusmodi corporibus medetur. Nitrū cotritū & ex melle & lacte bubulo impositum elephantiosis prodest. Radix asparagi decocta in aceto & trita elephantiosis rationabiliter inponitur.

Mentastri folia commanducata uel contrita adposita elephantiosis medentur, cedro quoq; tabes illa adsidue peruncta sanatur. Fel ursinum leprosos admodum sanat si eo adsidue perlinantur, adeps quoq; eius liuores & maculas eximit. Aprij semen & anethi conteres & cum melle miscebis, atque inde malandriosis quantum sufficiat adpones. Inula contrita imposita q; primo quidem exulcerabit, deinde expurgata omni lepra, deterfa q; putri & tabida cute, nouam similem q; cætero corpori reddet nec cicatrices fœdas esse permittit. Allij decocti aqua crura ulcerosa adsidue fota celeriter sanabuntur. *Britannica* Herba quæ britannice dicitur, cibo uel potui sumpta, intra diem sextum lepræ molestiam tollit. Lapati agrestis radices furculo erue, easq; sine ferro contunde, adiecto q; acri aceto subige, & parum salis misce, atq; ex eo omnem corporis asperitatem in balneo cū sudore confrica, cito sanat. Glutē uitulinum aceto remissum admixta modica calce uiua, ut crassitudinem mellis habeat, in lines locis leprosis atq; illic ficcari medicamen permittes, efficaciter proderit. Vulpis stercus cum aceto tere & perūgue lepram, cito subuenies. omnem autem lepram inlitus hircinus sanguis emendat. *Exanthemata* Ad exanthemata curanda oui cocti uitellus cum melle & psimythio tritus rectissime adhibetur. Pelliculæ caprinæ ramenta cum punice trita, aceto q; permixta exanthematis profunt. Lotio humano si nitrū admiscueris, eo q; exanthemata frequenter elueris, reprimuntur. Oesypum cum melle corsicano tritum & adpositum abolet de facie omnes maculas, quidam & butyrum addunt. si uero & uituli fimus & fel caninum misceatur medicamen utilius erit, ita ut pariter tēperata omnia decoquantur. Coclearum minutarum quæ passim inueniuntur exustarum cinis cum melle permixtus, tollit ex facie uitia omnia, lentigines quoq; & liuores abolet. Stigmata delentur columbino fimo trito & ex aceto imposito, ita ut adsidue medicamen super ducatur. De tincturis uel maculis

culis corporis abolendis remedium sic. oculos uel oua sapię in aqua solue & cum melle permisce, atq; inde maculas perfrica, cito abolebuntur. Lac mulieris puellam nutrientis cum melle & oleo permixtū omnes etiam ustinum maculas tollit. Si nitrum cum oleo misceas ad spissitudinē mellis, atq; inde maculas inducas, mire detergetur. sanguine quoq; caprino maculę cōtactę abluuntur. Si aut nescias unde sit macula, ex cepę succo locum perfricabis, & dulci aqua elues, sesamūq; cōmanducatū super impones, uel bulbū africanū tritū cum aceto impones. Ne cicatrices appareant etiā de uisturis, & ut pili renascātur, facies tale medicamē. calcis uiuę — III. adipis porcine coctę & colatę librā permisce, & quāto diligētius tere uel cōfrica, atq; in modū cataplasmati adpone. Mastichen, personatam, saponem gallicum, ceram ponticam, oleum uetus, spumā argenti, æquis ponderibus miscebis & coques ad spissitudinem liparę, atq; inde emplastrū maculis in facie, uel pustulis, & ulceribus adpones. Ad nigredinem & maculas colli & uultus purgandas, farinam de faba cū humore peponis id est succo eius interiore miscebis, & facies trochiscos octo, & siccabis in umbra. ex octo illis quantum sufficiat teres cum aqua & inlines maculas, atq; ita uteris ante balneum ut siccetur in litio, & sic ingredieris, & cum humorem acceperis in calore, tum perfricabis & elues. Ad tumorem siue liuorem de facie tollendum, herbam rhodiam ex aceto tritam in line, & siccare permitte, atque ita elue. Vrticę folia contere & ipsa tantummodo cum succo suo cohibendis tumoribus uel abolendis liuoribus frequenter adpone. Ad genas scabras & cicatrices maxillarum remediū sic. chalcitidis drachmas xx. misyos drach. x. croci drach. vi. turis drachmas x. myrrę drachmas v. opoponacis drachmas v. aceti s. v. mellis optimi s. iis. quę sicca sunt tundes & in puluerem rediges, & ex eo coques cum aceto, & postea melle admixto simul omnia teres, donec sufficienter medicamen sit spissum uel liquidum, & in pyxide ærea pones, & cum opus fuerit uteris ad perungenda uel superlinienda quę sunt. Ad genas scabras & scabidas & ueteres cicatrices remedium sic. æris usti & loti, myrrę, opij, drachmas ternas, cadmię ustę, & extinctę uino drachmas octo, hæc in puluerem redacta ex aqua fontana uel cælesti teres donec leuia sint, & cum glutinosa fuerint, superaddes mellis optimi despumati cotylam unam, deinde perfricando uel terendo concorporabis omnia, & in pyxide ærea condes, & cum uolueris uteris ad superlinienda quę sunt. Spongia noua cum aqua salsa calida sæpius imposita suggillationes liuoresque detergit.

Fimus suillus in testa arefactus & tritus & cum oleo impositus, mire sanat liuores. Apium uiride subtiliter tritum cum oui albo inlitum, liuoribus prodest. Malua erratica trita & calida panno inducta, & oleo peruncta, & sic adposita recentibus suggillationibus ac tumoribus & uexationibus neruorum ualde medetur.

Ad pustulas

Ad pustulas papulâsue de facie tollendas medicamen compones sic. sagapeni — II. scobis eburnæ delicatissimæ IX. myrræ II s. aphronitri IIS. tragacanthi — VI. tunsa hæc & cribrata cum melle liquidissimo & cādīdissimo teruntur, ita ut crassitudinem habeant mellis dēfioris. ex eo in balneo uel ante horam lauandi facies diligenter inlinitur, & post balneum eluitur.

Vt liuorem de facie tollas, gladiolum herbam palustrem harundine aut osse acuto radicibus auelles, obseruans prorsus ne ferro eam contingas, huius radices tunsæ & subactæ atq; emplastri more adpositæ, liuores potenter emendant. Radicis quæ manducatur, id est rafani cortex tritus diligenter & cum melle permixtus inlitusq; , suggillationes atq; liuores qui ex ictibus eueniunt celeriter absterget. Origanum ad summam leuitatem tritum in lineteolo udo adpositum, liuores de quo uolueris loco statim tollit, mentastri quoque folia trita & adposita idem præstant. Nitrum ex melle & lacte bubulo tritum atque permixtum adpositumq; , ulceribus in facie natis aut factis citissime medetur. ipsum etiam nitrum cū puluere opij & succo rapisæ tritum adpositumq; liuores statim eximit. Caseus caprinus mollis idest recens cum melle subactus impositusq; & panno desuper tectus aut linteo, suggillationes liuoresq; celeriter absterget. Mali id est pomi quod manducatur, uel etiam punici corium contusum admixta polenta impositum, & liuores abolet, & dolores sedat. Lauribaccarum quartarium unum, myrobalani semunciam, scenogræci heminam, serpylli non multum, tunsis quæ tundi oportet, atque omnibus in unum permixtis, medicamen utile abolendis liuoribus facies, quo per triduum continuum si ita necesse fuerit uteris. Pulmo ouillus quam recentissimus protinus dum adhuc tepet adpositus, continuo discutit & expurgat liuores. Alni folia quam plurima & recentia superimponere & alligare, medebereis tumori, liuorem uero etiam eum qui de sanguine collectus uidebitur tolles. Absinthium tritum & cum melle diligentissime subactum malagmatis modo impositum, liuores cito eximet. Vitelli ouorum incoctorum coagulati & inliti liuores qui ex tumore aut collisione aliqua facti erunt, etiam ueteres, extenuant.

Lentigines

Ad lentigines de facie tollendas, lēticulam cum scobe tenui de corno ceruino, & seuum ceruinum pariter diuide, coque, & tere, atq; inde faciem uel ante horam balnei, uel etiam in balneo frequenter inlinito, ita ut quasi pro pane molli utaris. efficacissimum medicamen experieris, sed lenticulæ maior pars sit, cornus & seui æqualis mensura. Herbam uerrucaria, id est heliotropium contusam & subactam, adiecta salis mica, adpositamq; malandriosi, uel his qui uerrucas patiuntur, prodesse plurimum constat.

*Verrucaria
heliotropium*

Verrucarum genera omnia fimi canini exusti cinis curat impositus. urina quoq; canis cum suo recenti luto inlita plurimum prodest.

Sanguis recens muris occisi, uel ipse mus diuisus atq; adpositus, sanat & abolet uerrucas. Fimus ouillus recens manibus subactus, & emplastri

more

more adpositus, deterget uerrucas. Ad lichenem fabæ farinæ un-
ciam i. fœnigræci farinæ unc. i. samfuci unciam i. farinæ hordei unciam
unam, aphronitri unciam s. sulphuris unc. s. erui farinæ unc. s. hæc o-
mnia in pollinem tenuissimum redacta aceto colliges, & permiscebis,
& ita licheni adpones.

AD OMNIA STOMACHI VITIA, ET AD OMNES

eius causas & dolores, & ad omnem cruditatem atque indigeri-
em depellendam, & ad omnem uiscerum atque aquali-
culi confirmationem, antidota, epithematia, potiones,
oxyporia, unctiones, aliaque nonnulla rationabi-
lia & physica remedia diuersa, experi-
mentis probata, usuq; collecta.

CAPVT XX.

RINCIPALE atque unicum remedium ad sto-
machi & lateris dolorem, aliaq; nonnulla interni cor-
poris mala, seu cum febre, siue sine febre fuerint. est
enim compositio mirifica, multis omnino necessaria
infra scriptis causis, non ignorata quidem antiquioribus
medicis propter effectuum probitatem, sed præcipue à Paccio Anti-
ocho auditore Philonidis Catiniensis usu inlustrata. fecit enim ma-
gnos quæstus ex ea, propter crebros successus in uitis difficillimis, sed
ne hic quidem unquam ulli uiuus uiuo compositionem istam osten-
dit. post mortem Tiberio Cæsari per libellum scriptum data est, &
per eum in bibliothecis publicis posita, uenit in manus nostras, quam
ante nullo modo extrahere potuimus, quamuis omnia fecerimus ut
sciremus quæ esset. ipse enim clausus componebat eam, nec ullis suo-
rum committebat, pluraq; quam recipit pigmenta emi & contundi
iubebat, fallendi suos causa. & sanè in libello ipse fatetur non à se
inuentam, sed usu exactiore comprobata, ad quæ uitia, & cum
quibus & quemadmodum data proficeret. est enim non ignota. pon-
deribus tamen antiquis aut adiecit, aut detraxit aliquid, & res quæ
in hac compositione sunt non utique conueniunt ad antiquitatem. in-
terdum enim earum quædam & non tam multa, quædam minus &
pondere & numero specierum accipiunt, atque ideo non idem omni-
bus

bus præstant, cum interim hæc mirifica temperatura composita mirificos effectus habeat. facit uero hoc medicamentum non solum ad stomachi & lateris dolorem, sed etiam ad plura uitia efficaciter. quamobrem semper habendum est compositum. Percurram autem quam breuissime ad quæ uitia qualiter datum prosit, ut & in libello eius scriptum est, & ego ex magna parte expertus sum. Sanat ergo morbo comitiali correptos quos Epilepticos Græci uocant, & furiosos quos manomenos dicunt.

Item sanat quibus subito tenebræ obuersantur in oculis cum uertigine quadam, scotomaticos hos Græci appellant: nec minus diutino correptis capitis dolore, quem cephalæam appellant, prodest, data denarijs duobus ex aquæ mulsæ cyathis quatuor, cum remissi fuerint, & si frequenter quibus necessaria est corripientur, post binas ternasue accessiones danda erit. Hæc antidotos Hiera dicitur. hoc enim nomen tribuit ei propter duas causas ut existimo, unam ne nomen eius uerum dicendo, ostenderet quæ esset. Dicitur enim à quibusdam picra, quia amara est, à quibusdam diacolocynthidos. alteram quod ideo inditum est, quo magis sub tanta specie nominis commendaret medicamentum. Sed si longo ex interuallo accessionibus supra scriptis, quibus medendum est uexabuntur, in remissione earum & in alio atque alio dolore sæpius dandum erit medicamentum.

Hiera picra

Ita enim aut ex toto remediabitur, aut certe minuetur impetus uitiorum & sedabitur, interuallaque maiora accipiet. Dari autem oportebit secundum purgationem bilis. nam fellita & spumosa & glutinosa dericiunt qui acceperint, cum ptisanæ cremore, aut cum holere leui ex urtica & lapatho & malua facto. facit bene hæc compositio & ad suspirium, & ad uocis abscissionem, & ad subitas præfocationes, ex qualibet causa ortas. & ad eos qui sæpe existimant se ab incubone inludi, qui usque eo hac molestia uexantur ut interdum & uitæ periculum aduant. est enim uitium non contemnendum, maxime in processu ætatis: quibus dandum erit medicamentum proximo die eius noctis qua incubonem pertulerint, cum interuallum à somno fecerint, & quod satis sit deambulauerint. dari debet ex aquæ in qua hysopum aut marrubium fuerit incoctum cyathis quatuor uel quinque, ad pondus denarij unius uel uictoriati, pro ut res aut ætas postulauerit. Deinde post horas tres uel quatuor cremor ptisanæ aut altera sorbitio leuis detur. facit hoc medicamentum ad eos quorum musculi maxillares cum maximo dolore tensi sunt, adeo ut aperire os nullo modo possint. tetanon hoc uitium Græci dicunt.

Incubo

Item facit ad deprauatam faciem in utram libet partem, cynicon

cynicon spasmon hoc idem appellant genus morbi, præcipue uero ad pectoris laterisque dolores prodest, ex qualibet causa factos, siue latentis, siue manifesta, aut ex casu aliquo, aut supra uires & supra modum ponderis portati, uel ex contusione quæ frequenter gladiatoribus accidere in prælusionibus solet. Nec minus eorum maxime sanitati conuenit qui arbore alta delapsi sunt, uel scalis deuoluti, aut excussi rheda uel curriculo tracti. Sed his, id est ex manifesta causa uexatis, cum aceti cyathis tribus uel quatuor danda erit antidotus. his uero qui ex occulta causa laborant, ex aqua mulsa proderit data.

Præterea neruorum tensionibus, & contractionibus, atque doloribus omnibus mirifice conuenit. Quam obrem facit & ad tremulos, & ad sideratione tentatos utralibet, una enim cum contractione, altera cum remissione neruorum conspicitur.

*Sideratio
duplex*

Paralysim hoc utrunque uitium Græci appellant. ad quod etiam cum correpti sunt, prodest ex aquæ mulsæ cyathis tribus quatuorue datum ad pondus denarij unius aut uictoriati, admixto castorei denarij semisse. prodest & ad articulare morbum quem arthritim Græci appellant, & ad spinæ totius lumborumque dolorem ex aqua mulsa datum iuxta uires cuiusque. Item ad podagram benefacit: nam & in præsentia detractio- ne doloris releuat, & in futurum omni molestia liberat. dimidio enim ce- lerius sanantur qui acceperunt hoc medicamentum quam prius solebant sanari. quid dicam quemadmodum prodest ad duritias mammarum mu- liebrum, quæ cum dolore magno solent nasci, quasque nullum aliud medicamentum releuat, nam has & ad præsens admodum curat, & in- perpetuum ex toto interdum sanat, quas quidem causas plerique medi- corum insanabiles adfirmant. carcinomata enim & cacoethes hæc uitia sequuntur. sed ego honestas fœminas quasdam sæpissime hoc medi- camento adfirmo sanatas. illud uero supra omnium opinionem est, quod stomachicis euidenter conuenit, cum sit uirosissimum amarissimum- que medicamentum, & stomachus ne aduersum leuia quidem & simpli- cia medicamenta aptus sit. Sed disposuimus in huiusmodi rebus poten- tiorem usus rationem sequi. expertus enim quisque intelliget stomacho quoque hoc medicamentum eximie prodesse. Remediat enim eos qui- bus frequenter inacescit cibus, & eos qui stomachi inflationibus urgen- tur, uel doloribus uexantur adsidue, & uel nauseant, uel nimia saliuâ ab- undant, uel inedia consumuntur, stomachumque ita solutum habent, ut ex eo uarios liquores subinde reijciant, consentiente capite, ut nullum ge- nus cibi continere possint.

Item ad bilem atram generantes, quos melancholicos uocant bene- facit. oportet autem non continentibus cibos secundum uomitum pro- tinus oleo perunctis, & diutius presse fricatis dari medicamenti denarium

*Dieta cibū nō
continentium*

unum ex aquæ cyathis tribus. deinde artus eorū constringere, & interdum olfactarijs reficere, & commanducatione oliuarum contusarum, earumq; rerum quæ stomachum constringere solent, sub erectos recubantesque alere, deinde ubi deiecerint solutis uinculis rursus perungere, & fricare totum corpus, atque ita uarietate ciborum & perunctionis, stomachum proritare, ita ut reficiantur halica ex mulso, aut malorum cydoneorum succo, uel ex granis punicis facto, aut si quos magis delectabit, frigida posca: secundum quæ sumpta, & hapala proderunt oua, & intubi cocti, uel non cocti ex aceto dati. Itemq; lactuca, & caules haplofiles ex posca decocti, aut ungula porcina excocta & madida. uulua quoque, & murices, & pelorides plurimum iuuant, & pomorum præcipue sorba, & mala orbiculata, & pira scauriana, crustumina signinaque in olla reposita. item profunt uua ex olla sumpta. Hæc enim & huiusmodi quæ sunt his similia confirmant stomachum, quibus escis & insequentibus diebus uti oportebit, paulatim ad consuetudinem progredientes, donec omni molestia liberentur.

Est & illud stomachi uitium quod cum siccitate & ardore eius & siti inrequiebili, & ut ita dicam inextinguibili nascitur. eccausa in hoc Græci uocant, ab eo quod exsiccatur omnem stomachi humorem. scimus quosdam urnas aquæ bibisse, nec sitim aliqua ex parte in præsentia compescuisse, ad hoc denarius unus uel pondus uictoriati datum ex aquæ frigida cyathis tribus, ita prodest ut facile abstinere à potu diebus proximis possint.

Lienosis uero ex posca, & iocineris duriciem diutinam habentibus ex aqua mulsa datum satis conuenit. Nec minus hydropicis quibus datur eadem ratio. Sed his per complures dies oportebit in ptisanæ cremore sine ullo alio liquore dari. prodest compositio hæc & colo inflato & cæteris intestinis. futuras quoque uel iam factas uomicas hisdem partibus aut discutit, aut celerius aperit.

Item menstrua mouet mulieribus quæ difficulter purgantur. dandum autem erit his medicamentum ex aqua in qua decoquatur herba quæ artemisia dicitur, aut quæ dictamnus appellatur. Etiam ad papulas, & sacrum ignem, uel quam zonam uocant, benefacit data ex aqua mulsa, detracto prius sanguine, si res postulauerit. quod & in omnibus alijs uitijs supra dictis faciendum est. omnia enim auxilia adhibenda sunt quæ ex usu prodesse comperta habemus, quia adiuta antidotos faciliores habebit effectus. Recipit ergo hæc. Chamædropis quæ herba similima quercu folia habet, agarici, cucurbitæ siluestris, quam colocyntidā appellant

pellant, stœchadis, singulorum denarios denos, opopanacis, sagapeni, petroselini, terræ malî, piperis albi, singulorum denarios quinos, cinnami, nardispicæ, myrræ, folij, croci, singulorum denarios quaternos, in unum omnia diligenter ponderata contunduntur & cribrantur, præter opopanacem & sagapenum, & myrram. hæc enim mortario teri debent, adiecto melle tenui, id est, quàm liquidissimo. deinde cæteris permiscuntur, quæ & ipsa recipere debent tantum mellis, quantum satis erit ad comprehendenda & continenda ea uel conglutinanda. reponitur medicamentum uaso uitreo sub signaculo, datur ut supra diximus, & quemadmodum diximus, cum summa obseruatione pro cuiusque rei causis, uel mēsuris, uel necessitatibus. est prorsus sacrum, ut auctor nominis huius appellauit.

Si quando autem efficaciore uoluerimus uti propter difficultatem naturalem uitiorū, aut causarum diuturnitatē, ut si dandum sit furiosis, aut comitiali morbo correptis, uel lumborum perpetuum dolorem habentibus podagræ cruciatis, cucurbitæ siluestris adijciemus ad supra dicta pondera denarios decem, & opopanacis atq; sagapeni denarios quinos: quamobrem utraq; parata debent esse medicamenta, ut cum opus fuerit usus utriusq; in promptu sit. illud sane præ cæteris mihi credas uelim, dum in alijs rebus ipse uim eius experiris, hoc medicamento non solum non noceri stomachum, uerum etiam refici & confirmari supra omnium opinionem.

Medicamentum quod proprie aduersus solutionem stomachi facit & fluorem eiusdem, maxime uero cum infirmi nihil cibi retinere possunt, & quicquid datum est reijciunt. recipit hæc, mastiches candidæ unciam, tragachanti albi unciam, apolinaris herbe radicis unciam unam. contunditur tragacanthum cum radice, postea mastiche trita adijcitur, & reponitur medicamentum in uitreo uaso. dantur cum opus est coclearia bina, aut prout oportuerit plus minúsue, secundum uomitum factum ex aquæ frigidæ cyathis tribus.

Ad stomachi dolorem & inflationem remedium, sic: palmarum denarios xxx. anesi x. croci x. git x. asari x. myrti nigre baccarum x. iuniperi baccas enucleatas numero uiginti. contunduntur seorsum omnia & in unum commiscuntur. deinde fiunt pastilli, alij ad mensuram denarij, alij ad pondus uictorijati. dantur ieiunis ex aquæ cyathis tribus, aut ex protropo musto, quod est passi genus.

Medicamentum siccum ad stomachi inflationem & dolorem, & inediā, mouet & urinam. Ideo facit & ad hydropicos & iecur durum habentes, & ad auriginem. quam quidam regium, quidam arquatum morbum uocant. refertur in Musam Antoniū. recipit autē hæc: aloes denarios v. croci, cinnami, nardi syriacæ spicæ, asari, xybobalsami, mastiches chie, singulorum denarios senos, datur coclearia bina uel ternā, ex aquæ cyathis tribus.

Potio Cosmiana ad omnem internum dolorem, sed facit mirifice ad stomachi dolores, & ad tussicos, & phthisi-

cos sanguinem & pus reiicientes, & ad iocineris uitia atque pulmonis, & ad lateris dolorem, nec minus ad torminosos & conuulsam aut ruptam aliquam partem intestinorum, & ad destillationes, & ad eos qui somnum nullomodo capere possunt. facit & ad hydropicos, siccatur enim mirifice eos. componitur sic. dauci seminis denarium unum, alterci seminis denarium I. turis denarium I. Δ S. myrræ denarium unum, croci denarium I. Δ S. fiunt pastilli ad denarii semissem. dantur etiam febricitantibus & sine febre potissimum pleuriticis & peripleumoniacis ex aquæ mulsæ dilutæ cyathis duobus, phthisicis ex posca. Ad conuulsa autem & rupta ex melle & aceto. cæteris ex aqua calida uel frigida. facit hoc medicamentum etiam ad eos quibus stomachus inacescit.

Antidotus
Cosmi

Antidotus qua utitur Cosinus ad omnia interna uitia quæ supra scripta sunt, nec non & ad omnes serpentum noxios morsus. Recipit hæc, glycyriæ denarios VIII s. & tertias uictoriati uel duas partes, opij denarios septem, & tertias partes uictoriati uel duas, castorei denarios VI. & uictoriati duas tertiasue partes, piperis longi denarios quinque, & uictoriati partem tertiam, piperis albi denarios quinque, & uictoriati duas tertiasue partes, nardi syriacæ denarios VI s. dauci seminis denarios VI. malobathri denarios V s. cassiæ nigræ denarios quinque & uictoriati semissem, turis denarios V. sil denarios V. & uictoriati duas tertiasue partes, rosæ caninæ succi denarios sex, acori denarios duos, sagapeni denarios duos, balsami seminis denarios duos, scordij denarios V. & uictoriati duas tertiasue partes, myrræ denarios VI. croci denarios VI. & duas uictoriati tertiasue partes, styracis denarios II s. cinnami denarios septem, & uictoriati duas tertiasue partes, zingiberis denarios septem, & uictoriati duas tertiasue partes. phu denarios VII. petroselinii denarios XIII. & duas tertiasue uictoriati ponderis partes, fœniculi seminis denarios quatuor, saluincæ denarios quatuor, rutæ siluaticæ denarios II. agarici succi denarios II. gétianæ denarios quatuor, iris illyricæ denarios quinque, anesi denarios tres, thlaspi seminis denarios VI. & uictoriati tertiam partem. rosæ foliorum denarios III. misyos $\times$ V. gummi acantini denarios duos, cardamomi denarios quatuor, schœni floris denarios quatuor & uictoriati duas tertiasue partes, opopanacis denarios sex, & uictoriati duas partes & sextantem, resinæ terebinthinæ denarios VI. & duas tertiasue uictoriati partes, in uino chio uel falerno bono odorato, omnia contusa cribrataque consperguntur, & pastilli inde fiunt diuersi pōderis uel mensuræ quanta auellana, & quanta faba ægyptia est, qui dari debent, non febricitantibus ex mulso, infirmis ex aquæ calidæ cyathis tribus.

Pulegium tritum uel in aqua maceratum, adiecto aceti paululo & potum, nauream stomachi sedat. Thymbra trita cum melle sumpta pituitam concretam in pectore, & stomachi collectiones extenuat. marrubium

quoque

quoque tritum uel succus eius cum melle epotus, stomachi dolorem protinus tollit.

Scordij succus ad mensuram denarij potus, morsus stomachi tollit, datur enim sine febre languentibus ex mulso, febricitantibus uero ex aqua mulsa.

Polion herba, quæ à quibusdam libanotis appellatur, trita, uel succus eius cum melle tenui, id est modico potus, morsui uentris & stomachicis prodest. Centauræ tenuis succus quantum cicer ex aqua datus, stomachicis prodest. Origanum quoque tritum morsus stomachi sedat, potum ex aqua tepida, extrahit enim concretos liquores.

Profunt etiam quædam in aqua macerata stomacho, ut pira, malacydonia, palmæ cariotæ thebaicæ, mespila, capreoli de uite, rosæ folia, granorum punici mali succus. benefacit etiā succus malorum cydoneorū per se cocleario sumptus, uel cum alphita aut alica, aut trago, aut oriza. Solutum autem stomachum & omnia reijcientem, initio quidem curari oportet extra, id est forinsecus, inposita ei sertula cāpana cocta ex uino uetere, aut ex aqua mulsa, uel myrteo oleo trita, cum aceto & myrra. nec minus lanam succidam uel spōgiam aceto intinctam & expressam adponi oportet. faciūt bene & folia uitis trita, & mala cydonia trita, & palmulæ tritæ & emplastri more cum ceroto ex myrteo oleo facto inposita. & folia tenera rubi, uel lentisci, uel portulacæ, aut aizoi, cum polenta, ex aqua frigida cōsparsa, inposita profunt. fricandę autem erunt hæc difficultates stomachi, nec minus scapulæ oleo uetere uel aliquolibet calefactorio unguento.

Solutus stomachus

Cibos uero dari oportet huiusmodi. polentam cum passo protropo, uel cum uino falerno dulci, uel faustiano, atque alio eiusdem generis. Item lenticulam cum beta, uel oriza, incoctis illic malis cydoneis, aut palmulis thebaicis, aut baccis myrti uel folijs, aut granis mali punici, aut lentisci folijs teneris aut rubi, admixto illic aliquo supra dicti generis uino. panis autem huiusmodi difficultatibus prodest summatis fermentatus, edulia quoque profunt hæc, in tubi, lactuca ex aceto, brassicæ, siser, cocleæ bullientis frustella. ungelæ, turdi, perdices, turtures. attagenæ, palumbi, cancri, locustæ, lolliginæ, sepia, mulli, murices, purpuræ, pectunculi.

Dieta in stomacho soluto

Ad resolutum stomachum dari oportet protinus cum reiecerit panem ex aqua frigida, uel ex posca: & si ne hoc quidem continuerit, statim dare debes lentem & betam coctam, uel alicam, uel oua hapala, uel ungelam discoctam, uel cocleas elixas, aut murices, & aquam frigidam. sed si nihil supra dictorum continuerit, dandus erit uini austeri meri cyathus, & ex interuallo bis tertio rursus idem faciendū erit. Vinis quoque

Vina facticia

utendum est satis stomacho utilibus, aut ex baccis myrti factis, aut ex malis cydoneis pressis, aut ex iuniperis, uel hyssopo cōdito, uel origano, uel ex marrubio, uel ex ruta siluatica, uel ex herba lucernaria quā græci phlomon uocāt, uel ex scordio, uel ex centaurea, uel ex lycio, uel absinthio, uel ex tere

bintho, uel ex lentisco, uel ex piris syriacis, uel ex malo granato. **Ad** inflationem stomachi & uentris dolores, dandum est huiusmodi medicamentum: piperis denarios III. castorei $\times$ I. opij $\times$ II. myrræ v. petroselinii $\times$ III. anesi $\times$ III. nardi syriacæ $\times$ I. contunduntur & cribrantur omnia, & permiscetur, inde datur & ante noctem & in noctem colearium, uel plus, pro cuiusque uiribus cum cyatho aquæ calidæ, & mellis quantum satis uidebitur. hæc potio somnum conciliat, concoctiones doloresque omnes sedat, præcipue autem prodest mulieri quæ colo uexatur, & uiris eodem modo laborantibus conuenit.

Item ad tumores præcordiorum etiam in febribus, & ad tussim, & ad lateris dolorem, & ad conuulsa, uel rupta interiora, & ad urinæ difficultatem data plurimum iuuat.

Cataplasma hoc stomacho imponere non alienum erit. mali cydonei ex farina cocti id est illic inuoluti denarios VI. careotarum pulpæ subactæ $\times$ III. ceræ $\times$ VII. croci $\times$ II. absinthij $\times$ II. olei malini aut myrtei $\times$ III. uino conspergitur crocum, arida tunduntur, cera liquatur. & simul omnia commiscuntur, atque ita adponuntur mane in lecto stomacho laboranti.

Hoc quoque cataplasma stomacho utilissimum est. palmarum interiores partes $\times$ III. croci $\times$ III. hypocyti dos $\times$ IS. mali cydonei cocti ut superius dixi $\times$ VI. absinthij succi $\times$ III. floris maligranati $\times$ IS. feces uini chij $\times$ VI. ceræ $\times$ XII. olei myrtini $\times$ XII. chameleæ eius quæ similia folia habet oliuæ, ex aquæ coctæ $\times$ VI. mirifice enim prodest stomacho, præcipue succus eiusdem similiter impositus ad conuulsa & rupta conuenientissimum est.

Hiera ad stomachum confirmandum, mouet interdum uentrem, interdum urinam, conficitur sic. aloes $\times$ V. xylobalsami, acori, croci, nardi syriacæ, mastiches chiæ, singulorum denarios senos, malobathri $\times$ I. teruntur quàm diligentissime seorsum omnia. ac deinde mixta in unum reponuntur. Cum opus est dantur inde colearia quibusdam duo, quibusdam tria, ex aquæ cyathis sex, uel mixtis cum uini cyathis tribus, uel ex quolibet alio liquore, prout conueniet stomacho eiusdem mensuræ dabitur.

Pertice cosmiana. hoc medicamentum ad stomachi uitia, & ad coctionem ualde utile est. accipit hæc, petrosilini denarios VII. phu denarios III. piperis albi $\times$ XIX. inulæ $\times$ VI. nucum iuglandium animatarum $\times$ VI. nucum pinearum animatarum $\times$ XII. amij $\times$ VIII. ligustici $\times$ XII. zingiberis $\times$ VIII. carei $\times$ XII. apij seminis $\times$ XII. anesi $\times$ VIII. cardamomi $\times$ VIII. acori $\times$ VI. dauci seminis $\times$ VIII. coriandri seminis $\times$ XII. feniculi seminis $\times$ VI. facit bene hæc compositio cum habeat in se nihil tetri medicamenti, ad inflationem stomachi, & cruditates, & acidas ructationes, & ad uentris dolorem, & urinæ difficultatem, & ad conuulsa intrinsecus & rupta omnia & ad horrores, mouet etiam mēstrua mulierum cum difficulter purgantur. Item detrahit si qua ex partu, aut abortu intrinsecus noxia substituerunt. datur omnino sine metu, & ieiunis & ante cœnæ tempus, & post

post cœnam, ad mensuram denarij unius uel duorum, ex aquæ cyathis tribus, & si plus ponderis quislibet sumpserit, non lædetur. prægnanti non est dandum hoc medicamentum nec febricitanti.

Antidotum philonia-

*Antidotū i li
lonianum*

num ad omnes internos dolores, quod ad tensiones stomachi & empneumatosis præcipue facit, colicis quoque prodest, quibus in dolore ex aqua frigida datur, cæteris ex calida cum oxymelite dari debet, tussē sedat, tertianas mirifice tollit, ante momentum suspicionis datum. omnibus autem ad modum fabæ dandum erit, constat ex his, croci ʒ xv. pyretri semunciam, euforbij semunciam, spicænardī semunciam, piperis albi uncias duas semis, hyoscyami — iiss. opij ʒ iiii. melior erit si addas petroselinī ʒ iiii. dauci cretici ʒ iiii. colligitur melle attico, & in uaso uitreo sub signaculo reponitur.

Stomacho laboranti cocleæ profunt, si in aqua ferueant, & sic carbonibus torreantur, atque ita ex cœnogaro sumantur impari numero.

Stomachum reumatizantem & dolentem & languentem & dissolutum, primum mansio lucida, & non nimium frigida, nec satis calida bene accipit. tum cataplasma fieri debet de folijs uitium, uel si uineæ folia non fuerint, de rumicis siue rubi folijs, uel de ea summitate rubi quæ satis tenera est. hoc diligenter teritur cum dactylis quinque minutatim carptis, in aceto diu maceratis. Epithematio autem hoc post cataplasma uti oportet, quod fieri debet de plantagine ea quæ arnoglossos dicitur, cum aceto trita. cibus autem uti debet cui medendum est austeris & stypticis.

Cataplasma fit stomacho laboranti ex pomis cydoneis optime percoctis, quæ poma manibus subiguntur. deinde rosa sicca teritur & cribello medicinali cribratur, tum acetī optimi quantum sufficiat adijcitur, & simul omnia permiscuntur, factumque cataplasma stomacho calidum adponitur. Portulaca hoc est allium gallicum coquitur diligentissime, & coctum bene, edetur ex aceto ab eo qui stomachum dolebit, uel uitiosum habebit, cito ei proderit.

Cuminum teres & uino mixtum dabis bibendum ieiuno si non febricitabit, si febricitabit ex aqua tritum dabis, continuo emendabis stomachi dolorem. Nardum & mastiche & semē apij cum bacca lauri, & absinthij semine, æquis portionibus coteruntur, puluis hic super stomachum aspersus mire eum reficit. Absinthij uiridis manipulum, in caccabo nouo fictili cū aquæ hemina decoques ad tertias, & in ipsam potionem mittes mastiches modicum, & piperis triti grana septem uel nouem, & sic mane ieiuno bibendum dabis, continuo sentiet stomachi laborantis medelam.

Ad stomachi carbunculum reprimendum dactyli in uino austero macerant, & admixto pomo cydoneo cocto, & rosa, & mastiche, & aloe, & oleo rosaceo, stomacho adponuntur, ita ut cataplasma inde exactissimū fiat. præterea semper ante cibum infirmus stomacho debet accipere mellis attici coclearia

coclearca duo uel tria pariter in uino austero decocti, quod duplū sit quā mel, uel pro uino austero succus rosarum permixtus detur. siccatur enim stomachum & recreat dissolutum, & tarde cibum conficientem confirmat.

Mellis libra una, sinapis tosti ac post diligenter triti unciae duae, pariter coquuntur, ex eo plenum cocleare ieiuno qui stomachi dolore laborauerit datur. — Ad stomachum nauseantem & acescentem, coriandri seminis triti ʒ iiii. & lactucae albae seminis triti cocleare unum, si haec aqua permixta ieiunus accipiat, prodest.

*Stomachus
acescens*

Stomachum conroborat herba absinthij decocta cum uino austero, atq; ita subinde pota, si febres non erunt, quod si inquietudo fuerit, cum aqua coqui & dari debet, mirum est. Ad solitaneos stomachi dolores malagma sic compones, fœnigræci cyathum, lini seminis cyathum, ibisci purgati libram unam, aquae ʒ. ix. olei ʒ. iiii. spumae argenti libram unam, ceræ russæ p. i. s. haec omnia in unum concorporabis & decoques, & cum malagma feceris in pannum induces, & stomacho appones, & circa uiscera tam diu habebis, & tam assidue adpones, donec dolor abscedat.

Ad stomachum fastidientem escam, & reuomentem, rosae medium quod semen portat, id est ipsum florem croceum, contundes, & aluminis scissi, cyperi, bdellæ, absinthij succum, meliloti, rosae siccae, acaciae, iris illyricae, olei nardini, ceræ, opobalsami, pares mensuras harū omnium species conteres in mortario marmoreo, & stomacho epithematium mirificum superpones, ad ignem ut est consuetudo compositum. Epithematium optimum ad stomachum reparandum: mastiche ʒ uncias vi. aloes — iiii. styracis — ii. ceræ p. i. nardi — vi. haec pariter miscebis, & epithematium subtile facies, quo multis horis, certe hyeme per totum diem, uti poteris.

Ad dolorem stomachi uettonicae radice fasciculum in olla decoques ex aqua, eandemq; ollam sub diuo habeto opertam, cum stomachus dolore uexabitur usque ad tertias eandem aquam excoque, & inde cyathum unum bibendum ieiunus ad diem sume.

Vrticam semen habentem in summo deme, ac diligenter laua, & ex ea sorbitionem facito bene conditam sine pipere, suauissime accipieris ad stomachum reficiendum.

Lactucae nigrae semen quod ipsum ualde nigrum est in pila lignea tumsum, cum melle subige atque permisce, & inde cotidie ieiunus sume cocleare plenum, bene stomacho laborantem accipies.

Oxyporium

Ad dolores stomachi ueteres, & ad stomachum fatigatum facies oxyporium sic. piperis seorsum teres semunciam, & bulbos x. i. incoctos separatim nimium diligenter teres, & utrumq; miscebis, tum adijcies mellis optimi despumati ʒ ii. & ita in olla noua coques ad tertias, & sumes ieiunus diurna coclearia singula bina uel terna, tandiu donec corrigas stomachum laborantem. Butyri libram decoque quo usq; inde pars sexta decedat. tum cum eo serpyllum coque, & si patitur stomachus tuus, ieiunus illud fortiter manducabis: sin

autem

autem fastidium erit, pulsem facies & tū in ea mixtū manducabis. Sal tritum ex mulso ieiunus contra dolorem stomachi qui biberit remediabitur, uenter quoque ossifragi arefactus & potioni aspersus, plurimum prodest.

Stomacho exulcerato, cicatricem hoc medicamentum inducet, aloes 3 viii. misyos scripula viii. turis scripula viii. tunsa cribrataque, hæc melle optimo comprehendes. si plenius uel ualidius facere uolueris hoc medicamentum, myrrham & anethum ex tertio adijcies, & dimidium cocleare cum potione mulsi ieiunus accipies.

Stomachi dolorem concitatissime sedant, absinthij uncie tres, rutæ uncie iii. ex aqua ad dimidias coctæ & ieiuno ad mensuram potionis bonæ potui datæ.

Marrubij uiridis fasciculum decoques ex aceti sextarijs tribus, usque ad heminam. tum exprimes marrubium, & adijcies despumati mellis quartarium & iterum decoques, quo usque ad crassitudinem coeat, inde cocleare unum contra dolorem stomachi ieiunus accipies.

Herbæ uerbenæ tunsa & cribrata pulueris coclearia quinque, laboranti stomachi dolore dabis ieiuno per triduum, in tribus optimi uini cyathis. cæteris prout uires erunt dato, febricitantibus sane ex aqua calida dare debes. sed si quis exulceratum stomachum habuerit, caprinum lac coctum frequenter bibat.

Rutæ semen cum sulphure uiuo minore mensura adiecto aceto conterito, atque ieiunus mane gustato, optime aduersum dolorem stomachi accipieris.

Reptinuum stomachi dolorem tres ceputi longi purgati, & singuli cum melle sumpti statim sanant. nec non & terræ malum comestum dolores stomachi celeriter castigat.

Solutionem stomachi infirmitatemque confirmat oui semicocti uitellus & gallæ pars dimidia trita, si ante duas horas quàm cibus sumatur, mixta hæc cum uino hauriantur, sed uetere & tepefacto.

Rancorem stomachi temperat caro uaccina ex uini & aceti æqua portione discocta & cibo sumpta.

Stomachi rancor

Inflationem stomachi sedant, marathri, id est fœniculi, & apij radices, in uino albo odorato uetere infusæ, de quo si ieiunus quis cyathos duos potet, cum calidæ aquæ cyatho mixtos, optime accipietur. rutæ quoque hortensis paululum cibo sumptum, uel in potione dilutum atque epotum, inflationes stomachi compefcit.

Inflationem stomachi potentissime discutit, fimus uituli recens ex uino potui datus, hoc & dolores eius ex frigore aut cruditate obortos mirabiliter mulcet.

Stomachi inflatio

Remedium physicum magnum aduersum dolorem stomachi. in lamina argentea scribes & dices, arithmo aufer dolores stomachi illi quem peperit illa. eandem laminam lana ouis uiuæ inuolutam collo de licio suspendes, & id agens dices, aufer michi uel illi stomachi dolorem arithmo.

Dolorem

Dolorem & inflationem stomachi sanat iecur lupi, prius aqua coctum, mox arefactum & tritum potioni q̄ inspersum. Fastidium stomachi

releuat papauer siluestre, quod gallice calocatanos dicitur, tritum & ex lacte caprino potui datum. Epithema optimum ad stomachum reficiendum, mihic̄ expertissimum, conficitur sic. mastiches, turis, nardispicæ,

aloes, absinthij, singulas uncias, styracis — iis. croci — iis. ceræ, & medullæ cerauinæ, singulas libras. styracem & crocum pridie macera uino ueteri infusum, & sic diligenter tere, medullam & ceram remitte igni, cætera tunsa cribrataq̄ simul misce & ceroto superinfunde, & in panniculo utere ad stomachum duabus uel tribus horis, & si durius uidebitur quàm esse debet, oleum nardinum aut gleucinum adijce ut mollescat. Hyssopum coctum cum oxymellite ieiunus, uel post cœnam, qui per cocleare cotidie accipiet, facilius conficiet cibum.

Radice fœniculi in uini cyathum radito, & priusquam cœnes, uel cum dormitum ibis, potui sumito, quo facto melius digeres. Laseris ueri modicum, ex aquæ frigida cyatho dilutum, dormitum iturus bibe, digestorium mirum experieris.

Mellis attici libram unam, uettonicę trita — iiii. in unum permisce, & pone ut conferueat, quod cum refrigerauerit, facies pastillos nucis auellanae magnitudine & post cœnam singulos hauries, quo facto apprime quoslibet concoques cibos.

Embamma

Item aliud embamma digestorium optimum & utilissimum, sic. ligustici drach. iiii. gingiberis drach. i. petroselini drach. i. piperis drach. i. epithymi drach. i. & laseris scripulum dimidium, tunsa hæc ac diligenter cribrata misceto cum passo, hoc facit & ad eos qui cibum tenere nō possunt, eumq̄ uomitibus reiectant, mox ergo ubi cibum sumpserint, dato pastillum ad modum nucis auellanae de medicamine supra scripto, & ad præsens eos abstine potu, cito remediabis. Epithematium uehementissimum ad cibum conficiendum, sic. zingiberis ex aceto macerati p. i. auri pigmenti p. i. feculæ p. i. calcis uiuæ drach. ii. sinopidis ponticæ p. i. lixiuæ s. i. trita hæc in ollâ nouâ mittes, & feruere facies simul, donec mellis crassitudinē habeant, & cū opus fuerit inducta panno calida uisceribus adpones. Cū ibis dormitū, zingiberis modicū sub lingua teneto, & ex pasca calida manus laua, optime digeres.

Vrticæ — iiii. iris calydoniæ — iiii. schœni — iiii. cyperi — iiii. magma tis — iiii. petroselini — iiii. inulæ — ii. piperis albi — ii. melle colliges hæc omnia trita & uteris oxyporio optimo ad digerendū, unde etiā cœnatus parū accipies.

Oxyporium

Cum te in lecto posueris, uentrem tuum perfricans dices ter, lupus ibat per uiam, per semitam, cruda uorabat, liquida bibebat. physicū hoc ad digerendum de experimento satis utile. Pulegium & nasturciū ex aqua simul decoctum, mane bibe, emendabis uel discuties cruditatem.

Quercus uiridis folia, cum salis spuma contrita, & potui data, remedi-
ant cruditatem. Acorum ponticum tritum ex aqua calida, potum men-

sura

fura cyathi unius, ieiuni stomachum reficit cruditate depulsa. Iis qui

nec potu iuuatur, nec cibo, & stomachi ructus amaros patiuntur centaureā id est fel terre contritam ad mensuram denarij argentei ex aquæ calidæ cyathis tribus bibendam ieiunis per triduum dabis, statim discutietur infirmitas.

Succum absinthij, quem Græci chylon absinthiu uocant, auellane magnitudine, in aquæ calidæ quartario bibendum da ieiuno, componetur stomachus, & adpetentiam ciborum habebit, quisquis patietur ex infirmitate fastidium.

Oxyporium mirum neronianum æstiuum & hyemale, si ei cum uolueris piperis aliquid adieceris, quod fastidium stomachi marcoremque deterget, conficitur sic. In musti recentis & dulcis congiū ex uuis albis facti, atque in ollam grandem missi, adduntur cydonea v. non purgata, totidem mala punica, additur & sorborum maturorum sextarius, & rhus syriaci sextarius, croci scripulus. hæc coquuntur usque ad crassitudinem mellis. postea diligenter colantur, repositum medicamen seruatur in uitro signatum, sed omnino diligenter colatum, ut excrementa omnia separentur, inde datur ieiuno ligula plena grandis. hoc est oxyporium quo Nero utebatur ad digestionem, quod Marcellus medicus egregius ostendit, quod & nos usu probauimus. Nam & stomachum mire componit, & humores siccatur. excrementa quoque illa data dysentericis, mirabili efficacia profunt.

Ossifragi uenter madefactus adpositusque his ad stomachum qui cibos non conficiunt, utilissimus est, uel etiam si tantum manu teneatur, plurimum iuuat.

Oxyporium dionysianum ad digestionem, & ad rigorem stomachi, & ad confirmationem aqualiculi, conficitur sic. cydoneorum incoctorum tunforumque succi s. r. mellis despumati s. r. aceti optimi s. r. hæc in unum permixta uaso duplici decoquuntur, donec soliditas ad unum sextarium redigatur: additur pulueris petroselini uncia una, cymini semuncia, & bene temperatum medicamen uasculo uitreo conditur sub signaculo, atque inde cocleare plenum a ieiuno accipitur.

Oxyporium olympianum polyetes ad digestionem parandam, accipit hæc. piperis — is. zingiberis — is. in puluerem redacta & creta hæc, dum ad digestionem temperanda erunt, ex melle dabis.

Oxyporium pancharianum ad digestionem, quod & aqualiculi corruptelas uel aciditates consumit & stomachum marcentem recreat, tertianam etiam cum uino & calida sub hora datum, mire tollit, conficitur sic. piperis uncias quatuor, & III. feseleos — i. zingiberis — is. ameos — i. & VI. anesi uncias duas, libystici — is. iuniperi hispani — i. & VIII. ita ut iuniperum ablutum purgetur sublato semine, & sic teratur. hæc omnia in puluerem redacta reponuntur in doiliolo uitreo signato, ligula plena ex mulla aqua datur ieiuno.

Ad cruditatem quæ nauseam facit remedium sic. uettonicæ drachma una, in oxymelitis cyathis tribus mixta potui datur. ius quoque pulli uel ubi coctus fuerit, cruditati opitulatur, si in primo prandio sorbeat.

n Ad dige,

Neronianum
oxyporium

Dionysianum
oxyporium

Olympianum
oxyporium

Ad digestionem parandam, iuniperi baccarum enucleatarum, & zingiberis, & petroselini macedonici, & piperis uncias singulas, mellis libram unam. quæ sunt sicca tundes uel teres & cribrabis diligenter. postea mel coctum, id est despumatum admiscebis, & uteris medicamine & ieiunus, & post cœnam, per coctile accepto quanta sit magnitudo auellanae maioris.

Ad stomachi dolorem in impetu cohibendum, pomorum cydoneorum cutem tolles, atque inde uncias quatuor, & pulegij unciam unam, piperis unciam unam, zingiberis uncias tres, alij gallici uncias tres, mellis selibram, aceti quod sufficiat adijcies, & diligenter trita omnia permiscebis, atque inde coctile plenum dabis, etiam cibato.

*Acharistum
antidotum*

Antidotum acharistum multiplex, mirum facit ad eos qui escam non digerunt, & qui male ructant, & ad stomachi dolorem, & ad lateris, & uessicæ, & renum molestias, & ad omnia quæ interius causas malæ uoletudinis habent, id est ad feotum, ad febrem cotidianam, & tercianā, & quartanā, ad sanguinem tussientes, ad suspitiosos, ad dysentericos & ad colicos, & ad hepaticos, & ad nimiam uigiliam, & ad strophum, & ad intestinorum dolorem. morsum etiam serpentis curat, ter ad diem uulneri impositum, uel potui datum. confectio hæc est, cinnamomi unciam i. myrræ uncias iii. piperis — i. castorei semunciam, galbani — i. styracis — i. cassiæ fistulæ semunciam, piperis longi — i. costi — i. opij semunciam, spicæ nardi ε. croci ε. mellis atticci 8. i. omnia ista tundes diligenter, & cernes bene, & in puluerem mollissimum redacta mensurabis, præter opium & galbanum. galbanum in olla noua excoques, ita ut ter bulliat super prunas: opium autem cum uino uetere teres, & permiscebis diligenter, & tum cætera omnia simul permiscebis diu, & diligenter agitata recondes sub signaculo, in pyxide buxea, aut in doliolo uitreo, & dabis cui uolueris ad modum auellanae, cum mellis coctile tribus, uel quatuor. & postea dabis portionē calidæ aquæ, & cum dederis accipies mercedis quodcunq; multi enim qui cito curati sunt, ingrati extiterunt, propter quod ipsum antidotum acharistum appellatur, id est sine gratia.

*Chymation
oxyporium*

Oxyporium quod dicitur chymation, facit ad calculos, & ad renium dolorem, & ad inflationem stomachi, phlegmaticis quoque prodest, & halycis, sed & tortiones & hæmorroidas curat, & quæ in ano nascuntur. restringit & menstrua nimia, & hepaticos & spleniticos, & tussicos solitaneos curat, & cadiuis prodest, accipit hæc. Inulæ — i. fœniculi seminis uncias tres, piperis nigri uncias ii. tundes hæc separatim & cribrabis bene, & conficies uel permiscebis melle semicocto, & dabis nucis ponticæ magnitudine cum aqua calida. quidam hoc in oxymelite soluunt, quidam in uino mixto accipiunt, alij cōsuerunt coctile accipere purū ad lapides eijciendos.

Descriptio panni rustici facientis ad uiscerum curationem sic. olei p. i. axungie ueteris p. i. butyri p. i. herbæ sabinæ p. i. barbæ iouis p. i. tamdiu hæc decoques quam diu herbæ arescant, postea colantur, & additur ceræ

cerae libra, resinae p. i. farinae de pulegio p. i. pulueris de bacca lauri p. i. de fumo ouillo unde ouibus in lana haerit p. i. haec omnia in unum corpus rediguntur & permiscuntur, & inde pannus inducitur, & quotiens uolueris reparatus stomacho adponitur. Dia tessaron quod febrem sedat, & uiscera componit. accipit haec, olei coclearia tria, aceti coclearia tria, mellis boni despumati coclearia tria, uini ueteris boni coclearia tria, haec tam diu decoquantur, quam diu omnia ad tria coclearia redigantur, & ita linteo induta stomacho superponuntur, uel ieiuno tepida per cocleare dantur. facit hoc medicamen ad omnes stomachi molestias. Ad dolorem stomachi, uel

tumorem, uel uiscerum infirmitatem, remedium sic. succi ex absinthio s. i. aceti optimi s. i. olei mollis s. i. cerae ponticae libram unam, medullae ceruinae — III. haec lento igne decoques usque ad mensuram sextarii. exinde lintheum densum tingues, & mature in lecto uisceribus adpones, utendum in horam II.

Confectio oxymelis dia scillii, ad stomachi causas sic. scillae libram comminues de hastula lignea acuta minutissimis partibus, & superfundes illic aquae nitidae fontanae s. III. ac die tota & nocte coopertum uas in quod haec miseris, esse permittes. alia die in olla rudi cum ipsa scilla deferuere facies lento igni usque ad sextarium aquae, tum linteo nitido exprimes scillam ipsam ut sextarius ille defluat, adijcies huic sextario aceti optimi sextarium, & mellis optimi despumati p. II. rursum in eadem olla feruere usque ad sextarium. tum recondes in ampulla nitida, & signatum habebis, & cum imparationem stomachi senseris, coclearea singula plane tepefacta ieiunus accipies. Ad Iaspis draco ne insignitus stomachi dolorem remedium physicum sic. in lapide iaspide exculpe draconem radiatum, ut habeat septem radios, & claude auro & utere in collo.

Epithematium ad stomachum confirmandum sic, aloes — III. turis masculi — II. mastiches albae semunciam, styracis — II. croci is. meliloti semunciam, cerae ponticae uel etiam rufae uncias III. nardi uncias VI. ius absinthii pontici unc. I. haec omnia separatim tunsa & cribrata miscuntur & coquantur, & inducuntur in panno atque mature stomacho adponuntur. Ad digestionem parandam, quisquis sollicitus erit acorum ieiunus comanducet, & iacet, radicem quoque amarā & inlotā ieiunus comanducet. Nec non anethi semen etiam uiridis māducatū iuuat. nā & somnū cōciliat, & digestionē parat.

Cōpositio medicaminis subfragi, quod facit ad digestionē & uitia stomachi, siue aqualiculi. accipit haec, petroselinī macedonici — II. apij seminis — I. seseleos — V. piperis — V. nepetae montanae — III. pulegij sicci quod in fumo non fuerit — III. thymi sicci & libystici etiam seminis — II. inule radice tunsa atque cribrata & zingiberis & ex his omnibus tunsis atque cribratis puluerem mollissimū facies. adijcies deinde mellis optimi despumati quātum putaueris mitti oportere, id est ut prope liquidā ac tēperatā colligi possint species supra scriptae, & sic recondes in uaso uitreo, & cū uolueris ieiunus, cum tamen te digestū senseris, singula coclearia non plenissima matutinis horis accipies.

Subfragium
medicamen

Confectio epithematij quod stomachi uetustas causas emendat, & ad digestionem confirmat, accipit hæc. sæuum taurinum, ceram, medullam ceruinam, axungiam ueterem, resinam terebinthinam, horum pondera singula æqualia, & mellis uncias tres, mastiches uncias III. simul miscebis, quæ liquanda fuerint, liquabis igni. Et quæ tundenda in puluerem tenuissimum rediges. & confectum medicamē linteo tenso induces, & stomacho uel uisceribus adpones, quod tamen ante momentum prandij detrahi conuenit.

Aliud Epithematium quod ad easdem stomachi causas efficaciter prodest sic. styracis uncias duas, aloes uncias duas, petroselinum — I. ceræ libram I. nardi libram I. mastiches uncias II. resinæ frictæ pondo s. resinæ terebinthinæ uncias II. quæ liquida erunt, & quæ tundenda, similiter ut supra scriptis speciebus facies. & similiter medicamen usque ad horam prandij uteris.

Arete epith.

Item aliud epithematium quod arete dicitur, quod facit ad uetustas causas stomachi, accipit hæc. cardamomi unciam I. libani unciam I. ceræ unc. VI. resinæ uncias quatuor, styracis uncias II. olei cyprini unc. I. uini ueteris heminam. cardamomum & libanum semote tundendum & cribrandum, styrax uino infundendus, & reliqua quæ remittenda sunt, lento igne soluenda, & tum simul omnia permiscēda, quod epithema similiter linteo, aut phœnicio inducendum, & sic ad uiscera adponendum. & in horam prandij si non fatigauerit habendum, ita tamen ut aduerso pectore cuiuslibet pueri tepesfactum ponatur.

Intyba decocta in cibo sumpta, aut eorum aqua pota, stomachum purgant. Herbam uetonicam mense Augusto lectam cum semine & radicibus suis, sed sine ferro erutam, arefactam diligenter & excussam ne terram habeat, contundes & cribrabis, ac pulueris eius tenuissimi cyathos duos, cum aquæ sextarijs sex in olla noua ad tertias decoques, ollamq; ipsam opertam sub diuo repositam habebis, ex qua si quando stomachi ardores concitabuntur, cocturea duo aut tria laboranti glutienda dabis, mire subuenies.

Herbæ uettonicæ fasciculum, herbæ nepetæ ac pulegij uirgulas singulas & salis paululum, cum uini ueteris heminis tribus in olla rudī usque ad heminā decoques, & ieiuno stomachico mane cocturea singula, aut eo amplius dabis.

Quotiens stomachi morsus sentire cœperis, glycyriæ succum de surculo eius trahito, aut ipsam sub linguam ad magnitudinem cicerculi habeto, nec dolorem stomachi nec sitim senties.

Lac bubulum tepidū incoctum, subinde sumptū, exulceratum quoq; stomachum sanabit.

Coclea cruda deuorata, ita ut dentibus non tangatur, stomachū curat, certe languentē si per triduū sic sumatur, emendat. Codeas sed ueras africanas coditas ex sale & paulo olei coctas, sed non purgatas, qui ieiunus ternas aut quinas cotidie & frequenter sumpserit, rarissimo stomachi dolore uexabit. certe si carbonib. tostē sumatur, melius profunt. Si quis cymini triti ex melle terna cocturea cotidie ieiunus accipiat, stomachi dolore

mire

mire carebit. Stomacho remedium optimum de experimento tale est. petroselinī uncias tres, salis uncias duas, nardi spicæ unciam, amomi uncias duas, hyssopi — ii. uettonicæ uncias duas. hæc omnia in cucumam fictilem nouam mittes quæ sit sextariorum nouem, eamq; aqua supplebis, & obturabis ut modicum spiramenti relinquant, & decoques ad tertias, ac denuo aqua supplebis, & rursus ad tertias decoques. tunc adijcies mellis optimi despumati quartariū, & tertia uice ad medias decoques, ac postea in uasculo uitreo aut fictili recondes sub signaculo, atq; ex eo aduersum stomachi laborem terna coclearia ex aqua calida, si febres erunt, aut ex condito ieiunus, si non erunt, sumes. Ne stomachus perfrigescat unctio saluberrima hæc est. foliorum lauri, & baccarum, scæno græci, samfuci, cupressi, roris marini, uncias singulas contundes, & in uini ueteris sextarijs v. per triduum macerabis, quarto die olei boni sextarios tres adijcies, & in olla rudi ad prunas non acres ita decoques, donec uinum consumatur, tunc colabis, & excrementa uel sordes abijcies, & rursus ollam cum medicamine ad tenues prunas repones, eiq; addes ceræ nitidæ libram, resinæ terebinthinæ purgatæ se libram. hæc omnia permixta & coagitata, ad modum ceroti recondes. & cū opus fuerit nō solum ad stomachi, sed etiam ad neruorum & musculorum perfrictionem uteris saluberrimo unguento. Antidotum Hadriani quoutebatur Cæsar Augustus, quæ potio dat omni corpori fortitudinem, quisquis enim ea usus fuerit, nec stomachi, nec iocineris, nec splenis, nec cordis, nec lateris, aut pulmonis, aut coxarum dolores patietur, sed nec tussis, nec perfrictiones, nec spasmos, nec coli dolores sentiet, nec dysentericus, nec hydropicus, nec suspiriosus, aut cholericus erit. facit etiam hoc remedium contra omnes humores noxios, & omnia uenena uel maleficia in cibo, aut in potionibus data. cōpositio ergo eius est talis. sceniculi seminis, cymini, gummis thebaici, plu, pulegij, origani, piperis albi, herbæ sabinæ, petroselinī, cedri seminis, chamedropis, cassiæ bonæ, iouis barbæ, rapæ seminis, nardostachyos, iunci seminis, euforbij, echyos radices, hoc est capsellæ, cyperi, pyrethri, trifolij seminis quo mulieres utuntur in capite, amomi, serpylli sicci, gentianæ, aristolochiæ longæ, rutæ agrestis seminis, omnium supra scriptarum specierum uncias singulas. Item rutæ radiculam, quæ facit ad porcorum incommoda, agni radicem, hociamfani siue agrimonix radicem, dracontæ radicem, quæ radix est quasi costum & beneoler, acori radicem. harum specierum singulas semuncias adpendes, & omnia uel infra uel supra scripta diligenter tusa & cribrata, in puluerem tenuissimum rediges, ac postea cum melle attico quātum ad spissitudinem sufficiat permiscebis, atq; ex eo cum opus fuerit, quanta auellanæ est magnitudo, ieiuno dare debebis.

Confectio aceti diascalliū, ad digestionem, & stomachi uitia sic. scillam sumes & inde tolles durissima quæque & proijcies, deinde omnia tenerissima concides minute ut habeant libram semis, eamq; crudam coniicies in

Caducus mor-
bus unde mor-
ueatur

Bromus cy-
marū sinapis
sale arcetur

aceti congiū unum acerrimū, & cum diu macerata fuerit, & combiberit, tol-
les scillam & exprimes, idē acetum percolabis, & in uas bene picatum repo-
nes, eiusq; acetū ieiunus mane si sorbeas singula uel bina coclearia, stoma-
chum curabis. & quod ad oris olidi ualeitudinem attinet, hoc medicamento
odor malus emēdabitur, & si in naso polypus fuerit hoc aceto gargarizato
eijcitur, quod quidem acetum & ad claritatē oculorū, & ad auditū aurīū opti-
mum est, si assidue gargarizetur: ad uocem quoq; & ad suspiriū & ad sple-
nem, optimum remediū est. si quis autem inde ad diem sorbeat uel dimi-
diū cyathum, colorem optimum habebit, & facilius suspirabit, & cibum
melius conficiet. Nam si quis multum comederit, & non coxerit, & cibus ei
in stomacho inacuerit sorbeat de hoc medicamento, continuo desinet cru-
dus esse. ut scias uero quantam uim habeat, etiam caducis datum prodest.
Nam si uel duos cyathos caduius inde sorbeat, & currat passus milleducen-
tos quinquaginta ieiunus, mire remediabitur, si uel tertio aut quarto die id
acceperit. quod si quis erit in accipiēdo cotidie patiens, penitus carebit hoc
morbo. hoc medicamen & uentos eijciet & uenas purgat. Nam is morbus
ex uentorum multitudine mouetur. frigescit enim corpus de inparatione,
& nauseam facit, & uomitus mouet. Si quis ergo hoc sumat, omnem escam
& potionem bene concoquet, & nulla res ei nocebit. ac si uoles hoc medica-
mine phthisim sedare, adde uini dulcis paululum, & sic dato mixtum sorbe-
re ieiuno. si quis sanguinē excreabit, hoc medicamine accepto, facile eijciet
omnem molestiam, & uenæ ei purgabuntur, quodq; ad pulmones, & arte-
rias corruptas attinet, per uomitū sanabitur, si hoc medicamento utatur ad-
sidue. & si quem aqua intercutis tenebit, id est si hydropicus erit, sanabitur,
faciliusq; curabitur si recens morbus fuerit. nam per urinam illum cito di-
geret, & quod ad splenem attinet extenuabitur. oportet ergo prius uidere
unde quis morbus ueniat. si à splene erit, uenter soluetur, aut crura turge-
bunt. dari itaq; oportebit mane ieiuno duos cyathos, certe uel unum cya-
thum si satis infirmus erit dato. quod si ab iecore erit morbus, mellis cyathū
aut passi commisceas cum cyatho eius aceti, idque per dies aliquot dabis,
primum nanq; sudoribus uehementissimis, postea etiam urina multa pur-
gabitur, deinde cibum & potionem libentissime sumet, omniaq; cito con-
coquet. Ad stomachi dolorem arcendum, cymas sinapis uiridis ex a-
qua diligenter coques in olla noua, easq; conditas oleo & liquamine man-
ducabis, sanè obserua ut paululum salis mittas dum coquuntur, propter
Bromum. Mel, rutam, cuminum, piper, simul tere & utere pro oxygaro
ad inhibendum stomachi dolorem, Papauer nostrate cum lacte suo
simul decoques in aqua, & ipsam aquam diligenter colatam, stomachico
cum melle attico potui dabis. Iris tunſæ heminam, cyperi tunſi hemi-
nā, in uini aminæi sextariū infundes, ut una nocte maceretur, deinde addes
resinā terebinthinā — ix. cere — iii. quas cū olei cyprini selibra liquefacies.
deinde

deinde simul omnia miscebis & manibus subiges atque malagmatis more stomacho laboranti adpones. Ceram, adipem anserinam, & butyrum in se decoque, & in panno tenui stomacho calidum adpone confestim dolori stomachi subuenies. Peucedani radicem contritam ex uino qui frequenter biberit, nec stomachi dolorem, nec pulmonis inflationem patietur.

Item ad stomachi dolorem persici folia uiridia teres, & cum axungia uetere purgata subiges, atque in panno ad stomachum pones. idem præstat mentastrum quod supra ripas nascitur similiter impositum. Oxyporium cydonite quod facit ad stomachum & tussim, empneumatosis quoque soluit, & digestionem citissimam præstat, conficitur sic. cydonea matura purgabis de foris, & deintus, & pensabis ad pondo tria, coquesque ex mulso in olla rudi, & cum fuerint cocta, ericies de olla in catinum uel mortariū, separabis deinde succum illum quē excocta dimiserint. postea remittes cydonea ipsa in ollā, & tunc addes ibi aceti pondo duo, mellis optimi pondo tria, maligranati expressi sextarium unum, coques postea lento igni donec unū corpus fiat, & habeat mellis spissitudinem, postea aut refundes illud in mortarium, & teres diutissime, donec omnis duritia dissoluatur. & dum teris summam adijcies semunciam zingiberis & piperis triti — ii. petroselinī — i. & si mul iterū discoques, ac postea miscebis mulsam, ubi cocta fuerint cydonea, atque ita in uasculo uitreo recodes, & cum opus fuerit per cocleare ieiunus accipies. Stomaci & capitis dolores tussim quoque, lōgasque ægritudines curat, & dysentericis medetur, leptopyrexias sanat, dolori etiam faucium & synanchæ succurrit, tale medicamen. piperis albi — is. mellis attici — is. asari — i. uettonicæ, saxifragæ, cassiæ fistulæ, pondus ut supra. hæc omnia trita cum despumato melle miscebis & dabis coclearium grande plenum ex co-

Folia persici

Oxyporium

cydonite

Antidotum multiplex ad multa remedia, recipit hæc. croci scrupulos xv. piperis albi uncias ii. s. anomi semunciam, pyretri semunciam, dauci cretici semunciam, folij malabathri, nardo stachyos, cassiæ, apij seminis, euforbij, rutæ seminis, petroselinī, rosæ sicce, opij, singulas semuncias, opobalsami ꝓ vi. mellis boni ꝓ ii. cinnami ꝓ i. si non fuerit cinnamum, mittes cassiæ fistulæ duplum pro eo, & hæc omnia tunsa cribrabis cribello tenui. & sic misces opium cum melle, & mittes in mortarium & diligentissime teres donec unum corpus fiat, ac sic omnia permixta mittes in doliolū uitreum. cū opus fuerit, ex hoc colicis fabæ ægyptiacæ magnitudine cum aquæ frigidæ cyathis tribus potui dabis, loci nerosis qui iecur grauiter dolebunt, cum uino mulso dabis, ut supra scriptū est. epilepticis quos caducos dicunt, dabis ut supra. pleuritici cū aquæ mulse dabis cyathis tribus. Stomachū dolentib. cū poscæ cyathis trib. dysentericis qui persoluto uentre sunt, cū aqua frigida dabis. periodicis febribus qui laborant, id est accessionibus diurnis & nocturnis, cum aqua calida dabis. quibus dentes dolent, & quibus sanguis de gingiuis defluit, cum posca frigida, aut

n 4 cum

cum uino dabis, ita ut resolutum in ore teneant. spleniticis ex posca dabis. Paralyticis ex aqua calida. præcordia dolentibus, itidem ex aqua calida. tortiones uentris qui patiuntur, ex aqua calida dabis. morfiunculas leues qui patiuntur, ex aqua calida dabis. Secundas etiam mulieribus, quæ ex partu uel ex abortu remanserint, discutiet si ex succo scæno-græci cocti, uel ex mulsa, bibendum detur. Apostemata etiam & omnia intrinsecus collecta expurgat, ex mulsa datū, uel ex scæni-græci succo. Sicca uero tussi laborantibus ex melle solo dabis. Ad uuam stillantem ex mulsa gargarizandum dabis. his uero qui fungos uenenatos comederint cū oxymellis cyathis tribus dabis. Venenum si quis biberit ex succo ptisanæ resolutum accipiat. In omnibus sanè passionibus triduo cōtinuo dabis. si necesse fuerit, iterum alio triduo dabis. omnibus sanè quantum fabæ ægyptiacæ granum est dabis.

Confectio potionis ad omnem sanitatem utilis, & ad stomachi confirmationem, accipit hæc. lauri baccarum purgatarum unciam unam, myrræ — i. gentianæ — i. aristolochiæ rotundæ — i. puluerem tenuissimum ex his speciebus separatim tunsis facies, & postea permiscebis & repones. & cū uti uolueris, cocleare unum cum potione calidæ aquæ ieiunus accipies, & interpositis diebus cum uolueris iterum accipies. Primo uere tamē incipies hac potione uti, & deinde quomodo uolueris, per tempora triduo cōtinuo uteris.

Antidotum quod facit ad omnes dolores internos, & ad stomachum confirmandum, recipit hæc. apij seminis ꝑ xxxi. anethi seminis ꝑ ix. castorei ꝑ vi. piperis ꝑ iii. opij ꝑ iii. myrræ ꝑ iii. hæc omnia separatim tundes, & ex melle optimo temperabis, & cum uolueris dare potionem, in modum fabæ globulos facies, & dabis ex condito, siue uino uetere: sed si febricitauerint, ex calida aqua. hæc confectio dicitur athanasia, facit ad lateris &

*Atanasia anti
dotus*

ad coli, præcipue ad stomachi dolorem. Lini seminis, & scæno-græci, & sceniculi farinæ, singuli sextarij cum aqua mulsa decocti, & in panno stomacho laboranti & uisceribus duris adpositi, plurimum profunt.

Coclearij usus

Ad eos quos subito linquit animus, & quibus mens alienatur, aut uertigo est, cocleæ cum suis testis tritæ incoctæ ita dantur per dies quinque, ut prima die cocleæ una, cum passi cyatho potanda detur. alia die duæ, cum duobus cyathis, tertia die tres, cum tribus cyathis, quarta die duæ, cum duobus cyathis, quinta die una cum cyatho uno.

Potio efficacissima stomachi remedio, sic. apij seminis drach. vi. petroselinij drach. iii. spicæ nardi drach. iii. myrræ drach. iii. piperis longi drach. v. contrita uniuersa hæc diligenter in unum miscentur, deinde adijcitur mellis optimi despumati quod satis sit, atq; in uaso uitreo mixta seruatur. inde cum opus fuerit post balneum drach. iii. aut etiam minus, si infirmior erit qui accepturus est, ex aqua calida, uel ex mulso, in potione dabuntur.

Porri capitati excocti in cibo sumpti cum aceto plurimum profunt stomacho laboranti. Vrticæ semen coctū iuuat stomachū, si cum pane māducetur, & cum iure suo. cydonea quoq; incoctæ, in melle

melle seruata, ieiuno data plurimum profunt. *Thalassomeli* quod iur/
cundissime & inflationes deponit, & uentrem purgat sine stomachi uexati/
one: est enim & odore & sapore gratissimo, quod hoc modo fieri debet. a/
qua marina ex alto id est de profundo, uel aqua cælestis cum sale mixta, pa/
ri mensuræ mellis optimi despumati permiscetur & seruatur in uaso fictili.
& cum opus fuerit tepesacta potui datur. Purgatorium efficax quod
nec stomachum uexat, nec caput grauat, & bilem deducit. lactis caprini sex/
tarium. salis ammoniaci — ii. mellis optimi — i. in unum omnia diu contri/
ta & permixta ieiuno potui dantur. sed post potionem diu inambulare de/
bet, ut ipsa potio melius motu corporis proficit. Sambuci liber inter cor/
ticem & furculum rasus & tritus, adq; nucis iuglâdis magnitudinē ex aqua
uel mulso potus, miro modo detrahit bilem, ac stomachum releuat.

Vettonicæ herbæ folia in umbra arefacta contunde & cribra, atque ex
eo puluere paululum & mellis decocti cyathum unum permisce. atq; inde
post cœnā ad magnitudinem ciceris transglutendum dabis ei qui cibum e/
uomit statim, & non potest continere. Radicem ficulneam uini ueteris
cyatho uni inrade, & priusquàm cœnes uel cubitum eas bibito, si uitio sto/
machi laborabis. Lasceris ueri modicum ex aquæ frigidæ cyathis qua/
tuor dilue, & dormitum iturus bibe, ut cibum bene concoquas, aut eius radi/
cem gustato dormitum uadens, idem tibi præstabit. Rorem marinum
ieiunus commanducet, aut in aqua calida excoctum bibat, qui cruditatem
patietur, statim remediabitur.

Compositio potionis ad dolorem sto/
machi siue ad nauseam reprimendam sic. herbæ mandragoræ quæ nasci/
tur in locis montanis succus expressus ad pōderis scripulum dimidium, po/
ratuſq; ex aqua calida, uel ex mulsa, nauseam expellit. abundantiam phle/
gmatis purgat, sedatq; dolorem stomachi, & fastidium discutit. ultra hoc
autem pondus ne dederis, quia nullius stomachus uim eius poterit sustine/
re. Pulegium cum oxymelite decoctum, ad mensuram heminæ tepe/
factum, ieiuno & digesto dabis bibendum, nō solum stomachum reficies,
sed etiam si circa cor aliquid erit uitij, eadem potione sanabitur. Ad sto/
machum componendum uteris remedio tali satis commodo. rutā, apium,
anethum, cyminum, æquis portionibus coques cū uini ueteris sextarijs duo/
bus, postea addes olei amari s. i. & iterum coques, uel aliquandiu combulli/
re permittes, atque inde cum utcunq; refederit feruor, per globum lanæ suc/
cidæ stomacho quod sufficiat infundes, ita ut postea densus lanæ floccus su/
pra stomachum iacentis ponatur. Post horam quàm hoc feceris de nardo
tepidus stomachum perfricabis, & de sabano molli leuiter detergebis. dein/
de infirmum deambulare facies.

Confectio epithemati, quod sto/
machi uetustas causas emendat, & ad digestionem confirmat. cerā, seuum
taurinum, medullam ceruinam, axungiam ueterem, resinam terebinthinā,
horum pondera singula æqualia mittes, deinde adijcies mellis — iii. masti/
ches

ches uncias tres, quæ liquanda fuerint liquabis, & quæ tundenda tundes. & sic confectum medicamen in linteo adponetur stomacho, quod ante momentum prandij subtrahi conuenit.

Item aliud epithema quod efficaciter prodest stomacho & uisceribus. storacis — II. aloes — II. petroselini — I. ceræ libram unam, nardi P. I. mastiches — II. resinæ frictæ P. S. resinæ terebinthinæ — II. quæ liquanda sunt liquabis & quæ tundenda tundes & permiscabis. & sic confectum medicamen similiter linteo inductum stomacho adpones.

Ad confirmandum stomachum uel conseruandum, si quis infirmum habet de quartanæ labore, epithematium tenue, axungiae porcinæ, butyri, resinæ frictæ, herbæ sabinæ, ceræ rufæ, libras singulas, cerussæ — III. ceræ ponticæ — III. hæc omnia seorsum parata miscebis, & simul decoques, & sic uteris.

Polyarchium

Descriptio polyarchij ad stomachum post diutinas febrium molestias componendum. cassiæ — I. rosæ siccae — I. cyperi — I. cardamomi — I. nardostachyos — I. nardi celtici — I. malabathri — I. iris illyricæ — I. cenanthes — I. mastiches chiæ — I. croci — I. amomi — I. meliloti — I. absinthij — I. costi — I. guttæ ammoniaci — I. aloes — I. turis — I. myrræ — I. bdellij drach. VIII. styracis drach. X. in uino infusæ, xylobalsami drach. III. schœni anthus drach. III. resinæ terebinthinæ drach. XLVIII. nardomyri drach. LXIII. ex quo cerotum facies adiectis olei rosei drach. LXVI. ceræ ponticæ drach. CXXVIII. opobalsami drach. XVI. hæc omnia tunsa cribrata, & cætera uino optimo madefacta, simul in mortario colliges, ex quibus trochisci uel madgalia fient. ceroto uero facto uel puluis supra scriptus uel ramenta miscentur.

Magdalia

CORDIS DOLORI, ET CORCO, ET PRÆCOR/
dijs, remedia rationabilia diuersa de experimentis.

CAPVT XXI.

Ræcordiorum dolorem catuli lactentes admoti uisceribus humanis, transferre in se adseruntur, idcirco exenteratis perfusisq; uino deprehenditur uitiatas eorum uisceribus. Ad corcum carmē. in lamella stagnæa scribes, & ad collum suspendes hæc, ante uero etiam cane. corcu nec megito cantorem. utos utos utos, præparabo tibi uinum leue, libidinem discede anonnita. In nomine dei Iacob, in nomine dei sabaoth. Item ad id aliud carmen, corce corcedo, stagnæ, pastores te inuenerunt, sine manibus collegerunt, sine foco coxerunt, sine dentibus comederunt. Tres uirgines in medio mari mensam marmoream positā habebant. duæ torquebant, & una retorquebat, quomodo hoc nunquā factum est, sic nunquā sciat illa gaioseia corci dolorem.

Ad cordis dolorem uel ad eos qui lumbricis in corde uexantur. aquā maluæ cum melle pari mensura permixtam tepidam ieiuni bibant.

Ad cordis dolorem herbæ erythrodani, id est caulis purpurei, hoc est marini

marini, uel sisimbriæ succum, ad plenitudinem conchulæ oblongæ, quam Græci telynen, alij chemam macram uocant, cum aqua calida prope noctem dormitum uadens bibat. Pinus uiridis aciculæ contritæ ex uino optimo potui datæ, cordis dolorem sedant, ita ut qui potionē acceperit pinguibus escis absteineat. Dolorem cordis leuat cymini æthiopici commanducati succus frequenter transmissus. Aduersum cordis pulsus uel dolorem mirum remedium quod in lamella stagnæa scribes, καριανικω και γιανικω λιπριανικω. & phylacterium de styrace subfumigabis, & in collo ex licio suspendes: ita proderit ut stupeas. Ad dolorem præcordiorum cataplasma egregium. lini seminis sextarium unum, fœniculi seminis sextarium unum ex aqua mulsa decoques, & in panno calido præcordijs sepius adplicabis, mire proderit. Cerotum ualde efficax ad cordis dolorem: ceræ selibram, olei cyprini selibram, absinthij pontici selibram. absinthium tundes, ceram remittes & permiscebis ac pro ceroto uteris. Qui præcordiorum ardore uexantur, si etiã febres & lumbricos habeant, hoc remedio sanabuntur. ouum crudum summiter apertum exinanies, idque implebis oleo uiridi, & defundes, & lotio uirginis pueri implebis, & defundes, tũ adijcies parum mellis, & in unum cum oui ipsius interioribus permiscebis, & potandum ieiuno dabis. hoc & stercois uetustissimum & lumbricos noxios pellit, & febrem acutissimam releuat. Bulbi excocti triti in liti tumorem præcordiorum & uentris emolliunt. Item proficies si ocimum triueris & eo præcordia spissius inleueris. Fœniculi farina cum pari mensura mellis decocta, ceroti modo panno inlinitur, & calens tumori præcordiorum inponitur. Malagma ad præcordiorum tensionem & uentris ac stomachi duriæ diutinã cum dolore, quod & iecori & lieni prodest, conficitur sic. ceræ P. I. guttæ ammoniaci P. I. iris illyricæ denarios XXII. opopanax denarios XX. anesi denarios XXV. fœnogræci seminis ✕. XXV. resinæ terebinthinæ. P. I. adipis suillæ ueteris P. I. aceti acris s. I. mellis P. II. mel cum aceto permiscendum est, atq; illic arida omnia die & nocte maceranda sunt. Terebinthinam uero & ceram & adipem liquefactã in unum cæteris admiscere oportet, & deinde manibus diutissime subige, donec sine offensione malagma temperatissimum fiat. Ad cordis pulsus, siue fallationem, succinum uerum mittes in aquam feruentem, & illic esse patieris, atque inde per triduum laboranti singulos cyathos tepefactos, si nimium erit frigus dabis bibendos, hoc remedium & hominibus & animalibus prodest.

AD HEPATIS SIVE IECORIS VITIA OMNIA, ET
molestias uniuersas, remedia rationabilia & physica diuersa
de experimentis.

CAPVT XXII.

Rutæ

VT AE siluestris manipulo, in ollam nouā coniecto decocto, que ex tribus heminis aquæ ad heminam, adijcies mellis librā, rursusq; feruefacies, ex eo per triduum ieiuno potum dabis iocineris dolore nimio laboranti. Hircinus sanguis adhuc

Viueria
Hepatica
catapotia

calēs supra prunas excoctus, & cibatuī datus ieiuno, iocineroso mederi traditur. Viueria tosta porcelli lactentis modo inassata, & cibo data ieiuno, mire iocineroso succurrit.

Hepaticæ experta sic. piper album & mastichen æquis portionibus tundes & cribrabis, rursusq; in mortario teres, atque ita oleo hispano optimo temperabis, ut sit spissum. inde catapotia facies magnitudine ciceris atque in sole siccabis, ut durecant. tunc in pyxide recondes, & ex his unam pilulam ieiuno in ouo sorbili dabis, adijciesq; parū salis, sed per triduum dabis.

Tumori iocineris adprime medetur hoc remedium. inulæ radice uncias tres, quæ Grece dicitur helenium, decoques ad medias in aquæ sextarijs tribus, atq; heminam ex ea ieiuno in dolore bibendam dabis idq; per triduum facies.

Ad ueteres iocineris dolores potio optima sic. nardispicæ ʒ viii. croci ʒ ii. myrræ ʒ iii. cassiæ ʒ viii. schœni ʒ viii. omnia trita & cribrata melle optimo compræhendes & dabis ieiuno in potione ʒ iii. ex aquæ mulsæ cyathis iii. quousq; uitium extirpes.

Ad tumorem iocineris & ad dyspnœam remedium sic. petroselini, costi, chamæpitys, æqua pōdera tundes cribrabis & dabis ieiuno epatico duo coclearia cum aqua mulsæ. Melanthium id est git, quantum coclearē recipitur, contere, & da cum uino tepido dulci bibendum ieiuno epatico.

Nimum laudatum iocinerosis remedium sic. picem duram contere, & ex ea da potandum ieiuno epatico coclearē unum cum uino austero.

In lamina stagnæa scribe. Ite *ϛερω*, & desuper nomen eius iocinerosi cui mederi uoles scribe. laminam uero licio ligatam collo eius suspendes, mundusq; id facito.

Absinthij florem, cassiam, crocum, nardispicam, assarum, schœni florem, folium, mastichen, xylobalsamum, amomum, cinnamum, ad drachmas septenas, aloes indicæ drachmas vi. tundes & cribrabis singula separatim eademq; miscebis, atq; inde coclearia bina ieiuno epatico cum mulsæ aqua tepida aut uino uetere austero per triduū dabis, quod

Crapula

remedium & ad digestionem, & ad crapulam deponendam facit.

Antidotum ad epaticos sic. pelecini seminis, eupatorij, iocineris lupini, picis brutiæ, costi, fœnogræci, piperis: paria hæc tundes, cribrabis, & melle comprehendes, atque inde catapotia ad ciceris magnitudinem ex aqua calida dabis.

Philonium
antidotū

Antidotum philonium ad iocineris & ad omnium uiscerum intrinsecus dolorem sic. croci drach. v. pyretri drach. i. piperis albi drachm. xx. hyoscyami drach. xx. euforbij drach. i. nardi indicati drach. i. opij drach. x. quæ sunt sicca tunduntur, cætera in mortario conteruntur, & permixta melle comprehenduntur. Hæc potio his modis ieiunis danda est: cœliacis & colicis qui sine febre erunt, ex aqua frigida, febriculentis ex aqua in qua anethum

anethum ad tertias decoctum fuerit, in declinatione uero febris, ad magnitudinem auellanae. splenicis ex aqua cum cappare decocta cyathis tribus, magnitudine qua supra. epaticis dimidium auellanae modum, febriculentis ex hydromellis cyatho, uel ex aqua mulsa, in qua anethum cum surculis suis fuerit decoctum. orthopnoicis, magnitudine auellanae remissa in aceti scillitici coclearibus quatuor, ex aquae calidae cyathis quatuor. ad spasmus & cordis dolorem uel tremorem, ex aquae mulsae cyatho magnitudine auellanae. Ad lateris dolorem ex aqua mulsa magnitudine auellanae, contra noctem dabitur. ad singultus & quibus frigus etiam aestate infederit, ex aqua mulsa, modo auellanae. phthisicis ex succo ptisanæ, uel ex mulsi cyathis tribus modo auellanae. dysentericis ex posca cyathis duobus, modo ciceris arietini. Auriginosis ex aquae mulsae cyathis duobus, auellanae duplum. dysuriae & calculo ex aquae cyathis tribus in qua tres manipuli aprij fuerint decocti, magnitudine auellanae. Potio ad epar utilissima, praeterea haec ipsa copertum & praesentaneum remedium est, etiam ad lateris dolorem. accipit haec. piperis — i. costi — i. lupini sicci amari — i. haec omnia sicca tunsa cribrata mixta simul repones, cum opus fuerit unum cocleare plenum, uel si uires infirmiores sunt, rasum id est rudatum, cum uino austero ieiuno epatico per dies tres uel quinque continuos dabis. ita ut in eo latere complicatus aliquandiu iaceat, & cooperiat se sagis. & cum coeperit sudare, leuet se & deambulet diu. Item expertum atque utile ad epar remedium, de folijs fici aridis, id est siccatis sub umbra & arefactis, tritis cribratisque, de quo puluere cum condito ad mensuram tria coclearia accipiet epaticus ieiunus, & in eo latere diutule iacebit. deinde ambulabit, & per triduum continuum hoc medicamen accipiet similiter obseruans. Prodest mirifice haec compositio ad tumorem & dolorem cum duricia iocineris & lienis. item ad renium dolorem benefacit. nam & colorem corporis restituit, qui propter uitia supradictarum partium corrumpitur, pallidusque conspicitur. prodest hoc idem medicamentum, etiam ad aquae mutationes, id est ad hydropem. conficitur sic. croci * x. nardi * ii. cassiae * ii. costi * is. schoeni * i. cinnami * i. myrrae stacte * i. mellis optimi * xxv. datur ieiuno quanta faba est aegyptia ex mulsi cyathis iii. Remedium efficax ad iocineris duritiam ueterem, quod & hydropicos, & lienosos, & arquatos, & quibus opus est moueri urinam, potentissime sanat. muliebribus quoque causis prodest, nam & ex partu residua purgat, & mammis tumentibus prodest. perducit illud, id est potari, ex mulso uino oportet, conficitur sic. anesi * ix. dauci * iii. petroselini idem, iuniperi idem, filis idem, tragacanthi * is. panacis radices denarios viii. iris, myrrae, costi, amomi, singulorum denarios senos, cinnami * iii. cassiae * vi. smyrnij quod est semen holeris atri * viii. nardi syriacae * iii. acori * viii. balsami seminis * vi. opij * v. erui moliti s. i. scillae coctae * ii. uini chij aut lesbij quod satis erit. pastilli ex his in puluerem redactis, fiunt denariorum duum uel trium, & dantur cum opus

o est ex

est ex mulso, ieiuno & digesto.

Antidotos quæ zopyre dicitur, facit non solum ad iocineris, sed & ad lateris, & ad pectoris, & ad uesticæ dolores & ad tussē ueterē, & ad hydropicos, & arquatos, & lienosos, & ad eos qui mala medicamenta sumplerint, quæ siue postea data, siue ante pota fuerint, per hoc remedium non nocebunt, conficitur sic. myrræ ✕ viiis. nardi syriacæ ✕ v s. croci ✕ i s. schœni ✕ ii. cassiæ ✕ iii. cinnami denarios vi. piperis albi ✕ i. piperis longi ✕ i. turis ✕ i. scordij denarios iii. polij ✕ iii. rosæ aridæ ✕ iii. rapæ seminis ✕ iii. anatis sanguinis recentis ✕ iii. eiusdem aridi sanguinis ✕ iii. melle miscentur cōtusa & cribrata omnia, donec habeant ipsius mellis temperaturam, inde plenum cocleare datur, sed à serpente percussis, aut morsis, ex uino, cæteris ex mulso uel aqua dari oportet.

Malagma ad omnem uiscerum dolorem, præcipue ad iocineris strictureas, conficitur sic. nardi celticæ id est saluincæ ✕ xi. iris ✕ viii. meliloti quod à nobis fertula cāpana dicitur ✕ xxv. cyperi ✕ viii. ammoniaci thymiamatis, & styracis ✕ viii. cardamomi ✕ vii. croci idem. omnia supra dicta contusa & cribrata uno die & nocte in uino uetere macerantur, præter ammoniacum, hoc enim aceto dilui oportet. post hæc ceræ p. ii. resinæ frictæ p. i. olei rosei p. ii. uel tria, ut sufficiens uisum fuerit addentur, liquefiunt quæ liquefieri debent, & refrigerata atq; rasa cæteris miscentur, atq; unum corpus ita fit, ut diligentissime subigantur. hoc & ad præcordiorum tensionem beneficit, & ad uesticæ dolorem.

Attali regis
medicamentū

Attali regis medicamentū, quod facit præcipue ad iocineris uitia, & ad auriginem, & ad aquā intercutē, & ad lienosos, & ad præcordiorum inflationem, & ad pectoris dolorem, & ad eos qui colorem luridum habent, conficitur sic. croci ✕ x. nardi indici ✕ ii. cassiæ ✕ ii. myrræ ✕ i. cinnami ✕ i. schœni floris ✕ i. costi — i. hæc seorsum contunduntur & cribrantur, deinde ex singulis eorum supradictis pondera sumuntur, & in unum melle mixta colliguntur, atque in pyxide argentea reponuntur. inde datur cum opus est fabæ ægyptiæ magnitudo cum mulsi cyathis trib. si sine febre fuerint qui sumpturi sunt, si febricitabunt, ex aqua mulsa dabitur. prodest etiam calculosis hæc cōpositio, sed ad omnes causas ieiunis & maxime digestis oportune dari debet.

Ad dolorem iocineris physicū remedium sic. calculus siue lapillus qui à calculoso fuerit eiectus, super iecur dolentis alligatus statim proderit. Glycea pota & uentrem laxabit, & iocineri proderit, & digestionē stomachi opitulabitur, quam glyceā sic facies. aceti s. i. mellis p. ii. aloes — iii. fœniculi radices p. ii. quas sublata cortice diligēter sic cabis, & tundes, atq; una nocte in aceto macerabis. postera uero die excoques ad medias & colabis, tunc admiscebis mel & coques sufficiēter, atq; ab igne sublātū refrigerabis ut tepescat, postea aloen teres, & miscebis, præterea apij uiridis pugnum plenum, & tantundem rutę uiridis addes. hæc omnia ad spissitudinem mellis cocta colabis & refrigerabis atque inde coclearia terna cum aqua calida ieiuno & digesto per triduum dabis.

Glycea potio
dulcis

Item

Item ad iocineris dolorem remedium sic. lupinum, absinthium, costū, fœnū græcū sed quod tostum sit, pari pondere hæc sicca tundes, & cribro medicinali cribrabis. unde ieiuno cocleare propēsū ex aqua calida per triduum dabis, quod intermissis aliquot diebus, rursus per triduum similiter bibendum dabis. memento tamen ut fœnum græcum diligenter torreatur, ut bene tundi possit, & omnia obseruet quę infra scripta sunt qui remedium accepturus erit. Iecur lupi sublatum luna decrecente in fumo ponitur, & cum siccatum est teritur, inde particula trita miscetur pulueri æquis portionibus facto de fœnogræco, lupino, & absinthio & costo, ita ut ex eo quod in se totum permixtum fuerit, mensura coclearis cumulati detur ad diem nō febricitanti ex uino mixto, si febricitabit ex aqua. ita ut per triduum hoc medicamen ieiunus accipiat, & porrecto brachio in dextro latere uel semihora iaceat. inde diutissime deambulet, & tardissime cibum sumat, & obseruet ut illo triduo purissimus & digestissimus sit, & frigidam non bibat, neque salum aliquid aut dulce manducet. *Violas agrestes siue siluestres conteres, & succum earum cum pari pondere mellis decoques, & ex eo coclearia terna ieiuno ad diem iecoritico dabis. ad lateris autem dolorem si ex iecoris causa fuerit thymi scrupulos duos, & aquæ quartarium dimidium ieiunus bibet.* Compositio medicaminis ad iecur, quod diateffaron dicitur *Diateffaron* costi — i. fœnogræci — i. inulæ radicis — i. fœniculi radicis — i. hæc omnia separatim diligenter tundes & cribrabis, & delicatissimum puluerem mensurabis & postea permiscebis, sed in sole omnia bene siccato antequam contundas, & in una portione cocleare plenum mitte. sano ex uino, febricitanti ex aqua calida, uel ex mulsa aqua, ut uentrem soluat, potui ieiuno per triduum dabis, ita ut accepta portione in dextro latere aliquādiu iaceat, & postea diu deambulet, & digestissimus cibos sumat. hoc remedio scitote nihil esse præstantius, etiam si fœminis, sed non prægnantibus detur. De medio osse *Sepiæ os* *sepiæ*, quod est molle, puluerem facies, & in mixtione conditi optimi iecoritico ieiuno per triduum dabis, ita ut in dextro latere aliquandiu iaceat cū acceperit, & postea diutissime deambulet. Ad iocineris dolorē remediū sic. intyborū succi heminæ, aquæ cyathos tres miscebis simul, & calidū dabis, donec totū triduo perbibatur. quod si ex ipso dolore cui medendū est turgidus & indigestus fuerit, porrū capitatum incoctum manducet. Gentianam ex passo decoques & ieiuno iecoritico per triduum bibendam dabis. Piperis albi grana XL. salicis folia ad hanc mensuram ut fasciculus inter digitos duos & pollicē teneatur, cucumeris quoque quantū tribus digitis tollere potueris, contere in unum, & per triduum iecoritico ieiuno da ex aqua calida bibendum. Costi semunciam, aloes epatidis — i. mastiches granorū — ii. eupatoriū — i. piperis — ii. amomi semunciam, rhapontici semunciam. aloen & mastichen simul teres & cribrabis bene. reliquas species in pila tundes, & cribrabis bene, & omnes postea in unū cōfundes, & repones diligen

ter in pyxide qualicunq. cum uolueris potionē dare iecoris uitio laborāti, in olla uel caccabo rudi sed excocto, quartarium scēnogrāci decoques. primam aquā fundes cū feruere cōperit, & aliā fundes cū feruebit. tertiam coques ad tertias, & repones uas in quo ad tertias decoxeris scēnūgrācū, cum succo & humore suo, & inde potionem in calicem mittes, & addes de puluere supra scripto cocleare plenum. & quando accipit is cui medendū erit, digestus & ieiunus accipiat, & acceptam potionem bene digerat, ita ut cum biberit, tenso brachio dextro iaceat in ipso latere, & hoc per triduum similiter faciat. hęc potio iecoriticōs etiam ueteres mirē sanat. Epaticis herba cen-

taurea ex uino decocta, ac potui ieiunis data, mirifice auxiliatur. Herbe uettonicę in umbra arefactę puluis, ex aquę calidę cyathis duobus, ieiuno iecoritico potui datus, magnifice prodest. Potio saluberrima ad epaticos, à Procliano medico ostensa Ficatum lupi integrum folijs lauri inuolues, & ita ad solem uel ad ignem siccabis, & siccatum diligenter sublatis folijs in puluerem rediges. quem puluerem in uasculo nitido seruabis, atque ex eo coclearia duo, cum piperis granis decem tritis, adiecto melle optimo despumato quantum sufficiat, cum carcenī cyatho, in potione ieiuno dabis, quam prius ferro candenti calefacies, & diligenter in mortario permiscebis, sedentique in lecto dabis, ita ut accepta potione contractis genibus hora integra in dextro latere iaceat, & postea uel una hora deambulet.

Herbę uerbenę solstitio lectę puluis, in coclearibus quinque cum uini aminei cyathis tribus, ieiuno potui datus mirifice prodest, sed pro ætate aut uiribus uniuscuiusq. potionem dabis. Asini iecur tritum, cum petroselino & nucibus iuglandibus purgatis ac melle inlitis, in cibo datum epatico ieiuno, mirabile est. Procliani medici remedium de experimento, ad epatis suppurationes, & ulcera & apostemata, sic. sagapeni uncias ii. myrrę troglodytidis uncias iii. cardamomi uncias vi. castorei uncias iii. piperis albi uncias duas, aut si album non fuerit, duplum de nigro mittes, optimi uncias ii. hęc omnia tinsa & cribrata per impubes pueros, aqua pluuiali miscebis, & facies trochiscos de binis drachmis. qui trochisci in umbra, nō in sole siccantur. uiris uel senioribus integros, pueris uel minoribus dimidios trochiscos, infusos in aqua calida dabis, id est non febricitanti cum uini austeri meri cyatho uno, infirmo autem ex aqua calida dabitur. sed quibus medendum erit nihil pingue manducēt, non oleum, nō carnem, sed de lenticulę farina pultem, cum oxymelle coctam, admixto anetho & pulegio manducent, & postea quam excreare uel sitire cōperint, tepidam accipiant, & sensim bibant.

Qui palmulas dactylos ex aceto frequenter manducauerit, iocineris dolore carebit. De lupi praeda, id est, de reliquijs ueruecis, aut caprę, aut cuiuslibet animantis, quam comederit carnem, uel pellem, uel os, collige & serua. & quando aliquis iecur doluerit, inde eum tange, continuo sanabitur.

Origanum

Origanum in aqua decoque ad tertias, & postea mitte mellis quod sufficiat atq; iterum decoq; diligenter ut bulliat, & inde da epatico ieiuno quod satis sit assidue bibendum, ualde subuenies. Lacertam uiridem prende, & de acuta parte cannae iecur ei tolle, & in phoenicio uel panno naturaliter nigro alliga, atque ad dextram partem lateris, aut brachij laboranti epatico suspende. sed uiuam lacertam dimitte, & dicito ei. ecce dimitto te uiuam: uide ut ego quemcunque hinc tetigero epar non doleat.

Ad duritiam iocineris molliendam, & quamlibet ueterem dolorem sedandum benefacit cunilae aridae, quam satireiam quidam uocant, in puluerem redactae denarius unus, ex mulsi cyathis duobus si non febricitabit, uel totidem calidae aquae, si febriculentus erit, assidue datus. Ad iecoris dolorem potio salubris conficitur sic. piperis — i. eupatorii — i. costi — iii. bacani — ii. foenigraci — is. omnia haec trita & creta seruabis, & cum usus exegerit dabis in uini potione cocleare plenum ieiuno, ita ut in dextro latere tenso brachio iaceat cum acceperit. Epithematium ad iecur sanandum sic. guttae ammoniaci p. ii. cerae tantundem, olei rosei tantundem, croci — i. gutta ammoniaci cum bono aceto teritur, donec bene trita sit, & glutinosa fiat, crocum si siccum est tunsum & cribratum, guttae ammoniaci admiscetur, & diu teritur, si humidum est in aceto madefactum primum separatim, deinde cum gutta ammoniaci teritur. quibus tritis cerotum de roseo oleo & cera punica factum refrigeratum admiscetur, & tam diu teritur uel subigitur, donec unum corpus fiat, ut magdalia inde formentur, quae stomacho phoenicio inducta imponantur.

AD LIENIS SIVE SPLENIS VITIA OMNIA,
& molestias uniuersas, remedia rationabilia & physica
diuersa de experimentis.

CAPVT XXIII.

Ad lienosos benefacit tamarici longe à mari collecti arefacti & contusi pulueris denarius unus, aut pondus uictoriati datum ex aqua ieiunis uel ex posca. Prodest lienosis inula arida campana contusa & cribrata mensura denarii unius ex uini

ueteris mixti cyathis quatuor ieiunis data. Potio ad lienosos sic. balani

quo unguentarii utuntur, denarios duos, capparis radices ✕ i. hederæ nigræ *Periclymenos* baccarum denarios duos, periclymeni, quam syluae matrem uocamus ✕ s. galbani denarii s. cardami nigri, id est nasturci seminis ✕ iis. piperis nigri ✕ i. scillae coctae ✕ ii. haec omnia colliguntur ex melle, fiunt globuli parui, dantur denarii duo uel unus pro aetate aut infirmitate ex oxymelle uel ex aceto mixto, in cyathis quatuor aut tribus. eadem potio benefacit ad hydropicos ex aqua mulsa data, nam urinam mouet plurimum per quam purgantur.

Lienosos sanat, extra cutem impositum, sinapi aceto pridie magis

ceratum

sinapismus ceratum & tritum adiecta lenticula ex aceto cocta. oportet autem à parte lienis impositum medicamentum tam diu illic esse, donec dolorem pati nō possint qui utuntur. postea solio calido demittantur, ubi plures eos contineant dum desinit feruor, alioqui exilient ad primum feruorem, maior enim in cute fit dolor calda tactis. postea ceroto rosaceo eos perungi oportebit.

Aliud lienosis remedium eadem ratione impositum. sinapis cyathos duos, git cyathos duos, nasturcij cyathos IIII. myrobalani corticis cyathos IIII. piperis cyathos II. sinapi pridie aceto acri maceratum, deinde tritū, contusis ceteris permiscetur, pannoq; inlittum medicamentū inponitur, fasciaq; longissima alligatur, uel pluribus in unū cōmissis, quo tardius soluatur. hoc efficacissimum remedium est, & multorū annorū lienosis omnes causas tollit, atq; duriciam, sed post hoc si quæ reliquæ manserint, ammoniaco tollendæ erunt frequenter illic inlito. Infantibus lienosis dari oportebit aquā calidam in qua candens ferrum dimittatur, uel lac caprinū semicoctū, si capræ tantūmodo hedera pascantur. proderit his & sinapi siccū contusum ceroto tenui mixtum, extra cutem impositum, ut fascia diligenter ligetur. Malagma ad lienosos, & ad iocineris tumorem, sic. ammoniaci guttæ pondo i. ceræ P. I. rosæ pondo i. ammoniacū ex aceto teritur, mixto crocomagmate quantum colorare possit. ammoniacū itaq; teritur quo usq; leue fiat, & mellis crassi habeat spissitudinem. postea cera liquefacta & rosa adiicitur, ac prius mortario bene & pistillo commixta, manu utraque subiguntur. facit hoc malagma & ad luxum, & ad capitis dolorem, fronti superpositum.

Malagma ad lienosos sic. myrobalani P. I. aphronitri ✕ XXX. capparis radices ✕ x xv. cardamomi ✕ xxv. ammoniaci guttæ. ✕ XXX. ceræ P. I. irini olei P. s. cera irino soluitur, quibus ammoniacum aceto dilutum miscetur, postea arida quæ sunt cribrata admiscuntur, & sic diu in mortario teruntur. deinde manibus bene subiguntur. Medicamentū Iunij Crispi, quod appellatur ambrosia. hoc ex mulso datū lienosis præcipuū præstat auxiliū, phthificis quoq; & his qui difficulter ex imbecillitate lōga reficiūtur, & qui malī sunt coloris, nec non ad alia multa uitia satis utile est, recipit hæc. croci optimi ✕ II. cinnami, nardi, costi, cassiæ, myrræ, schœni floris, singulorū ✕ singulos. his contusis & cribratis mellis attici admiscetur quod satis sit. inde datur ex calida aqua ad supra dicta omnia uitia quantū fabæ nostratis modus est.

Lienosis prodest hyacinthi seminis denarius dimidijs potus ex aceto & melle, polion herba, uel tamarici folia, aut eiusdem semen, aut cortex, uel herba quam nos utrum, Græci isatida uocant, qua infectores utuntur, similiter pota plurimum prodest. Ammoniaci denarius dimidijs, piperis grana quinque, rubi teneri cauliculi tres, hæc in unum trita miscuntur, & dantur omnia ieiuno lienoso una portione, ex aceti semimixti cyatho uno, mire aduersum dolorem & duritiā lienis prodest.

Capparis radices uel corticis, scillæ bulbi aridi ex interiore parte, radicis quoque panacis, singulorum denarij deni, contusi & cribrati, aceto

& melle consparguntur. fiunt pastilli denariorum singulorum, dantur lienosis ex aceto & melle. quidam addiderunt his, piperis & uitis albæ radicis denarios decem, tritos. facit hoc medicamentum his additis, & ad hydropicos, & ad suspiriosos, est hoc utile de experimento. Inponenda sunt lienosis, & maxime his quorum nimium duri & tumidi sunt lienes, medicamenta huiusmodi, sinapis & pyretri, paria pondera ex aceto trita chartæque inlita quam horis tribus habeant. deinde cum dolorem intolerabilem ferre non potuerint deducendi sunt in balneum, & ibi in solium calidum dimittendi & fouendi præcipue his locis in quibus medicamentum habuerint inpositum, sed a fortioribus retinendi sunt in solio, exiliunt enim subinde, & fugere conantur non sustinentes feruorem. à solio uero unguendi sunt oleo, & tergendis, tum cerotum ex rosâ inponendum locis perustis, quæ in sequentibus diebus, si satis exusta fuerint, curari debent.

Pinguis fici aridæ contusæ denarios xxv. capparis, radicis siue corticis denarios quinq;, aphronitri denarios quatuor, hyssopi fasciculum. contusa hæc melle temperantur, donec ceroti habeant temperaturam, deinde inlita linteolo super lienem ponuntur, & duabus uel amplius horis illic habentur. deinde is qui curatur ad balineum ducitur & in solio calido aliquandiu fouetur. Malagma lienosis utile sic. ceræ libram unam, ammoniaci guttæ denarios decem, lapidis assij floris, id est cineris denarios uiginti quinq;, balani quo unguentarij utuntur denarios xvi. bdellæ denarios xvi. croci denarios iiii. resinæ pityinæ x xii. olei laurini sextarium dimidium. aceti p. iiii. hoc genere componitur hoc quod niliacum malagma dicitur. arida ex aceto tam diu teruntur, donec leuia facta habeant mellis spissitudinem, quæ ad ignem soluenda sunt cum oleo & adipe liquefacta in mortarium super trita infunduntur. deinde uniuersa permixta cum refrigerata fuerint, manibus subiguntur. Ad lienes qui non ab infantia, sed postea induruerunt, malagma sic. myrobalani, panacis, pyretri pondo singula, balsami seminis x. sinapis p. i. his tritis acetum acre miscetur, & diu permixtio ista subigitur. cumq; ex ea malagma factum fuerit, rubrica coloratur, & imponitur, atq; tribus horis habetur. post hoc in balineum homo ducitur, & solio diu fouetur. Aris florem tritum bene cum sinapi, aut etiam solum, mittes in acetum, simulq; in bucculari decoques. ita ut aliquandiu illic bulliant, & ad similitudinem puliculæ spissentur. postea in uaccinam uesticā calida ea transferes, ita ut duob. digitis liquori huic uestica maior sit, tū spleni satis calidum medicamen adpones, ligabis fascia, tertia dies solues. mirabili gratulaberis remedio.

Guttam ammoniaci in acetum scilliticum infundes. post biduum ita teres ut in panno possit induci, quo facto spleni adpones, & fascea diligenter ligabis, & uteris tamdiu donec per se consumatur, & sine balneo abstergeatur. Ad splenis dolorem expertissimum remedium sic. cardamomi, pyretri, sinapis, turis masculi, aphronitri, equalia pōdera de singulis

Niliacū malagma

gulis speciebus contundes & coques in aceto scillitico, & in unū miscebis, locumque cui medicamen adpones, frequentius detergebis, & adpositū mane medicamentum in horam septimam esse patieris. postea eum cui medebere, ad balneas ire præcipies, atque in calida diu foueri facies. Ad splenem remedium mirum sic. picis duræ optime tritæ — i. & costi triti — ii. permiscebis, & ex eo singulas potiones ex uino uetere mane ieiuno per triduum dabis, ita ut in sinistro latere qui accipit diu iaceat. Ad splenis dolorem remedium efficax sic. gallas de quibus encaustum fit, quantas uolueris pone super carbones uiuos, & exures non nimie, ita ut puluerem de his in quo sit aliquis sapor gallarum facere possis. de quo puluere optime trito cocleari plenum mittes in potionem uini uetustissimi, & potetur. Ebuli contusi succū coclearia tria ex uini ueteris cyathis tribus per triduum da lienoso bibendum, ita ut ebulum semper secum habeat qui remedium accipit, nec terra ipsum ebulum ferrumue tangat. Cornum bouis combures ex ea parte qua capiti adhæret, & in puluerē tenuissimum redige, atque ex eo puluere coclearia duo, cum aquæ calidæ cyathis tribus, & paululo aceti, ieiuno splenitico per triduum da bibendum. Cataplasma ad splenem, quod Ianuarius medicus ostendit, sic: pyretri — iii. myrobalani — iii. grani sinapis — iii. cardamomi — iii. urticæ seminis — iii. piperis — iii. hæc omnia teres & cribrabis diligenter, & cum aceto scillitico permiscebis, ut unum corpus facias, atque inde cataplasma in panno denso supra splenem impones, sed prius locum ipsum cui medicamen impositurus es, ex nitro aqua remisso la uabis, ita ut spuma uel pinguedo nitri illic adhereat. Cataplasma ad splenem de experimento sic. allium purgabis, & ante diem in acetum acerrimū infundes mature, cum positurus eris, teres cum ipso aceto, uel de aceto sublatum, ita ut spissum sit sicut cataplasma, & tepidum supra splenē adpones, & fascia cōligabis, & uteris usque ad horas prandij. hoc si triduo cōtinuo usus fueris, mirū remedium experieris, sed patientia opus est aduersum uim medicaminis, quod plus proderit si postea balineis utaris & in folio calido diu fouearis. Herba cyclaminis quæ orbicularis appellatur radix suspensa collo, ita ut contra lienem dolentem sit alligata, efficaciter medetur.

Porri primitiui sectiui succus expressus, & aceto pari mensura inmixtus, absorptusque à lienoso sæpius prodest. Chamepitys cum oxymelle, & absinthio paribus mensuris decocta, & potui data, utiliter lienosis occurrit.

Herba salutaris, id est spina alba qua Christus coronatus est, quæ uel Equilingua lut uiam habet, lienem leniter in eodem loco perfricata sanabit. Equilingua arefacta, & ad leuitatem trita atque ex uino potui data, protinus utilitatem suam sedato lienis dolore manifestat. Stercus mulinum cum oxymelle lienosis potui datum dolores efficaciter tollit. Hircinus splen calidus, id est statim ubi de pecude sublatus fuerit, super lienē hominis impositus & alligatus mire dolorem intra paucos dies auferet si postea ad fumū suspendatur

suspendatur, ut illic arefcat. Hædinus uero lien similiter ut hircinus super splenem infantis adpositus, & tumores & dolorem eius emendabit.

A lanio lienem uituli quanti uoluerit emes, eumq; medium exsecabis, seruatis integris eius lateribus, ut undiq; contineatur, atque eum qui dolet splenem in balineum duces, & per mediam scissurâ illius lienis à capite corpus eius omne summittes, ita ut usque ad pedes lien decidat. postmodum ipsum lienem in fumo suspendes, atq; arefieri facies. quo facto cum tumoribus etiam dolores lienis, is cui medeberis sedari sentiet, omniq; molestia cito liberabitur.

Ebuli radicem quam sine ferro euellas aridam contu- Ebulus sam & pollinis modo cribratam repones, inde coclearia tria ex uini cyathis tribus in limine stans contra orientem per triduum bibito ieiunus: sed omnino obserua ne ebulus ferro contingatur, aut ne ipse dum remedium accipis ferrum tecum habeas. Ebuli baccas permaturas exprime, atque ex eo succo uiro tria coclearia ad diem da bibenda, mulieri duo, quo sumpto deiciet per uentrem instar sanguinis. tum interiecto triduo rursus dabis, & per hæc interualla repetes, dando potionem donec perfaues. si propter amaritudinem solum succum haurire non potuerit, tantundem uini aut oxymellis augebis.

Aceti scillitici cyathum unum, mellis attici 3 iii. uettonicæ tunfæ cribratæ 3 tres, in unum miscebis & adijcies aquam calidam & dabis ieiuno per triduum splenitico potionem. Lotium eius qui splenem dolet quotiens urinam fecerit collige, & cinerem de foco cribratum in unum subige, & panno inductum super splenem imposito, & una hora calidum habere permitte, maximo eum periculo liberabis, si sæpius id feceris.

Alij purgati capita tria, adipis porcinae nimium uetustæ p. i. simul contres & panno induces, & supra dolorem lienis impones, & fascia conligabis. Conij id est cicuta radicis p. unum, adipis uetustæ hircinae p. i. alijs purgati p. i. olei cedrini p. i. simul teres & genus malagmaris facies, & supra splenem alligabis, nec ante quartum diem solues, certissimam scies hanc esse medicinam.

Optimum spleni remedium tale est. gentianæ tunfæ, colearium dimidium, fellis terræ tunfæ coclearia tria, sceniculi tunfi cocleare unum & dimidium bibes ex picato mero, uel nigro austero tepefacto, ita ut diligenter supra scriptæ species cribratæ in pollinem redigantur, & sic misceantur.

Rubiam herbam qua infectores utuntur tunfam ex picato Rubia infecto-
rum uel austero uel nigro uino aut ex posca dabis bibendâ ieiuno splenitico amplitudine nucis auellanae, confestim proderit.

Laudabile spleniticois remedium sic. hieram botanen, quæ uerbena appellatur, contunde cum axungia uetere & inductam in panno albo mundo inpone splenitico, dolore sedato uidebis sanguineum locum in quo dolor fuerit.

Solea piscis spleni inponitur, uel torpedo, uel rhombus, sed impositus rursus uiuus in mare mittatur, mire prodest. Qui cotidie ieiunus serum caprinum, sed earum capellarum quæ hedera pascuntur biberit, splene consumpto erit.

Sarmentorum

Sarmentorum cinis aceti cyathis duobus aspersus, rectissime lienoso ieiuno ex aqua tepida datur bibendus.

Caninus splen recens supra splenem hominis imponitur, dicente eo qui adponit, remedium se spleni facere, postea splen intra parietem dormitorij cubiculi tectorio id est capsella inclusus, reponitur, & desuper ter nouies signatur. Splen uiuenti catulo exemptus, ciboq; sed coctus splenitico datus ignoranti, liberat eum quamuis grauer laborantem. Sedant lienis dolorem radices uiolæ luteæ, si ex aceto spleni uice emplastri adponantur. Tamaricis radicem uel folia trita ex aceto bibat, qui de splene laborat, cuius usum si experiri uolueris da porco edendam per dies nouem, cum eum occides sine splene inuenies.

Lacerta uiridis uiua in ostio splenitici ante cubiculum eius suspenditur, ita ut procedens & rediens eam semper manu sinistra & capite contingat, quo facto mire ad sanitatem proficiet. Herbam urceolarem in aqua decoctam da lienoso cum oleo & liquamine manducandâ, mire subuenies.

Sisymbrium, absinthium, nepetam, marrubium, æquali mensura aceto macerata terito, & melle mixta, sed cum polenta hordei modica impone lienem emplastri modo, potenter medebere. Hederæ folia tenera tundes succumq; eius cum uino austero lienoso ieiuno per triduum potui dabis.

Filicis radicem tunsam impones lienem cum axungia uetere, eamq; radicem mundatam ex aqua ad tertias decoques, ita ut quod de sextario decoctum fuerit per triduum cum oxymelle aut mero austero ieiuno lienoso potui detur, summum remedium cito experietur. Ad splenis dolorem remedium egregium sic. quinque capita allij, diligenter in grana purgati, per dies septem lienoso manducanda dabis, ita ut primo die grana xxxi. comedat ieiunus, secundo die grana xxv. tertio xix. quarto xv. quinto xi. sexto ix. septimo vii. bibat autem conditum satis piperatum, quo facto omne malum per uentrem digeret. sed & porros comedat ante diem quam allium manducet infusos in aqua, quos incoctos uel tres aut eo amplius, quod tamen non sit nimium, semel manducare debet. Nitri albi matronalis pilulas v. uel vii. in aceto acerrimo solues, ex quo singulos cyathos per triduum lienoso ieiuno bibendos dabis. Herba uettonica ex uino decocta, & potui lienosis data, plurimum prodest.

A fini splen

Hippuris

Si quis de splene asini arefacto cotidie ieiunus pauxillum manducet, ita poteter sanabitur ut intra triduum utilitas remedij huius appareat.

Herba hippuris contrita & cum uino austero aut cum oxymelle potui data, potentissime lienosis succurrit.

Hederæ siluaticæ nigræ folia contrita & ex uino potui data, lienosis maximo auxilio erunt, ita ut prima die tria, deinde quinque, tertio septem, quarto nouem, quinto undecim, sexto tredecim, septimo quindecim, octauo xvii. nono xix. decimo uigintiunum dentur.

Utilissimum lienosis hoc remedium est. capræ lactares abstinentur à cibo per triduum, tertio die hedera tantummodo saturantur & mulgentur antequam bibant:

si ex

si ex eo lacte sextarios tres per triduum calidos statim quomodo mulsi fuerint ieiunus lienosus acceperit, ita ut nullos alios cibos illo triduo manducet, *Herinacci lien* potenter sanabitur. Herinacei lien assus in cibo sumptus lienosum efficaciter curare fertur. Vulpeculæ etiam iecur aridum tritum cum oxy, melle datum lienosis mire medetur. Coclearum combustarum cinis cum lini semine atq; urticæ semine tritus, adiecto melle quod satis uidebitur, assidue à ieiuno lienoso acceptus, intra paucos dies eum sanabit.

Lienosus oxyfera assidue bibere debet, & dum curatur in uentrem debet iacere. Ruta cum adipe anserino uel gallinaceo contrita panno inducta & lienis imposita sedat dolorem. Stercus aprugnum siccum contritum, ex uino potui datum, pulchre non solum splenis, sed & renium dolori medetur. Corticem caprificus arboris detrahes, & dum recens est ad splenem uel etiam si opus fuerit ad iecur pones. & ubi tumor siue durities splenis uel iecoris erit, ibi corticem diutius continebis. deinde in fumo eam suspendes. quod cum facies rogabis, ut sicut cortex ille paulatim fumo siccatus arefcit, sic splen uel iecur laborantis arefcatur. hæc autem res tantum ualet, ut si catulis recens natis fiat, dicantur omnino non crescere. Cyperi

drach. vi. radices quæ manducatur seminis cyathum unū, propensum, cum aquæ sextarijs tribus ante diem infusis in olla noua, ad tertias decoques. postea ipsam aquam potandam lienoso ieiuno per triduum dabis, mire subuenies. Si quis agnum recens natum confestim manibus diuellat, lienemq; eius ubi extraxerit calidum super lienem dolentis inponat, ac fascia liget, & dicat assidue remedio lienis facio: postero die sublatum de corpore eius pariet cubuli in quo lienosus dormire solitus est, luto prius inlito ut hæreere possit inponat, atque ipsum lutum uiginti septem signaculis signet ad singula dicens lienis remedium facio: hoc tale remedium si ter fecerit, in omne tempus lienosum quamuis infirmum & periclitantem sanabit. Ad splenem remedium probatum sic. capparis est herba uel leguminis genus, nam lupino similes siliquas adfert, nascitur in locis saxosis: huius radicem colliges, & findes in partes duas, quarum unam siccabis, ac minutatim concides & mittes in pilam ligneam, atq; illic diligenter tundes. deinde in ollâ rudem coniicies, & cum aceti heminis tribus ad tertias decoques, & colabis atq; inde ieiuno lienoso singulas portiones mixtas bibēdas per septem dies dabis, obseruaturum ne per illos dies unquam frigidam aut calidam aquam bibat, sed tantummodo uinum uetus inmixtum meracum. partē uero dimidiam radicis illius lino ligabis, & ad fumum suspendes, atq; illic donec perficetur manere patieris. Catellum lactentem de canna occide, & de ipsa canna

Catelli lactentis splen

splenem eius tolle, ac nescienti splenitico, in carbonibus coctū, uel assatum, manducandum dato. Ammoniacy drach. vi. ex aceto dilutas per sex dies lienoso ieiuno dabis bibēdas, ita ut singulis diebus singulas drachmas accipiat. Aceti scillitici africani cyathos tres, & roris marini — iii. contes

res

res diligenter, ac ieiuno lienoso per triduum dabis bibendos, qua potione si quid experto creditur, spleniticum de ultimo periculo liberabis. Malagma quod & splenis & iocineris dolorem & tumorem potentissime curat. crocomagmatis sextarium unum, guttæ ammoniaci libram unam, ceræ libram unam, olei rosacei uncias tres. ammoniacum cum crocomagmate ex aceto teres, ita ut colorari possit, atq; illic triduo esse permittes, donec mellis spissitudinem habeat. postea cera liquefacta, & rosaceum oleum, sed cū sua rosa tritum, adijcietur. & simul uniuersa diligentius conteruntur, atq; inductum in panno medicamen spleni uel iecori adponetur. Picis duræ sextarium, sulphuris uiui — i. simul ad ignem remitte & permisce atq; in charta uirgine inductum spleni adpone, non prius emplastrum ab eo recedet, quàm penitus perfanetur.

Ad splenem remedium singulare, quod de experimentis probatis Gamalielus patriarchas proxime ostendit, sic. lapidis assij unciam unam semis, uisci quercini uncias sex, calcis uiuæ uncias tres, olei cedrini unciam unam. hæc à luna sextadecima confici & coqui debent, omnifariam tamen post quintam decimam lunam debet hoc medicamen parari, & tam diu coqui, donec habeat speciem malagmatis. deinde manibus subigi, & induci in pellem alutaciam, atq; inde tepens loco splenis adponi, fasciæque ligari, ut illic iugiter maneat diebus ac noctibus quatuordecim, per quos dies abstinendum balneis, & frigidis, & uenere, & pomis omnibus, & holeribus, & dulcibus uniuersis: tamen tempore hyemis hoc medicamen adhibetur, propter molestiam sudoris, ne humectatum infirmius fiat. ipso tamen die quo confectū fuerit statim debet adponi, quo efficacius proffit. Ad splenem remedium efficax, die iouis liduna sinistrum pedem nudum in caprifico ponet, qui dolores splenis patietur, & corticē quantum pes eius presserit incidet, eamq; tribus horis de fasciā ad splenem positam constringet, sublatam inde fumario suspendet, neq; unquam aut ipse remouebit, aut permittet ab aliquo tolli. Ad splenem remedium subitum atq; subtile. tres caricas in aceto optimo uespere infunde, & mane ieiunus eas accipe, & hoc triduum facito. post hoc ferri ex causa ad hoc facti massulā, ter ardentē extingue ex potione absinthiati, & bibe, atq; hoc per triduū facito.

Ad splenis dolorem, cuminum quantum tribus digitis possis comprehendere, cum uino tritum, ieiuno laboranti dabis bibendum.

PLEVRITICIS ET LATERV M DOLORIBVS, REMEDIA physica & rationabilia diuersa, de experimentis.

CAPVT XXIII.

MALAGMA ad lateris & pectoris dolorē, & quidquid molestū ex perfrictione colligitur: bene enim calfacit, & ideo ad omnē dolorem prodest, cōficitur sic. samfuci contusi semunciam, iris contusæ idem, cyperi contusi idem, resinæ terebinthinæ p. s. ceræ

cera p. i. olei cyprini p. s. uini amminei s. i. in hoc quæ arida sunt confusa macerantur uno die & nocte, tū in oleo, cera & resina liquefiunt ad ignem. deinde superfunduntur uino & pigmentis maceratis, & miscentur, ac manibus diu subiguntur. hoc post dies triginta efficacius prodest, initio enim humidum ualde est, & uix inlitum manet.

Malagma ad contusionem lateris. idem facit & ad suspectas uomicas aut iam factas, aperit præterea iocineris & præcordiorum duritiam, & ad dolorē eorū uere conuenit. proderit etiam omni loco dolenti impositū, conficitur sic. cyperi, ammoniacæ guttæ, cardamomi, bdellæ, turis, resinæ terebinthinæ, singulorū — binas, tus & bdella macerantur pridie infusa uini ueteris sextario, cætera cōtunduntur. deinde cera p. i. & olei cyprini s. i. cū terebinthina liquefiunt cæterisq; miscentur, & diu manibus subiguntur. quidam adiiciūt myrræ — i. croci — i. cinnami — i.

Cōpositio hæc mirifica, non solum lateris, uerum interaneorū dolores minuit. herba gentianæ drach. xx. iris illyricæ drach. xl. v. myrræ drach. x. piperis drach. xii. separatim omnia in puluerem redacta misceto, atq; adijce his mellis optimi despumati quod satis uidebitur, & ad magnitudinē nucis auellanæ cum aquæ calidæ cyathis tribus potui dato. Herba quæ iris appellatur, maxime si siluestris erit, inligata lateri dolorē eius protinus tollit.

Herba uerbenæ solstitio collectæ arefactæ & confusæ puluis in coclearibus quinq; , robusto & ualido ex uini amminei & ueteris cyathis tribus, febricitanti ex aqua calida potui datus, mire dolori lateris medetur. Herba gentianæ & sagapeni drach. singulæ contritæ, & cū aquæ calidæ cyathis tribus potui datæ, dolorem lateris sedant, si in latus quod dolet post curationem infirmus diu iacuerit. In lapide Iaspide phrygia aerizusa si nota infra scripta insculpta fuerit, id est sss. & collo dolentis latus fuerit suspensus, mire proderit. Herba uettonicæ foliorum in umbra arefactæ tunsæ cribrateq; æ ii. ex uini aut mulsi cyathis duobus potui sano, febriculento ex aqua mulsa dantur, confestim dolorem lateris emendant. Apri stercus aridum cōtritum & potioni inspersum, dolores lateris sanat mira potentia.

Codeæ exemptæ testa sua, & cum ptissana coctæ, lateris doloribus medentur, melius si humorem ptisanæ ipsius sorbendum dederis: ipsas quoq; codeas confusas uelut malagma, supra dolentem locum lateris imponi satis utile est.

Verbasci radicem & rutæ coliculū, & albi piperis grana ix. in unum contrita ex aquæ calidæ cyathis duobus potui dabis ei qui lateris dolore uexabitur.

Marrubium ex aqua tritum, salubriter bibitur aduersum lateris dolorem. coriandri quoq; semen tundes uel teres, & cribrabis & cum melle coques, donec spissum sit. inde mane & sero coclearia

terna dabis pleuritico bibenda. Sulphur uiuum & picem cedriam pari pondere simul permisces, & pro malagmate dolori lateris adpones.

p Lumborum

LUMBORVM ET COXARVM DOLORIBVS ET
torpori, siue ischiadicis, remedia physica & rationabilia
diuersa de experimentis.

CAPVT XXV.

Ad lumborum dolorem curatio optima hæc, cucurbitæ siluestris
floccorum aut seminis ✕ III. pyretri ✕ III. myrræ ✕ II. in pulue
rem rediges, ex quo fiunt pastilli ad mensuram denariorum bi
norum uel singulorum, dantur ex passi cyathis tribus, mixtis
aquæ pluuiæ cyathis sex, sed his quibus hoc remedium dādum est aluus
acri dysmo mane detrahenda est. Ad lumborum dolorem & paraly
ticos antidotos hiera medici Pacci Antiochi, quæ melius omni medicamen
to facit, sed & ad paralytim mirifice hoc acopū facit, quo oportet infirmum
in sole diu fricari, aut foco flamma præcalesfacto, recipit hæc. olei sabini de
narios sex, cucumeris siluatici radicis recentis ✕ xv. hæc radix in magnitu
dine iuglandis nucis concisa uaso fictili nouo ex oleo coquitur donec succū
omnem remittat, & quasi arida sit, post hoc radix abijcitur, & per linteū aut
colum transmissio oleo, adijcitur dum calet, ceræ ponticæ in frusta redactæ
P. I. olei cyprini P. I. olei irini P. I. olei laurini P. I. olei ueteris P. II. piperis albi
contusi & per tenuissimum cribrū transmissi ✕ II. pyretri cōtusi & per idem
cribrum traiecti ✕ I. hæc in unum miscentur, reponitur medicamentum ua
so fictili, facit præter remedium lumborum, & ad omnē dolorē corporis &
neruorū, muliebria quoq; loca durissima mollit, cū diu alijs medicamētis ni
hil profectū est, hoc prodest. Malagma quod proprie facit ad lumborū
dolorem, picis liquidæ s. II. olei ueteris s. I. resinę terebinthinę P. I. ceræ P. II.
mannæ P. beßis, aphronitri P. triens. coquitur pix cū oleo, donec spissa fiat.
post hoc adijcitur resina, deinde cera, & secundū hanc ex interuallo manna,
ubi emplastri habebit figuram medicamentū tolletur ab igne, & cū tepesce
re cœperit, aphronitrum aspergetur sensim ne superfundatur quod in cac
cabo est. Malagma ad omnem dolorē ueterem ex qualibet causa factū,
præcipue ad lumborum dolorem sic. bdellæ ✕ II. styracis ✕ v. cœsypi ✕ II.
ammoniæ ✕ v. piperis albi ✕ II. turis ✕ v. baccarum lauri P. I. terebinthinę
✕ VI. opopanacis ✕ II. adipis taurini ✕ VI. medullæ ceruinæ ✕ v. propolis
P. s. olei ueteris P. I. ceræ P. II. turis pollinis P. I. oleum, cera, resina, propolis, li
quesiunt. deinde turis pollinis pondus superius dictum adijcitur, & cætera
minutatim uel in unum contusa, postea decoquuntur simul omnia, opopa
nacem sanè oleo dilui prius oportet. Medicamentum quod facit ad
omnes membrorum dolores, quod anodynō appellatur, facit autem præ
cipue ad lumborum dolores, conficitur sic. myrræ denarios octo, croci de
narios septem, opopanacis itidem, styracis denarios duos, alterci seminis ✕
v. opij ✕ VI. mandragoræ radicis uel etiam corticis ✕ I. piperis albi ✕ I.
consparguntur

Anodynō me
dicamentum

consurguntur trita & cribrata hæc omnia ex aqua pluuiali: sunt pastilli uictoriatum tertiæ partis, dantur ieiuno ex aquæ cyatho uno, & ex passi cyatho uno. Malagma ad coxæ dolorem, mastiches chiæ p. s. abrotani succi s. s. turis p. s. salis ammoniaci p. s. aristolochiæ rotundæ p. ii. aristolochiæ digitalis p. ii. spumæ argenti p. i. propoleos p. i. cotis creticæ p. is. resinæ pityiæ p. is. olei ueteris p. iii. olei laurini p. iii. galbani p. i. lepidos cyprii p. s. cere p. is. sinapis alexandrini s. iii. aceti s. iii. omnia hæc tunsa quæ tundenda sunt, & remissa quæ liquefacienda sunt, simul excoquantur: & postea tam diu manibus subiguntur, donec densum malagma fiat. Ischiadicis coxæ crudæ tritæ in uino ammineo, ex pipere potæ mire p. osunt. Pellem lupi aluminatam, per dies sex lumbis dolentibus inpone, statim subuenies.

Lumborum & uesticæ cruciatibus laboranti prodest in balineis, & loco calido, dū illic est urinā egerere. Lana succida, nitro, sulphure, oleo, aceto, pice liquida, feruentibus his, tincta & quàm calidissime sustinere possit bis in die apposita, prodest lumborū dolori. Remedium mirū aduersum ischiadem uel arthritim, herba est uel frutectū quod maxime circa sepes uinearū nascitur, latine cytissus dicitur: uirgultis est subtortis uel curuis, folijs oblongis bene uirentibus, floribus conclusis oblongis albis, uel etiā galbinceis, bene olentibus, id est mellito odore, frutectū ipsum semper uirēs estate atq; hyeme: colligitur die iouis luna uetere liduna ante prandiū, & datur ei cui remedio futura est, ieiuno ante prandiū trita, ita ut nō succus tantū eius, sed & folia quomodo trita fuerint, uel flores eius si fuerint, sic dentur ex meri uini ueteris, siue etiam nouelli quartario grādi. sed qui accipiet, stans accipiat, & contra orientem bibat, & cū à dextra parte potionem acceperit, ad sinistram, retroue non respiciat, & reddat calicem ei qui dederit potionem. hoc per triiduum faciet, sed qui daturus erit potionem, una hora, uel uno die lectam herbam simul contemperare debet, unde sint tres potiones, ita ut à nullo alio quàm ab eo qui daturus est, herba illa uel potio, & ab eo qui accepturus est, tangatur. hæc qui bene obseruauerit mirum remedium inueniet.

Ad coxæ subitum stuporem uel dolorem, aphronitri — i. sinapis — i. piperis semunciam, teres & trita miscebis ut puluerem facias, & in balneo locum de quo quereris perfricabis. Remedium ad ischiadem sic colliges herbam quæ dicitur brittanice die iouis uetere luna & liduna: siccabis & repones, quia hyeme non apparet. nam & uiridis prodest. teres hanc cum tribus granis salis, & cum piperis granis quinque aut septem, addes & plenum grande coctare mellis, & uini potionem bonam, & si uolueris modicum calidæ aquæ adijcies, & sic bibendum dabis. sed hanc herbam ter dum teres & antequam colligas præcantare debes sic. terram teneo, herbam lego, in nomine Christi, pro fit ad quod te colligo. medicinalibus digitis eam sine ferro præcides uel auelles. Ad ischiadem de experimento remediū sic. radix bugillonis sine ferro colligitur, uel eruitur palo acuto. hæc tunditur in

pila, uel teritur in mortario, & succus eius exprimitur, ita ut in succo eo sit uel quartarius. deinde grana piperis xxv. teruntur & mellis libra adiungitur, ac uini ueteris sextarius. hæc omnia cum succo supra scripto ad modum conditi permiscuntur, & laboranti in balneo cum iam prope lassus fuerit, per triduum potanda in caldaria tribus potionibus dantur, mire proderit.

*Chalasticum
cerotum*

Descriptio ceroti chalastici quod facit ad omnes totius corporis dolores præcipue ad contusiones membrorum & neruorum infirmitates, & ad stomachi dolorem. insigne est certe imprimis ad lumborum & renium dolores. conficitur uetere luna & liduna à mense martio in quodlibet tempus æstiuum, recipit hæc. phlomi librâ, herbæ sabinae p. i. barbæ iouis p. i. baccæ lauri p. i. has species tuncas coques in olei secundarii boni libris iiii. postea colatis omnibus mittes in oleum ipsum, rutæ siccae — vi. pulegij sicci — iiii. symphoniæ succum — vi. hastulæ regiæ succum — vi. uerbenæ succum — vi. ibisci succum — viii. fœnogræci succum — viii. lini seminis triti — viii. maluæ erraticæ succum — viii. hæc omnia miscebis cum superioribus succis, & decoques ad tertias, ita ut mittas caricas ficus iiii. quæ tamdiu coquantur donec nigrescât. postea addes axungia ueteris p. ii. seui ceruini p. i. butyri loti p. i. medullæ ceruinæ p. i. seui bubuli p. i. ceræ — vi. resinæ frictæ uncias sex. hæc cum cæteris herbis remittes, & cum his quæ superscripta sunt omnibus permiscebis, & repones in uasis fictilibus, aut in ligneis, aut corneis, & cum uolueris tepefacto uteris contra omnes dolores, ut supra scriptum est. Ischiadicis & lumborum doloribus, porri sectiui triti succus expressus cum uini hemina ieiuno potui datus efficaciter medetur. æque prodest & apij succus similiter datus. Herba chamædrys contusa & cum melle potui per triduum data, confestim medetur lumborum & coxarum dolori. herba quoque senecio in cibo sumpta, coxarum & lumborum dolores certissime sanat. Adipe ursina dolentes coxas perfrica, continuo sanabis. Qui testiculum leporinum coctum ieiunus comederit, cito coxarum dolore releuabitur.

Radices ex integro tritæ cum pane remollito miscentur, atq; inde cataplasma factum, coxarum uel lumborum etiam renium dolori inponitur, statim prodest. Incredibile & unicum remedium ischiadicis & arthriticis hoc est, quo & ipse Ausonius medicus sanatus est, & multos ita iacentes ut mouere se sine cruciatu nequireret, intra quinque dies stare, ambulare aut intra septem dies fecit, conficitur sic. fimum ibicum luna septimadecima colliges, quantus & alia luna uetere collectum simili efficacia prodest, dummodo medicamen septimadecima luna componatur. ex eo ergo fimo quantum unius manus pugno pleno potueris comprehendere, dummodo impar sit numerus pilularum, in mortarium mittes, atq; adicies piperis grana xxv. diligentissime trita. tunc addes mellis optimi heminam, & uini ueterrimi optimi s. ii. & contritis prius pilulis uniuersa miscebis, & repones in uasculo uitreo, ut cum fuerit opus paratum habeas medicamentum ad subueniendum. sed ut maior

fit medicaminis efficacia, luna septimadecima illud facere debebis, & cum daturus fueris remedium, à die iouis incipe, & per dies septem continuos dato, ita ut qui remediandus est, stans in scabello contra orientem bibat. quæ potio si ita ut scriptum est, data & obseruata fuerit, etiam si omnibus articulis & coxa infirmus contractusque fuerit, & immobilis ac desperatus iacuerit, necesse est ut septima die ambulet. Ischiadico remedium efficacissimum sic. castorei semūciam, pyretri, nitri, euforbi, adarces, uncias singulas, olei cyprini librā. quæ tundenda erunt siccata tundes & cribrabis, & sic oleo cyprino miscebis, & decoques, atq; eo medicamine sic uteris, ut ischiadicum iacētem in sole diutissime perfrices in coxa quam dolet, deinde ad balneum ducas, & cum sudauerit, diutissime compellas in tosta caldaria commorari.

Ad coxarum & ad lumborum dolores, herba chamæpitys cōtrita ex uino potui data plurimum prodest. Cucurbitæ semine contrito in ficulneo uasculo, adiecto oleo & aceto, coxæ & lumbi perfricati, potenter sanantur, sicut experimenta docuerunt. Serpylli aridi contusi & in puluerem redacti scripulos tres, adiecto modico melle permisce, & ex eo tres globulos equali pondere facito, atq; ex his singulos cum mulsi cyathis tepesactis binis, ieiuno per triduum dato, incredibiliter lumborum dolori medebere. quod si illo triduo nō penitus qui laborat fuerit absolutus, iterum per aliud triduum dabis. Radix asparagi trita, & ex uino potui data, lumborum & coxarum dolori mire medetur. Nuclei amygdalarum triti & ex aceto poti lumbis medentur. Nasturcium cum farina permixtum, & ex aceto calido, lumbis medetur si impositum fuerit. Gladioli radix contusa cum sulphure uiuo & adipe ursina, lumbis imposita plurimum prodest.

Remedium coxendicis mirum de experimento sic. muscerdæ nouem tritæ ex uini quartario, super scabellum uel sellam laboranti potui dantur, ita ut pede uno quem dolet stans ad orientem uersus potionē bibat, & cum biberit saltu defiliat, & ter uno pede saliat, atq; hoc per triduum faciat, confestim remedio gratulabitur. Malagma ischiadicis mirum sic. styracis uncias II. picis P. II. ceræ P. I. guttæ ammoniacæ — VI. resinæ terebinthinæ — VI. galbani — II. mannæ turis — II. omnia quæ tundēda sunt in puluerem rediges, & admiscebis his quæ igni remittenda sunt, & desuper aceti quantū sufficiat medicamento dum excoquitur mittes, & cū opus fuerit calido uteris. Ad ischiadem remedium dictatum à Iusto medico, sic. herbam argemoniam, & herbam uerbenam, & lapathium, & bugillonis radicē æquis portionibus uel ponderibus mittes in pilam & tundes, & cū tunsæ bene fuerint, addes uini candidi s III. & manibus agitabis cum ipso uino diutissime: postea omnia mittes in linteum spissum & expressa colabis, atq; his quæ colata fuerint desuper addes uini aliquantulum & piperis grana triginta trita. postmodum ex hoc medicamine quartarium calefactum ieiuno laboranti in balneo dum in solio, est per triduum dabis bibendum. Ad ischiadem

physicum remedium. testudinis aquaticæ crus præcide, & phoenicio inuolutum, ex ea parte qua quis ischiadem patitur adpone, potenter remediabitur. Git quantum tribus digitis tolli potest sumptum tritumq̃, & passicyathis duobus aspersum, adiectis aquæ calidæ cyathis totidem epotum, maxime prodest lumborum dolori. Fel terræ tritum ex uetustissimo uino bibere dabis ieiuno supra limen stâti uno pede qui coxam dolebit, sed non in uitro hanc potionem bibat. Præsens remedium ad coxæ dolorem sic. artemisiâ aridam tundes, cribrabis, & ex uino dabis bibere ieiuno, continuo emendabitur uitium. Herba pteridis id est filiculæ quæ ratis gallice dicitur, quæq̃ in fago sæpe nascitur, radices tunsæ in potione ieiundo dantur cum uino, coxarum doloribus laboranti. Hederam & herbam sabinam æquis portionibus tritam ex uino austero ad modum auellanæ dari ischiadico ieiuno oportet per triduum. eadem potio etiam aliud malum coxendicis purgat. Trixago herba feruefacta cum aqua ac triduo potui data, ischiadicum mirifice sanat. Crocodilus terrenus præcisus summis partibus, egestisq̃ interaneis, ex iure coctus, cibatus, magnum ischiadicis præstat auxilium. Fimus aprugnus uino remissus tepefactus collatusq̃, & duorum cyathorum mensura potui datus, ischiadicis saluberrime medetur. Rubiam qua pelles inficiuntur, cotidie bibere ischiadicis utile est & in balneo feruenti lauari. Genistæ rami plurimis diebus in aceto macerantur. deinde tunduntur & exprimuntur, ex eo succo cyathus unus ad diem ischiadico quousq̃ sanetur offertur. Fimum bubulum feruentem, quem in cinere ardenti calefeceris, coxarum dolori inposito, plurimum prodest. Vermis terrenus exfoditur & in ligneo cauco ponitur, si fieri potest fisso & ferro alligato. tunc aqua perfunditur, rursusq̃ eodem loco unde prolatus est defoditur, aqua uero in qua dilutus est, in eodem poculo bibitur ab ischiadico ob insigne remedium. Ad ischiadem remedium sic. herba pentaphyllos folijs fragorum simillima, iouis die collecta, & cum uino trita, in balneo in solio data potui, hac ualetudine laborantes cito remediabit. Ad ischiadem remedium sic. cera rubea, & stercus canis quod est album: hoc siccatum in sole & in modum farinæ cribratum cum fuerit cõtusum, lento igni ceræ remissæ admiscetur per partes, & olei parum, tantum ut mollius idem efficiatur medicamen: sed antea tamen colocynthide & centaurio curetur cui medendum est, ut si non profecerit, curationem iterum adhibeas.

RENIVM ET VESSICAE DOLORIBVS, ET CAVSIS
uniuersis, & calculo, & dysuriæ, id est urinæ difficultatibus,
& stranguriæ, nec non & submeiulis, remedia physica
& rationabilia diuersa de experimentis.

Ad renium tumorem aut exulcerationem etiam si sanguinolentam urinam quis faciat, hoc remedio sanabitur. rosæ aridæ foliorum, papaueris nigri seminis, nucleorum pineorū, paria pondera contunduntur seorsum, & in unum miscentur. inde datur quantum nux iuglandis, ex passi cyathis duobus, & aquæ cyathis tribus.

Alia ad renium dolorem potio, quæ etiam quasi harenam sabulosam interdum detrahit, accipit hæc. apij seminis, petroselini, anisi, singulorum * senosdenos, dauci seminis * III. schœni * VI. croci * XXII. mellis quantum satis uidebitur. hinc datur quantum lupinus ex mellis ligulis duabus, & aquæ cyathis quatuor. Ad renium tumorem & dolorem remedium efficax, quod facit & ad iocineris & lienis tumorem, & ad hydropicos, & ad eos qui mali coloris propter hæc uitia sunt. accipit hæc. croci * X. nardi indici * II. costi * II. schœni * I. cinnami * I. myrræ stactæ * I. mellis optimi * XXV. datur quantum fabæ magnitudo est ægyptiacæ, ex mulsi cyatho mixti cum aquæ cyathis duobus, sed febricitantibus ex aquæ mulsæ cyathis tribus dari debet. Ad tumorem & dolorem & exulcerationem uesticæ bene facit aqua pota in qua ferrum candens dimissum est. hoc tractum est ab aquis calidis quæ sunt in Tuscia ferratæ, quæ mirifice remediunt uesticæ uitia, unde appellantur uesticariæ, qui locus quondam fuit Milonis Brochi prætoris, hominis optimi, ad quinquagesimum ab urbe lapidem.

Ad tumorem & dolorem uesticæ, & ad eos qui difficulter urinam reddunt sic. alterci seminis, malug seminis, cucumeris edulis seminis purgati, singulorum * senos, amygdalorum dulcium purgatorum, nucleorum pineorum purgatorū, singulorum * ternos, opij * I. croci * V. passo contusa hæc omnia consparguntur, datur hoc medicamentum ad mensuram denarii unius, ex passi cyathis duobus & aquæ tepidæ totidem.

Aqua uesticaria

Ad uesticam exulceratam remedium sic. nucleorum pineorum purgatorum * I. cucumeris edulis seminis purgati cyathum, anesi cyathum, papaueris nigri * II. croci * II. palmas cariotas XXX. has macerari oportet passi 8. duobus, atque conteri, deinde his adijci cætera, ex eo dari nucis iuglandis magnitudinem ex passi cyathis tribus.

Ad sanguinem per urinam cum dolore reddentes. aluminis fissi * I. tragacanthi * I. tragacanthum pridie aqua maceratum, alumini trito admisceri oportet, deinde fieri pastillos ad denarii semissem, uel tertia detracta: datur ex passi cyathis tribus.

Ad calculosos optimum remedium est scolopendros, quam nos saxifragam appellamus, huius contusæ * I. ex aquæ cyathis tribus, per dies XXX. datur. eodem modo data hierobotane prodest, quam nos uerbenacam dicimus.

Multos cum admiratione effectus audiuius narrantes, Casilini nasci in lapidicinis bestiolas adhærentes saxi quasi uerruculas: has datas tritas ex aquæ cyathis tribus, findere, & per urinam extrahere lapides de uestica.

Ad calculosos remedium utile sic. cucumeris seminis, dauci, anesi, apij, petroselini, myrræ, singulorum

*Oxymyr sine,
scopa regia*

singulorum denarios ternos, cassiæ daphnitidis, cinnami, nardi, singulorum denarios singulos. trita hæc omnia aqua colliguntur, fiunt pastilli lupini magnitudine, dantur ieiuno ex aquæ cyathis ternis per dies quadraginta. hoc medicamentum tunditur uel componitur in pila lignea, & pilo ligneo. qui contundit anulum ferreum non habeat, hanc enim superstitionem adiecit Ambrosius medicus Puteolanus qui adfirmavit multos se hoc medicamento sanasse. detrahare autem dixit post diem septimum fragmina quædam lapidum quasi harenam. Ad calculosos, lienosos, hydropicos, medicamentum efficax, quod & urinam detrahit, & lapides in uestica extenuat, conficitur sic. eryngij, pyretri, saluincæ, saxifragæ, singulorum denarios denos, polij, folij, aristolochiæ, singulorum ✕ quinos, oxymyr sine, quæ scopa regia uocatur, succi heminam. hæc omnia cōtusa & cribrata colliguntur ex aqua, fiunt pastilli singulorum denariorum, dantur lienosis ex aceto & mellis cyathis tribus, calculosis ex passo mixto, quantum manus capit, aut testa auriculæ marinæ. quod medicamentum datur per dies XLV. cuius beneficio in harenam soluuntur lapides in uestica reperti, hydropicis autem ex mulsi mixti cyathis tribus dandum est. Contra calculum & alias difficultates uesticæ, lapillum qui in gallinacei uestica, aut in palumbi uentriculo inuenitur, conteri & aspergi potioni prodest. Item membrana uentriculi eius trita. fimus quoque columbinus in faba sumptus. item glebula de nido hirundinum diluta ex aqua, pota prodest. Ad renium dolorem confectio medicaminis sic. resinæ colophonice — i. galbani — i. opopanacis — i. ceræ — vi. seui — vi. axungia ueteris p. i. rutæ — iii. baccae lauri — iii. herbe sabine — iii. olei quantum opus fuerit, seminis urticæ — iii. ista omnia simul coquantur & colantur & circa renes in pellicula alutacia adponuntur. Ad urinæ difficultatem, murino fimo summitatem ueretri, uel imum uentris in lini prodest. Ad calculum expertissimum remedium sic. asparagi radices, & saxifragam, lappæ radicem, apij radices, ebuli radices, alij capita tria, folia salicis, petroselini macedonici modicum. hæc omnia conteres & miscebis & ex passo bibenda per triduum dabis. si passum non fuerit, ex mulso uel condito bibat, sed si non febricitabit cui medendum est. Ad calculum & urinæ difficultatem. pastinacæ hoc est holeris quod manducatur summitatē, id est corticem eius teres, uino picato permiscebis, & bibendum ieiuno dabis. Modicum de succino lapide, & cyperum & piper contundes & coques, & coclare unum plenum ieiuno dabis, qui urinæ difficultate uel calculi dolore torquebitur. Renibus medetur alum gallicum cuius radix trita diligenter, & in uino decocta bibitur. interdum etiam ita decoquitur ut spissum emplastri more renibus superponatur. Renes leporis crudos si quis poterit glutiat. sin minus, coctos transmittat, ita ut dentibus eos non cōtingat, cito remediabitur. radix quoque asparagi ex uino trita & pota, prodest renium dolori. Ibisci libram unam, stercoris ouilli recentis p. ii. axungia

giæ ueteris p. ii. hæc omnia contrita pariter miscebis & in lana succida renibus adpones emplastri modo, statim proderit. Ad uesticæ dolorē & ad eos qui urinā uix faciunt remediū sic. seminis petroselinī cyath. iii. scenogreci cyath. iii. tosta hæc cōtundes, addito myrræ modico, & piperis granis. ix. uini cyath. ii. omnia in unū cōteres & miscebis, & in balineo calido bibendā potionē dabis, mirū est. Ad urinæ difficultatē & calculū lotiū caprinum, sed montanum tepidum potari oportet, admixto uino cum aqua, ob fastidium. cyminum quoq; africanum quod summitate trium digitorū potueris prendere ex uino mixto calidum bibatur. Ad urinæ difficultatem urticæ quantum duabus manibus amplecti potueris fasciculum, cum uini congio decoctum ad duos sextarios rediges, & mane bibendum ieiuno per triiduum dabis. Herba mercurialis ex aqua decoctæ ius, adiecta myrra tritū, uesticæ lumborumq; doloribus subuenit, si à ieiuno potetur assidue.

Ad dysuriam id est urinæ difficultatem & calculum, echinos tere cum aculeis suis, & ex multa aqua frequēter accipito. ad calculum autem, rubi radices sine ferro colliges, lotasq; diligēter in olla noua coques, & ex eo quod decoxerit cum uino, si non febricitabit, ex aqua si incommodabitur, bibendum dabis. Cancrī testam diligenter teres, & uino subdulci miscebis, & colatam potionem dabis bibendam ei qui calculi molestia laborabit.

Herba millefoliæ — ii. & eius quæ herba sacra dicitur tantundem teres & coques ex aqua & ex melle, atq; ita bibendam dabis, urinæ difficultate & calculo laborantī. Mense nouembri ante idus easdem semen fraxini colliges, & in tepido furno siccabis, die postera siccatum tundes, & cribabis & repones, & ex eo dabis calculoso ad diem cum uino uetere bibendam ligulam unā. Ad renium dolorē remedium sic, apij seminis — .i. sceniculi seminis — .i. piperis semunciam. ex his bene tritum & cribratū puluerem facies & habebis paratū. & cum opus fuerit, coctare plenum in calida aqua bibat ieiunus, qui dolore renium laborabit. Ad lapides de uestica efficiendos remedium singulare. hircum segregatum uel clausum septem diebus lauro pasces, & postmodum à puero inpubi occidi facies, & sanguinē eius excipies munditer, ex eo dabis laborantī in uini cyatho scrupulos tres. at uero ut eius rei experimētum capias, lapillos fluuiales in uesticam mittes, in qua sanguis exceptus fuerit, nam in uestica excipi debet, & signatam reponē. intra dies septem solutos penitus inuenies. Antidotum ad renium dolorem sic. sceniculi semē recens, petroselinī, dauci, zingiberis integri, piperis nigri, porri capitati semē, folia malabathri, grana piperis albi. omnia hæc æquis ponderibus tundes & cribabis & miscebis cum melle attico, & ex eo pilulam ad modum auellanae, ex aqua calida ieiuno dabis. Ad renium dolorem unguentum satis efficax sic. castorei — .i. euforbij semunciam, pulegij — .is. ceræ — .iii. satyrj — .iii. olei amari — .vi. cyperi semunciam, myrræ — .i. resinæ terebinthinæ semunciam, piperis — .is. olei laurini — .vi. opobalsami

Dysuria

Fraxini semen

Hircinus sanguis

fami — i. hæc omnia sicca tundes & cribrabis & miscebis & decoques, & li-
quido medicamine uteris in balneo, & perunges renes, coxas, & super pe-
ctinem, omnis dolor cito desinet. Trochiscus ad renium dolorē & uesti-
ficæ dolorem ac uulnera, & ad eos qui urinam sanguineam faciunt uel puru-
lentam, accipit hæc. opij drach. iiii. de nucleis pineis excaldatis & purgatis
drac. iiii. croci drac. iiii. amygdalæ dulcis ex caldata & purgata drac. iiii. auel-
lanæ purgate & excaldatæ drac. iiii. cucumeris seminis purgati drac. xii. hyo-
scyami albi seminis cyath. iiii. apij seminis cyath. iiii. fœniculi seminis cyath.
i. lapatij seminis drach. i. hæc omnia primū separatim teres, & permiscebis
cū passo cretico. tū ex eo facies trochiscos habentes drach. singulas, & dabis
bibendos singulos cum aquæ mulsæ calidæ cyathis binis. utile est hoc me-
dicamen etiam si per ueretrum infundatur. Confectio conditi nephri-
tici quod facit ad dolorem renium si aliquo casu uexati fuerint, & ad uesticæ
purgationem, & ex ea calculos, uel sabulones eijciendos, sic. herbæ uettoni-
cæ — i. herbæ saxifragæ — i. herbæ quæ appellatur græce asaron, semunciam,
seminis dauci semunciam, seminis petroselini macedonici unciam, croci — i.
spicæ nardi — i. piperis — ii. uini candidi optimi ueteris sextarios sex, mellis
despumati optimi s. i. quod hoc modo despumabitur, ut mittatur in ollam
& accipiat uini parum de supra scripta mensura, & cum coeperit bullire, spu-
ma omnis cocleari paulatim tollatur. herbæ autem omnes in pila tundun-
tur, similiter & crocum. sed separatim omnia & cribello tenuissimo cernun-
tur, nec non & piper teritur. quæ omnia creta simul in mortarium mittuntur,
& paulatim uino adiecto diligenter teruntur. quæ cum trita fuerint, adijcie-
tur & mel & uinum totum supra scriptū, & diligenter permiscebitur. postea
condetur in uasculo cannarum, cum autem fuerit necessarium remediū, po-
tionem in pisinno calice calda mixtā ieiuno dabis bibendam, ita ut accepta
potione uestetur. Ad calculum remedium efficax sic. nuclei pinei gra-
na purgata xxx. palmulas purgatas infusas xv. tragacanthi 3 xvi. mali-
granati dulcis succum 3 viii. croci 3 ii. myrræ 3 ii. hæc uniuersa contusa & so-
luta in se miscentur, & ex his qui calculo laborat mane ieiunus accipiet co-
clear unum, ita ut non manducet usq; ad horas prandij tardioris. Ad
renium dolorem remedium utilissimum sic. cucumeris ueri semē in testa po-
nes, super carbones uiuos, ita ut temperate exuratur, neq; nimis, neq; parū,
& ex eo 3 xii. & maluæ seminis scripul. xvi. & amygdalæ amaræ purgatæ
3 xxxvi. hæc separatim tunsa cum in tenuissimum puluerem redacta fue-
rint simul misceto, & ex eo cum hepslematis, id est sapæ cyatho, coclearare i.
de mane ieiuno dabis bibendum. Ad renium dolorem herbæ uettoni-
cæ tritæ pondus denariorum duorum, sano ex mulso, febricitanti ex aqua ca-
lida, bibendū dato. Chamæpitys ex uino trita, atq; ita pota, plurimum
prodest renium dolori. Baccarum cupressi uiridium contritarum succus
colatus cum uino potui datus, mire renium dolori medetur, ita ut si necesse
fuerit

fuerit, per alios nouem dies adaucto numero baccarum, & iterū si ita opus fuerit, per alios nouem dies deminuto numero detur, quousq; ad unā baccam potio numerusq; descendat: sed interposito uno die debet esse commutatio potionis de maiore ad minorem modum. Lanam succidam pice liquida in line, & umbilico impone, statim renum dolor sedabitur.

Artemisia herba est quam gallice bricumum appellant, hanc ubi nascatur require, & inuentam mane ante solis ortum sinistra manu extrahes, & ex ea nudos renes præcinges. quo facto singulari & præsentaneo remedio uteris. *Artemisia cinctus*

Pice liquida pollices tam pedum quam manuum ab unguibus usque ad prima articulorum initia inlines, & chartam superpones, intra triduum ita sanabere lumborum dolore, ut per singulas noctes detrimenta doloris intelligas. Qui renium dolore uexabitur, in charta rudi scribat characteres infra scriptos, & auro uel cupro includat, & circa renes alliget, miro remedio utetur, *ἡ ἀπαβρωβ.* Passi cretici cyathos tres, lactis caprini itidem, seminis cucumeris grana triginta tria, optime trita simul una potione qui biberit, absoluetur renium dolore. *Amuletum*

Molliginem ex uino optimo bibat, qui renium dolore uexabitur, confestim sanus erit. succum quoque radicis amaræ cum melle mixtum bibat ieiunus, uel ex uino austero, statim remediabitur. *Molligo*

Artemisia tundes & cum adipe suilla aut qualibet uetere subiges, & panno inductam pro malagmate renibus impones. Mulier quæ geminos peperit renes dolentes supercalcet, continuo sanabit. *Remedium*

unicum, & quod citissime renium dolores cum admiratione persanant, sic bitumen super carbones uiuos pones, & sago grandi ad modum caueas eos operies, atq; illic interius nudum qui renium dolore uexabitur, supra ipsos carbones sedere præcipies, ut fumus ille corpus eius omne circumeat. hoc si necesse fuerit & ter facies, ut penitus sanetur. Radix asparagi trita &

cum uino pota, renium dolorem optime tollit. Ocymi succus in mali

granati corticem fusus, & potus, plurimum renibus prodest. Fel herina-

cei cū uestertilionis cerebro, & canino lacte renibus impositū, mirum pro-

dest. Adeps anserinus cū eiusdē cerebro & butyro & alumine, & æsypo

impositus, ad ceroti modum, efficaciter renibus prodest. Stercus colūbi-

num tritū cum ordeī farina & adipe suilla, & ouorum albo simul permixtū

& coctum, emplastri more rectissime renibus imponitur. In capitibus pi-

sciū, id est mugilum aut mullorū spina inuenitur cani similis. hæc renibus ad-

posita uel alligata, miro remedio est. Plantago ex melle trita & inposita,

renibus statim prodest. Qua sapiarum in cibo sumpta, urinā mouet,

& renium grauedinē tollunt. Inula trita & cum uini cyathis tribus per tri-

duū pota, plurimū prodest renibus separandis. Axungia ueteris selibræ,

olei ueteris selibræ, samuci selibræ, rutæ fasciculum una decoques, & la-

nam ibi succidam tinges, ac renibus superinpones, mire subuenies.

Ad uesticæ

Spina in capite mullorum

Oua sepiarum

Ad uesticæ dolores & stranguriam, cardui semen ex uini sextarijs duobus usq; ad heminam decoctum & expressum atq; colatum potuiq; ieiunio datum, plurimum prodest. Plantæ rutaceæ & nepetæ radices, baccae q; lauri, in uaso fictili cooperto diligenter coctæ, ne uis medicamenti e/manet, potui dantur, ita ut prius expressæ colentur, mirabiliter uesticæ doloribus profunt. Herba quæ græce sisymbrium dicitur tritæ succus expressus, & sano ex uino, febricitanti ex aqua potui datus, mirum ad uesticæ dolores remedium est. Fœniculum cum radicibus suis decoctum & potui sumptum, efficaciter uesticæ doloribus prodest. Glycyriæ comman-ducata succus deuoratus uel transmissus, urinam efficaciter prouocat.

Trifolium minutum cum pipere & pulegio quantum satis uidebitur tritum, & cum uino potui datum, uesticam renescq; purgabit. Herba uerbenæ contrita succus expressus, adiectis uini cyathis tribus potui datus, admirabiliter continuo urinæ difficultatibus proderit. Herba quæ græmen dicitur nodorum xxvii, ex uino ad medias decocta & expressa atq; colata, potuiq; strangurioso ex uini cyatho uno mixta data, adeo potenter succurrit, ut ubi sine tormento urinam facere cœperit, dari non oporteat, sed febricitanti ex aqua sola dabitur.

Si quis uitio uesticæ aut stranguriæ laborans, lignum tamaricum ardens lotio suo extinxerit, desinet ultra cruciari. Cupressi folia tenera ex aquæ sextarijs quatuor ad sextarium decocta, & expressa atq; colata cū uino potui data, stranguriam celeriter emendant. Hederae nigræ baccas v. aut vii. aut undecim, prout ætas ægri uiresq; patientur, contritas ex aqua mulla sumptas, mire prodesse manifestum est, etiam si sanguinolentam urinam stranguriosus faciet, ex aqua tantummodo calida eas potare debet.

*Auis ossifraga
gæ uentriculus*

Muli impetigines

Asini renes

Pili caprini

Auis ossifragæ uentriculus salitus ut seruari possit, aut exustus & in puluerem reductus, cum uini potione datus, urinam efficaciter prouocat. Muli impetigines in utroq; crure super genua nascuntur, & ueluti cutis aridæ modo inhaerent, has incende, & stranguriosum diuaticatum desuper pone, ita ut suffumigatione illâ expansis uestibus tegat, ne qua odor aut fumus emanet, efficacissime incommodi eius uitio carebit. Asini renes arefacti atq; exusti triticiq; id est in puluerem tenuissimum reducti, & ex mensura conchulæ unius, cum uini meri cyathis duobus strangurioso potui dati efficaciter medentur. Verris siluatici lotium cum sua uestica in fumo suspensum & adseruatū, stranguriosis cum potione mixtum potui datum, efficacissime prodest. Pili caprini combusti triticiq; & in potione dati, stranguriosos potenter emendant. Pedum agnorum decoctorum ius potui sumptum, stranguriosis plurimum prodest.

Herinacei caro optime decocta atq; in cibo sumpta, stranguriosis mire subuenit, & cito naturalem urinæ cursum relaxat. Cocleæ crudæ contrita cum testis suis & ex passo per dies septem, aut ut plurimum nouem potui data, efficaciter dysuriæ profunt.

Amyli semunciam terito atq; addito

dito ouum recens, & eius oui testam ter passo inpleto, idq; poculū diu agi-
tatum & feruefactum, strangurioso reuerso à balneis dato, omni eum dolo-
re ac difficultate celeriter absolues. Cicer arietinum in aqua decoquito
cum sale, eamq; strangurioso ad binos cyathos bibendam dato, efficaciter
iuueris. Fimus palumbinus in sorbitione sumptus ex faba facta, admi-
rabile stranguriosis præsens auxilium. Turturum fimus ex mulso co-
ctus & ceroti modo uentri ac renibus laborantis impositus, efficaciter pro-
dest. Mentæ bene tritæ coclearia duo ex aqua calida ieiuno per triduū
dabis, continuo uesticam releuabis, urinamq; laxabis. Pulegij fascicu-
lum in olla noua ex uino uetere ad tertias decoques, & exprimes atq; cola-
bis, & ex uino ieiuno strangurioso potiones singulas per triduum dabis.

Lapillus qui inuenitur in scorpionis marini cauda, tritus utiliter bibitur
cū uino, à strangurioso. Vngularum aprugnarū exustarū cinis potioni in-
spersus, plurimum urinæ difficultates iuuat. Leporis cerebrum in uino
utiliter bibitur, eiusq; testiculi tosti salubriter manducantur, ab eo qui uesti-
cæ molestijs laborat. Anserum siluestrium linguæ affatæ efficaciter su-
muntur in cibo à calculosis. Cymini — i. rutæ — i. piperis semunciam te-
res diligenter, & cocleare plenum in meri ueteris potionem mittes, & aquæ
quod sufficiat adijcies. postea ferro candenti sæpius inmerso calefacies, & ie-
inno bibendū dabis, efficacissime subuenies stranguria laboranti. Spon-
gia ex rubo rosario agresti sumpta, & aqua frigida donec madescat mace-
rata, ac deinde trita & ex aqua per triduum potui data, efficaciter calculosos
emendat. Piscis scorpio affatus in cibo sumptus, optime calculoso pro-
derit. Cocleæ inanes id est sine carne sua, casu inuentæ contusæ & in pul-
uerem tenuissimū redactæ, in potione calculosis datæ medentur. Vngulæ
equinæ scobem, uel exustæ cinerem, si calculosus in potionem acceperit,
cito sanabitur. Herba saxifraga si ex oleo & liquamine māducetur, intra
triduum calculos soluet. Calculosis expertus adfirmat incredibiliter suc-
curri remedio tali: si hircum melius si agrestem, melius si anniculū, & si mēse
Augusto claudas loco sicco per triduū, ut ei solas laurus edendas summini-
stres, & aquæ nihil accipiat, ad postremum tertio die, id est aut iouis aut so-
lis occidas. melius autem erit si castus purusq; fuerit & qui occidit, & qui ac-
cipiet remedium. exsecto igitur gutture eius sanguis excipitur, utilius si ab
inuestibus pueris excipiat, comburitur in uaso fictili usq; ad cinerem, uas
autem in quo torrebitur coopertum & inlitum gypso in furnum mittetur.
quod cum uapori exemeris in puluerem conteres, nec non & polypum ma-
rinum identidem ut dixi exustum, in puluerem rediges. confectio autem
uniuersi medicaminis hæc est. sanguinis huius hirci uncias tres, piperis al-
bi uncia unā, polypī exusti cineris uncias tres, thymī uncia unā, pulegij unc.
unā, apij, seminis olusatri uncia unam. hæc omnia separatim tunsa, & ad le-
uissimum puluerem redacta commisces, & dabis infirmo, melius si die solis

Leporis cere-
brum
Anserū silue-
strium linguæ

Hircini san-
guinis medica-
men

aut iouis coclearis mensuram in meri potione, aut cuiuscunque dulcis poculi. prouidere autem debes ut digesto ac ieiuno potio detur, & rursum ut eadem potione bene digesta, cibos accipiat, & eo melius erit si hanc potionem cum condito, post balineum in sabanis adhuc constitutus acceperit.

Supra omnia efficax aliud ex eo facies medicamentum sic. sanguis hircinus ea obseruatione qua supra excipitur in patella ferrea candente ut aduri possit & stringi continuo ipse sanguis, ita ut postea in puluerem redigatur: uel certe continuis aliquot diebus ad solem ipsum sanguinem ponas, ita ut rore iam decusso, post horam secundam ponas, & ante nonam colligas. posteaquam ita fuerit siccatus sanguis, ut nullum humorem habeat, colliges eiusdem crustulas & teres, atque ex eo leuissimum puluerem rediges. deinde accipies herbam tribolum cuius herbæ ipsum tribolum, hoc est semen spinosum proijcies, ipsam autem herbam lectam de locis maritimis siccabis, tundes & in puluerem rediges. confectio autem medicaminis totius hæc est. herbæ triboli uncias duas, piperis uncias duas, petroselini macedonici uncias duas, folij fertulam id est coronam siue sphaeram unam. hæc omnia separatim tinsa & ad leuissimum puluerem redacta, cum sanguine hircino miscebis, & dabis infirmo die solis aut iouis coclearis mensuram, in meri potione aut cuiuscunque dulcis liquoris. prouidere autem debes ut digesto ieiunoque potio detur. quam cum acceperit qui calculum patitur, mox lapides solutos omnes per urinam emittet. ut uero ammireris sanguinis hircini uirtutem, adamas lapis inuictus, qui neque igni neque ferro uincitur, si sanguine hircino perfusus fuerit, mox soluetur.

Ad uessicæ dolorem & urinæ difficultatem, herbam gladiolum diligenter fodito, ut omnem radicem eius palo ligneo eruas: cuius radicis corticem diligenter nitidatam siccabis optime, & teres atque cribrabis, ut in puluerem tenuissimum redigas, atque ex eo coclearia tria mittes in mortarium, & piperis albi grana nouem trita, & myrræ optime tritæ pusillum, & uini optimi s.ii. atque hæc omnia in unum permiscebis & conteres, ac laboranti in balneo, id est cum in piscinam descenderit dabis bibendam potionem, & monebis ut se post balneum calidissime tractet. hoc medicamine seu uir, seu mulier, seu puer, seu puella, potentissime sanabitur.

Cocleam grandem unam uiuam prendes, & eius carnem eximes, ac solam teres in mortario, & cum acetis acris coclearibus tribus dabis bibendam, atque hoc per triduum facies. deinde intermisso triduo, nisi statim expulerit calculum, similiter remedium & si necesse fuerit sæpius dabis. Filicis radicem, asparagi spongiam, apij radicem, & petroselinum simul diligenter teres, & ieiuno calculoso cum uino dabis bibendum.

Violæ erraticæ rusticæ radices, & apij, & uiolæ coronariæ semen, una contrita & ex aqua calida à balneo continuo potui oblata, dolores uessicæ cito abigunt.

Lapis ex uestica hominis qualibet curatione sublatus, si teratur & ex uini cyathis tribus calculoso potui detur, lapides uesticæ humanæ innatos, efficaciter dissoluere creditur. Cimex foraminibus ueretrorū cōfrictus, dolorē uesticæ protinus tollit. Vescica apri recte aduersum uesticæ dolores in cibo sumitur, ita ut mulier fœminæ, uir masculi sumat. Nasturcium tritum cum uino dulci cibario dabis uesticæ tædio laboranti per triduum potui, sed satis spissum poculum detur. Vescicam releuat coliculi cocti aqua triduo à ieiuno iugiter pota. Ad uesticæ uitia curanda, myrræ semunciam bene tritam cum mulsi ueteris cyathis tribus dabis per triduum ieiuno exeunti statim à balneo, ita ut dum sabanis operitur, singulos in diem cyathos bibat. Si in uestica aliquid molestiæ fuerit nitri florem, uel si flos non fuerit, ipsum nitrum conteres, & cum aqua in qua coliculi cocti fuerint, uinoq; picato uel austero rubello durissimo dabis bibendum per triduum, uel diutius si ita opus fuerit, magnificentissime proderit. Prima luce puer uirgo rorem de folijs caulium excussum, in noua olla excipiat, non minus sextarios quatuor, eo adijcies mellis quartarium, & scœnigraci bene mundati & loti quartarium, & zingiberis uncias tres, atq; ita decoques horis tribus, & inde bibendū dabis mane ieiuno calculoso quartarium tepentem. hæc potio per triduum sumpta mensura quartarij, & uesticam, & renunculos, & intestina uniuersis sordibus purgat. Piperis grana ix. eiusdem pōderis sulphur, trita simul in uino uetere dabis bibenda ieiuno calculoso, solet statim perniciem demouere, si tamen ultra dolor manserit, iterum dabis similem potionem. Pellem leporis recentem in olla munda, uel ter Pellis leporis gula, ita cum lana sua combures, ut in tenuissimum puluerem redigere possis, quem cribratum in uaso nitido seruabis. inde cum opus fuerit tria coclearia in potione dabis bibenda, quæ res siue calculos, siue uesticæ dolores continuo compescit. sed multo potentius erit remedium, si leporem uiuum in olla noua claudas, & gypso omnia spiramenta uasis obstruas, & in furno usq; ad fauillam tenuissimam cremes, tritamq; & cribratam recōdas, atque inde certas mensuras in potione uini offeras calculosis, & qui sanguinem mingunt, mire eos sanabis. Cimoliæ cretæ tunsæ s. iiii. & farinæ ordeaceæ s. iiii. ex aqua coques, & in saccos tres lineos mittes, coq; fomento uicissim mutato ut bene caleat, calculosos seu uesticæ dolore laborantes ter in die uaporabis, potenter subuenies. Item aliud ad eos certissimum remedium. pruna quæ in sepibus nascuntur colliges, & eorum nucleos tolles & seruabis ad præsidium, & cum opus erit in pila tundes quam optime, & cribrabis quam minutissime, atq; inde ex picato, siue austero ac duro uino dabis ieiuno bibenda in potione diurna coclearia tria. Hoc uero medicamen non solum uesticam curat, sed etiam uulnera intrinsecus latentia & uomicas per sanat, conficitur sic. cucuma sextariorum nouem rudis aqua impletur, & ad dimidias coquitur, tum adijciuntur in eam spongiarum aspa-

ragorum uncia quatuor, apij radicum tantundem, saluincæ lotæ diligenter uncia duæ, cassiæ fistulæ semuncia, amomi ʒ viii. petroselinî dimidium quartarium, iris illyricæ uncia una, mastichæ chiæ uncia duæ. deinde aqua cucumam supplebis, & de gypso præclaudes, ut tamen modicum spiramenti relinquant, atq; ita coquens claudes cucumam, ne medicamen exiliat, & ad medias decoques, ac recondes in ea. cum opus fuerit dabis ex eo cum potione uini quantum sufficiat ad bonam mixturam, sed & ieiuno & dormitū eunti dabis.

Petroselinî heminam, apij seminis tantūdem, in cucuma fictili noua prius imbuta ex aqua decoques ad tertias, ita ut oclusa sit cucuma ne medicamen ebulliat. postea aquam colabis, & addito melle iterū ad tertias decoques, inde ieiuno calculoso potionē per tridū dabis. Calculos potio hæc adficiē sumpta cū passo uel cōdito nō sinit gigni, eosq; cōcrescentes cōfringit, & per urinā harenę modo promit, cōficitur sic. calaminthę, id est nepetæ — ii. silis pictorię, piperis, succini, saxifragę, petroselinî, cyperi, zingiberis, — singulas, tūdes & cribrabis, & cocleariū plenū cū uini mixta & calida potione ieiuno bibendum dabis.

Ad calculū remediū mirū sic. hederā quæ in quercu nata fuerit uulnerabis cupro, & permittes humorē qui inde manuerit indurari in modum gummi. postea sublatū cōdito resolues & admiscebis, & bibes quotiēs usus exegerit. Herbe phyllidis baccas ternas per tridū glutiat qui uessicæ calculo dolebit. Herbe britanicę radices cōtundes, & terna scripula ex aqua calida calculoso ieiuno potui per tridū dabis. eiusdē herbe succū expressum in duplici uaso decoques, ita ut succi eius naturalis sextarius fiat, quē cū mellis despumati hemina miscebis, & postea in se decoques. & cū colorē mutauerit refrigerabis, atq; inde cocleare unum ex aqua calida, si uehemēter febricitabit calculoso potui dabis, statim etiā febris extinguetur: si uero sine febre erit, ex uino eā potionē debet accipere. Ad reniū dolorē emplastrū utile sic. axūgię ueteris p. ii. farine s. i. olei p. i. cere se librā. his liquefactis adijcies sulfuris cōtriti selibrā, nitri cōtriti & cribrati selibram. omnia permiscebis & concoques atq; inde renes confricabis, uel more emplastri adpones.

Herbā sabīnam in mortario teres, & cum axungia uetere subiges, & sic renibus adpones. Ad urinæ incontinentiam, remediū sic. foeniculi radicem & ramusculū erui contunde, & ex uino uetere da bibendum, continuo remediabis.

Vrinam continet lac caninum & adeps eius cum alumine datus, ita ut sit fabæ magnitudine globulus qui datur.

Cinis coclearum africanarum exustarum si potetur, urinæ incontinentiam sedat.

Anserum trium linguas inassatas si quis ederit, urinæ profluuium non patietur.

Vessica uerrina cocta uel uista, comedenda aut bibenda efficaciter datur ei qui urinā suā non potest continere.

Submeiuli Leporis cerebellum ex uino potū, urinæ incontinentiā refrenat. eiusdem testiculi torrefacti & ex uino poti, par remediū submeiulis præstāt. Vngues aprugni exusti tritiq; in potiōe sumpti efficaciter submeiulis prosunt.

Qui

Qui urinam tenere non poterit, capræ uessicam comburat, & cinerem eius ex aqua cum uini potione bibat. Verrini genitalis usti cinerem bibere debent ex uino qui urinam continere non possunt. In cubili canis urinam faciat, qui urinam non potest continere, dicatq; dum facit: ne in cubili suo urinam ut canis faciat. Vrinæ propriæ quantumcunq; ignorant submeiulo efficaciter offertur, uel res quas comminuerit in potione exprimuntur aut ibidem diluuntur, & ita ei inscio ipsa potio propinatur.

Vitrū teres diligenter & cum pice cedria miscebis, atq; ita chartam uirginē in lines & renibus adpones, quo medicamine diebus septem iugiter usus sanus firmiter eris. Ad reniculorum dolorē obseruabis ut post balneum poscam calidam bibas per plures dies, & quotiens dolore interpellatus fueris idem facies. *Conditum* ad reniculorum dolorem uel ad calculum, sic. saxifragæ — i. uettonicæ — i. petroselini — i. apij seminis — i. rutę seminis & xviii. piperis — ii. uini optimi s. xii. mellis optimi p. v. tundes omnia atq; cribrabis, & conditum cum exegerit necessitas facies, eoq; ubi reniculorū dolor aut molestia calculi fuerit uteris. Saxifragam herbam, petroselinum macedonicum, piper, mel, uinum, ex his omnibus conditum facies, & laboranti calculoso per singulas septimanas potionem iouis die dabis, cōficienda autem potio die iouis luna uetere erit. Ad calculum potio salubris, cōficitur sic. semen apij, libystici, fœniculi, anethi, æquis mensuris tritum miscetur, & herbæ saxifragæ grana v. cumini grana tria, piperis grana v. uerbæ folia tria, & salis per modicum adijcitur. ex omnibus autem seminibus supra scriptis æqualiter quantum tribus digitis, id est pollice & ab eodē tertio & quarto leuari potest mittitur, dein teruntur omnia diligenter. postea adijcitur carceni optimi potio grandis. ad hanc sane potionem miscendam radices asparagorum & apij, & anethi, & fœniculi lotæ diligentissime in sex sextarios aquæ nitidæ mittuntur, ita ut radices ipsæ tegantur aqua, atq; in olla rudi coquantur ad tertias. ex ipsa aqua sed calida miscēda potio carceni & accipienda per triduum. sufficiunt autem duo huius aquę sextarij ad tres carceni maiusculas potiones. sed si necessitas præsentis doloris exegerit, per triduum continuum dabuntur. si uero quis timeat tantummodo dolores supra scriptos, aut aliquando pertulerit, accipiet etiam sanus hoc modo uetere luna tres tantum tribus mensibus singulas potiones, & iugiter contra hunc morbum erit tutus & sanus.

COELIACIS ET DYSENTERICIS ET TORMI-
nolis, & ad intestina rupta, & internos morbos, atq; incontinentiam stercoris, remedia physica & rationabilia
diuersa de experimentis.

Pastillus ad coeliacos & torminosos optime faciens. acaciæ, ba-
laustij id est mali granati quod cytinum uocatur germen ante-
quam florescat, hypocistidos, opij, singulorum denarios qui-
nos, alterci, cretæ samia, singulorū denarios senos. his bene tun-
sis & cretis, ex uino myrteo fiunt pastilli denariorum singulorum aut semis-
simum, ut iuxta ætatem aut ualitudinem dentur. dantur autem ieiunis sine fe-
bre ex uini myrtei aut signini cyatho uno, cum duobus aquæ mixto: febrici-
tantibus uero ex aquæ cyathis tribus. hoc etiam per clysterium immittitur,
quotiens desurrexerint torminosi, quibus & si grauiter afflicti sunt, statim
prodest. *Coeliaci* Ad coeliacos id est qui subite & multa defundunt, & ad aluum
citatum, & ad leuia interdum tormina, medicamentum potens sic. sorborum
aridorū cōtusorum s. ii. rhus syriacæ quo coci utuntur s. ii. mala granata re-
centia x. mala cydonea matura x. hæc utraq; coquuntur in sapa, facta ex mu-
sti adhuc in dolio feruentis sextarijs xxxvi. quo usq; ad sextarios duode-
cim decoquantur, & donec malorū coria percoquantur, & sint madida. dein-
de ita terunt hæc fictili mortario, ut grana omnia cōminuantur, postea rhus
& sorba arida admiscantur tunsa & cribrata curiose, & cū sapa quæ est resi-
dua temperantur. omnibus ergo in unum bene coactis reponitur medica-
mentū in uitreo uaso, dātur inde ieiunis ligulæ duę uel tres, sine ullius rei ad-
mixture. *Torminosi* Pastillus ad torminosos efficacior, conficitur sic. acaciæ ✕ iiii.
croci ✕ ii. gallæ ✕ viii. hypocistidos ✕ iiii. lycij ✕ iiii. myrræ ✕ iiii. rhus
quo coci utuntur, nardi syriaci spice, aloes, singulorum denarios binos, anesi,
gummi, singulorum ✕ ternos, piperis nigri ✕ ii. teruntur hæc diligenter &
ex succo rubi cauliculorum, uel ex uino Signino collyria formantur, ritu eorū
quæ ad oculos fiunt, cum tamen ita fuerit leuis confectio, ut in ungue nulla
appareat aspritudo. singuntur autem alia denariorum singulorū, alia semis-
simum quę iniiciantur, sed rectius ad hanc mensuram pastilli dabuntur, ita ut
unus ieiuno ante meridiem, alter in noctem ex aqua, si febres erunt, ex ui-
no signino, si sincere corpus fuerit, detur. hoc efficax medicamentum est, si
cætera quæ in huiusmodi causis curationi uel cibatu sunt necessaria, obser-
uatione & oportunitate congrua fiant. *Pastillus loco* Pastillus qui clysterio immittitur
cauterij torminosi per anum, cū olida & sanguinolenta deſciunt, id est cū intestina
eorum cancer occupauit, quo quasi cauterio tunc tantummodo uti oportet,
alioqui nocet. Ideoq; à quibusdam ignorantibus usurpatus accusatur quasi
nocuius, recipit autem hæc. chartæ combustæ cineris ✕ xxx. calcis uiuæ
✕ xxiii. arsenici quod est auripigmentum ✕ xii. sandaracæ ✕ vi. hæc tri-
ta uino consparguntur, in quo rosa & lenticula prius coquuntur, ut possint
fieri pastilli ✕ duū aut unius. cū opus est teritur unus pastillus & immittitur
per aquā, ut superscriptū est decoctā cū rosa & lenticula si febres erūt: sin mi-
nus, ex uino eadē decocta utilia erunt. facit bene & myrti fasciculus cū olea-
stri uel oliuæ ramulis utroq; modo, prout res exegerit incoctus. potio autē
cum

cum inmissum fuerit supradictum medicamentū, hæc conuenit. in noctē in aqua catapotia dantur, quæ fiūt sic. myrræ ✕ II. lycij ✕ II. turis ✕ I. opij ✕ I. aloes ✕ II. acaciæ ✕ III. myrti baccarū nigrarū ✕ VI. ouorū ex aceto coctorum uitellos II. hæc trita uino Surrentino consparguntur. & fiunt pastilli ✕ singulorū, dantur febricitātibus ex aquæ cyathis tribus: sine febre, ex musti surrentini cyathis duobus. Ad uentris dolorē & inflationē intestinorū, & præcordiorū dolores, & ad conuulsa & rupta interanea, & ad urinæ difficultatē remediū sic. panacis ✕ III. piperis ✕ III. dauci cretici radicis uel seminis ✕ VI. sulphuris uiui ✕ s. opij duas tertiæ sue partes uictoriati pōderis. castorei ✕ s. myrræ ✕ III. hæc trita & cribrata uino cōsparguntur, & ex his fiunt pastilli magnitudinis lupini, dantur cum res postulat ex aceto & melle in unum mixto cyathis tribus. ad uitium autem mulierum quo correptæ suffocātur, quod græci hysterice pniga appellāt, ex aqua mulsa dari oportet & quantum nux auellana est, detrahīt enim urinam copiosam. *Hysterice pnix* Me dicamentum quod dodecatheon appellatur, mouet urinam, facit & ad eos *Dodecatheon* qui reficiendi sunt post grauē imbecillitatem, facit & ad auriginē habentes, & ad iocineris & renium dolorem, & ad lienosos, & ad hydropicos & difficulter urinam reddentes. crapulam quoque non patitur, uino nigro potum, subsistere. prodest stomachicis & mulieribus à uulua laborantibus, & ad omnia uenena & ad serpentium morsus atque ictus, & ad interius conuulsa satis utile est, conficitur sic. myrræ denarios duos, cassiæ corticis ✕ II. iris ✕ IS. apij seminis ✕ II. & tertiā uictoriati, acori ✕ I. uue passæ sine granis denarios sex. hæc omnia uino aruifio contusa cribrataq; consparguntur. dein ex his fiunt pastilli ✕ singulorum, quamuis auctor dicat se pastillis usum, etiam ad denarij semissem cum uini supra dicti cyatho.

Medicamentum mirum ad coeliacos & ex cruditate grauedines doloresque cuiuslibet partis in corpore sustinentes. nec minus ad oculorum facit & renium dolorem arcendum, & ad scabiē uesicæ, & ad iocineris duritiā, exsiccat enim corpus. prodest & ad arteriam: denique in omnibus laborantibus adiuuat & concoctiones, & urinam mouet, conficitur sic, Nardi syriacæ, croci, myrræ, cassiæ, costi, cinnami, castorei, schoeni floris, piperis albi, piperis longi, galbani, resinæ terebinthinæ, styracis, opij, singulorum denarios quaternos, alterci seminis, anesi, apij seminis, singulorum denarios quinos, tragacanthi denarios sex, mellis, uini falerni, uel similis huius sextarios singulos. hæc omnia contunduntur & cribrantur, donec molliissimam tenuitatem accipiant, tum in patellam fictilem nouam mel infunditur tepefactum molli pruna. dein uinum instillatur macerato prius in eo tragacantho, uicissimq; cæteræ species insparguntur. tum simul mouetur medicamentum & omnia omnibus permiscuntur. cum autem crocinum colorem habuerit medicamentū, transfunditur in mortariū marmoreū, & ibi pistillo bene subactū reponit in pyxide cornea: cū opus est datur

ad supradicta cum uini cyathis tribus admixto aceto atque melle prout uisum fuerit.

Ad eadem remedium efficax, quod conficitur sic. myrræ ✕ quatuor, croci & panacis denarios ternos, alterci ✕ v. anesi denarios duos, apij seminis denarios quinque, opij denarios duos, papaueris capitati & sariæ denarios quinos, gallæ syriacæ in maturæ denarios vi. mori ex rubo immaturi aridi ✕ iii. rosæ aridæ ✕ vi. balauftij ✕ iii. rosæ caninæ succi ✕ iii. rhus syriacæ ✕ v. palmarum purgatarum ✕ xx. quæ coquuntur ex aquæ cisterninæ sextarijs tribus, donec relinquatur sextarius unus. deinde ipse palmarum exprimuntur prælo aut coclea, ex succo eodem atq; aqua modica fiunt de supra scriptis speciebus in puluerem reductis pastilli ad ✕ semissem, dantur similiter ut prius medicamentum dari oportere præcepimus.

Prodest torminosi plantaginis succus, uel rubi, uel lentisci, uel rhus syriaci, uel herbæ millefolij, uel terebinthi, omnium ad ✕ semissem potus cū uino uel aqua. Benefacit torminosi rumicis semen quantum ligula capit tritum ex uini austeri cyathis quatuor, uel aquæ totidem, in tempore potum.

Glandes quercinæ tres aut quatuor, uel eiusdem folia, uel liber eius coctus ex aqua, quæ uel sola uel cum uino torminosi potui data plurimū prodest. *Ceratis, uiola marina* Ceratitidos quam herbam uiolam marinam appellamus radices trium digitorum magnitudine incoctæ uino austero torminosos iuuant, si illud uinum admixta leuiter aquæ calidæ potione potetur. Herbæ britanicae radix uel folia incocta, uel aqua in qua tamarici folia & semen incoctum fuerit, torminoso potanda detur, etiam cum admixtione uini austeri.

Plantago cocta ante alium cibum data ex aceto plurimo & exiguo sale atq; oleo, torminosi plurimum prodest.

Plantaginis aridæ semen tritum ex partibus duabus, & papaueris capita arida trita ex parte tertia, oportet per cribrum tenuiter foratum transire, ex eoq; puluere dari torminoso ligulæ magnæ mensuram, interdum plus aut minus, cum uini ueteris mixti non nimium, id est cyathis tribus. hoc medicamentum ante somnum utiliter etiam ad uesperam datur.

Prodest torminosi huiusmodi sorbitio: halicæ hemina percoquitur cum ceræ & rutæ ✕ i. admiscetur sanè his & malum granatum, atq; ita simul coquuntur in aqua. post hoc exprimuntur omnia, & coagitantur diu, ac si opus fuerit, adijcitur alica cocta ut in modum pultis sit. lactis quoq; bubuli aut cuiuslibet denarius i. admiscetur, & sic sorbetur. si autem māducare panis more illud uolueris, addes illic oua incoctaria & polentæ nitidæ delicatæ quantum satis erit, ut panis fieri ex eo possit, qui etiam frigidus comestus plurimum prodest.

Medicamentum ad torminosos huiusmodi satis utile est. croci ✕ i. & duæ partes uictoriati, nardi ✕ ii. acaciæ ✕ iii. gallæ ✕ iii. aloes uictoriati pars tertia, lycij ✕ i. opij ✕ s. tragacanthi ✕ s. & tertia eius, turis ✕ i. & uictoriati partes duæ, myrræ ✕ duo, piperis ✕ s. teruntur & cribrantur hæc diligenter, atque ex uino fiunt pastilli lupini magnitudinis, dantur cum tribus cyathis liquoris cuiuslibet,

tam diu

tam diu quousq; conueniat ut tormina uniuersa sedentur. Immitti torminosi per clysterem oportet uinum ex piris syriacis factum cū succo plantaginis, mirifice enim facit hoc remedium & multis experimentum dedit.

Palmarum numero uiginti pulpæ, iunci radicis ✕ x. gallæ immaturæ ✕ x. myrræ ✕ v. tunduntur & miscentur uniuersa, atq; ex omnibus fiunt ex uino pastilli numero triginta, dantur similiter ut prædicta medicamenta ex quolibet liquore.

Balausti ✕ v. opij denarios duos. gallæ immaturæ pilularum denarios ii. tamarici seminis. ✕ ii. turis ✕ iii. rhus syriaci ✕ quatuor, uinaceorum tostorum ✕ v. hinc pilulam ad duum denariorū pondus, cum portione ex uini nigri cyathis tribus totidemq; aquæ calidæ mixta, torminoso dari oportet.

Si torminosi uel cœliaci propter frequētes desurrectiones uiribus deficientur, dandæ erunt eis sorbitiones ex cremore faris uel ex ptisana factæ, modo per se solæ, modo cum rosa unguentaria mixtæ, uel ius gallinæ pinguis excoctæ cum butyro, uel lac caprinum aut ouillum tepidum per se, uel etiam decoctum cum butyro. & lenticula similiter facta prodest. inponenda uero sunt torminosi fatigatis à stomacho usq; ad inguina unguenta quæ spissant cutem, ea quibus unguentarij utuntur.

Medicamentum quod per anum inijcitur torminosi sic. calicis uiuæ, sandaracæ, auri pigmenti, singulorum paria pondera, teruntur una omnia ex aqua uel ex succo plantaginis, donec possint coire, tunc pastilli fiunt, cum opus sunt teruntur & inijciuntur ad cuiusque uires ut plurimum ✕ iii. aut minimum ✕ ii. cum hemina uel ut plurimum cum cyathis ix. aquæ cum myrtis decoctæ, uel cum rosæ folijs, uel lentisco. medicamento sanè hoc uti oportet, non inter initia torminosi, sed cum malignitas uitij apparuerit: & si non eodem die quo primum adhibetur profuerit, etiam sequenti fieri oportebit. si quis autem morsus intestinorum cum inmissum erit medicamentum, aut cum redit insequitur, infundatur statim per clysterium lenticulæ decoctæ aqua uel surfures, sedabitur cōfestim dolor, cū eas deiecerit torminosus. post iniectionē sanè detur cibus. Aliud medicamentū quod mirifice prodest torminosi, siue febrem habuerint, seu sine febre fuerint. plantaginis succi hemina frigida uel tepida immittitur per clysterē in anum, uel per se sola, uel cū uino ex piris syriacis facto. hoc medicamentū etiā si æger cibū horrescit restituit ei cupiditatem manducandi, facit uero sitim intolerabilem, sed moderate bibendum.

Pastillus ad torminosos efficax, conficitur sic. acaciæ ✕ i. mali granati corticis ✕ viii. gallæ syriacæ immaturæ ✕ v. opij ✕ v. myrti baccarum nigrarum ✕ vii. rhus quo coriarij utuntur ✕ viii. uel eiusdem succi ✕ vi. alterci seminis ✕ viii. turis ✕ viii. rhus syriaci ✕ viii. hæc omnia animantur, præter acaciam, tus, opiū, & contunduntur seorsum & in unum miscētur, uinoq; omnia myrtino consparguntur, atq; in pyxide fictili reponuntur. si quis uolet pastillos facere, adijciat gummis ✕ vi. dabitur ex hoc medicamento ieiuno torminoso ✕ i. ex aqua uel ex uino mixto myrteo

Vina fasticia myrteo. idem medicamentum immittitur per clysterem ad mēsuram iuxta vires cuiusque. Vinis uti oportet torminosos ex myrto, & piris syriacis, ex malis cydoneis, & terebintho, ex rhus coriario, ex glande quercina, ex la pathio, ex populi fructu, ex rubo, ex hypocystide. quæ omnia decoquuntur seorsum cum uino Surrentino aut Signino: potioni uero admiscetur aqua cisternina decocta & sub diuo posita. Prodest torminosis lac portum in quod lapides feruentes sæpius uel ferrum candens dimissum fuerit, si tamen non febricitabunt.

Cibi torminosorum

Cibi profunt torminosis huiusmodi, panis fermentatus durus, pulres diuersæ, lenticula aceto condita, brassica, plantago, intyba, mala cydonea, uuæ ex ollis, palmæ ex litore, capreæ, palumbi, anates, merulæ, turdi, grues, mulli, loligines, polypi assati. Torminosis sunt extra cutem imponenda hæc. lana succida ex aceto, uel rosaceo uel malino oleo admixto. item plantago, apium, millefolium, intybum, lentiscum. per se trita hæc, uel admixto uino austero, quo magis adstringant, adponuntur, postea cerotum ex oleo myrtino, uel malino, id est habete corticem mali punici, adponitur, cui & galla syriaca & acacia admiscuntur. Torminosis primis temporibus constringendis succi utiles sunt, ut plantaginis, acaciæ, mali granati corticis, hypocystidos, millefolij, intybi, lētisci, rubi, per se tantum, uel cum uino ex piris syriacis facto, mixti. medium autem cursum habentibus torminosis quod tempus græci acmen uocant, oportebit

Acme

Paracme

infundere per clysterem rosam uel oleum myrteum cū cerussa. cedente porro impetu molestiæ uel difficultatis, quod tempus græci paracmen uocant, conuenit lenticula, ptisana, cum adipe caprino cocta. inueteratis uero torminibus profunt quæ uehementius spissant, & à putore atque ab alienatione corporis uindicant, ut ea quæ ex calce, charta uista, & auri pigmento componuntur, & possunt inherere purgatis ulceribus: quo tempore rediri oportet, ad priora omnia edenda præterquam ad lentem & ptisanam. ducunt enim cicatricem, sed præcipue cerussa, admixto uino. emplastra uero quæ extra cutem cicatricem ducunt soluta ad ignem cum oleo myrtino adponenda sunt.

Asclepiadeus trochiscus

Dysentericos recreat pulmo pecudis, id est ouis, decoctus cum lini semine, ita ut & caro manducetur, & aqua illa potetur. Trochiscus asclepiadeus præstantissimus ad uentris fluxum & dysenteriam, quam nullus alius tam facile stringit quàm hic, conficitur sic. apij seminis semunciam, hyoscyami semunciam, anesi ʒ vi. opij ʒ iii. hypocystidos ʒ iii. croci ʒ iii. myrræ troglodytidis ʒ iii. colliges hæc cum aqua aut cū uino myrteo, id est in quo myrti baccae coctæ fuerint. hoc ipsum medicamentum uentri adpositum, ita ut ceroto myrtino colligatur, epithema dysentericis aptissimum est. Tormina patientibus multi uentrem uiuentis anatis adponunt, ad firmantes transire morbum ad anatem, eamque mori. quod si uespertilionis sanguine uentrem oblinas torminosi, in omne tempus dolore releuabis.

Si in aqua frigida dysentericus pedes usque ad genicula ponat, sed si non

non febricitabit, & de uino austero potionem calidissimam bibat, cito sanabitur. Confectio medicaminis miri aduersum dysenteriam. testā locustæ, id est illam spinosam uel aculeatā quæ est iuxta caput, combures nitide & postea teres, ut in tenuissimum puluerem redigas. & sic ei qui uentris fluxu uel rasura laborabit, ex uino uetere, si non febricitabit, aut si inæqualis erit, ex calida aqua dabis, ita ut de singulis locustis testas singulas integras exustas per triduum bibat, mire sanabitur. Mellis heminam, uini ueteris sextarium, piperis grana ducenta, teres diligenter, & conditum ex his tribus speciebus facies. & ieiuno dysenterico mane meralem calicem calidum plenum dabis, statim proderit, sed si necesse fuerit, ex eo condito ipsum plenum meralem per triduum dabis.

Lactis caprini statim mulsi grandi potioni, additur de coagulo hædino frustum quantū auellana grandis est, quod digitis medicinali & pollice sublatum uel missum, iisdem digitis contemperatur, & datur laboranti dysenterico dum adhuc calet lac, antequam coagulo stringatur per triduum. hæc potio ieiuno dabitur contra orientem bibenda. Succinum de ceraso siluatica exures, & de testa ostrei æque

Succinū cerasi

facies, paribusq; mensuris puluerem tritum, cum melite aut cum uino austero candenti ferro calefacto, bibendum dysenterico dabis, mire proderit.

Ouum recentissimum aperies & in calicem uacuabis, ac testam eius implebis melle optimo despumato, nec non oleo uiridi bono, & in ipsum calicem defundes ac simul omnia permiscebis, & diu agitabis, ac postea in calida aqua ipsum calicem tepefacies. & sic dabis dysenterico cui medendū erit, mire proderit. Rhun marinum siue rhun orientale, quod est minutum robium simile lenticulæ, quantum tribus digitis prendere potueris, mittes in mortarium & teres cum uino. & postea in aliud uasculum mittes calidam,

atq; ibi tepefacies, & sic dabis dysenterico bibendum, statim remediabitur, sed per triduum continuū hoc remedium, & postea quotiens fuerit necessarium, dabis. Vitrum teres diligenter, & cribrabis & mastiches grana teres, atq; æquis mensuris permiscebis, & ex his singula coclearia dysenterico in uino cocto, per triduum uel quotiens opus fuerit dabis, miraberis remedium experimentis probatū.

Ad dysenteriam remediū efficacissimū sic. rosæ siluaticæ baccas oblōgas rubicūdas maturas in pari numero uel septem uel ix. uel xi. tritas diligenter dabis laborāti dysenterico, ad potionis modū cū melite styptico, uel uino uetere, si non febricitabit, uel cū aqua si febricitabit, & si necesse fuerit, per triduum dabis, mirū experieris remediū. Ad dysentericos mirum remedium quod uetrem & purgat & stringit sic. gypsi peregrini triti — i. specularis combusti triti — i. de testis ostrearum combusti

rum — i. hæc omnia posteaquā trita fuerint & mixta, tollet inde qui dabit remedium tribus digitis prioribus cum pollice quantum semel capere potuerit, & in potione uini ueteris puri, si non febricitabit dysenterico dabit: quod si inæqualis fuerit, in calida aquæ potione accipiet. Fimum cabal-

linum

linum combures & cinerem fimi ipsum cum uino uetere miscebis, & contres & sic dabis dysenterico bibendum sine aqua, si non febricitabit.

Aluminis scissi 3 IIII. cum aceti coclearibus tribus miscebis & teres & colabis & tepidum cum aquæ duplo dysenterico dabis bibendum.

Pumicem mollem, spongiam de qualibet rosa unam, gallam unam semis, corticis sicci de malo granato scripulos IIII, piperis grana XLIX. diligentissime teres, & cū uino uetere permiscebis, & pastillos æquales inde facies, ut cum opus fuerit singuli in uini ueteris hemina soluti dysenterico per triduum dentur, ita ut ipsa potio ferro duro calefiat: insigne remedium cito experietur.

Leporis uentriculum cum fimo suo, uino uetere lauabis, ita ut sordes ipsæ ibi sint & misceantur. aut si in uētriculo non inueneris, pilulas de fimo ipsius in pares numero tritas cum uino uetere dysenterico dabis bibendas.

Ad uentris fluxum, mastichen albam teres & in potionē mixtam mittes, & calefacies bene ipsam potionem in aqua calida, & bibendam per triduum dabis.

Herbam plantaginem colliges ac teres, & succum eius cum uini ueteris potione si non febricitabit, dysenterico per triduum dabis.

Ad uentris fluxum uel ad dysentericos, iam desperatos remedium sic. uermem unde coccum tinguitur teres, & cū uino uetere optimo potionem mixtam & calidam per triduum dabis.

Ad dysenteriam siue torminosos, & qui deiectionem nimiam patiuntur sic. ouorum uitellos coctos siue incoctos, uuam agrestem acidam, & gallas, pari mensura tere ac misce, & bibendum medicamen tepens trade.

Frumenti tosti grana in pari numero, similiter hordei & pisæ, cū mellis despumati hemina misce & tere, & dysenterico per uncias singulas diebus singulis dato.

Coliculos ex aceto coctos, allij spicas quatuor purgatas, oua incocta duo, simul contere & adijce uini ueteris heminam, & feruefactum medicamen dysenterico da bibendum.

Ficum duplicem & palmam pinguißimam cum uini ueteris hemina ad tertias decoque, & piperis albi triti uiginti grana admisce, & tepidū dysenterico potui dato. Vestem oui delicatam interiorem siccata contere uino misce & cola, & ex aqua calida dysenterico da bibendam.

Lac caprinum feruens adiecto polentæ quantum satis sit, cum fuerit quasi tenuis pulricula dabis cui supra bibendum.

Coagulū leporinum ex uino dilutum tepidum dysenterico dabis bibendum, de quo coagulo si singulos scripulos in singulis ouis forbilibus ieiuno per triduum dederis, mire subuenies.

Vini ueteris feces & iocineris caprini frustum sufficiens in ollam rudem mitte, & facito ut bulliat, atq; inde ieiuno coeliaco sufficienter da bibere.

Bulbus africanus rubicundus contritus adiecto uino quod ferro duro candenti calefiat, potui datus coeliacis medetur.

Palumbum ferum ex passo concoque, atq; inde potiones singulas coeliaco per triduum da bibendas.

Ad coeliacos herba plantago & lentiscus separatim ex aqua coquantur. postea in unum permiscantur, & tūc adiecto aceto cum

cū pane in cibo summe profunt. Herbae uettonice in umbra arefactae tū
 fae cribrataeque puluis cum uino potus, coeliacis plurimum prodest. Mali
 granati cortex siccata tunditur & cribratur, & puluis ex eo miscetur cū ouo/
 rum uitellis tribus, diuque in morem panis subigitur, ac fricatur, atque inde pa/
 nis formatus in foco coquitur, & sic commanducatur. qui si propter nimiam
 austeritatem offenderit, cum lenticula sine oleo cocta, adiecto acerrimo ace/
 to, à ieiuno manducari debet, quod eo plus proderit quo propensius fuerit
 manducatum. Herbae quinquefoliae radix in umbra arefacta, contusaque
 & ex uino polente uice pota, mire coeliaco succurrit. sed febricitanti ex aqua
 calida da bibendum. Caprae siluaticae iecur carbonibus inassatum, &
 per se sumptum, coeliacos remediat. idemque arefactum & tritum & cum ui/
 no potui datum, certissime auxiliabitur. Caseus siccus transmarinus ue *sil gallicum*
 tustus, adiecto sili gallico & sorbis aridis, diligenter omnibus tritis & cum
 uini ueteris cyathis duobus potui datus, coeliacos mire sanat. Vituli
 adeps ex foemina sublata cum aquae cotylis tribus decocta, & sorbitionis
 more sumpta, coeliaco plurimum prodest. Coeliaco & ei qui eiectione/
 nibus uel doloribus acutis alui uarijs uexabitur, potenter succurres, si mu/
 liebre lac quam plurimum ieiuno potui dederis, donec persanetur.

Haedinum coagulum magnitudine fabae in uino myrteo remissum &
 ieiuno coeliaco potui datum, efficaciter prodest. Membrana quae est
 in uentriculo gallinae siccata & trita, & cum uino austero coeliaco ieiuno po/
 tui data medetur: ita ut ipsa gallina prius uel biduo abstineatur à cibo, & qui
 potionem accepturus est ante diem frugi sit, & non coenet. Oua in aceto
 cum testis suis macerata, & alio die in patella infusa ibique tosta, coeliacis in
 cibo data plurimum profunt. Pulicula fit ex alica prius tosta quam acci/
 piat aquam, infusa uero aqua cera remissa illic mittitur, & dum excoquet
 coagitur, & à coeliaco calida sorbetur. Galla commagena comburitur,
 & cinis eius extinguitur uino, contritusque uentri coeliaci inlinitur, statim sub/
 uenit. Flos hederæ tribus digitis sumptus diligenter tritus, & ex uino au/
 stero coeliaco potui datus medetur. Seuum ouillum decoctum in uino
 austero, & calidum potui coeliaco datum, manifesto remedio erit. Laridi
 ueteris pinguis — III. mellis boni despumati tantundem, uini ueteris austeri
 cyathos III. ouorum coctorum uitellos tres, in unum permiscet simulque tā diu
 teres donec ad crassitudinem mellis adducas. deinde in pyxidem condas, atque
 ex ea cū opus fuerit coeliaco nucis auellanae magnitudine ex uino, si sine fe/
 bre erit, si febricitabit, ex aqua calida dabis, mire celeriterque subuenies.

Oua decoquuntur ex aceto donec indurescant, & uitelli eorum tosti cū pipere
 esui coeliaco dantur, cito medentur. Caseus ouillus uetustus in cibo sum/
 ptus, uel rasus & cū uino potus, coeliaco medetur. Codeque cū testis suis co/
 triteque duae, & oua cruda II. & passi cyat. II. aquae cyat. III. simul permixta omnia
 ac diu coagitata, & in uaso fictili calefacta, ad modum potionis coeliaco data
 r medentur.

medentur. Serpentis exuuiæ cū rosaceo decoquantur in uaso stagnæo, & postea tritæ uētri coeliaci utiliter inlinūtur. Ad omnes epiphoras uētris, ca/
Epiphore seum uaccinū mollē calidū inponi oportet, quo tēpore dysentericis potiōes
uentris ferro candēti calefactas dari cōuenit. Glus taurina aqua calida resoluta cœ/
ileos liaci uētris inflatione utiliter inponit̃. Grauiissimū uētris uitīū est ileos, cui maximū remediū est, discerpti uespertilionis sanguis inlitus uentri. Fre/
 quentissime euenit ut ex qualibet causa subitus dolor uētris existat, sed qui
Leporis talus talū leporis secū habuerit, huiusmodi casum id est subitū dolorē uētris nunquā incurreret. Dysentericis medet̃ aqua in qua pilulæ cupressi decoctæ fue/
 rint, cū uino austero epota. Aqua in qua lauri folia fuerint decocta, potui
Profluuium sumpta, intestinorū doloribus medetur. Ad profluuiū & incōtinentiā uē/
uentris tris remediū sic. malua circūfossa ferro quod ex utraq; parte acutā aciem ha/
 beat, & præcisa à superiore ad inferiorē partē, id est usq; ad radicē, deinde ra/
 dix eius inuoluta panno rubro, portata ab eo cui remedio opus est, proflu/
 uiū uētris eius inhibebit. Betē cōbustæ & in puluerē redactæ atq; subactæ
 cū aceto & à pectore laborātis inguinū tenus inlitæ ualedissimè adstringūt
 profluuiū deiectionēq; uētris. Ros marinū cū creta molli tritū & cū aceto
 modico uētri inpositū alui profluuiū sistit. Rubi spinæ radices & coliculi
 teneri cū uino amineo austero ad tertias decoquantur, atq; ex eo uino cya/
 thus ad diē ieiuno uentris profluuiū laboranti potui datus optime medebi/
 tur. Herba oxylapathos cum semine suo arida cōtrita & ex uino calido
 pota magnū incontīnētiæ uentris præstat remediū. Pruni siluatici baccas
 corticemq; ac radicē eius arboris in unum ex uino ad tertias decoques, atq;
 ex eo singulos cyathos ad diem deiectionis tædio laboranti ieiuno potui
 dabis. Iris illyrica, id est macedonica, quæ fuerit grauiissimi ponderis con/
 tundatur, & in puluerē cribratum tenuissimumq; redigatur, atq; ex eo men/
 sura acetabuli unius dimidiati cum passi cotyla una permisceatur, & coagi/
 tetur, atque inde cocleare unum coeliaco mane ieiuno detur, ita ut & à cœ/
Tortiones na abstinence, mirifice proderit. Si quis tortiones subito pati cœpe/
 rit de uentris nimietate, pedes suos in aqua calidissima quā diutissime te/
 neat, statim sanabitur. Sanguinem caprinum si polentæ furfuribus, ad/
 iecta resina miscueris, atq; emplastri modo ano uentriq; adposueris, pon/
 dus omne & libidinem deiectionis efficaciter reprimes. Iecur uerrinum
 recens combustum contritumq; ad summam leuitatem, cum uino sed sine
 sale potui datum, efficaciter supprimit nimiam deiectionem. Leporis
 sanguis recens defusus, & cum polenta coctus, & datus dysenterico, illico
 uentris profluuiū sistet. Hircinus sanguis exceptus & coagulatus, ac
 super carbones assatus, in cibo datus, mirabiliter profluuiū uentris emen/
 dat. Ceruini cornus de ipsis radicibus quæ capiti hærent, scobes li/
 ma tenuissimus factus, & ad drachmæ mensuram cum uini austeri cyathos
 datus, sistet nimios uentris fluores, si uel triduo iugiter bibatur.

Panis antiquus ex lacte caprino decoctus, & more sorbitionis uentris fluxu laboranti bis ad diem datus, cito succurret. Aqua in qua cortices fabæ ad tertias decoctæ fuerint, si bibatur plurimum coeliaco proderit.

Folia fici arefacta sole, deinde combusta & in cinerem redacta, atque ex uino austero potui data, uentris fluxum efficaciter sedant.

Medulla uaccina cum farina tenui subacta, & uelut excoctus panis cibatus data, mire dysentericum sanat, maxime si & caseus bubulus recens manducetur.

Adipem caprinum de renibus sublatus, misce cum polentæ furfuribus atque adijce illic cuminum, & anethum, & acetum, æquis portionibus, atque ex aqua decoque & colatum sorbitionis more dysenterico dato sumendum, mire celeriterque subuenies.

Lac ouillum quod candentibus glareæ lapidibus in ipsum lac de-
merfis excoquatur dysenterico potui cum ipsis lapidibus datum mire pro-
dest, ita tamen ut prius de ipso lacte serum omne tollatur.

Iecur hircinum missum in ollam nouam cum uini austeri cotylis sex ad tertias decoctum, sed dum excoquitur compunctum, ut humor eius cum uino permisceatur, postea dysenterico potui datum efficaciter prodest.

Dysenterico & torminoso, & ei qui iam corruptum sanguinem egerit, saluberrimum medicamentum est tale. allij spicæ quatuor, & oua duo incocta, in unum teruntur, hisq; additur uini ueteris sextarius, & coquitur ad tertias, inde ieiunus quàm plurimum potest si biberit, efficacissime intra triduum sanatur.

Spondogus est lanugo
quædam, quæ in rosa siluatica solet nasci, eam tritam cum uino austero, desperatis iam dysentericis potui dedi, mirantibusque compluribus sæpissime de abrupto periculo liberaui.

Torminosi maluæ græcæ albæ radix trita, potuiq; ex mero uel per se sola data, remedio est.

Farinæ hemina, ouorum uitelli tres, piperis grana uiginti, contrita in unum miscentur, & subiguntur, panis ex his formatur & in foco coquitur, torminosi esui datus plurimum prodest.

Millefolium contritum si quis torminosus ex aqua frigida, prout uirtus aut ætas eius se habebit, biberit, celeriter sanabitur.

Lotos unde tibiam fiunt in scobem secta uel rasa, atque ex eo puluere coclearia tria cum aceto scillitico torminoso ieiuno in potione data, mirifice prosunt.

Torminibus maximo remedio est lactuca, si decocta cum cymino trito & oleo manducetur.

Sal tritum, sinapi tritum, ouum crudum, in unum uas mittuntur, & testa oui ipsius oleo uiri di repletur, & in ipsum uas defunditur, similiter & mellis despumati, & uini austeri singulæ testæ ouorum plenæ funduntur, & simul uniuersa cocleari diutissime permiscentur, & tepefacta torminoso bibenda dantur, celerrime prosunt.

Ruta cum hyssopo in aqua ad tertias decoquitur, atque eadem aqua in potione uini à torminoso salubriter mixta potatur

tatur.

Malum punicum in olla gypsata clausum, in furno combures, & postea diligenter teres, atque in puluerem tenuissimum rediges, quem repones & paratum habebis, & cum opus fuerit ad subitas tortiones cum uini potione detur, prodest continuo.

Si quacunque causa tortiones quis pati cœperit, mellis optimi libram decoquat ad tertias, ei que addat uini cyathos tres & aquæ anethinæ cyathos tres, & coagitatam acetefactam hanc potionem ieiunus bibat, continuo sanabitur.

Fabam integram frictam calidam in acetum acerrimum mittat, & made factam torminosus manducet, cito sanus erit.

Ad profluuium & incontinentiam uentris remedium sic. spongiam quæ in pruno siluestri, uel in spina, aut in rosa siluestri nascitur colliges, & supra batilum torrebis & diligenter teres, atque in calicem mittes, ac desuper ouum incoctum defundes, & bene permiscebis. deinde super batilum candentem defundes & coques, ac laboranti cœliaco quasi ouum tortum manducandum dabis.

Baccæ oliuarum in uino tritæ cœliacis recte propinantur. portulaca quoque ex aqua feruefacta è polenta aspersa conditur, inde offæ complures si edantur à dysenterico, plurimum iuuabitur.

Vngula porcina combusta ad cinerem & trita, postera die ex uino hausta, mirabiliter dysenterico prodest.

Cinis cribratus aceto commixtus, uentri & renibus calidissime inlitus, certissime uentris abundantiam stringit.

Rana uiua

Rana uiua si uentri torminosi adponatur, in eam uitium confestim transire dicitur.

Torminosis saluberrime aqua marina per clysterem infundetur, si molestia diutina fuerit.

Fimus columbinus tritus ex melle uentri inlitus, alui incontinentiam stringit.

Iuniperi baccæ tritæ ex uino nigro potui datæ comprimunt alui nimietatem.

Intestina rupta

Caput caprinum cum pilis suis contusum atque discotum ciboque sumptum, rupta interiora intestina dicitur glutinare.

Pilos leporinos adiecto melle comprehendes, atque inde globulos paruulos facies. hi singuli sæpius glutiti, intestina quamuis perniciose rupta, certa coniunctione connectunt.

Verbasci radices corticem detrahito eiúsque contritæ succum per linteolum expressum, ex aqua aut uino bibendum dato, omnia interiora uitia quæ ex frigore aut labore, aut pectoris lumborumue dolore nascuntur mira efficacia sanabis.

Serpyllum ad pondus uictoriati argentei tritum bene ualenti ex uino, febriculento ex aqua potui datum, omnes uentris dolores sedat.

Lotium humanum

Humanum lotium uetus adiecto croci modico, ut odore eius occultetur, ignoranti potui datum, quamlibet ueteres in uisceribus latentes morbos sanabit: uomitu enim irritato, & eiectionibus concitatis, omne uitium ualenter expurgat.

Vt explorari possit ex latentibus morbis, qui sit ille qui uexat infirmum, comprehendique qualitas uitij & pars uiscerum possit, catulus fœtæ canis lactens die

ac nocte

ac nocte cum eo qui laborat accumbat. is postea sectus inspicitur, translatuſq; in eo morbus, haud difficile notatur, ita tamen ut æger ei lac de suo ore frequenter infundat. eum tamen catulum cum fuerit exsectus obrui oportet. nec ab re est si triduo idem catulus uiuens cum ægro maneat. uitium enim ægri transire in eum usq; adeo certum est, ut moriatur catulus, hominemq; morbis latentibus releuet. Ad dysentericos solitaneos, cocleam plenam cum testa sua uiuam teres. ad cuius pondus infra scripta trita miscebis, id est casei ueteris quantum est cocleæ dimidium, oui medullam in acetato coctam, panem candidum uetustum uel tostum, uel quod est melius nauticum, rutam, piper ex uino quod cum prius ferro candenti calefeceris potui sine aqua ministrabis, sed & baccas myrteas adijcies. hæc omnia conteres & in potione uini ueteris ieiuno dabis. Ad eos qui sanguinem per intestinum iactant, uel per corruptum corpus inferius effundunt, remedium sic. herbæ urticæ masculæ summitates teneras colliges & cõtundes succuq; eius expressum per triduum ministrabis bibendum. si autem cum aqua frigida, aut aceto acerrimo, aut posca frigida, id ius mixtum dederis, quamuis desperatos de supra scripta infirmitate protinus liberabis. Lac caprinum ex coagulo temperabis, & dum repet antequam penitus constringatur dysenterico bibendum dabis, cito remediabitur. Remedium ad tortiones, phasianum uiuum in uino necabis, dabisq; ex eo uino bibere ei qui patitur tortiones, confestim remediabitur. Confectio cydonitis ad dysentericos & coeliacos sic. oleum in uase duplici coques, quod dum in igni est, & feruet operitur alio uase in quo cydonea diuisa ponuntur. oleum tam diu calebit igne subiecto, quam diu poma superposita excoquantur: tum oleum solum seruabitur quod supra dictis infirmis ad perunctionem & escam utile erit. cydonea quoq; ipsa esui dentur coeliacis ac dysentericis. Iniectio ad dysenteriam. amyli uncias tres, & lactis caprini cocti pro modo quantum uisum fuerit adijcies, & ita iniectionem facies. Scui hircini uncias duas, olei uiridis sextarium dimidium. hæc simul in duplici uase remissa & calefacta inijcies. Epithematium ad uentrem stringendum sic. floris uuarum uncias duas, rosæ siccæ unciam unā, masticis unc. i. aloes unc. i. gallæ unc. i. aluminis scissi unciam unam, acaciæ unciam i. ceræ p. i. myrtini olei p. i. picis uncias tres. de his omnibus tunſis cribratis atq; permixtis magdalia facies, quæ in panno denſo aut phœnicio induces, & sic uteris ad uentrem.

Item aliud epithematium ad uentrem restringendum sic. florem uuæ omphacum, rosæ florem, aloen, gallas, alumen scissum, acaciā, mali grana ti florem, balaustium, mastichen, æquis ponderibus teres, & uini myrtini quantum ad coniungendum puluerem sufficiat admiscebis. dactylorum quoq; carnes purgatas & uino infusas subiges, & cerotum myrtinum facies, ac sic omnia permiscebis & magdalia facias, quibus ita uteris ut supra scriptum est.

LUMBRICIS ET TINEIS ET INTRANEIS CAUSIS.

id est tenesmo, & ad rosus uentris, & strophum, uel intestinis ruptis, eorumque doloribus, remedia physica & rationalia diuersa de experimentis.

CAPVT

XXVIII.

ERVVM remedium ad tineas necandas & eijciendas. per triduum allium quam plurimum edat qui hac molestia laborabit, & betaceos, & caseum mollem manducet. post hoc autem filicis macedonicae aridae contusae cribrate denarios VIII. cum melle quantum ipse uoluerit sumat. & post horas quatuor dentur ei aloes & scammoniae singulorum denariorum semisses, ex aquae mulsae cyathis quatuor: cum uero coeperit defurgere, aqua calida ei supponatur, qua postea elui & foueri debet.

Tenesmos

Ad lumbricos depellendos satis commode facit santonica herba, quae absinthium dicitur, si uel uiridis cum aqua ad tertias cocta potetur, uel sicca trita ex melle manducetur. cornus quoque ceruini limati lima lignaria scobis quantum quatuor uel quinque coctearia sint, ex aqua in qua decoctus fuerit ipse scobes potus ad cyathos tres, mirifice facit. rapi etiam seminis cyathus, ex passi cyathis tribus pridie maceratus, deinde tritus & datus, aqua exigua adiecta, infinitum medetur. Tenesmos est irritatio ultimae partis directi intestini, in quo uitio saepius libet defurgere sine causa. proderit ergo ad hoc uitium depellendum, quotiens defurrexerit quis, ut uino austero mixto cum aqua calida se foueat.

Verbenae & myrti & oliuae ramulis iunctis, ita ut duae partes myrti sint, simulque decoctis, uti conuenit aqua frequentius ad subluendum. quinetiam penicillum tinctum eo liquore, & non nimis expressum, atque ano adpositum proderit. uel eodem modo globulus staminis adpositus iuuat, diutius enim uaporem continet. perungendus autem anus erit spicillo, lycio patarico, uel indico, ex calido uino.

Collyrium hoc iniiciendum, quod & ad omnem deiectionem, & tormina bene facit, conficitur sic, acaciae, & maligranati corticis usti singulorum denarios quaternos, hypocystidos & rhus quo coriarij utuntur, & opij singulorum denarios senos, omphacij denarios IIII. croci denarios quatuor, teruntur haec omnia & cribrantur diligenter. postea uino austero colliguntur. uel temperantur, & fiunt collyria magnitudine nucleorum pineorum. & cum opus fuerit ano iniiciuntur.

Lumbrici

Ad lumbricos profunt huiusmodi compositiones. serpylli denarij quatuor, triti in cremore lenticulae quantum sint cyathi duo dati, uel ipsa sola per se lenticula, si quis eam aceto infusam coctam comederit.

Serpylli triti, denarij nouem, absinthij denarij duo, clematitidos denarius unus, & duae tertiae uel partes uictoriati, nitri denarij septem, lupini farinae denarij septem, salis denarij quatuor, terrae mali denarij quatuor

quatuor, fici aridæ denarij quatuor. hæc omnia colliguntur uino austero, atque ex his finguntur globuli fabæ magnitudine ex quibus dantur ieiuno, aut post cœnam octo uel nouem, cum aquæ mulsæ cyathis tribus.

Compositio quæ facit ad tineas & lumbricos eruendos sic. serpylli denarios duos, coriandri denarij semis, famsuci denarij semis, nitri denarij semis. cucurbitæ siluaticę interioris, sed quod est sine semine, in puluerem reductæ denarij semis, mali punici immaturi, & adhuc obstricti, siue corticis eius triti denarij semis, rutæ tertiam partem & sextam uictoriati pōderis. melle colliguntur hæc omnia, dantur ex his globuli septem quantum fabæ Ægyptiacæ magnitudo est, uel cum aqua calida uel ex uino si sinceritas erit, & ieiuno & post cœnam.

Ad lumbricos necandos remedium mirum sic. seriphij denarios quatuor, cucurbitæ siluestris interiora trita denarios duos, lupinorum farinæ denarios octo. ex aqua fiunt globuli fabæ magnitudinis, dantur robuste ætatis septem, pueris terni uel quini cum mulsâ aqua.

Ad tineas necandas remedium competens sic. filicis radicis aridæ, nasturcij seminis ✕ septenos, coriandri seminis ✕ v. nitri ✕ ii. hæc omnia trita dantur ieiuno cum aquæ mulsæ hemina.

Mali punici succus radicis, uel foliorum eiusdem aqua decoctus, potuiq; cum sale datus, tineas necat.

Marrubij & absinthij & lupinorum paria pondera in aqua mulsâ cocta, ieiuno bis aut ter potui data, aduersum tineas & lumbricos plurimum profunt.

Farina lupinorū decocta ex aqua & more cataplasmatibus uentri inposita lumbricos uel tineas necat.

Ad lumbricos & tineas eijciendas remedium potens sic. erui, filiculæ radices purgatas ad uncias singulas seorsum tundes bene in pila lignea. deinde adijcies inulæ radicis ʒ viii. ammoniaci unciam, & coriandri seminis manum plenam, & euforbij denariostres. has omnes species seorsum conteres bene usq; ad summam leuitatem, & si uiridis fuerit radix filiculæ, quando illam tundes succum eius exprimes, & ipsum admiscebis. facies pilulas magnitudine ea qua ano injici possint, ipsasq; factas infundes in ceruiciæ nouæ sextarijs duobus & mellis cyatho. quod si in ea prouincia faciendū fuerit hoc medicamentū, in qua ceruicia nō est, ex aqua dabis in qua myrtus cocta sit ad sextarios duos, aut cū sapæ mixtæ sextarijs duobus, atq; ex eo temperabis potionem & dabis bibendā: intra horas quatuor deijciat oportet uermiculos uel tineas. ante triuū sanè iubebis eū cibari allio & pane per se, & tantūmodo poscā bibere.

Inflationibus intestinorū prodest, uel serpyllū potum ex uino nigro, uel cuminum siluaticum tritū ex uino nigro, uel aqua pota apiastri quod greci erotion uocāt per se data, uel succus eius uino mixtus, uel origani radices cōtusæ ad ✕ i. ex uino data, uel ruta trita ex aquæ cyat. iiii. pota, uel eiusdē decocta radix cū aceto & melle data, uel pulegiū similiter potū, uel siliq; syriacæ folia, uel roris marini aqua decocta, uel petroselinū ex uino tritū datū, uel origani decocti aqua, uel anesum tritū quantū trib. digitis comprehendi

potest. prodest etiam nitrum cum uino aut aceto datum, tollit enim protinus inflationem & dolorem intestinorum: uel lauri folia trita uel eiusdem baccae aut flos ex uino potus, aut panacis radix ex uino pota. sed panaces non solum intestinorum dolores, uerum etiam cholera sanat. prodest ex uino uel aceto feruētī, apij semē tritū datū ieiuno, uel terrę mali ✕ i. tritus potus ex uino uetere, uel hyssopi aut origani uirgule v. cum uini hemina feruefactę, & ieiuno potui datę. Fomentū quod pdest intestinorum dolorib. sic. acetū aut aquā in qua ruta incocta fuerit calidam uentri & umbilico impones. discutit enim confestim & sedat dolores. Carmen ad rosus siue hominū siue animalium diuersorum sic. palmam tuam pones contra dolentis uentrem, & hec ter nouies dices. stolpus a cælo cecidit, hunc morbum pastores inuenerunt, sine manibus collegerunt, sine igni coxerunt, sine dentibus comederunt.

Ad lumbricos egerendos felle caprino madefactam lanam umbilico adpone. idem facit & fel taurinum sic adpositum, nec non brassicę semen tritum ex uino uel aqua ita oportebit adponi. Ad lumbricos & tineas coliculis ex aqua coctis origanum admiscebis, ac ieiuno bibēdos in die tres cyathos dabis.

Ad uentris rosus remedium sic. piperis albi unciam i. cymini saccati — i. rutę folia uiridia — i. nitri ʒ iii. euforbij permedicum. hæc omnia melle & aceto pariter permixta in pilulas ad modum fabę rediges, & bibendas paulatim cum opus fuerit ieiuno ex uino mixto dabis.

Si uenter peruersus fuerit alicui, aquam bibat unde pedes lauerit suos, & de lana ouis quę a lupo occisa fuerit ad uentrem suum alliget. de herba quoq; quę muris auricula dicitur nouem folia tollat, & cum piperis granis nouem terat, & ex aqua bibat per triduum.

Leporis talus

Talus quoq; leporis uentriculo subligatus, dolorem eius excludit.

Lenticulę hemina in aceto madefacta & cibo potuiq; data ieiuno, extinctos lumbricos eximit.

Malua cum sinapi cocta & in calice posita ac forbitionis modo sæpius gustata, succurrit molestijs lumbricorum.

Granorum de malis punicis dulcium acidorumq; succus expressus, passo eiusdem mensurę immiscetur potionesq; duę de permixto fiunt, & una ante cœnam datur, alia post cœnam, postera die tertię lumbricos uel tineas potenter expellit.

Stercus caprinum aridum tritum adiecto melle potui datum ex aqua calida, mire producit tineas.

Ceruini cornus combusti cinis tritus ex aqua potus tineas potenter expellit.

Raphanus ex aqua ad tertias decoquitur, eaq; uino mixta, ad extirpandas tineas utiliter bibitur.

Radix inulę in uino decoquitur. deinde succus eius exprimitur potuiq; datur ad tineas enecandas. sed ea radix posteaquam eruta est, terram non debet attingere.

Allium in cenomelite coctum & uoratum proderit lumbricis uel tineis necadis. aqua quoq; in qua lupini decocti fuerint, addita ruta & pipere trito, potui data medetur.

Acini siue corymbi hederę, tres contriti in oxymelite utiliter aduersum tineas bibuntur, aut uentri inlinuntur.

Abinthij

Abſinthij ſicci ſantonici combuſti, cyathum unū, corni ceruini combuſti cyathum unum, apij ſeminis triti cyathum unum miſcebis, & ieiuno qui tineas lumbricoſq; patietur ex aqua calida potui dabis moderatam menſuram iuxta ætatem ſumentis.

Ad lumbricos eijciendos remedium mirum ſic. ſatureiæ faſcem bonum cum aquæ ſ. III. mittes in uas amplum, & diligenter claudes. poſtera die colabis & adde pteridis tunſæ & aloes tunſæ diligenter drachmas binas, & mellis deſpumati quod ſufficiat. inde iunioribus iuxta ætatem dabis, ſenioribus pluſculū & adijcies colophonix drac. i. ita ut qui remedium ſumunt, carne abſtineant, per illos dies, & allium manducent.

Coriandrum uiride uel eius ſemen decoques, in aqua in qua lupinos prius coxeris, & cum inde aduerſum tineas uel lumbricos ieiunus ſumpſeris potionem, ueſtaberis, aut deambulabis.

Naſturch ſeminis coclearia quatuor, & filicis quæ in arbore naſcitur p. i. agarici — III. iuniperi — III. coriandri ſeminis ſ. i. ex radice ſyriaca p. i. corni ceruini uſti — III. nitri alexandrini — III. ſcammonix — III. tithymalli p. i. hæc omnia tundes & cribrabis, miſcebis, & reſoſita habebis. & cum opus fuerit dabis tinearum uel lumbricorum moleſtia laborantibus in potione poſcæ gelidæ, iuxta ætatē, ſed digeſtiſſimi ab omni eſca hoc remedium accipere debebunt.

Acori tunſi, erucæ ſeminis, coriandri ſicci ſeminis, cardamomi coclearia quaterna. iuniperi uncias tres, abſinthij ſantonici p. i. hyſopi uncias ſex, corni ceruini uſti uncias ii. dictamni p. i. filicis quæ in arbore naſcitur ſiccæ p. i. omnia hæc tunſa cribrataq; miſcebis, & recondes, & cum opus fuerit paſtillos facies fabæ magnitudine, & dabis ei qui laborat moleſtia lumbricorum, ut edat in ficu, etiam ſicca, abſtentus tamen pridie, ita ut ſit digeſtiſſimus cum hoc remedium ſumit.

Ad lumbricos eijciendos, remedium ſic. ariſtolochiæ longæ contuſæ & ii. cum aquæ cyathis duob. ieiuno bibendos per triduū dabis. nucleos quoq; de perſico amaros, ieiunus edere debebit, qui lumbricis uexabitur.

Nuclei perſicorum

Ad uentris dolorem remedium efficax ſic. ſordes de cardine oſtij tolle digitis duob. pollice & medicinali, & ſuper umbilicum laborantis adpone.

Baccas lauri tres cum herbæ uincæ coclearibus trib. pariter contundes, & adijcies uini calidi cyathis tribus, & colatum bibendum dabis ei qui uentris dolore uexabitur.

Corrigia canina medius cingatur, qui dolebit uentrem, ſtatim remediabitur.

Contra uentris dolorem, argemonix herbæ radicem palo ligneo effodito, eamq; tritam ex aqua bibendam dato.

Lichnum ardentem umbilico ſuperpone & deſuper cucurbitam medicinale, aut calicem oblongum, ſi cucurbita non fuerit, admo- ueto, & pauliſper contineto, conſeſtim dolorem uentris auertes.

Pulegium commanducatum, & ad umbilicum poſitum atq; illic alligatum, ne cadat, dolorem omnem uentris continuo diſcutit.

Anethi ſeminis paululum contritum ex aqua potum, internos uentris ſedat dolores.

Nitrum aceti cyathis duobus liquefactum & potum, dolorem inteſtinorum poten-

ter

ter auertit. Quotiens dolor & contractio intestinorum uentris orietur, uespertilionis sanguinem uentre manu perfricato, & ad præsens subuenies, & in totū annum medebere. Piperis grana LXXX. contrita & ex aqua pota, mire tollunt uentris dolorem. Si cui in uia aut in loco aliquo difficili subitus dolor uentris aut intestinorum fuerit, lotio suo degustato continuo sanabitur. Si quis talum leporis secum habuerit, immunis à dolore uentris & periculo huiusmodi perpetuo permanebit. Ad intestina rupta, leporinum stercus, atq; etiam pili, uel lana eius de subuentrili cum melle decocta ad magnitudinem fabæ glutienda frequenter data, quamuis perniciosè ruptis intestinis celeriter medetur, ita ut etiam tenuiora quæ fuerint disrupta glutinet: sed assidue hoc medicamine utendum est, donec periculum omne tollatur.

Lotij gustus

AD COLVM ET ILEON REMEDIA DIVERSA.

CAPVT XXIX.

Galerita,
Alauda

O L O & omnibus intestinorum doloribus, & tam hominibus quam iumentis ex hac re laborantibus efficacissime subuenit, auis galerita quæ gallice Alauda dicitur, siue ipsa assata in cibo sumatur, siue cum plumis suis combusta redigatur in cinerem, atq; ex eo diligentissime trito terna coclearia ex aqua calida potui per triduum dentur. Vnicum est intestinum ossifragi mire nature, quod omnia deuorata citissime conficit: huius pars extrema colligitur, & reponitur, & cū opus fuerit, uentri laborantis alligatur: remedio miro omnes intestinorum dolores citissime sedat. Lupi stercus dummodo non in terra inuentum, sed supra fustem, aut supra astulas, aut supra iuncum, colliges & seruabis, & cum opus fuerit laboranti colico alligabis ad brachium, uel ad collū in osse, aut in cupro, aut in auro clusum, licioq; suspensum: sed prius ex ipso stercore pusillum ignorantem ex aqua calida bibendū dabis, mire celeriterq; subuenies. Oū recens crudū summiter apertū defundes, & eius testā oleo uiri di implebis & defundes, mellisq; tantundē defūdes. similiter lotio pueri implebis & defundes, tum diligenter omnia permiscebis, & in aqua calida tepefacies, ac ieiuno bibenda dabis. hæc potio non solum stercus uetustum, quod dolores intestinis facit, uerum etiam lumbricos eijciet, & ardores præcordiorum febresq; sedabit. Erucae semunciam conteres, & ei qui lumbricos patietur ex uino uetere candido ieiuno & digestissimo bibendam dabis, satis proderit. Ad interaneos morbos. serpylli pondus uictoriati argentei contritum, & ex uino potui datum, febricitanti autem ex mulsa aqua tepida, internos dolores uentris potenter emendat. Verbasci radicis corticem detrahito & contundito, ac succum eius per linteum exprimito, eumq; ex aqua mulsa aut uino bibendum dato. omnia interaneorum uitia quæ ex frigore, aut labore, aut indigerie erunt, mirifice sanabis.

Lotium hu/
manum

Lotium
huma/

humanum uetus adiecto paululo croco, quod odorem eius emendet, igno-
ranti potui datum, quamuis ueteres & latentes interaneos morbos, & uo-
mitu & deiectionibus concitatis, potentissime sanabit. Laborantibus
tenesmo, id est qui de perfrictione assidue sedere cupiunt, & nihil deiciunt, *Tenesmus*
lac bubulum decoctum frequenter potum, maxime prodest. Holus
discoctum cum sale plurimum sumptum, aduersum tenesmū iuuat. ostrea
quoque ex mulso & pipere cocta utiliter accipiuntur. Potio asperso plu-
rimo pipere, sub noctem calidissime sumpta, summo remedio aduersum te-
nesmum esse consuevit. Senectus anguis cum oleo rosaceo decocta in
uaso stagneo, atque inlita uentri, si tamen illic non sit exulceratio, tenesmo re-
medio est. Ius piscium marinarum in patina cum lactucis coctorum,
utiliter aduersum tenesmum sorbetur. Aqua marina ex alto hauritur &
seruatur in uetustatem, ac postea cum uino austero bibitur. deinde raphani
manducantur ut sit uomitus facilius, qui tenesmi causas effundat. Her-
bæ uettonicæ folia in umbra arefacta & tunsa cribrataque, ad scripulum i. ex
aquæ calidæ cyathis duobus pota, optime profunt, absque his quibus ex cru-
ditate intestina torquentur. Herba quæ pycmon dicitur trita ex passo,
uel mulso, uel caræno epota, intestinorum tortiones sedat. Ad coli in-
flationem bene facit cumini siluatici semen per se, ut est, datum, quantum
colearia tria in aquæ calidæ cyathis quatuor. Colice mirifica Iulij Bassi,
cito leuat, dein tollit inflationes coli, & omnis partis corporis. facit & ad sto-
machi imbecillitates, & ad intestinorum alioqui dolorem, quem græci stro-
phum appellat, ex aqua hyssopum aut rutam incoctam habente. Item
benefacit ad sanguinem, & ex interiore parte, non enim patitur late fieri, nec
intus uulnus conuerti, sed & cito supprimit sanguinem, & uulnus cogit coire.
dandum autem his medicamentum ex aqua polium coctum habente aut
rutam. Prodest & torminosis, & celiacis, datum ex aqua centunculum her-
bam incoctam habente, quam Græci gnaphalida dicunt, aut etiam sorbis *Centunculus*
gnaphalis
incoctis, aut syriaca siliqua. Lienosis datur ex mulso uel passo, aqua ammi-
xta. eodem modo dandum est & eis qui sanguinem per urinam uel aluum
reddunt, nec minus etiam mulieribus, quæ fluore sanguinolento infestantur,
quem Rhun erythron Græci dicunt, uel quæ ex partu abortiue residuos
uulnæ dolores habent, & in totum quibus supprimendus est fluor, aut ex
aliqua parte corporis inflatio tollenda. recipit autem hæc, spicænardis, costi,
piperis albi, piperis nigri, piperis longi, myrræ, opij, apollinaris radice, cin-
nami, asari, acori, thuris, brassicæ seminis, castorei, singulorum denarios XII.
opopanacis ✕ x. stœchadis, dauci, ameos, singulorum denarios XVIII. si-
lis cretici ✕ XXIII. melle attico hæc excipiuntur ac miscentur. Datur non
plus quam denarij pondus aut uictoriati. cæteris prout cuiusque uires postu-
labunt dummodo infra hoc pondus, ex aquæ calidæ cyathis tribus in no-
ctem secundum cœnam. Hæc potio etiam febricitantibus tutò datur, ue-
rum

*Colicum præ
stantissimum*

rum coeliacis in ipso dolore prodest. uitreo uase sub signaculo, ut moris est, seruetur. Ad coli dolorem faciunt quidem mirifice quæ superius posita sunt, sed cætera medicamenta in alijs uitrijs dolorem leuant in præsentia, hoc uero quod dicturus sum, supra hominis spem conditionemq; est. ideo primo tempore ne fidem quidem habet, postea à nullo satis dignè laudari potest. nam & in præsentia dolorem tollit, & in futurum remediat, ne eum unquam repetat. Raro enim quis iterum, uel ad summum tertio, hoc accepto medicamento, uexatus est. quamobrem si quando repetierit iterum dolor, dandæ erunt per triduum & tunc potiones, eodem modo quo prima data fuit. Interdū uero & tertio in dolore, eodem genere potiones dabuntur, quod raro quidem accidet, ut post primam potionē dolor redeat. sed si ad monente causa, iterum atq; iterum data fuerit, in futurū quoq; ita remediabit, ut ne suspicio quidem ulla huic uitio relinquatur. si quando tamen repetierit hoc malum frigus ex multitudine cibi præcedit, grauitatēq; quandam & torporem eius loci, id est coli, sed sine ullo dolore sentiendum infert, plañe ut tū intelligant, quanto malo caruerint, qui illa molestia liberantur. hoc medicamento primū mulicrcula quædam ex Aphrica ueniens multos Romæ remediauit, postea nos per magnam curam compositione eius accepta id est precio dato ei quod desiderauerat qui uenditabat, aliquot non humiles, neq; ignotos sanauimus, quorum nomina superuacuum est referre. constat autem medicamentum ex his rebus. cerui cornua sumuntur dum tenera sunt, & quasi in tabulas uel partes breues & tenues diuisa in olla fictili cōponuntur, operculoq; superposito, & argilla undiq; circūdata fornace, aut furno uruntur, donec in cinerem candidissimum redigantur, atq; ita trita in uaso uitreo mundo reponuntur. cum dolorē coli habebit aliquis, ante diem abstinebitur quā poturus est medicamentum ab omni cibo, atq; ita postera die digestus atque ieiunus accipiet ex hoc puluere cornuum exstorum coclearia tria cumulata, satis ampla, quibus misceri debent piperis albi grana ix. trita & myrræ exiguū, quod odorem tantummodo præstare possit. hæc in unum commixta in mortario diligenter agitantur ac teruntur. deinde cochlea uera Aphricana, id est inde allata sumitur, quam maculossissima, & uiua si fieri potest, in alio mortario cum sua testa cōtunditur, atq; ita teritur donec nullum uestigium aut aspritudo appareat testularum. postea uini falerni non saccati cyathus adijcitur. & nihilominus rursus teritur, magis enim tunc apparebunt aspritudines, si quæ resederint, quibus leuatis iterum adijciuntur duo cyathi eiusdem uini atq; ita cum priore compositione bene admiscentur, postea transfunduntur quæ sunt in mortario in calicē nouum: qui calix super aliud uas ponitur ad carbones, & assidue mouetur cocleario liquor, ne quid subsidat, aut peruratur. ubi bene incaluerit adijciuntur in eundem calicem, de his quæ supra scripta sunt, coclearia tria, & rursus permouetur uniuersa permixtio. cum autem calore sufficēti temperata erit
potio

potio, dabitur epotanda uersus orientem, statim dolor sine dubitatione cessabit. sed ut penitus aboleatur, dari potionem similiter oportebit per insequens biduum: sed quibus hoc remedium dabitur, cibū in prandio tantummodo, aut de tempore in coena exiguum capient, quo facile conficiant, ne crudi eam sumant. postea uero in consuetudinem uictus sui remittentur, oportebit autem remediatos non intemperanter in futurum uinum bibere. Tametsi enim à colici dolore tuti fuerint, metuere nihilominus debent, ne alia parte corporis æq; adficiantur ob intemperantiam, ob quam utique collo fuerant ante uexati.

Antidotus Cosmiana quæ facit mire ad colicum, eadem mouet urinam, *Antidotus Cosmiana*
& prodest omni aduersæ ualitudini, sanat & inflationes periculosas omnium uel plurimorum intestinorum, quem morbum Græci ileon appellant: facit & ad hydropicos, conficitur sic. sorborum semimaturorum denarios decem, marrubij succi denarios XIII. cetauræ tenuis succi ✕ XIII. scillæ succi denarios XIII. mandragoræ succi denarios VI. hastulæ regiæ succi denarios sex, opij denarios quatuor, laseris cyrenaici denarium I. polij succi ✕ VI. opopanacis ✕ III. rosæ caninæ succi ✕ III. galbani ✕ III. castorei ✕ III. agarici ✕ III. sagapeni ✕ X. gummis ✕ III. artemisiæ succi ✕ III. cicutæ succi denarios III. resinæ terebinthinæ denarios quatuor, millefolij succi ✕ III. trifolij succi denarios octo, uitis albæ succi denarios VII. plâtaginis succi ✕ II. bdellæ denarios III. dracontæ radicis denarios III. terræ mali ✕ X. rhus syriacæ ✕ VI. acori & asari ✕ quinos uel senos, meliloti ✕ VI. inulæ radicis ✕ VI. glycyriæ ✕ VII. erucæ radicis ✕ VII. panacis ✕ VI. cyperi denarios III. stœchados ✕ VI. iuniperi denarios octo, abrotani denarios quatuor, chamæ cypri ✕ III. hyssopi ✕ III. pulegij ✕ III. petroselini ✕ III. holus atrii ✕ III. dauci ✕ VI. apij seminis ✕ VI. pastinacæ seminis ✕ VI. fceniculi seminis denarios VI. arotelli seminis ✕ VI. alterci seminis denarios VI. urticæ seminis denarios VI. radicis in coena quæ manducatur seminis ✕ X. balsami seminis denarios III. cachryos seminis denarios III. crui albi farinæ ✕ III. piperis albi denarios VI. piperis longi denarios VI. caroi ✕ VI. rutæ siluaticæ seminis ✕ III. baccarū lauri ✕ VI. amomi denarios III. malobathri VI. myrræ ✕ VI. turis ✕ VI. cassiæ ✕ VI. nardi syriacæ ✕ X. croci ✕ XII. schœni floris ✕ VIII. saluicæ denarios VIII. costi ✕ VI. iris illyricæ ✕ VII. cinnami ✕ VI. olei magdalini denarios X. opobalsami denarios III. tunduntur & cribrantur quæ in puluerem redigenda sunt, remittuntur diligenter quæ mollienda sunt omnia. datur potio nucis auellanæ magnitudine ex mulso, febricitantibus uero ex aqua calida. ad auriginem quoq; & ad serpentium morsus hoc antidotum satis utile est. Colice Bassi mirifica quæ prodest sine sopitione, *Colice Bassi*
eadem uentris sanat uitia omnia, facit & ad difficilem spirationem, & ad internos dolores, conficitur sic. mandragoræ radicis siue corticis denarios sex, rhus syriaci denarios sex, cinnami denarios sex, acori denarios sex, brassicæ
s seminis

feminis denarios VI. costi $\times$ VI. iridis denarios VI. piperis longi denarios VI. piperis albi denarios VI. cicuta succi denarios XII. opopanax denarios VII. s. stoechadis denarios IX. dauci cretici denarios IX. mei $\times$ IX. Phœbus adi-
ciebat, ut auctor remedij huius refert, myrræ $\times$ VI. opij denarios VI. asari de-
narios nouem, castorei denarios IX. contusa hæc & cribrata miscentur, & ex
melle colliguntur diligentissime uniuersa, atque ex eo medicamento quan-
tum nux auellana est, datur cum cyathis tribus aque calidæ, sed post cibū,
ieiuno enim non oportet dari.

Coli dolorem auertes, si de lacertarum
caudis summitates tuleris, & auro inluseris, & ligaueris circa umbilicum:
aut de reſte uentrem circumcinxeris, de qua quis laqueo uitam finierit.

*Reſtis ſuſpen-
diaria*

Colum sanat, cum pinnis upupa exuſta, & ex uino cinis eius po-
tū datus. hirundinum etiam ſtercus, in cibo, uel in potu ſumptum, tribuit
colo ſanitatē.

*Buphagos an-
tidotos*

Hoc antidotum ſiue oxyporium quod buphagos
dicitur, facit ad coli inflationes, & ad digeſtionem, unde mane ieiunus acci-
pies catapotia tria magnitudine grani piperis. conficitur ſic. Nepetæ uncias
tres, pulegij ueteris uncias tres, libyſtici feminis uncias quatuor, petroſelini
unc. I. apij feminis — ſs. thymi unciam unam, piperis unc. ſex, mellis optimi
non deſpumati quod ſufficiat ad concorporandas & temperandas ſpecies
adijcietur, & in dolio uitreo condetur ſub ſignaculo habendū, ſicut uſque-
quaq; haberi debent uniuersa medicamina.

Ad ileon uel colum, bac-
cas lauri octo concides, & coques in uini ſubdulcis cyathis tribus & calefa-
ctum ex eo poculum ieiuno bibendū dabis. Croci α II. myrræ α II. opij α I.
ſingula quæq; teres ſeparatim & poſtea ſimul parata in aqua miſcebis atq;
in modum fabæ paſtillos factos in anū inijcies, mire colo remediando pro-
derit.

Satureiæ ſurculos decem tolles tribus digitis, conteres & uino
ammineo ſincero mixtos colo laborāti dabis bibendos, ſincerum qui bibe-
rit experietur remedium. Publī paſtillus colicus, apij feminis heminam,
ſceniculi feminis quartarium, piperis grana xxxvii. ſatureiæ floris, uel ſemi-
nis quartarium, omnia hæc diligenter teres & cribrabis, & cum pipere bene
trito permiſcebis. deinde in mortario omnia pariter cum uino uetere quan-
tum diligentius teres, & facies paſtillos quindecim quos ſiccabis: cum ſiccati
fuerint ſingulos paſtillos coli dolore laborāti dabis ſolutos in ternis cyath.
uini ueteris calidi. ſed bene eos ſolues, ut totū ebibi poſſit: paſtilli autem pa-
ris ponderis eſſe debent.

Salicis foliorum drachmam cum piperis
granis uigintiuno, ex uino diligenter teres, & triduo tres potiones ex eo bi-
bendas dabis coli dolore conſecto.

Herbæ uettonicæ pollinis α VI.
ex aquæ calidæ cyathis tribus colico ieiuno bibendos per triduum dabis.

Plantaginem quæ ſine lanugine fuerit, contuſam cum ſale adponito
ad umbilicum colici, mire proderit.

Anulus de auro texta tunica ſit
exuſta, cui inſculpitur uice gemmæ piſcis, aut delphinus, ſic ut holochry-
ſus ſit, & habeat in ambitu rotūditatis utriuſq; id eſt & interius & exterius

gracia

græcis literis scriptum. θεός κελύει μὴ κύνει κόλον πόντος. obseruandum autē erit ut si in latere sinistro dolor fuerit, in manu sinistra habeatur anulus, aut in dextra, si dextrum latus dolebit. luna autem decrescēte die iouis primum in usum habendus erit anulus. Ad coli dolorem requirēs fimum lupi, & ossa quæ ibidem inueneris contundes, & puluerem ex his facies, & in aqua frigida ieiuno bibendum dabis. Ad coli dolorem XII kalen. April. uiolas mane colligi facies, & teri in mortario diligenter, postea in mortarium ipsum mittes uini ueteris portiones VII. & cum temperaueris cum uiolis, à die super scripto portiones per septem dies continuos dabis: sed cautus esse debes in uiolis colligendis, quia pleræq; sunt noxiæ. Ad coli dolorē, scribere debes in lamina aurea de graphio aureo infra scriptos characteres luna prima uigesima, & laminam ipsam mittere intra tubulum aureum, & desuper operire uel inuoluere tubulum ipsum pelle caprina, & caprina corrigia ligare in pede dextro, si dextra pars corporis colo laborabit, aut in sinistra si ibi causa fuerit, habere debet. sed dū utitur quis hoc præligamine abstinence uenere, & ne mulierem, aut prægnantem contingat, aut sepulchrum ingrediatur, omnino seruare debet. ad ipsum autem coli dolorem penitus euitandum ut sinistrum pedem semper prius calciet obserua bis. hi sunt characteres scribendi in aurea lamina.

L ✕ M ⊖ R I A

L ✕ M ⊖ R I A

L ✕ M ⊖ R I A

Leporini stercore pilulas septem tere, & cum dulci uino colico per triduum da bibendum. Ad coli dolores mentastri folia quantū tribus digitis adprehendere potueris tolles, & his adijcies sceniculi seminis coclearia duo: hæc in unū quam minutissime teres, postmodū addes uini ueteris optimi cyat. III. & tum calefactam potionē quantū digitus pati possit, ieiuno bibendam dabis, continuò uentos emitter, & deiectionem faciet. hac ergo portione si quis triduo usus fuerit, quamuis graues coli dolores euadet. Gallinam per totū diem à cibo abstineto, dein postero die cum eam occideris, crura eius cum sale & oleo inassato, & ieiuno colico qui se pridie cibo abstinerit manducanda dato, mirifice profueris. Corydalis auis, id est quæ *Corydalis* alauda uocatur, quæ animos hominum dulcedine uocis oblectat, cū sua pluma in uaso fictili gypsato in furno posito, ita conburitur ut teri possit. contritiæ autem tenuissimus puluis reponitur, & cū opus fuerit ex eo coclearia II. uel tria cum aqua calida per triduum aut quatrīduū dantur, incredibile hoc colicis remedium, quod adeo prodest, ut omnia medicamina meritò superare uideatur. Stercus caprinum recens in aqua remissum colatūq; cum mulsis cotylis trib. & piperis contriti grānis LX. in tres portiones diuisum per triduum datur. ita ut prius corpus eius colici cui potio dāda est acopo perūgatur, ut perfrictiones omnes coacto sudore discedant, miro remedio sanabitur

bitur. Succinum tundes, & ex eius farina duo coclearia cum aqua non nimium feruenti bibenda colico ieiuno per triduum dabis, efficaciter proderunt.

Anguille sanguis

Sanguinem anguille cum rubello uino duplici mensura coniunges, & ex aqua tepida mixtum colico ieiuno dabis bibendum, sed sub dolore dari oportet, nam & presens remedium feret, & in futurum morbo huiusmodi liberabit. Si aduersus colum uiro remedio opus erit, de ariete quem lupus occiderit fasciam puer in pubis faciat, & inde uirum ad corpus adcingat. si uero mulieri medendum erit, similiter de oue quam lupus occiderit, puella uirgo cingulum faciat, & mulierem circa corpus accingat, efficaciter prodest.

Lepori uiuo talum abstrahes pilosque eius de sub uentre tolles, atque ipsum uiuum dimittes, de illis pilis uel lana filum ualidum facies, & ex eo talum leporis conligabis, corpusque laborantis praeinges, miro remedio subuenies. efficacius tamen erit remedium, ita ut incredibile sit, si casu os ipsum, id est talum leporis in stercore lupi inueneris, quod ita custodire debes, ne aut terram tangat, aut a muliere contingatur, sed nec filum illud de lana leporis factum debet mulier ulla contingere. hoc autem remedium cum uni profuerit ad alios translatum cum uolueris, & quotiens uolueris proderit. si lum quoque quod ex lana uel pilis quos de uentre leporis tuleris, solus purus & nitidus facies. quod si ita uentri laborantis subligaueris plurimum proderit, ut sublata lana leporem uiuum dimittas, & dicas ei dum dimittis cum, fuge fuge lepuscule, & tecum aufer coli dolorem.

Euphorbij drachmam rediges in tenuissimum puluerem, & ex eo partes duas facies. unam cum ouo semicocto ieiuno colico dabis. alteram tertio die similiter facies, mire ac sine repetitione emendabis coli dolorem.

Compositio colice

Compositio colice primaria, nardi folia, spicæ nardi indici, amomi, piperis albi, costi, papaueris, lentis syriacæ, uncias singulas, myrræ, zingiberis, asari pontici, semuncias singulas in puluerem rediges, & cum melle optimo despumato quantum sufficiat permiscebis, & ieiuno colico quod satis sit dabis.

Compositio colices, ex libro Philonidis, quæ etiam Tiberio Cæsari componebatur, graues & inueteratos dolores mitigans. mihi quoque experientis notissima, accipit hæc. apij seminis heminam, anethi tenuiter arefacti semunciam, castorei semunciam, nardi spicæ semunciam, opij semunciam, croci semunciam, piperis longi semunciam, piperis nigri semunciam, petroselinii semunciam. apium pridie macerabis & teres, cætera tundes & cribrabis, & mixta cum apio in mortario diligentissime conteres, & melle despumato optimo comprehendes atque in uaso uitreo condas. cum opus fuerit dabis denarios singulos, ex aque calide cyathis tribus. Ad coli dolorem, stercus bubulum recens exprime per linteum mundum & succum eius in qualibet portione colico da bibendum, statim subuenies, quod remedium efficacissimum esse multa experimenta docuerunt. Papauer ex aqua mulsa decoctum dabis colico ieiuno bibendum, confestim subuenies.

Inter

Inter experta subnotatum est hoc colicis mirum remedium, sic. fici siccae unciam unam, iris illyricæ unciam i. uettonicæ — i. in ollam nouam mittes, cum bisextio aquæ, & cum superscriptis ad dimidias coques, & inde heminam dabis ieiuno colico potandam. Herba quæ millefolium appellatur trita ex uino austero nigro utiliter colicis bibenda datur.

Herbam nepetam dextra manu colliges, in quantū sufficere posse credideris, eamq; ad leuitatem conteres, & cum uino dulci ac uetere, uel lybicensi, colico ieiuno per triduum dabis, sed uini modus sit quartarius, facillime proderit. Fuliginis bene trite & cribratæ ternos denarios per triduum ex aqua calida ieiuno colico potui dabis.

Lacertum uiridem quem Græci sauron uocant capies, perq; eius oculos acum cupream cum lycio quā longo uolueris trañcies, perforatisq; oculis eum ibidem loci ubi cœperas dimittes, ac tum filum præcantabis dicens. trebio, potnia, telapaho, hoc ter dicens, filum munditer recondes, cumq; dolor colici alicuius urgebit præcinges eum totū supra umbilicum, & ter dices carmen supra scriptum.

Præsentaneum colicis remedium sic. oua putidissima in sole ponito ut persiccentur, cum aruerint contres & minutissime percribrabis, & ad præsidium in doliolo uitreo condes, cumq; in aliquo auspicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dabis bibenda coclearia tria.

Costum & piper pari pondere tundito & cribrato, inde scripulum unum ex aqua colico da bibendum. Stercus murinum ex quocunq; liquore ignoranti colico ne horrescat bibendum dabis, mirū est.

Subpositoria colica inuicta. myrræ uncias tres, croci siculi uncias duas, piperis albi — ii. opij hispani — ii. hæc omnia tundes uel conteres & pilulas facies magnitudine fabæ solidæ, & tres subpones. habebis sanè curam ut æger dormiat, & ne uomat, uomitus enim concitare consuevit.

Ad colidolorem remedium physicum sic. stercus ouis montanæ mense septembri deficiente luna pridie inclusæ mane excipies, & sole durabis, atq; in puluerē rediges, & habebis in uaso uitreo siue stagneo. cum usus exegerit cocleare plenum colico ex aqua calida si febricitauerit, si sincerus erit, cum uino per triduum dabis.

Ovis agnum quem primum pariet manu excipies, ita ut terram non tangat, & de fronte eiusdem agni lanam tolles, sed & de ipsa oue, & uerris qui coitum cum scrofa faciet, semen eadem lana excipies, ita ut terram nō tangat, & includes lanam cum semine uerris in lupino aureo, uel tubulo, & alligatum in brachio uel medijs partibus corporis, colico suspendes.

De nouem coloribus, ita ut ibi album uel nigrum non sit, facies ex singulis singula fila, & omnia in se adunata acu argentea per oculos catuli nouelli qui nondum uidet trañcies, ita ut per anum eius exeant, tum ipsa fila in se cōnata torquebis, & pro cingulo ad corpus medijs partibus uteris. catulum sanè uiuum confestim in flumen proijcies.

Ad colum remedium physicum sic. canem de sterquilinio aut de aliquo sordido loco iacentem expellat & fuget, qui patietur coli dolores, & statim illic mingat, ilico remedia-

bitur. Iniectio ad coli empneumatosis sic. olei anethini uncias sex, butyri exsalati — III. nardi — II. hæc permixta & calida per clysterem infunduntur. Ad colum sanandum remedia infra scripta de Prosdoci medici remedijs electis. lotium ichneumonis cum lacte uacæ nigræ dabis in impetu coli potandum, cōtinuo subuenies. Iniectio ad colum sic. colocynthidas duas, & rutæ, & scenogræci, & baccarum lauri quantum satis existimaueris, in aqua coques diu, & addes mellis parum & ita iniicies colo laborantem.

Olei rutacei heminam, asphalti iudaici uncias quatuor, castorei uncias quatuor, terens permiscebis & sic iniicies colicum. Alij caput purgatum tritum infundes pici liquidæ atque ita iniicies, statim sedabitur coli dolor. De experimento ad colum. rubi foliorum succum, & capparis succum, aut rhamni, & mellis tantūdem miscebis, & dabis plenum ex eo coctum are aut nocte, aut satis mane, colico potandum. Iniectio ad colum sic.

*Iniectiones ad
colicos*

butyri coclear unum, cedriæ coclear unum, opij quanta erui sit magnitudo, olei p. unum, in quo baccae lauri xv. tunsæ, & cymini quantum manu capias, cum speciebus superscriptis infusis & diligentissime tritis coquantur: ex eo qui laborat coli uitio iniicietur, ita ut prius caldam aquam bibat.

Confectio iniectionis ad colū sic. opij drach. vi. castorei drach. iiii. myrræ troglodytidis drach. i. croci drach. i. nitri drach. ii. euforbij drach. ii. rutæ siluestris drach. ii. mellis quantum denseri omnia possint. quibus permixtis trochiscos diligentissimos factos seruabis, & cum necessitas fuerit iniiciendi adijcies olei anethini uncias sex, butyri exsalati — III. nardi — II. his omnibus de trochiscis quorum descriptio superius continetur adijcies quantum fabæ granum est, in aqua modica solutum, & ita hac deiectione diligenter uteris.

AD VENTREM RESOLVENDVM, ET OMNES

difficultates, nec non & ad choleram proijciendam, uel inhibendam, sales, & potiones, & cacapotia cathartica, diuersa de experimentis.

CAPVT XXX.

QVONIAM interdum res postulat & per aluum detrahre materiam omnis humoris, siue hydropis, siue diutinæ lippitudinis, secundum sanguinis quidem detractionem, qua & scabiem, & ignē sacrum, & papulas habentibus subuenitur: nam maxime phlebotomo huiusmodi circa cutem summam uitia innata sedantur: itaque non tam alienum iudicauimus horum quoque genera exponere, sed prius dicemus quæ aluum mediocriter molliant, & quæ sint ad hoc simplicia remedia. molliit ergo aluum herba mercurialis leuibus holeribus quam plurima mixta. Item molliit aluum, nitri ✕ semissis, mixtus cum resina terebinthina

*Aluum molli/
entia*

china

thina, & auellanæ nucis magnitudine deuoratus. Caules quoque quinque uel sex, cum salis granis totidem, & apij semine paribus mensuris decocti, in uino non austero, molliendo uentre plurimum profunt, si & ipsi manducantur, & ius illud bibatur ante cibum, ut inter prandium & cœnam aluum leniter molliat. Ouilli lactis sextario si quis adijciat cnici purgati denarios quatuor, & discoctum ita ebibat, molliet uentrem. Quidam tribus heminis uini adijciunt aloes denarij semissem, & ita totum per partes aqua mixtum bibunt ut molliant uentrem. soluit autem utiliter aluum ipsa aloë per se uictoriati denarij pondere ex aquæ cyathis tribus uel frigidaë uel calidæ epotata.

Purgat optime uentrem chamelæa herba, quæ folia similia oliuæ habet, quorum quinque uel sex dari oportet trita ex aquæ mulsæ cyathis quatuor frigidaë, si adusuetus erit cui remedio opus est, sin minus calidæ, adiecto salis cocleario: detrahit enim largiter bilem.

Purgat bene aluum filicis radix lota & rasa atque in minimas particulas concisa, ad semunciam aceto aspersa, deinde cocta ut solet holus coqui, & ita cum panis uncia consumpta.

Purgat bene hæc compositio uentrem. aloes denarij semissem, colophonix denarij semissem: una teruntur hæc, adijcitur mellis quod satis sit ad colligenda ea. datur ex aquæ calidæ uel frigidaë cyathis quatuor. hoc medicamentum stomachum non corrumpit.

Globuli mirifice purgantes uentrem qui ut sumuntur, ita integri *Globuli puri* denijciuntur, nec lædunt stomachum, conficiuntur sic. colophonix denarij quatuor, bdellæ denarij duo, gummis denarij duo. hæc trita lactucæ succo colliguntur, & finguntur pilulæ magnitudine fabæ, dantur à tribus pilulis usque ad septem prout cuiusque uires patientur.

Globuli qui etiam cœnatis dantur, & efficiunt mane uentris deiectionem quantum satis sit, sic. colophonix denarios tres, aloes & tragacanthi binos: hoc pridie aqua maceratur, postero die cæteris admiscetur. fiunt inde globuli fabæ magnitudine, dantur à tribus usque ad septem. profunt plurimum uentri, & stomachum nullo modo uexant.

Cucurbita siluatica trita, quam Græci colocynthida uocant, *Colocynthis* detrahit per uentrem & pituitam, & bilem luridam, nonnunquam & atram deorsum uersus uocat, si cum mulsæ aqua detur.

Item cucumeris anguini radix, & eius quem edimus detrahit bilem. sed anguini radice cortex eandem uim quam ueratrum habet, nisi quia paulo remissior est, & multo magis uiribus caret quam cucumeris quem edimus. Anguini ergo cucumeris dari oportet denarios vi s. ex aqua mulsæ. detrahit enim pituitosa & biliosa. cucumeris quem edimus radice dari oportet $\times$ iiii. similiter: uel sparti seminis tantundem. similiter & iridis radices datæ profunt. Item thapsiæ radices pituita & bilem detrahunt: nec minus epithymon: præstât hoc melius quod atriora & aciora deducit.

& herba urceolaris quæ appellatur detrahit biliosa & aquatiora. nam cunila quam græci onitim uocant, detrahit aquatiora per uomitum. aquam uero solam deducit mori lacryma uel radix incocta potui data. Iris calefacit, soluit, purgat, concoquit, ulceris quoq; interni duritias mollit, & uentris stricturas mouet. Irinum oleū per clysterem immissum pituitosa & aquata & purulenta & atra deducit. polion uero biliosa & atra, oleo chamæmelino mixto per fellas deducit. scammonia succus solam detrahit bilem, datur ex aqua ad denarij semissem & tertias eius cum salis $\times$ v. sed stomacho infirmo non conuenit. Elaterion purgat sursum per uomitum, aquam uero deorsum & pituitam & bilem omnis generis deducit. plus autē eius quam uictoriati tertiam partem non oportet dari. cyclaminos uero detrahit per fellas pituitam & aquam. hippophaes detrahit pituitam & liquores aquatos, datur eius drachma cum aqua mulsa: eiusdem quoq; lacryma uictoriati ponderis data ex aqua mulsa, bilem purgat. nam radix tantum aquam deducit. Cētaurei tenuis succus quantum nux auellana recipit, potus ex aqua mulsa uentrem soluit. Item herba ipsius trita denarij iii. ex sale & exiguo aceto dati cum aqua cyathis vi. biles deducit. meconidos quoq; herba succus cyathis duobus datus detrahit bilem. cucurbitæ domesticæ succus cyathorum trium cum uini albi calefacti hemina datus, & olei semuncia, detrahit pituitam & bilem, sed oportet quibus hoc purgatoriū datur, ut postea quam plurimū deambulent. Damasonij radix detrahit sursum deorsumq; pituitam atq; bilem, & ex uino & aqua mulsa data. sed si per fellas aliquis magis uoluerit purgari, succumumat: si sursum uersus, radices eius accipiat.

Veratri nigri radices $\times$ semissis, & eius tertia portio pota ex uino passo, per fellas detrahit bilē. ueratri uero succus albi ad mensurā denarij unius potus ex passo detrahit pituitam, & per uomitum & per fellas. *Chamelæa, restis oliuæ* Chamelæa quæ dicitur restis oliuæ aquam detrahit. calefacit enim plurimum, eadem prodest hydropicis, & elephantia habentibus, si quis eius seminis grana numero uiginti dederit ex aqua mulsa. eiusdē folia tenera trita & in globulos redacta aquam mouēt, si quis ea per anum iniecerit: profunt enim & ad duritias uentris laxandas, & ad morbos interaneos depellendos.

Purgatio uentris quæ facit ad lumborum dolores, & ad omnium febrium molestias depellendas, accipit hæc. scammonia $\times$ viii. ueratri nigri, anesi, aphronitri, nardi syriacæ, cassia, cinnami, singulorum denarios binos. dantur hæc trita & mixta cum aqua mulsæ hemina: datur interdum uel ex aceto, uel ex melle, uel ex aqua sola. abigit etiā conceptū scēminis prægnantibus datum. Purgatio uentris altera sic. scammonia $\times$ xii. ueratri nigri $\times$ xvi. croci $\times$ v. myrræ $\times$ vii. cinnami $\times$ vii. panacis $\times$ viii. piperis $\times$ v. aphronitri $\times$ vi. trita hæc & in puluerem redacta melle consparguntur, datur ex his $\times$ is. ex aqua frigida uel calida cyathis tribus. Ad uentrē laxadum cucurbitæ siluaticæ interaneorum, scammonia, aphronitri, paria pondera

pondera in unum teri oportet, atque inde dari globulos tres fabæ magnitudine ex calda aqua. conuenit autem aqua colligi, uel conspergi hoc medicamentum.

Aliud remedium ad uentris purgationem sic. uua passæ exemptis granis contusæ ✕ III. anesi ✕ VIII. elaterij id est cucumeris in partes diuisi loti & siccati ✕ VII. ueratri nigri ✕ XVI. cunilæ seminis purgati interiora ✕ XII. hæc in puluerem redacta colliguntur, & ex aqua datur quantum fabæ tria grana sunt, superq; acetum cum melle mixtum bibitur.

Item alia uentris purgatio eiusdem effectus, accipit hæc. scammonia Purgationes
✕ VIII. ueratri nigri ✕ VIII. cucurbitæ siluestris interiora ✕ VIII. aphronitri uaria
✕ VIII. iridis ✕ VIII. nardi syriacæ ✕ V s. & uictoriati partem tertiam, myrræ idem ponderis. puluis ex his factus melle colligitur, dantur ex medicamento hoc globuli quantum fabæ magnitudo est ad denarios quatuor uel quinque, quibus deuoratis acetum melle mixtum super dandum est.

Ad omnem molestiam febrium, & ad lateris dolorem cum febre. item ad lumborum dolorem molestum, & aduersus liquores glutinosos & spissos per uentrem digerendos, recte dabitur hoc medicamentum sic. cucurbitæ siluaticæ interiores partes aridas quæ quasi pluma sunt ✕ VI. croci ac panacis denarios senos, marrubij succi ✕ VIII. glycyrizæ ✕ III. piperis albi VI. piperis longi ✕ VI. stœchados ✕ VI. schœni floris ✕ III. malobathri ✕ III. passo colliguntur trita hæc omnia, dantur ex his denarij singuli cum aquæ calidæ cyathis binis uel ternis.

Soluunt uentrem superposita hæc. cucumeres siluaticos maturos arefieri oportet. deinde cōtusos felle taurino conspergi, atq; emplastri modo in lini alutæ aut linteolo spisso ad magnitudinem digitorum quatuor, ut umbilico tantum super ponas. quod statim tollendum erit ubi uentrem mouerit.

Et hoc medicamentum eiusdem rei gratia umbilico superponi oportet aut lateri, quod recipit hæc. cucurbitæ siluaticæ interiora, quæ quasi flocci sunt, aluminis liquidî, characiæ tithymali, lathyridis herbæ, laseris cyrenaici, paria pōdera trita felle taurino collecta, lateri uel umbilico cum cucumeris siluatici maturi succo, eodem modo quo supra scriptum remedium, superponuntur.

Hiera ad resolutum stomachum & reiicientem quodcunq; sumpserit, conficitur sic. aloes nigra ✕ V. mastiches ✕ III. cinnami, schœni floris, malobathri, nardi syriacæ, croci, asati, xylobalsami, singulorum denarios senos. hæc trita uel contusa melle consparguntur, & ita reponuntur, & cum opus est ad modum fabæ cum oxymelle dantur.

Purgatio qua Cosmus medicus frequenter usus est, quæ hiera minor dicitur, facit ad omnia quæ supra scripta sunt, conficitur sic. scammonia denarij uictoriati ponderis partem unam, ueratri nigri ✕ I. panacis ✕ s. ex melle consparguntur hæc trita, datur ex his quantum nux auellana est ex aquæ mulsæ cyathis quatuor. globuli quoq; supradicta magnitudine sicci, de hoc medicamento duo tresue dantur ieiuno, uel post cœnam uorandi.

Turundis ad soluendum uentrem uti oportet eiusmodi. fici arida

dæ

dæ, pulegij, absinthij, aloes, nitri, fellis taurini arefacti ex interiore parte, horum paria pondera melle bene percocto colligi oportet, & fingi turundos, qui per anum immittantur.

Item turundi ad uentrem laxandum sic. cucurbitæ siluaticæ floccorū interiorum $\times$ v nitri nigri usti $\times$ v. fici pinguis pulpæ $\times$ iiii. mulsæ p. i. coquuntur hæc omnia ex mulso diligenter & postea fiunt turundi, quibus & absinthij aliquid admiscetur, atq; ita ut supra dictū est ano injiciuntur.

Herbæ pedunculariæ $\times$ iiii. farinæ ex lolio $\times$ iiii. cum felle taurino liquido & melle percocto miscentur paria pondera, & fiunt turundi qui similiter ad laxandum uentrem ano injiciuntur. Sucus hastulæ regiæ admixtus farinæ ex tritico, deinde subactus in panis modum & coctus in furno atq; esui datus purgat bene uentrem.

Epithymi $\times$ vii. salis $\times$ v. in aqua mulsa si potu dederis, pituitam & bilem omnē per uentrem detrahes.

Agaricum detrahit per uentrem spissum & corruptum humorem. cuius ut plurimum dantur denarij duo, cum salis $\times$ ii. potādi ex mulsæ cyathis v. minime hoc remedium stomachum lædit, omnemq; purgat humorem, neq; sanguinem corrumpit, nec si quæ partes interius tumēt exulcerat, uerum etiā adiuuat. prodest & iocineris tumoribus & quos græci peripleumonicos appellant. Cucumeris quo uescimur seminis cyathus tritus, & nucum pinearum purgatarum cyathus contritus, & sal cum melle tritus, in unum mixta hæc soluunt uentrem, febres quoq; aduenientes inminuunt, morsus stomachi sedant, acres liquores bilesq; reprimunt.

Aqua mulsa

Aqua mulsa ex melle crudo, pota uentrem mouet, extenuat glutinosa, lieni prodest. eadem intestinis præstat remedium, & uenis quæ sunt in proximo circa intestina medetur, liquores etiam qui pulmōni insidunt, & difficile excreantur depellit. sed stomacho aptius est mel aceto mixtum, minus enim inflat, efficacior est tamen humoribus aqua mulsa, magis enim extenuat liquores & iucundius sumitur.

Absinthium potum mouet bilem maxime iocineri insidentem, coctum quidem cum aqua sumi debet. nam & per urinam, & per uentrem cruditatem omnem deducit, & stomacho opitulatur, & sanguinem spargit, cuius summa potio est $\times$ vi. cum salis $\times$ iiii. mellis cyatho uno, & aquæ sextario. sed si magis aliquis aluū citare uoluerit, salis $\times$ vii. admiscere debet.

Dantur bene ad soluendum uentrem potiones, uel polenta cum aqua, in qua satureia, aut pulegium, aut thymum, aut herba mercurialis incocta fuerit: sed & hæc ita in tribus sextarijs aquæ decoquuntur, donec ad sextarium perducatur. ad inflationem uero stomachi salicam in aqua decoqui oportet, & exiguum acetum adijci atq; ita potui dari.

Hyssopum uentri mouendo uehementius est quam absinthium, datur autem similiter decoctum, atq; eadem mēsurā, prodest etiam his quibus in pectore liquores glutinosi subsistunt, qui & spirandi difficultatem & stridorem stomachi faciunt. item his prodest qui in toto corpore uidentur liquores concretos habere.

Allium cum herbæ mercurialis folijs aut semine

mine coctum, uel cum ruta & absinthio coctum, magis mouet uentrem: liquores autem omnes adiectis duabus radiculis ueratri nigri, etiam in febris datum deducit per uentrem, uel sursum uersus per uomitum purgat.

Embamma quo uenter soluitur sic. scamoniæ denariū unum, zingibe- *Embamma*
ris denariū unum, piperis denariū i. nitri denarium i. hæc contusa & cribra- *purgatorium*
ta reponuntur. inde cum opus est sumitur cocleare plenum, & adiicitur embamma factum ex garo & aceto mensura cyathi dimidij. ex hoc lactucam aut uuluam comedere ieiunum oportet, sed sensim nō uniuersim. cum quis per uentrem purgatus fuerit, etiam uomat in balineo medicamentum. quo reiecto domum reuersus cibum sufficienter & uinum sumat.

Vinis uti oportet ad intestinorū dolores factis ex ruta, & puleio, apio, *vina facticia*
origano, aneso, dauco, thymo, hyssopo, panace, dictamno, anetho.

Sambuci semen tritum cum uino datum, & uentrem mouet, & prodest intestinorum doloribus. chamædropis quoq; semen ex uino datum, similiter prodest. nec non & chamæpitys trita ex uino pota, idem præstat. etiam semen balsami potum ex uino iuuat uentrem, calefacit enim uiscera, & extenuat ac discutit inflationes. prodest & ad hoc nasturcium potum ex uino. nam & calefacit & mollit uiscera & urinam mouet. prodest & intestinorum doloribus & inflationibus, & suspirium reprimat & rupta componit.

Ad uentrem soluendum herbam polypodium teres & in ptisana ieiunio sorbendam dabis, statim soluetur qui acceperit.

Ad suppressionem uentris, nitri & cumini certum quid æquo pondere ex oleo concorporabis, atq; inde ad magnitudinem fabæ grani maioris in anum iniicies. Ad uentrem eliciendum alumen ad magnitudinem fabæ resolues, & ano iniicies, statim omnem duritiem laxabit.

Ad uentris stricturas soluendas, betaceum concides minutatim cum terræ modico, quod ei dum auellitur adhæserit, & in ollam coniicies, & adiicies liquaminis optimi & olei optimi & uini quantū æstimaueris necessariū, & coopertam ollam super carbones pones. quod cum lento igni fuerit percoctū, nitri unciam unam uel duas minutatim super sparges, & tum succum illum de olla uel ius cum uino miscebis & bibes.

Vt uenter facilis sit, nitri perlucidi, staphisagriæ, betæ, mellis cocti modicum, hæc permiscebis atque in modum collyrii rotundi interius in anum iniicies.

Confectio salis cathartici sic. scamoniæ uncias III. zingiberis uncias tres, petroselini uncias tres, salis ammoniaci uncias quatuor, mastiches uncias duas, piperis albi — i. ita ut scammoniam coquas ut minus ledat. coques enim sic. mittes in pastam, & deinde mittes in furnum ut cum ea coquatur: & aliquantulum plus mittes, ut cū cocta fuerit ad pondus supra scriptum ueniat: & cum refrixerit tolles, & sic omnia teres & miscebis, & ad quod uolueris, manducandum in conuiuio pro quibuscunque salibus uteris.

Confectio

Confectio catapotij, scamoniæ — I. aloes epaticæ — II. bdellæ 3 VI. euphorbij 3 III. hæc omnia in puluerem rediges, & postea de caulibus nō plā-
ratis succum facies, & sic commisces, & facies pastillos pusillos, & siccabis de
uorandosq; post cœnam, uel mane ieiuno dabis. Confectio salis ca-
thartici, quam Marcellus ostendit sic. salis durī & assati P. I. — II. salis ammo-
niaci P. I. — III. piperis albi — III. zingiberis — III. inulæ seminis — II. ameos
— III. hyssopi cretici — III. laseris radices — III. thymi — III. folij — III. apij semi-
nis — III. anesi — III. petroselinī macedonici — III. origani — quatuor, nastur-
cij seminis — tres. hæc omnia tunsa cribrata atq; in puluerem tenuissimum
reducta & in unum commixta, repones in uaso uitreo, & inde quotiens ali-
quid sumes seu bibes, quasi pro alijs salibus uteris, emēdantur his uitia hæc:
indigeries, phlegma frigidum quod de cerebro descēdit in stomachum: ad
omnes humores super natantes stomacho qui de felle rufo concitantur.
Ad dolorem quoq; faucium facit, & caliginem detergit, & omnes humores
in uisceribus cōtractos. sanat & iecur, & splenem, & tussē curat. & eos qui
uix anhelant reficit. curat & colum, & morbum articulare compescit. dige-
storium mirificum est. febres cotidianas temperat, febres acutas compescit,
id est hemitriticas. quartanas comprimit. mira in omnibus est eius cōmo-
ditas. Liquamen catharticum quomodo confici debeat. zingiberis 3 III
petroselinī 3 tres, piperis 3 tres, laseris 3 tres. scamoniæ 3 unum, liquaminis
s. I. hæc omnia permiscebis & sic uteris. Ad uentris facilitatem betas re-
centes de horto cum sale coque, & earum aquam cum uino calidam bibe, &
ipsas ex oleo manduca. carnis etiam porcine recentis P. tria, cum aquæ s. v.
& cum sale coque ad tertias, & bibe tepidum ius cum uino. Ad cholera
proijciendam herbæ quæ græce dicitur chamæpitys, syriace uero pitysori-
sis, folia nouem mitte in aquam calidam & bibe, omnem cholera per os
proijcies. radicem herbæ ipsius percuties ferro, & non amplius quam duas
guttas excipies in aqua calida & bibes. omnem cholera per uentrem proij-
cies. sed caue ne plus succi huius accipias, ne lædaris, nā & os si nimius sit, ma-
le accipit. Confectio absinthiati ad cholera & phlegmata proijciē-
da & ad uentrem laxandum sic. nardostachios 3 VI. schoenanthus 3 II. co-
sti 3 octo, mastiches personatæ 3 quatuor, absinthij herbæ 3 unum, croci
3 II. folij 3 VI. uini ueteris Italicos s. quinq; mellis optimi s. unum & semis.
Item alia confectio absinthiati cathartici, uini ueteris s. quatuor, rosæ
siccæ 3 II. cassiæ 3 II. II. schoenanthus 3 II. folij 3 II. amomi 3 II. costi 3 II.
mastiches 3 II. herbæ absinthij siliquam unā, croci siliquas quatuor, aloes
epatitidos siliquas quatuor, mellis optimi s. I. hæc omnia separatim tunsa &
in puluerem delicatum reducta simul miscebis, & sic excoques lento igne
ne ferueat & uteris cum uolueris. Ad bilem reprimendam raphanum
ex pipere, & lini semine, si quis ieiunus manducauerit, fortissime bilem ex-
pressam inhibebit. Fimum uituli recentem si quis ex uino potui dede-
rit

rit his quos Græci cholicos uocant, manifesto periculo liberabit.

Lenticulam lauato diligenter ex aqua munda, deinde cum aqua nitida feruere finito paulatim. & postea ipsam aquam colato & dato cholerico bibendam, mire proderit.

Absinthij uiridis — IIII. salis marini — I. simul teres, & sextario feruentis aquæ perfundes, & tenui linteo colabis, atque ipsam aquam laborantida bibendam.

Herba mercurialis pro certo bilem potentissime protrahit, si ea cocta uice holeris uestaris, eiusq; aquam in qua cocta fuerit adiecto melle potaueris. hoc etiam ægris sine difficultate succurrit. sanis eadem aqua cum condito si ita malint, optime datur.

Ad cholera reprimendam. pulegium commanducatum super um, ^{cholera sup} bilicum impositum obligatumq; , ^{primentia} suppressere cholera & interpesti uos & continuos uomitus mire constat. Si de cholera autem tanta concitatio uomitus est, ut contineri non possit, hediosimi aut eruce ramulos tres aut quatuor cum mali granati succo contritos absorbendos dato, continuo sedabitur.

Vinum myrteum forbendum dato, protinus uomitū comprimes. lau ^{vomitū com} ri baccas aliquot contritas ex uino potui datas succurrere cholera laboranti ^{primentia} bus constat.

Mororum de rubis succus epotus efficaciter prodest choleris reprimendis. caules quantum maiores discocti & ex aceto sumpti similiter medentur.

Cydonea bene matura non cocta in cibo accepta similiter profunt. baccæ itidem aquifolij tritæ, cū uino potui datæ cito subueniunt.

Ad aluum concitandum, Aizoon herba quæ Latine sedum appellatur, ^{Aizoon, sedū} ex uino contrita potaq; plurimum prodest.

Herbæ uettonicæ in umbra arefactæ folia contusa, & in puluerem redacta ad pondus denariorum trium ex hydromelitis cyathis nouem bibenda per triduum data, uentrem sine molestia continuo mouent.

Brassicæ tenerrimæ contritæ succum expressum si quis ad sex cotylarum mensuram adiectis uini cyathis tribus ieiunus biberit, ita ut pridie non cœnet & bene digestus sit, mirifice ac sine ullo tædio aluo concitata purgabitur.

Orbicularis herbæ quam Græce cyclaminon uocant, si quis expresso succo anum perunxerit, mira celeritate experietur alui solutionem.

Ut purgatione uentris releuato corpore salubriter atatem agas, aluum hoc genere concitabis. gladioli radicem longitudine ac plenitudine digiti pollicis si fœminæ remedium dandum erit, si uiro ad crassitudinem duorum digitorum & longitudinem unius, dabis derafam & lotam contritamque ualentissime, adiectis aquæ cyathis quatuor aut quinque: quam potionem colatam admixto paululo mellis calefactam potui dabis.

Herbæ britannicæ succus perse solus pro uniuscuiusque uiribus potui sumptus, sine periculo purgat. quo ualidius autē purgari uolueris, hoc amplius sumes, ita ut mensuram sextarii non excedas.

Lauriculi teneri, id est cymæ lauri, cum nepeta adiecto sale contriti, & cum aquæ tepidæ hemina in potione sumpti, concitant aluū pituitamq; & lumbricos celeriter eijciunt.

Sambuci coliculi teneri decocti cum oleo & garo manducati, uentrem continuo soluunt.

Aluminis liquidi paululum lana inuolutum & podici subiectum euocat stercus, & sine fatigatione deducit.

Frequenter experti solutionem uentris adfirmant tali remedio se esse purgatos: mellis acetabulum, & salis triti tantundem, cum aceti sextario uno feruefaciunt, atque ita nocte sub diuo cælo sereno uas leuiter opertum relinquūt, & mane cum pridie cœna abstinerint, cum aqua quantum sufficiat minutatim bibunt, quo facto non solum uentris, sed etiam atræ bilis ac rufæ tædio absoluuntur.

Serum de lacte bubulo, adiecto melle & sale quantum satis sit, potui sumptum, morantem aluum impellit.

Serum de lacte equino potui datum, facile & sine periculo uentrem molliter purgat.

Asininum lac cum melle potui datum, uentrem facile & sine periculo soluit.

Salis marini triti, & mellis optimi despumati, & aceti scillitici, semuncias singulas in unum miscebis, & teres & aquæ mundæ frigidæ quartarium adijcies, & coagitabis, & ieiunus calefactum leniter bibes. tum deambulabis, atque inter deambulandum, calidam aquam paulatim quotiens uisum fuerit sumes, potenter hoc remedio uentrem morantem bilesq; purgabis.

Malagma purgatorium ad paruulos, si ob infirmitatē potionem purgatoriam bibere, aut sustinere non possunt.

Lupinos crudeos siccos in ollam nouam missos in furno torrebis siccatosq; ac tunsos uel molitos cum felle taurino uel uitulino miscebis & subiges

subiges, & pro malagmate ad inum uentrem ab umbilico deorsum uersus impones. Nam si super umbilicum imposueris, stercus omne sursum uocabit: impositum autem deorsum uersus, & bilem detrahet, & pituitam deducet.

Sales cathartici sine stomachi iniuria, ut nec intestina dolent, accipiuntur seu in prandio cum esca, seu in coena. Si autem ieiunus uolueris cum mulso accipies cocleare plenum, componuntur sic. Salis ammoniaci unciam unam, zingiberis sicci unciam unam, laseris radices — unam. scamoniæ unciam i. piperis unciam unam, fœniculi seminis unciam i. teres omnia & cribrabis, sanè cū uolueris ut uehementius moueat coclearea duo accipiat qui alui difficultate torquebitur.

AD ANI VITIA, ET FISTULAS PODICIS, ET
hæmorrhoidas, remedia physica rationabilia diuersa
de experimentis.

CAPVT XXXI

LIPARA ad intertrigines, & exasperationem, & tumorem ani, mirifica sic. Spumæ argenteæ p. ii. cerussæ p. ii. turis pol-
linis p. ii. aluminis fissi p. i. adipis suillæ eneruatæ curatæ p.
ii. uini austeri ueteris s. is. rosæ s. is. olei uiridis pondo se-
mis. teritur spuma & cerussa, alumen ex uino diluitur. deinde adiicitur tus
in puluerem redactum. & cum primum hæc leuia bene fuerint, oleum &
uinum & adipem liquefactam cum rosa supra scripta misceri oportet.

Lipara rufa facit ad fissuras ani quas rhagadas Græci dicunt: eadem
ad omnes eiusdem partis exulcerationes, & uitia diutina bene facit, accipit
hæc. Spumæ argenteæ denarios xvi. misyos usti denarios vi. resinæ tere-
binthinæ ✕ xii. cere ✕ vi. cerussæ denarios xvi. chalcitidis ustæ ✕ vi. olei
myrtei p. i. omnia diligenter teruntur cum olei pondere dimidio. tum reliquū
oleum & cera & terebinthina liquefacta mortario superfunduntur, & con-
corporantur atque ita in doliolo uitreo reponuntur. Ad condylomata
ani facit bene elaterium sincerum quod est succus cucumeris siluatici conpo-
situs in rationē pastilli, aceto dilutus & ita appositus: itē propolis per se sub-
acta & more emplastri imposita plurimum prodest. Facit bene hoc me-
dicamentum ani uitij sic. resinæ terebinthinæ denarios vi. ceræ idem. in u-
inum hæc coquantur quantum oportet, & adiiciuntur his gagatis lapidis
triti denarij quatuor. multi & iridis contusæ ac uino mixtæ & subactæ ma-
nibus uelut farina, aliquid addiderunt.

Hoc quoque medicamentum mirifice prodest ani uitij, constat ex
his. aluminis melini denarios duos, chalcitidis denarium unum, feculæ de-
nariū i. teruntur hæc omnia diligenter, permixtaq; cum opus est uino aut
aceto diluta adponuntur. Hæmorrhoidas sic curari oportet. primum ut

Centaureum prodeant totæ, quod ut fiat, anus hoc medicamento perungetur. centaurei succi denarios duos, hæc herba latinæ fel terræ dicitur & ubiq; in agris nascitur. est autem tenuis multorum ramorum in rectum surgentium, habet florem exiguum purpureum: absinthij succi denarios duos, aluminis liquidi ✕ duos, misyos denariū unum, herbæ pedunculariæ ✕ i. mellis quantum ad comprehendenda ea satis erit. his peruncto ano, aut lana tincta interius trusa, cum defederit quis ad sellam & apparuerint totæ hæmorhoides, supra scripto medicamento rursus bene tangendæ sunt undique, præcipue radices earum, quas baseis dicunt, de spicilli latitudine inlinendæ sunt, subinde imponente medico cumulatè medicamentum & adcrustatè imprimente, donec bene combibant. totum enim in eo est, ut ab omni parte saturentur. est autem hoc medicamentum sic. chalcitidis usti denarios quatuor, æris floris usti denarios quatuor, misyos usti denarios tres, æris squamæ denarios duos, diphrygis denarios duos, foreos usti denarios duos, auri pigmenti ✕ ii. hæc teruntur diligenter, atq; in tenuissimum puluerem rediguntur, & sicca ut dixi hæmorhoidibus imprimuntur undique. post hoc tenue simplex rasum linteolum imponi oportet, & super hoc panem autopyrum ex aqua maceratum & tritum, rosa illic pro oleo adiecta. hoc medicamento sine magno labore circa septimum diem cadere coguntur hæmorhoides. oportet autem bis die panem imponi, nonnunquam & in noctem, si circa eas tensionem senseris, quarto die auriscalpio auerso, quæ partem cyathiscon græci uocant, sensim tentare ac mouere eas, quo celerius excidant. hoc medicamentum omnem carnem ex omni parte corporis exulceratam & excrecentē, sine magno morfu tollit.

*Pancratiæ
puluis*

Pulueris pancratiæ confectio ad rhagadia uel exochadia sic. aluminis rotundi ustulati & siccati uncias iii. aluminis scissi uncias iii. nitri usti ʒ vi. æris floris ʒ vi. omnia hæc permixta & trita seruabis, cum utendum fuerit cum aceto acri inlines exochadia uel rhagadia, sed assidue ut intra quartum diem sanentur. Ad ani uitia & tumores & uulnera cōpositio sic. resinæ terebinthinæ ʒ xxvii. uisci scripula xii. cadmiæ ʒ xii. spumæ agentis ʒ ix. cerussæ ʒ ix. misyos ʒ ix. herbæ arnoglossæ ʒ iii. olei ueteris libram. hæc uniuerfa conteres & miscebis, & per dies quantos oportuerit ad locum doloris adpones.

Ani uitia omnia optime & citissime curat oleum bombicinum uerum, si assidue inde tangantur, ita ut intra triduum uel quatrimum rhagadia & exochadia stirpitus tollat, si assidue ponatur. Nucleos de dactylo combures & cōteres quam minutissime, & de puluere eorum loco ani exulcerato siue uulneribus eius & fistulis frequenter impones. Herbam polypodium teres, & sic in ptisanam mittes & sorbebis ieiunus, hoc & soluet uentrē, & anū mollit tumentē. Ad rhagadia in ano nascentia. spumæ argenti — i. olei rosei — i. permisces & assidue adpones. Plantaginis folia & radices, & herbam cētenodiā, & rubi summitatē, & mespila, & cydonea, & nuces

& nuces gallas, & de salice frondes quæ tenerimæ fuerint, cum atramento futoricio, ex aqua coques simul uniuersa, adiecta quarta parte aceti, & colabis diligenter, atq; inde fouebis eas partes unde hæmorhoides fluunt.

Rubi summitatem colliges, & mala siluestria, rubum autem in mortatio teres, & siluestrium pomorū succum exprimes & pariter miscebis, ac fomentum inde factum calidum hæmorhoidibus adpones. Chartam diligenter exures & cinerem eius siue fuliginem siccam ad fluentem hæmorhoidis uenam tam diu adpones donec stringatur. Ficus

Ad ficos qui in locis uere cundioribus nascuntur, de orbita rotæ collige caluos lapides non prægrandes neq; paruos & pone in foco ut bene candescant, & lotio infantis eos extingue, postea de ipso lotio locum adsiue laua, ita ut frequenter mutes & lapides & lotium infantis, tantum proderit ut sectione & ferro opus non sit.

Extalem prominentem uino lauari prius, deinde cedro ungi, & polli- Extalis promi
te propelli introrsum oportet. nens

Ani uitij omnibus plantaginis radix decrefcente luna die saturni occidente sole collecta uel sumpta, & pellicula uel panno phœnicio obuoluta, ac licio ligata & lumbis circumdata, cōtinuo sanitatem præstabit. Sertulam campanam ex uino aut passo coctam terito & adponito ad anum, eoq; uino in quo sertulā coxeris & prius & postea anum foueto, celeriter sanabis. Caro ani superuacua sine dolore consumetur, si arancorum fila adpones quæ in uineis inueniuntur.

Cedria qua librarij utuntur, si anum ficosum & ad sectionem spectantem frequenter uino calido prius elutum, spicillo perunxeris, atq; ita quieu- ueris, mirabiliter carnem superuacuam consumes, sed ad sanitatem lenioribus medicamentis postea perduces.

Extalem nimis prominentem reprimat gallinaceus uitellus, si coctus integer ab ipso ægro illic calidus adsi- due cōtineatur. Ad fistulas uulnerū in ano uel quæ nascuntur in locis ue- recūdioribus terræ mali radix cōtusa & fistulæ inserta, aut in puluerem reda- cta, & cū uino uetere inspersa, ita prodest ut celeriter expurget, solidet, & ad omnem sanitatē perducatur, sine qua nec medici huiusmodi causas curare pos- sunt.

Tithymali contusi succum ex uino super fistulam uulneris expri- mito, deinde fomentum huiusmodi alligato, id est marrubium in cinere ca- lido subcoquito, & adiecta uetustissima axungia diu subigito, & linteo inli- tum calidissimum fistulæ adponito, & ter aut quater in die feruens medica- men renouato, mirifice proderit.

Os humanum contusum & in pulue- Os humanum
rem tenuissimum reductū cum melle inlitum etiā duratas ani & antiquas fi- stulas sanat, si per triduum continuum adponatur.

Ad nates uel podi- cem fistulosum olei optimi sextarium, lithargyrii selibram, eruginis libram, turis masculi nigri selibram, resinæ libram, mellis sextarij unius quadratē, aceti s. ii. hæc omnia in olla rudi simul decoques & more emplastri indu- ces.

Ad hæmorhoidas eosq; qui sanguinem deijciunt. porri succus ex- pressus ieiuno potui datus, hæmorhoidas continuo desinere facit.

Adeps cygni hæmorrhoidas com primit, si aut potui detur, aut loca inde tangantur. Symphyti radix quæ herba gallice halus dicitur, aut com manducatur, aut uita & trita in potione datur, aduersum hæmorrhoidas nimium profluentes.

Spongiam marinam exures, & in cinerem rediges & cribrabis, & inde cocleare plenum in quacunq; potione dabis ei qui hæmorrhoidum nimietate uexatur.

Ruborum cauliculi teneri tunduntur expressusq; ex his succus in calidissimo sole ponitur, ut usq; ad crassitudinem mellis spissescat, hic haustus efficacissime hæmorrhoidum sanguinem sistit.

Coagulum ceruinum deglutitum, sanguinem ex intimis profluentem facile stringit. idem facit & coagulum leporis.

Luna XIII. hora nona antequam exeant uel erumpant mori arboris folia, oculos tres tolles, digitis medicinali & pollice manus sinistrae, & in oculis singulis dices. absi. apsa, phereos, mittesq; in coccum galaticum, & in phœnicio lino conchyliatae purpuræ conligabis & dices. tollo te hinc tota hæmorrhoida, absis paphar. & nudum eum cui remedio opus est, præligamine illo cinges.

Ani uitia & condylomata felle caprino peruncta sanari certissime constat.

Malicorium cum uino optimo usq; ad duos cyathos decoctum, pariterq; contritum & malagmatis modo impositum, potenter ani condylomata per sanat.

Butyrum & adeps anserina & oleum rosaceum permixta pulcherrime profunt ani uitij.

Sanguis caprinus cum polenta impositus ani uitium omne per sanat.

Rhagadas canini capitis usti cinis aspersus adiungit, & stercoris albi canini betæq; cinis insertus, similiter opitulatur.

Iris illyricæ cinis cum melle subactus utiliter imponitur ani uitij si ipsa iris in furno diligenter uratur.

Adeps anserinus cum eiusdem cerebro & cælypo & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis.

Carnes ex capitibus mugilum siue mullorum decoctæ & cum melle subactæ atq; inpositæ, uitij ani plurimum profunt.

Oleum uetus & picem & pollinem triticeam decoque, & ano exulcerato calens medicamen impone.

Radix rubi in uino usq; ad tertias coquitur, coq; uino ani uitia & difficultates fouentur.

Ad ulcera in ano facta chartæ combustæ, sed enarum eius drach. i. auripigmenti drach. i. lepidos drach. i. simul conteres, & melle comprehensis uteris emplastri modo.

Ad eos quibus intestinum inprobe prominet remediū sic. ebuli succo turpitudinem circumline, cito remediabis.

Porriginē ani extirpat tale medicamen. picis, resinæ, ceræ, butyri, seui caprini, argenti spumæ, singulorum paria pondera remitte & simul contempera atq; ita inline.

Ad syringium uel ani uitia, lauabis locum uino uetere, & teres testam ostrei, & sordes intra pullinum uentrem repertas contundes, & cochleam uacuam, & cucurbitam ustulatam teres diligēter, mixtaq; omnia cum in puluerem tenuissimum redegeris, uulneri adpones, mox uitium omne sanabis.

Item ad ani uitia prominentia quæ reuocari non possunt. Rubi ubi mora nascuntur caules teneri, & buxi for-

lia

*Intestinū pro/
minens*

Porrigo ani

Syringium

lia, & cortex mali granati, uel ipsa poma eius, & cortex roboris arboris unde coria conficiuntur, in testa supra prunas ponuntur, & intra uas ubi offertur fumantia constituuntur, ut supra sedeat infirmus conclusus diligenter, ne fumus foras exeat. quo facto cum conatu anum eidem fumo offerat. in recenti tadio hoc remediū ter factum subueniet: in uetere uero tadio sæpius fieri oportet. Ad idem quod & libidines offerendi & conatus reprimet. cerarum rotundarum uel etiam aliarum folia aut cortices siccas, & picem duram, simul carbonibus incendes, & uaso ut superius dictum est, concluso sedebis, & conatus dabis ut fumus & uapor ano suscipiatur: præsens experieris remediū. Compositio ceroti ad uitia ani sic. spumæ argenti — ii. cretæ cimoliæ 3 ii. ceræ punicæ 3 ii. cerussæ — ii. quæ omnia ad summam leuitatem teruntur, tum in uase argenteo cera cum oleo roseo remittitur, sic reliqua confunduntur. Compositio ad ani uitia sic. cicidos, lepidos, chalcanti, schistes, hæc trita mensuris paribus, melli despumato mixta ad usum huiusmodi seruabuntur. Ad syringium remediū efficax. oliuæ medullam cum semine auenæ æquis portionibus teres, & puluerē ipsum aqua cælesti consperges, faciesq; ex eo collyria quæ fistulæ ani iniici possint, quæ per triduum iniecta fistulas in profundo positas foras producent, ut postea possint medicamine leniore sanari. Intestinum extremum quibus prominet & excedet, quotiens processerit, totiens uino calido in quo herba uerbena cocta fuerit, admixto tenui lixiuo lauari oportebit. prodest & illud pice liquida perūguere & sic introrsum repelli, benefacit ad hoc & cinis ex sarmento factus atq; cribratus siccusq; inspersus. alumen quoq; fissum tritum eidem loco impositum, plurimum prodest.

PANICVLIS ET INGVINIBVS, ET INTERTRIGINIBVS, remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis. CAPVT XXXII.

MALAGMA quod discutit strumas, parotidas, paniculas, quas Panicula, phygethlon Græci phygethlon uocant: omnes quoq; futuras suppurationes dispergit, factas uero aperit. facit & ad dolorem articulamentorum omnium & iuncturarū, præcipue ad lumborū dolorem, atq; inflationem stomachi uel coli: conficitur sic. picis hispanæ, aphronitri, resinæ pityinæ, ceræ, lauri baccarum, singulorum denarios xxxv. adipis taurini ✕ xv. ammoniacæ guttæ ✕ xv. iris ✕ xv. galbani ✕ xv. piperis albi ✕ v. quæ debent liquefieri, dissoluuntur igne, & oleo exiguo diluuntur. cætera tunsa & cribrata bene asperguntur tepenti medicamento, quod diu agitando miscetur, deinde manibus subigitur, ut malagma exactissimum fiat. Malagma ad omnem dolorem corporis, sed præcipue panicularum, & omnium articulamentorum, facit & ad podagram, eadem

discutit uomicas aut aperit. pectoris quoque concoctioni & causis interaneis prodest, & lumborum doloribus: accipit hæc. ceræ ✕ viii. ammoniacæ guttæ ✕ x. bdellæ ✕ x. iris ✕ vi. galbani ✕ iii. terebinthinæ ✕ v. contunduntur pilo ordine quo scripta sunt omnia. deinde cyprino oleo quod in imo subidere solet colliguntur uel permiscuntur. cera in aquam feruentem in minimas partes concisa prius dimittitur, ut illic mollescat, deinde subacta manibus in pilum coniicitur cum cæteris speciebus atque illic diu malaxatur.

Paniculas aperit seuum pecudis cum sale tosto positum. item lacertæ cinis, uel ipsa diuisa adposita. item cocleæ cõtusæ uel cinis earum cera admixtus adpositus, & fimus columbinus cum farina inlitus prodest.

Inguinum tumorem cocleæ minutæ tritæ cum melle inlitæ sedant.

Ad inguen. frustum ueteris spõgiæ ad pedem alligabis, & radicem alteri sinistra manu digitis medicinalibus sumes & alligabis in alio pede. & de cucurbita sicca longa circulum facies, & inmisso licio circa pedem ligabis.

Panicula ne ad sectionem ueniat remedium sic. gypsum aqua calida bene cõsperge, donec in se coeat & spissetur, & sic inpone supra paniculam. deinde chartam super alliga. quæ res & aperit eam, & sanat. postea utere magmate molli, ut cito & bene cicatricet. *Intertrigines* Ad intertrigines excalfactas & dolentes remedium de experimento sic. in mortario plumbeo de pistillo plumbeo, missum oleum rosaceum & uitellum oui, tam diu teres ut spissetur, ita ut de eodem plumbo dum teritur pars aliqua misceatur, & cum fuerit spissum ut emplastrum in linteolo tenero induces, & loco trito intertrigini adpones. hoc remedio per triduum donec locus exulceratus sanetur uteris.

Aduersum inguinum paniculas remedium sic. nasturcium cum pice inpositum paniculas discutit. maturis uero aut maturefcentibus paniculis tale medicamen adhibebis, id est lenticulam, & lauri baccas ex tertio iuxta mensuram lenticulæ decoques in aqua, & diligentissime manibus subiges, & cum lana calidum fomentum adpones, quod cito ac uehementer & dolorem discutiet & humores noxios purgabit. *Eruum* Eruum uetus in farinam mollissimam redactum, & cum melle inpositum, paniculis medetur. Mirabile hoc medicamentum paniculis sanandis sic. hyoscyami foliorum uiridium, p. ii. resinæ pityinæ. p. ii. ceræ p. ii. adipis porcine sine sale p. ii. galbani p. ii. omnia hæc tussa uel remissa in unum corpus rediges, & emplastri modo adpones. Calcem uiuam, allij capita duo, uitellos coctos uel incoctos ouorum trium, simul omnia permixta, & emplastri more adposita, omnem tumorem & dolorem panicularum dispergunt & sedant. Galbanum solum inter principia doloris paniculæ adpositum plurimum prodest.

Fœniculi farina ex mulsâ aqua decocta, addita axungia adposita, dolorem inguinum sedat. fimus hircinus cum melle decoctus adpositus, paniculis sanitatem congruam præstat. Creta cimolia trita & cum aceto superinducta, cohibet panicularum tumorem. Siue incipientem paniculam

lam comprimi opus sit, siue cōcoctam dissolui, præstabit utilissimum remediū cinis muricum uel purpurarum exustarum cum oleo uetere impositus uel superductus.

Lupini ex aceto cocti & subacti, & pro emplastro adpositi, causam panicularum maturant & minuunt dolorem.

Ficus aphricana uetusta ex uino decocta, tunsa uel trita, utiliter paniculis adponitur.

Ne inguen ex ulcere aliquo aut uulnere intumescat, surculum anethi in cingulo aut in fascia habeto ligatum in sparto uel quocunq; uinculo, quo holus aut obsonium fuerit innexum: septem nodos facies, & per singulos nectēs nominabis singulas anus uiduas, & singulas feras, & in crure uel brachio cuius pars uulnerata fuerit alligabis. quæ si prius facias antequam nascantur inguina, omnem inguinum uel glandularum molestiam prohibebis: si postea, dolorem tumoremq; sedabis.

Surculum quoq; ex myrto terra tactum, si quis gerat ab inguinibus tutus erit.

Inguinibus potenter medebere si de licio septem nodos facias, & ad singulos uiduas nomines, & supra talum eius pedis alliges, in cuius parte erunt inguina.

Si ab equitando uexata fuerint inguina aut intertrigines dolebunt, spu Equisuma ma equi fricentur, statim remediabuntur.

Stercus suillum cum oleo perfrictum, & in testa calefactum & inguinibus impositum, plurimum prodest.

Pollex eius pedis in quo inguina erunt, cum proximo digito ligatus mire medetur.

Si quis ab equitando aut ambulando inguen habuerit, scribat in charta *υποτος*, & ad femur sibi alliget, cito sanabitur.

Ad condylomata inguinum uel quarumlibet partium, malicoriū cum uini optimi sextario ad cyathos duos decoctum & cum eodem uino tritum, atq; ut malagma impositum condylomata facta persanat.

Medullam canis ex uino uetere subige & emplastri modo impone condylomatis, potenter ea sanabis.

Argimonía trita & adipi anserinæ admixta imposita q; condylomatis medetur.

Oleum uetus cum polenta decoques & calidissimum condylomatis impones.

Folia rubi contrita Condylomata & cum ceroto rosaceo imposita, sanant omnia condylomata.

Adeps anseris cum cerussa & oleo rosaceo & cera pontica in unum ceroti modo composita & imposita, utiliter condylomatis medetur.

Mus araneus qui cum in orbitam inciderit moritur, ustus in cinerem reductus, & cum adipe anserina permixtus condylomatis infriectus, mirū remedium adfert.

Ad intertrigines sanandas, libystici folijs commanducatis succum exceptum si ei loco adposueris, cum morfu quidem, sed cōtinuo sanabis.

Gallæ contusæ in uino coctæ atq; impositæ, intertrigini plurimum profunt.

Calciamento quo uti soles locum inguinū laborantem si perfricueris, confestim intertrigines tolles.

Axungiam perueterem liquefactam & cerusam bene tritam permisce, donec acopi crassitudinem habeat, atq; inde intertrigines perfrica, efficaciam remedij celeritatemq; mirare.

nam hoc medicamen etiam rhagadas efficaciter sanat.

Cretam argentariam

gentariam cum uino uetere tritam impones tritis intertriginibus, optime accipieris.

Oleo uetere & aqua caliqua permixta adſidue inguina foue, continuo ſubuenies intertriginibus attritis. Si exulceratio intertriginum erit, ſpumam argenti ex uino cōteres, eiꝫ puluerem pinei corticis tunſi miſcebis, & locum inlines. Ad inguina & apoſtemata remedium ſic. equinus ſanguis maxime admiſſarij equi frequēter inlitus huiusmodi moleſtias ſanat. ungulæ quoꝫ eius cōbuſtæ cinis cum oleo adpoſitus idem præſtat.

Cocleæ uiuæ contritæ cum myrra & impoſitæ inguinibus, efficaci auxilio ſubueniunt: ſed relinquēdæ ſunt loco cui adpoſitæ fuerint, tam diu donec ſpōte decidunt, quod fiet cū perſanauerint. Arietis quā pinguiſſimi lana, plena ſuis ſordibus combuſta & in puluerē redacta, prodeſt plurimū

Multipedes ſi eo cinere ex aqua locum inguinum perfricaueris. Beſtiolæ multipedes quæ in locis humidis & ſordidis naſcuntur quæꝫ contacte pilulam de ſe faciunt, cōtritæ, adiecta tertia parte reſinæ terebinthinæ emplaſtri modo adpoſitæ, collectiones incipientes quas Græci apoſtemata uocant, adeo ſanant ut tenaciſſime emplaſtrum hæreat donec perſanent. Lotio ſuillo locum inguinum dolentem adſidue perungue, aut cum eo lanam ſuccidam adpone, ſtatim medebere. Muliebres capilli combuſti & contriti atꝫ

Menſtrua inliti cum uino aut cum aceto, inguinibus medentur. Menſtruis muliebribus inguina dolentia uel tumentia ſi contingantur, ſtatim ſanari creduntur. Talis bubulus combuſtus trituſꝫ adiecto melle, inlitus inguinibus dolentibus uel tumentibus prodeſt. Inguina tumida & dolentia ſanabis, ſi ipſo ueretro denudato, id eſt reducta pellicula, adſidue ea contigeris uel perfricaueris.

Apoſtemata ut remolliantur, aut ſi mollia fuerint, ut diſpargantur, facies medicamentum tale, quo nihil potētius eſt, herbæ marubij folia uiridia contundes, aut ſi uiridia non fuerint, inuoluta folijs malug uel perſonacæ ſub cinere calido coques. deinde panem cādīdum infuſum uino ueteri addes, & axungiam miſcebis, & tūdes de ligno in lignea pila: ſed obſeruabis ut panis infuſi & axūgiæ partes ſingulæ ſint, herbæ uero partes duæ: quod emplaſtri more mane & ſero locis neceſſarijs impones.

Inguinibus mirabile exhibet remedium, ex gallinacea ala officulum extremum, cocleario terebratū, nodisꝫ ſeptē licio ligatū, atꝫ ita brachio uel cruri eius partis quæ inguina habet ſuſpenſum. Lipara ad intertrigines ſic. ceruſſæ, ſpumæ argēti, medullæ ceruinæ, ſeui ceruini, libras ſingulas, ouorum octo album, uini boni q̄ III. turis pollinis unc. quatuor, roſæ campanæ

p. unum, aluminis ſemunciam. ceruſſam & ſpumam tundes, cetera

remittes & in mortario terendo uniuerſa miſcebis. Porri-

ginem intertriginum interficies hoc medicamine: pi-

cis, reſinæ, ceræ, butyri, ſeui caprini, ſpumæ ar-

genti, uncijs ſingulis in unum per-

mixtis, ſi utaris adſidue.

Cepariæ

CEPARAE ET VERETRO SIVE VERENDIS VI

rilibus & testiculis dolentibus uel pendentibus, & hernio-
sis siue uiris, siue infantibus, & rebus uenerijs, &
eunuchis sine ferro faciendis, remedia
physica & rationabilia diuersa de
experimentis.

CAPVT XXXIII.

Ad testiculi tumores cupressi baccae ex uino coctae conueniunt, *Testiu tumor*
& faba quasi concicula cum multo cumino cocta & adposita
more cataplasmatibus. nec non & uua passa cum cumino contu-
sa & tepens adposita plurimum prodest. ad ueretri uero tumo- *Veretri tu-*
rem, lentem ex aqua coctam & tritam imponi utilissimum est. *mor* Si ulcus
in pene sordidum fuerit, aut cancer illud tentauerit, uel iam occupauerit, an-
dronei pastilli triti ex uino impositi benefaciunt. Omne ulcus in omni
parte corporis sordidum, quod tum intelligi potest cum candicat, & quasi
crustam perductam albam habet, purgat mel per se adpositum, uel iris ari-
da contusa & cum melle eadem ratione, & terrae mali & panacis radix adpo-
sita purgat sordida ulcera uel in uerendis uel quoquo loci fuerint.

Mirifice hoc medicamentum purgat ulcera quaelibet, etiam si cancer
tentauerit, est autem lene, conficitur sic. auripigmenti denarios VI. æris squa-
mæ ✕ III. elaterij ✕ I. chartæ combustæ cineris ✕ III. ex his tritis cum opus
est coclearia tria, rosæ cyatho permiscuntur, & linteola carpta in eo tingun-
tur, atq; ita ulceri superponuntur. hoc medicamentum cito & sine ullo mor-
su expurgat sordidissima ulcera ac sanat. Testibus qui descenderint spu- *Testes pēdult*
mam coclearum inliram mederi certum est, si inde tangantur. Venerem *Venerem con-*
conciliant passeris in cibo sumpti uel oua eorum. item gallinaceus testis de *cilianitia*
xter in arietina pelle collo subligatus mire prodest. item stellionis cinis in
linteo obuolutus, sinistra manu portatus uenerem stimulat, translatus inhi-
bet. Qui in uenerē infirmior erit, testiculos millonis ex aqua fontana, quæ
perennis est, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, statim remedia-
bitur. Ut in uenerem cum uolueris sis paratus, remedium tale facies. la-
ceri appellantur siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, quiq; gre-
ce ascalabotæ uocantur. hi quatuor infunduntur in acetum acre triduo uel *Ascalabote,*
quatrinduo, quousq; putrescant, hoc teres in mortario, & adiunges galbani *stelliones*
✕ IX. abrotani ✕ XII. castorei ✕ XII. sulphuris uiui ✕ XII. resinæ terebinthi-
næ ✕ XII. croci ✕ XII. euzomi quæ appellatur herba mentiosa, succi ✕ VI.
mentæ succi uiridis ✕ VI. staphisagriæ ✕ VI. iris illyricæ ✕ VI. aluminis scissi
✕ VI. myrræ ✕ III. seminis herbæ symphoniacæ siccae ✕ III. hæc omnia sepa-
ratim trita, simul miscebis & iterum simul teres. inde emplastrum facies uel
pittacium

pittacium, & pones in dextri pedis pollice cum uti uolueris uenere, & cum cessare uolueris ad sinistri pedis pollicem transferes. Ad capariam saturæ sicæ florem collige, & puluerem inde facito, & melilotum combure & puluerem inde facito, similiter de cydoneo sicco combusto, etiam de eo qui in arbore solet siccus remanere, puluerem facito, & cribello medicinali omnem puluerem cerne & permisce, & cum uino uetere calefacto locum in line, etiam linteo illic adposito tege, ita tamen ut duæ partes sint de saturæ, & singulæ de meliloto & cydoneo. sed quotiens medicamē pones, uino uetere calido prius locum elue. Myrram in puluerem delicatissimum redige, & ad locum capariæ assidue cum uino uetere pone, mire remediabis.

Ad infantū testiculos uitiosos uel tumentes remedium efficax sic. Aranearum quæ per filum suum se summittit, quando sursum uersus currit rape, & cum aqua calida tritam continuo da infanti bibendam. Ad abundantiam seminis præparandam erucam decoctam bibat, quotiens quisque inopia seminis se laborare perspexerit, uel potius assidue incoctam manducet.

Ad ueretri curam auripigmentum & aloen æquis ponderibus, tritum & in puluerem redactum miscebis, & uteris cum uino uetere, ita ut prius ueretrum uino uetere eluas, & sic medicamine conspergas. Ad ueretri dolorem caseum caprinum & mel pari pondere in pultario fictili coque, & bis ad diem impone. sed ante uino uetere locum qui curandus est eluas.

Folia myrti ieiunus comanda, & in ulcera ueretri expue, statim proderit. Ad tumores & dolores testiculorum brassica incocta cum sale trita imposita que prodesse adfirmatur, pastinacæ siluaticæ radix similiter imposita eque prodesse dicitur. portulaca quoque trita cum polenta adposita testiculis medetur. ex fimo bubulo panis factus & exustus in furno aut in foco, & postea in cinerem redactus, & cum aceto scyllitico subactus, dumque feruet testiculis adpositus sepiusque mutatus, admirabiliter & statim prodest.

Spōgia ex posca acida & tepida adposita, statim sedabit testiculorum dolores. Adeps uituli & nitri modicum una permixta & ceroti modo imposita testiculis, tumores omnes & dolores per sanare dicuntur.

Bulbi ex mulso triti atque inliti dolentibus testiculis medentur.

Rutæ ramuli tenerissimi triti & inliti tumorem testiculorum quauis maximum sedant. Farina lini seminis cum resina & myrra pari pondere permixta & imposita testiculis, dolori ac tumori eorum subuenit. Testiculi tumentes aqua marina rationabiliter fouentur. Herniosis, ramicosis,

Herniosis,
Ramicosis,
Hydrocelici

hydrocelicisque asparagi duri radices siccatæ & cotusæ, & cribratæ cum aquæ hemina potui sepius datæ, celeriter subueniunt. Pilulas cupressi uirides ex uino uetere ad tertias decoque, & cyathos binos cotidie ieiuno hernioso potui dato, tum folia eiusdem trita testiculis imposito, mire proderis. nam hoc remedium multis experimentis probatum est. Lapidem ignarium contusum

contusum resinæ mixtum pro emplastro impone ramicofo, statim prode-
rit.

Si puero tenero ramex descenderit, cerasum nouellam radicibus
suis stantem mediam findito, ita ut per plagam puer tranſci possit, ac rursus
arbusculam coniunge, & fimo bubulo alijsq; fomētis obline, quo facilius in
se quæ scissa sunt coeant. quanto autem celerius arbuscula coaluerit, & cicat-
ricem duxerit, tanto citius ramex pueri sanabitur. Testibus nimie cres-
centibus cicutæ radix trita & cum oui albo imposita medetur. Cerussæ
P. I. turis masculi selibram, tunſa hæc atq; cribrata miscentur & cū aquæ plu-
uialis s. iiii. ad medias decoquuntur, ex eo cotidie testes tumentes inliti citissi-
me reprimuntur. Contusis & compressis testibus cito subuenies, si cicutæ fo-
lia trita cū pauculo aceti inducas, ita ut medicamen glutinosum facias, & per
triduū ponas & mane ac uespera renoues.

Baccæ cupressi cōtusæ cum
axungia uetere subactæ, & tanquā malagma impositæ, herniosos etiam ad-
ultos & antiquos potenter iuuant. Ad ueretri dolorē tumorēq; remediū
sic. betam de qua semen, decoque ex aqua, atq; ea adsidue ueretrum per tri-
duum foue, & tumor sedabitur, & uitū omne reducta pellicula sanabitur.

Succo herbæ uettonicæ tepido uino mixto ueretrū adsidue foue, uel ipsam
tritā adpone. Portulacæ succus tubo laboranti per clysteriū inmissus mi-
re prodest. ipsa etiam trita superimposita iuuabit, & quia cito areſcit, pluscu-
lū succi eius expressum debet ad necessitudinē huiusmodi reseruari.

Pul-
uis tenuissimus de myrti folijs arefactis ulceri ueretri inspersus celerrime pro-
dest. Nucleos pineos minutos purgatos numero xxx. adiecto pauxillo
croci simul tritos, si quis ex passi cyatho cotidie per dies ix continuos bibat,
mire penis uitio celeriterq; sanabitur. Eruium purgatum, molitū, & in fari-
nam tenuissimā reductū, adiecto turis polline cū uino uetere coctū, tepidū
ueretro inpositū & adopertum, citissime prodest.

Verris cerebrū coctum *Veretri carbū*
& cum melle adpositum carbunculos in ueretro efficaciter sanat. Dens *culus*
caballinus cōtus & in puluerē tenuissimū reductus, ueretro inspersus effi-
caciter prodest.

Arietini pulmonis dum in craticula assatur succus exce-
ptus, myrmecias quæ in ueretro nasci solent, unctione sua purgat & discutit. *Myrmecia ue*
retri

Canini capitis recētis exusti cinis ueretri uel testiculorum tabidis & hu-
midis ulceribus inspersus, aut cū aceto adpositus, adeo prodest ut spodium
& utilitates eius, in hisce curationibus uincat.

Fel caprinum cum melle
ueretri doloribus ulceribusq; inlitum prodest. Caro uaccina recens uere-
tro imposita ulcera eius & epiphoras mire persanat.

Salsamēta exusta
contritaq; & cum melle ueretro inposita, aduersum omnes dolores & fumi-
gationes singularem efficaciam præstant.

Anethum siccum uritur, ci-
nisq; eius tritus aut cum uino uetere ueretro inspergitur, aut cum melle sub-
actus adhibetur.

Lac asininum cum lana succida ad umbilicū habeat,
quotiens quis in uenerem uoluerit incitari.

Eruæ seminis ʒ iii. bulbi ru *Venerem inci*
fi ʒ iii. nuclei pinei purgati ʒ vi. spicæ nardi ʒ iii. teres singula diligenter & *tantia*
permiscebis

permiscebis atq; inde globulos facies ad formam nucis auellane. & cū opus fuerit singulos liquefactos in caprino lacte potabis, si in uenerē uolueris accendi. Satureiæ creticæ ꝓ i. myrræ ꝓ i. nuclei pinei purgati quartarium. erucae seminis — i. scillæ purgatæ — i. omnia hæc contrita miscebis & globulos ad magnitudinē fabæ facies, & singulos ad diē ieiunus cū caprino lacte potabis, si uolueris esse salacior. Pyretri triti pulueris codeariū plenum

cum passo potū, excitat in uenerem inutiles mares. Qui potuit & nō potest, ut reparetur in uenerem, radices cucumeris agrestis concisas minutatim in oleo decoquat, & in uasculo uitreo reseruet. & cum opus fuerit unguat sibi in balneo interius & exterius omne ueretrū, sed sapone nō abluat, statim incitabitur. poterit aut sequentib. dieb. si necesse fuerit etiā sine lauacro ueretrū sibi similiter eodē medicamine perunguere. natura genitalis maior & solidior uidebitur si de lilij radicib. tūsis cataplasma ei inponas, quæ nihilominus & ueneri incēdēdæ satis utilis est. Herbarum rebus uenerijs aptæ, raphanus eruca, asparagus, porri sectiles, uel capitati, ocymū, sceniculū, satureia, postinaca, cardui. hæc esui datæ etiā mares nasci faciunt. at uero cōtrarię sunt puleium, apiū, ruta, coriandrū, menta, lactuca, nasturciū, anethum. Ad ramicosos & quibus ueretra & testiculi dolebunt. medullā panis siccā in mortario conteres, deinde oleum in sartaginē mittes. & sic medullā panis tritam super oleum mittes, & paululū friges, calidumq; super pectinem dolētis adpones, mire subuenies. Fabam fresam in mulsam aquā infunde, & cum bene permaduerit contere, ac dū teres uīno asperge, & tanquā malagma calidum uerendis adpones, statim dolentib. ac tumentib. testiculis medebere.

Verendi uirilīs clauulis & ulcerib. aloe trita utiliter inponitur, cū prius uino eluta fuerint uitia ueretri. Emplastrū uiride, quod medici chloran appellāt, ex rosaceo remissum in linteolo tenui inlitum, ueretris exulceratis utiliter inponitur. Seuum pecudis à renibus uulsum admixto pumicis cinere & sale, rectissime dolentib. & tumentib. ueretris inponitur. Arietinum uellerū cinis cum aqua mixtus & adpositus, incommodis ueretri repugnat. Ungulæ mulinæ exustæ cinis salubriter inspergitur uitijs ueretrorū.

Carbunculos de ueretris exterminat muricum uel purpurarum in carbonibus uistarum cinis cum melle permixtus. idem præstant singulari efficacia balsamenta discocta & cum melle permixta tritaq; adposita. Permixto alumine & myrra fel bubulum ad crassitudinem mellis subactum & inlitum, ea quæ ueretris serpunt mira celeritate perfanat. supra etiam beta uino cocta recte inponitur.

Cocleis quæ nudæ inueniuntur adijcitur aliquid triti turis, & albi ouorum, atque inde ulcera testiculorum tumentia, & hydrocelæ puerorum siue ramices superliniuntur, ut modo glutinis adhærescat, pueri uero cōtinentur in lectulo, donec omnis turpitudine reprimatur.

Cyclaminis succum melle lycio æqualiter miscebis, & inde pendentes testiculos inlines, optimum fertur esse medicamen.

Vt eunuchum sine ferro facias, radices cicutæ ex aceto teres, & inde testiculos spississime inlines. tum linteolum supra ligabis ne excidat medicamē. *Eunuchi sine ferro*
hoc quantum tenerioribus infantibus feceris, euentu efficaciore proueniet.

Herba est quæ græce nymphæa, latine claua herculis, gallice baditis appellatur, eius radix contunditur & ex aceto edenda datur puero per continuos x. dies, mirandū in modū fiet eunuchus. *Nymphæa*
Mulierē quā tu habueris, ut nunquā alius inire possit facies hoc. lacertę uiridis uiuę sinistra manu caudam curtabis, eāq; uiuā dimittes. caudā donec inmortetur eadē palma clausam tenebis, & mulierem uerendaq; eius, dum cū ea cois, tange. Si quem ad usum uenerium infirmū uolueris esse, ubicūq; minxerit, supra lotiū eius obicem, id est axedonē ex usu figes. Vt rebus uenerijs aptus sis, piper tritum cum oleo & melle misce, & cum coire uoles, uerenda tibi inline. Nocere posse fœminis dicūt si quis membranā oui balano suo ingerat, & cum fœmina coeat. Si quem coire noles fieriq; cupies in usu uenerio tardiorē, de lucerna quæ sponte extinguetur, fungos adhuc uiuentes, in potionē eius extingue, bibendamq; in scio trade, confestim eneruabitur. Si quem uolēs per noctē cū fœmina coire non posse, pistillū coronatum sub lecto illius pone. Semen lactucę tritū ex aqua potū, uigorē coitus eneruat. Naturæ siue ueretro uirili remediū efficax sic. si in ueretro summo clauus natus fuerit, habens callū purulentū, hoc modo curabitur. butyrū, farinā fabę, & modicum mellis miscebis, atq; in modū cataplasmati coques, & in linteolo inlines, & sic ad locū adplicabis, mirū remediū experieris. Veretra ut auctiora uideātur, panacis radix in uino bono triduo maceratur. cūq; coeūdū est, fœmori inligat, re peracta in uino reposita, hīsdē usibus reseruāt. Vt semper sis paratus in uenerem, porri semen tritum, & rutæ semen tritum æquis portionibus misce cum lacte caprino recenti, & ieiunus assidue bibe.

GENVVM DOLORIBVS, ET CRVRVM AC TIBIARVM
ulceribus, & uaricibus, & callis pedum atq; clauis, & uerrucis, & plantis, &
pollicibus, & talis, & articulis, & pernionibus, & ruptis pedibus, &
condylomatis neruorum atque articulorum, & ad extrahenda quę casu calcata fuerint, uel quę corpori inhæserint, remedia physica & rationabilia
diuersa de experimentis.

CAPVT XXXIII.

GENVVM dolori muscus ex piscina uel lacuna uel stagno collectus, *Genuū dolor*
adiecto paululo salis subactus, & inpositus prodest. Hederę nigre baccarum hemina, ficus aphricanæ p. i. axungię — x. contusa
hæc & cū uino uetere subacta genibus inlita, potenter dolores eorū abolēt.
Genua si tumbunt, uel instabilia erunt, aphronitra copiosa in passo
cretico confringes, & madefacta comminues. hīscq; addes lanam succidam,
u 2 & geni

& genibus impositam panno conteges, & alligabis, & ne succus emanet pel-
Ulcerata crurū liculam lanatam superpones. Ulceribus crurum & tibiārum, medetur

adeps ursi cum herba rubricata tunsa, cum hac ergo in unū corpus subacta
 coierint, imposita uelut emplastrum, conligantur ut diu maneant. Ulce-
 ra tibiārum quæ intrinsecus serpunt felle aprugnio, cū resina & cerussa mixto,
 sine difficultate sanantur. Ossa ex maxillis apri uel suis domestici uruntur,
 ulceraq; pernicioſa crurū illo cinere asperguntur. Fimus caprinus in aceto
 feruefactus & subactus inponitur, quo omnia taliū ulcera locorū purgantur
 & persanant, butyro bubulo cū oleo cyprino aut laurino postmodū addito

Varices

Varices ne nascantur, lacertæ sanguine crura puero ieiunus inline, in totū
 carebit hac sceditate. Ad uarices siccandas, seui hircini p. i. saponis p. i. in u-
 nū miscbis & linteolo inlitū medicamē adpones. Tali aut plātæ si tume-
 bunt, ut sine ferro sanent frondē uineę uiridē ac tenerā aqua feruētī perfundi-
 to, maceratāq; cōterito, & super positā cōligato. Muscus aquaticus uirens
 ex oleo tritus inpositusq; cū linteo, tumorē dolorēq; plantarū cōpescit. Li-
 mus aquaticus cū oleo subactus & adpositus, p̄cipaliter huiusmodi tumo-
 ri ac dolorib. prodest. Fimus aprugnus in aceto decoctus & cū melle sub-
 actus inpositusq; plātis uel talis, mitigat eorū dolores. Pernionibus & ru-
 ptis pedib. pulmo arietinus inpositus omni asperitate leuigata molestiā tol-
 lit. Cancrī marini ex oleo inpositi, pernionibus utiliter profunt, ita ut fo-
 ueantur aqua in qua eruum discoctū est. Glirium uel soricum uel uermiū
 terrenorū cinis ex oleo inpositus, pernionib. medet. Coclearū quæ nudę
 inueniunt exustarū cinis oēm exulcerationē pedū sanat. Agninus pulmo
 uel arietinus uritur, & cinis eius cū oleo inponit, uel ipse crudus admotus
 pernionū ulcerib. utiliter alligat. Fimi gallinarū uel colūbini cinis ex oleo
 inpositus, ulcera pedū curat. Dentes caballini tūsi ulcera pernionū, si sint
 tumidi, utiliter curāt. Caprini cori cinis ex oleo inlitus perniōes prime ab-
 olet, testudinis tegumē concrematur, eiusq; fauilla ex uino & oleo tēperata
 ulcerib. pedū utiliter inducit. Scillę bulbi qd̄ interius est cū oleo deferuet,
 eoq; oleo dolores pernionū peruncti mitescūt. Mora agrestia dū adhuc
 rubet anteq; ullius generis morū comederis inter manus cōfrica, eorūq; suc-
 co crura quæ dolere cōsueuerūt, per tridū cōtinge, nō modo p̄sentē mo-
 lestiā mitigabis, uerū etiā in reliquū tēpus eo uitio carebis. Alumine ex a-
 ceto peruncti perniones sanant. brassica quoq; trita adpositaq; pernionibus
 medet. Foliū, costū, alumē liquidū, alumē scissum, pari pōdere in unū cō-
 tere, & uino ueteri mixta, ulcerib. siue rupturis hiantib. interdigitis adidue
 inpone, potēter medebere. Interdigitia sanat cera in oleo cyprino remissa &
 inposita. Pulmo ceruinus inpositus & sepe renouatus ex calciamēto lēsos
 pedes sine dolore p̄sanat. Leporinus q; pulmo multo efficacius ut supra
 inpositus curat. Ad ea quæ calcata erūt, & ea quę corpori inhererint extra
 hēda, leporis coagulum cū malua tritū inpositumq; potenter opitulabitur.

Interdigitia

Spongia

Spongia uel lana lotio madefacta adpositaꝫ sine dolore quæ corpori in-
hæserint eximit. si stirpis aliqua inhæserit, lacertam per medium scissam, ei
loco apponito celerrime educetur, uel capita lacertarum cõtusa impositaꝫ
similiter profunt. Si echini aculei pedibus inhæserint aut alicui corporis
parti, in lotio humano calenti pedem diu tene, facile excutientur. Obser-
uabis ut quodcunq; de corpore fuerit eiectum, licio alligatum candelabro
suspendas, aut uncta oleo lanula inuolutum in uētrali gestes, dolorem non
patieris eius loci de quo fuerit aliquid eductum. Mus degluptus & per

medium exsectus appositusꝫ, omnia quæ inhæserint corpori facile pordu-
cit. Crustæ uel ossa sepiarum comburuntur, cinisꝫ earū impositus edu-
cit quæcunq; corpori inhæserint. Allium elixum cū pice inpositū arun-

dines extrahit corpori adfixas. Filicis radix trita arundinē extrahit, rursum
arundinis radix tunsa inpositaꝫ filicem quæ corpori inhæserit celeriter ex-
trudit. Aquifolij radix contrita inpositaꝫ his quæ corpori adhæserint

potenter medetur. Blattæ id est bestiolæ adstrictis tumentibusꝫ de
iniuria pedibus & talis, tritæ atq; impositæ, omnia quæ inhæserint corpori
potenter expellunt. Radix siluestris cucumeris cum farina lini seminis

imposita ualde prodest ençiendis his quæ corpori inhæserint. Vrticæ ra-
dix cum sale trita atq; adposita producit quæcunq; hæserint aut calcata fue-
rint. Cuiuscunq; animalis coagulum maxime leporis cum pari pondere
turis uel uisci inpositum, permanere in corpore quæ calcata sunt non sinit.

Argimoniam herbam teres, & loco cui aliquid hæserit superpositā con-
ligabis, confestim proderit. hoc expertum esse, legi. Terræ malum cum
melle teres & inpones ad omnia quæcunq; calcata extrahi uolueris, hoc fa-
tis utile experieris. Nepeta contrita, uel rubi folia, nam idem præstant,

imposita loco cui aliquid inhæserit, potenter medentur, si desuper ex hor-
deacia farina massula nimis salsa & calens adponatur. Lardū coctū cū
pingui suo, adpositumꝫ, potenter omnia expellit quæ corpori inhæserint, si

illic alligetur. Clauis pedum callisꝫ & uerrucis hæc remedia utilia sunt.

Clauis pedum

Nam plerisq; nomine clauellorum pernicies articulis increfcit quæ obdura-
ta callo quodam rigescit, incredibilesꝫ exhibet ambulādi difficultates. hæc
molestia præcipue hac medela extirpatur. auro feruēti circuitus eorū uen-

do designatur. quod potius est, cum dolore maximo ad momentum ferre,
quàm inueterato etiā carcinomatis morbo noxā perpetuæ debilitatis in-

currere. Vrina muli uel mulæ uel asini cum suo luto inlita & clauos abolet
& callis medetur. Fimus ouium inpositus, uel lacertæ iecur aut sanguis

in lanula adplicitus, uel ipsa lacerta exsecta adposita, clauorū intra triduum
perseuerantiā tollit. Fimum columbinum ex aceto coctum, & in mo-
dum malagmatis subactum atq; adpositum, ad omnia superscripta utilissi-

mum esse constat. Fimus apri, uel suis domestici recens inpositus & post
tertium diē solutus, efficaciter clauos uerrucas & callos aufert. Si supra

u 3 callum

callum alica ex posca cocta per triduum utaris, sine difficultate sanabere: etiam si urina canis uirginis cum suo luto imposita callos uerrucasque consumit, tam diu tamen inalligata quam diu eas excutiat. Tribus fabae granis clauum tangito, eaque in sterculinio defodito, ne renasci possint, quanto maturius computruerint, tanto celerius clauos sponte decidere miraberis. Clauos qui in articulis supercrescentes dolores exhibere consueuerunt, incidi uel radi ad uiuum oportet, prout quis pati potuerit, atque de lupinis crudis prius decoratis farinam factam subigere cum melle & emplastri more superponere.

Subrafo clauo calcem uiuam uisco subactam impone, & linteolum superalliga, cito medebere. Auri pigmentum tritum & resinam terebinthinam liquefacta ad similitudinem ceroti impone, clauellis prius derasis: mire proderit. Vrticae radix, medulla caprifici, & flos chalcitidis, pari pondere conteruntur. haec simul mixta loco clauelli superpones & alligabis, die tertia solues. statim decidet, uel si adhuc remanserit, iterato inpones, & triduo illic medicamentum esse patieris. Cum porcus iugulabitur, is qui uerrucas habebit, sanguinem eius subiecta ea corporis parte suscipiat, dum adhuc calidus exilit, & mox ubi siccatus fuerit, statim abluat. citum remedium experietur. Mulier sane remedium de scrofae sanguine faciat. Stercus columbinum uel solum uel cum ouo tritum, dolentibus articulis inlitum prodest. Felle ursino perfricti articuli dolore releuabuntur. Ut frigora & pruinas facile sustineant, nec adurantur articuli, terrae malo cotuso cum axungia uetere perungantur. Pampini uitium triti admixta hordeacea farina articulorum morbis medentur. Aquifolium cum ture & sale & oleo subactum impositumque medetur articulis. Incussos articulos aranearum telae cum oleo impositae saluberrime sanant. Fracturis articulorum cinis ex femoribus pecudum factus, & cum cera mixtus, mire medetur. Inuictam potionem ad ischiadicos & arthriticos facientem, in titulo superiore de ischiadicis plenissime scripsimus, sed quoniam tam diuinus eius effectus est, iterandam putaui, ne quis arthriticis remedia requirens huius ignoratione fallatur. Fimus ergo ibicis in silua uel in monte colligitur, si fieri potest luna XVII, sin res urgebit quocumque die colligitur. sane septima decima luna medicamentum fieri oportet, quod sic facies. Fimum eius quantum pugno pleno tolli poterit, dummodo pilulae in pari numero sint, conteres ualidissime ad summam leuitatem, tum piperis grana XXV. addes & mellis heminam & diu teres. dehinc uini ueteris adicies s. IIII. & conditi more miscebis potionem. sane qui accepturus est ex die iouis diebus septem continuis accipiat. etiam si omnibus ossium compaginibus adfectus & contractus iacebit, intra dies septem ita sanabitur, ut nunquam paribus doloribus implicetur. Condylomatis articulorum & neruorum sertula campana ex passo & cretico decocta, cumque oui duro uitello & cum uuae passae nucleis tritis mixta, medetur, ita ut malagmatis modo imposita superligeretur.

Acopum

Acopum ualde utile & certum remedijs articulorum atq; neruorum sic. *Acopum*
 medullæ ceruine, adipis ueteris, butyri, seu ceruini, resine frictæ, picis cedri,
 picis laguncularis, ceræ, singulorū — ternas in æreo uaso remittes lento igni
 diuq; agitabis ut coquantur. Tum percolato medicamine ut res poscit ute/
 ris. Spumæ argenti uncias ii. tundes & butyri & adipis ueteris & rosæ
 campanæ uncias ternas remittes & permiscebis, & postea in mortario simul
 conteres & sic uteris ad articulorum & neruorum confirmationem.

Argemoniam ex uino austero coques & teres, adrorans interdum eo
 dem uino herbam. tum fomenti modo calidam condylomatibus articulo/
 rum uel quibuscunque alijs superpones, & ne decidat alligabis. Serpyll/
 lum æque cum uino austero coctum pari diligentia articulis impones, po/
 tentius remedium experieris.

Si condyloma intolerabilem dolorem
 faciet, medullam panis ex uino austero subigito & imposito, cum summa
 efficacia proderit.

Argemonia trita cum adipe permixta summam
 medelam condylomatibus exhibet articulorum.

Spumam argen/
 ti & cerussam simul ex uino conteres æquis portionibus & impones con/
 dylomatis: si uulnus fecerit, sulphuris uiui unciam adijcies.

Si quan/
 do non exulceratas eminentias tollere sine ferro uoluerimus, ut uerrucas,
 neuos, clauos, aliæque eius generis molestias, hoc medicamento utemur:

Nouis tollēdis

calcis uiuæ denarios vi. feculæ coctæ denarios iii. nitri usti denarios iii. hæc
 teri oportet & lixiuo colligi de cinere caprifici facto, uel de sarmentis, do/
 nec leue sit, & passî fiat temperamentum. deinde adijci debet rubricæ ali/
 quid aut atramenti quo possit colorari, quæ simul mixta in patella fictili co/
 qui oportet ad mellis spissitudinem, atque ita pyxide cornea reponi. meli/
 us sanè est recens hoc medicamentum, cuius usus talis est. id ipsum quod
 destinatum erit sine ferro tolli, id ipso spicillo de hoc medicamine obli/
 neretur, & cum satis niger locus cui imponitur, & quasi perustus uisus
 fuerit, tum oportebit non poni medicamentum, immo etiam absterge/
 ri, & panem ex aqua & rosa confectum & tritum imponi. hoc & stru/
 mas sanat antequam suppurentur. oportet autem cum hoc medicamen/
 tum crustam fecerit in strumis, nullum aliud adhiberi. Cum uero ali/
 qua pars talium locorum suppurauerit, & timidus fuerit qui id patitur
 sectionis, tum uisco quàm plurimo medicamen colligi & conglobari,
 atque ita adponi oportebit in aluta in tantum spatium circumsecta quan/
 tum modus ulceris fuerit. ea sanè parte ponetur qua aptum erit ulcus aperi/
 ri. hoc ego medicamento sæpe diutinos dolores etiam pectoris & lateris &
 lumborum sustuli, cum ad nullum aliud malagma dolor cederet. exulcera/
 ta enim parte cuiusq; dolentis loci, cum humoribus postea uitium omne
 sublatum est.

Strumæ

Varices curat adeps gallinaceus cum capæ
 trita inpositus uel perductus adsidue.

Articulis luxatis seuum

u 4 pecudis

pecudis cuiuscunq; cum cinere de capillo muliebri facto medetur. *Fru-*
menti grana ix in tegula candenti combures & in cinerē rediges, & cymini
quod duobus digitis pollice & medicinali tenere potueris, similiter urēdum
in candenti tegula pones, & de terra quod tribus digitis tenere potueris, ad
des. nec nō & laseris modicum quod inter duos digitos teneas adijcies, idq;
pariter conteres & uīno conglutinabis & ad clauum adpones. id etiā *furun-*
culis utile est. De fimo pulli gallinacei quod rubrum fuerit colliges & ad/
pones clauellis, atq; inde eos sepius lines, uehemēter medebitur. Ad uari/
ces fugandas remedium sic. hederæ radicem tolles cum fuerit luna in aqua/
rio, & circunda eas, cito medebere. hederæ baccas tres quæ per parietem re/
pit, pedi in quo sunt uarices alligato, uel radicem eius circumdato. Rapa
ex aqua falsa decoques & superpones pernionibus iam erumpentibus, me/
spinæ extra-
hendæ dellam utilem experieris. Spinam ex pede uel quacūq; corporis parte,
si altius adacta fuerit, sine dolore extrahes, cū arundinis radicē adposueris,
in mortario lapideo contusam & adiecto melle subactā, donec ad crassitu/
dinem ceroti redigatur, & linteo spisso inlita adponatur, in quo frequenter
spina ipsa eiecta inuenitur. Marrubium contritū admixto sale modico
impositum, æque proficere constat ad extrahenda ea quæ corpori inhæse/
rint. Herbam urticam siue uiridem siue siccam contritā adiecto quoli/
bet coagulo adpones cuiuslibet inhæserit, confestim miraberis celeritatē me/
dellæ. Stercus aprugnum ex uīno subactum & emplastri more inposi/
tum, quicquid inhæserit corpori celeriter extrahit & sanat. Butyro & me/
dulla ceruina & felle taurino cū oleo cyprino aut laurino perfrieta genua sa/
nantur. Talorum tumoribus & doloribus, musculus marinus tritus ex
Malandria oleo uetere, impositus medetur. Malandriæ, & frigore adustis pedibus
prodest cuiuslibet pecudis seuum cum alumine tritum uel excoctum, & ce/
roti modo impositum. Attritu calciamentorum factos clauos, emendat
ueteris soleæ exustæ cinis cum oleo inpositus. Vlceribus omnibus
pedum in qualibet parte, adeps ursina addito alumine medetur. Ei qui
patitur uarices, seui hircini selibram, & adipis de capone librā, simul permis/
ce, & in linteo die iouis ceroti more adpone, potenter subuenies. Stercus
aprunum tunsum cribratumq; & cum melle deteriore coctū & subactum,
articulis inpositum medetur. Ranas contritas aut uentres earum scissos
pro malagmate articulis inponito, efficaciter quoscunq; dolores eorum se/
dabis. Vitulinum fimum recentē articulis laborantibus inlines, statim
subuenies. Ad uerrucas & clauellos pedum remedium efficax sic. rapo/
rum semen quantum tribus digitis adprehendi potest adiecto lasere contri/
tum & inpositum atq; inligatū clauellum etiam morticinum excutit & per/
sanat. Sardas uel falsamentum sine osse exustum & confrictum adpone
uaricibus, statim prodest. Verrucas minores cōgestas, quas græci myr/
mecidas uocant, ut abstergeas hoc facito: nocte cū uideris stellā quasi præci/
pitam

pittem se ad aliam partem transferentem, eodem momento locum in quo uerrucæ erunt quacunq; re uolueris deterge, protinus omnes excidēt. quod si manu tua nuda id feceris, continuo ad eam transibunt. Ad uarices qui suffunduntur & claudi non possunt, lanuginem de papyro adpone, continuo claudentur, id est illam lanuginem quæ uiridi papyro in summitate est quasi paniculæ eminentis. Lapillum quēlibet inuolutum hederæ folio ad uerrucam admoвето, ita ut eam tangat lapillus, atq; ita celebri loco abiecto, ut ab aliquo inuētus colligatur, miro modo ad illum qui collegerit uerrucæ transferuntur, & ideo quot fuerint uerrucæ, tot lapillis tangi debnet.

Vrticam nouellam cum aceto acriter tere, aut exustam lomenti morē adpone uaricibus. Ad pollicem contusum nucē iuglandem cute interiore mundabis & cribrabis, & cum modico mellis adpones, continuo sanabis. Pollex contusus

Clauellis & callis qui in pedibus molesti sunt, sanguis lacertæ uiridis cū flocco impositus mire medetur. Lumbrici terreni triti cum oleo impositi, profunt clauellis penitus eruendis. Faba in aceto & laser missa & tumefacta, si clauellis alligetur, mire proderit. Salicis ramorū primorum uel summorum cortices exuruntur, earum cinis cum aqua impositus clauellis confestim medetur. Beta cum melle & cum ficu arida contusa atq; imposita, medetur articulis. Ad spinam quæ corpori etiam si in profundo hæserit, auellendam, remedium efficax sic. florem cineris id est summitatem fauillę colliges nitidissime, & cum axungia contusa miscebis, atq; ad locum in quo spina hæserit leuiter alligabis. statim aut spinam ipsam extrahit, aut ita ad summitatem cutis educet ut facile possit auelli. Cineris flos

NERVORVM VITIIS AC DOLORIBVS OMNIBUS, & arthritidi, ac paralyfi, & doloribus medullarum, remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis. CAPVT XXXV.

ERVIS & arthritidi adeps uulturina cum felle eiusdem & cū axungia uetere ac melle malagmatis more adposita medetur.

Neruorum nodis capitis uiperini exusti cinis cum oleo cypri no adpositus, plurimum prodest. Tremulis & quibus nerui infirmi sunt, utile est holera cum aqua tantummodo decocta cum pane manducare, & oleo castorino in balneo assidue perungi. Ranam rubetam & adipis ursinæ — III. cū olei ueteris sextarijs tribus in olla rudi ad medias decoquito, deinde colato. hæc unctio frequenter adhibita, non solum neruos confirmat, sed & paralyfin repellit & reprimat. Malagma etiam ad podagram & arthritim & ad omnem dolorem & tensionem neruorum sic. ammoniacæ guttæ p. i. ceræ p. i. axungia ueteris p. s. olei ueteris p. ii. olei cedrini p. i. rosacei aut irini olei p. i. croci — i. assij lapidis — i. myrrę — i. aphonitri semunciam. in patella n oua liquefiat axungia, & cera cū oleo uetere

tere soluatur, postea oleum myrtinum & rosaceum & cedrinum & ammoniacum tritum admiscetur, & tunc subducitur flamma ne efferuescat medicamentum, secundum quæ adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrra trita aspergitur, ultimū nitrū & assius lapis additur, & sic compositū medicamentum reponitur in pyxide. Acopum ad perfrictionem lassitudinem & dolorem tensionemq; neruorum quod hyeme adhibitu non patitur perfrigescere quamlibet partem membrorum, hoc Augusta Liua utebatur, accipit hæc. Samsuci floris s. i. roris marini foliorum s. i. scenogræci p. i. uini falerni congiū, olei uenafrani p. v. præter oleum omnia triduo in uino macerari oportebit, quarto die oleum admisceri & coqui in pruna non acri medicamentum, donec uinum consumatur. postea percolari per linteū duplex oleoq; adhuc calenti, ceræ ponticæ p. s. adijci cōuenit. reponitur medicamentum fictili uel stagneo uaso. usui est lenta manu perductum omnibus membris. Acopum ad neruorum causas quod per uindemiā componitur, antequā mustum deferuescat sic. musti recentis congios v. & olei uenafrani p. i. in his macerantur species quæ infra scriptæ sunt contusæ & percribratæ grandioribus foraminibus cribri, id est iris illyricæ * xl. cyperi * xl. scenogræci * xl. piperis nigri * xl. xylobalsami * xl. calami odorati quo unguentarij utuntur * lxxx. schoeni * lxxx. saluicæ * lxxx. sertulæ campanæ * xiiii. cassiæ nigræ * xxiiii. cardamomi * xxi. styracis * xxviii. costi * xxiiii. myrræ minnæ * xxi. cassiæ daphnitiidis xiiii. spicæ nardi * xl. hæc cum musto & oleo macerantur in uaso stagneo aut fictili posita per dies xxx. oportet autē uas bene clausum & alligatum bis in die solui & permisceri omnia. deinde rursus operiri & signari, ne uires euanescant. post xxx dies colantur macerata. de quibus quasi oleū purum excipitur quod reponitur fictili uaso. facit ad omne uitium & dolorem corporis, & neruorum uniuersas molestias. Acopum ad perfrictionem, & lassitudinem, & neruorum dolorē, quod odoris grauioris est. nam illud superius boni odoris est. accipit hæc. ammoniaci guttæ * xv. galbani * iiii. resinæ terebinthinæ * vi. ceræ * xxv. mellis p. ii. olei ueteris s. i. cæsypii — i. medullæ ceruinæ — i. opopanacis * vi. quidam hoc non adijciunt. cerā, oleum, & terebinthinā liquefieri oportet. deinde cætera adijci, nouissimum ammoniacum addi tritum curiose. hoc qui perunctus fuerit, etiam à serpēte tutus erit. Acopū quo ferè semper Liua Augusta & Antonia usæ sunt. facit ad perfrictiones & arthritim, & neruorum omnium dolores, cuius perunctio non patitur perfrigescere artus, & refrigeratos calefacit. componitur hyeme hoc modo. adipis de porca sterili p. iii. uel etiā anserinæ adipis idem ponderis, quā aqua frigida bene lauari, atq; in nouum uasculū cōijci oportet, cui adijci debent, uini ueteris odorati s. iii. & species infra scriptæ nō nimis contusæ ponderis huius: xylocinnami — i. cardamomi — i. cyperi — i. schoeni — iii. rosæ aridæ foliorū — i. sertulæ cāpanæ corollas x. hæc omnia inferue

inferuefiunt super carbones, deinde refrigerata eodem caccabo reponuntur. posteroq; die iterum inferuefiunt recondunturq; eodem modo. tertio die rursus calefiunt, & colantur per linteū, uel ex iunco facto de industria colo. uinum rursus atq; adipis quod superest in aliud nouum uas conijcitur. deinde ubi congelauerit se adeps oportebit fundū caccabi perforari & uinum omne emitti, atq; in priorem caccabum adipem eandem conijci & uini eiusdem recentis eandem mensuram adijci, speciesq; non nimis contusas neq; percribratas has infundi, nardi syriaci — I. saluicæ — I. amomi — I. cassiæ — I. myrræ — II. cinnami — II. rosæ aridæ foliorum — II. deinde mane semel & in nocte semel mixtum hoc inferuefiere debet, idem & postero die fieri oportebit. tertia die cum feruefacta fuerint omnia percolanda erunt & transferenda in caccabum priorem pertusum. sed ante diligēter & spisse foramen eius obturandum erit, atque ubi congelauerit se adeps, extrahendum obturaculum erit & spissamentum remouendum, ut uinum omne effluere possit. quod cum defluerit, adeps uel medicamentum quod resederit uaso stagnaneo uno uel pluribus diligēter opertis & adplumbatis reponetur. harum compositionum si qua fides est, & ipse ego utilia remedia semper expertus sum, & alios idem sensisse confirmo. nam & illud adijcio, nequaquam huic acopo comparari posse alia medicamina, quæ in similibus causis plerique amicorum meorum, quibus æque ac mihi credo, egregia se expertos cum iure iurando adfirmauerunt. Illud autem meminisse oportet medicaminum peritos uel studiosos, nonnunquam eadem medicamina in hisdem uitis corporis, uel similibus infirmitatibus interdum melius deteriusue respondere, propter corporum inæqualitatem, aut differentiam ætatum, aut oportunitatem temporum uel locorū, sed adfirmo prosperos euentus, si quādo opus fuerit adhiberi, has cōpositiones semper habituras. Chalasticum olympianum cerotariū insigne, ad neruorū dolores & tumores, quod idem ad rhagadia & ad pustulas utile est, conficitur sic. turis — II. mastiches — II. spumæ argenti — II. cerussæ — II. molybdenæ — II. olei rosei p. i. ceræ albæ — III. adipis anserinæ — II. medullæ ceruinæ — II. succum lactucarum quantum sufficiat. ita ut ex superscriptis quæ teri necesse est, cum succo ipso bene terantur, & postea supermittantur unguenta, id est oleum cera & adeps anseris & medulla ceruina. & sic cōfectum medicamen in pyxide stagnæa aut in uasculo plumbeo reponatur. similiter in contractione neruorum caro palumbina sumpta in cibo prodest. Ad morbum articulare sic. piperis grana ix. iuniperi grana ix. fœniculi semunciam, mellis cyathum i. ex uini potione hæc cū omnia bene triueris & permiscueris, in folio balnei calido bibenda dabis. Confectio medicaminis qd facit ad omnes dolores & ad omnes tumores neruorū & membrorū omniū uel cōlisiones siue feruore, siue frigore fuerint excitatæ. præcipue autem facit ad faucium tumorem & dolorem qui græce dicitur paristhmia, cōficitur sic. seui taurini sed ueri p. unum seui

seui ueruecini recentis — III. seui hircini recentis — VI. porcinae axungie recentis P. I. cerae nitidae P. I. resinae nitidae P. I. seuum uel adipem uniuscuiusque generis purgatam & tunsam ad supra scriptum pondus adpendes, & sic in cacabum mittes, tum adijcies ceram & resinam, quae cum fuerint simul lento igne liquefacta, colabis ea & in uas quod uolueris defundes, atque uteris cum opus fuerit. Ad dolorem medullarum remedium sic. olei cyprini P. II. medullae ceruinæ — VI. butyri uaccini — III. seui taurini — III. adipis anserini — III. cerae ponticae — VI. bdellae — III. aescyphi — III. de his omnibus speciebus tūsis excoctis purgatis unum corpus facies, & pro ceroto uteris. Ad paralyfin & neruorum dolores herbam urceolarē madidam in pultarium nouum mittes, & ad prunas donec se remittat excoques, tunc in mortariū coniicies, & adiecto lomento & aceto quantum satis sit, diutissime conteres, & pro malagmate locis dolentibus adpones. Herba britannice uiridis cū radicibus suis contusa & expressa atque ex uini cyathis duob. uel trib. potui sumpta, neruorum quibuslibet doloribus potēter medetur, quantum experimenta docuerunt. Herba uettonica trita & inposita, neruos etiam praecisos coniungit & glutinat. Myrti folia uiridia admixto modico sale & aceto cōtusa, neruorum poplitumque doloribus prosunt, si his assidue perfricetur. De tribus cumulis terrae quos talpae faciunt ter sinistra manu quod adprehēderis tolles, hoc est nouem pugnos plenos, & aceto addito temperabis, & subiges atque eo malagmate cū opus fuerit efficaciter uteris. Medulla de spina hyenae admixto felle eius & oleo uetere ad temperiē & lenitudinem accipi decocta, neruorum uitia omnia doloresque auctore Democrito persanat.

Multipedes Stercus caprinū cum aceto coctum & subactum atque ad crassitudinem mellis inpositum, articulorum contractiones relaxat & tremulis prodest. In locis humidis & sordidis sub lapidibus inueniuntur bestiole multipedes quae contactae contrahuntur & rotundantur, ex his XXI contritae cum optimo melle, & ex aqua potui per fistulam datae paralyticis medentur, ideo autem per fistulam potandae sunt ne dentibus noceant, quos si contigerint nigricant. *Vermes terre* Vermes terrenos aut exustos aut siccatos, contere cum axungia uetere, & adijce herbam senecionē, & cacumina buxi tenera, & tus masculum, cōtritaeque haec simul permisce, & emplastri more adpone neruis praecisis uel uexatis, confestim eos reparabis, quod remedium bubus etiam & iumentis similiter prodest. Remedium ad arthritin & omnium membrorum & neruorum dolores sic. ibisci P. II. herbae sabinae P. IS. notiae P. III. haec omnia mittes in uini styptici S. IS. postea adijcies cymini — VI. axungiae ueteris P. III. olei mollis S. III. tum simul omnia in olla rudi excoques, tam diu ut herbae illae ita molles fiant, ut digito solui possint. quas exprimes per linteum diligenter ut succus earum cum reliquis speciebus suprascriptis similiter expressis omnis coletur & emanet, postea adijcies ibi species infra scriptas tunsas & diligenter cribratas, id est adarces — III. euforbij — III. castorei — III. piperis — III. mastiches

maſticheſ — III. ſeui taurini P. I. ſeui caprini P. I. reſinæ frictæ — VII. baſſami — III. opobaſſami — III. uini 8. VIII. cæſypi ollariſ — III. medullæ ceruinæ uncias tres, reſinæ terebinthinæ P. I. permixta hæc omnia tam diu decoques, donec ita omne uinum excoquatur, ut uix ſextarius remaneat. poſtea adijcies ceræ ruſæ — VI. & dum feruet coagitabis & ſublaturum de foco medicamen diutiſſime dum refrigeretur agitabis, & cum unum corpus eiſ feceris in doliolum uitreum, aut pyxidem ſtagneam recondes, & cum opus fuerit parum medicaminis loco, qui curandus erit impones, ſed diu perfricabis ac poſtea linteo inuolues ne indumenta inquinentur, quod remediū poſt balneum neruiſ relaxatiſ conuenientiſ fiet. ſed cui medendum erit liquamine & porcina abſtinere debet. *Decamyri calefactorij conſectio, ad ner-*

Decamyron

uos confirmandos & recreandos, poſt iniuriam frigoriſ aut aliquam uexationem ſic. euſorbiij — I. pyrethri — I. myrræ — I. amomi — I. folij — I. pipe riſ — I. ſtyrachidiſ 3 VIII. ceræ 3 VIII. nardi ſcrupuloſ octo, opobaſſami 3 VIII. de hiſ omnibuſ tunſis cribratiſ remiſſiſq; facieſ unam conſectionem quam in pyxidem ligneam aut corneam recondes. & cum opus fuerit uter iſ.

Item ad eadem acopum de ſpeciebuſ nouem facieſ ſic. maſticheſ 3 VI. ſtyracidiſ 3 VI. nardi & dictamni tantundē, olei uiridiſ 3 XX. olei phyl lini 3 XX. olei myrtini 3 X. ceræ — IX. opobaſſami 3 VI. hæc ſimiliter ut ſu pra ſcripta conficieſ & recondes, & ſimiliter lenta & calida manu perfricantiſ ad placandoſ ac reparandoſ neruoſ uter iſ. Stirpeſ braſſicæ cum radicibuſ ſuiſ comburito, earumq; cinerem aceto conſpargito & adiecta uetere axungia ſubigito, id malagma impoſitum neruoſ ualentiffime ſolidat.

Quercini ligni combuſti cinerem qui uino & oleo diluerit, doloreſq; neruorum ea unctiōe perfricuerit, ſumma celeritate ſanabitur. Stercuſ caprinum melle mixtum impoſitumq; ſuppuratoſ neruoſ expurgabit & ad ſanitatē uſq; perducit. Si in cubitiſ aut articuliſ aut quacumq; corporiſ parte neruorum cōtractiō doloreſ exhibebit, lumbricoſ treſ terrenos cum melle tritoſ malagmatiſ modo impone, omnem dolorem mollito rigore ſedabiſ. Pannum muliebrem id eſt, mēſtrualemento oleo madefactum excoque. deinde exprime, & ceram illi oleo ſufficientem addeſ ut cerotum faciaſ quo arthriticum uel paralyticum utiliter perungeſ. Conſectio a copi ad reficiendoſ confirmandoſq; neruoſ ſic. thapſiæ — I. adarceſ — Iſ. canchryoſ unciam Iſ. euſorbiij — Iſ. uua ſyluaticæ ſucci — III. pyrethri — quatuor, reſinæ terebinthinæ — VI. ceræ ruſæ — VIII. olei cyprini — III. pi peris unciaſ quatuor, ſinapiſ unciaſ II. hæc omnia ſeparatim tunſa & cribrata in unum miſcebiſ, & lento igne diutiſſime decoques, & ſemper agitabiſ. deinde refrigerata in pyxidem ligneam aut corneam recondes. Compoſitio emplaſtri quod appellatur ſmilion. facit ad omneſ neruorum contractioneſ relaxandaſ, & ad quaſlibet contuſioneſ placandaſ, doloreſq; ſedandoſ, conficitur ſic. reſinæ frictæ — VI. butyri exſalati unciaſ VI. ceræ un-

cias sex, nitri in puluerem subtilissimum redacti uncias sex, quæ supra nota-
 ra sunt lento igni in caccabo fictili soluuntur, quæ cum fuerint soluta super-
 posito carbonibus caccabo, paulatim nitrum quod in puluerem redactum
 fuerit supermittitur & agitabitur. obseruandum sanè ne feruorem grādem
 ducat aut bulliat, ac totū superfundatur & pereat, quod si ualidius hoc me-
 dicamentū facere uolueris supradictis speciebus admiscebis, resinæ terebin-
 thinæ uncias quatuor, galbani uncias III. soluendum galbanum manibus
 calidis, sicut solet cera molliri, & in supra dictis speciebus mittendum cum
 fuerint solutæ atq; permixtæ. tum demum omnia diu agitabis, ut medica-
 mentum sicut cerotum subtilissimum fiat, quo postea uelut emplastro ad
Dia pisselæu supra dictas causas potenter uteris. Compositio dia pisselæu ad ner-
 uos rigentes & offensos placandos, & ad uiscera mollienda, conficitur sic. pi-
 cis liquidæ pondo II. ceræ pondo I. pulueris scenigræci uncias tres. pulueris
 cymini uncias tres, bacæ lauri pulueris uncias tres, salis sicci triti uncias tres.
 pix liquida remittetur & colabitur, addita deinde cera lento igne soluetur.
 sic omnia quæ pulueris sunt mixta mittentur & coagitabuntur & coquētur.
 quo medicamine refrigerato uti conueniet pro malagmate uel emplastro,
 ad ea quæ superscripta sunt.

AD PODAGRAM CALIDAM ET FRIGIDAM ET
 chiragram, remedia physica & rationabilia di-
 uersa de experimentis.

CAPVT

XXXVI.

PODAGRAM lenit cæsyum cum lacte mulieris & cum cerus-
 sa adpositum. fimus quoq; bubulus recens calidus, & pulmo-
 nes pecudis calidi recentes, & fel arietis cum seuo suo, & fimus
 gallinarum recens adpositus plurimum iuuat, nec nō & codex
 aphyricanæ cum sua carne combustæ cinisq; earum ex uino inlitus mede-
 tur. Cerotum aduersum pedum dolores hoc modo facies. olei pondo
 II. medullæ ceruinæ uncias sex, resinæ frixæ uncias sex, butyri uncia unam,
 hæc pariter in caccabo soluuntur & colantur. postea adijcies lini seminis
 heminam, scenigræci heminam, quæ ita pariter concoques ut spissum sit.
 deinde colabis & de ipso colato ita dēsum temperabis, donec emplastrum
 facias. *Paregoricum* Remedium paregoricum, ad podagram sic. cupressi bac-
 cas uirides quot uolueris decoque ex aqua marina donec molles fiant.
 deinde contunde in pila, & subinde aquam adsparge, & manibus subige ut
 tanquam malagma sit, inde inter initia doloris impone, statim mitigabi-
 tur dolor.

Malagma efficacissimū ad podagrā sic. carnis agninę P. VI. caprinę. P. VI
 bubulæ

bubulæ masculinæ pondo sex, picis liquidæ p. v. uel etiam vi. nitri p. viii. baccarum iuniperi pondo sex, ceræ p. decem, hæc omnia concerpe, contunde, coque: & cum liquidum fuerit medicamen, adijce cæpam & subinde permisce, & deinde galbanum mitte quantum æstimaueris sufficere posse & subinde agita. quæ cum bene liquefacta & commixta fuerint adijcies sulphur & nitrum & baccas lauri contusas, deinde cum bene permixtum & concorporatum uideris medicamen, ab igne remouebis, & mittes in pilam ligneam, atque illic tam diu battues, donec sit subactissimum, & cum ex eo malagma facere uolueris, oleo manus perunges, & ita inductum linteo denso uel phœnicio pedibus adpones.

Malagma siue acopum ad podagram efficacissimum quod mense *Acopum podagricum* Augusto fieri debet, resinæ frictæ pondo tria, ceræ p. vi. olei ueteris p. octo galbani uncias quatuor, opij uncias quatuor, opopanacis uncias quatuor, æruginis uncias sex, guttæ ammoniacæ uncias quatuor, adipis leoninæ uncias quatuor, adipis leopardinæ uncias quatuor, adipis taxoninæ uncias iii. adipis anserinæ uncias tres, seui taurini p. i. radicis maluæ erraticæ uncias iii. radicis cicutæ uncias quatuor, radicis ibisci uncias quatuor, radicis cucumeris agrestis quem sicyon agrion dicunt, uncias quatuor, radicis cucurbitæ domesticæ uncias quatuor. infundes radices omnes supra scriptas in aquâ luna duodecima, excoques lunæ quindecima, ita ut ad tertias excoquas, & de excoctis succi expressi pondo duo uel duos sextarios facies. opopanacem & opium infundes in uinum, guttam uero amoniacam & galbanum tûdes, & deinde simul omnia permixta lento igne decoques ac facies quasi cerotum, & uteris hoc modo ut inlinas linteum delicatissimum quod sine ruga amplectatur pedem. deinde fasciola leuiter inuolues, ad hoc tâtum ne cum pedes in lecto moueris linteolum replicetur, & medicamen inlitum decidat. nam si arctius strinxeris nerui offendentur. hoc ergo medicamen & in acentu placat dolores, & in declinatione confirmat sanitatem.

Herbæ uerbasci quæ minoribus folijs est summitates teneræ ac folia trita inposita intra paucas horas adeo sedabunt podagræ molestiam, ut qui usus fuerit etiam ambulare possit.

Incipientem podagram discutiet betarum exustarum cinis leuissimus admixto sanguine bubulo subactus & inpositus.

Vettonica cum aqua ad tertias decocta ac potui data, ipsaque cum decoxerit trita atque adposita podagræ plurimum medetur.

Herba senecio quæ in tegulis nascitur, cum sale trita uice malagmatis inposita, podagricis prodest. Malagma potentissimum ad podagram, ad fracturas, ad tumores, ad cõdilomata, etiam ad renium dolorem, si illic imponatur, quod fieri oportet speciebus infra scriptis sic. asphalti p. unum, ceræ pondo unum, resinæ colophonæ p. unum, picis brutiæ p. unum, chalcitidis p. i. spumæ argenti fescunciam, cerussæ fescunciam, aluminis ro-

tundi fescunciam, aluminis scissi fescunciam, misyos fescunciam, gallæ fescunciam, opij seminis fescunciam, opopanacis fescunciam, aloes fescunciã, myrræ fescunciam, turis masculini fescunciam, herbæ mandragoræ — i s. aceti quod sufficiat. quæ tundenda fuerint tundes & cernes, quæ liquefaciēda ad ignem resolues, & colata in unum permiscebis, & leui uapore ignis tenuiter decoques, & aceto paulatim cōsperges. deinde facies trochiscos qui habeant singuli — binas, quos cum usus exegerit leui igne resolues & sic pedibus malagmatis more impones. Remediū præsentaneū ad podagrā & neruorū & lateris & renium & lumborum dolores, & ad strumas, & ad parotidas, & paniculas sic. pumicem marinum, baccas lauri, æruginem, æquo pōdere contundes & teres cum pipere & sale, quantū æstimaris posse sufficere, adijcies & picis duræ, & olei, & mellis aliquantum, & simul omnia usq; ad spissitudinem decoques, & colata cum oleo syriaco subiges, & pro malagmate cum opus fuerit uteris.

*Mithridatica
ad podagram*

Compositio mithridatica ad podagram & neruorum dolores & contractiones sic. ceræ unciam unam, medullæ ceruinæ drachmam i. adipis ursinæ drachmam i. cinnami drachmam i. piperis nigri drachmam i. myrræ drachmam i. rosæ aridæ drachmam i. iris pistæ drachmam i. adipis anserinæ drachmam i. adipis gallinacæ drachmam i. ammoniaci drachmam i. cassiæ rufæ drachmam i. turis masculi drachmam i. guttæ ammoniaci drachmam i. herbæ monœci drachmam i. rutæ siluaticæ drachmam i. peucedani drachmam i. aphronitri drach. i. croci drachmam i. turis pollinis drachmam i. staphis agriæ drach. i. castorei drach. i. nucis amaræ drach. i. cuateri drach. i. resinæ terebinthinæ drachmā i. cæsypi drachmam unam. quæ tundenda erunt tundes & cribrabis. quæ remittenda erunt lento igne liquefacies & colata miscebis, & emplastri more cum opus erit uteris. Fomentum ad podagram sic. fabæ nigrae integræ sextarium moles & in farinam rediges cum corticibus suis, de lapide sarcophago uncia. i. tundes & cribrabis, & ex aqua tepida permiscebis atq; in pannū inductum impones pedibus & alligabis.

Remedium ad podagram quo pro acopo utendum est sic. seui hircini selibram, ceræ selibram, picis selibram, turis masculi uncias iii. adipis ursinæ — iii. olei ueteris uncias tres, olei irini unc. iii. salis ammoniaci — iii. axungiae ueteris selibram, medullæ ceruinæ — iii. medullæ taurinæ — iii. adipis anserinæ — iii. lenticulæ supra aquam natæ — iii. aceti s. ii. hæc omnia diligenter lento igne liquefacta & colata recondes, & cum opus fuerit uteris.

Ad podagram & neruorum dolores & parotidas & mammarum duritiem, quam & mulieres & uiri pati solent, remedium sic. picis hibericæ p. i. salis heminam, scenigræci farinæ heminam, iris — iii. ceræ selibram. picem prius coques ut remittatur. deinde singulas res adijcies & coques, ac postmodum colabis & tanquam malagmate cum opus fuerit uteris.

Potio ad podagram & neruorum dolores quam pridie non cœnanti per

per duos cōtinuos mēses ieiuno ad nucis auellanae magnitudinē ex duobus cyathis aquae calidae dabis, componitur sic. petroselinī drachm. ii. centaurei drachm. ii. marrubij drach. i. scordij drach. i. tundes haec & cribrabis & in puluerem tenuissimum redacta despumato melle colliges, ut spissum sit medicamentum & recondes.

Ad podagram subitum & facile remedium sic. alumen, acetum, lotium humanum uetus, æquis mensuris permisce atq; adde ceræ p. i. opij — i. lactis canini unc. i. rosæ siccae unciam i. opium & lac & rosam teres in mortario, ceram uero liquefacies, & simul omnia permisce bis, atq; inde pedes inlines, & folia betæ aut lactucæ desuper alligabis

Ad podagrae subitum dolorem remedium sic. calcem denuo coques & teres, adijciesq; celsypum & rosam tritam, et de permixtis pedes perungues.

Phlomi uncias tres, rumicis uncias tres, ibisci uncias tres, cyclaminis uncias tres, myrræ tunsa unc. i. phlommum moles, & dices quamdiu moles, summum cælum, ima terra, medium medicamentum, deinde simul omnia cocta colabis & ex his pedes cum opus fuerit perfricabis.

Ad podagram remedium de experimento sic. spermaticæ drachmas quatuor, lini seminis drach. quatuor, erucæ seminis drach. quatuor, schoeni drac. ii. castorei drac. ii. myrræ drach. ii. nardi spicæ drachmas ii. gummis æthiopici drachm. ii. salis drach. ii. piperis longi drach. unam, nucleorum pineorum drach. viii. satureiæ drach. nouem. haec omnia tunsa cribrata & in puluerem tenuissimum redacta, tritaq; in unum permiscebis, & ex eo drachmam unam ad diem ieiuno in potione ex uini cyatho temperata dabis.

Sambuci folia cum primum procedunt ad libram colliges & teres, plantaginis quoque radicem ad libram colliges & contundes, & axungia ueteris libram purgabis & contundes, & postea simul omnia subiges, atq; inde pedes inlines, & caulis folium superpones, confestim præsens remedium ad sedandam podagram experiere. Fimur ciconiarum sed de nido ipso dum ciconiæ pullos habent sumes, & cum axungia uetustissima permiscebis & conteres, atque emplastri modo pedibus adpones, efficaciter podagram sanabis.

Ad podagram & ad omnes pedum uel manuum & aliorum membrorum dolores ex perfrictione releuandos, bene facit hoc remedium sic. fœnograci s. i. lini seminis s. i. ibisci contusas radices quinq; hæc ante diem infundes in aquæ s. ix. deinde post diem decoques usq; ad tertias, postea colabis & succum omnem colliges atq; adijcies ei olei p. ix. & succi laurini id est, de folijs uel de baccis teneris lauri expressi s. i. deinde iterato decoques pariter, quousq; omnis succus supra scriptus consumatur, & olei tantummodo summa residat, quod iterato colatur, & additur in eo oleo quod superfuerit laricis — ix. terebinthinæ uncia iii. balsami — ii. ita ut prius hæc in uaso duplici ad ignem lentissimum resoluantur, & sic permisceantur & diutissime coagitentur, atq; in usus supra scriptos necessarios ad perfricandum reseruentur.

Ad primos podagrae impetus molliendos. Ariariæ herbæ

partes duas contundes, & butyri unam partem permiscebis, & conteres atque ita pro unguento uel emplastro uteris. Vlmi cortex contusus diutissime & cum aqua marina usque adeo subactus ut malagmati similis sit, pro emplastro adpositus, sedat podagræ dolores.

Viuo lepori pes amputatus & alligatus ad podagram, uel eius pedis partibus quæ dolebunt, plurimum prodest. Vituli marini aut quod melius est hyænæ pelle facta calciamenta si quis in cotidiano usu habuerit, efficaciter podagræ morbo carebit.

Pueri in pubis detonsi super pedes dolentis capilli, atque illic aliquandiu compositi, compescunt dolorem. probatum remedium est felle caprino non manu sed pinna pedes perunctos confestim dolore releuari.

Feniculi farina ex hydromelite decocta & inposita chiragræ medetur.

Podagrā ut sanare difficile est, sic incipienti inter initia occurrere promptum est. nam inter initia eius cum dolores asperrimi sunt, si quis uena aduersa in brachio pungatur nō modo præsentī dolore releuabitur, sed etiam in posterum perpetuo liberabitur.

Vtiliter in dolore perunguntur pedes oleo in quo diu decocta sint intestina ranarum. ranæ quoque rubetæ exustæ cinis, cum sambuci coliculis teneris tritis, & seuo hircino uetere permixto & decocto pariterque imposito prodest. Folia cupressi contrita, cum panis mollis partibus duabus & axungia uetere subacta, medentur doloribus podagræ.

Semen genestæ tunsum & cum axungia subactum doloribus geniculorum potenter adhibetur. Mustelæ uiuæ combustæ cinis, cum oleo rosaceo & aceto pinna inlitus, podagricis prodest.

Hedera contrita & cum oriza ac melle decocta atque in unum pexmixta & denuo trita podagræ & chiragræ & neruorum offensionibus medetur inposita. Vrtica trita cum sanguine miluino aut palumborum permixta, atque ex eo pedes inliti efficaciter sanantur. Mirificum podagræ remedium nec impendio sumptuosum sic. cupressi pilulæ duodecim, pastinacæ quam minime totidem decoquuntur cum turis tunsis uncis tribus, cum olei sextario & aquæ hemina & axungia ueteris uncis vi. & ceræ tantundem, quæ inspissata & conglutinata panno inlita pedibus adponuntur.

Podagra calida

Ad podagram cum feruore & tumore rubicundo quam calidam uocant, hæc faciunt primis diebus adhibita. herba urceolaris per se, & caseus mollis recens per se impositus, postea herba cui salis pusillum admiscere oportebit. Item bene facit apium uiride per se uel cum polenta adpositum. Nec minus utilis est portulaca atque plantago. spongia quoque rhodia uel aphricana mollis ex aqua frigida adposita iuuat. lanam etiam succidam rosæ & uino infectam poni conuenit. subinde autem hæc omnia mutari oportet priusquam calefiant.

Prodest & lomentum fabæ molitæ cum suis ualgulis factum, aceto ac melle

ac melle dilutum atque ita impositum: educit enim sanguinem, & dolorem leuat.

Belle faciunt & mala citrea quam maxima quinque cocta ex acetati sextarijs tribus, donec madida fiant: quibus tritis adiicitur aluminis fissi uncia una, myrræ uncia una, atque ita malagmatis more feruenti podagræ imponuntur.

Benefacit & aloë aceto diluta & per pinnulam pedibus inducta. opium quoque lacte muliebri dilutum & similiter inlitum iuuat.

Mirifice hoc cataplasma podagræ cuilibet superpositum medetur, tollit enim triduo dolorem, lomenti more compositum sic. feniculi seminis cyathi duo, musci de stagno cyathi duo, polentæ tenuis cyathi duo, commiscantur hæc in unum contusa trita atque mollita. deinde consparguntur aqua pluuiali, & ita temperantur ne durum sit medicamentum, neue sit aquatum nimis. quod impositum protinus leuat, id est intra triduum tollit dolorem. constat autem eum qui hoc medicamine ter in mense inter denos dies usus fuerit, in nocte non laboraturum podagræ dolore.

Ad frigidam podagram quæ sine tumore est, conficitur cataplasma sic. ciceris nigri moliti sextarius coquitur ex aqua & diligenter teritur, cui adiicitur axungiaë pauxillum, & dum calet medicamentum pedibus inponitur.

Fœnogræci seminis & hordei farinæ binos sextarios cribratos in unum miscebis, & decoques ex aqua, atque addes olei quod sufficiat, ac subinde calidum cataplasma pedibus adpones. bene facit & ibisci radix ex aqua mulsa cocta & imposita. sambucum quoque cum axungia, & brassyicæ cinis cum axungia inpositus plurimum iuuat. ubi autem impetus cessauerit, & in hoc & in priore genere podagræ, calida aqua marina diu fouendi sunt pedes: uel si hæc non erit, aqua pura feruenti, sale adiecto foueantur. post hoc malagmate uti oportet quod ad parotidas scriptum est: tollit enim cito reliquias podagræ per sudores, & in futurum confirmat nervos nec patitur facile uitiari.

Ad utram libet podagram remedium sic. Torpedinem uiuam ni-

Torpedo uiua

gram cum admonuerit dolor, subiici pedibus oportet in litore non sicco, sed quod adluit mare, & tam diu premi donec sentiatur torpor per totum pedem & tibiam usque ad genua. hoc & in præsentem tollit dolorem & in futurum remediat. hoc modo Anteros Cæsaris libertus supra fidem remediatus est.

Anteros Cæsaris libertus

Malagma Narcissianum ad utramque podagram egregium. cera pondo ii. resinæ pondo v. olei ueteris pondo v s. olei syriaci pondo is. aphronitri in pastillis pondo i. cardamomi puri pondo unum, iris illyricæ pondo unum, piculæ pondo i. agarici pondo i. fœnogræci pondo i. centaurei pondo i. apollinaris pondo i. alterci p. i. coques liquanda, quæ sunt tundenda in puluerem redacta miscebis, atque ex his pastillos facies & in capsula noua repones, quibus diebus uiginti iugiter uteris.

Malagma quod & ad podagram & ad omnem collectionem bene facit accipit hæc, ammoniaci uncias v. galbani unc. ii. picis duræ pondo v. resinæ

trecibinthina p. ii. olei ueteris p. is. axungia uetusta p. iii. cera p. v. sulphuris uiui pondo v. hæc omnia decoques in patella fictili uel caccabo ampliore. sulphur tamen & ammoniacum extra teres & sic inmiscbis cum decoquere cœperis, sed agitabis instanter, ne subsidant in fundo quæ in puluerem redacta mittuntur.

Hygia con-
fectio

Confectio medicaminis quod appellatur hygia, facit ad chiragricos, ad arthritim, ad ilij dolorem, ad uetris molestias, ad neruorum contractionem, & ad omnes dolores qui sunt in corpore, conficitur xii. kalen, Iul. nō interest quo die, uel luna uel malina, dummodo supra scriptus dies obseruetur, quo medicamen fiat sic. olei p. xxv, sed optimi, uini optimi pondo xxv. quantum bonum fuerit uinum, tantum melius erit medicamentum. serpylli campestris fasciculos x. tam grandes quàm manus uiri recipere potest, sed supra scripta die collegi debet serpyllum, ut statim recens cum supradictis liquoribus coquatur, quod oportet tam diu coqui quo usq; ad olei mensuram liquor omnis ueniat. cum refrigerit colatur diligenter, & ubi nitidum fuerit, addes resinæ pityinæ pondo tria, opopanacis libram semis, galbani libram semis, ceræ rufæ libram semis, styracis librā, opobalsami — vi. hæc omnia confundes in isto oleo. styracem sanè pones in balneo & ibi solues atq; in mortario teres, & remittes omnia in uas æreum, ibiq; pones ad focum species supra scriptas, quæ tã diu coquantur quam diu soluantur bene. deinde de resina puluerem facias & asperges medicamini dū adhuc coquitur, quo malagmatis loco cum opus fuerit uteris.

Cerorum ad chiragram & parotidas & tumores diuersos & fistulas & furunculos. accipit hæc cerussæ p. i. ammoniaci p. i. olei pondo unum, cerussa terenda in mortario diligentissime. deinde oleum paulatim supermittendum, & cum simul trita fuerint omnia, mittenda in caccabum uel trullam ut ferucant, & dum coquuntur sine intermissione agitanda. sed cum densum esse cœperit medicamē ad speciem ceroti, tum ammoniacum tritum diligenter supermittendum, coquendaq; simul omnia horis sex, lento igne ne adurantur, & sine cessatione dum coquuntur agitanda, cum uideris omnia bene mixta, defunde in aquam frigidam, & manibus subige uel perfrica & sic repone, & cum usus exegerit alutæ inline, & sic adpone locis necessarijs.

Remedium ad podagrā uel maxime ad arthritim sic. aceti optimi quantum uolueris, quod melius erit si ex uino styptico fuerit, telas aranearū quæ in cupresso inueniuntur, buxi summitates tenerrimas. hæc in olla noua coquenda sunt diutissime, ex quo aceto posca temperada paulo acrior quàm ad bibendū, ex qua posca uel calefacta uel frigida prout causa postulauerit lauanda membra hoc est arthra uel iuncturæ quæ dolent, & deorsum id est cū humeros uel cubita laueris ad manus summas uel ad pedes summos destringendum deducendumq; medicamen. postea uero q̃ hac posca laueris membra quæ lauari necesse est, adpones herbam quæ in aquæ iugis decursu nascitur quam Latine berulam, Græce cardaminem uocant. hæc diligenter

Aranearū te-
la ex cupresso

Berula,
Cardamine

diligenter purgatur, & teneritudo eius tunditur, & ita uel tepida uel frigida prout salubrius est, dolenti in modum cataplasmatidis adponitur, & die bis aut ter uel quotiens siccarī cōperit mutāda erit. quā si ruborem fecerit, tunc magis profuisse intelligetur. adhibendum dehinc parygrum cerotum in/ *Parygrum cé*
fra scriptum sic. cerussæ, spumæ argenti, ceræ punicæ, olei rosei, olei mollis, *rotum*
lacrymas ouorum. horum omnium pondera quæ placuerit miscebis, mo-
dus enim non est definitus. cera primum in oleo molli ferueat tam diu do-
nec stringatur, postea puluerem supra scriptarum specierum super addes.
deinde oleum roseum uel lacrymas ouorum admiscebis, atque ita bene agi-
tata & mixta omnia subcoquantur igni, quod medicamen repositum cum
neceffe erit in linteo inlitum membris dolentibus adponetur.

Farinæ triticeæ s. unum, amyli uncias septem, ceræ uncias septem, olei
rosacei æstate, hyeme autem olei communis s. i. Italicum. sanè ut passio i-
psa uel calidius uel frigidius medicamentum poscit fieri, ita facias. farinam
ante diem infusam in aqua s. Italicum concoques admodum glutis. po-
stea amyllum separatim tritum in mortario & cerā remissam in oleo super-
mittes, & simul omnia diligenter teres, & cum opus fuerit adpones in linteo
podagræ cuilibet. Galbani semunciam, opopanacis uncias duas, casto-
rei uncias ii. ceræ p. ii. olei laurini uncias ii. olei cōmunis p. i. olei ueteris ran-
cidi p. i. aphronitri candidi pilulas duodecim, medullæ ceruinæ pondo unū,
butyri p. i. clauos caligares de sterculinio collectos de dextra caliga viii.
de sinistra septē, in singulis linteolis alligato, sic in æneum mitte. deinde ita
cum supra scriptis decoque, ut emplastrum densum facias, pedibus cum uo-
lueris adponendum. opopanacem sanè cum liquaueris, galbanū postea li-
quabis. dehinc omnia reliqua cum coxeris colabis, & sic de permixtis omni-
bus emplastrum facies, miraberis remedium podagræ quia palmare est.

Ad impetum podagræ remedium quod Artemisius Dianio osten-
dit sic. croci c. arios duos, pulueris asiani id est, de lapide magnesio
qui in uenalibus difficile inuenitur unciam unam: sed si hic non sit pro pul-
uere aphronitri — i. mittes & ouorum quatuor lacrymam, non medullam.
hæc trita & mixta componuntur in modum ceroti quo superlinuntur pedes
de pinnula. Farinam de meliloto in lotio humano & axungia uetere
concoque, eamq; panno inline, & mox ubi dolor auspicabitur pedibus im-
pone, pro certo statim eum mulcebit hoc remedium. Axungia p. tria,
resinæ terebinthine p. i. picis liquidæ p. i. ceræ cōmunis p. i. sulphuris uiui p. i.
rutæ uiridis s. iii. schœni — ii. bdelle recentis — ii. cum omnia remittenda re-
miseris, & cætera miscueris, nouissime sulfur tunsum adijcies, & omnia iuxta
ignem exagitata miscebis. hæc cōpositio præsidio seruata quamuis acré im-
petum podagræ orientis extinguit. Olei cyprini modium in æneū cōij-
cies, cumq; primū feruebit mittes in illud uulpē masculū uiuū, & tam diu co-
ques donec corpus eius furculo facillime transforetur, tunc oleū percolabis
& adijcies

*Lapis Medius**Cuculus
herba*

& adijcies in id samfuci, saliuſce, cyperi, cardamomi, ſingularū rerū ſelibras, euforbiꝝ — III. adarces p. i. reſinæ p. iii. ceræ ponticæ p. ii. hoc cerotum mire podagram lenit. Vermiculos terreſtres in aceto per noctē manere cura- bis, ut ſe omni ſorde purgent, mane eos ſiccabis, & ex his — ix. in librā axū- giæ mittes & diutiſſime conteres ut unum corpus efficias, & pro ceroto ute- ris ad ſedandos pedū quālibet moleſtos dolores. Medius lapis lacte mu- liebri dilutus, & pellicula lupina conligatus portatusq; & in præſenti & dein- ceps in futurum tempus podagram certiſſime ſubmouebit. Columbinæ pinnæ maxime primū naſcentes uſtæ cum urtica atq; inpoſitę podagræ do- lores leuant. Terreſtres lumbrici ad meſuram acetabuli in mellis cotyla contriti & inpoſiti pedibus qui prius oleo roſaceo uncti fuerint, ac tertio die ſoluti, & ſtatim ruruſum inpoſiti, & conſeſtim dolorē leniunt & in poſterum tollunt. Vulpem ex aqua coquito donec molleſcat, & ex aqua percolata pedes adſidue foueto, quo factō doloribus facile careri hoc remedio quidā frequenter experti ſunt. Lenticula quæ in aqua naſcitur quā tenerrima contuſa, & antequam cubitū eat ei qui dolet pedes inpoſita, deinde interpo- ſito tempore ſublata, & herba cuculus trita in reliquam partē noctis inpoſi- ta, mire dolores podagræ ſedat. Farina frumētī ex aceto coctā, dolorem podagræ ſtatim ſedat inpoſita, ſed lenius medicamē erit adiecto melle nō multo. Pampini uitium triti & inpoſiti tumorem pedum mirabiliter ex- ſiccant. cinis quoq; uitium cum axungia uetere ſubactus & inpoſitus idem præſtat. nec non & ad hoc ſal ammoniacus cum pari meſura picis & ceræ coctus imponitur. Plantago cum axungia ſubacta & inpoſita lenit pe- dum dolores. limus quoq; aquaticus cum oleo ſubactus plurimū prodeſt. Adeps uſina cum ſeuo taurino & cera pari pondere decoquantur, eoq; ceroto podagra contacta lenitur. nec non & radix cucumeris erratici ex ace- to coctā & podagræ inpoſita ſuccurrit. Potio quæ ſi anno integro fuerit potata, podagra liberat laborantes, componitur ſic. chamedryos p. i. cētāu- rei uncias tres, ariſtolochiæ rotundæ uncias tres, ſtechedos uncias tres, agarici — i. cyperi feminis — iii ſ. aloes — iii ſ. hæc pondera ſingularū rerū tunſa & cribrata adpendi oportet, & mellis atticī libras vi. cōprehendi. Su- mitur aut hæc potio à ieiuno & maxime digeſto, meſura eius eſt argētei ſcri- puli pondus, bibitur ex trib. cyath. aquæ calidæ, & ſi non continuati dies fue- rint in accipienda potione, anni tamen ſpatiū in dierū numero ſuppleatur. Fel apri cū ſeuo quolibet poſitum, optime placat podagram in præſens. Carmen idioticum quod lenire podagrā dicitur ſic. In manus tuas exſpues antequā à lecto terram mane contingas, & à ſummis talis & plantis uſq; ad ſummos digitos, manus duces & dices. fuge fuge podagra, & omnis neruo- rū dolor de pedibus meis & omnib. membris meis: aut ſi alij præcantas, di- ces illius quē peperit illa. uenenū ueneno uincitur, ſaliua ieiuna uinci nō po- teſt. ter dices hæc, & ad ſingulas plantas tuas uel illius cui medebere ſpues.

Remedium

Remedium ad podagram sic. lanæ succidæ non lotæ p. i. uini ueteris uel amminei s. ii. olei omphacini s. i. aphronitri communis p. i. lanam infundes in uinum per triduum, dehinc exprimes lanam uehemēter, & admiscebis uino quod expreſſeris aphronitrum tritum, addes & oleum, & sic miscebis omnia, & in uas uitreum mittes, & ſeruabis. Cum autem opus fuerit medicamen, panem infundes in uinum uetus uel ammineum, qui cum bene molitus fuerit exprimendus erit, & terendus in mortario, ac dū teritur ſupermittendum medicamentū quod in ampulla eſt, ita ut ad denſitatē cataplaſmatis redigatur, addenda & olei roſei coclearia duo. ſic inducendū medicamentum in linteo & ad ponendum locis dolentibus. ſuperpoſito uero linteo, ſalubre eſſe auctor remediū huius adfirmat, ſi uel ipſa lana quæ expreſſa eſt, uel alia ſuccida ſupra cataplaſma hoc ponatur, & leuiter obligetur. Confectio emplaſtri quod rex Ptolemæus inueniſſe dicitur, accipit hæc, ſeui tau- Ptolemæi re-
gis emplaſtrū
rini remiſſi colatiq; atq; in paſtillos coacti p. v. reſinæ frixæ p. v. medullæ ceruinæ — vi. ſucci mentæ — ii. ſucci mētaſtri — ii. ſucci ſcēniculi — ii. ſucci marubij — ii. ſucci hyoſcyamī — ii. ſucci plātaginis maioris — ii. ſucci lapathi — ii. ſpecularis cocti & quam minutiffime triti p. i. quibus in ordinem præparatis, ſeuum & medulla lento igni in uaſculo æneo remittentur. tum reſina cōminuta atq; trita ſenſim in ſeuum ſupermittetur, ut ſimul liquefacta permiscere ſe poſſint. deinde in mortariū marmoreum diligēter colata mutabuntur quæ adhuc tepentia diligentiffime conterentur. quæ cum denſari cœperint, dum adhuc calida erunt, ita ut calor ſuſtineri manibus poſſit, ſuccos ſupraſcriptarum herbarum ſuperfundes, & iterum diligētiſſime teres & priuſquam penitus deſinat calor, præparatū de ſpeculari puluerem mittes. Itaq; omnia ſimul mixta, & diutiſſime trita atq; ad ſummā leuitatē redacta, in uitreo uaſculo reponētur. hoc emplaſtrū utile his rebus ad podagrā, & neruorū dolores, cōtractioneſq; ad luxa uel fracta, ad puſtulas oēs, ad duricies omnes præcipue ad māmārū uitia, ad carcinomata, ad glāduſas, ad uulnera omnia quolibet modo inpreſſa, uel uetuſta uel recentia, ad lumborum & iliū dolorem, ad ſcapularū dolorē, ad phthiſicos, ita ut emplaſtrū hoc inducant, & caldam aquā muſſam bibant. ad dentium dolorem, ad gingiuarū carcinomata, ad capitis & oculorum dolores, ita ut emplaſtrum dolentibus oculis ſuperponatur. ad membrorum dolores contuſioneſq; ad omnia omnino, præcipue ad podagram & ad neruorum offenſiones placādas res ſaluberima eſt. Descriptio acopi quod diaciſſu dicitur accipit hæc. baccas lauri Acopum diaciſſu
uirides c. cupreſſi c. ix. herbæ ſabinæ p. i. roris marini p. i. ſcēnigræci s. i. hæc omnia diligētiſſime tunſa atq; trita infundes in aquæ pluuiaris s. iii. & olei p. ix. atq; illic triduo conmaceranda eſſe patieris. tū lento ne adurantur igni tam diu coquentur, quouſq; meſſura aquæ quæ miſſa fuerit excoquatur, tum omnia colabuntur, atq; his adijciuntur hedere cōmunis ſiccæ — iii. diligenter tunſæ cribratæq; , nec non & reſinæ aſtloſæ p. iii. ceræ pondo ii. permixtis

Phlomis, her/
mu rabdos

permixtis omnibus atq; igne liquefactis medicamētum paratum in uitreo doliolo reponetur, ex quo si quæ doluerint corporis partes perunctæ & con-
fricatæ sanitati cito restituentur, mulieribus etiam cum cessauerint tempora,
si aut ad lumbos, aut ad inum uentrem ponatur, menstrua statim prouo-
cabuntur, nec non & calculos mouet, si ex eo ilium aut uenter imus fricetur,
podagræ quoq; prodest, si uel mane uel nocte pedes ex hoc medicamine
perfricentur. Descriptio ceroti siue emplastri podagræ & articulis & ner-
uis & multis rebus infra scriptis satis utilis sic. seui taurini P. III. resinæ frixæ
P. II. specularis exusti P. II. ceræ ponticæ P. II. olei mollis P. IS. succi marrubij
— II. succi plantaginis — II. succi uerbenæ — II. succi mentæ — II. succi sym-
phoniæ uncias duas, succi phlomi — II. quæ herba longa & lata & mollia
& lanosa folia habet & thyrsus longum lanosum facit quæ græce dicitur
hermu rabdos. seuum uel cera uel resina separatim lentissimo igne soluun-
tur colanturq; & in caccabo postea cum supra scriptis speciebus miscentur,
deinde simul decoquuntur, postea additur oleum & iterum modicum fer-
uorem ducit. deinde remoto ab igni caccabo, mittitur puluis specularis exu-
sti & diutissime agitur. Tum medicamen adhuc pseudocalidum diffundi-
tur in mortarium, & illic diutissime manibus subigitur. atq; inde in pyxide
aut in doliolo uitreo reponitur, quod medicamentum ad omnes collectio-
nes & glandulas & parotidas & strumas, & ad omnes tumores, & ad
omnes pustulas, & ad omnia uulnera sananda potentissi-
mum est, nec non & ad stomachi & uiscerum uitia &
ad lateris & renium, & lumborum, & coxarum
dolores efficacissimū est. Neruis quoq;
placandis & luxaturis & fracturis
solidandis utilissi-
mum est.

Quod natum Phœbus docuit, quod Chiron Achillem,
 Quod didicere olim Podalirius atq; Machaon
 A genitore suo, qui quondam uersus in anguem,
 Templa Palatinæ subiit sublimia Romæ.
 Quod Cœus docuit senior, quodq; Abdera suasisit.
 Quod logos aut methodos simplexq; empirica pangit,
 Hoc liber iste tenet, diuerso è dogmate sumptum.
 Namq; salutiferas disponit pagina curas.
 Istic repperies per nomina, percq; medelas,
 Descriptas species & pondera mensurarum
 Congrua, quæ sapiens sumes moderamine certo.
 Ne fallare uide, neu quæ sunt parta saluti,
 Vertat in exitium non solers cura medentis.
 Sume igitur medicos pro tempore, proq; labore,
 Aetatisq; habitu, summa ratione paratos.
 Gramine seu malis ægro præstare medelam,
 Carmine seu potius, namq; est res certa salutis
 Carmen, ab occultis tribuens miracula uerbis.
 Quæ curis hominum physicorum inuenta pararint,
 Quæq; suis natura bonis terraq; mariq;
 Edidit illa suis alitrix simul atq; creatrix
 Fœtibus omnigenis quos parturit, ergo salubres
 Suggestit impensas ponto & tellure creatas,
 Angue, fera, pecude, & fruge, alite, murice, pisce,
 Lacte, mero, pomis, lymphis, sale, melle, & oliuo,
 Succis, unguinibus, tædis, pice, sulfure, cera,
 Polline, farre, fabis, lino, scobe, uellere, cornu,
 Baccis, & balanis, lignis, carbone, fauilla.
 Floribus & uarijs herbis, holere atq; metallis,
 Sandice, & creta, psimmyto, pumice, gypso,
 Cadmia, chalciti, chalcantho, chalco & adusto,
 Calsitero molli, lepide cypria, atq; atramento.
 Prome etiam seu tunde prius seu contere gyro,
 Quod uiride hortus habet, uel quod carnaria siccum,
 Allia, serpyllumq; herbas, thymbra, & salubrem,
 Brasicasq; & raphanos, ac longis intyba fibris,
 Et mentam, & sinapi, coriandrum, prototomumq;
 Erucam, atq; apium, maluam, betamq; salubrem,
 Rutamq; & nasturcum, & amara absinthia misce,
 Pulegiumq; potens, necnon & lene cyminum.

Palmula nec desint Idumes, nec pruna Damasci.
 Quæ cum multiplici contriueris orbe terendo
 In patinis excocta dabis, aut grandibus ollis
 Verum adoperta coques, ne fumida iura saporem
 Corruptum reddant, quæ inox fastidiat æger.
 Adde & aromaticas species quas mittit Eous,
 Vel quæ iudaicis fragrant bene condita capsis,
 Tus, costum, folium, myrram, styracem, crocomagma,
 Aspalathum, gallam, elleborum, nigrumq; bitumen.
 Et nardum, & cassias, & amoma, & cinnama rara,
 Balsama, peucedanum, spicam, crocum, atq; bedellam
 Irim, castoreum, scillamq; opium, panaceam,
 Resinam, lepidum, euforbium, git, atq; pyretrum.
 Zingiber & calidum, mordax piper, & laser algens,
 Agaricumq; asarumq; potens, aloen, aconitum,
 Galbana, sandaracam, samfucum, pforicum, alumen,
 Acaciam, propolimq; & adarchen, cnicon, acanthum.
 Andrachnen, acoronq; opopanaca, pompholygemq;
 Cyperum, ladanum, sagapenonq; & tragacanthum,
 Scammoniam, cypen, malabathron, ammoniacon.
 Deniq; repperies istic quod lucis in ortu,
 Indus, Arabs, Seres, Persis diuesq; Sabæus,
 Vicino sub sole legunt, quod præbet Orontes,
 Eximium ignoto mittit quod Nilus ab ortu,
 Decerptum folijs, ramo, cute, cortice, uirga.
 Quodq; ab Idumæis uestum seplasia uendunt,
 Et quicquid confert medicis lalagea catapulus.
 Hæc quicunq; leges poteris discernere tecum,
 Agnoscenda magis siue exercenda rearis.
 Quisque tamen nostrum hoc studium dignabere, quæso
 Præstes iudicium purum, mentemq; benignam.
 Sic tua perpetuo uegetentur membra uigore,
 Et peragas placidam per multa decennia uitam.
 Sic non incuses ualidam placitâq; senectam.
 Nectibi sit medicis opus unquam, nec tibi casus,
 Aut morbus pariant ullum quandoq; dolorem:
 Sed procul à curis & sano corpore uiuas,
 Quotq; hic sunt uersus tot agant tua tempora Ianos.

INDEX TAM VOCVM QVAM RERV

quæ apud Marcellum obseruatione digna sunt uisa.

A

Bsinthiati confectiones	216
Ascalabota, stelliones	227
Aceti dia scilliu	149
Acetum mulsum	214
Acharistum antidotum	146
Achariston collyrium	73.54
Acme	190
Acopa ad articulos	235.238
Acopon ad confirmandos nervos	241
Acopon ad paralytim	170
Acopon ex nouem rebus	241
Acopon podagricum	243
Acopi dia cissu descriptio	252
Aegilopia	71
Africanæ mulieris medicæ peritia	204
Aizoon, sedum	217
Alopecijs curandis	45
Allij gallici usus	176
Aluum mollientia	210
Ambrosia medicamentum	162
Ambrosius Puteolanus	176
Amuleta superstitiosa	7
Amuletum ad uiam	100
Anatis uenter ad quid conducat	190
Andronicos, cancer	89
Anginæ seu synanches remedia	104.105
Anguillæ sanguis	208
Ani uitiorum remedia	219 & inde
Anodynon medicamentum	170
Anserum syluestrium linguæ	181
Anteros Caesaris libertus	247
Anthera compositio	89
Antheræ herbæ uis	90
Antidotum Philonianum	141
Antidotus Cosmiana	205
Antidotus diacolocynthidos	134
Antidotum Hadriani	149
Anuli superstitiosa scriptura	206
Aphthe	88
Apostemata inguinum quo curanda	226
Aquæ ferratæ in Tuscia, quæ appellantur uesticarie	175
Aquæ marinæ usus	22
Aqua lixiua ad quid conducat	117
Aqua mulsa	214
Aquæ uesticariæ	175
Aquifolij baccarum usus	217

Arancarum tela ex cupresso	248
Arete epithematium	148
Argematorum curatio	68
Argemonia, Græcis Sarcocolla	69
Aristolochiæ digitalis usus	171
Artemij dentifricium	97
Artemisia cinctus	179
Artemisius Dianio	249
Arotella seminis usus	205
Articuli perfricti aut fracti aut luxati cura	234
& 235	
Arteriarum remedia	98
Asclepiadæ defensio	24
Asclepiadæ arteriace	99
Asclepiadeus trochiscus	190
Asini iecoris usus	160
Asini renes	180
Asini splenis usus	166
Asparagi spongiæ usus	182
Atanasia antidotus	152
Attali regis medicamentum	158
Atiarie herbæ usus	246
Augusti medicamentum	55
Aurium doloribus curandis	74 & inde

B

Bacani usus	161
Balaustij utilitas	124.186
Barbaricum medicamen pro oculis	65
Barbaricum aliud	66
Berula, aliâs cardamine	249
Bestiolarum in lapidicinis Casilini nascentium usus	175
Betacei	198
Bilis morborum mater	19.20
Bilis deducendæ purgatorium	153
Bilem reprimentia	216
Bilis atræ curatio	135
Bisexticilis olla	108
Blattæ pellis utilitas	82
Blattariæ herbæ usus	123
Blutthagio herba	83
Britannicæ, herbæ usus	88.130.171
Bromus cymarum sinapis sale arcetur	150
Bucculare	66.163
Bugillonis radici usus	171
Bugillonis succi utilitas	63
Buphagos antidotus	206
Burdunculus est lingua bouis	45

INDEX

C			
C aballi	86	Cedria picis usus	169
Cacoethe & eius duritiæ	42	Centaureæ, quæ & fel terra dicitur descriptio	223
Cadiuis conuenientia	146	& usus	223
Caducus morbus unde moueatur	150	Centunculus gnaphalis	205
Cæcis uisum restituens collyrium	65	Cera sacra	111
Cepæ Asiaticæ conditorie usus	85.204	Ceratis, uiola marina	188
Cepæ Cypriæ usus	105	Cerui pulmonis usus	119
Cepariæ remedia	228	Cerebellū canis, herba	56
Calculi remedia	183.184.185	Chalasticum cerotum	172
Calculosorum remedium	175.176 & inde	Chamaeacte, ebulus est	48
Calliblepharium	59	Chamae cypri usus	205
Calliblepharion ex lygni sue fuligine	70	Chameled, restis oliuæ	212
Calliomarcus herba	121	Chimation oxyporium	146
Calix Pisinnus	178	Chiragræ remedia	246.248
Canabis succi usus	80	Choleram supprimentia	217
Canori marini usus	119	Cibos non continentibus remed.	135
Canthi quid Græcis	69	Cicatrices usturarum quomodo curentur	131
Caput	16	Cicharba	48
Capitis dolorum tam subitorum quàm diutiorū		Ciclamini herba usus	41.164
remedia	29. &c.	Ciconiarum simus ad quid proffit	245
Capitis dolori ex ustione aut frictione aut aliū		Cimicum fumus ad quid conducit	121
de orto medendo	31.32	Cimicis usus ex ouo sorbili	129
Capitis ulceribus manantibus sanandis	33	Cineracium collyrium	65
Capiti fracto	37	Cineris flos ad quid proffit	237
Capiti ex frigore dolenti	37	Clauis pedum curandis	235
Capitis ulcerationibus	37	Clauis caligares	249
Capitis reuma, purgatio, pituita, phlegma & ca		Coclearum usus	39.141.148.152
tharrus quomodo curentur	43	Cochlea germanica	105
Capillis fluentibus, nigrandis & incrispandis		Cochleæ salinarum ad quid conferant	109
46. & 47		Cœliacorum & torminosorum cura	186.192
Capparis spleni utilis	167	Coli remedia	202. & deinceps
Caprarum lactarium usus lienosis	166	Colicum præstantissimum remedium	204
Caprifici usus	87	Colice Bassi	205
Carbunculus	71	Colice compositio	208
Carcinomata	42	Colica suppositoria	209
Carcinomatum & cacoethes curatio	135	Collutiones	4.37
Carœni usus	185	Colocynthidis usus	211
Caricæ africanæ	115	Collyriorum uariarum confectiones	52. & deinceps
Carmen ad corcum	154	inceptus &	71
Cassia dupla pro cynamomo	151	Collyria metallica quando prosunt	52
Catantlepis	33	Collyrium Cosmi	54
Catapodium quid	113	Collyrium nigrum	55
Catapodij cathartici confectio	216	Componendi medicamina cura	15
Catelli lactantis splen quid conferat	167	Conditum ad calculum	185
Catuli lactentis usus	197	Conditum nephriticum	178
Caules haplofiles ad quid conducant	136	Conditum piperatum	166
Cautica compositio	103	Condylomatis articulorum curandis	234
Cauticum medicamen	104	Condylomatum ani remedia	219
Cautio in sanguine narium sistendo	84	Condylomatum inguinum remedia	225
		Constrictionis artuum remedium	124
		Contemptus	

IN MARCELLVM

Contemptus gloriae & pecuniae in medico requiritur	24	Diasmyrnes collyrium	73
Cordis doloribus curandis	154.155	Diasmyrnon euodes	63
Coronae & amuleta	35	Diasteaton	127
Corporis humani partes quatuor	16.19	Diateffaron oxyporium	147.159
Corrigij canini cinctura	201	Dictamni emplastri confectio	49
Corrigium caprinum	86	Digestioni parandae	146
Corui marini fellis utilitas	69	Dionysianum collyrium quod & Theodotion uocatur	64
Corydali seu alaudae usus in medicinis	201.207	Dionysianum oxyporium	145
Cosmi collyrium	53	Dioxus collyrium	63.73
Cosmi remedium ad anginam	102	Dispnæe remedia	156
Cosmiana pertice	140	Dodecatheon medicamentum	187
Cosmiana potio ad dolores internos	137	Dolor diutinus quomodo curetur	31
Coxarum dolori curando	171 & inde	Dysurie curatio	177
Crapule medicantia	156	Dysentericorum cura	190.191.197
Cretæ cimoliae usus	224	E	
Cribri portio	117	EBrietati medentia	31
Crocodili usus	174	EBuli radices & baccarum usus	165
Cruditatis stomachi cura	145	Eccausis stomachi	136
Cuateri usus	244	Elaterij uis	212
Cuculus herba	250	Elephantiasis curatio	130
Cucuma fistilis	149	Embamma	144
Cunilæ seu satureiæ usus	161.212	Embamma purgatorium	215
Cunicularis herbae usus	103	Emplastra ad dentium dolores	93
Cutiones, bestiolæ quæ multipedes & polypodes uocantur, ad quid conferant	75.76.109.226	Emplastra purgatoria	213
Cybium	97	Empiricæ medicinae utilitas & laus	23
Cydonite oxyporium	151	Epatis uitiorum remedia	156
Cydonitis confectio	197	Epatica catapotia	156
Cydoniorum oleum	ibidem	Epiphora dentium quomodo curanda	94
Cymbalitis herba quid possit	103	Epiphoris oculorum & lippitudinibus curandis	51.55.58
Cymæ ruborum ad quid conferant	39	Epiphoris uentris curandis	194
Cynicos spasmos	135	Equi lingua in medicinis	164
Cyperus iuncus	92	Equi salina	120
Cyzicena emplastra	79	Equi spuma ad quid conducatur	225
D		Erui usus	224
DEcamyri confectio	241	Escharæ quid, earumque remedia	50.63
Delacrymatorium collyrium	72	Eutychianus archiater	104
Democritus	140	Exanthematis curandis	130
Denarij & drachmæ conuersionis	25.26	Excaldare	178
Dentium doloribus & uitij curandis	91	Exemplum curationis ardentis febris	27
Dentifriciorum uaria genera	96	Exemplum curationis lachrymantium oculorum infelix	28
Dieta cibum non continentium	136	Extalis prominentis curatio	223
Dieta in stomacho soluto	139	F	
Dialepidos collyrium	72	FABæ Aegyptiacæ pulpa quid sit	78
Dialibanos collyrium	72.73	Faba humore inflata	118
Dialoes collyrium	63	Faciei maculis tollendis	130
Diamisys collyrium	72	Faucium remedia	98.105.109
Dia pisselen compositio	242	Febris ardentissima curatæ exemplum	27
Diapforicum collyrium	75	Febris	2 3

INDEX

Febris incendium & restinctio	27.28	Gummi acanthini usus	98.138
Febrifuge utilitas	122	Gummi Alexandrinum ad quid conferat	98
Feces uini ueteres ad quid conducant	192	H	
Fecula	III.129	Hæmorrhoidum remedia	219
Fermentum sulphuris	46	Harenula in cochleis inuenta usus	94
Ferri massula in absynthiato extincta usus	168	Halycis utilia	146
Ficatum lupi ad quid conferat	160	Harmatis collyrij confectio	63
Ficus Africana	61	Hedini lienis usus	165
Fici foliorum aridorum usus	157	Hemicranij dolorum remedia	38.39
Ficis curandis	221	Hemitritaica febres	216
Fistulis ani sanandis	221	Hepatica catapotia	156
Fistularum & furunculorum remedia	248	Hepsema, id est sapa	178
Fœtor narium curatur	86	Herba in capite statua	35
Folia Persici quid profint	151	Herinacei lien ad quid conferat	167
Folia ulmi	117	Herinacei fellis usus	179
Folij sphaera	182	Herinacei usus	180
Fomenta	22	Hermu rados	252
Forficis remedium	91	Herniosorum cura	228
Formicae Herculanæ	129	Heterocrania cura	38
Fungi lucernarum usus	45.128	Hiera maior	37
Furunculorum remedia	236.248	Hiera Paccij Antiochi	170
Furfuribus capitis	41	Hiera picra antidotus	134
Floris lapidis Assij usus	163	Hiera picra compositio	136.140
Fraxini foliorum usus	75	Hiera & hiera minoris uis	213
Fraxini corticis utilitas	83	Hierobotanes. i. uerbenæ usus	36.165.175
Fraxini semen	177	Hippuris herba	166
Frigida in febrib. dande ratio	28	Hircus, alarum fœtor	128
G		Hircini sanguinis usus	156.177.181.182
Galaſtica inunctiones	53	Hirundinum pulli ad quid conferat	101
Galerita seu alaude usus in med. 202.207		Hirundo ripariola	107
Gallæ medium in interna pilula	105	Hordeoli	71
Gallarum ad encaustum usus	164	Humerorum & cernicis doloribus curandis	127
Gamalielis remedium ad splenem	168	Humores corporu iuxta 4 anni tempora uel aug-	
Gargarismi	22	gentur uel minuuntur	18
Garum excellens ad quid	75	Hydrocelicorum curatio	228
Gastrum	55	Hyæne pellis pes	246
Genarum scabrarum curatio	131	Hygia confectio	248
Gestationum per uiam myrteam utilitas	124	Hygra medicamentum	62.64.75
Geusiarum curatio	90.93.110	Hypochymata	54
Gingiuarum remedia	88.89	Hypochyses	59
Git, graeci melanthion uocant	33	Hypocystidos usus	124
Gladioli herba usus	182	Hysterice pnix	187
Gladiatoricæ herba usus	122	I	
Glandule	111	I Anuarius medicus & eius cataplasma	164
Globuli, purgatorij	211	Iaspis dracone insignitus	147
Glutinum chartarum	120	Iaspidis Phrygiæ aerizusa usus	169
Glycea potio dulcis	158	Iecineris stricturis curandis	158
Gramen herba nodosa	180	Iecoricorum ueterum curatio	160
Grauedines narium quomodo tollantur	84	Ileos uitium uentris, & eius remedia	194
Grilli usus ad tonsillas	106	202. & 205	

Impetiginibus

IN MARCELLVM

Impetiginibus detergendis	129	Leporina pellis tista uis mira	183
Incubo	134	Lepræ extirpatio	129.130
Inguinum cura	224. & deinceps	Leptopyrexiarum curatio	151
Iniectiones ad colicos	210	Leucadij herbæ usus	82
Intertriginibus curandis	219.224.225	Lexipyretus compositio qualis	114
Intestinis ruptis glutinandis	196	Licheni siue mentagræ curandæ	129.133
Intestinorum inflationis cura	187.199.201	Lien asini	46
Intestini prominentis curatio	222	Lienis seu splenis morborum cura	161
Inuentu difficilia, in promptu habenda	22	Ligula	47.122
Iridis sylvestris usus	169	Ligulæ mensura	112
Ischiadicorum curatio	171.172.173.174	Ligustri succi usus	125
Iulij Bassi colice	203	Limacis calculus in capite	55
Iunij Crispi medicamentum pro phthisicis	162	Limus aquaticus	250
Iusti medici remedium pro ischiadicis	173	Lingua uulpis	66
L		Linguae ulcerum cura	88
Lacerta martensis	47	Lingua syderata	101
Lacerta piscinæ Aruræ	61	Linum Gaitanum	56
Lacerta uino cocta ad quid prosit	119	Liparæ rusæ usus	219.226
Lacerta excecata ut uisum recipiat	57	Liquamen catharticum quomodo fiat	216
Lacertus uiridis, græce sauros	209	Liuiæ Augusta	237
Lacrimas restinguentia	64	Liuiæ Augustæ medicamentum	105
Lana succida	22	Lixiuum coactiliarium	104
Lana conchyliata	75.77.80	Lixiuia fraxinea matura	41
Lana purpurea	75	Lotij hominis in medic. usus	196.202
Lana marino conchylio infecta	80	Lotij uaporis efficacia	55
Lanuginis de papyro usus	237	Lotij caprini usus	81.177
Lapis bostrychites	61	Lotos unde tibie fiunt	195
Lapis in uetriculis hirundinū & eius usus	36.57	Lucernaria herba, quæ & phlomon ad quid con-	
Lapis medius	47.62.250	ducat	139
Lapis Parius	96	Lumborum doloribus curandis	170
Lapis ex uescica hominis quomodo tollendus	183	Lumbricos curantia	155
Lapides Glareæ	195	Lumbricis necandis	198.199
Lapillus spongiæ Africanæ	100	Luna decima septima	234
Lapilli ex gallinacæ uescica usus	176	Lunæ uires	21
Lapilli qui inuenitur in cauda scorpionis marini usus		Lunarum septimarum uis	39
181		Lunaris luminis quantitas obseruanda in legen-	
Lappæ maioris. i. herbæ personacæ usus	125	dis & componendis herbis	21
Laridi usus	79	Lupi marini usus	109
Laser Cyrenaicum	104	Lupi iecur ad quid conducatur	117
Laseris ueri usus	153	Lupi iocineris usus	159
Lateris doloribus	157.169	Lupi prædæ reliquiarum usus	160
Lauriculi teneri usus	218	Lupi pellis aluminata	171
Lendibus necandis	41	Lupi stercoris usus	202
Lentiginibus tollendis	132	Luxaturis & fracturis solidandis	252
Leporis marini usus	110	Lycium Indicum	51
Leporis cerebrum	181	Lychnites	71
Leporis uentriculus cum fimo suo quæ usum præ-		M	
stet dysenterico	192	Macia græcis anagallis	54
Leporis uini pes	246	Magdalia	154
Leporis talus ad quid utilis	194.200.202.208	Magidis	

INDEX

Magidis instrumenti pistorijs rasamen	34	Nervorum nodis quæ cura adhibenda	337
Magnetes lapis duplex	36	Nervorum contractionis remedia	241
Malagma ad lateris contusionem, & ad uomicas suspectas	169	Nevis tollendis	235
Malagma purgatorium pro paruulis	218	Nigredini & maculis colli tollendis	131
Malandrioforum curatio	130.136	Niliacum malagma	165
Malanthium hepatico conuenit	156	Notia	240
Mali granati caliculorum usus	74	Numerus impar	116
Mammarum duricie tollendæ	245	Nux escaria	45
Marcellus quo tempore claruerit	6	Nucis testa combustæ usus	126
Mastiches personatæ usus	216	Nuces iuglandes	42
Mastiche ex ouo sorpta ad quid conferat	118	Nucleorum persicorum usus	720
Medendi gradus	24	Nyctalopes	71
Medicina scriptores	3.4.5.6.13		
Medici mores quales esse debeant	23	O	
Medicina gradus seu curandi ordo	24	Octauia sororis Augusti imperatoris dentifricium	96
Medicamentorum uires iuxta corporum diuersitatem esse efficaces	239	Oculorum doloribus uarijs curandis	28.51
Mel lycium	89.96.106	Oculorum tumori & destillationi curandæ	65
Mel optimum	22	ibidem & contra uariarum ulcerum	
Mel stillatitium quomodo fiat	79	Oesypi usus	130
Membrana ex uentriculo gallinacei	81	Oesypus ollaris	241
Membrana de testa oui usus	88	Oenelcum	46
Messalinae Augustæ dentifricium	96	Oenogarum	141
Mensurarum medicarum nomina & pondera	14	Olea foliorum usus	67
characteres 11		Oleum ex nuce iuglande capitis doloribus medicatur	55
Mentagræ cura	129	Olei gremialis usus	127
Millefolium, Græcis polygonon	33	Olei ranacei usus	122
Miluij sanguinis usus	246	Oleum recens deferuefactum odorem & uires uteris præstat	22
Mironidos usus	212	Oleum secundarium	172
Mithridatica ad podagram	244	Oleum uetus	22
Molliço	179	Olympianum oxyporium	145
Monemerom collyrium	54.72	Olympianum chalaesticum	239
Monoccus herba	244	Opij Hispani usus	209
Morbi occulti cognitio	196	Opium uerum	52
Mori radices succus	95	Opiathotonos quis morbus, & eius remedia	127
Muli impetigines	180	Oris uitij curandis	87
Multipedum bestiolarum usus	75.76.109.226	Os humanum contusum ad quid proffit	221
Muria lacertorum	92	Os pernae scrophinae	97
Muris aranei fatum	107	Osisfragi uentris usus	145.180
Muris aranei usus	225	Osisfragi intestini unius mira uis	203
Musculus de stagno quo conducatur	246	Ouum corui in medic.	43
Myconij passi usus	125	Oua formicarum ad quid prosunt	82
Myrmecides quomodo curentur	237	Oua aceto macerata ad quid prosunt	195
		Ouum tortum	196
N		Ouorum putridissimorum usus	209
Nardum liquidum, est nardinum	80.85	Oua sepiarum	179
Narium uitij curandis	83 & deinceps	Oxyfera lienosis bibenda	167
Nasturcium animatum	114	Oxymelitis confectio	22
Nephriticum conditum	178	Oxymeli dia scilla	147
Neronianum oxyporium	145		

Oxymyrsus

IN MARCELLVM

Oxymyr sine, scopa regia	176	Podagra frigida remedia	247
Oxyporium	142.144	Podicis remedia	219
Oxyporium quo Nero usus est ad digestionē	145	Polenta confectio	22
Oxyporia uaria	145.146.151	Polygonos uerbena	83
Ozena quid, & quomodo ei medeatur	84	Polion herba, alias libanotis	139
P		Pollici contuso	237
Paccijs Antiochi remedium mirificum	133	Porri uirgines	74
Paccijs Antiochi hiera	170	Porriginis seu pityriasis	40.41.43
Palmularum dactylorum usus	160	Porrigo ani quomodo curanda	222
Pancharianum oxyporium	145	Porriginis intertriginum interficienda	226
Pancratiani pulueris confectio	220	Portulacae usus	141
Paniculi	50	Polyarchium	154
Panicula Graecis phygethlon, quomodo curentur	223.224	Polygonum sanguinalis	75
Panis nautici usus	197	Polygonon multa uocabula latina habet	80
Panni rustici descriptio	146	Polypi remedia	86
Panni menstrualis usus	241	Polypodij herbae usus	215
Paracme	190	Publij pastillus colicus	206
Paralysis linguae	101	Pueri inuestis lotium	60.75
Paralysis cura	135.240	Pugni mensura	60
Paragoricum remedium	242	Pultis fabaceae usus	58
Parietalis herba	96	Pultarium	72
Paronychie curatio	128	Purgandi & uenam secandi ratio	210
Paristhmiorum cura	240	Pustulis & suppurationibus ulcerum	42
Parotidum curatio	107.110	Pustulis papulisque de facie tollendis	132
Parulis & epulis qui morbi	89	Phaen collyrium	52
Parygrum cerotum	249	Phasiani in uino enecti usus	197
Pastilli uarij ad tussim	112.113.114	Philonium antidotum	156
Pastillus ex odoribus	114	Phlomis succi usus	252
Pastillus loco cauterij	186	Phoenicius pannus	56.161
Pastinacae usus	176	Phthistis & syntexis unde	102
Pediculis necandis	43	Phthysicorum habitatio	119
Pedum morborum curatio	236	Phylacterium	100
Pedunculi capitis quomodo curentur	43	Physsalidis baccarum usus	184
Perichristarium medicamentum	53	Pleuriticis curandis	114.168.169
Periclymenos, syluae mater	161	Plumbum oculorum	67
Perunctiones stomaticae	101	Prænotio morborum qui à capite, pectore, uentre aut uestica oriri solent	17
Pecus utero immortuum	51	Procliani potiones pro epaticis	160
Picis flos, pissileon	76	Profluuium uentris sistendo	194
Picis duræ usus	156	Propolis	111
Picra ex aloe compositio	137	Prosdochi medici remedia ad colum	210
Pili caprini	180	Proserpinalis, dracontion, gigarus	86
Pili leporis	86	Proserpinalis herbae usus	106
Pilis noxijs palpebrarum extirpandis	70	Proteus collyrium	74
Pyra Syriaca ad quid conferant	87.189	Protropum passum	137
Pectus	17	Prunorum in sepibus nascentium usus	183
Piso marmoreus	56	Psittacinum collyrium	53
Pityriasis cura	40	Psoricum	59
Podagrae remedium	242.243.244	Pteridis herbae usus	174
Podagrae calidae remedia	246	Ptolemaeus	

INDEX

Ptolemeus Evergetes	102	Scarabeus uiridis	66
Ptolemei regis emplastrum	251	Scolopendri usus	175
Q			
Q Vinquesolium fraga ferens	93	Scoria quid	84
Q Quartarius	75.109.118.171	Scorpij piscis fel	67
R			
R Adix edulis	96.97	Scripulus	62
R Radix Syriaca	201	Seminis abundantiae paranda	228
Ramicosorum cura	228	Senecio tegularum, herba	243
Rana rubeta	85	Sepia os	159
Ranarum adeps	75	Septimarum lunarum uis	39
Ranae uiuae usus in medic.	196	Serica prini usus	165
Ranarum intestina quo conducant	246	Seriphij usus	199
Rasamen pasta	34	Serpentis exuij usus	126
Raucedinis remedia	98.103	Serpillum, gilarus	88
Refinae astlosae usus	252	Sicosis & eius curatio	64
Restis suspendiariae usus	206	Signa bonae ualitudinis ex urinae colore	19
Renibus curandis	175	Sil Gallicum	193
Rhagadas quomodo cures	90.222	Silis pictorij usus	184
Rhinenchytes	30	Sinapi non excastratum	30
Rhodiae herbae usus	131	Sinapismus	161.162
Rhoea oxeis	76	Singultui inhibendo	126
Rhus erythros, quis dicatur	203	Siti sedanda	126
Rhus marinus ad quid conducat	191	Smilion emplastrum	242
Rosa pro rosaceo	29	Smyrnij usus	157
Rosaceum collyrium	74	Solia sanguinis humani	130
Rosa syluatica baccarum usus	191	Sonchos, cucurbitae radix	92
Rubia Graecis polygonon	35	Soranus medicus quo remedio 200 homines cura	
Rubiae insectorum usus	165	rari mentagra laborantes	129
Ructus amarus sedantia	145	Sordes aurium	77
Rumex mora ferens	95	Sordes cardinum hostij ad quid conducant	208
Rumex mora ferens ad quid conducat	115	Spathomela	49
Ruta pontica usus	125	Spermatice herba	245
S			
S Abanum .i. pannus crassus	43.49	Sphragis Antagoni, collyrium	64
S Salis cathartici confectio & usus	215.219	Spinae albae ramus	35
Salissationem cordis pellentia	155	Spina in capite mullosum	179
Salua hominis	81	Spinae extrahenda	236
Salutaris herbae usus	124.164	Splenis seu lienis curatio	161
Sambuci coliculatorum usus	218	Spondogus quid, & eius usus	195
Sambuci liber ad quid conducat	153	Spodiacon collyrium	25
Sambuci uuae utilitas	79	Spongiae Africanae usus	86
Sanguini narium sistendo	84	Spongiae rubi rosarij usus	181
Sanguini uulnerum sistendo	85	Spongiae pruni syluestris usus	196
Sanguinis eruptioni medentia	124	Spongiae Rhodiae, Africanae	246
Sanguisugae uoratae	121	Spuma equi ad quid conferat	81
Santonicae herbae usus	198	Stacton	59
Sardarum usus	236	Stactum collyrium	73.74
Sardarum salसारum usus in medic.	108	Stercus asinae	86
Sape confectio	186	Stercus aurium	128
		Stercus infantis primum	67
		Stigmatibus obducendis	130
		Stomachi	

7

Stomachi uitiorum remedia	133.135	Tesium tumentium, & pendulorum cura	227
Stomachi eccausis	136	Testudinis aquatica usus	174
Stomachi carbunculo reprimendo	141	Thalassomeli	153
Stomachi fastidio tollendo & solitaneis doloribus	142	Thorax	23
Stomachi cruditati	144	Tineis necandis	199
Stomachi perfrictioni	149	Tineæ capitis quomodo curentur	46
Stomachus accescens	142	Tiniaticæ herbe usus	123
Stomachus solutus	139	Tolles quid sanet	108
Stomaticæ perunctiones	101	Tonsillarum remedia	106
Stomaticæ compositio	102	Torminosorum pharmaca	186 & deinceps
Stranguriæ doloribus sedandis	180	Torminosorum cibi	190
Stratioticum collyrium	59.64	Torpedinis usus	247
Stridori dentium tollendo	94.95	Torpedinis nigre usus	38
Strigil	74	Tortionibus subitis curandis	194
Strophii intestinorum doloris remedia	203	Tosta caldaria	173
Strumæ	111	Trachomaticum collyrium	73
Strumosorum ingratorum talio	109	Traumata	50
Strumis curandis	107.108. & 109.235	Tremulorum curatio	237
Strumæ exploratio	108	Trifolium gallice uisumarus	40
Strutio, radix lanaria quid conferat	31	Trigonis acus ossæ	108
Subfragium medicamen	147	Triobolus herba	182
Submetulorum curatio	184	Trochiscus Asclepiadeus	190
Succini ueri usus	110	Trochiscus dielectru	121
Succinum cerasi	191	Tubi strangulatio	112
Suffocatio de uulua curanda quomodo	32	Tunicæ ueteris exustæ fumus ad quid prosit	87
Suggillationibus liuoribusq; detergendis	131.132	Tura & antura herbe	67
Suppositoria colica	209	Turundi subdititiij	213
Superstitiosa medicamenta	56.58.70.71	Tussis remedia	111.112 & deinceps
85. 86. 89. 93. 100. 103. 104. 105. 110. 111. 112.			
128. 143. 144. 155. 156. 167. 171. 179. 200. 206			
207. 208. 209. 245. 251			
Suspiriosis quomodo succurrendum	122	V Aruli	71
Sycios agrios	243	Vas æris rubri	90
Syderatio duplex	135	Venerem conciliantia	227
Symphyton, halum & eius usus	87	Venula sub lingua	106
Symphyton, inula rustica, & allum gallicum	124	Venter	17.20
idem	67	Ventris fluxus remedia	192
Symphoniacæ herbe usus	108	Ventris incontinentiæ remedium	194
Synanches remedia	33	Ventris rosus remedia	200
Synchrismata	222.223	Ventri resoluendo	210 & inde
Syringij remedium		Ventriculi gallinacci membrana	116
		Verbena polygonos	83
		Verbena, hierobotane	86
		Veratrum, bulbus idem	96
		Vermes arboris putridæ	42
		Vermes ulcerum	ibidem
		Vermes ex uipera putrefacta	62
		Vermes unde coctus tingitur	192
		Vermium terrenorum usus	240
		Vermiculus in candone	93
		Vermiculi dentium	91
		Vernetus herba	83
			Vertigo

INDEX

Vertigo Græcis scotoma eiusq; cura	39	Vlcera faui modo	44
Verris uirus	81	Vlcera serpentia	ibidem
Veru ferreum	85	Vlcera pestilentiosa	90
Verrucaria, heliotropium	132	Vlceribus capitis	42
Verrucarum curatio	132.233	Vlculorum capitis cura	32
Verticis læsi curatio	99	Vnguiculorum paronychia & subluuii quomo	
Vesica	17.20	modo curentur	128
Veternosorum seu lethargicorum aut phrenetico		Vomicarum expurgatio	125
rum cura	33	Vomicis suspectis curandis	169
Victoriatu argenteus	44	Vomitui reprimendo	125.217
Victoriatu dimidium drachmæ	125	Vrceolaris herbæ usus	76.96
Victoriati pondus obolorum trium	78	Vrinæ significationes	19
Victoriati nota	138	Vrinæ incontinentiam medicantia	184
Vinum aruifium	187	Vstura animalium, siue in cineres redactio, quo	
Vinum lybicense	209	modo fiat	22
Vinum maleum	102	Vua caniculata	105
Vina factitia	139.190.215	Vuua & faucibus medendis	98
Vini picati ueteris usus	125	Vulnerum sanguini sistendo	85
Vincaperuinca	111	Vulpis pulmo	122
Vindiciani remedium ad tussim	121		
Violarum agrestium usus	159	X	
Violarum noxia	207	Xerocollyrium	55
Viola lutea radicum usus	166	Xerocollyria ad dolores oculorum	59
Vipera uiua usta	61	Xerophthalmia & eius cura	59
Vipera incantatio	72	Z	
Viuerra tosta usus	156	Zona, herpes, & eius cura	89.136

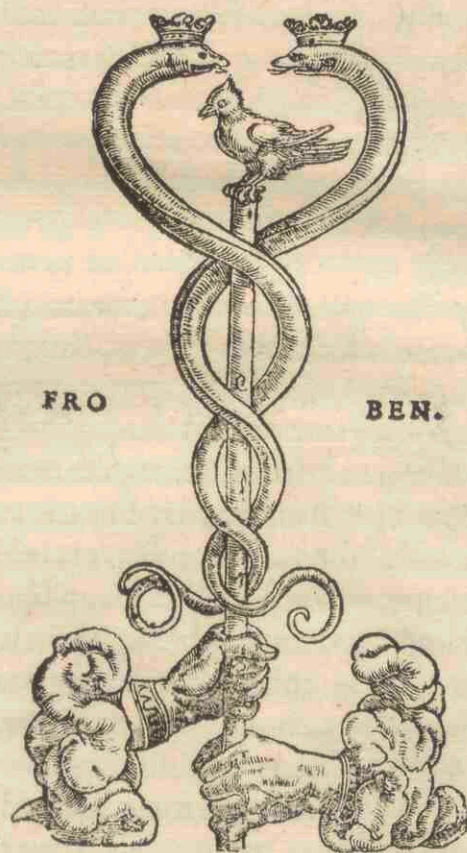
Marcelli indicis finis.

BASILEAE IN OFFICINA PROBENIANA
ANNO M D XXXVI

CLAVDII GALENI

MEDICI PRAESTANTISSIMI LIBRI V. IAM PRIMVM
in Latinam linguam conuersi, Iano Corna/
rio medico interprete.

De causis respirationis	liber I
De utilitate respirationis	liber I
De difficultate respirationis	libri III

BASILEAE ANNO M D XXXVI

CLAVDII GALIENI

Medici Praestatissimi Aetii & Iulii Aemilii
in Aetii Praestatissimi Aetii & Iulii Aemilii
in Aetii Praestatissimi Aetii & Iulii Aemilii

De morbis chronicis
De morbis acutis
De diffinitione febrium

CLAVDII GALIENI

ORNATISSIMO VIRO DOMI-

NO GVLIELMO REIFFENSTEIN ILLVSTRI/
um Comitum Stalbergensium quæstori ac consilia/
rio primario, Ianus Cornarius medicus Phy/
sicus Northusensis Salutem D.

VAE POTISSIMUM CAUSAE SVNT, OR/
natiss. Gulielme, ob quas pleriq; Galeni libri hacten/
us relictæ sunt, nemine ex his qui reliquis manus ad/
mouerunt, eos attingente, quo aliquando Latinis ho/
minibus notiores redderentur, Difficultas nimirum &
desperata utilitas, neq; enim his tertiam addere libet,
qua multi uerborum Galenum insimulantes, eius scripta ut garrula, & ea
quæ proposita sunt, non usquequaq; exequentia, neglexerunt. Et certe si
ulli aliqui eius libri ob has causas posthabiti sunt, hi eam ignominiam sen/
serunt qui de pulsum & respirationis ratione ipsi sunt conscripti. & qui sa/
nè ex his operibus utilitatem desperant, Hippocratis adeò unici artis me/
dicinæ parentis & propugnatoris exemplo nituntur, asserentes si cōmoda
esset ualde utriusq; rei cognitio, minime fuisse ab illo præteritam, quum ne
apex quidem in omnibus Hippocraticis scriptis reperiatur, qui pulsuū mē/
tionem faciat. At uero ut hoc uere de Hippocrate proferunt, sic negare nō
possunt, quin respirationum diligentissimus obseruator in egris suis fuerit,
& si tale quid inconsideratius auderent, extant secundus & tertius de diffi/
cili respiratione Galeni libri, in quibus hic uir nihil aliud agit quàm quòd
sententias Hippocratis undiquaq; ex illius scriptis perquirat, adducat, & ex/
ponit, tanq; qui tum senserit aliquando futuros tam supinos Hippocrati/
cæ doctrinæ æstimatores, ut uel non uisuri sint, uel alias temere negaturi,
respirationis rationem exactissimam Hippocratem habuisse ut utilissimā,
& ex cuius obseruatione uel grauissimorum morborum cognitio nobis cō/
tingat. Restabit itaq; difficultas, quam non immerito negligentia suæ præ/
texent, quod tamen an honeste facere uideri possint dubitandū existimo,
quum nihil adeò difficile sit, quod non humanus animus iūgi & assidua
meditatione assequi & euincere possit. Quare nos rem utilissimam esse per/
suasi, nulla difficultate deterriti sumus, quo minus totam tractationem de
respiratione Galeno conscriptam, latinis hominibus legendam exhibere/
mus, indignum existimantes rem sine qua uiuere non possumus, non esse
notiorem etiam his qui magnis doctrinarum titulis superbiunt, asinum cu/
manum leonina uestitum circumferentes. Quanquam & nobis non deest
quod de difficultate huius operis conqueramur, quòd exemplaria uulgata
ex quibus hæc reddidimus foedissime sunt mutilata, speramus tamen nos

tum in his, tum in alijs, quæ ex hoc autore reddidimus, genuinam sententiã
 assequutos esse. de quo ut fidem nostram his qui de Græcis Galeni, & no-
 stris Latinis iudicare non possunt, approbaturi affirmare non dubitamus,
 quin quantum in nobis fuit omnia fideliter præstiterimus; Ita utriusq; lin-
 guæ pariter & rei ipsius doctos, iudices ferre possumus & magistros: atq;
 utinam sit qui nobis tam bene uelit, ut si quid in his uel alijs nostris scriptis
 à uero dissonet, uiuos admonere ac edocere dignetur, gratiam utiq; habitu-
 ros, maiorem certe quàm nos hinc speramus, in tanta hodie iudiciorum ua-
 rietate, & uilissimorum studiorum apud uulgus honore ac dignitate. Cu-
 ius tamen gratiæ apud fastuosos quosdam sincerioris medicinæ contem-
 ptores ineundæ non sum adeò appetens, quàm ut quosdam studiosos iu-
 uenes, qui de his & dextre & amanter sentiunt, utcunq; demerear, quorũ
 iuuandorum gratia tum hæc, tum alia quæ hætenus a me conscripta sunt
 inuulgauĩ, magis quàm quòd hinc aliquid gratiæ plenioris expectem, aut
 quòd amplius quiddam rebus nostris accedat, quando in hunc diem non
 repererim aliquem nostrorum laborum æquum æstimatorem, ex quo ali-
 quid accessisset, quo maius otium ad talia absoluenda superesset. Meo enim
 sumptu & lucro quod ex rerum medicarum usu accedit, huiusmodi inquir-
 ro & prodo, ut non solum nihil ex his res familiaris nostra augeatur, sed
 etiam damnum non leue patiatur, quando sæpe rei medicæ usu neglecto,
 aut certe non ita anxie, uelut uulgus medicorum per omnes plateas ac cir-
 culos uilissimæ aliquando prædæ inhiare solet, exquisito, huc tanq; ad lon-
 ge honestius & utilius studium incubuerim. Cuius instituti mei me adeò
 non pœnitet, ut malim in hac qualicunq; fortuna ueritatis & sinceræ medi-
 cinæ amator censerĩ, remq; medicam in primis in amicorum, & eorum qui
 medicinæ honorem habent commoditatem exercere, & publico orbis the-
 atro hæc nostra uidenda ac legenda proponere, quàm in maxima aliqua
 aula medicus purpuratus uiderĩ, aut in publica aliqua schola qualicunq; au-
 ditorio, quorundam meram ignorantiam suam profitentium, atq; optima
 adulescentulorum ingenia deterentium more, nostra elatius iactare. Hæc
 apud te eo libentius refero ornatiss. Gulielme, quòd sciam quàm acri præ-
 ditus sis in his omnibus æstimandis iudicio, & quòd nõ semel apud me bo-
 norum studiorum æque ut eorundem studiosorum sortem deplorare ui-
 sus es, Nempe quòd fere sic comparatum est, ut qui artes eousq; tractaue-
 runt, ut aliquem quemcunq; tandem usum exhibere de se possint, uulgo
 imò apud omnes ex equo longe sint honoratiores & maioris æstimatio-
 nis, quàm qui iam eò peruenerunt ut etiam deperditam artem de nouo cõ-
 dere ac instituere ualeant, si hac parte tantum præstent, & non item se uul-
 go utendos exhibeant. Non enim propter se, sed utilitatis & lucri gratia om-
 nes disciplinæ expetuntur ac coluntur, & propterea maxima pars nõ ul-
 tra in his assequendis progreditur, quàm ut aliquam speciem sibi afformet,
 qua

qua uulgo fucus fiat. Honestas & quod in unaquaq; mirādum est, à nemi-
ne expenditur, & paucissimi hæc assequuntur. Verum hæc longius apud te
Optime ac Ornatissime uir, qui tibi hunc nostrum laborem præfatione di-
care cōstitui, tum ob eius de quo iam dixi, iudicij excellentiam, tum ob sin-
gularem erga me meaꝑ studia benignitatem, quæ ambo propterea notio-
ra esse cupiam, ut quàm plurimis exemplo sis, quo similiter de bonis stu-
dijs recte censere possint, Qui iam senex es, & à puero aulicis principum ui-
rorum negocijs occupatissimus fuisti, & tamen nō intermisisti quo minus
quantum ocij hinc suffurari potueris, ad philosophiæ naturalis, & maxi-
me medicinæ studia cognoscenda impenderis: atque hinc adeo contigit
tibi, ut in Plinio intelligendo uix putem hanc ætatem habere aliquem qui
tibi cōferri possit, ex ipsis etiam qui publici professores habentur. De me-
dicis enim nō dico, qui hunc ut inutilem hodie ex schola sua eiecerunt. Ve-
rum quàm recte id ab ipsis factum sit, aliquot locis in commentarijs no-
stris medicis declarauī, quorum gustum proxime tibi exhibui. Hos itaque
Galenī libros à me latine conscriptos tibi in amicitia nostræ testimonium
priuatim dicatos beneuole, ut nostra soles, excipe, eosꝑ filijs tuis legēdos
proponere, quo per hos ipsorū animi ad philosophiæ rerumꝑ naturalium ac
medicinæ studia accendātur, qui iam in utraq; lingua assequenda, eximia
specimina de se præbent, in publico gymnasio Vittenbergenſi. Quod si hi
libri patrociniū tanti uiri commendatiores, à studiosis rei medicæ probati
feliciter excipientur, cogitabo etiam quāprimum de pulsuum ratione ipsis
communicanda, ut & ipsa uelut multa cum respiratione com-

munia habens, & similiter hætenus à nemine tenta-
ta, latine legatur. Optime uale. Northu-

ſæ x Martij anno M D

xxxv

A ;

CL. GALENI DE CAV

SIS RESPIRATIONIS LIBER VNVS, IANO.

Cornario medico interprete.

RESPIRATIONIS CAVSAS PRAE-
senti sermone demonstrare ea potissimum gra-
tia instituimus, quod neq; controuersia de ipsa
defendi, neq; ipsa impedita, aut etiā penitus pre-
clusa, corrigi possit, ab eo qui causas ipsius igno-
ret. Qui enim causam efficientem reuera depre-
henderit, is demum solus tum offensionis differ-
rentiam, tum curandi modum cognoscet. Ceter-
um ut rem rudi modo adumbremus, quum tres

*Respirationis
causae tres*

1 Utilitas

2 Voluntas

3 Instrumenta

sint in genere respirationis causae, facultas uoluntaria, instrumenta uolunta-
ti subseruiētia, & ad haec utilitas ipsa, ob quam etiam prioribus causis opus
habemus, Utilitas sanē principem inter respirationis causas locum obtinet,
utpote quae innati caloris symmetriam & commodationem conseruat,
& animalis spiritus substantiam nutrit. Voluntas uero disponit & uelut ad
rythmum coaptat respiratorias actiones. Verum instrumentorum species
multifida ac multiformis existit. Quaedam enim ad uecturam spiritus de-
stinata sunt, quaedam aërem susceperant. Quaedam uero ex eis ea quae mo-
uentur mouent. Principium itaq; est aer qui per os & nares trahitur, mate-
ria existens utilitatis respirandi, bifariam partitus, & altera quidem minore
sui parte per nares ad cerebrū defertur, altera uero maiore per asperam ar-
teriam in pulmonem deuehitur. Atqui ipsa arteria organum uocis, uia est
respirationis. Pulmo uero uelut uētriculus profundus spiritui destinatus est,
eius aut dilatationem & contractionem thorax gubernat, qui musculis mo-
uetur, & ossibus articulate connectitur. Qui & ipsum septum transversum
respirationis organū est: Rotundius autem est & in centro suo neruosum,
circumcirca uero carnosum: Sicut etiam circa costas musculi, quorum in me-
dijs ipsius regionibus duo & uiginti numerantur, duo quidem primarū co-
starum, totidem etiam extremarū, & praeter hos tres ex collo utrinq; pro-
uenientes, deinde hi qui iuxta spinam porrecti, & cum ipsis qui circa uen-
trem superiorem consistunt octo, atq; tot sanē sunt musculi respirationi sub-
seruientes. Actiones autem singulatim eorum qui in septo transuerso sunt,
ut respirationem inuiolentā operentur. Eorum uero qui circa costas sunt,
ut thoracem exacte dilatent & contrahant. Qui quum duplices sint, exter-
ni expirationem, interni inspirationem perficiunt: & primorum quidem
duorum actio est, ut supernam tantum thoracis partem dilatent, extremo-
rum uero ut infernā eius partem contrahant. Qui uero ex collo deueniunt,

*Musculi intra
septum trans-
uersum xxij*

a 4 retrahunt

*Respirationis
partes IIII*

retrahunt simul & dilatant altas thoracis partes. Ex rectis uero circa spinā musculis, hi qui ad clauiculas extenduntur, fines cartilaginum quæ isthic sunt contrahunt, quemadmodum etiam hi qui ad costarum in spina radices porriguntur. Qui demum circa superiorem uentrem sunt musculi, septi transuersi sedes existentes, thoracis contractionem iuuant. Quum itaque duo genera respirationū sint, inuiolenta & uiolenta, habeatq; utraq; ipsarum proprias partes duas, inspirationem uidelicet & expirationem, fit ut in totum quatuor sint respirationis partes. Cæterū in singulis his quatuor partibus propria quædam instrumentorū natura est. Inuiolentæ quidem inspirationis septum transuersum, Violentæ uero tum lima humerorum, tum interna mediarum costarum pars. Similiter autem & expirationis, in uiolentæ quidem musculi circa superiorem uentrem, Violentæ uero externa mediarum costarum pars. Atq; hoc quidem modo musculorum res se habet. Porro nerui duo qui ad septum pertingunt, ex connexionione inter quartum & quintum colli uertibulum progressi, in ipsam neruosam septi partem se inferunt. Qui uero in musculos mediarum costarum ex spina disperguntur, ad pectus deferuntur non utiq; recti secundum longitudinem animantis extensi, neq; uelut musculi, obliqui, sed alias transuersim feruntur, caput habentes uertibulum, finem uero pectus. Quin & qui in alios musculos respirationis opifices feruntur nerui, ferè omnes ex spinali medulla nascuntur. Quare quū tales & tot existant respirationis causæ, manifestum uel penitus rudī existimo, qua in re singulæ inter se distent, Voluntas equidem similis est equiti, qui habenarū motu equos impellit. Habenæ autem similes sunt nerui, quemadmodum equis musculi. Sic uero & utilitas extremum respirationis uotum est, quemadmodum uictoria artis aurigandi.

Simile

FINIS LIBRI DE CAUSIS
RESPIRATIONIS

CL. GALENI DE VTI

LITATE RESPIRATIONIS LIBER VNVS, IANNO
Cornario Medico interprete.

VAENAM est utilitas respirationis: quod enim non uulgaris ea sit, hinc apparet, quod ne momentum quidem tēporis, ea deperdita, sufficere possimus: ex quo manifestum est, ad nullam particularē actionem, sed ad ipsam uitam eam referre. Quemadmodum enim si his quæ ad iter faciendum nata sunt priuati fuerimus, ambu-

ambulandi damnum sentimus, & si his quæ ad uidendū utilia sunt priuati fuerimus, non uidemus: ita etiam si his quæ ad uitam necessaria sunt priuemur, morimur. Quod est igitur illud tam ingens à respiratione nobis commodum? Num animæ ipsius generatio est, ut Asclepiades ait? An generatio quidem non est, uerum corroboratio quædam, ut Nicarchi Praxagoras? An innati caloris uentilatio ac refrigeratio quædam, ut Philistion & Diocles dicebāt? An & nutritio & refrigeratio ut Hippocrates? Aut horū quidem nihil est, uerum arteriarum expletionis gratia respiramus, uelut Erasistratus putat. Tot enim sunt ferme sectæ sententiarum de utilitate respirationis, etiam si aliquæ ex relatis non uideantur differre, uelut eorū qui dicunt innatum calorem corroborari à respiratione, & qui dicunt eundem uentilari, Nihil enim diuersum dicunt hi ab his qui refrigerationē fieri tradunt, Atqui dictionem non adeò, sed sententiam spectare oportet, quæ sanè in omnibus una existit. Refrigerationē enim ipsam nō propter seipsam, ueluti neq; uentilationem, aut corroborationem, commodas perhibet, sed quòd insitum calorem conseruant. Atq; si hoc hæ tres opiniones commune habent, nempe insiti caloris cōseruationem, difficilis planè de omnibus ipsis tractatio oboritur, & quæ agrè discerni possit, propterea quòd animæ substantiam ignoramus. Siquidem igitur actio animæ est uita, atq; ipsa à respiratione magnopere iuari uidetur, quādiu itaq; utilitatis modū ignorare nos oportet: quousq; sanè animæ substantiam ignorauerimus, ut ego planè opinor. Attamen audendum est & ueritas inuestigāda, quam etiam si non assequamur, omnino tamen propius, quàm nūc sumus, ad eam perueniemus. Et primum utiq; omnibus supra relatis sententijs in duo capita coactis, utrum tandem ipsorum uerius est, inuenire conabimur. Videntur enim aliæ quidem ex eis ad aeris qui inspiratur substantiam respicere, aliæ uero ad qualitatem. Qui igitur animam generari dicunt & nutriri, & arterias expleri, substantiam solum causantur, Qui uero uentilari, & roborari, ac refrigerari, qualitatem. Iuxta quam rationem etiam qui cibum ut dulcem, aut austerum, aut calidum, aut frigidum exhibet, qualitatem solam respicit: qui uero ut nutrientem, is substantiæ respectu eum offert. Hoc igitur primum determinabimus, Vtrum substantia aeris qui per inspirationem aduenit indigemus, an qualitate, an utrisq;. Quandoquidem igitur postq; inspirato aere, substantia eius abundamus, nihil minus suffocamur, quàm si nihil omnino inspirassemus, apparere uidetur substantia eius nobis non opus esse, Verum ad hoc Erasistratus inquit, quòd neq; cor ipsum aerem ex pulmone trahere potest, si respiratio cohibeatur: in huiusmodi em̄ constitutionibus æqualem organorum respirationis molem secūdum dimensionem seruari, Si igitur aliquam aeris partem adtraheret cor, uacuuus relinqueretur adtracti locus, id quod impossibile existit, Ne itaq; impossibile fiat, neq; ab initio inquit, eum transsumi. Oportet enim si aliquid transsumendum

Sententia uaria de utilitate respirationis

Animæ substantia ignota

Duo capita omnium sententiarum

Questio

Substantia aeris non indigemus, Erasistrati opinio

sumendum est, non solum esse quod trahat, sed & quod tribuat, Non tribuit autem thorax æqualem dimensionis molem seruans, neq; igitur cor ipsum transsumere potest, sed conatur quidem ut antea, perficit autem nihil, atq; inde cōsequitur suffocatio. Quandoquidem igitur ut ex aere quid attrahat cor, thoracem id permittere necesse est, permittit autem quum dimensionem transmutat, transmutat autem inspirantibus nobis aut expirantibus, & tunc sanè cor transsumet. Atq; hæc quidem Erasistratus. Ceterum qui ei contradicunt, primum quidem quòd neq; demonstrauerit alibi, Quòd uacuū omnino non sit in corporibus dispersum, sed quòd non sit acervatim dispersum, commemorant. Postea uero etiam si hoc concedatur, Quòd neq; in mundo usquam uacuum sit ammixtum, attamen nō impossibile esse aiunt eandem substantiā fusam & penitus tensam maiorem quàm antea locum occupare. Et tertium, Quòd cum euidentibus sermo ipsius pugnet. Videmus etenim cor in respirationis cohibitione aerem ex pulmone adtrahere, id quod ad cordis distensionem consequitur, Neque enim possibile est distendi & nihil adtrahere, uacuum nanq; sic fieret locus, Si uero non distenditur, manifestum est quòd neq; mouetur, atqui apparet ipsum moueri, contrarium itaq; primi consequitur, nimirum cor in respirationis cohibitione aerem adtrahere. Ad hæc uero Erasistrati sectatores rursus tum de fusione, simulq; contractione contendunt, omnino contraria statuere conantes, tum de uacui complexu, & quòd cor à pulmone quidem tunc nihil trahat, uerū à magna arteria, cui prius ipsum suppeditabat. Quidam uero neque distendi neq; contrahi cor dicunt, sed ueluti concuti. Porro quæ ab Asclepiadæ sectatoribus dicta sunt, uisum est mihi meritò relinquēda esse, utpote manifeste absurda, & iustas reprehensiones ab ipso Asclepiade indepta. Duplex igitur necessario aduersum illos sit contradictio, ita quidem ut contra eos qui ab arteria aerem attrahi asserunt, membranas agnatas id impedire, quemadmodum ipse Erasistratus inquit, dicamus, His uero qui concuti solum cor perhibent, quòd præter id quod euidentius est loquātur, indicemus. Apparet enim quòd partim distendatur ac partim contrahatur. In commune autem utrisq; dicemus, omnium artiarum motum æqualiter fieri tum circa respirationem, tum iuxta eiusdem cohibitionem. Equidem quæstio de fusione substantiæ in infinitam sermonis longitudinem apud utrosq; euagatur, Ad hoc uero quòd à magna arteria cor aerem trahere nō potest propter agnatas membranas, respondentes, inquit Erasistratum de naturali administratione hæc dixisse, non de uiolenta atq; ea quæ fit præter naturā. Quum enim necessarium sit cor distensum adtrahere, tūc ex pulmone quidem id facere quum habeat quod inde trahat, minime uero à magna arteria accipere, quum membranæ id fieri prohibeant. Quum uero destituitur pulmone nihil suppeditante, tūc sanè ex magna arteria ipsum reuellere membranis uiolenter præbere co-

ctis

etis. Cæterum de motu arteriarum quòd tum circa respirationem, tum iuxta eiusdem cohibitionem similiter fiat, nihil miri esse aiunt Erasistrati sectatores. In tantum enim cum solummodo euariare à naturali dispensatione, quòd nò à pulmone, sed à magna arteria cor spiritum trahens, eundem rursus ad illam remittit, atq; ob hoc ipsum animal suffocari inquiūt, quòd pulmonis impensa & contributione sit priuatum. Atque hæc sunt quæ ab utrisq; cōtradiciūtur. His accedit amplius quod nondum est relatum, Iam uero priuatim & seorsim ab alijs dicitur, quòd mihi ualde efficax, utpote euidētissimum existens, uidetur, Quid sit tandem quod circa respirationis cohibitionem prohibeat, cor aerem ex pulmone trahere, cōtrahi uero thoracem hoc ipsum pati à natura aptum? Si enim instrumentum esset quod neq; distendi neq; cōsidere possit, fortassis sensum aliquem haberet quod ab Erasistrato dicitur, Quando uero iuxta illius ipsius traditionem contrahi potest, quid prohibet etiam nunc in tantum cōsidere ipsum, in quantum à corde euacuatur? præter alia enim & per musculos pro animatis uoluntate moueri thoracem Erasistratus ait, etiamsi quodcunq; tandem molestum eum premat, unde quaque tamen per musculos ipsum moueri, unà cum hoc quod prohibet superne fieri euacuationem, quòd in spiritus detentionibus & egestionibus contingit, Undiquaq; enim in eiusmodi actionibus thoracem premimus & contrahimus, superiorē asperæ arteriæ meatum cum ui claudentes, ut ne quid per ipsam euacuetur. Quòd si nò solum non premamus, sed & ipsum meatum aperiamus, largus aer cum quodam strepitu foris fertur, atq; appellatur huiusmodi, efflatus quidam, ab expiratione quæ citra strepitum fit, copia & uelocitate motus tantummodo differens. Etenim ut inspiratus aer aceruatim rursus reexspiraretur, multa undiquaq; tensione thoraci opus fuit. At uero tensio ipsa tribus actibus cōmunis existit. Apertio uero superni meatus, propria est ipsi efflatui. Itaq; nihil molesti est etiam quū respirationem cohibemus, undiquaq; premere thoracem ac supernum claudere meatum, Ita enim nò est quod obistere, sed etiam operationem trahentis cordis iuuare possit, & aperte coarguitur falsum esse quod Erasistratus dixit, Quòd impossibile sit cor ex pulmone aerem transumere circa respirationis cohibitionem. Licet enim unicuiq; experimentum à seipso accipere, ita ut sexcenties inspirationem faciat, plurimumq; undiq; thoracem premat, & nihil rursus exspiret: apparebit enim nihilo minus in ipso cor pulsans, suffocatur autem homo, atq; id eo magis ac citius, quo plus inspirauit, quod ipsum etiam mediocriter indicat, nò substantia sed qualitate spiritus cor opus habere. Si nanq; cor substantia opus haberet, magis utiq; ex penuria ipsius, q̃ ex abundantia uenę consideret, atqui hoc non apparet quòd contingat, sed quum maxime spiritu redundat, tunc præcipue affligitur. Tertiū insuper non uulgare signum est, quòd qui hoc modo suffocantur per expirationem sanantur: oportebat autem

Questio contra Erasistratum

Efflatus

Erasistrati
opinionis
explosio

Qualitate spiritus indicium

magis

Tria Erasistrati opinio
ni contraria

Conclusio de
causa suffoca-
tionis

Contra Erasistratum

Explosio opi-
nionis contra
Erasistratum
inductæ
Quæstio

magis inspirationē esse quod sanaret, si ob penuriam substantiæ aeris suffocaremur. Tria sanè hæc manifeste profligant Erasistrati sermonem, unū quidem ac primum, Quòd cor aerem trahere potest circa respirationis cohibitionem, nihil enim in hoc obstare uisus est thorax, Alterum autem secundum, quòd tunc magis suffocamur, quum plus inspirauimus, Et tertium, quòd neq; tametsi ualde uehemēter thoracem undiquaq; comprimimus, circa respirationis cohibitionem, aer à corde cōsumitur, sed expetit animal exspirare, id enim est suffocationis medela. Ex his equidem perspicue consequitur, non ob inopiam substantiæ aeris, sed propter aliud quiddam animalia suffocari. Porro ad reliquas ex prædictis cōtentionibus rursus transgredientes, considerabimus prius qui dicant ueriora, ac primum sanè eam tractabimus quæ est de motu arteriarum, Equidē hi qui cōtra Erasistratios contendunt, motum arteriarum mutari oportere aiunt circa cohibitionis tempus, siue concuti solū, siue etiam contrahi cor præsupponamus. si enim concutitur, omnino immobiles fieri oportet, quum nihil ab ipso accipiant: si uero distendatur ac cōtrahatur, duplū apparere oportet pulsum, Quum enim naturali modo habet animal, ubi contrahitur cor, spiritum in arterias mittit, hæc uero ubi implentur, distendunt: ubi uero distenditur cor, ex pulmone attrahit, hæc uero tunc euacuata contrahuntur. At uero circa cohibitionis tempus, ubi distenditur ab arterijs trahit: atq; omnibus sanè manifestum est, quòd recurret spiritus qui prius per ipsas ex corde fuit delatus, atque ita si par fuerit priori, parem etiam faciet distentionem arteriarū, si uero paucior, minorem omnino faciet q̃p̃ antea distentionem, atque ipsam nimirum circa id tempus faciet, quo prius contrahebantur, id uero nihil aliud est q̃p̃ duplicari motus arteriarū. Atqui hoc ita fieri non apparet, quare manifestum est falsas esse controuersias. Amplius autem & hoc interrogant, an nihil ex arterijs euacuetur circa cohibitionis tempus? Antea equidem quum secundum naturam animal spirabat, ipse Erasistratus omne id euacuari opinatur, quòd ad ipsas à corde est demissum. Manifestū est autem extra corpus id excerni, aut quomodo alias euacuaretur? Nunc autē quid tandem dicent? Num pertransire quidem ita uelociter ipsum per arterias, uelut etiam antea, non tamen uel minimū eius euacuari? Et quomodo possibile est alia quidem euacuari, nō tamē rursus attrahi ex ambiente? Quòd enim cor ab arterijs attrahat ubi distenditur, neq; uero hoc ipsum dicere licet, Atqui si omnino possibile est quum cor distenditur attrahi quicquam ab arterijs extrorsum, ex superfluo thorax & pulmo sunt facti: neq; enim hoc dici potest, quòd minus trahat ex arterijs quàm ex pulmone, quando incumbētibus etiā membranis nihilominus tamen trahere potest. Manifesta autem sūt hæc ex pulsum magnitudine, atq; unicuiq; patet quòd multo magis traheret, si non in magnæ arteriæ osculo membranæ innatæ essent. In uniuersum autem si neq; cor, neq; ulla aliqua arteria, spiritu in respirationis

spirationis cohibitione caret, id quod ex ipsorum distentionibus, quæ ean-
 dem ut prius molem conseruant, fit manifestum, suffocatio tamen excipit
 euidenter, palàm fit quòd non inopia substantiæ ipsius aeris animalia suf- *Conclusio*
 focet, patetq; iam etià Asclepiadæ opinionē unà cum Erasistrati esse confu- *repetita*
 tatam. Similiter item Praxagoræ & Philotimi, & si quis alius nutritionis
 solius ipsius animalis spiritus gratia nos respirare dixit. Cæterum rationa-
 biliter & ex præmeditato in sermone adiectum est, solius, neq; enim quòd
 impossibile sit nutrirī animalem spiritum à respiratione indicat hic sermo,
 sed quòd suffocatio cohibita respiratione non propter nutrimenti anima-
 lis spiritus defectum ipsis animalibus contingat: adest enim ipsis largus in
 pulmone spiritus, atq; aliàs lōgius tempus requiritur ad hoc, ut animal pro-
 pter nutrientis spiritus inopiam pereat. At uero cum Asclepiadæ de anima *Contra Ascle-*
 sermonibus nō tantū hæc, sed alia etià alibi à nobis dicta pugnāt, Demon- *piadem de ani-*
 stratum enim in illis est, q; animæ substantia etiā si nō una sit, per omnem *marum gener-*
 tamen uitam ad multum tempus duret. At iuxta Asclepiaden, neq; nume- *ratione*
 rare possibile est quot substantias habeat, Siquidem sanè quæ paulo ante
 erat, nunc penitus perijt, alia autem nunc est, paulò post & ipsa interitura,
 generabitur uero rursus altera, quod impossibile & absurdum esse, illic cla-
 re à me est demonstratum. Ad quæstionem igitur an ipsius aeris substan-
 tiæ, an alicuius qualitatis inopia, animalia suffocata moriātur: iam respon-
 sum ac euidenter indicatum est, alterum impossibile esse, relinquitur itaq;
 alterum, nimirum ob penuriā qualitatis alicuius animalia in respirationis *Ob qualitatis*
 cohibitione suffocari. Quæ sit igitur ista qualitas inquirendū uenit, Quan- *aeris penuriā*
 doquidem igitur, ubi amplior quàm secundum naturam caliditas in locis *animalia suffo-*
 circa cor & thoracem fuerit congregata, quemadmodū in æstuosis omni- *cari*
 bus contingit morbis, statim & amplius solito respirare appetimus, uideri *Questio de*
 possit utiq; refrigerationis gratia respiratio fieri. Verum rursus si perfrige- *qualitate*
 ratis h̄isdem organis, quemadmodū in magna fame, quam bulimon græci *Opinio*
 appellant, & ubi quis in magno frigore sit uersatus, contingit: non solum
 non refrigerare eam quæ in nobis est caliditatem oportet, sed etiam calefa-
 cere, ut quæ parum abest quin penitus sit perfrigerata, & tamen respirare
 appetimus, uidetur sanè contrarium esse, ei uidelicet, quòd respiratio refri-
 gerationis gratia fiat. At uero aliqui contra instātes, refrigeratione semper
 opus habere aiunt, insitam animantibus caliditatem, uerum quum aucta
 ea sit, ampliore, pauciore uero quum debiliior sit facta, atq; eiusmodi affe-
 ctiones non solum non contrarias huic dogmati esse aiunt, uerum & testi-
 monium præbere opinantur. Arduum igitur hoc primum est & difficile iu- *Alia opinio*
 dicatu, quum ab h̄isdem apparentibus subcontrarias iudicationes habe-
 ant, neutros enim possibile est à sententia sua auocare. Alteros quidem,
 Quòd refrigeratio est utilitas respirationis, siquidem calefactis respirandi
 organis, magis consueto respirare appetimus: refrigeratis uero, uice uersa

minus inspiramus. Alteros autem, Quod nequaquam horum gratia, refrigeratione opus habemus, Quum dicit igitur Hippocrates, inquit, in libro
Hippocr. prænotionum, Spiritus frigidus ex naribus atq; ore exhalans, perniciosus iam ualde existit, eiusmodi affectionem animo concipere quis potest, qualis aliquando contingit, Reperiet autem ut opinor, talem ubi multum perfrigerata sunt respirationis organa factam, Oportebat igitur inquit, neque in totum respirare hoc modo affectos, utpote qui quod refrigeratione indiget nō habeāt. Quemadmodū enim si neq; omnino à principio statim quicquam factum fuisset quod refrigeratione indigeret, nulla fuisset respirandi utilitas, Ita etiam si prius erat, nunc uero perijt, non indigebimus.

*Contraria si-
bi ipsi opinio* Ad hæc porro inquit, quod motus per respirationem sufflando accendat, id ipsum uero non idem esse cum priori, non longa dissertatione mihi egere uidetur: prius enim dicebant refrigerari, nunc uero accendi, contraria autem utiq; sunt refrigerari & accendi, alterum enim extinguit, alterum accendit caliditatem, & alteri ut ne uratur quod ipsum suscipit corpus, contingit: alterum ne perfrigescat idem, facit, Nisi sanè per accidēs frigidum accendere dicant, Ita uero non respirationis utilitatem, sed efficientem causam dicerent. Præstat igitur ad id quod commune habent hæc sententiarum sectæ transire, atq; illud prius perscrutari, Necessarium enim est omnes quicumq; de insita caliditate aliquid dixerunt, de ipsa conseruanda somnare, non posse autem exacte & articulate sententiam suam exprimere, atq; ob id opinor, alij refrigerationem, alij uentilationem, alij corroboracionē scribunt. Maxime uero puto ipsos ad hæc impelli per ea quæ circa flāmas apparent, has enim manifeste uidemus ita citò perire quum aere priuata fuerint, ueluti animantia, Quemadmodum indicāt medicinales cucurbitæ, & omnia quæ angusta & caua circumposita, ac perspirationem prohibentia, facile ipsas extingūt. Si itaq; repertum sit quid tandem flāmæ in huiusmodi dispositionibus patientes extinguantur, forte etiam inueniri possit, quidnam sit, quo ut utili à respiratione, caliditas animantibus insita fruatur. Ad ipsius autem inuentionem omnes modos percurramus, per quos flammæ uidetur extingui & augeri, Non solum enim si cauum quiddam quis ipsis circumponat, sed & balneis, & solis ardoribus, & excellentibus frigoribus, & uehementè uentilata, & multitudine materiæ super ipsas coaceruata, & contra inopia alimenti, uidentur extingui. Augentur autem ac roborantur à moderato frigore, & si moderate uentiles, & commodè abundantes alimento. Præter hæc uero etiā illud insuper addatur, Quod omnes flammæ duplici motu moueri uidentur, altero à materia ex qua accendunt, per quem maxime sursum feruntur & undiquaq; dispersunt, altero uero huic cōtrario, ad suis ipsarum principiū ac uelut radices uergente, per quem confidunt & contrahunt. Etenim si facis q̃ maxime supernā extremitatē accenderis, cōfestim ad infernā perueniet ignis, & si postq̃ lucernæ flammā extinxeris

xeris ad extremū fuliginosæ fauillæ sursum uergentis alium ignem admo-
ueris, iam rursus ardentem lucernæ funiculū uidebis, quum nihil tale fieri
possit, si ignis motum sursum tantum haberet. Ultra hæc uero omnia cui-
denter apparentia, etiam ratione perscrutabimur primū quidem quod po-
stremū omniū relatū est, à qua necessitate duplex motus fiat, postea uero
alia singula deinceps. Quādoquidē omnis flamma uelocissimā habet cor-
ruptionem, semper enim in ambientem dispergitur, ob id necessarium est,
etiā generationem eius uelocissimā esse, aliās enim neq; minimo momēto
duraret, Atqui generatio uniuscuiusq; flāmæ est ex subiecta materia accen-
di, meritò igitur non solum extra à proprio principio, sed & contrariū ipsi
in proprium principium uergentē motum sibi à natura insitū habet, At ue-
ro & corrumpi omnem flāmam necessariū est, si aut materia, aut altero mo-
tu sit priuata. Vt enim in uniuersum dicā, uelut sæpe etiam in alijs locis de-
monstratū est, Ex motibus cōtrarijs quorum alter alterū mutuo excipit &
cōsequitur, alterum sine altero cōseruari impossibile est. Ob id igit̃ mode-
rate frigido ambiente aere omnis flāma opus habet, Qui enim excellenter
calidus est, motū alterum ipsius immodice extra extendendo, frigidus ue-
ro alterū immoderate intra protrudendo extinguit. Vterq; sanē immodice
uentilatus flammam ad materiā reprimat, uelut etiā frigidus facit: supra
modū uero moueri, flammā dispergit, uelut etiā calidus ambiens facit. Cæ-
terum ex his quæ motū immodice intra cohibēt, est & cucurbita, & quicqd
aerem eorū quæ ab interna flāma cōbusta sunt, prohibet ad externi frigo-
ris contactu. At uero cōmoderatio omniū, cōseruatrix est flammarū. Eodē
modo igitur nō dissimile uero est cōtingere & circa insitā animantibus cali-
ditatem, utpote quæ materiā unde accendit̃ sanguinē habet, à natura item
insitum principū motus in utranq; partē, ita ut altero priuata, etiā reliquo
ex necessitate priuet̃, & ob id ipsum siue à respiratione prohibeas, siue san-
guine, statim corrumpit̃, nam & lucernæ flammā tolles suffocādo, aut om-
nino oleo priuando. Simile itaq; ponito cor funiculo, oleo sanguinē, orga-
no pulmonem, circūsitus nanq; est forinsecus cordi ad cucurbitę similitudi-
nem. Verū quo tempore expirat animal, adsimilaueris ipsum potius cucur-
bitæ perforatæ: ubi uero respiratio cohibet̃, imperforatę & undiquaq; con-
clusæ. Quemadmodū itaq; cucurbita perforata flammā intra se extingue-
re nō potest per foramen respirantē, quæ uero contra cōclusa est euestigiō
suffocando eam extinguit, Ad eundē modum pulmo arctus & densus, ue-
lut in respiratione cohibita est, extinguit: perforatus & rarus qualis circa re-
spirationē est, insitam caliditatē conseruat. Ego uero etiā quum fornacē ui-

Ratio dupli-
cis motus flā-
marum

Motuum con-
trariorum
ratio

Adaptatio si-
militudinis ad
insitam calidi-
tatem

Simile ad for-
nacem

*Conclusio uni
uersalis*

*Explosio reli
quarum opi
nionum*

*Vtilitas respi
rationis est cō
seruatio calo
ris naturalis*

*Confirmatio
per enumera
tionem parti
cularium*

*In balneis cur
exoluamur*

guinis est euacuetur. Fauilla enim & fumus & fuligo, & omnis huiusmodi
ustæ materiæ superfluitas, nihilo minus q̃ aqua ignem extinguere consue
uit. Quare ex omnibus potissimum recipiendi sunt qui dicunt infiti caloris
gratia animalia respirare. Nam & moderate ventilari utile est, & mediocri
ter refrigerari. Ambo enim hæc internam caliditatem videntur corroborare:
necessariūq̃ est motum habere ad fuliginosum, ut ita loquar, extra eua
cuandum quod à sanguinis ustura redundat. Hæc quidem scientificā per
suasionem non habent, neq̃ necessariam demōstrationem, qualem in alijs
semper adducere in usu habemus, non tamen fide omnino carent. Veloci
tas enim interitus animalis talem causam desiderat, Quum alimentū qui
dem, quod hi qui nutritionis ipsius animæ gratia respirare nos dicunt, cau
santur: longiore tempore opus habeat, Generatio uero animæ quā Ascle
piades causam tradit, consentiat quidem uelocitati, pugnat uero cum alijs
infinitis, & cū his quæ in principio dicta sunt huius tractationis, & in com
mune cum omnibus sectis quæ ob inopiam aeris perire animalia putāt re
spiratione priuata. Si igitur uelocitas interitus animalis, propter alimentī
substantiæ ipsius animæ defectum fieri nō potest, propter generationem
autem ipsius fieri possibile est, sed per falsorum argumetorum prætextus,
innatæ uero caliditatis perditio nihil habeat quod se ei opponere uideatur,
rationi utiq̃ magis cōsentaneum est, ut alijs dimissis hanc recipiamus. Tot
tam itaq̃ hanc receptam explorabimus, quando quidem alijs uerior appa
ret. Itaq̃ ex uentilatione principij ipsius infiti caloris, & ex moderata refri
geratione, et ex eius quod in ipso uelut fumosum est in totum defluxione,
unum coaceruatur caput & summa, conseruatio uidelicet caloris naturalis.
In hæc igitur principia uideamus an possibile sit omnia reducere particula
ria, ac primum in manus sumamus id quod circa balnea contingere uide
mus, in quibus diutius uersantes exoluimur, ac tandem etiam morimur. Si
enim propterea quod calidum respirando attrahimus id contingit, oportet
bat inquit, etiam eos qui super lebetem aquæ calidæ consistunt, deinde
progredientem inde uaporem respirando hauriunt, eandem iniuriam per
peti, & tamen hi minime videntur lædi: ex quo conspicuū est, Quod nō ob
caliditatem respirando attractam, sed propter spiritus ex toto corpore eua
cuationem, in balneis exoluamur. Quomodo igitur & hæc ambiguitatem
dissoluemus? Si utiq̃ hoc copulatum uerum esse dicemus, Quod suffoca
ri eos qui ex lebeate uaporem inspirant oporteat, siquidem omnino refrige
rationis gratia respirarint, uerū tamen si non adtraxerint ipsum uaporem,
ne suffocantur quidem. Suffocantur enim non minus qui ex lebeate uapo
rem respirando hauriunt, q̃ qui in balneis. Si uero etiam non suffocarentur,
nihil fortassis miri esset: perspiratio nanq̃ per uniuersum corpus, simili
ter ut ea quæ per os fit, in balneis offenditur. Nō sunt autem eadem, per os
tantū uitiatū spiritū attrahere, & tum per os, tum per totū corpus idem face
re. Eius

re. Eius rei potissima demonstratio in multis agris contingit, qui per totum diem iudicatorie exudant, atque id multo magis quam qui in balneis, non tamen exoluuntur similiter ut illi, neque omnino suffocantur, quousque externum frigidum aerem spirando attraxerint. Quod si ipsos pallijs contentos, calidum aliquid respirando haurire coegeris, confestim suffocaris: atque si perfrigeratos & rigentes ita contegas, non solum non suffoces, sed neque omnino lædas, donec fuerint excalfacti, nam tunc non amplius sustinent, ueluti non consuetum. ex quibus omnibus conspicuum est, Quod non ob euacuatum ex toto corpore in balneis spiritum exoluamur ac uitam finimus, sed propter caliditatem. Admirari porro subit non tam alios quam Erasistratum, qui tam euidenter apparētia uanitatis coarguere audet, Quem non uerisimile est inexpertum esse Doliaris uaporarii hydropicorum, quod non minus ab alijs ueteribus quam à Chrysippo Cnidio est laudatum. Euacuatur enim hi toto corpore multo citius & amplius quam in balneis, non tamen suffocantur, propterea quod frigidum aerem inspirant, quo si quis ipsos priuet, breui immoriuntur. Quomodo igitur inquit, in graueolentibus specubus, & recens calce oblitis domibus, & ab extinctarum prunarum foetore suffocamur? Iuxta Erasistratum equidem, quia tenuis in eiusmodi constitutionibus existit aer, atque ab arterijs non recipitur, nec continetur, sed facile euacuatur, et ob inopiam spiritus animal perit. Nos autem dicimus, Quod nihil fuerit, utpote quum Erasistratus nihil tale demonstrauerit: quod aut tenuem in talibus redderet aerem, aut ut ne ab animalium corporibus recipi ac contineri posset, nisi forte uera causa alia sit, aut difficilis extet inuentu. Ad prædicta igitur longius sermonem extendere cogimur, conabor tamen pro uiribus in compendium omnia contrahere, Si uero nihil habeam quod dicam, recisus multis contradictionibus, id apparere assero, motus uidelicet arteriarum in eiusmodi dispositionibus neque magnitudine neque tempore prioribus inferiores esse, utpote quæ plenæ spiritu qui per ipsas fertur existant: oportebat autem in eis non solum uelociorem aut minorem pulsum apparere, sed eas etiā omnino pulsu priuari, utpote aere ipsarum uentriculos explente penitus priuatas. At uero si Erasistrati (inquiunt) causam reijcis, alterā nobis profer. Proferam aut si prius uos dixeritis mihi, ob quam causam marini piscatores ex torpedinis contactu torporē incurrāt. Si uero nihil habetis quod dicatis, hoc tamen nobis referre permittatis, nepe uim esse huius animantis stupefactoriā eorum quæ contingit adeo fortem, ut etiam per infixum ipsi tridentem ad manus piscatorum perfacile uitium accurrat, Itaque concedetis piscium quasdam esse qualitates ac uires, quarum aliæ torporem, aliæ altiore soporem, aliæ frigiditatem, aliæ putrefactionem, aliæ aliud quoddam malum inferant, Aeris autem nullam talem uim esse permittetis? Verum non habemus

Propter caliditatem in balneis fieri exolutionem

Doliare uaporarium hydropicorum

Contra Erasistratum

Pro Erasistrato

Torpedinis uis

Dissimile

(aiunt) euidentem demonstrationem, quænam qualitas hæc sit, & quæ tandem uis aut facultas, Quid igitur hoc ad præsentia: per obscura enim nihil rite neque eueritur, neque confirmat. Transeamus itaque à talibus ad confirmationem euidentem utram tandem sectam euertere queamus. Quæ quidem igitur necessario Erasistrati opinionem euerit, statim à principio nobis relata sunt, Quæ uero nostram confirmant, talia quidem non inuenimus ut necessario concludant, attamen omnium aliorum maxime credibilia sunt, supra hoc quod à nullo penitus eorum quæ palam apparêt, hæc opinio nostra evertatur. Quare Erasistrati de respirationis utilitate opinionem, hic iam meritò relinquimus, quando quidem & in libris de pulsibus multipliciter erroris est conuicta, ipsi uero etiam reliquorum apparentium causas ad præsentem controuersiam conducentes, breuibus percurramus.

*In exercitatio-
nibus cur fre-
quenter respi-
remus*

Velut est Quod in exercitationibus amplius & frequentius respiramus, neque enim dissimile uero est, etiam ob calorem ex uehementi motu auctum fieri, quod enim neque hic propter uenarum expletionem respiramus, manifestum est ex eo, quod à principio statim sæpe uehementer contingat, non tamen respiratio mutetur priusquam multum caleamus: ubi uero ex calfacti sumus, etiam si ad multum tempus à motu quiescimus, tamen ean-

*Respiratio in
febribus*

dem respirationis speciem conseruari uidemus. Quin & in æstuosis febribus similiter respirare appetimus, ob eandem causam. Vbi enim maximum fuerit quod utilitate indigebit, hic etiam non absolum est ipsam utilitatem plurimum augeri: maior nanque flamma ampliori aere, minor pauciore opus habet. Omnis uero flamma ipso indiget, ob eam quam prius dixi ne-

*Respiratio in
perfrigeratis*

cessitatem. Nequaquam igitur mirum est, si loci circa cor & pulmonem perfrigerati, externum aerem desiderant, indigentque eius per inspirationem attractione. Attrahunt enim, sed parum & per multum tempus, ualde nan-

*Respiratio
puerorum*

que & crebro non expedit paruam caliditatem uentilare. Propter quid igitur pueri quidem plus & frequentius, puberes uero minus & rarius respirant? Num quod qui crescunt plurimum habent insiti caloris, necessario sequitur ad multitudinem caliditatis, magnitudo & frequentia respirationis?

Si uero animalis spiritus à respiratione etiam nutritur, etiam ob id plurimum & frequentissime pueri respirant, quod nutrimento ampliore, ut qui crescant, opus habent. Si uero etiam fuliginosum plurimum in respiratione diffunditur, etiam ob id plurimum & frequentissime respirant: ubi enim amplius alimentum conficitur, ibi etiam superfluitas amplior. Quibus itaque pueri calidiores adolescentibus esse uidetur, hi talem referent causam

*Adolescētium
senum*

crebrioris ipsorum respirationis. Quibus autem adolescentes calidiores pueris uidentur, hi prædictam causam non admittent. Atqui de senibus nemo dubitat, quin sint multo tum pueris, tum adolescentibus frigidiores, testimonium autem frigiditati præbet ipsa respirationis species, quæ in eis minor

fit &

fit & rarefcit. Confimilia porro his quæ in ætatibus fiunt, in temporibus, & regionibus, ac naturis contingunt, testimoniumq; præbet calidis femper respiratio maior & denfior, frigidis minor & rarior, parum etiã & frequenter respirant qui cibum acceperunt ac biberunt, ob fepti tranfuerfi coarctationem. Sic & prægnantes. In aqua etiã inter cutem, & in hepatis inflammationibus, uentrisq; ac fplenis, confimiliter respirant propter eandem cauffam. Cæterum de propria horum refpiratione, in libris de fpirandi difficultate dicetur. Nunc fatis eft ut hoc rurfus demonftratur, nempe, omnia manifefte apparentia prædicto dogmati noftro, de utilitate uidelicet refpirationis testimonium præbere. Videamus autem deinceps num animalis fpiritus à refpiratione nutriri poffit, Dicamus autem prius quomodo quid animale fpiritu uocamus, quum fubftantiã animæ nos ignorare fimus confefsi. Quandoquidem igitur uentriculi fpiritus iuxta cerebrum uulnerantur, ftatim immobiles ac fensus expertes nos reddunt, Oportet utique omnino hunc ipfum fpiritu, aut ipfam animæ fubftantiã efle, aut primum utique ipfius organum. Dictum uero alibi de ipfis fufius & diligentius, ubi etiã hoc ftatim dictum eft, Quod neceffarium eft hunc fpiritu nutriri. Vnde igitur (inquiunt) aliunde alimentum habebit, quàm ab aere per infpirationem attracto? Atqui & ex fanguinis euaporatione non diffidens uero eft, ipfum nutriri, quemadmodum multis celebribus tum medicis, tum philofophis eft uifum. Verum qui Erafratrum feftantur non eodem modo, quo Hippocrati adhærentes, ex infpiratione animale fpiritu nutriri tradunt, Illis enim ex corde per artérias ad cerebri membranas, His uero ftatim per nares in cerebri uentriculos, peruenire fpiritu uidetur. Erafratrum equidem de his opinionem etiam hic relinquemus, multiformiter à nobis in libris de pulfuum caufis conuictam, Ad ueram autem tranfgredientes, confiderabimus hoc quod palàm apparet, cuius iam fæpe experimentum fecimus. Quum enim arteriæ circa collum laqueis constringuntur, nihil patitur animal neque ftatim, neque pofttea, quemadmodum nos aliquândo experiundi gratia illas laqueis conftinximus, atq; totũ diem animal infpirare, & exfpirare, ac moueri citra impedimētum uifum, ad profundam iam noctem mactauimus, ut qui putaremus tam diutinam experientiam non amplius fidelem ac tutam efle: poffe enim in tanto temporis fpatio quo laquei circūnexi fuerant, aliquod ex principalib. membris per cōfenfum læfum efle. Admirabamur igitur quũ reperiremus arterias, ex principaliffimis uitalib. organis ipfo uidelicet corde, ad principaliffima animalia organa, ipfum uidelicet cerebrũ protenfas, ita citra omnem uitæ offenfam, iniuriam eam tolerantes. Sed de his etiã in libro de utilitate pulfus amplius quæremus, Quod uero ex eis ad præfens utile exiftit, cuiusque gratia carotidum arteriarum circa

Temporum
Regionum
Naturarum

Pranforum
Potorum
Prægnantium
Inflammarum

Conclufio confirmationis particulariũ

Animalis fpiritus quid fit

Erafratrum ab Hippocrate diffenfio

Contra Erafratrum opinionem Experimentũ

Carotides arteria collum mentionem feci, id ipsum rursus dicetur, nempe, Quod cerebrum spiritu à corde allato non ualde habet opus. Reliquum est igitur aut euaporationem ex sanguine ipsi sufficientem esse, aut per nares inspirationem. Atqui nec euaporationem largam contingere uerisimile est, si arteriæ laqueo sunt constrictæ, quod ipsum etiam in libro de utilitate pulsuum demonstratur. *Inspiratio per nares nutrit spiritum animale* Necessarium igitur est, ex inspiratione per nares potissimum alimenti partem animali spiritui accedere, Atque hoc est quod ab Hippocrate dicitur. Principium alimenti spiritus, os, nares, guttur, pulmo, & alia respiratio. Ex omnibus enim his nutritur nullatenus impeditus. Si uero etiam impediatur unumquodcunque tandem ex ipsis, attamen per reliqua alimentum ei suggeritur, id quod ex euidenter apparenti discere licet, de quo dicturi sumus, nimirum de spiritus ex pulmone in arterias totius corporis transumptione, quod aut modice omnino, aut neque omnino contingit. *Experimentum* Quum enim aliquando ad os ac nares pueri magnam uesicam bubulam aut aliud quoddam uasculum, ut nulla parte quicquam ex respiratione per totum diem præterspiraret, apposuissemus, uidimus citra obstaculum puerum spirantem, ex quo manifestum est, quod parum, aut penitus nihil, arteriæ animalis extrinsecarum qualitatibus necessitate urgentur, & maxime caliditatis. Etenim frigidior spiritus non similiter penitus pertransire potest, Oportet autem promptè per omnia organa, animæ spiritum transire. At uero calidior penitus quidem penetrat, uerum primum & exurit & colliquat corpus, postremum uero etiam ipse extinguitur & perit, & in stupore quidē attonito frigidior est, in febribus uero calidior moderato redditur, In stupore itaque attonito, retinetur ut non facile penitus pertransire possit, & ob id sanè in motus priuationem uitium finit. In febribus uero penetrare quidem penitus potest, uerum exurere ad similitudinem ignis, non uero nutrire aut augere ualet. *Caliditatis moderatae utilitas* Ne igitur paruam esse putemus animalibus moderatæ caliditatis utilitatem, uerum maxime necessariam præsertim spiritui animali & principalissimis organis, iam uero & uni uerso corpori. Iure igitur principium naturalis caliditatis ipsum uidelicet cor, respiratione intantum egens habemus, quantum etiam ipsi moderata caliditate indigemus. *Caliditas per respirationem conseruatur* Demonstratum enim est, impossibile esse saluam esse caliditatem citra respirationem. Inspirans nanque & expirans est totum corpus, iuxta Hippocratis sententiam. Verum & nos alibi id demonstrauimus. Moderata autem respiratio omnibus alijs membris per arterias contingit. Cerebro uero & cordi duo præcipua adiacent respirationis organa, illi nares, huic pulmo. Cæterum ut pulmo moueretur, thorace opus habuit, & propterea ut cordi quidē copulatus pulmo, primū respirandi organū existit, ut uero à thorace mouetur, secundū. Si uero & sanguinis euaporatione ad nutritionē, animalis spiritus indiget, credibile em̄ et hoc ipsum

ipsum est, maximā habuerint sanè animalia & hanc à moderata caliditate utilitatem. Etenim frigidus sanguis quomodo in uaporem solueretur? Immodice uero calidus facile quidem in uapores dispergi potest, uerum turbidos & fumosos: talem uero minime esse conuenit spiritum animale, sed ut si quem alium, purissimū & optimum. Ob id igitur ubi sanguis atrabilis, & flauæ bilis in uitiosos uapores soluuntur, alter ad atram bilem, alter ad phrenitin, hoc est mentis percussione perducit, proptereaq; in æstuosis etiā febribus facile delirant. Nam tametsi bonus tum sit sanguis, ob multitudinem tamen caloris fumosos uapores emittit, fueritq; & hoc non exiguum à naturali caliditate emolumentum, ut uidelicet euaporatio moderata, pura, & bona fiat. At uero etiā si quis proprijs constitutionibus unicuique membro opus esse suggerat, neq; sic parum profuerit moderata caliditas ad constitutionis conseruationem. Siccum equidem aut humidū immodice nullum membrum in pauco tempore fieri poterit, frigidum autem extreme aut calidum manifeste fieri possit: atqui uniuscuiusq; membri substantia frigidi & calidi & siccī & humidi aliquo modo temperatura existit, ut eam à nulla alia re ita citò corrumpi posse uerisimile sit, uelut à caliditate immoderata. Quod si ita habet, etiā actionem membrorū à nullo proprius lædi euidenter existit. In alijs quidem igitur organis actionum offensa parui momenti est, In his uero quæ ad uitam pertinent, magni refert, In his postremum quæ non solum ad uitam conducunt, sed etiā ad alia rationem principij habent, maximi. Talia autem sunt cerebrum & cor, quare eorum constitutionis læsio, euestigiò uitæ damnum infert. atqui ipsam constitutionem nihil promptius immutare ualet, quàm caliditas immoderata. itaque ambo hoc sermone demonstrata sunt, tum utilitas commodatæ caliditatis, tum utilitas quæ ipsi per respirationem accedit. Necessarium igitur iam, non credibile solum, sed & uerum nos inuenisse, perspicue omnibus apparere. Et summatim sanè dicimus utilitatem respirationis esse innati caloris conseruationem, Licet autem quamuis animæ substantiam ignoremus, attamen ex diuisione nihilo minus ratiocinari, his quæ euidenter apparent in demonstrationis usum assumptis, ex quorum numero & hoc est. Spiritum quī in uentriculis circa cerebrum continetur, alterum ex duobus esse necessarium est, aut animæ ipsius substantiam, aut primum eius organū. Sed si primū, cerebrū in seipso animæ substantiā habere necessariū est, & hanc insitam esse caliditatem, aut spiritum, aut totam ipsius constitutionis speciem, aut si qua alia præter ipsam incorporea facultas existit. Cæterum necessarium est hoc primum, unum quoddam organum ex prædictis habere ad motū subseruiens, quum ipsum omnino ad aliquid sufferendum impatiens existat, & mortis tempore instāte, per primorū ipsius organorū læsionē soluat, Quare siue cōstitutio cerebri offenditur, siue simul circa ipsum spiritus, siue caliditas sola, mors ex necessitate animalib. contingit.

Atqui

Caliditas moderata conseruat membrorum constitutionem

Caliditas conseruat actionē

Utilitas respirationis innati caloris conseruatio

De anima

Mors unde

Atqui nec constitutio breui aliter offendi potest, quæ per caliditatem immoderatam, quemadmodum est demonstratum, nec ipsa etiam hac amplius adhuc caliditas, sed neque quod restat adhuc tertium, spiritus uidelicet ipse, occasionem aliquam habere potest alterius repentinæ corruptionis, præter eas quæ antea sunt relatæ, nimirum substantiæ ipsius totius euacuationem, & immoderatam caliditatem. At uero in respirationis cohibitionibus non habemus causas, ob quas dicere possimus euacuationem totius substantiæ spiritus fieri, quemadmodum in uulneribus uentriculis cerebri inflatis habemus. Relinquitur igitur quod ob immoderatam caliditatem uita excedimus. Atque hæc quidem maxima est respirationis utilitas. Secunda uero est animalis spiritus nutritio. Prior equidē per utrasque respirationis partes cōtingit, inspirationem uidelicet & expirationem, altera nimirum refrigerante & uentilante, altera fuliginosum diffundente. Secunda uero per inspirationē solum accidit. Quādoquidē igitur aliqua aeris pars, circa distentionem cordis in ipsum cor attrahitur, ut expleat factam euacuationem, id ipsum magnitudo distentionis ipsius sufficiēter indicat. Quod uero etiam ad cerebrum inspiratur, in alio opere est demonstratum, in quo de Hippocratis & Platonis dogmatibus disputamus. Porro quum cor à pulmone aerem ad se partim attrahat, partimque uicinis arterijs transmittat, quā ob causam tamen aer qui expiratur nihilo paucior appareat, quā is qui per inspirationem attractus est, dicetur quidem alio loco diffusius. Nunc autem hoc solum dicere sufficiet, Quod uapor quidam omnino expirat, par copia portioni spiritus, in cor & arterias transsumptæ. Quæ uero sint corporis affectiones, in quibus paulo amplior quæ transsumptus est aut paucior, aut compar expiratur, in libris de difficultate spirationis dicetur. Atque hæc sanè mihi de respirationis utilitate sufficere uidentur. Quæ uero de ipsa ab aliquibus uitiose dicta sunt, facile deprehendere poterint qui singula quæ hic tradita sunt, non obiter, nec tanquam aliud agentes perlegerint.

Finis libri Galeni de utilitate respirationis, Iano Cornario medico interprete.

CL. GALENI DE DIF-

FICVL TATE RESPIRATIONIS LIBRI TRES,

Iano Cornario medico interprete.

LIBER PRIMVS

QUOD respirandi difficultas respirationis quædam læsio est, uelut sentiendi difficultas ipsius sensus, & mouendi difficultas ipsius motus, ipsum sanè nomen tum græcis dyspnœa, tum latinis respirandi difficultas, sufficienter demonstrat. Quot uero sint læsionis differentie, & ob quas causas fiât, & quomodo singulas cognoscere oporteat, non ex appellatione discere contingit, sed natura ipsa respirationis id ipsum indicabit.

Ob id sanè etiam cognitio eius quod secundum naturam habet, à ueteribus medicis omnibus inuestigata est, quū ob alia multa, tum nihilominus indicationis eorum quæ præter naturā sunt, gratia. Quādoquidem enim unum est quod secundū naturam habet, atq; id uelut regula & mensura, & sibi ipsi simile existit, Variū autem & dissimile, & multiplici errore inuolutum est quod præter naturā habet, adeo ut necessariò sequatur, multitudine esse infinitum, arte uero incomprehensibile: uisum est ipsis im-

Cognitio eorum quæ secundum naturam habent, prodest ad cognitionem eorum quæ præter naturam sunt

possibile esse, eius immensitatem certis terminis comprehendere, citra cognitionem eius quod secundū naturam habet, Quum enim unum sit hoc, & animali commodum, palam est etiam esse moderatum, Si uero hoc moderatum est, immoderatum utiq; fuerit id quod præter naturam habet. Si uero immoderatum omne duplex genere est, aut enim deest quid ab eo quod iuxta naturā habet, aut excedit, Tot sanè in seipso particulares differentias habebit, quot possibile est ipsam rem suscipere, circa moderati excessus & defectus. Suscipit autem simplex duplices, compositum uero ex pluribus duplicatas, iuxta numerū eorum quæ ipsum cōponunt. Si igitur unū quiddam & simplex est respiratio, duplices quidē habebit immodestias, duplices etiā genere respirandi difficultates. Si uero nō unum, duplicatas habebit differentias iuxta numerū eorum quæ ipsum cōponunt. Itaq; si hæc manifesta simulq; cōpendiaria est doctrina, meritò longa censet quæ præter hanc aliquid tradit. At uero quū duæ quidem sint primæ & principalissimæ totius respirationis partes, inspiratio uidelicet & expiratio, duæ uero aliæ per accidens, nimirum quæ interueniunt cessationes, In quatuor sanè his, uersa consideratio de respirandi difficultate consistit. Quare oportebit omnino unā ex prædictis, aut plures, aut simul omnes aberrare, & ab ea quæ secundū naturā est specie corrumpi, si difficultas respirandi debet generari.

Immoderatum omne duplex

Respirationis partes IIII

Verum

Respirandi difficultas simplex Composita
 Verum manifestioris doctrinae gratia, non malū fuerit simplicem appellare respirandi difficultatem, quæ unam totius respirationis partem singulatim occupat, Compositā uero quæ in pluribus consistit. Atqui quum posterius sit semper compositū simplicibus, iuxta rationem utiq; fuerit, de his quæ natura priora sunt, prius mentionem facere. Quare à simplicibus respirationis difficultatibus initium sumemus, atq; ubi has sufficienter explicauerimus, postea tum motus, tum cessationes, & mutuo, & per se, uicissim permutantes, ita etiam compositas inueniemus. Quæ igitur sunt naturales differentia spiritus extra & intra meatibus? & quæ item utriusque cessationis? hæc enim erant omnes respirationis partes. Quādoquidem duæ ex his quas diximus partibus, motus sunt, spiritus uidelicet extra & intra meatibus, duæ uero hos distinguunt cessationes, generatio autem motibus composita, cessationibus uero simplex est, conspicuum planè est illorum immodestias plures, cessationum uero binas generari. Hæc namq; simplices existentes, iuxta temporis quantitatem solum differentias habent, motus uero non solum iuxta hanc, sed & iuxta quantitatem spacii localis per quod feruntur differunt. Itaq; duplices quidem erunt immodestias ipsorum, quemadmodum etiam cessationum, utraq; iuxta temporis quantitatem diductæ, iuxta quas aut ueloces aut tardæ appellabuntur: duæ uero adhuc aliæ iuxta quantitatem distentionis organorum respirationis differentes, secundum quas aut magnas aut paruas appellāt. Siquidem enim inseparabilia sunt ab omni circa locū motu, tum tempus in quo id quod mouetur mouetur, tum spacium per quod mouetur, ob tempus quidē, uelociter aut tarde motum fieri dicimus, ob spacium uero, multū & modice: uerum distentionem organorum respirationis, non modicam & multam, sed paruā & magnam appellare in usu habemus, ueluti etiam contractionem, eadem enim ratio utriusq; motus existit. Quemadmodum autem motui propria sunt uelocitas & tarditas, ita & quantitati cessationum, raritas & densitas. Densas namque uites & oleas aut quodcunque tandem huiusmodi, plantari dicimus, quum breuissimum spacium ipsorum distantia indicare uolumus. Sic & raras quum multus locus in medio plantatorum corporum fuerit relictus, & ut in summa dicam, omnia ex pluribus distinctis composita hæc nomina usurpant. Quādo igitur & ipsa respiratio ex cōtrariis motibus per cessationes distinctis composita est, densam ipsam reddet breuitas cessationum, raram uero longitudo. Hæc quidem igitur uniuersæ sunt simplices respirandi difficultates, atq; hæc sanè ipsarum nomina, tum priscis alijs medicis, tum Hippocrati in usum recepta. Si uero quispiam aliter appellare uerlit, quemadmodum iam quidam ex recentioribus medicis solent, nostra nihil interest. Verū sciat hic quod neq; Hippocrati familiaribus, neq; etiam alijs ueteribus, imò nec alijs græcis aut latinis usurpatis, nominibus utatur. Et si hos negligit aut cōtemnit, neq; proprie, neq; perspicue interpretatur.

Si namq;

Si namq; unum nomen ambobus tribuit, motui uidelicet & cessationi, siue uelocitatem solam siue densitatem, & rursum in contrarijs, siue tarditatem solam siue raritatem, & reliquis in totum non utitur, obscuritatē palam hic inducit. Multo enim lucidius esse opinor unicuiq; rei seorsim unum nomē ipsiq; propriū indere, eoq; perpetuo uti, cū sciam quod cōmunia nomina quæ alterum non magis quā alterum significant, auditorem confundūt & perturbant, ut non cognoscat quid sit tandem quod dicitur, priusq; æqui uocum distinguatur. Si uero unum etiam singulis rebus quis imponat nomen, non uero quo nos distinximus modo, sed uice uersa, uelocitatem quidem & tarditatē tribuat cessationibus, raritatē uero & densitatē motibus, haud scio quid sibi uelit per impropriorū & incōsuetorū nominum usum, quem pro proprijs & consuetis inducit. Quod enim omnes qui nunc uiuunt homines atq; etiam antiqui tarditatem & uelocitatem de nulla alia re prædicant, præterq; de his quæ mouentur, nemo ignorat. Quā sapiens itaq; se perpetrasse factum iactabit, qui nominum usum adeo transposuit, ut cessationes motuum nominibus appelleret: & quā sapienter factum si cessationum nomina actionibus imponat. Quemadmodum enim & uites & oleas densas, ubi modica interest distantia, dicimus, raras nominantes si amplior interfit: sic animalium actiones quæ per modicum tempus fiunt densas, quæ per multum raras appellamus. Quod si quis non ita ut dixi, sed aliter nominare uelit, neq; Hippocratem, neq; alios ueteres, neq; omnino Græcos aut Latinos sequi dignatus, imò nec manifestæ interpretationis curiosus, illi permittendum est ut Cadmeam uictoriam uincat. Cum alijs uero qui nominum in tantum curam habent, quantum ad docendum est commodum, & qui omne studium eò dirigunt, ut in rebus inueniant ueritatem, iam sermonem conferemus de his quæ à principio scribere institimus. Quum Respiratio genere quidem motus sit, & ex duabus partibus sibi ipsi contrarijs composita, quarum alteram inspirationem, alteram expirationem nominamus, habeatq; etiam duas alias non similes per accidens partes, quæ quietes & cessationes appellantur, offensæ utiq; & læsiones fient circa motus, in uelocitatem & tarditatem, magnitudinēq; & paruitatem. Circa cessationes uero in raritatem & densitatem, & præter has nō reperiās simplicem aliam difficultatis respirandi differentiam. Methodus enim diuisionis non aliter demonstrat. Reliquum autem fuerit causas earum perscrutari, atq; his inuentis consequēter ad compositas transire. Quæ igitur est causa uelocis & tardæ respirationis & uniuscuiusq; reliquarū? Mihi equidem etiam hic methodo ad earum inquisitionem uti oportere uidetur, & non simpliciter enunciare. Quæ est igitur Methodus? Quum unum quodq; ab iisdem peius aut melius reddatur, per quæ omnino produci solet, si sciuerimus à quibus causis respiratio producitur, sciemus nimirum & respirandi difficultatis causas. Quæ igitur sunt respirationis causæ? Habes

C quidem

Nominib. proprijs perspicuis, usitatis utendum

Simile

Cadmea uictoria prouerbialis.

Difficilis respirationis differentie simplices

Difficilium respirationum causæ

*Similitudo
tractationis
pulsus & re-
spirationis*

*Causa respi-
rationis ue-
locis
Cause pul-
sus uelocis*

*Negligentia
circa respi-
rationis dif-
ficultatem*

*Hippocra-
tes uelut
Oestri alijs
esse debue-
rat*

quidem ipsas alibi cum euidenti demonstratione conscriptas. Nunc uero capitum tantum mentionem facere suffecerit. Facultas quidem animalis mouet thoracem, cum hoc simul pulmo mouetur. Ad huius uero motus ubi distenditur sequitur inspiratio, ubi contrahitur expiratio. Demonstratum etiam ibidem est, maximam & principalissimam respirationis utilitatem esse insitæ caliditatis conseruationem, iam uero & animalis spiritus nutritionem. His itaq; sic habentibus, si quidem facultas, & utilitas & unūquodq; organum, recte ac prospere habuerint, iuxta naturæ legē animal respirat: si uero quid ex eis uiciatum fuerit, iuxta illud etiam respirationem impediri necesse est. At uero quemadmodum in pulsum tractatione duplicem fecimus doctrinam, aut singulatim inquirentes ipsorum causas, aut singulatim permutationes, Ita & hic in utranq; partem exercitari oportet, ut proposita causa statim sequentem respirationis difficultatem dicere possimus, & uicissim nominata respiratiois difficultate, facile eius causam efficiētem in memoriam reuocare queamus. Incipiendum itaq; nobis etiam hic iuxta eūdem modum à simplicibus respirationis difficultatibus, quemadmodū illic à pulsibus, & quærendum, Quæ causæ uelocem inspirationem operentur. Velocem equidem pulsum demonstrauius ex urgente quidem utilitate, ac integra facultate, & promptis organis fieri. Videor autem mihi & hic easdem causas recte referre posse, si utiq; non male in libro de utilitate pulsum demonstrauius, eandem utilitatē à respiratione quidem ei qui circa cor est calori, à pulsibus uero ei qui per totum animal dispersus est, contingere. In eo autem rursus sermone qui de pulsum causis tractat, sufficienter dictum est de Archigenis aduersus Magnum contradictione, Quod non à facultatis robore uelox pulsus fiat, sed magis ab imbecillitate, & sanè non conuenit bis de iisdem dicere, quū unus & idem demonstrationis modus esset futurus, Et si quidem ita circa respirationis difficultatem, uelut circa pulsus, iuniores medici curiosi fuissent, & nō penitus ipsam neglexissent, sincerius utiq; hic uelocis motus ratio inuestigari posset, utpote quum manifestior res ipsa esset, & ob id uel in primis doceri digna. Verū haud scio quomodo de ipsa quidem respiratione plurimum inquisierint, & neq; utilitatem cuius gratia fit, neq; facultatem à qua producitur, intactam reliquerint, & de organis etiam ipsis curiose perscrutati, quot, & qualia, & quomodo moueantur inuestigarint, At uero respirationis difficultatem tanq; nō magis necessariam, aut non magis uariam, aut non multo difficiliorem inuentu, omnino segniter præterierunt, aliqui ne minimum quidem penitus de ipsa dicentes, aliqui uero ualde breuiter attingentes. Quancq; Hippocrates in libris de morbis populariter uagantibus, ad Oestri cuiusdam similitudinem, difficilium spirationum differentias scripserit, à quo punctos & stimulos ipsos aliquando à profundo somno excitari oportebat, & quærere, quis in unaquaq; ipsarū sit affectus locus, & quis affectionis modus, & quæ

& quæ caussa, Et an hæc ab Hippocrate penitus prætermiffa sint, aut aliqua quidem ab ipso relata, aliqua uero nō, & in quibus id factum sit libris aut quomodo, num perfecte & manifeste, aut defectuose, aut quasi sparsim. Verum nihil horum ullus unq̃ inquisiuit, & neq̃ hi qui se Hippocraticos appellant, eiusq̃ librorum commentarios enarratorios conscribunt, tractationem de respirationis difficultate perfecte ac pro rei dignitate explicauerunt. Verum nos quæ in singulis ipsius libris relata sunt, in unū coaceruabimus omnia, & demonstrabimus, quòd etiam in hac parte longè reliquos omnes hic uir antecellat, non tamen iam hoc faciendum est, neq̃ enim solam Hippocratis sententiam exponere propositum est, sed etiam proprias dogmatum demonstrationes apponere, atq̃ ueritatis quæ in eis est certitudinem his qui in hæc inciderint exhibere. Et quanq̃ præstiterat, ut ne tempus uenerandi senis opinioni præriperemus, tamen hic primus liber ea quæ uera sunt cum euidenti demonstratione docebit, qui deinde sequitur secundus ea quæ Hippocrates de respirationis difficultate cognouit exponet. Rursus igitur repetemus quod dicere reliquimus, nimirum quòd quæstio de uelocitate motus, in pulsuum tractatione nobis in totum abfoluta est, propterea quòd circa illam plurimi iuniorum medicorū multū operæ impenderint, circa eam uero quam nūc in manibus habemus omnes negligentes fuerint, quanq̃ manifestior longè sit, & non minus quàm illa utilis existat. Verum causam etiam ipse referam in sermonis progressu, nunc quod consequēs est absoluemus, Quòd uidelicet omnis uelox motus propter urgentem sit utilitatem, & amplius facultatem ei subseruire potentem, hoc est integram & robustam, & si nullum ex organis reluctetur, quorum demonstrationes in libris de pulsibus à nobis relatas dicebamus. Dictum est etiam in illis, possibile esse quandoq̃ utilitate multum urgente, etiamsi facultas moderate debiliior sit, motum fieri uelocem. Si uero amplius debilitetur, nō amplius possibile esse fieri uelocem, sed tunc densam magis pro ueloci fieri actionem. Omnis enim densitatis actionum unā existere causam, prioris scilicet actionis defectum. Coguntur enim illa urgente non amplius cessare diutius. Omnia autem hæc in illis libris de pulsibus sunt demonstrata. Communis autem est ipsis pulsibus ratio ad respirationem, primum quidem quod de omni motu in uniuersum est dictum, deinde uero parum abest quin omnis respiratio ad pulsuum proportionem proprietatem habeat. Composita enim est ex cōtrarijs motibus per cessationes distinctis, atq̃ eiusdem utilitatis gratia contingit. & ex partibus eius inspiratio quidem consimilis existens pulsuum dilatationi, insitam caliditatem refrigerat, Exspiratio uero uelut contractio pulsuum fumosum ex ustura sanguinis excernit. quin & ad nutritionem animalis spiritus ambas actiones conferre, & in cessationibus eam quæ post dilatationē fit breuiorem esse, quæ uero contractionem sequitur longiorem, ambobus communia existunt.

Hippocratis
laus

Propositio

Negligentia
circa respirationis
difficultis
cognitionemCausa respirationis
dense
ac pulsus denseRespirationis
& pulsus eadē
ratio

*Causa respi-
rationis ma-
gnæ
Tardæ
Paruæ*

Itaq; quomodo uelocitas motibus respiratorijs contingit, dictum est. Cæ-
terum de magnitudine deinceps agam. Oportet igitur & in hac utilitatem
ad opus prouocare, eiq; facultatem integram ac robustam subseruire, &
promptitudinem adesse ipsis instrumentis, eundem enim caussarum con-
cursum magnitudo & uelocitas requirunt. Atqui contraria eorum tarditas
& paruitas, non omnino opus habent contrarijs omnibus simul, sed unum
ex ipsis adesse penitus oportet, plura non est necesse. Si enim utilitas ualde
exoluta sit, soluitur simul & uelocitas motus, & magnitudo dilatationis, eti-
am si robore maxime ualeat facultas ipsa, ociosam enim habebit hanc quo-
usq; animal eius actione non indigebit. Si uero magna quidem sit utilitas,
exoluatur autem aliquo modo facultatis robur, aut adsint quidem hæc, of-
fensa autem aliqua læserit instrumenta, qualem in libris de pulsibus indica-
uimus, quodcunq; tandem ex his fuerit, impediatur & uelocitas & magni-
tudo respirationis. Atq; in his sanè pulsus respirationibus omnino similes
existunt. Quare etiam si causas primum in manus sumentes, consequentes
ad ipsas permutationum respirationis species perscrutabimur, cōsimiles re-
periemus. Velut si caliditate aucta reliquis respiratiōis causis immotis ma-
nentibus qualis sit respirationis difficilis species quaeremus, reperiemus ue-
lut etiam in primo de causis pulsuum est demonstratum, Quod parum
quidem ea aucta, maior manifeste, non tamen uelocior: plurimum
uero aucta, & maxima & uelox, & iam etiam densa inspiratio reddetur.

*Species dif-
ficultatis re-
spirandi*

*Circa inspi-
rationem*

Eodem modo etiam si caliditas secundum naturam sit imminuta, alijs cau-
sis immotis manentibus, quod paruam ita & tardam, ac raram, necesse est
fieri inspirationem, sed paulò tamen quàm secundum naturam minorem,
multò uero tardio rem, plurimum autem rariorem. Robusta enim existen-
te facultate non est possibile multo minorem fieri dilatationem, Sed si utili-
tas multum sit exoluta, plurimam cessationē fieri uerisimile est, non tamen

*Circa expi-
rationem*

propterea omnino tarde moueri si facultas modò sit robusta. Quæ porrò
exaucto calore, eadem ex animali spiritu ad nutritionem urgente, species
erunt respirationis difficultatis, eius uidelicet quæ circa expirationem con-
sistit. Quare immodestia fuliginosæ humorum uisuræ, easdem respirandi
difficultates circa expirationem operabitur, quæ circa inspirationem sunt
relatæ. Veloces enim erunt & magnæ, & densæ, ubi multa eiusmodi fu-
perfluitas fuerit congregata. Tardæ autem & paruæ, & raræ, circa contrari-
as affectiones, Atq; ita sanè esse ratio ipsa poscit, Repugnat autem quippi-
am eorum quæ euidenter apparent. Ego quidem omnia hæc consentien-
tia circa ætates, & regiones, & omnino omnes ambientis nos aeris consti-
tutiones reperio. Consentiant autem non minus quæ circa omnia exercita-
tionum genera, & circa morbos contingunt. Vbi enim caliditas abundat,
ueloces & magnas, & densas, uidere est fieri inspirationes. Vbi rursus frigi-
ditas, contrarias tardasq; & paruas, & raras. At uero quibus animalis spi-
ritus

*Secundū ca-
liditatem abun-
dantem*

ritus euacuatur, & ob id cita renutritione opus habent, hi non solum ualde, sed & cito, & dense inspirant: quibus uero nihil euacuatur, hi contrariam illis habent inspirationis speciem. Si uero ambo concurrant, & caloris augmentum, & spiritus consumptio, hi omnium maximam & uelocissimam & densissimam inspirationem habent, & maxime si ambo uehementer fuerint aucta, uelut etiam ubi ambo fortiter fuerint imminuta, minimæ & tardissimæ & rarissimæ fiunt inspirationes. At uero & expirationum species, siquidem multæ fumosæ superfluitates sint congregatæ, & maxima & uelocissima, & densissima erit. Si uero paucissimæ penitus fuerint superfluitates, minima & tardissima, & rarissima. Ex ætatibus porro omnes quæ in augmento sunt, magnam & uelocem, & densam inspirationem facere uidemus. Quæ uero decre-
*Secundū spiri-
tus animalis e-
uacuationem*
scunt, contra raram, & paruam, & tardam, propterea quod illis caliditas amplior, his minor existit, & illis quidem animalis spiritus substantiam cum corpore coaugeri necesse est, his uero contabescere. ob utraq; igitur causas inspirationis speciebus, iuuenes à senibus euariant, & propter alias duas causas, in expirationibus similiter euariant. In ætatibus enim crescentibus, tum ob infiti caloris robur, tum ob ipsum augmentum, plurima copia humorum consumitur. In decrecentibus uero, quantum ad ipsam uitam solum necesse est, utpote quæ neq; auge-
*Secundum
ætates*
scunt amplius, & iam sunt perfrigeratæ. Iuxta rationem itaq; illis uelox, & magna & densa, his uice uersa per omnia contraria exspiratio apparet. Hanc uero eandem speciem etiam pulsus secundum ætatem differentias habere reperiuntur, quemadmodum & hoc in tertio causarū de ipsis ostendimus. Quemadmodum uero secundum ætates, ita & iux-
*Secundū tem-
pora, regiões*
ta tempora, & regiones, & omnes ambientis nos aeris cōstitutiones, tum pulsus cum respirationibus, tum respirationes cum pulsibus proportionem habent. In calidis quidem, ad magnitudinem, & uelocitatem, & densitatem permutatæ, circa frigidas uero in contrarium, & relatum de his omnibus est etiam illic, Quemadmodum & de exercitiorum generibus: in currendo namq; & luctando, & quomodocunq; alias uiriliter exercendo, ualde & uelociter & dense respiramus. Quiescentes uero parum, & tarde & rare. Propterea quod in concitatis motibus, caliditas quidem augetur, consumitur autem spiritus animalis. ubi uero quiescimus & immoti manemus, caliditas marcescit, spiritus autem neq; in totum, aut omnino modice consumitur. At uero & ex balneis, calida quidem uelocem, & magnā, & densam faciunt respirationē, frigida uero contrariā. In somnis
*Balnea
Somnū*
porro etiam ualde animum ad hoc quod contingit aduertere oportet, Nam & iuxta magnitudinem & uelocitatem motus exspiratio inspirationem excellit, quandò ciborum & humorum omnium consumptiones

& concoctiones maxime fiunt, plurimum igitur uerisimile est in ipsis co-
 aceruati fumosum recrementum. Et in morbis denique, nam & de his iam
Morbos tandem dicendum, In febrilibus quidem omnibus, & maxime ubi circa
 aliquod respirationis organum, aut circa cor, aliqua earum multa caloris co-
 pia sit coaceruata, omnis respiratio magna & uelox & densa reddita ap-
 paret. In quibus uero perfrigeratus est calor, contraria, Adeo ut & qui-
 busdam penitus periisse putata sit, atque hæc est illa quam Heraclides
 Ponticus spiritu priuatam & mortuam scripsit. Quemadmodum enim in alijs
 omnibus, sic etiam hic proportionem respiratio & pulsus habere uiden-
 tur. Neutrum namque ipsorum in totum perire possibile est, donec su-
 perfuerit animal, attamen periisse putare propter paruitatem, nihil mir-
 rum est. Neque enim his solum, sed & alijs omnibus extreme paruis
 commune est, quod sensum effugiant. Cæterum postquam de his quæ
 respirationibus & pulsibus æqualiter adsunt, sufficienter dictum est,
Respirationis
& pulsus di-
ueritates quæremus iam & quantum in ipsis sit, quod non similiter habeat. pro-
 prietatem enim alterationis facultatum in singulis actionibus uerisimile
 est etiam multipliciter differentes ipsarum species facere. Hanc igitur con-
 siderare oportet, ac quærere & methodo inuenire. Videor autem mihi uide-
Differentia o-
perum uitalium
& animalium re statim ab ipsa rerum substantia, maximam quãdam differentiã inter
 omnia animalia opera & uitalia esse. In illis enim uoluntas potestatem ha-
 bet generationis, & potest, etiam si utilitas bona sit, & facultas integra, &
 singula respirationis instrumenta ad actionem accommodata, tamen pro-
 hibere, potest (inquam) uoluntas & impedire ipsa à motu: ubi uero ita
 potenter cohibere potest, certe longè facillimum ei fuerit, tarde aut ci-
 to mouere, & amplius aut minus augere & per longius aut breuius tem-
 pus. In uitalibus uero operibus non ita habet, sed quum utilitas bona, &
 facultas integra est, & organa apta existunt ad motum, neque tardam neque
 paruam possibile est fieri actionem. Itaque in pulsibus circa inflammas par-
 tes euidentissime apparet, ob motum arteriarum in ipsis dolorem acce-
 dere uehementem, propterea quod non in nobis sit, motum facere ma-
Pulsus est acti-
o uitalis inuo-
luntaria gnitudine minorem, aut uelocitate tardiolem, Atqui si in nostra potesta-
 te esset, minorem aut tardiolem ipsum reddere, nihil magis ex re facere
 possemus, mitigaturi utique ex hoc dolorem. Omne namque inflamma-
 tum integram quietem desiderat. Si enim moueantur & inuicem teran-
 tur ipsorum partes, premuntur & fluxione infestantur, & omnino dolo-
 re affliguntur. Quod si quandoque ob urgentem utilitatem ad motum co-
 gantur, minorem planè & tardiolem motum facilius ferunt, quàm maio-
 rem & uelociorem. Ita etiam crus ubi pars aliqua in ipso fuerit inflam-
 mata, maxime quidem quietem expetit, Si uero urgente aliqua utilitate
 ipsum mouere cogamur, minus & tardius ambulamus. Verum hoc im-
 possibile

possibile est in arterijs facere, Non enim in nostra potestate est ipsarū motus, ut uel eum qui sit sedare, uel uelociorem uel tardiozem facere, uel maiorem minorem possimus, sed necesse est eum qui adest boni consulere, siue uelox, siue magnus, siue utrunq; sit uiolentus. Ideo ubi inflammatis partibus arteriæ mouentur, dolore affligimur quidem, sed neq; obtusiozem, neq; minorem, neq; tardiozem motum facere possumus, quum tamen ab actionibus uoluntarijs aut in totum crus leuare, aut ualde paruum & tardū motum illi permittere queamus. Cæterum quandò paruum & magnū motum dicimus, quòd non proprie, sed à spacijs per quæ id quod mouetur fertur appellamus, omnibus manifestum esse puto. Atqui quum thorax unū quoddam animalis membrū, organum sit respiratorium, uelut arteria pulsuū & crus ambulationis, Si quidem igitur respiratio inter opera uitalia censeatur, consimilem habebit arterijs motus proportionem. Si uero inter animalia, ad crurum similitudinem mouebitur. At uero inter animalia censeatur, quemadmodū alibi est demonstratum, Manifestum igitur quod ad crurū similitudinem mouebitur. Si igitur Thorax inflammatus sit, & ad motum cogatur, tardius & multò minus quàm oportet dilatabitur, uerū si hoc fecerit, defectuose respirabit. Si uero iterum atq; iterū idem hoc faciet, defectus qui circa singulas respirationes contigit, in unam quandam memorabilem ac minime contemnendam summam cōgregatus, eò deducet animal ut uicinum fuerit suffocationi. Verum ut id ne fiat, densiores actiones facit, non amplius tantum cessans, quantum solebat quum secundum naturam habebat, simile faciens his qui ob id quòd sufficiētem cibum semel ingerere nō possunt, assidue modice aluntur: attamen in hoc necessarium est totam respirationem fieri paruam, & tardam, & densam, & multò utique minorem quàm par est, non autem ita multò tardiozem. Etenim dolor non ita grauiter uexat Thoracem ob motus uelocitatem, sicut ob dilatationis magnitudinem. Velocitas enim quamuis circa ipsam actionem sit dolorosa, tamen quia breui tempore omnē motum efficit, minus Thoracem offendit: compendioso namq; eò quo festinat peruenit, festinat autem ad quietem, eamq; quàm celerrime assequi cupit, tanquam quæ sola dolorem ex inflammatione ipsi lenire possit. At uero dilatationis magnitudo penitus molesta est, tum propter uiolentiam motus, tum quòd comprimit & distendit inflammata & omnibus modis Thoracem dolore affligit. Ob id igitur plus de magnitudine quam de uelocitate respiratio adimit. Et quum sanè hic solus affectus fuerit, nempè dolor quidam Thoracis partium, non uero urgeat utilitas, manēte uidelicet calore cordis intra terminos à natura constitutos, tunc motus Thoracis manifeste tardior redditur. Si uero ardor quidam in ipso corde oboriatur, uelocitas quidem non exsoluitur, ob eas quas antea diximus causas, aufertur autem etiam hic multum de magnitudine, uerum pro ipsa densitas generatur ob urgentem utilitatem. Quare etiam

Exemplū motus arteriarū in partibus inflammatis

Respiratio est actio animalis

Exemplū Thoracis inflammati

Velocitatis respirationis utilitas

Magnitudinis dilatationis organorum incommoda

*Respiratio in
dolore solo.*

*In dolore cū
ardore*

In ardore solo

*In perfrige-
ratione caloris*

*In reliquis af-
fectionib. absq;
dolore anima-
les à vitalibus
non euariant*

ex iam dictis perspicuum est, quòd dolor ipse per se circa aliquod respirati-
onis organum consistens, paruum & tardum & densum spiritum efficit.
Cum ardore uero paruum adhuc similiter, sed densiorem eo qui ob solum fit
dolorem, & iam etiam aliquanto uelociorem. Quæ uero ob solum ardo-
rem contingit respirandi difficultas, eam antea ostensum est magnum & ue-
locem, & densum spiritum efficere, ut perspicua sit & facile discerni possit
utraq; simplex, & quæ ex ambobus composita est. Quæ enim ob solam
fit caloris copiam, quamuis densum reddat spiritum, similiter ut ea quæ ob
solum fit dolorem, tamen magnitudine & uelocitate palam distinguitur.
Quæ uero ex ambabus causis concurrentibus generatur, ab ea quæ ob ar-
dorem fit, sola paruitate differt, ab ea uero quæ ob dolorem, sola uelocita-
te. At uero respirationis difficultas ob perfrigerationem naturalis caloris,
evidentibus notis ab omnibus his distinguitur: paruum enim hæc (ut de-
monstratum est) & tardum & raram spiritum efficit, nulli uero aliarum
simul accidit tarditas & raritas. Cæterum quantum in defectibus & ex-
cessibus caliditatis, ipsa respirationis species à consonantia & rythmo qui
secundum naturam habet, excedit, tantum etiam & idem cum pulsibus com-
muniter & eodem modo habet. Quæ uero in dolorosis organorum affecti-
bus contingunt, non amplius eodem modo habent, uerum quatenus euariant ma-
nifeste demonstratum opinor, Reliquæ tamē organorum affectiones quæ citra
dolorem, per obturationes, aut duricies, aut compressiones, aut omnino
coarctationes quasdam fiunt, consimiles uariationes in utrisque actioni-
bus, animalibus & uitalibus efficiunt. Paruus enim in ipsis & uelox & den-
sus fit spiritus, Et paruus quidem propterea quòd ob angustiam suscepto-
riorum organorum, paucior quam oportet attrahitur. Densus uero, quòd
utilitatis uotum non expletur, & ob eandem causam etiam uelox. ostensum
est autem in commentarijs de pulsibus, quòd quando magnitudo disten-
sionis sufficienter explet uotum utilitatis, nihil indiget uelocitate: quando
uero deficit aliquantulum, tunc iam etiam ad uelocitatem permutatio fit,
si quidem integra & robusta sit facultas: si uero neque hæc sufficiens fue-
rit, tunc in densitatem. Ob has itaque causas paruus & uelox & densus
redditur spiritus, circa pulsus & respirationes in prædictis affectionibus,
atq; amplius etiam inæqualis, quæ uel præcipua ipsarum est nota. uerum hæc
& simul consideratio causarum, in pulsuum tractatione relata sunt, & ibidem
dictum est quòd iuxta ipsas partes in quibus obturatio hæret, & quæ cū
his communicant, inæqualitas maxime fit manifesta, & paruitas pulsuum
aut semper aut ut plurimum cohæret, iuxta alias uero magis magnitudo.
Si uero propinquus principio fuerit affectus, in hunc modum circa om-
nes arterias communiter contingit, atque hæc quidem illic relata sunt
& demonstrata. Porro quæ respiratorijs instrumentis propria sunt
nunc commemorabimus, ut nihil desit ad sermonis perfectionem.

Quando

Quando igitur, aut propter tubercula cruda in ipsis consistentia, aut ob tenaces & crassos humores qui vias spiritus occuparunt, aut ob durum aliquem tumorem in ipsis connutritum, aut ob quodcumque tandem ipsis vicinum & familiare corpusculum quocumque modo in tumorem immoderatiorem eleuatum, paucior quam oportet spiritus propter locorum angustiam inspiratur, necessario accedit ipsi uelocitas & densitas ob predictas causas. Species autem in genere plures huius respirandi difficultatis constituuntur, alias alijs partibus in respiratorijs organis coarctatis. Tumores etenim praeter naturam circa uentrem & hepar, splenem item & colum, & his coniunctas partes consistentes, ob septi transuersi coarctationem, paruum & uelocem, & densum faciunt spiritum. Iuxta eundem modum & aqua inter cutem laborantibus, & uterum gestantibus, & his qui se supra modum cibo expleuerunt, & qui prominentem uentrem habent, huiusmodi fit respiratio nis species. In respirandi autem difficultate quae erecta fit ceruice, et Graecis orthopnoea appellatur, uiscosis uidelicet & crassis humoribus, circa asperas in pulmone arterias congregatis, similiter autem & si aliquid circa ipsum induretur, aut tuberculum nascatur premens & coarctans ipsum asperarum arteriarum genus (haec enim suscipiunt aerem qui inspiratur) paruus & densus, & uelox erit spiritus. Iuxta eundem autem modum etiam, si in thorace tale constiterit tuberculum, propter quae saepe tum in posteriore, tum in anteriorem partem luxantur ea quae circa spinam sunt, imò & in obliquum torquentur, paruus & densus & uelox generabitur spiritus, occupante nimirum tumore praeter naturam pulmonis regionem, in quam dilatatus extendebatur. Saepe uero & ipsum totum thoracem angustiores huiusmodi affectiones reddiderunt, si aut statim dum in utero adhuc sunt foetus accidunt, aut etiam postea obueniant. Nulla est autem differentia quod ad id quod coarctatum est attinet, ut pulmo non possit sufficientem aerem trahere, siue thorax totus angustus reddatur, in quacumque tandem affectione, siue intermedia regio amittatur, ab aliquibus praeter naturam corpusculis in ipsis consistentibus occupata, siue etiam ipse pulmo induretur aut obturetur, aut intumescat, uelut in pulmonicis & peripneumonicis appellatis uitijs contingit. Una enim in omnibus coniuncta est causa, ob quam parua inspiratio redditur, coarctatio uidelicet asperarum arteriarum. propterea uero quod parua ipsa est, ob id etiam (ut saepe dictum est) densitas & uelocitas accedit. Verum quum iuxta ipsum pulmonem affectus ipse incumbit, quamuis thorax se plurimum distendere possit, tamen parum inspirant, Ita etiam ubi intermediae ipsorum organorum regiones fuerint occupatae. Quum uero totus thorax aut foetibus, aut aliter, paruus & angustus redditur, manifestum est quod & distentionem ad suipsius proportionem paruam efficiens, pulmoni causa est uelocis inspirationis. Sic uero etiam quum septum transuersum ab aliquo comprimitur iuxta infernam thoracis

Species difficultatis respirandi iuxta organorum respiratoriorum affectus

In tumoribus
Ventris
Hepatis
Lienis
Coli

In orthopnoea

In tuberculis thoracis

Causa una in omnibus coniuncta
Densitas & uelocitas paruitatem comitantur

thoracis extremitatem, uelut in uitijis dolorem non inferentibus contingit.
 Huius nanq; rei maxime memorem esse oportet, quòd aliquando solius
 thoracis affectus, aliquando solius pulmonis, quandoq; uero intermediæ
 amborum regionis, ad paruitatem, & ob id etiam uelocitatem ac densitatē
 respirationis mutationē facit, si sanè facultas fuerit robusta. Nam & huius
 meminisse oportet sæpe iam etiam antea relati. minime igit amplius pleu-
 riticorum, aut abscessus aliquos, aut omnino dolorosos tumores habentiū
 iuxta thoracem, mentionem faciemus in hoc sermone. At uero de uitijis do-
 lorem non inferentibus, quæ comprimēdo pulmonem, & coartando asper-
 ras in ipso arterias, minorem faciunt inspirationem, omnis prædictus finietur
 sermo. atq; illa quidem ad affectiones thoracis antea conscriptas referemus,
 in quibus dicebamus thoracem, propterea quod minus distenderet ob
 dolorem, spiritum facere paruum. Eorum uero qui suppurati appellantur
 affectionem quamuis sæpenumero eius generatio ex pleuritide cōtin-
 git, his iam proxime relatis annumerabimus, quæ uidelicet citra dolorem
 iuxta pulmonem coarctationem faciendo, paruam reddunt respirationē.
 Pus enim quod in ipso iuxta huiusmodi affectiones continetur, caussa fit
 eius quæ circa distentionem fit paruitatis. Itaq; tanq; neq; ipse secundum
 naturam distendatur, minime æqualem facit spiritus attractionem. Quo-
 modo igitur hæc respiratoriorum organorū uicia citra dolorem consisten-
 tia (Id enim præsentī adhuc deest sermoni) ab his quæ cum dolore fiunt
 distinguuntur? si sanè & paruus & densus ambobus similiter redditur spi-
 ritus, atq; id in uelocitate motus? In affectibus equidem cum dolore, modi-
 ce quidem respirant & dense, non tamen uelociter, quādo utiq; citra febrē
 eiusmodi acciderit affectus: quando uero cum febre, quamuis iuxta paru-
 tatem & uelocitatem similiter respirant, tamen iuxta densitatem distinguū-
 tur. nam non modice ipsis spiritus densatur, quod nō euenit illis qui ob co-
 arctationem organorū respirationis difficulter respirant, uerum etiam si de-
 sior ipsis spiritus reddatur moderate tamen hoc fit, & multo infra summā
 densitatem. Quin & exspiratio febricitantibus maior simulq; calidior est,
 quod non contingit his qui ob coarctationem parum & dense exspira-
 rant. Quomodo autem cognoscere oporteat exacte, tum paruitatem,
 tum magnitudinem, utriusq; partis totius respirationis, paulo post dicetur,
 ubi prius omnem de organis sermonem absoluerimus. Quod enim diffi-
 cultates respirandi citra organorum dolorem, ab eis quæ cum dolore fiūt
 differant, iam relatum est. Vtrum aut uelut simpliciter ostēdimus, coarcta-
 tionem oportere ad pulmonem peruenire, eiusq; asperas maxime arterias,
 ut animal difficultatem respirationis incurrat, Sic etiam dolorem in respira-
 torijs organis fieri oportere, & præsertim in thorace dicendum est? (parū
 enim abest ut pulmo sensus sit expertus) An aliquam aliam in eiusmodi re-
 spirandi difficultatibus inquirere nos oportet enunciationem? Nam qui
 dicit

Species diffi-
 cultatis respi-
 randi

In uitijis dolo-
 rem non infe-
 rentibus

In suppuratis

Differentie re-
 spiratiōis, cir-
 ca respiratori-
 orū organorū
 affectus, cum
 dolore & ci-
 tra dolorem

Questio

dicit ad solos respiratoriorū organorū dolores eiusmodi difficultatis respi-
 randi speciem sequi, eum non opinor uideri posse omnem de his rem pro-
 be cognouisse, aut meminisse superiorum ratioe nationū, in quibus nō ob
 affectionem, sed ob actionis facultatem quæ animalis existit, paruus & dē-
 sus spiritus fieri ostendebatur. At uero species difficultatis respirandi quæ
 ad coarctationem pulmonis consequitur, nihil opus habet facultate ad sui
 generationem, quod de illo probe indicauimus ubi totius rei tractationem
 peregimus. Verum de dolorosis affectionibus non simpliciter id dicere cō-
 uenit, quando sanè in respiratorijs particulis consistūt. Non enim propter
 ipsam particularū naturam priuatim, sed quòd animali facultati eorū mo-
 tus arbitrium permissum est, respirationem ad paruitatem mutari contigit,
 ut ne amplius uidelicet animal dolore affligeretur, ipsa minus quàm oportet
 thoracem distendente. Atq; hæc sanè prouidentia ut ne amplius ani-
 mal dolore affligatur, etiam alijs omnibus particulis adest, quæ ad respira-
 toriorum motum simul mouentur, stomacho uidelicet & uentri, & hepatis,
 & spleni, & pelliculæ aluum ac intestina amplectenti, peritonæi nomē græ-
 cis habenti, & colo, & superioribus tenuibus intestinis, & musculis præcor-
 diorum, hæc nanq; ad thoracis motus, & maxime si fuerint maiores cōmo-
 uentur. Perspicuum igitur est quòd amplius in magnis thoracis motibus
 dolore uexantur, minus uero in paruis, & ob id paruus & densus non so-
 lum in pleuriticis, sed & quibus stomachum aut uētre dolorosa affectio
 infestat, spiritus erit: minus quidem propterea quòd etiam sensus eis mi-
 nor est, consimiliter tamen difficulter respirabunt qui hepar, aut splenem,
 aut aliud quoddam ex prædictis membris dolore uexatum habent. O-
 mnia enim talia partim ex appensa partim agnata respiratorijs instrumen-
 tis, ad horum motum simul commouentur, & ob id in respirantibus offen-
 duntur. Atq; ita nō ut antea de respiratorijs particulis, sed de omnibus sim-
 pliciter quæ circa respirationes mouentur, communis nobis sermo fiat: atq;
 audebimus in uniuersum pronunciare, Paruum & densum spiritum signū
 esse doloris omnium animalis particularum quæ iuxta respirationes com-
 mouentur. Num igitur hac parte solum inter pulsus & respirationes dissi-
 militudo est? An etiam iuxta ipsam priuatim facultatis causam, citra orga-
 norum complexum, aliquam differentiam inuenire licet? Equidem natu-
 rales facultates omnes semper necessarijs sibi operis uacant, & nunquam
 torpent, aut negligētes sunt. Quæ uero sub uoluntatis potestatem ueniūt,
 hæc sæpe ubi ipsa circa alias actiones fuerit occupata, negligētius perficiun-
 tur. Ambulantes igitur aliquando cōcitatus ad rem aliquam perficiendā,
 deinde inter eundem cogitantes quid, ac postea id ipsum considerantes &
 curiose de ipso meditantes, multum ab illa ambulandi concitatione remit-
 timus, non tamen intelligimus id ipsum neq; cognoscimus, quousq; sanè
 mentem ad illius curam adhibemus: quum uero quiescimus ab illa cura,
 atq;

*Prouidentia
 particularis
 in dolore*

*Pronūciatū
 uniuersale*

Quæstio

*Naturalium
 ac animalium
 facultatum
 cōsideratio*

Exemplū men-
te motorum

Magnæ & lō-
gæ actiones
mente motorū

Mente moto-
rū spiritus ra-
rus & magn9

Mente moti
parū bibunt

Doctores no-
stri seculi

Disceptatio
Galenī cū quo-
dā sophista

atq; cogitationem circa nullam rem amplius habemus, quàm circa solam
ambulationem, tunc uelut ex somno aliquo excitati, cognoscimus circa in-
stitutam actionem nos fuisse negligentiores, quàm pro primo impetu o-
portebat, rursusq; ad ipsam actionem nos excitamus. Sic etiam qui men-
te uacillant, animū (ut puto) in uisionibus uelut in quibusdam curis haben-
tes, animalium actionum negligētes sunt, & neq; lotium efficiunt, neq; uē-
tris onus deponunt, neq; potum neque cibum petunt, neq; quicq; aliud ei-
us generis, nisi quis eos commonefaciat. Si uero etiam petant aliquando
interim dū adhibent obliuiscuntur, & rursus monitore opus habent. Itaq;
nouimus omnino plurimos qui petita matula, eaq; ipsis data, non iam lo-
tium effunderent, sed matulam ociose in manibus detinerent. Alios item
nouimus qui exurgerent quidem tanq; uentris onus deposituri, postquā
uero desedissent penitus obliuiscerentur, atq; nihil efficerent donec à prae-
sentibus admonerentur. Quemadmodum autem per multum tempus a-
ctiones faciunt hi omnes, sic etiam magnas. Aceruatim igitur omnino plu-
rimum mingunt, & pro una uice ultra mensuram bibunt, & singula alia eo-
dem modo faciunt, nec mirum utiq; id esse opinor. Quod enim saepe in de-
bito tempore facere oportebat, id ipsum accruatim urgente utilitate exple-
re coguntur, & praesertim ubi necessariū id sit ad uitam. Etenim si quis mi-
nus quàm oportet bibat, non ad dies tantum, sed ad integros menses suf-
ficere possit. Si uero minus quàm oportet respiret, neq; minimam diei par-
tem durare queat. Quare tametsi plus pro una uice mente moti bibant, ta-
men quod per multum temporis interstitium id faciāt, euenit ut uniuersus
ipsorum potus multo commodatae mensurae inferior & paucior extet.
Verum respirationis utilitas non expleta, supra hoc quod graue & ex pro-
pinquo imminens periculum habet, excitat etiam ad actionem, & non si-
nit torpere neque ad momentum. Recuperat autem statim id totum, quo
per cessationis tempus fuit priuata, atq; ita nō rarus solum, sed & magnus
spiritus efficitur, & tanto sanè quàm cōuenit maior, quanto fit rarior, quod
ipsum in potu non contingit: multo enim rarius, paulo uero plus bibunt,
unde etiam Hippocrates ipsos paucibibos, ueluti modico potu utentes ap-
pellauit. Atq; hæc quidem ratio demonstrat mente motorum respiratio-
nem in raritatem & magnitudinem mutari. Testimonium autem non mi-
nus etiam oculare experimentū præbet, si quis in ipsis artis operibus hanc
speculationem exquirere uelit. Quicunq; uero in adolescentulorum gym-
nasijs, in sublimibus solijs alti & undiquaq; cōspicui desidētes, artis operū
negligētes sunt, quicquid uero in buccam uenerit effutiant, his non magis
credibilia fiunt ea quæ ab euidenter apparentibus confirmantur, quàm his
qui neq; à principio, etiam si appareat, quicq; cognoscunt. Cæterū ex hoc
genere sophistarum quispiam aliquando mecum contendit, de eo quod
rarus & magnus spiritus mente uacillantibus contingit: proponebat enim
respirati-

respirationem unum quoddam ex operibus uitalibus esse, uerum cum huiusmodi argumento nō cōsentiebat id quod palām apparet, unde discedendum sibi à me putauit, prorsus enim inquit, eiusmodi respirationis speciem in delirijs nō apparere. Nam quæ nunquam conati sunt sophistæ in ipsis ægrotis obseruare, de his ueluti qui sexcenties uiderint impudenter rixantur, neq; uerentur se magnam habere experiētiā iactare, eorum quæ neque per somnium quidem ipsi uiderunt. At uero quicūq; obseruant apparentia, & quæ ægris accidunt, hi ita ut Hippocrates scribunt, uiderunt enim ut opinor, multos infirmos similes his quos ille descripsit, qui abunde magnum testimonium prædicto sermoni præbent, atq; apponerem sanè iam eos quos in populariū morborum libris conscripsit, nisi propositum esset mihi omnem sequentem sermonem secundū, in eorum enarrationem, uelut etiam antea dixi, reseruare: hunc uero solum per se cum proprijs & synceris demonstrationibus absolue. Itaq; sermo de uacillantibus & mente motis hic finiatur. Quomodo uero quis magnam & paruā respirationem optime dinoscat (scio enim & hoc me in prioribus distulisse) iam referatur. Procliue equidem erat opinari, nihil differre siue iuxta magnitudinem distentionis respiratoriorum organorum, siue iuxta substantiā quæ inspiratur copiam, magna inspiratio iudicetur, quemadmodum fortassis etiam aliqui dicunt, putantes quantitatem inspirationis semper se habere oportere ad proportionem quantitatis distentionis organorum: atqui hoc minime in uniuersum uerum est, sed distinctione quadam opus habet. quum enim secundum naturam habent organa, quantitas spiritus semper ipsorum distentionibus similis est, non tamen quum etiam præter naturam fuerint distposita, uerum possibile aliquādo plurimum distendi thoracem, & parum externi aeris inspirari. Multæ enim sunt affectiones (si modo prædictorum meminimus:) in quibus pulmo coarctatus, multum aerem suscipere non potest. Nequaquam igitur ad affectionum omnium respirandi organorum proportionem, sed solum asperarū arteriarum, inspirationes fiunt: at uero horum distentionem impossibile est per ullum aliquem sensum dinoscere. Sufficit enim ipsum solum aerem inspicere, quantus inspiratur, & quātus rursus expiratur. Neq; enim ex uentris mole de ciborum acceptorum copia cōiecturā facimus, sed sufficit etiam hic solam eorum quæ eduntur inspicere quantitatem. Postquam uero in expirationibus, aliquando quidem omnes muscoli in totum ociosi sunt, permittētes thoraci collabenti propriam recuperare constitutionem: aliquādo uero operantes amplius ipsum contrahunt, id quod nobis de his sæpe est demonstratū, contractiones itaq; thoracis citra horum cōcitationem, non unquam magnam inspirationem facere possint, Quæ uero cum musculorum concitatione fiunt, quæ sanè etiam efflatus existunt, uelut & hoc est demonstratū, hæc opifices sunt magnitudinis, Verum neq; in his denudatū hominem inspicere oportet.

Sophistarum
ostentatio

Magna &
parua respi-
rationis di-
notio

Efflatus

D ræprecium

ræprecium duco, ad musculorum tensionem cognoscendam, sed sufficit
 speciem expirationis cum efflatu, notam cognitionis uel maximam habere.
 Urgente itaque utilitate acruatim expirare cogimur, ueluti etiã quum
 inspirationis urget utilitas, multum & coaceruatum externum aerem attra-
 himus. Quando uero & de his sufficienter transegimus, repetitis capitibus
 eorum quæ ab initio dicta sunt, ad reliqua progrediamur. Capita autem
 erant ut opinor hæc, Quòd simplicibus respirandi difficultatibus inuentis,
 Repetitio om-
 nium prædi-
 ctorum connectere oporteat causas coniunctas respirationis, & demonstrare sin-
 gularum ipsarum efficientem causam, & uice uersa quæ respirandi diffi-
 cultates ad singulas causas consequantur, in quo sanè etiam composita-
 rum respirandi difficultatum mentionem facere coacti sumus. Verum qua-
 tenus tractatio pulsuum cum respirationibus consentiat, & quatenus diffe-
 rat, etiam hoc non erat exiguum eorum quæ explicauimus caput. Postq̃
 uero hæc omnia absoluta sunt, consequenter compositas respirandi diffi-
 cultates considerabimus, hæc nanque desunt adhuc superioribus quæ tra-
 ctanda suscepimus annectendæ. Inuentis autem simplicibus, non amplius
 Compositæ re-
 spirandi diffi-
 cultates difficile est etiam has inuenire quæ ex illis componuntur. Quum enim ali-
 qua sit magna inspiratio, similiter autem & aliqua uelox, & contrariæ his
 sint parua & tarda, necesse est quatuor fieri omnes respirandi difficultates
 circa inspirationem compositas, magnam uidelicet simulq̃ tardam, ma-
 gnâ & uelocem, paruam & uelocem, & quartam paruam ac tardam. Eo-
 dem modo & circa expirationem easdem quatuor coniugationes necessa-
 rium est fieri, duas quidem magnas, & duas paruas, quæ tum uelocitate,
 tum tarditate distinguuntur. In cessationibus uero impossibile est compo-
 sitam respirandi difficultatis speciem fieri, neque enim duæ oppositiones
 in eis existunt, uelut in motibus, sed una sola iuxta densitatem & raritatem
 consistens. At uero ipsorum motuum inuicem collatorum, inspirationis
 (inquam) ad expirationem, species quædam erunt consonantiæ totius re-
 spirationis, Quemadmodum etiam in pulsibus dilatatione ad contractio-
 nem collata contingit. Possibile est enim inspirationem fieri magnam, ex-
 pirationem uero paruam, aut uice uersa inspirationem paruam, expira-
 tionem magnam, Aut utrasque paruas, aut utrasque magnas, sic & ueloces
 Respiatio in-
 æqualis
 Ordinata
 Inordinata aut tardas utrasque, aut alteram uelocem, alteram tardam. Quin & inæqua-
 lis est aliqua respiratio, quemadmodum & pulsus, tum circa motuum ag-
 gregationem, tum circa motum unum. Similiter autem & ordinata ac inor-
 dinata respiratio fieri potest, uelut etiam pulsus, & sanè quot differentiæ in
 æqualium pulsuum, tum circa unum motum, tum circa plures, consistenti-
 um existunt, tot etiam sunt respirationum. Verum quod in principio sta-
 tim huius tractationis dixi, Omnes penitus negligenter respirationem tra-
 ctauerunt, atq̃ huius negligentiae causam referam in progressu sermonis.

Nunc

Nunc quod instat nobis absoluendum est, ab inæqualitate iuxta unum motum initio facto, propterea quod secundū naturam uideri possit in medio posita esse earum, quæ exacte simplices, & quæ ex confesso compositæ existunt. Contendit itaque aliquando quispiam mecum super ipsa tantumquam non composita, quod alias non fecisset, nisi simplicibus propinqua esset, uerum compositam esse inde perspicuum est. Si quis incipiens inspirare uelociter attrahit aerem, circa finē uero tarde, aut uicissim ex tardo principio, in uelocem desinit finem, hanc sanè inspirationem neque uelocem simpliciter neque tardam esse dixerimus, sed compositam, utpote quæ alteram sui partem habeat uelocem, alteram tardam. Eodem modo etiam si exspiratio quomodocumque uarietur, siue ex tarditate in uelocitatem, siue rursus ex uelocitate in tarditatem motu transeunte, compositam esse dicemus, utpote quæ partibus contrario modo inter se habentibus, non simplex sed composita existat. Similiter autem & quum cessatio aliqua sciderit & dissecuerit alterum motum, siue inspirationem, siue expirationem, compositam esse etiam tunc dicemus eam quæ dissecta est, utra tandem ea existat. Visum est autem aliquando, raro tamen, non alteram tantum, sed ambas totius respirationis partes, in uno & eodem homine ita habere, & maxime hoc fieri, quum humorum copia in asperis arterijs coaceruata, hominem suffocet ex pleuritide perniciosa, aut peripneumonia non expurgata, aut suppuratione isthic cōsistente. Quare & in hac parte respirationibus cum pulsibus conuenit, nam & de illis demonstratum est, quod propter obturationes organorum, compressionesque & omnino coarctationes inæqualitas fiat. Itaque si quis ea quæ de alijs arterijs per totum animal dispersis, in secundo de pulsuum causis dicta sunt, probe perdidicerit, maiorem utique copiam similia dicendi de asperis in pulmone appellatis arterijs habebit. Illas enim ad inæqualis pulsus generationem coarctari oportet, asperas uero arterias ad inæqualis respirationis. Relatum etiam de illis, Quod ob facultatis debilitatem pulsuum inæqualitas fieri possit, quum præimpotentia arterias pro una uice perfecte dilatare non possit, Resistunt enim interrim & conquiescunt, uelut senes circa uiam perficiendam. Fieri autem potest aliquando & circa respirationem quædam inæqualitas, tum ea quæ iuxta unam actionem, tum quæ circa plures contingit, & systematica à Græcis appellatur, ob quandam facultatis ipsam efficientis debilitatem. Quum uero hæc animalis sit, uitalis uero ea quæ pulsus operatur, fieri potest quædam ad prænotiones ex ipsis differentia, nimirum pulsibus facultatis debilitatem semper suis ipsorum læsioni similem indicantibus, respirationibus uero non eodem modo, nisi quis etiam describat ægrotantis uoluntatem. Quamuis enim temerariam respōsionem à moderato homine factam malam esse Hippocrates dicit, uerumtamen in his qui natura temerarij sunt, non fo-

Inæqualitas secundum unum motum

Arteria duplex, leues, asperæ

Simile

Inæqualitas systematica

Hippoc. dictum prædictionum

Simile lum non eiusmodi responſionem, ſed neque ipſum adeò delyrium, quicquam magnum portendere cenſebis. Ita etiã habet circa reſpirationem: felices enim ærumnarumq; expertes, ac molles, circa ſingulas actiones inæqualiter reſpirabunt, etiã ſi nihil adeo magnum ipſos cogat. Qui uero ad laborẽ indiſtri & generoſa mente præditi ſunt, priuſq; ad extremã debilitatem eorũ facultas redigat, non unq; inæqualiter reſpirauerint. At uero in pulſu inæqualitate eadẽ prænotio affectiõis eſt, tũ in hiſ qui generoſa, tũ qui praua & uitioſa mente præditi exiſtũt. Vt enim uniuerſaliter & in ſumma dicam, ubi uoluntas nihil confert ad actionem, ibi id quod ſignificatur æquale eſt omnibus. Vbi uero aut totum aut plurimum, ibi amplius etiã inſpicere oportet mores ipſius ægri. Quemadmodum autem differentia facultatum efficientium actiones, tum circa pulſus, tum circa reſpirationes, differentes facit prænotiones, Sic etiã circa ipſam organorum naturam, quædam indicationis alteratio erit. Pulſus enim per leues arterias, reſpirationes uero non per ſolas aſperas arterias fiunt, ſed non minus quàm per ipſas, imò fortaiſis magis, per muſculoſum genus. hoc enim eſt quod primum animalis facultas mouet ad reſpirationis generationẽ, ab eo uero totus thorax motus ipſe rursus pulmonem commouet eo, quo diximus in horum tractatu, modo: pulmonis autem pars ſunt aſperæ arteriæ in quas primum aer qui inſpiratur peruenit. Quemadmodum igitur harum affectiones totam reſpirationem ſæpe inæqualem reddunt, ſic & affectiones muſculorũ, propterea ſanè quod illæ ſpiritus ſunt loci, muſculi uero primum motus instrumentum. uerum non eadem affectio in utroq; organorũ genere, inæqualem reſpirationem facit, quum neque utilitas ipſorum ſimilis exiſtat. Si quidem igitur unumquodq; organum in id ipſum, per quod ſanum exiſtens actionem iuuat, etiã ægotans læditur: aſperarum utique arteriarum læſio coarctatio quædam eſt, muſculorum uero aberrans & inordinatus motus: atque illarum quidem ut ſpiritus locorum, horum uero ut motus organorum offeſa eſt: & coarctationis quidem in aſperis arterijs, tumores præter naturam reos declarauerim, aberrantium uero in muſculis motuum occaſiones nunc referemus. Sunt igitur propriæ muſculorum affectiones, conuulſiones, concuſſiones, & tremores, quemadmodum in alio loco eſt demonſtratum. uerum quod hæc etiã aberrantes motus ſunt, uerbis non eget. & ſi quidem ambo hæc ita habent ut ſcilicet & affectiones ſint, & aberrantes pariter muſculorum motus, atque hæc ipſa ſunt quæ quærimus, finem utique nobis hic habebit inſtitutus ſermo, erit nanque aliquando inæqualis reſpiratio, propter aliquam harum affectionum. Quemadmodum enim ambulatio inæqualis fit, crurum muſculis aut tremantibus, aut concuſſis, aut conuulſis, Ita & reſpiratio aliquando inæqualis fit propter thoracis muſculos (ut dictum eſt) offeſos.

Quare

Quare omnium inæqualitatum, tum quæ secundum unam actionem, tum quæ circa plures ex ordine consistunt, aut asperarum arteriarum coarctatio, aut thoracis musculorum aberrans motus, aut facultatis ipsam efficientis debilitas, causa fiet. Scriptum est autem diffusissime de omnibus inæqualitatibus in secundo de pulsum causis, & ob id quæ communia sunt cum illo sermone, omnia relinquimus, nuda solūmodo mentione ipsorum facta. Quæ uero propria sunt respirationi, in hoc libro explicabimus. Vtilitas itaque (uelut etiam antea dictum est) communis utrisque est, asperarum etiam arteriarum ratio consimilis ad leues est, uerum musculorum genus proprium & priuatim destinatum respirationibus est, præter pulsum rationem. Opifices autem ipsorum facultates, partim quidem similiter, partim uero non ita habent. Quatenus enim causæ effectiue sunt, eatenus similiter habent, quatenus uero uoluntati permissum est arbitrium respiratoriæ facultatis, uitalis autem facultas nullum superiorem habet dominum, sed libera penitus existit, eatenus differunt. Quāquam & adhuc eximium quiddam ad inæqualitatis generationem respiratio habebit, præter pulsum rationem, ut neque hoc prætermittamus. Est autem id ipsum duplex, partim quidem ab ipsa animali facultate sola proficiens, partim à complexu ipsius ad dolores: atque modicum quidem & cognitu difficile est, quod à sola facultate proficiat, amplius uero & manifestius ac magis uarium quod propter dolores. In delirijs enim superat quidem raritas & magnitudo, apparet autem quædam inæqualitas & ordinis perturbatio, tum iuxta plures respirationes, tum iuxta unam aliquando solam. Nimirum quod & uisa aliquando plus, aliquando minus, rationem ab eo quod secundum naturam est emoueant. In huiusmodi enim uisis, rationi consentaneum est, etiam respirationem transmutari ac aliquatenus uariari ad inæqualitatis & permutationis ipsius ordinis generationem. Quin & quantitas utilitatis quandiu quidem parum deficit à singulis actionibus, parua est ab eo, quod secundum naturam habet, immutatio: quando uero defectus ab eo, quod secundum naturam habet, cōtinget satis multus, tunc necessarium iam cessationum quantitatem, motuum uero nō solum quantitatem, sed iam etiam qualitatem alterari, atque ob id totam respirationem inæqualem & inordinatam reddi. Idem hoc & in doloribus accidere necessarium est, neque enim etiam in illis utilitas expletur iuxta singulas actiones, nam neque uelociter, neque dense, neque amplius distendere thoracem possunt, omnia enim hæc ipsis molesta sunt, & præsertim magnitudo, deinde uelocitas, iam uero etiam densitas. Dolentibus nanque minus molestum est per longius tempus, quàm per breuius moueri. Ob id igitur à magnitudine omnino multum detrahunt, à uelocitate uero minimū, à densitate autem auferunt quidem nihil, sed addunt etiam quip-

Summa de inæqualitatibus. Quatenus cōueniat pulsui & respirationi, & quatenus non

Duplex excellentia respirationis

Iuxta animalem facultatem solam

Iuxta animalem facultatem in dolorum complexu

piam, paruitatis: ab eo quod secundum naturam habet, defectum per eam corrigentes. non tamen adhuc tantum est quod apponitur ut omnem expleat defectum. Quantum igitur deficit ad utilitatis expletionem, hoc in multis deinceps actionibus coaceruatur, & quum parum abest ut animal suffocetur, tunc uoluntatem cogit ad aliquod tempus, maiorem facere respirationem, & multo uelociorem, & priore densiorem. Verum quum in huiusmodi actionibus utilitas quidem expleatur, animal uero doloribus offendatur, uoluntas rursus à magnitudine & uelocitate ac densitate aufert, aliquando plus, aliquando minus, utpote quæ consilij inops sit, & neque sistere actionem possit, ob suffocationis timorem, neque aliquam reperire doloris medelam queat. Quare modo ad hoc, modo ad aliud transit, illud quidem, ut utilitatem expleturum, hoc uero, ut dolorem mitigaturum: quum uero omnia quæ utilitatem explent, exacerbent dolores, Quæ uero dolores mitigant, augeant utilitatem, atque nulla communis utriusque medela reperiatur, multiformiter ad omnia transit, ob consilij inopiam semper ægre ferens quod præsens est. atque hinc tum inæqualitas circa singulas, & omnes etiam deinceps respirationes, tum multiformis illa ordinis perturbatio originem habet. Ex corruptione enim parilitatis, inæqualitatum omnium itemque ordinis perturbationum generatio oritur. demonstratum nanque & hoc in libris de pulsuum differentia, quod parilitas consequenter habens, æqualitas est: parilitas uero iuxta circuitus, ordo quid est. & quod, ubi consequenter habens parilitas corrumpitur, inæqualitas, Vbi uero iuxta circuitus reuertens, ordinis perturbatio generatur. at uero quamuis multa inæqualitas, & multa ordinis perturbatio in eiusmodi affectionibus incidat, superat tamen id genus respirandi difficultatis, quod iuxta paruitatem & densitatem consistit. Etenim si etiam magnam aliquando respirationem pro una uice faciant, ueluti periculum facientes in eiusmodi respiratione, desistunt tamen euestigio propter dolorem, ac per multum tempus ualde parum respirant, donec ab aliqua urgente utilitate coacti ad aliam rursus conuertuntur experientiam magnæ respirationis. Afsiduitas igitur inæqualitatis & inordinatæ mutationis, in uelocitate ac tarditate, & in densitatis alterationibus, maxime ipsis consistit, quum nunquam quidem simpliciter rara respiratio fiat, propter urgentem utilitatem, minus tamen & magis densa, atque in hoc sanè inæqualitatem acquirit. Quare densus semper hoc modo dispositus est spiritus, magnus autem raro, tardus uero nihil magis quam uelox, propter repentinam ipsorum in utranque partem transitionem. Recte igitur antea dictum est, quod ad omnia dolore afflicta organa, quæ circa respirationes commouentur, paruus & densus spiritus consequatur. Et iuxta eandem rationem in delirij ma-

*Aequalitas
quid
Ordo quid*

*Inæqualitas
& ordinis
perturbatio
quando ma
xime fiat*

rijs ma

rijs magnum fieri & rarum spiritum, quanquam etiam his uel maxime inæqualitas comes sit. Exuperat enim in ipsis raritas & magnitudo: magis enim & minus rarus, & magis ac minus magnus spiritus in delyratibus redditur, paruus uero & densus nunquam. Atque hæc quidem mihi sufficere uidetur de inæqualitatum cognitione, tum quæ circa unam actionem, tum quæ in pluribus consistunt, Dicta sunt enim & de his quæ ratio postulat ad sermonis communitatem referri. & euidenter quidem hæc compositæ sunt, multis omnino actionibus ad generationem & dinotionem indigentes, Quæ uero circa unam actionem consistunt (uelut etiam ante relatum est) ferè uideri possint alicui simplices esse. Porro non de coacervatis tantum inæqualitatibus, sed etiam de ordinis perturbationibus hic transegimus, sunt enim species quædam inæqualitatum, uelut etiam de pulsibus est demonstratum. Ad reliquas igitur compositas difficilis respirationis species regrediamur, & primum sanè eas in manus sumamus, quæ circa unam actionem quancunque tandem consistunt. Equidem inspiratio magna simulq; uelox, ob utilitatem urgentem fit, & si organa sunt prompta, & facultas propriam cõseruat integram sanitatem, aut certe parum immutatam. demonstratione autem hic sermo non habet opus apud eos qui superius dictorum meminerunt. Rursus uero magna & tarda solis mente motis contingit, atque his non semper, & conspicua utique etiam hic est causæ consideratio ex prædictis, Quemadmodum etiam quum paruam habent inspirationem & tardam, hi quibus insitus calor multum est perfrigeratus. Quæ restat autem adhuc coniugatio quarta, paruitas erat cum uelocitate, & fit penitus in nulla affectione simplici, quemadmodum neque magna simulque tarda, quam aliquando mente motis accidere diximus. sequitur tamen quanquam non semper, sed ut plurimum, ubi simul dolor & utilitatis incrementum concurrunt, parum enim necessariò in doloribus respirant: inexplata autem manente utilitate, tum ob hanc ipsam paruitem, tum quòd alias per se ipsam utilitatem abundare proposuimus, non satis est solum densari ipsas actiones, sed coguntur sæpe conuulsorie inspirare. Ad eundem porro cum prædictis motum etiam in coniugationibus circa expirationem, ipsas affectiones perscrutari oportet. Nam & in his aut facultatem, aut aliquod organum uitiatum, aut caloris modum alteratum inueniemus. Quæ enim uelut fuliginosa, ac fauilliosa, & fumosa recrementa appellamus in caliditate genere, ea omnia terrea sunt, & uelut semicocta cum innato calore, quemadmodum fumus cum igne: apparent enim in hoc euidenter acria omnia & calida & fumosa materiæ recrementa, ostenduntia susceptam quidem esse in seipsa ignis uim, non tamen adhuc

D 4 penitus

Summa de inæqualitatibus

Inspiratio magna & uelox

Magna & tarda

Parua & tarda

Parua & uelox

Conuulsoria inspiratio

Fuliginosa & fumosa recrementa

penitus ab igne se superata, flamma enim ita nata esset, & non adhuc fumus esset. Quare si quis fumosa caliditate in corporibus animantium redundante, expirationem magnam simulq; uelocem fieri dicat, non utique errarit. Manifestum est autem quod & facultatem integram esse tunc oportet, & nullum ex organis uitiatum. Similiter autem & magnam simulq; tardam in quibusdam delirantibus fieri, eodem modo quo contigit circa inspirationem. Sic & paruam simulq; tardam fieri his quibus nullum fumorum recrementum est coaceruatum. Et paruam ac uelocem, quibus est congregatum fumosum recrementum, & dolent tamen simul aliquam particulam, quæ circa respiraciones mouetur. semper enim horum memorem esse oportet, etiam si aliquando in sermone relinquuntur. Atque hæc quidē sunt quatuor respirandi difficultatis coniugationes, quæ circa utranque totius respirationis partem seorsim consistunt. Aliæ autem circa rythmum & consonantiam ipsius, non circa utranq; seorsim partem fiunt. Quum enim inspirationem expirationi conferimus, quemadmodum in pulsibus dilationem contractioni, rythmum hoc ipsum appellamus. Manifestum autem quod eadem speculationem hic locus expetat, quam de pulsuum rythmis Herophilus conscripsit. Dicta quidem etiam nobis de ipsis quæ necessaria sunt in pulsuum tractationibus, dicetur autem & nunc quàm fieri potest breuissimis, quibusnam ueluti scopis quibusdam, animum attendere oporteat, ut facile causas dissonantiæ in respirationibus inueniamus. Quæ enim iam iuxta utranque totius respirationis partē, inspirationē dico & expirationem, in superiore sermone recensuimus, ea ipsa etiam nunc inspicere operæpretiū nunc existimo circa ipsorum dissonantias. Velut uerbi gratia (non enim malum fuerit in uno quopiam uelut exemplo demonstrare id quod dicitur) Sit equidem tardior & minor quàm secundum naturam inspiratio, Velocior autem & maior exspiratio, his sanè qui ita dispositi sunt dicemus calorem secundum naturam imminutum esse, auctum uero esse fumosum recrementū. Rursus in altera dissonantia quæ contrario modo habet, ita ut inspiratio quidē sit magna & uelox, exspiratio uero parua & tarda, auctum naturalem calorem dicemus, & nullum esse fumosum recrementum. Duplicem enim semper intelligere iuxta genus oportet calorem, alterum genuinum & corpori innatum, alterum uero acquisititium ac spurium. Palàm igit est quod huiusmodi cōiugatio nihil euariat ab his quæ in utraq; seorsim, hoc est alterutra existūt. Si em̃ inspiratio parua & tarda forte fuerit, perfrigerationē significat caliditatis secundū naturā, quomodo cūq; habeat ipsa exspiratio: si uero exspiratio eodē modo fuerit disposita, de caliditate præter naturā idem indicabit. Nam & si magna aliquando ac uelox fiat, redundātem significabit caliditatē præter naturā, quomodo cūq; habeat ipsa inspiratio. Quare nihil amplius ad prænotiones, huiusmodi comple

Exspiratio

Magna &

uelox

Magna &

tarda

Parua &

tarda

Parua &

uelox

Respirandi difficultates iuxta rythmum totius respirationis

Duplex calor

complexus docet, quàm ea quæ iam singulatim de alterutra ipsarum sunt cognita & perspecta. Itaque ad solas illas compositas respirandi difficultates animum intendere nos oportet, in quibus simplices quidem, communes sunt plurium affectionum, & ob id nihil certi indicant, coniugatae uero alijs quibusdam, ad certum ac minime fallax discrimen ueniunt. Magnitudo enim respirationis ipsa per se respirandi difficultas quædam est simplex, uerum nullius certæ cognitionis signum est, siquidem & urgente utilitate, & læsa mente fieri solet. At uero si cum densitate consistat, urgentem utilitatem, si cum raritate, delyrium indicat. Similiter autem & paruitas ipsa quidem per se ipsam, aut dolore afflictam aliquam partem, aut utilitatem exolutam ostendit, ita ut neque ipsa aliquid certi indicet. Quando uero componitur cum densitate quidem dolorem, cum raritate uero utilitatis exolutionem portendit. Quin etiam si ipsam densitatem per se solam, aut raritatem in manus sumas, ipsarum neutram per se inueneris quicquam certi significantem, nisi hoc discrimen accedat, ut uidelicet cum altera quapiam respirandi difficultatis specie copuletur. Densa enim simulq; magna, utilitatis augmentum indicat. Densa uero simulq; parua, organi alicuius quod cum respirationibus commouetur, dolorem. Ipsa etiam rara quæ ad delyria & perfrigerationes consequitur, siquidem cum magnitudine fuerit copulata, prius ex prædictis, si uero cum paruitate posterius indicat. Et ob id sanè omnium compositarum respirandi difficultatum, huiusmodi coniugationes utilissimæ sunt, utpote & manifeste, & constanter, unamquamque affectionem indicantes, densitas quidem cum paruitate dolorem, cum magnitudine uero utilitatis augmentum. Raritas autem cum magnitudine delyrium, cum paruitate, utilitatis exolutionem. Fiunt autem quatuor hæ coniugationes, differentijs actionum iuxta magnitudinem & paruitatem, ad cessationum differentias permixtis. Duæ enim oppositiones inter se permutatae quatuor constituunt coniugia. Quare & hic perspicuum iam fit, quod neque plures neque pauciores possibile est fieri ex his oppositionibus coniugationes. Verum in cessationibus, una sola contingit oppositio circa densitatem & raritatem. In actionibus uero non solum oppositio circa magnitudinem & paruitatem, sed etiam circa uelocitatem & tarditatem contingit. Quatuor itaque etiam circa harum permutationes nascentur coniugationes, prima quidem densa & uelox, secunda densa simulq; tarda, tertia rara & uelox, & quarta rara simulq; tarda. Cæterum nullum certæ cognitionis signum, simpliciter & necessario exhibent, quemadmodum priores quatuor, uerum hoc modo distinguere oportet. Siquidem multa ad densitatem, pauca uero ad uelocitatem transitio fiat, tum doloris, tum utilitatis augmentum significat. Si uero uice uersa ad uelocitatem plus, ad densitatem minus, ab eo quod

*Quæ cōpositæ
respirandi dif-
ficultates ali-
cuius momēti
sunt ad prænō-
tiones*

*Magna &
densa
Magna &
rara*

*Parua et densa
Parua et rara*

*Densa &
magna
Densa &
parua
Rara &
magna
Rara &
parua*

*Densa plusq;
uelox
Velox plusq;
densa*

secundum

secundum naturam est excedit, utilitatem solam auctam demonstrabit. Concurrit autem ad hanc respirandi difficultatem omnino & magnitudo, ad alteram autem ante ipsam relatam, paruitas. quare neq; omnino opus habebimus uelocitatis meminisse. Si enim coniugatio circa uelocitatem & densitatem indistincta nihil certi nobis indicat, quum uero distinguitur ita ut uelocitas quidē in ea abundet, statim etiam cum magnitudine fiet, si uero densitas in ea exuperet, necessario consequentem paruitatē habet, densa utiq; simulq; magna iuxta alteram distinctionē erit, densa uero simulq; parua iuxta alteram. Sic autem etiam densa ac tarda cōiugatio demonstrabitur. Abundante enim densitate, solus dolor indicabitur, ubi uero tantum ab eo quod secundum naturam est excedit, quantum secundū tarditatem, compositæ dispositionis signum erit: nam & utilitatem imminutam esse ostendet, & particulam aliquam dolore afflictam. Sic uero & quum tarditas densitatem superabit, signum erit dispositionis iam dictæ, sed minus tamen dolore affici ostendet ita habentes, magis uero utilitatē esse imminutam. Itaq; neque hac coniugatione indigemus ad prænotiones, in primis enim quatuor quas utilissimas esse dicebamus, signa habemus & doloris & utilitatis imminutæ. Quin & tertia coniugatio iam dicta, rara uidelicet simulq; uelox, nihil necessario indicabit. coincidit autem in delirijs quibusdam, siue etiam cum ipso utilitatis augmento. Relatum autem antea est, quod mente motorum rara penitus est & magna respiratio, uelox autem non omnino, uelut neq; tarda, fit enim utrunq; ipsorum inordinate & inæqualiter. Quando tamen coinciderit utilitatis augmentum, tunc coguntur & multò amplius respirare, quàm si solum mente moti essent, & iam etiam citius. Quare neq; hac coniugatione ad prænotiones indigemus, ea quæ per ipsam indicantur cum distinctione iam in primis quatuor cōiugationibus habentes. Restabat autē adhuc quarta secundum hoc genus composita respirandi difficultas, Tarda uidelicet simulq; rara, quæ etiā ipsa delirijs quibusdam coincidit, & utilitatis imminutionibus: itaque neq; hac opus habemus, nam & delirium, & imminutam utilitatem ex primis quatuor coniugationibus perspectam tenemus. Porro non solum ex demonstratione, differentiam circa uelocitatem & tarditatem non necessariam ad prænotiones esse (nam neq; si solam accipias, neq; si cum alijs copules, commoditas aliqua ex illis fit manifesta) sed etiam ex ipsa rei natura apparet. Quum enim tria sint principalia causarū genera ipsius respirationis, utilitas, facultas, & instrumenta, palam est quod, si repererimus ex quibus & quot respirandi difficultatibus affectiones in ipsis cognoscantur, hæc quidem nobis omnium utilissimæ ad prænotiones erunt, reliquas uero omnes ex superponendo considerabimus. At uero repertæ sunt magna quidem & densa, utilitatis augmentum, & contra parua ac rara, imminutionem significantes

*Densa plus q̃
tarda*

*Tarda plus q̃
densa*

Rara et uelox

*Rara et
tarda*

*Respirandi diffi-
cultates secū-
dum tria gene-
ra principalia
causarum re-
spirationis
affecta*

cantes. Delirij autem propria est magna ac rara, dolorum parua & densa. Accesserunt his forinsecus inæquales, quandoque musculosi generis affectiones, quandoque etiam asperarum arteriarum coarctationes indicantes. Facultatis autem ægrotantis, primum quidem nullum necessariò reperitur cognitionis signum, ex ulla aliqua respirandi difficultate, quum aliter ærumnarum expertes, aliter laboris tolerantes, respirationem forment, si igitur etiam sit quippiam inæquale & inordinatum, minime conspicuum est. Et ipsas inæqualitates itemq; ordinis perturbationes generant imparitates quæ circa densitatem, & raritatem, & paruitatem, ac magnitudinem consistunt, ultra hoc quòd per sexcenta alia animalis facultatis debilitas cognoscatur ac innotescat, ut nihil nobis hac parte respiratione opus sit, quorum opportunissima & plurima Hippocrates in prænotionum tradidit scriptis. Si quid autem relictum est, facillime ex prædictis inueniri potest. Quòd si quis ipsius respiratoriæ facultatis ægrotantis, atque in communi omnis facultatis animalis, propria signa habere uelit, & maximæ perfrigeratæ, is alarum nasi motum habebit, & omnium musculorum circa scapulas actionem, & coaceruatam thoracis collapsionem. Quando enim hic debilius quàm conuenit mouetur, circa inspirationes quidem spiritus ductum iuuant alæ nasi, externum aerem etiam ipsæ simul attrahentes, eodem modo quo per os aliquid attrahere uolentes, labia contrahimus. Rursus uero circa expirationes, coaceruata fit thoracis collapsio, non paulatim demissio. Dictum est autem diffusius in libris de musculorum motu quatenus differat collapsio particulæ à demissione & laxatione, nimirum quòd altera, facultate ægrotante contingit: altera, integra eadem & ualente. Contingit etiam amplius circa expirationes, his qui ægram habent respiratoriam facultatem, tale quiddam. Thorax tensionem, quam antea circa inspirationes simul cum septo transuerso obtinuit, omnem aceruatim deponit, tanquam repente mortificatus. Relatum est autem in libello de causis respirationis, Quòd solum septum transuersum expirantium tensionem exoluit, sed non est idem paulatim exolvere, & aceruatim omnem deponere. Cæterum parum quid huiusmodi expirationibus cooperatur mediarum costarum muscoli, per quorum actiones efflatus fieri demonstrauius. Talis sanè & ob has causas, respirationis species est, his qui ægram facultatem habent. Porro quod mihi adhuc deesse uidetur ad expletionem huius primi sermonis iam dicetur. Quum duplex existat cessatio in respirationibus, una ante inspirationem, altera ante expirationem, uter sanè motus offendatur, cessationem etiam ante ipsam, ab eo quod secundum naturam habet, immutat. Duplici igitur existente in motibus offensione, ac duplici item in cessationibus, utilitatis quidè defectus semper diuturni temporis efficiunt cessationes, redundantiæ uero breuis tēporis.

Quare

Signa animalis facultatis affectæ

Alæ nasi

Collapsio thoracis

Quare quum dixerimus densam & magnam fieri respirationē, præ copia caliditatis in utroq; motu, uerus erit sermo. Abundantia namq; caloris secundum naturam, inspirationem magnam reddens, statim etiam præcedentem ipsam cessationem breuis temporis efficit. Abundantia uero caloris præter naturam & fumosi, uelut expirationem magnam, sic etiam cessationē præcedentem breuis temporis reddit. Quare magnus & densus penitus fit spiritus, quando caliditatis redundarit genus, non tamen neq; ipsam respirationis particulam in magnitudinē, neque ipsam cessationem in densitatem transmutat. Sic etiam si utilitas sublata sit, ob caloris uidelicet imminutionem, ubi quidem innatus calor imminutus paruam inspirationem reddit, etiam longa cessatio præcedit. Vbi uero calor præter naturam fuerit deperditus, parua quidem exspiratio, longa uero ante ipsam cessatio contingit.

Cessatio breuis temporis Sæpenumero uero calor præter naturā auctus est, calor uero secundū naturam imminutus est. atq; ita cessatio ante expirationem diutini temporis redditur: altera uero ante inspirationē breuis. Vtrum enim ex motibus ipsa utilitas urgebit, is præcedentem cessationē cunctari non permittit. Dictum igitur nunc de ipsis quantum ad præsens institutum cōmodum existit. Si quis uero adhuc hæret circa differentiam caliditatū, hunc non est nunc tempestiuum de his edoceri, sed ad cōmentarios de innato calore remitemus.

Commentarij de innato calore Opinor enim ipsum (nisi penitus contentiosus existat) omnis hēsitationis suæ isthic remedia inuenturū. Quid igitur nunc demum restat? Quod addi quidem possit nihil, quod non etiam prius sit relatum. Verum ut prædicta in memoriam reuocemus id iam restat, quo uidelicet quæ deinceps referentur facile cum his cohæreant, & sequantur, si breui totam ipsorū summam cōplectamur. Porro summa hæc ab ipsius rei substantia procedit. Oportet enim facultatis, & organorum, & utilitatis affectiones cognitās & perspectas habere: demonstrauius autem quot uniuscuiusq; dictorū sint affectiones, & quæ respirandi difficultates earum cognitionem exhibeant. Et quòd necessariae quidem sint quatuor coniugationes, & supra has inæqualitas quinta. Reliqua uero omnia quæ respirationibus accidunt, tum simplicia, tum composita, ad quas causas consequantur necessariū est discere, minime uero cōuenit existimare, necessariò ea aliquid indicare, sed si quid ex illis ad prænotationem contingit, uelut corollarium habere, accuratissimam autem & cōstantissimam solam esse differentiam, quæ in iam sæpe dictis quatuor coniugijs consistit, atq; adhuc etiam eam quæ fit circa inæqualitatem.

CL. GALENI DE DIF⁴⁹

FICULTATE RESPIRATIONIS LIBER SECVN
 dus, Iano Cornario medico interprete.

Hic equidē sermo expositio est eorū quæ Hip-
 pocrates de respirandi difficultate dixit. Dicta
 sunt aut ab eo multa in multis locis, partim qui-
 dem in libris ipsi conscriptis, partim uero etiā in
 cōmentarijs. Pleraq; enim in epidemijs de mor-
 bis popularibus ab eo prodita, si non utiq; om-
 nia, meritō quis commentaria esse censuerit. Est
 igitur expositio uelut alicubi ueterum quispiam
 dixit, explicatio obscuræ interpretationis. Verū

*Differentiali/
 brorum à com-
 mentarijs
 Expositio qd*

nos non hoc solum præstituros nos esse pollicemur, sed etiam quod uera
 sint omnia, quæ ab ipso de respirationis difficultate scripta sunt, testaturos
 esse: non tamen demonstraturos quicquam eorum in hoc libro, sed in præ-
 cedentem remissuros esse, in quo nihil citra demonstrationem dictum est.
 Et ut ne quis Hippocraticæ famæ ac nomini honore habito flectatur, ac ci-
 tius dictis fidem præbeat prius q̃ per demonstrationes cogatur, primum
 sermonem seorsim & per se conscripsimus. Postquā uero ille ipse cum con-
 ueniētibus ratiocinationibus ac syllogismis absolutus est, in hoc sanē libro
 ipsum inuentorē ac uelut patrem dogmatum uenerabimur. Hoc est enim
 iustum simulq; decens præmiū eorum qui quodcunq; tandem in uita bo-
 num inuenerunt, ut uidelicet inuenta ipsorum non occultentur, neq; homi-
 nibus sint ignota, sed tum ipsa appareant, tum ratio & methodus quæ ipsa
 inuenit cognoscatur. Sic enim & pro dignitate ipsos in admiratione consti-
 tui continget. Primum igitur, quod semper obseruandum ueritatis cultori-
 bus censemus, ut nihil eorum quæ manifeste apparent occultetur, etiamsi
 causæ ratiocinationem quā maxime incertam habeat, ob id ipsum sanē
 Hippocratem, cum in alijs omnibus, tum uero in sermonibus de respiran-
 di difficultate uel maxime laude dignum ducimus. Rarus enim & magnus
 spiritus sexcētis quotidie deliris accidere uidetur. Verum sophistæ qui eius
 causam reddere nō possunt, (sunt autem hi, uelut antea demonstraui-
 mus, qui respirationem inuoluntarium & naturale opus suspicantur) neque fieri
 aiunt ullo unquam tempore talem difficilis spirationis speciem, atque pro-
 pterea quod causæ inopes sunt, inde adeò substantiam rei subuertere au-
 dent, quum non hanc, sed prauam ipsorum opinionem subuersam oportu-
 tuit, & ipsa ægris accidentia obseruare, quod Hippocrates faciebat. Huic e-
 nim, inquit, spiritus ad finem uelut reuocato, rarus & magnus. Huic Philo-
 sco uidelicet, qui primus scriptus est, post tres constitutiones, in primo de
 morbis

*Honor est pro-
 mium uirtutis*

*Manifesta nō
 occultanda*

*Rarus & ma-
 gnus spiritus
 delirantium*

E morbis

morbis popularibus. Num igitur huic soli spiritus rarus & magnus, aut etiam alijs quibusdam, non huic solum Hippocrates factum uidit? Imò & *Silenus* alijs multis, & ei qui deinceps scriptus est Sileni nomine. enumeratis enim & de hoc omnibus quæ ipsi ægrotanti inciderunt, iuxta ipsum sermonis finem hæc scribit. Ab initio huic & ad finem spiritus rarus magnus. Rursus *Vxor Dromadae* autem in sequentibus ægris, Dromadae inquit, uxorem à partu & omnibus alijs iuxta rationem factis, secunda die rigor apprehendit. Deinde paululum progressus ait, spiritus rarus magnus. Hoc igitur statim in primis diebus ita scripsit. Rursus autem de sexta die differens, sic scribit: Sexta mane superriguit, cito recalfacta est, sudauit per totum, extrema frigida, delirauit, spiritus rarus magnus. Equidem in primo de morbis popularibus quatuor & decem ægrotos Hippocrates describens, quater rari & magni spiritus mentionem facere uidetur. At uero præclari illi sophistæ, prorsus ne uidisse quidem se ullum aliquem aiunt magnum & rarum spiritum ducentem, uerum hoc fortassis ipsis non immerito credimus. Neque enim aut hanc, aut aliã ullam dyspnœæ differentiam uiderunt, quum neque ipsos ægrotos uideant, sed intus desident fraudulentas captiunculas & sophismata componentes. Num igitur amplius etiam alij nobis ægri adducendi sunt de quibus in alijs morborum popularium libris scripsit, ut magnum & rarum spiritum ducentibus? an ad id quod nunc propositum est probandum hæc sufficiunt? Apparet enim Hippocrates confessione ac suffragio omnium medicorum, ad eorum quæ ægris accidunt obseruationem diligentissimus fuisse, & multos hoc modo respirantes uidisse. Verum in sequenti libro etiam aliorum ægrorum mentionem facere necessarium erit, qui magnum & rarum spiritum duxerunt, de quibus sanè in sequentibus libris ipse Hippocrates scripsit, ad propositam uero nunc rem probandam necessarium non erit, quum hæc ipsa iam sit manifesta, sed ad aliarum quarundam quæstionum in ipso de ægris sermone contentarum expositionem. Quare tunc etiam fides & probatio eius rei, quod uidelicet multi sic respirent, obiter augebitur. Cuius igitur affectionis huiusmodi spirandi difficultas significationem exhibet? nullius alterius præterquam delirii, ob quam uero causam in primo libro clare est demonstratum. Commonitionis autem tantum gratia, etiam nunc paucis referetur. Reuera enim proprium desipientiæ symptoma est, magnam & raram, hoc est per longum tempus, respirationem facere. Quid enim plus inspirare oportebat, quum non pluri spiritus opus esset? aut per longum tempus, quum liceret per breuius? Quod uero non pluri aere opus habeant qui magnum & rarum spiritum inspirant, ipsa raritas ostendit. Omnino enim frequentius inspirare urgerentur, si pluri indigerent. Quod uero per longum tempus cessent, signum est non multo opus esse. Sed uidentur ambæ hæc uelut obliuiosæ actionis affectus esse. Etenim immoderatam facere spiritus attractionem, rursusque immoderatam

moderatam quietem, eius est qui neque quando desinere ab actione oporteat nouit, neque quando rursus incipere, sed in utrisque mensuram egreditur, ob ignorantiam conuenientis. Quemadmodum igitur desipientes sæpe postulata matula quo meiant, obliuiscuntur interea, & neque mingant, nisi quis commonefaciat. Sic quandoquidem & respiratio animale opus est, ipsis autē ratio læsa est, obliuiosiores tum circa actiones, tum circa ipsarum interstitia fiunt. Ambo itaque & actiones, & quietes in multo tempore facientes, hoc modo & magnitudinem & raritatem circa totam respirationem faciunt. Num igitur nos quidem sic dicimus, Hippocrates uero aliter sensit? aut etiam ille in prænotionibus in hunc modum scripsit? Spiritus magnus & per multum tempus, desipientiam significat. Quem enim in primo morborum popularium rarum nominauit, hunc in prænotionibus, per multū tempus dixit, pro ratione nominis mutatione facta. At uero & in illis ipsis ægris, quibus magnum & rarum spiritum fuisse ait, præter alias accessiones etiam desipientiam scribit. Et in primo quidem Philisco, hoc modo. Noctem inquietam tulit, non dormiuit, penitus delirauit. Sic quidē in tertiæ diei narratione, in quintæ uero rursus. Somni parui, sermones, deliramenta. In secundo autē ægro Sileno dicto, in secundæ diei enarratione, modice delirauit inquit, in tertiā uero, sermones multi, risus, cantus, cohibere se non potuit. & deinde subiungens ait. Quarta per eadem. Et sanē quod Philiscus & Silenus delirauerint, sic meminit. Verum in Dromade uxore, nam & hanc rarum ac magnum spiritum habuisse dixit, hoc modo scripsit. Circa meridiem multum delirauit, & rursus citò parū resipuit. Sic equidē in quinta die, deinde infert. Nocte dormiuit, delirauit. Eodem modo & quæ sexta die facta sunt describens, in hæc uerba inquit. Summæ partes frigidae, delirauit. Sic quidem igitur in primo popularium morborum, ubi magni & rari spiritus, ibidem etiam desipientiæ mentionem facit. Eodem modo etiam in sequentibus libris nos commonefacit, nusquam magni & rari spiritus memor existens, ubi non etiam magni delirii. Quod igitur huiusmodi dyspnœā in delirio factam Hippocrates sæpe uiderit circa ægrotos, & quod omnino de ipsa in prænotionibus pronunciarit, satis iam dictum opinor. Cōfirmabitur tamen nihilo minus adhuc per ea quæ deinceps referentur. Atqui iustum fuerat non ualde multa de ipsa dicere. Verum propter eos qui in ratiocinationibus de respirationis natura aberrarunt, siue præ contentionis studio impudenter quædam protulerunt, coacti sumus & nos plura quàm conuenit dicere, si quomodo queamus ipsos uel nunc tandem ad meliorem mentem reuocare. Est autem in confesso, quod nulla tinctura adeò ineluibiler imbuatur, ut affectio ad uitiosa dogmata citra ratiocinationem. neque enim ullis persuasionibus reuocari possunt in ipsis connutriti, ut qui neque in demonstratiuis methodis exercitati

Simile

Rarus spiritus,
& per multū
tempus, idē est

Philiscus

Silenus

Opinionū affe-
ctio pertinax
& ineluibilis

sint, neque omnino aliquod ueri & falsi iudicium sibi compararint, imò plerique ipsorum neque esse uelint, & hanc sapientiam odio habent. Ex horum sanè numero quispiam ægrotum nobis demonstrauit delirantem quidem, sed neque magnum, neque rarum spiritum ducentem. deridens itaque, imò magis impudenter cachinans, & tum Hippocrati, tum nobis illudens abiit, neque rationem relinquens, neque audire quicquam sustinens, quamuis docturos nos promitteremus, quod non pugnet hoc uisum, neque cum nostris dictis, neque cum Hippocratis scriptis. Hic enim magnum & rarum spiritum desipientiæ signum esse ait, non tamen si quis deliret, hunc omnino rarum ac magnum spiritum ducere. atque hoc ipsum etiam nostra dicta confitentur, quum nihil adulteremus, neque mutemus ex his quæ ille scripsit, sed expositiones tantum ac demonstrationes apponamus. Si uero tibi bone uir inquam inuentum est, quod omnibus deliris rarus & magnus spiritus fiat, palam indicas te nihil Hippocratis legisse, quamuis hoc tibi uendices ipsa condemnando, tanquam sanè prius legisse. Verum ille quidem abiit priusquam aliquid utile didicisset. Tu uero quisquis tandem hos libros uersabis, si quidem ueritatem reuera amas, Hippocratem audias in tertio popularium morborum, in ægrotò quopiam nomine Pythionis sic scribentem, in septimæ diei enarratione. Nocte turbatio multa, delirauit, nihil dormiuit. Deinde in octaua die sic. Serò rursus excalfactus est, delirauit. & postea rursus in nona. Circa solis occasum inquietus erat, delirabat. Veluti igitur hæc audisti, sic rursus audi, qualis nam dyspnœæ species huic Pythioni affuit. Cognosces enim quod neque rarum neque magnum spiritum duxit, quamuis delirus esset. Mentionem igitur fecit Hippocrates difficilis respirationis quæ ipsi accidit, bis per totam narrationem, tum circa secundam tum circa octauam diem. Verum de octaua die prius apponam, in qua & delirasse & difficulter respirasse hominem ait, sic scribens. Octaua mane quidem parum dormiuit, statim frigiditas, taciturnitas, spiritus tenuis & imminutus, serò rursus excalfactus est, delirauit. Consequenter igitur hic complexus est ac scripsit simul commiscēs, & quod spiritus ipsi tenuis erat ac imminutus, & quod in una & eadē octaua die delirauit. Num igitur iam per louem manifestum est, quod non in omni delirio Hippocrates rarum ac magnum spiritum fieri ait? Nisi sanè putas bone uir, imminutum nihil à magno differre. Si enim hoc putas, manifestum est quod neque imminuere quid sit nosti, & idem esse putas quod augere. Ne igitur à nobis talia discas, sed ad eos qui primas literas ac elementa docent eas. Cæterum uelut elementa non didicerat ille significationis uerbi imminuere ignarus, sic neque Hippocratis scripta legerat. Omnino enim sexcenties in ipsis reperisset, & imminuere, & imminui, & imminutionem, circa omnes tere numeros & genera & casus ubique inclinata, & contrarium uerbo augere & augmento

*Impudens
sophista*

*Rarus & magnus
spiritus
non omnibus
est deliris*

Pythion

*Spiritus tenuis
& imminutus
in quodam
delirio*

*Remittit sophi-
stam ad litera-
tores*

augmento significantia. Quare etiam imminutus spiritus contrarius utiq;
 fuerit aucto. Quemadmodū igitur auctus magnus, sic imminutus paruus
 est. Sic igitur & quum diem secundā enarrat Pythionis, Breuispirū ipsum
 appellat. Breuis enim spiratio & actionem, & quietem ipsam breuem fieri
 indicat, quemadmodū longa spiratio contra, ambo esse producta. Atqui
 etiam si alterum ipsorum indicaretur, tamen etiam sic in cōfesso esset, quod
 non omnibus delirantibus magnus & rarus spiritus fieret. Rarus enim &
 magnus iuxta ambo longus est, & actionē uidelicet & quietem. Breuis ue-
 ro spiratio omnino iuxta ambo ipsa breuis, quemadmodum etiam tenuis
 & imminutus spiritus, breuis omnino existit. Ipse itaq; Hippocrates mani-
 feste nouit nō omnibus deliris necessariū esse spiritum magnum & raram.
 Nec uero pugnat hoc cum pronunciato de eiusmodi spiradi difficultate la-
 to, rarus enim & magnus spiritus proprius est delirij, & propterea necessa-
 rio ipsum significabit. Non tamen si quis delirat, necessario magnum & ra-
 rum spiritum habet. Neq; enim inseparabilem, sed proprium esse diximus
 delirij raram & magnum spiritum. Quemadmodum esse geometram, esse
 architectum, esse philosophum, esse rhetorem, & sexcenta alia, quæ singu-
 la nulli alij adsunt animali præterq; homini soli, & ob id propria ipsius esse
 dicuntur, non tamen inseparabilia, quemadmodum est rationale. Neque
 enim quicquid proprium est, statim etiam est inseparabile. Quemadmo-
 dum autem hæc nos reprehensa ab ipsis dialectica docuit: sic etiam quod
 tale pronunciatum, si magnum & raram spiritum ducit, delirat, neq; idem
 est quod hoc, si delirat, magnum & raram spiritū habet, neq; necessarium
 est ambo simul esse uera. Non enim reciprocant hæc inter se mutuo, sed so-
 lum reuertunt. Sicut igitur nemo Olympia uincere potest, nisi prius multo
 tempore sit exercitatus, Sic neq; in ueritatis sermonibus clarus euadet, qui
 non didicerit etiam horum luctas. Et quemadmodū ne cadere quidem de-
 centi habitu sciunt luctæ penitus rudes, sed aliquādo ad terram supini pro-
 strati, & tenent, & strangulant, & non dimittunt uictorē, Eodem modo ar-
 tis sermocinandi rudes sæpe manifeste turpissimo casu lapsi, tantum abest
 ut uerecundētur, ut etiam uicisse se existiment, Quemadmodum etiam hic
 qui delirantem nobis demonstrauit paruum spiritum ducentem, atq; inde
 per hoc uisum Hippocratis sententiam redarguisse se existimauit. Hic ita-
 que turpissimo casu lapsus, putauit tamen se nos prostrauisse. Quomodo
 enim non turpissimus hic lapsus est: quum simul inueniretur nihil ex scri-
 ptis Hippocraticis legisse, et ob id putasse illius scripta uana esse. simulq; ni-
 hil intelligeret ex illius dictis, sed obaudiret & idem esse putaret, magnum
 & raram spiritū delirij esse signum, &, ad deliriū omnino dictam dyspnœā
 sequi. Deinde quid miri est in curandi rationationib. cæcutire eos qui tam
 parua non cognoscunt? Verū hæc parua ex alijs itidem paruis dependent,

*Spiritus immi-
nutus quid sit
Breuispirus*

*Spiritus mag-
nus & rarus
delirij propri-
us, non tamen
ab eo insepara-
bilis
Simile*

*Dialectica do-
ctrina à sophi-
stis reprehēsa*

*Reciprocatio
aliud quàm re-
uersio
Similia*

*Turpissimi la-
psus sophis-
tarum*

quorum item nihil pensi habuerunt. Etenim ignorare quæ facultas respira-
 tionis actionem gubernet, principium est huiusmodi errorum, ignoratum
Principium est autem illud, propterea quod ante ignoratum fuit, unde propositiones
errorum exquirere oporteat ad demonstrationes. Qui enim circa hoc luctæ genus
 aut in exercitati fuerint, aut penitus rudes, eiusmodi casus incurrunt. Demon-
 stratum etiam nobis in alijs est, & maxime in secundo de motu musculo-
 rum, quod hi qui respirationem inuoluntariū opus esse dicunt, ex eo quod
 non potuerunt à substantia ipsius rei propositiones ad demonstrationem
 exquirere, sed alia ut contingentia & accidentia prout occurrerunt, sequuti
 sunt, in errorem inciderunt. Verum Hippocrates ipsam rerum naturam
 contuitus, & alijs ut contingentibus contemptis, in uniuersum constanter
 pronunciauit in prænotionibus, Spiritus magnus & per multum tempus
 delirium significat. particulatim uero per apparentia in morbis, sermonem
 extremis ad rei certitudinem experientijs factis, examinauit ac approba-
 uit. quas opinor admirabitur qui dictis animum aduertere uelit. Discet
 enim quod omnibus delirijs magnus & rarus spiritus iuxta propriam ipso-
 rum rationem comes est, non omnibus deliris, sed illis tantum qui non per
Respiratio iuxta maiorem affectionem aliam quandam affectionem delirio maiorem, respirationem habent ali-
 ter alteratam. Concedatur autem mihi ut prius unius ægrotae fœminæ ap-
 ponam enarrationem, quæ in tertio morborum popularium est conscrip-
 ta, ad iam relata demonstranda, & ad ea quæ nunc proposita sunt inue-
Vxor Dealcis nienda. Auspicatur itaque de ipsa sermonem hoc modo In Thaso Dealcis
 uxorem quæ in Leio decumbebat, febris cum horrore acuta ex mœro-
 re corripuit. Ab initio autem contegebatur, & ad finem semper silens pal-
 pabat, uellebat, sculpebat, pilos legebat. Lachrymæ & rursus risus, non
 dormiebat. à uentre irritatio nihil prodibat. parum commonita bibebat,
 urinæ pauca, tenues, nihil substans habentes. febres ad manum tenues,
 extremarum partium frigiditas, Nona multum delirabat, & rursus scda-
 ta est silens. Quod igitur ab initio & ad finem hæc ipsa desipuerit didici-
 mus, Neque enim una desipientiæ species ipsi accidit, neque uulgaris, sed
 multæ & fortes, partim silenti, partim loquenti, & partim cum lachry-
 mis, partim cum risu. Audiamus autem deinceps ex Hippocrate, qualis
 dyspnœæ species ipsi oborta sit, scribit autem sic. Decimaquarta spiritus
 rarus, magnus, per tempus, & rursus breuispira. Hic equidem rursus ma-
 nifeste per oppositionem dicta est breuispira, ad eam quæ magnum & ra-
 rum spiritum habebat, & nullus sanè amplius, etiam si omnino sinistimus
 nobis sit, dubitauerit de eo quod non omnibus deliris Hippocrates raram
 & magnam respirationem fieri dixerit. Itaque in una & eadem fœmina
 utriusque difficultatis spirandi ex ordine commemorat, & paululum pro-
 gressus

gressus amplius sic scribit. Vigesima sermones multi, & rursus sedata est, taciturna, brevispira. Deinde ubi dixit, uicesima prima mortua est. ad finem totius sermonis hæc addit. Huic ad finem spiritus rarus magnus, omnino nihil sentiebat, semper contegebatur. Manifestum igitur est ex omnibus quæ retulimus, quod Hippocrates aliquando magnum & rarum spiritum deliris fieri nouit, aliquando uero ipsius contrariū, aliquando utrosque in eodem homine singulatim incidere. Et sanè me tibi demonstratum esse confido, si modo mentem adhibueris, & non quasi aliud agens supina aure dicta hauseris, in ipsis quos descripsit ægris, singularum prædictarum differentiarum causam ab ipso esse indicatam. Initium autem faciam à postrema nobis adscripta ægrota Dealcis uxore, in qua omni completo sermone, deinde uelut consuevit, breuiter contenta capita recolligēs hæc scribit. Huic ad finem spiritus rarus, magnus, omnino nihil sentiebat. Etenim quod dicit, omnino nihil, etiam respirationis utilitatem comprehendit, cuius itidem diutius negligens erat, propterea quod nihil sentiebat, & quum per hoc magna quies ac cessatio perficeretur, rarus spiritus reddebatur, Nimirum tunc primum ad actionem uoluntate concitata, quando prope perniciem & suffocationem peruenit. Quemadmodum autem hæc fœmina non sufficienter bibebat, parum enim inquit commota bibebat, Sic neque respirabat priusquā à uiolentia circa suffocationem admoneretur multo uehementius pungente ac stimulante & ad actionem excitante, quàm hi qui ad bibendum commonent. Vbi uero iam respirare cœpisset, reuocabat nihilo minus omnem priorem defectum per magnitudinem actionis, Similiter ut hi qui in mœrore & luctu suspirant. Verum illi quidē ob duplicē causam hoc faciunt, tum quod circa curā, ob quā tristantur, conuersantur, & ob id rarius ac minus respirantes per multas ex ordine actiones, deinde à defectu coacti, omnē ipsum semel explere coguntur: tum amplius etiam propterea quod circa mœrores, & spiritus, & calor intus mouetur. In eiusmodi uero dispositionibus, latenter & paulatim multus calor in alto coaceruatus ubi primum hominem molestarit, necesse est amplius respirare. Verum in affectionibus delirantium, necessitas quidem à prima causa consimilis est, à secunda uero non itidem existit. Neque enim intro magis quā extra his calor mouet, nisi fortuito alia quædā accessio fiat. Differūt autē & febricitando deliri ab his qui alias mœrore affecti sunt. At qui & ipse Hippocrates reperitur in ipsis reuocationis uocabulo esse usus, quemadmodū alibi & de Philisco loquēs, huic spiritus ad finem uelut reuocato. Quid igitur tandem est quod ait, per tēpus? nam certe & hoc iustum est exponere. Siue enim deest, multum, ut idem sit quod in prænotationibus dictum est, Spiritus magnus & per multum tempus desipientiam significat. Verum si hoc est, bis consequenter idem dictū fuerit, tū in Dealcis

Expensio præscriptæ Hippocraticæ narrationis

Reuocationis uox

Per tempus, quid significet

uxore, tum in adolescente in Melibia. Scribit enim in utrisque consimiliter, spiritus rarus, magnus, per tempus. Siue multum, apponet, quod dictum est tale fiet. Spiritus rarus, magnus, per multum tempus, & bis dicetur utique rarus. Nequaquam igitur particulam multum, deesse putandum est, aut certe non sic deficere uelut nunc diximus, sed aliter & iuxta alium modum, ut sit quod dictum est tale. Spiritus magnus, & rarus, non continenter, neque ex ordine consequenter, sed per longius tempus. Si enim continenter & consequenter omnes respirationes contingeret fieri magnas & raras, non apponere oporteret huiusmodi respirationibus, per tempus, sed simpliciter scribere, Spiritus magnus & rarus. Si uero plures quidem respirationes non fierent magnæ & raræ: coinciderent autem aliquæ paucae huiusmodi, tunc sane non simpliciter spiritum rarum & magnum dicere oporteret, sed per tempus apponere, aut etiam cum hoc pugnat quod in Dealcis uxore dictum est in fine totius sermonis. Huic enim inquit spiritus ad finem rarus & magnus, atqui superius dixerat in decimaquarta die, spiritus rarus, & magnus, per tempus. Manifeste enim quod nunc, per tempus, hoc in sequentibus, ad finem, dixit. Quid est igitur ad finem? id uidelicet quod usque ad finem per omnem morbum contingit. Verum cum hoc pugnare uidebitur, quod in decimaquarta die est dictum Spiritus rarus & magnus per tempus, & rursus breuispira. Quomodo enim si per omne tempus magnus & rarus erat spiritus, etiam rursus uox breuispira adscripta est? Siquidem enim omnino aliquod tempus fuit, in quo breuispira erat, non penitus longispira erat. At uero quod penitus uelit ipsam longispiram factam esse, tametsi non per hæc uerba in decimaquarta die, uerum in fine utique, quum ait ad finem, manifestum redditur, ac omnes hoc ipsum confitebuntur, qui Hippocratis dictionem audire sunt assueti. Neque enim semel aut iterum, sed ualde frequenter reperitur apud ipsum, ad finem, neque in alio ullo usurpatum quam ubi per omne tempus indicare uelit. Quare hoc dubium penitus manet, siue hoc ipsum, ad finem, per multum tempus significare suspicemur, siue aliud quicquam. Imò sanè neque dubium est, sed frustra nosipsum calumniamur. Non enim dissecat id quod raro incidit, in ullo aliquo eorum quæ sic dicuntur, sententiam in uniuersum prolatam. Quemadmodum si etiam sic diceremus. Huic foeminæ per omne quidem tempus magnus & rarus erat spiritus. Incidebat tamen aliquando rarenter spiratio breuis. Quod uero huiusmodi sermo ipsi Hippocrati sit familiaris, cum ex alijs libris ostendere licet, tum ex ipso tertio popularium morborum, in quo etiam hæc ægrota conscripta est. Pestilentem enim constitutionem enarrans sic sanè incepit Annus austrinus, pluuiosus, sine flatibus ad finem. & paululum progressus ait. Etesiae parui dispersim spirarunt. Verum ob hoc ipsum sine flatibus annum dixit, quod neque alij quidam uenti, neque qui Etesiae appellantur continenter

Per tempus, si
gnificat non
continenter, sed
per longius
tempus

Ad finem, qd
significet

Raro contin/
gens uniuersa
lem sententiam
non discedit

continenter & memorabiliter spirauerunt, sed parui & dispersim. Rursus porro Apollonium in Abderis decimum tertium ab hac constitutione scribens, postquam de omnibus circa morbum ipsius diebus recensuit, ad caudam totius sermonis apposuit, delirus ad finem. Atqui paulo supra de ipso scripserat hæc uerba. Circa uigesimalam quartam per lenitudinem alia quidem in eodem statu, parum autem respiciebat. Verum non sufficiens erat ipsum parum respicuisse, ad hoc ut totam de ægroto prolatam sententiam subuerteret, & ob id recte dixit, delirus ad finem, hoc est usque ad finem, quod idem ualeat quod, per omnem morbum. Iam igitur tandem finem sermoni imponere oportet, quod per tempus, non idē est quod, ad finem. Et quādoquidem hoc demonstratum est, causam deinceps referemus, ob quam aliquibus deliris rarus & magnus per omnem morbum fit spiritus, aliquibus uero nunquam, & quibusdam per longius tempus, raro intercedente aut simpliciter diuerso, aut etiam contrario. quibusdam uero uice uersa, raro quidem magnus & rarus, sæpe uero aut contrarius, aut quoquo modo diuersus. quibusdam uero ex æquo uterque. In memoriam itaq; & hic reuocemus ea quæ in primo libro sunt demonstrata, de simplicibus affectionibus. Dolorem etenim solum, in aliqua particula quæ circa respirationes mouetur factum, paruam & densam efficere uniuersam respirationem demonstrabatur. Delirium uero solum contrariam illi ipsi, raram uidelicet & magnam. Augmentum autem caloris, magnam & densam. Et contrariam ipsi frigiditatem, paruam & raram. Si igitur à solo delirio respirationis ornatus & integritas confunditur: magnus & rarus erit spiritus penitus. Si uero à solo dolore, paruus & densus. Si uero ambo concurrant, & dolor uehemēter obtinuerit, obscura omnino alteratio ex delirio erit. si uero moderatus fuerit dolor, aut plus quidem ex dolore, minus uero ex delirio, respirationem alterari cōtinget aut uice uersa, aut equaliter iuxta utrūq;. Neq; enim deliriū ualde perfecte demoliri potest alterationem quæ fit ex dolore, præterquam si ipsum ualde sit magnum & uehemens: Dolor uero paruus & obscurus. At uero dolor ubi fortis fuerit, perfecte euincit respirationis difficultatem quæ ex delirio induceretur, ut in totum ne compareat quidem. Sic etiam si cum alia quapiam affectione deliriū complexum sit, respirationis speciem interdum aliam efficiet, secundum quod aut superat, aut superatur, aut æqua potentia prædita sunt, aut nunc quidem (si ita contingat) superat, rursus uero in alio tempore morbi superetur. Demonstrabimus igitur quod etiam hoc ipsum in libris morborum popularium docet, per conscriptos in ipsis ægrotos. demonstrabitur autem euidenter & manifeste, ubi prius parum quiddā de Hippocratis uoluntate ac proposito præfati fuerimus. Existimāt enim ueteres omnia quæ ægris cōtingunt ipsum conscribere, uelut Thucydiden. Verū res nō ita habet, sed hoc ipsum est in

Apollonius

Per tēpus, nō
est idē quod,
ad finem
Causa omniū
specierum diffi-
cilis respira-
tionis

Causa altera-
tionis respira-
tionis in deli-
rantibus

Voluntas Hip-
pocratis in li-
bris morborū
popularium

est in quo uel maxime contraria sunt Hippocratis & Thucydidis scripta. Thucydides enim omnia scribit etiam idiotis nota, nihil ipsorum penitus prætermittens. Hippocrates uero pauca ex his quæ ad ipsam affectionem pertinent, circa quâ ægrotus est periclitatus: multa uero alia ab idiotis quidam neglecta, artificiosam uero & exactam cognitionem exhibentia, & quæ etiam optimos medicos sæpe latere possunt. Ille uelox in interpretando, & nihil quod non magnopere iuuat scribendum sibi ducens, uidebitur tibi rursus propria mente emoueri, quando etiam quæ penitus non sunt facta ægro scribit, hoc ipsum insuper indicans quod non sint facta. Hic uero etiam ex factis plurima relinquens, minime uidebitur in non factis tempus terendo delirare, Verum si meditatus fueris ob eandem causam tum illa relinqui, tum hæc scribi, tunc sanè opinor te ipsum esse ammiraturum, neque enim uulgaria, neque quæ quilibet medicus assequi queat hic scripsit. Demonstratum est autem de his nobis, tum in alijs multis libris, tum in his qui sunt de Hippocratis dissectione scripti, nec minus etiam in his qui de Thucydidis peste. Horum igitur memor, haud difficulter intelliges ea quæ dicuntur. Demonstrabo enim (quamuis præter opinionem hoc esse uidebitur) multos difficulter spirantes esse in morbis popularibus conscriptos, uerum Hippocratem nihil de difficili ipsorum respiratione dixisse, propterea quod manifesta erat & omnibus medicis conspicua. Si enim aut pectus, aut costas, aut locos circa clauiculas, aut fauces, alicui inflammari contingat, & ob id paruus ac densus spiritus necessario sequatur, uelut in priore sermone est commonstratum, Hippocrates neque difficilis respirationis speciem, neque prorsus quod difficulter spirans factus est, scribere dignatus est. Multam enim & frequentem huiusmodi dyspnœe speciem quotidie ferè uidere est & in peripneumonicis, & pleuriticis, & in angina, ac simpliciter in omnibus quibus aliquid circa thoracem ac pulmonem est inflammatum. Quin & ad hepar inflammatum, & præsertim gibbam eius partem, & ad splenem inflammatum & maxime ipsius caput, itemque peritonæum, membranam aluum ac intestina omnia amplectentem, eiusmodi difficilis respirationis species consequitur. Imò etiam quibus uenter inflammatus est, & magis si os & stomachus ipsius, & quibus pellicula aliqua, aut musculus circa præcordia, aut ipsum adeò septum transuersum, his omnibus paruus & densus fit spiritus. Sæpe uero etiam intestinum aliquod gracile, & maxime quæ iuxta icium sunt, & supernæ coli partes, maiori inflammatione correpta, adeò difficilem spirationem induxerunt. Per inflammationem autem nunc intelligendus est durus, & calidus, & dolens tumor, quæadmodum & Erasistratus uocare consuetudinem habet, & recentiores medici omnes, quâdoquidem quod ueteres Græci phlogosin id nominauerint, quod hodie phlegmonem, hoc est inflammationem dicimus, nemo ferè ignorat.

Demon-

Hippocratis
& Thucydis
discripto/
rum collatio

Libri Gal. de
Hippoc. dissec/
tione

Hippocrates
manifesta dice
re reliquit

Inflammati
o qd significet
Phlogosis
quodam, hodie
phlegmone,
hoc est infla/
matio

Demonstratū est autem in libro hunc præcedente, Ob quid hydropicis & his qui se aut potu, aut cibis supra modum expleuerunt, & prægnantibus, & qui prominentē uentrem habent, paruus & rarus fiat spiritus, & uniuer-
sim loquendo, omnibus quibus aliquod respiratorium organum coarcta-
tur. Sic em̄ & anhelosis, & pulmonarijs, & suppuratis, & quibus spina dor-
si magnopere distorta est, aut alius quispiam tumor memorabilis in qua-
cunq; prædicta particula existit, necessarium est paruum & densum spiri-
tum ducere. Hi igitur neq; uulgares quidem medicos latere possunt, sicut
neque affectiones ipsorum, ad quas necessario sequitur spirandi difficultas.
Nam & affectus manifesti sunt, & species dyspnœæ euident est, & plerisq;
tantum non quotidie cōtingit. Verum quod Hippocrates nihil ex tam ma-
nifestis scribat, sæpe demonstratum est. Thucydides equidem quæ circa æ-
gros contingunt, uelut idiota, idiotis conscripsit. Hippocrates uero ut arti-
fex artificibus. Dicamus igitur iam etiā ipsos difficulter spirantes ægros,
in quibus non dignatus est non solum non speciem difficilis respirationis,
sed neq; ipsum hoc solum simpliciter dicere, quod difficulter spirauerint.
Quando uero septem sunt ex toto morborum popularium libri, & ex his
septimus manifeste spurius esse omnibus uidetur, imò & recentior ac subor-
natus. Quintus uero non magni Hippocratis Heraclidæ filij, sed iunioris
filij Draconis. Secundus uero ac quartus, & sextus, ab aliquibus Hippo-
cratis filij, ab alijs uero ipsius Hippocratis esse putantur, non tamen ut con-
scriptos libros, neque ut Græcis inuulgandos, sed commentarios potius
esse. Quibusdam uero qui mihi exactius librorum uim expendisse uiden-
tur, à Thessalo conscriptos esse quinque libros uidetur, uerum duos esse
magni Hippocratis, & ob id sanè inscriptos illos esse, libri ex parua tabel-
la, Thessali uidelicet, qui omnia quæ pater ipsius scripserat, in idem coa-
ceruare studio habuit, quo nihil deperiret: solos autem reliquos ex his se-
ptem libris, Hippocratis magni esse ferè omnibus confessum est, nempe
primum & tertium. Proinde rationi consentaneum mihi uisum est, pri-
mum eos ægros qui in his libris conscripti sunt, in manus sumere, po-
stea uero etiā eos qui in alijs morborum popularium libris proditi sunt,
ipsis statim annectere, prout sermonis progressus hoc ipsum sibi peculiari-
ter postulauerit, imo etiā quæcunque in alijs ipsius scriptis de respirandi
difficultate sunt dicta. Et sanè primi omnium Anaxionis mentionem facie-
mus, quem uelut ipse ait, febris acuta apprehendit, lateris dextri dolor
continens, tussiuit aridas, neque expuit primis diebus. Et primum utique
hoc ipsum demonstrabimus, Cur tandem quum breuiloquus sit Hippo-
crates, licuissetq; ipsi per unū nomē, quod pleuriticus erat Anaxion dicere,
sic relatis accessionib. quæ ad hoc nomen coincidere solēt, per illas ipsas ma-
gis dignatus sit facere de ipso enarrationē. Neq; em̄ alias hūc morē habet,
sed penitus cōtrariū, ut uidelicet ad unū nomē & caput, partialia semp redu-
cat. Neq;

Thucydides
idiota
Hippocrates
artifex

Censura libro-
rum de mor-
bis popularib.
Hippocratis

Libri ex par-
ua tabula

Primus & ter-
tius populariū
morborū Hip-
pocratis ge-
nui

Anaxion

Pleuritidis
periphrasis

Hippocrates
breuiloquus
quor hic
longus

Neque uero uerisimile est nunc eum fortuito sic scribere, qui neque unum aliquid temere scribat. Quæ est igitur causa? Singulorum morborum accessiones partim necessario, partim contingenter & ut plurimum existunt. Earum quæ necessario existunt plures sunt differentiæ, Quædam sæpe uidentur, & ob id naturæ morbi propriæ esse creduntur. Quædam ualde raro, & propter aliquod præcipuum quod priuatim coincidit. Hippocrates igitur quum consuetæ species accessionum extiterint, tunc sanè solo uniuersali morbi nomine contentus est: quum uero aliquid ex raris incidit, post uniuersalem & communem totius morbi appellationem, statim illud ipsum discriminat. Quod si plures aliquando conspiciat affectionum species, quæ singulæ supra communem & consuetam naturam propria discriminatione opus habent, tunc uniuersale quidem transgreditur: enumerat autem statim singula partialia, tanquam sanè ex his etiam illud manifestum fiat. Pleuriticis itaque necessario accedit & lateris dolor, atque hic cum febre, & respirandi difficultas, & tussis. Neque enim possibile est pleuriticum esse, cui non omnia hæc adsint. Verum efferri quicquid ex inflammationis partibus unam cum tussi, non quidem necessarium est, ut plurimum tamen contingit. Sic uero etiam eorum quæ efferunt species subrubra, aut subflaua, aut spumosa existit. Quemadmodum autem in iam dictis, aliud consuetum, aliud peregrinum est, Sic etiam in ipsis quæ necessario coincidunt, aliquæ species sæpe, aliquæ raro uidentur. Hippocrates itaque in proposito nunc ægroto Anaxione, postquam particulares affectiones discriminatione indigebant, ut quæ rarioris speciei essent, quibus ipsis distinctis pleuriticis accessionum concursus manifeste cognobilis redderetur, superuacaneum existimauit scribere, quod omnino citra conscriptionem erat intelligibile. Febris enim inquit, acuta apprehendit, & dextri lateris dolor continens, & tussiuit aridas, tussiculas uidelicet. Non solum igitur quod febris fuit, sed etiam qualis nam didicisti, acuta enim inquit, & non solum quod lateris dolor, sed etiam qualis, nempe continens. & non solum quod tusses, sed etiam quæ, & quales, nimirum aridæ, neque quicquam expuentes. In eodem autem hoc sermone didicisti quod pleuriticus fuerit hic homo. In nullo enim ex omnibus morbis prædictarum affectionum concursus adest, præterquam in pleuritide. Per unum itaque sermonem, & quod cum pleuritide conflictatus sit homo, & qualis hæc ipsa fuerit, ostensum est. Quando uero respirandi difficultas necessario pleuritidem sequitur, de hac scribere reliquit, neque quod ægrè spirauit hic homo dixit, si quidem enim & de hac quicquid peregrinum ac rarum quod diceret habuisset, non utique tacuisset. Quum uero, uelut uerisimile est, consuetam speciem seruaret, rationabiliter eam reliquit. Quemadmodum autem hæc reliquit, sic alia adscripsit, quæ neque necessario pleuriticis adsunt, neque ut plurimum neque ex dictis intelligi possunt. Inquit enim, siticulosus, urine autem coloratæ, multæ, tenues, deinde inferens. Sexta delirus, Ad calfactoria uero nihil

Accessiones
duplices
Necessariæ
Contingentes

Ratio longior
ris narratio
nis Hippo
cratis

Dyspnoea ut
nota, in pleuri
ticis Hippo
crati non est
dicta

ro nihil remittebat. Hæc omnia neq; necessariò pleuriticis adsunt, neq; contingenter seu ut plurimū. Si uero & septimæ diei audiueris enarrationem, adhuc manifestius cognosces uoluntatē uiri. Habet autem hoc modo. Septima dolorosa, febris enim se extendit, & dolores nō remiserunt, tussescq; infestabant, ac difficulter spirans erat. Hic sanè difficilis spirationis mentionem fecit, quum hominē male affligi collectionem faceret, inter alia etiam ipsam recensens, quū neq; ea quæ à principio ipsi coinciderāt sedata essent, neq; remisissent. febres enim etiam insuper se extendisse ait. Reliqua uero tria mala (quatuor enim sunt quæ pleuriticarum accessionum concursum perficiunt) in eodem statu permanere ait, dolores uidelicet, tussescq; ac difficilem spirationem, ab ipsa morbi substantia colligens ac ratiocinationem faciens hominem dolorose habere, ac affligi. Si enim ex affectionib. ipsum morbum constituentibus, quatuor numero existentibus, tres quidem eodem modo habentes permanent, quarta uero etiam peior redditur, omnibus manifestum est quod homo male habuit. Quare palàm uides quod difficilis spirationis mentionem propterea fecit, quòd ea opus sit ad constitutionis morbi prænotationem, alias ipsius haudquaquē mentionem facturū. & ob id primum hunc ægrum ex omnibus in manus sumpsi, ut ostendam quod nō male nunc difficilis spirationis mentionem faciat, de qua in principio nihil dixit, quando neq; in totum ea opus erat. Si enim mentem adhibueris ad ipsam dictionem, inuenies ipsam hoc indicantem, Septima inquit, dolorosa, nam & febris se extendit, inquit, & dolores non remiserūt, tussescq; infestabant, ac difficulter spirans erat. Hic enim uelut dixi, unum quidem malum extensum esse ostendit, reliqua uero manere in eodem statu. Nam quod ostendit per hoc quod, non remiserūt, dixit: id ipsum etiam in reliquis, tussiculis uidelicet, & difficili spiratione, ex communi intelligere oportet, quum familiarissima sit eiusmodi interpretatio nō Hippocrati solum, sed & alijs ueteribus fermè omnibus. Sicut enim dolores nihil remiserunt, sic etiam tussis infestabant, eodem modo scilicet, nihil remittentes, & difficulter spirans erat eodem uidelicet modo, nihil remittente difficili spiratione. Quin & ipsa uox, erat, indicat similiter ut prius. Neq; enim difficulter spirans fiebat dixit, quamuis dicere potuisset, & magis utiq; q̃ omnia alia dixisset: si circa septimam tandem hæc affectio insuper accessisset, & prius nō fuisset, sed nec accedebat uidelicet. Omnino em̃ à principio ipsam cum alijs cōsistere oportebat. Recte itaq; Hippocrates docuit, in principio quidem enarrationis ipsam relinquens, postea uero eius mentionē faciens. At uero in alijs multis egrotis sicut in principio reliquit, sic neq; in progressu sermonis difficilis spirationis mentionem facere uidetur. Cæterum omnes ipsos deinceps adscribam, tum qui in primo morborum populariū, ut dixi, tum qui in tertio sunt conscripti, ubi prius apposuero quæ desunt adhuc expositioni in præscriptum ægrotum. Quemadmodum igitur quod

III accessio/
num in pleuri-
ticis cōcurfus

Difficilis spira-
tionis mentio-
nem cur tan-
dē fecerit Hip-
pocrates

Erat, expo-
nitur

difficiliter spirans erat, ex ipsa morbi natura cognouissemus, etiam si nō pos-
 tea ab ipso Hippocrate dictum esset, Sic etiam quod difficilis spirationis
Pleuriticorum species ipsi parua ac densa fuerit, non obscurū est, etiam si Hippocrates non
respiratio par scribat. Velut enim quod pleuritici difficiliter spirant apparet, Sic etiā quod
ua ac densa est paruam ac densam spirationem habent. Diximus autem antea quod Hip-
Pleuriticus e, pocrates nihil eorum quæ etiam alijs manifeste cognoscunt scribat. Atqui
tiā delirus qd etiam delirauit hic homo, dicit igitur sic de ipso. Sexta delirus. Sed hoc qui-
de respiratio dem non ut accessio natura sua animum percellens, sed ut affectus acces-
ne alteret forius ad fortes pleuritidas, non sanè alterationem ex dolore superaturum
 erat, neq; per seipsum difficilis spirationis speciem formaturū. Verum do-
 lor in latere fortis existens per seipsum omnino spirationem alteraturus
 erat. Si tamen iuxta materiam dolor obscurus erat, deliriū uero uehemens,
 omnino sanè aut perfecte delirium dolorem superasset, aut certe ut pluri-
 mum, atq; ita per omnem utiq; morbum talis ægrotus magnum & raram
 spiritum duxisset, aut plurimum quidem hunc, rarerem autem paruam &
Adolescens in densum, & hoc Hippocrates penitus significasset, uelut in adolescēte in Me-
Melibia libia, huic enim distentio quædam submollis circa ilium erat, sed & magno
 " pere despiebat. Scribit itaq; de distensione quidem sic. Ilij distentio sub-
 " mollis, oblonga ex utrisq;. De desipientia uero sic. In decima die delirauit
 " sensim, in decima quarta die multum delirabat, in uigesima furiebat, inquit.
 Sola itaq; uox, furiebat, sufficiens est ad delirij magnitudinem indicandam,
 sed & quod moderatus est ac taciturnus adolescens, non parum magnitudi-
Hippoc. dictū nem delirij auget. siquidem sanè & in prædictionum libro, responsiones te-
lib. 11 prædi- merarias, nedum deliria ipsa, malas esse ait in moderatis. Neque enim alte-
ctionum rius rei gratia in decimæ diei enarratione, ea quæ ad mores adolescētis per-
 tinent adscripsit, ut uero ne putaremus, propterea quod scriptum est, Deli-
 rauit sensim, simplex quoddam & uulgare esse delirium, ob id sanè infert,
 erat autem moderatus & taciturnus, per quæ omnia uehementiam delirij
 " indicauit. At uero distentionem circa ilium ex utrisq; lateribus, fortassis pu-
 tauerit aliquis paruam ac densum spiritum efficere. Verum per ea quæ de
 ipsa scripsit, rationabiliter ostendit ipsam à delirio uictam esse, neque enim
 simpliciter dixit, erat autem circa ilium distentio, sed apposuit, submollis,
 ostendens quod non fuerit cum magno tumore, Molle enim quod hoc lo-
Laparon, mol co Hippocrates Laparon dixit, uacuum significat. Ex eo uero quod, oblon-
le & uacuum ga, dixit: contrariū ostēdit ei quod ipse sæpe dicit, ilio reuulso. Quum enim
significat a septo transuerso tenditur, tunc quidem reuellitur ac totum occultatur, ad
 thoracem tractum. Quum uero ab aliqua infra sita particula, tunc sanè ob-
iliū reuulsum, longa ipsa tensio apparet. Non est enim quicquam ante situm quod ipsam
opponitur occultet, uelut in thorace sunt, tum costæ spuria, tum ipsum pectus. Non
oblongo solum igitur ex his palam est, quod parua omnino fuerit affectio circa ili-
 um ad difficilis spirationis generationem, sed & ex eo quod Hippocrates
 de ipsius

de ipsius dolore nihil adscripsit, non taciturus si quidem dolorosum fuisset, quum hic ipsi mos sit, ut nihil eiusmodi rerum negligenter prætereat. Siquidem igitur hæc ipsa omnino erant parua, neque enim tumor aliquis magnus erat in ipso, neque dolor, neque septum transuersum premebat, sed secundum uentrem totum extendebat, Delirio uero contra nihil deerat quominus & maximum & grauissimum esset, pro ratione utique ab ipso penitus superata est affectio circa ilium, ut ob id per omnem morbum respiratio rara & magna sit facta. Et propterea Hippocrates utriusque simul meminit, nempe & speciei difficilis spirationis, & affectionis circa ilium. Habet autem dictio ipsius hoc modo. Spiritus rarus, magnus, per tempus, ilij distentio submollis. Vt ne quis negligenter prætereat sermonem, sed ex ordine consequentes inter se duas legens affectiones, contrariam difficilis spirationis speciem operari solitas, consideret causam, cur perfecte quidem superet delirium, uincatur autem distentio circa ilium. Verum nos sanè causam diximus, & mentem ac sententiam uiri exposuimus, & oportet iam transitione facta, reliquam propositi sermonis partem explicare. Quando enim delirium perfecte uicerit contrariam affectionem, ipsum solum per propriam uim respirationem alterat, uelut in præscripto dictum est adolestulo, qui in tertio morborum popularium ultimus recensetur. At uero quod etiam dolore perfecte exuperante, nihil apparet præterea ex difficultate spirandi quam delirium inducere solet, in Anaxione demonstratum est, qui & ipse in tertio popularium morborum scriptus est, octauus à pestilenti constitutione. In ipsa autem Dealcis uxore, cuius etiam antea mentionem fecimus, octaua ab hoc, decimaquinta post pestilentem constitutionem scripta, ut plurimum quidem delirium exuperat, rarenter uero exuperatur: uerum uerba paulò antea quando exponebam quid significet, per tempus, adscripsi. Nunc uero affectiones ipsas pugnantes referam, sequuturus & hic sermones ab Hippocrate prolatos. Nulla itaque dolorosa affectio huic mulierculæ accidisse uidetur, præualuit autem perfrigeratio, marcescente insita caliditate, Ex eo enim quod scriptum est de ipsa, febres ad manum tenues, extremarum partium frigiditas, hoc ostenditur, & ex eo quod per omnem morbum contegebatur, quum enim dixisset, ab initio autem contegebatur, postea in fine totius narrationis, semper contegebatur ait. Quin & ex mœrore initium sumpsisse, his consentit. Inquit enim, febris cum horrore ex mœrore corripuit. Sed & ipsa febris cum horrore iuxta eandem causam facta est. Et sanè etiam hoc, quod potus uentrem penetrent ac percurrant, neque paruo tempore consistentes, maximum signum est innatam caliditatem extinctam esse. Quin & cutis arida nihil aliud est quam resiccata. Deperit autem unà cum eiusmodi siccitatibus innatus calor. At uero quod hæc omnia in ipsa facta sint, ipsa dictionū sequela ostendit.

*Delirus ob ilij
distentionē
nihil ex respira-
tione alterauit*

*Difficilis respi-
ratio sequitur
ad affectū præ-
ualentem*

*Redit ad uxorem
Dealcis*

» dit. Decima septima enim inquit, irritationes à uentre turbulentæ, postea
 » uero ipsi potus percurrerant, neque consistebant, omnino nihil sentiebat,
 » cutis aridæ circumtensio. Rationabiliter igitur per omnem morbum mag-
 » nus & rarus spiritus præualuit, intercedebat autem aliquando etiam bre-
 » uis, ad perfrigerationes consequens. Mentionem autem faciam etiam nūc
 » ipsius dictionis, uelut antea iam adscripsi. Decima quarta spiritus rarus,
 » magnus, per tempus, & rursus breuispira. Vigesima sermones multi, rur-
 » sus sedata est, taciturna, breuispira. Vigesima prima mortua est, huic ad
 » finem spiritus rarus, magnus. Hic igitur delirium perfrigerationem supe-
 » rabat, & propterea raro quidem breuispira, per omnem uero morbum lon-
 » gispira seruata est. Vice uersa porro in Pythiōe cuius iā antea memini, bre-
 » uis spiratio per totum quidem morbum erat, raro autem quandoque lon-
 » ga spiratio contingebat, atque id iuxta rationem. Duæ enim opponeban-
 » tur delirio affectiones breuis spirationis causse, dolor & perfrigeratio, quæ
 » ambæ paruā respirationē facere solent, uerū dolor cum densitate, perfrige-
 » ratio uero cum raritate. Quod itaque delirauit sæpe scriptum est apertis
 » uerbis ab ipso Hippocrate, ut hoc neminem latere possit, sed neque dolor
 » circa aluum, nam & hic aperte sic scriptus est. Iuxta aluum grauitas cum do-
 » lore: quod uero perfrigeratus fuerit, & insitus calor contabuerit, clarum ex
 » his fit. Secūda circa mediū diem frigiditas extremarum partium, uerum
 » magis circa manus & caput. Deinde consequenter in tertiæ diei enarratio-
 » ne. Sero circa solis occasum subfrigefactus est parum. In quarta autem die
 » non solum frigiditas, sed etiam quod recalfactus sit post tempus, adscri-
 » ptum est. Clarius autem adhuc de octaua die narrans. Mane quidem dor-
 » miuit, inquit, parum. Statim autem frigiditas, sero excalfactus est rursus.
 » Item in decima die rursus multa frigiditas ait. Ex his igitur manifestum est
 » quod & frigiditas erat, non solum dolor, & delirium in Pythione. Quod
 » uero præualuerit quidem breuis spiratio, fuerit autem & quædam longa
 » spiratio, perspicuum ex secūdæ diei enarratione redditur, sic enim scriptum
 » est. Breuispirus ad tempus multum. Hoc enim quod ait, ad tempus mul-
 » tum, indicat non solum esse breuem spirationem, sed ipsam longam spirar-
 » tionem ab illa superari. Porro hic Pythion in tertio morborum popula-
 » rium scriptus est, tertius post pestilentem constitutionem. Quare licet uni-
 » cuique per se diutius in ipsius senis sermonibus immorari ac conuersari, ne
 » nos omnes ipsos adscribendo, longum librum texamus. Cæterum quod
 » nullam dictionem, quæ his quæ nobis dicta sunt cōtraria sit, uolentes præ-
 » teriimus, maxime utique credibile fiet huic, qui ad ipsos libros legendos
 » accesserit. atque ea gratia indicamus nos, tum in quo libro eger, de quocun-
 » que tandem nobis singulatim differentibus sermo cōtigit, scriptus est, tum
 » quotus est, aut à principio, aut à constitutione numerandi exordio facto,
 » ut ne

Repetit de Py-
 thione

Senem Hippo-
 cratem appel-
 lat, ob ætatis
 honorem

Gale. integri-
 tas in adducen-
 dis locis

ut ne quis cunctetur ob hæc & circa inuentionem pigrescat, atque aut citra experimentū nobis credat, quod minime expetimus, aut nos suspectos habeat tanq̃ qui perperam adscribamus, quod multi expositores fecerunt. Verum illi propterea libros silent, ac uolentes cælāt ex quibus singulatim adscribant dictiones, nos uero non ipsos solum libros, sed & locos ac capita indicamus, quo quisque quod uelit facilius reperire queat. Scimus enim quod firmiorem fidem habebunt eorum quæ dicimus, qui totum libri locum legerunt, ex quo dictionem adscribimus. Cæterum prædictorū ægrorum mentionem nos facere sermonis sequela coegit, quum uellemus ostendere, iuxta quem modum aliquando solum delirium spirandi difficultatem operetur, cōtraria affectione superata, quandoq; uero penitus superatum etiam ipsum, exile reddatur. & aliquando quidem ut plurimum exuperat, raro intercidente diuersa spirandi difficultate. aliquando uero exuperatur, atq; ipsum adeò suam difficilis spirationis speciem interlabētem ostendit. Et iam sanè perspicuū est id quod à principio dicebamus, nempe quod, cui magnus & rarus est spiritus, huic omnino etiā deliriū. Cui uero delirium, huic non omnino magnus & rarus est spiritus. Porro quod ex propositis adhuc deest, id sermoni addamus, omnium ægrorum qui in primo & tertio morborū scripti sunt censura facta, à primo usq; ad ultimum omnium, eodem ordine sermonem facientes, quem ipse in scribendo obseruauit. Primus itaq; omnium Philiscus, quòd quidem delirarit, ac magnum et rarum spiritum habuerit, superioribus sermonibus demonstrauius. Quod uero neque dolor quispiam ipsi fuerit circa ullam aliquam partem, ex quibus affectis paruam ac densam fieri respirationem dicebamus, nunc ostendemus, ipsa etiam hic ueteris dictione in memoriam reuocata, quæ sic habet. Splen eleuatus est orbiculari gibbositate. Minime enim etiā alias dolorosum est uiscus splen, neque septum transuersum premit, similiter ut hepar & uenter, nisi maximum sanè habeat tumorem circa caput, quod in Philisco non erat, & ob id splen ipse sufficiens minime erat, ut spirandi difficultatem ex delirio inductā superaret, quum neq; dolorosus esset, neq; septum transuersum premeret. At uero Silenus qui deinceps scriptus est, cuius item in superiorib. sermonibus post Philiscum mentionē fecimus, quòd rarum & magnum etiam ipse habuerit spiritum, & quod delirarit, isthic ostendimus. Quod uero nullam affectionem habuerit, quæ delirium superare potuerit, hoc loco demonstrabitur. Etenim tertiæ diei ipsius morbi enarratio sic scriptum habet. Ilij distentio ex utrisq; oblonga ad umbilicum submolli. Igitur & ad umbilicum secedebat distentio, & neq; dolor quispiam, neque tumor memorabilis erat. Quin & quod in fine dictum est, Ilij tremor, neq; ipsum sufficiens est difficilem ex delirio respirationē alterare. Dictum

Concludit rarum & magnum spiritum esse delirantium, sed non e contra, deliros omnes rarum ac magnū spiritū ducere
Ordo ægrotorum
Philiscus I

Silenus II

enim sexcenties iam est, aut dolorem esse oportere circa aliquam partem, quæ iuxta respirationem mouetur, aut aliquod ex respiratorijs organis coarctari, ut paruus & densus spiritus fiat. Igitur neque Silenus hic, neque prior Philiscus aliquam aliam affectionem habuit respirationem alterare potentem, præterquam delirium. Neque enim dolor, neque compressio organorum respirationis, imò neque perfrigeratio aliqua aderat, qualem in tertio morborum popularium, Pythioni & Dealcis uxori factam esse ostendimus. Cæterum tres deinceps his scriptos, Herophontem uidelicet & Philini uxorem, itemque Epicratis reperias, si diligenter enarrationes de ipsis perlegeris, minus delirium habere, quam ut iuxta hoc respiratione ipsa alterari possit. Imò Herophonti splen eleuatus est, & ilij, ait, distentio, neque apponens submollis, neque oblonga, neque ad umbilicum. Quare huic partes circa septum transuersum inflammatae fuerunt, quod ipsum septum primum & principalissimum respirationum organum esse, nobis in tractatu de causis respirationis est demonstratum. At uero Philini uxor dolebat, inquit, cor & ilium dextrum. Epicratis uero uxor non solum cor dolebat, sed & lateris, ait, sinistri grauitatem cum dolore habuit. Ob id igitur neque adscripsit ulli horum paruus & densus spiritus, sed penitus obticuit, morem hunc habens, uelut etiam antea indicauimus, ut quæ omnibus manifeste cognoscuntur relinquat. Manifestissima autem & omnibus nota erat, uelut item ostendimus, respirandi difficultas iuxta paruitatem ac densitatem, quam necessario præscripti tres ægri habebant. Quin & Cleanactides qui post scriptus est, itidem necessario similiter difficulter spirabat, ob sinistri lateris dolorem. Verum neque in hoc quicquid scriptum est de difficilis spirationis specie, ut quæ citra scriptionem intelligi possit, neque uero delirauit hic Cleanactides. Qui uero post eum scriptus est Meton, neque quæ dolorem inferre posset, neque quæ aliquod respirandi organum coarctare ualeret, affectionem habuit, imò neque delirij ullam morbosam causam. Verum quid præter opinionem, & quod occurrere non ualde soleat, ipsi accidit. Quinta enim die sanguine ex naribus effuso, & sudore excluso, perfecte iudicatus est. Sanguinem igitur effundebat adhuc etiam post iudicationem, uigilans existens, imò & delirabat, inquit, quamuis ante iudicationem penitus non deliraret, & ob id etiam nos diximus nullam morbosam affectionem delirij ipsi affuisse. Verum sic delirabat, uelut ebrijs ex capitis repletione contingit, ob hoc autem & delirabat, uocem Hippocrates scripsit, ut ostenderet similitudinem ad ebrietatem ipsi factam, ex capitis repletionem. Peruenit enim non pauca sanguinis copia ad ipsius caput, uelut ex his quæ contigerunt coniectare licet, ob quam sanè totus morbus est iudicatus, suscipiente nimirum capite omnem ipsius affectionem. Verum

ex hoc

Herophon.

III

Vxor Philini

IIII

Vxor Epicra/
tis V

Cleanactides

VI

Meton VII

Delirij ex ca/
pitis repletio/
ne, uelut ex
ebrietate

ex hoc sanguine non parum, statim in quinta die impetuose excretum est cum sudore, multò uero magis quàm euacuatum est, in capite remansit, quod ipsum grauauit, & hominem delirare coegit. Vnde sanè Hippocrates postquam dixisset, balneis circa caput usus est, sanguinem ex naribus sepe post iudicationem fundebat, ait. Quare in hoc non solum nullum difficilis respirationis modum scripsit, sed nequàm an prorsus difficulter spiraret. Nequàm enim quomodocunquè delirantibus, aut ebrijs, sed solis desipientibus magnus & rarus sit spiritus: atque hoc est quod in prænotionibus ait, spiritus magnus & per multum tempus desipientiam significat. Ceterum ægrotus qui post ipsum scriptus est Erasinus, necessariò difficulter spirabat, relicta autem est difficilis spirationis species, ob sæpe dictam causam. Nusquàm enim ullam aliquam dolorosam affectionem, aut respirandi organa prementem, prædixisse ipsum apparet, atquè deinceps sequentem difficilem spirationem adscripsisse, sed ubiquè uelut omnibus notam reliquisse. Quod uero fuerit eiusmodi affectio ipsi Erasino, clarum fecit quum dixit, illa sublimia, distentio cum dolore. Magnitudinem enim inflammationis declarat, ob quam tametsi homo delirabat, non tamen difficilem spirationem delirio propriam habebat, aut certe huius, omnino mentionem Hippocrates fecisset. Quemadmodum enim paruam & densam in doloribus contingentem ipse semper relinquere reperitur, propterea quod est manifesta, Ita quum eam quæ in delirijs contingit norit ambiguam, nusquam relinquit, neque indefinitam præterit. Equidem quæ in Critone post eum consequenter scripto acciderunt, manifestam causam habent. quum enim secunda die mortuus sit præter opinionem, uelut ex ipsa narratione discere licet, meritò de respirationis difficultate quicquam dicere Hippocrates reliquit, aut quod qualis ea fuerit non obseruauit, aut quod mentionem eius facere non est dignatus. Vtrunque enim rationi consentaneum existit, quod non obseruauit quidem, tum ob mortis uelocitatem, tum propter accessionum perterrefactionem ac consternationem: neque enim paruum miraculum est, hominem obambulantem, & consueta uitæ munia obeuntem, deinde magnum pedis digitum uehementer dolentem, prima die paululum subcalfactum esse. Sequenti deinde mortuum esse. Quum igitur nulla mora interim facta sit, sed uelociter homo mortì concesserit, non autem simpliciter desipuerit, sed ut ait, furierit, impossibile erat obseruare quomodo respirauerit. Etenim furiosos ne prope quidem accedere sustinemus, uerum discedimus omni modo, formidantes ne quid mali etiam nobis affricent. Aut igitur non obseruauit, ut diximus, aut non dignatus est speciei difficilis respirationis mentionem facere, propter inopinatum tot accessionum concursum, ad quem solum nos mentem adhibere conuenit, &

Erasinus
VIII

Crito IX

Respirationis
species cur pe-
nitur omissa.

Vxor Dromade XI

non circumduci ac distrahi ad ea quæ per alios ægrotos inueniri possunt. Consequenter porrò Clazomenium describit, qui caput, & collum, ac lumbos, ut inquit, à principio dolebat, Verum hæc non sufficiebant ad spiritum paruum ac densum efficiendū, nisi de collo sanè hoc dicere uelimus, uerum de hoc in progressu sermonis determinabimus. At uero ilium cum tumore eleuatum, sufficiens erat. Quare tametsi hic desipuit, non tamen propriam desipientiæ respirationis speciem habuit, quum nimirum prædictæ dolorosæ affectiones exuperarēt. Caterum Dromadæ uxor, quam etiam statim à principio huius sermonis apposui, non solum desipuit, sed & magnum & rarum spiritum habebat, quum neque circa thoracem, neque circa ilium ulla affectio esset, quæ paruam & densam spirationem efficere ex natura sua posset. Ob id igit & Hippocrates omnia quæ mulierculam ipsam apprehenderant exacte describens, Circa ilium inquit, anxia, mœrens. Vitiatis uidelicet humoribus isthic os uentris mordentibus, non tamen ulla inflammatione existente, neque etiam aliqua alia affectione, à qua paruus & densus spiritus produci solet. Et sanè in hac narratione paululum progressus Hippocrates, ubi scripsit, ilij dolor, uocem, anxia, apposuit. & deinde rursus, anxia, siticulosa. Neque igitur quicquam eorum quæ circa, ilium aut thoracem fiebant, sufficiens erat delirium exuperare, sed neque calor innatus extinguebatur: quemadmodum alijs sic contigisse ostendimus. Quare pro ratione, quum nulla affectio ex his quæ delirio oppositæ sunt, respirationem alterare posset, magnus & rarus spiritus huic fœminæ fiebat. Quando uero adscriptum est & hoc, statim reuulsus, hoc ipsum adhuc me indicare ac adnotare nunc oportet, ne quis suspicetur nos id segniter præterituros fuisse. Verum nunc sanè id exponere non est tempestiuum, explicabitur autem in sequenti libro unà cum alijs quæ similiter sunt dicta. Caterum in præsentī sermone reliquos adhuc tres ægros in manus sumemus, qui quidem & ipsi desipuerunt, non tamen propriam delirio difficilis respirationis speciem habuerunt. Ob id in primo quidem scriptum est. Ilj dextri dolor, inflammatio submollis ex interna parte, ex ea uidelicet quæ ad septum transuersum uergit. In secundo uero circa ilium tumor eleuatus cum dolore: & paulo post, Ilj dolor, & rursus deinceps, Circa clauiculam sinistram dolor permanebat. In tertio autem ægroto, muliercula uero erat hæc, uelut etiā præcedens. Capitis inquit, & colli & pectoris dolor fortis. & paulo post, dolores permanebāt. Atq; hi quidem sunt quatuordecim ægroti ex primo libro morborū populariū, eo ordine ab Hippocrate, quo etiā nos ipsorū mentionem fecimus conscripti. Porrò libro tertio morborū populariū duodecim sunt ante pestilentē constitutionem ægroti, sex & decem uero post eam, qui omnes consentiunt cum his

Spiritus statim reuulsus

Ægrotus xij

Ægrotus xij

Ægrotus xij
& ultimus l. li
bri morborum
popularium

cum his quæ à principio ut constanter pronunciata supposuimus: pro com-
 perto autem habeo, quod si relinquam ipsos, & permittam his qui uolunt
 in omnibus consensum intueri, ut priuatim & per seipsos narrationes à se-
 ne conscriptas legant, non propterea ut longiores uitem sermones, hoc fa-
 cere uidebor, sed quod non possim pronunciata à principio supposita per
 totum sermonem conseruare ac tueri. Si uero omnes deinceps recenseo, nu-
 gator & loquaculus esse uidebor, ut qui ea quæ quisq; per sese expendere
 sufficiebat, ipse frustra adscribam. At uero si penitus me alterū absurdum
 incurrere oportet, aut uidelicet suspitionē falsi dogmatis, aut loquacitatem,
 Reperio autem loquacitatis aliqua solatia, suspitionis uero nulla, honestius
 utique fuerit de omnibus dicere. Quæ igitur sunt loquacitatis solatia? pri-
 mum ut paucis percurram ipsos ægros, neque amplius similiter immorer
 singulis, sed nudam solum faciam mentionem. Alterum uero ut adhorter
 eos qui neque tam pauca sustinent audire, quo ea transgrediantur, & ne scri-
 pta quidem esse putent. Quemadmodū enim in magna epulatione quum
 multa sint apparta, alius aliud eligit, hoc quidem ut dulce, aliud uero ut sa-
 lubre. Sic etiam sermonū apparatus opiparum esse oportet, electionem
 autem in utentibus. Primus itaque omnium ægrotus nomine Pythion, ex
 ipsa narratione manifestus fit, quod nullam difficilis respirationis causam
 habuerit. Secundus uero Herinocrates, caput inquit, dolere incepit & lum-
 bos, ilij distentio submollis, non tamen quod infra & ad umbilicum ipsa
 tensio processerit, aut quod oblonga fuerit, adscripsit: ex quo clarum fit
 quod à septo transuerso inflammato ilium reuellebatur, & ob id etiam sub-
 molle apparebat, ut quod nullam propriam haberet inflammationē. Hic
 igitur etiam si delirabat, tamen ipsum delirium ab alio maiore affectu supe-
 rabatur: quemadmodum etiam in tertio, & quarto, quintoq; ac sexto. Ete-
 nim in tertio, ilij dextri distentio submollis, scripta est, in quarto uero, ilium
 dextrum distentum fuit, & ad interna processit. In quinto autem, collum
 dolorosum habebat. Verum in sexto ægroto, Erat autem hæc muliercu-
 la, præfatus Hippocrates, Hæc incipiente morbo dolebat fauces, & ad fi-
 nem ruborem habebat, gurgulio reuulsus, fluxiones multæ, tenues, paruæ,
 acres, tussiebat, maturū nihil efferebat, paulo post ait. Erat aut & quid inna-
 tum tabidosum. Quare manifesta etiam in hac fit affectio prædominās, in
 respiratorijs organis cōsistens. At uero eam quæ inde sequit̃ enarrās ægro-
 tam, hoc modo auspicat̃. Mulier anginosa circa Bitonis, progressus autē in-
 quit, spiritus sublimis, quod ipsum etiā in progressu sermonis exponemus.
 Nunc uero qd̃ propositū est absoluem̃. In octauo uero deinceps ægroto
 scriptū est. Ilj distētio submollis ex utrisq;. In nono uero, dolores circa ilia.
 Verū hæc sanè muliercula nō desipuit. Quæ uero secunē duæ mulierculæ, ex
 corruptione foetuum male habuisse ait. Affectiones uero quas recenset de
 ipsis

Loquacitatis
excusatio

Simile
Ordo ægrotū
tertij lib. mor-
borum popu-
larium

I
II

III

IIII

V

VI

VII

VIII

IX

X

XI

ipsis, ut uniuersim pronunciemus, uterorum inflammationes sunt, particulatim uero quæ ad eiusmodi affectiones etiam alias consequuntur. Postremam uero quæ adhuc restat, cor doluisse, ait: non apponens uocem, anxia. Quin & frigidum sudasse, & per omnem morbum horrore impetitâ esse, ac magnopere perfrigeratam, ut uix recalfieri potuerit, aut penitus non recalfecta sit. Quare manifestum est etiam hanc omnino secundum utraq; affectiones, tum doloris, tum perfrigerationis, breuissimâ fuisse, non tamen dignatus est in hac Hippocrates difficilis spirationis mentionem facere, ut quæ ualde esset manifesta. Consequenter autem sequitur pestilens constitutio, post quam rursus, primum quidem ægrum Parium scribit, in quo circa finem sermonis, ubi quæ in omni corpore continenter permanferint scribit, habetur & hoc, cum doloribus uigilans. Secundo uero in Thalo de quo ait. Tusses autem continentes, humidæ, multæ. Tertius est Pythion quem iam antea explicauimus. Et quartus phreniticus mente captus. Et quintus cui repente dextrum scemur dolere incepit, & quum fluxio in partes circa caput conscenderet, statim quidem delirauit, & statim item mortuus est, similiter ut is qui in primo morborum popularium, dolore circa magnum pedis digitum oborto, secunda die mortuus est. Quare in his de difficili respiratione penitus nihil scripsit, ob causas quas in illo ipso iam antere tulimus. Sextus deinceps neq; desipuit, neq; aliam quandam affectionem ægram spirationem inducentem habuit. Septimus autem ægrotus uirguncula est, quæ ob sanguinis multitudinem sic circa caput infestata est, uelut in primo morborum popularium septimus item ex ordine æger, cui sanguis ex naribus profluxit. Quare quæ iam de illo diximus, ea etiam huc transferantur. Octauus porro ægrotus Anaxion est, de quo in superioribus egimus. Nonus autem tum uirgunculæ, tum illi in primo libro morborum popularium, cui ex naribus sanguis profluxit, consimilem totius morbi causam habuit. Decimus uero qui est in Abderis Nicodemus, delirauit quidem semel in sexta die, die uigesima per sudorem iudicatus, quum existimaret se penitus sine febre esse, rursus febriit, & rursus paululum delirauit. Scribit de ipso etiâ hæc. Irritationes autem & dolores huic ad finem. Verum qui nam dolores quæsierit fortassis aliquis? Cordis equidem dolore ipsum statim in principio impetitum fuisse dixit. Paululum autem inde progressus, dolores omnium, scripsit. Ob id igitur & delirium, quod exiguum & per modicum omnino durans tempus illi factum esse dixit, respirationis difficilis speciem minime alterauit. Deinceps porro consequenter est muliercula quæ ex mœrore in morbum incidit, in qua scribit. Dolores magni continentes. Quin & conuulsiones multæ, ait. Cæterum in aphorismis certis & definitis sententijs, de conuulsionibus hoc modo scribit. In febribus spiritus offendens, malum. Conuulsionem enim significat.

Itaq;

Ordo ægrorum
post pestilentem
constitutionem

IIII aphor.
LXVIII

Itaq; species difficilis respirationis huic mulierculæ partim iuxta dolores,
 partim iuxta conuulsiones fiebat. Ob id igitur quamuis delira esset, tamen
 magnum ac rarum spiritum non habebat, ut qui ab alijs duabus fortiori/
 bus affectionibus superatus esset. Postea uero uirgo in Larissa sequit, quæ xii
 duodecima post pestilentem constitutionem ab Hippocrate est cōscripta,
 & ob sanguinis multitudinem ægrotauit, & per fluxum sanguinis ex nari/
 bus iudicata est: itemq; per sudores, & fluxum mēstruorum tunc primum
 conspēctorum, quæ ipsa etiam nullam ullius alicuius difficilis respirationis
 structurā habuit. At uero Apollonio in Abderis qui inde sequitur, ilij dex xiii
 tri inquit, eleuatio cum dolore. Quin & quod semper fuerit magnis uisceri/
 bus præditus, & quod dolor circa ilium ipsi extiterit familiaris, hoc ipsum
 sanè in principio narrationis scriptū est. Nihil igitur miri est ipsum quam/
 uis delirauerit, nō tamen respirationis speciem delirio propriam habuisse, xiiii
 quum uidelicet ita magnam dolorosam affectionem in ilio possideret. De
 inceptis ab hoc sequitur mulier, quæ in Cyzico gemellas puellas peperit, de
 qua sic scripsit. Capitis & colli grauitas cum dolore. Quare etiam spirandi
 difficultas secundū hanc ipsam affuit. Restant post hanc duo adhuc ægro xv
 ti in tertio morborum popularium libro, uxor uidelicet Dealcis, & adole/
 scens in Melibia, qui ambo & delirauerunt, & magnum ac rarum spiritum xvi
 habuerunt, de quibus in superioribus sufficiēter diximus. Cæterum quum
 hic liber iam ad iustam magnitudinem peruenerit, de reliquis om
 nibus, quæ de difficili spiratione à sene tradita
 sunt, in sequenti libro uide/
 bimus.

Finis secundi libri Claudij Galeni de respirandi diffi/
 cultate, Iano Cornario medico
 interprete.

CL. GALENI DE DIF-

FICULTATE RESPIRATIONIS LIBER TER-

tius, Iano Cornario medico interprete.

NIVERO de difficultate spirandi sermone, in duplicem doctrinae modum à nobis diuiso, in primo equidem libro, quæ medicum de ipsa cognoscere oportet unà cum proprijs demonstrationibus ostendimus. In secundo uero qui hūc præcedit, & hoc ipso tertio, omniū quæ ab Hippocrate de spirandi difficultate dicta sunt, in omnibus ipsius scriptis, expositionem facimus. Quare qui ipsorum tantum artis operum

studiosi sunt, nihilq; de ueterum dictis curiosius inuestigandum (uelut ipsi aiunt) censent, omnia quæ cupiunt ex primo libro sufficienter habebunt.

Longum tem-
pus, & largū
ociū ad discen-
dum requiri

Qui uero etiam Hippocratis sententiam de his discere expetunt simulq; possunt, ex his sanè libris eam colligent ac assequetur. Appetere itaque cognoscere ea quæ ab optimis dicta sunt, commune est omnium natura honestatis studiosorum. Verum posse etiam ipsa discere, longiore tempore indiget, neq; similiter omnibus expositum existit, pleriq; enim præ multitudi-
ne molestorum negotiorum, ocio ad optima prosequenda priuantur. Hæc sanè quum nos non lateant, ea quæ maxime ad artis opera pertinent in primo horum cōmentariorum explicauimus: uerum Hippocratis sententiam per reliquos duos libros exponimus, quorum alter secundus est, alter tertium locum occupauit ordinis à principio constituti. & oportet sanè eum qui ea quæ in hoc ipso dicuntur assequi uelit, prius diligēter secundum librum uersasse, in quo primum totam mentem ipsius Hippocratis ostendimus, quod nihil uulgare, neq; quæ uulgus medicorum nouit, scribere dignetur. Deinde uero & particulatim omnes ex primo & tertio morborum popularium ægrotos recensuimus, demonstrantes quod in multis, quamuis difficulter spirare necesse erat ipsos ægros, tamen non adscripsit, quemadmodum neq; alia multa quæ ad ea quæ scripta necessario consequuntur. Quæ enim citra illum discere licet, ex his unde seipsum progressum quædam inuenisse dixit, hæc nō putauit scribere oportere. In multis uero etiam ipsam difficilis respirationis speciem ipsis narrationibus de ægrotis adscribit, quando aut non necessariò sequitur ægrotos, aut non promptum erat cognosci ab his qui ipsius scripta legunt. His igitur scopis etiam nunc adhærentes & intenti, postquam primum & tertium morborum popularium in superioribus exposuimus: rursus à secundo initium faciemus, ipsiq; etiam reliqua Hippocratis scripta connectemus. Quemadmodum autem primus & ter-

Hippocratis
mentem ex-
plicat

tius, non

tius, non solum ab Hippocrate compositi esse videntur his qui optime de his sentiunt ac iudicant, sed etiam ob speculationis familiaritatem mutuo inter se connexi, Eodem modo, opinor, habent ea quæ in secundo & quarto ac sexto habentur. In confesso est enim iam, etiam hos Theffalum Hippocratis filium composuisse, ut qui in parentis tabulis aut chartis siue pellibus & membranis quibusdam cōmentarios repperit, ipseque etiam aliqua, eaque non pauca, de suo addiderit. At uero quintum & septimum morborum popularium, non uidetur mihi quispiam genuina Hippocratis doctrina dignos censere, & ut ego sentio, neque quartum, quamuis quidam etiam hunc à Theffalo compositum esse putent. Cæterum prænotionum liber, & aphorismi, & liber de aquis, locisque ac aere, ampliusque liber de uictu in morbis acutis, quem aliqui ad Cnidias sententias inscribunt, non præter rationem Hippocratis scripta esse creditum est. Horum igitur ubi usus postularit, mentionem faciemus: itemque aliorum, qui partim ipsi Hippocrati, partim Euriponti & Theffalo ac Polybo, ut autoribus deferuntur. Ordiamur itaque iam expositionem à dictione in secundo morborum popularium scripta, quæ hoc modo habet. Spiritus paruus densus, magnus rarus, paruus rarus, extra magnus intra paruus, alius quidem extendens, alius uero urgens, dupla intra reuocatio uelut superinspirantibus, calidus, frigidus. Eadem uero dictio in sexto libro perfectius scripta est. Supra tres enim coniugationes ipsius difficilis spirationis, quarta item adiecta est, quæ manifeste in secundo morborum popularium desideratur, non ipsius autoris, ut mihi uidetur, culpa, quum perspicuum sit ipsum non ex experimento quopiam & memoria, multitudinem spirationum difficilium coaceruasse, sed ex rationali diuisione, nequaquam igitur relicturus erat aliquam difficilis spirationis speciem. Verum in hoc quispiam ex ueteribus descriptoribus librorum peccauit, atque ita postea habens liber inuulgatus est, seruatusque est hic error usque huc merito sanè, quum aliqui negligenter planè ueterum libros uersent, ut neque an deficiat quippiam, neque an in alio libro dictum sit sciant: quidam uero etiam si sciant, tamen quod deest apponere non audent. Neque enim similiter nostri æui hominibus priores faciles erant, neque prompti ad adscribendum ueterem dictionem, quæ eodem modo in omnibus exemplaribus scripta esset, sed significationem solum facere contenti erant, quod hic quidem defectuose, in sexto uero morborum popularium perfecte, diuisione difficilium respirationum scripta esset, tum quæ secundum magnitudinem ac paruitatem fit, tum quæ iuxta raritatem ac densitatem. Has enim duas oppositiones, eam uidelicet quæ iuxta magnitudinem ac paruitatem fit, & eam quæ iuxta raritatem & densitatem, Hippocrates manifeste inter sese complicat, & coniugationes difficilis spirationis quatuor facit. Vnam in qua minor siue minus densior quam naturalis, respiratio fit. Alteram quum maior & rarior, & præter has aliam tertiam, in qua minor & rarior, & supra has quartam,

G quam

Iudicium de libris morborum popularium Hippocratis

Ex quibus libris Hippocratis sententias adducturus sit

Ex secundo morborum popularium

IIII coniugia siue paria difficilis spirationis

Due oppositiones, magnitudinis & paruitatis, raritatis & densitatis

*Locus Hippo-
cratis cor-
ruptus*

*Alius locus
corruptus*

*Qui modus
seruandus in lo-
cis corruptis
in integrum
restituendis*

*Methodus di-
uidendi ne-
cessaria*

*Locus Hippo-
cratis integer,
ex lib. VI se-
ctione II*

quam in secundo morborum popularium desiderari & relictam esse dixi-
mus, in qua maior simulq; densior sit. Demonstratum enim mihi sæpe est,
etiamsi hoc citra demonstrationē omnibus manifestum sit, quod duæ op-
positiones inter sese complicatæ, quatuor coniugationes faciant. Cæterum
dictio Hippocratis in sexto morborum popularium, nō solum in hoc dif-
fert ab ea quæ in secundo habetur: sed & in eo quod in sequentibus, quan-
do inspirationis magnitudinem cōfert cum magnitudine expirationis, al-
tera coniugatio penitus relictæ est in secundo libro, indicante & hic ipso li-
brorum descriptore extremā secordiam, aut sedulitatem. Si enim integras
dictiones transgressus est, extreme secors erat. Si uero similes inter se, ne-
scius quatenus differunt, unum & idem utraq; significare putauit, deinde
alteram sustulit, ad summam utiq; sedulitatem progressus est, correctorem
scriptorum Hippocratis, nō ministrum, se ipsum ostendens. Hoc equidem
utile est circa plerasque obscuras dictiones meminisse, in quibus aut reli-
ctum quid esse credibile est, aut adscriptū. Nihil enim uetat iuxta illas, aut
quod deest apponendo, aut quod delictum est corrigendo, perfectum ac
uerum reddere & absoluerē sermonem. Quemadmodū enim transcribere,
re ac mutare ueteres dictiones temerarium est, Sic uelut scriptum est cōser-
uare, & paucis quibusdam appositis, aut immutatis, dubitationes dissolue-
re, bonorum expositorum opus est. Verum de his opinor me paulò post
per ipsa opera demonstraturum esse quæ facere oporteat: nō enim simpli-
citer, neque prout contigit, hoc ipsum faciendum est, sed cum demonstra-
tione ueritatis rerum, ampliusq; demonstrando prius ipsam senis senten-
tiam sic habere, & utrasque consentire, dictionis transmutatione cōuenien-
ti facta. Cæterum ad propositum iam progressi, & perfectiori dictione ap-
posita, quæ in sexto morborum populariū habetur, uideamus qualis nam
sententia ipsa sit. Quod enim ex rationali diuisione inuenire conetur om-
nes difficilis spirationis differentias, hoc ipsum etiam his qui libros ipsius
exposuerunt uidetur, & coniectare omnibus facile esse opinor. An uero re-
cte diuidat, & an nulla relictæ sit difficilis spirationis species, hoc nō etiam
omnibus inuenire facile est, sed qui de his iudicaturus est, eum & diuiden-
di methodi expertum esse oportet, & circa Hippocratis dogmata non in-
exercitatū. Et methodus sanè ad id quod diuiditur respicere oportere erit,
qualis naturæ existat. Si enim simplex fuerit, ea quæ iuxta substantiæ ipsius
rationem sunt, quot sunt, & quæ ac qualia considerare oportet, atq; ex his
diuidere. Si uero compositum, utranq; aut singulas partes diuidere, ut di-
ctum est oportet, totum uero ex modo compositionis. Verū quæ est Hip-
pocratis sententia de compositione, nobis alibi fusissime dictū est: relatum
est etiam in superioribus. Quare nihil uetat ad hos scopos intentione ac re-
spectu habito, ipsam morborū popularium dictionem intueri, quæ sic ha-
bet. Spiritus parui densi, magni rari, parui rari, magni densi, extra magnus
intra par-

intra parvus, intra magnus extra parvus. alius extendens, alius urgens, du-
 pla intra reuocatio, uelut superinspirantibus, calidus, frigidus. Quod igitur
 nō quarta solū cōiugatio circa densum & magnū cōsistens, in secundo mor-
 borum populariū relictā est, sed & ex sequētibus duabus, in quibus exspi-
 rationem cum inspiratione cōfert, altera scripta quidem est in præsenti iam
 proposito sermone, relictā est aut in secūdo morborum populariū, palām
 uidere est. Neq; em̄ in illo libro scriptū est, intra magnus extra parvus, sed
 altera sola difficilis spirationis species ostenditur, in qua magnus spiritus ex-
 spiratur, paruus uero inspirat. In multis igitur codicibus reperire licet hunc
 defectū adscriptum, uerum in plurimis & fide dignissimis exemplaribus re-
 lictus est, atq; hoc sanē nihil ad præsens refert. Propositum est enim nobis
 perfectiorē locutionem cōsiderare, eam uidelicet quæ nunc est adscripta.
 Quod itaq; ex spiritus intra & extra meatu, totius respirationis actio com-
 posita est, & quod altera eius pars inspiratio, altera exspiratio appellat: di-
 ctum quidem est in primo libro statim in principio, uerum etiāsi à nobis di-
 ctum nō esset, nemo ferē ignorat. Quod uero nullius alterius rei q̄ motus
 propria sint uelocitas & tarditas, dictum quidem & hoc iam est, sed etiam
 nunc in memoriā reuocetur. Magnitudo quidem & paruitas uelut nō sunt
 motui propria, sic omnino inseparabilia sunt ab eo quod p̄ spaciū aliquod
 aut distantiam localem fertur: & ob id iuxta utranq; respirationis partem,
 duę differentes oppositiones fient. Altera iuxta uelocitatem ac tarditatem,
 altera iuxta magnitudinē & paruitatem. Quod uero totius spirationis ad-
 huc alia oppositio sit iuxta densitatem ac raritatem consistens, id ipsum e-
 tiam antea relatū est. Et quod hæc oppositio nō sit respirationis, ueluti mo-
 tus, sed ut compositæ rei ex distantijs cōflata. Quare in his tribus generib.
 omnes respirationis differentias esse necesse est. In uelocitate quidem & tar-
 ditate, propterea quod hæc propria & ab omni motu inseparabilia sunt. In
 magnitudine uero & paruitate, propterea quod per distātiā organorum
 respirationis fit motus. Densitas aut & raritas tertium ex prædictis genus,
 neutrius propriarū ac primarum respirationis partiū proprium, aut insepa-
 rabile est. Verum totius respirationis pars fit per accidens quoddā, quādo
 quidem cōposita res est, ex duobus cōtrarijs motibus quiete distinctis con-
 stans. Hæ igitur sunt primæ differentię totius respirationis. Cæterū quum
 respiratio res sit quæ & facere aliquid, & pati possit, aliud utiq; fuerit diffe-
 rentiarū genus in ipsa, utraq; uidelicet parte æqualiter aut inæqualiter perfe-
 cta. At uero & rursus aliud, ipsius totius ut cōpositæ, partibus inter se mu-
 tuo collatis. Hæc quū ita habeant, sciendū primas quatuor difficilis respira-
 tionis differētiās in proposita Hippocratis dictione scriptas, totius respira-
 tionis esse. Neutrius em̄ partis est densitas & raritas, si sanē meminimus eo-
 rum quæ statim à principio primi libri dicta sunt. Sic uero etiam sequentes
 duas, nam & in his duæ totius respirationis partes cōferunt, & ob id sic scri-

Magnitudo &
 motu insepara-
 bilis est, & ta-
 men non pro-
 pria
 Summa eorum
 quæ in princi-
 pio primi libri
 dicta sunt

Velocitas &
 tarditas
 Magnitudo
 & paruitas
 Densitas &
 raritas

Æqualitas &
 inæqualitas

Expendit sen-
 tentiam Hip-
 pocratis

ptum est. extra magnus intra paruus, intra magnus extra paruus, uidelicet spiritus. Sequentes autem deinceps duas differētiās in quibus dicitur, alius extendens, alius urgens, alterius partis ipsius respirationis proprias esse putandum est, quam sanè iuxta substantiā esse uel maxime ipsius respirationis diximus. Extendens enim tardus est, urgens aut uelox. tarditas aut & uelocitas ab omni motu inseparabilia sunt. Quod uero deinceps habet: dupla intra reuocatio uelut superinspirantibus: inæqualem inspirationem ostendit. Inquirēda est aut eadem oppositio in expiratione, quā ego relictā esse credo à transcribentibus magis, q̄ ab ipso Hippocrate, quandoquidem in alijs scriptis etiam eiusmodi speciei difficilis spirationis mentionē facere apparet, ut in sequentibus palam ostendam. Quod si cui ab ipso Hippocrate relictā esse uidetur, hic peiora pro melioribus eligit. Equidē penitus nullam inæqualitatis mentionem fecisse, iuxta neutrā respirationis partem, sed penitus oblitum esse ac reliquisse, minime conueniebat Hippocraticæ diligentiae. Verum ego sanè etiam si id quod nunc de inspiratione scriptum est, in totum scriptum non esset, describentis magis peccatum esse q̄ ipsius Hippocratis, dicere audeam. Rationem autem utiq; aliquā sic haberent hi quibus ad peiora animus inclinat. At uero quū & inspirationis speciem adeo manifeste indicauerit, ut non solum dixerit, duplam intra fieri spiritus reuocationem, sed & uelut superinspirantibus apposuerit, quomodo tandem aliquis adhuc suspicari queat ipsum expirationis esse oblitum? De his igitur etiam rursus agemus. Deinceps autem alia adhuc difficilis respirationis specierum oppositio adposita est in fine totius sermonis sic habens. Calidus, frigidus: ut uidelicet & hic subaudiamus spiritus uocem. Quemadmodum enim magnus & paruus, & densus ac rarus, Sic etiam calidus & frigidus spiritus expiratur. Quāquam & hic decepti quidam, propterea quod ipsi non intelligant, corrigunt & dictionem immutare audent: non calidus, & frigidus, uelut nunc dictum est, scribentes, sed ipsa cum prædicto connectentes, atque hoc modo legentes, Velut superinspirantibus calidum frigidum. Hi quidem igitur supra hoc quod ipsam dictionem nullam sententiam referentem efficiunt, etiam palam produnt, quod neque senis libros legerunt: omnino enim meminissent eorū quæ in alijs locis ab ipso sunt scripta, de calida & frigida expiratione, quæ quānam ratione aut in illis ab ipso scripta sunt, aut hic relictā, non habent quod dicant. Si enim non putauit ex difficilium spirationum genere esse calidam & frigidam expirationem, non rite in alijs locis ipsarum ueluti difficilium respirationum meminit. Si uero in illis rite ipsarum commemorat, nunc sane nō recte ipsas reliquit. Verum hæc non ita habent. Nam & hic recte in difficilium respirationum diuisione continentur. Quid uero indicet, in alijs locis recte ab ipso dictū est. Relictis igitur iam his qui sic ab Hippocratis mente aberrant, & omnia magis q̄ sententiam ipsius intelligunt, ipsi per nos ipsos inspiciamus, quidnam in

prænot

*Locus alius
Hippocratis
corruptus*

Respiratio calida & frigida

prænotionum libro de difficili respiratione in hunc modum scribit: Spiritus densus existens, dolorem aut inflammationem significat in locis super septum transuersum. Magnus autem & per multum tempus, desipientiam ostendit. Frigidus uero ex naribus & ore prodies, ualde iam perniciosus est. Apparet enim in hoc libro, harum trium tantum difficultium spirationum ipsum mentionem fecisse, atqui si tot solum sunt, quid tandem multo plures ipse in popularium morborum libris scripsit? Si uero adeo multe sunt, cur paucissimarum in prænotionum libro mentionem fecit? An numerum quidem ipsarum nosse, commodum existimauit, quid uero singulae indicent, non utile esse putauit? aut hæ solae indicant, reliquæ uero nihil? sed possibile est quandoque præter naturam respirare, nullam uero affectionem in animali præter naturam esse? aut in tantum hoc uerum esse oportet, ut necessariū sit, omnem affectionem in animali præter naturam fieri difficultis respirationis causam? Siquidem igitur causae rationem habet affectio ad difficilem respirationem, fuerit utique hoc modo, & tempore, & ordine, & facultate prior. Quomodo igitur Hippocrates in prænotionum libro, tantum difficultium spirationum numerum relinquere uidetur? Equidem ea gratia uolebam ipsos expositores inter se conferre, & quærere, ac soluere, uerum eius rei faciendae nulla est facultas. Etenim expositorum cur quis tandem mentionem faciat? Eorum uero qui ante nos uixerunt, & quorum commentaria ad nostram ætatem seruantur, multas & longas nugas conscriptas inuenire est, quæ uero sic aliquius momenti sunt, penitus ab ipsis relictæ sunt. Verum nos sane inquirimus ipsa, etiamsi nullam uiam habeamus ad inueniendum ab illis præmonstratam. Dictum quidem à nobis est, & in his quæ de optima secta sunt, & in curandi methodi scriptis, quomodo talia omnia inquirere & inuenire oporteat. Imò & in primo horum commentariorum duplicem uiam ostendi ad eiusmodi inueniendam. Alteram ex differentiis difficultis spirationis procedentem, alteram ex affectionibus in organis respirationis, quam etiam faciliorem & manifestiorem esse dicebam, & quisquis illa scripta diligenter uersauerit, haud indigebit multis rationibus ad præsentium solutionem. Si uero negligenter illa tractauit, aut alias ad discendum hebes est, qui quidem negligenter tractauit, rursus ipsa relegens, identidem eadem repetat. Qui uero hebes ad discendum est, aliud quid agat, ac sciat quod paruæ naturæ magni uiri sententiam adsequi impossibile est, qualis sane ipse Hippocrates erat. Quæ igitur nemo priorum aut proposuit, aut dubia putauit, aut quæsiuit, aut inuenit, ego & proponam, & dubia faciam, & quomodo quærere oporteat dicam, & diis uolentibus inuenturum me spero. At uero ipsum problema etiam paulo ante à me relatū est, Cur nam tot difficultium spirationum species Hippocrates in prænotionum libro reliquit. Dubitatio uero nunc dicitur, ubi quæ in primo sermone scripta sunt prius in memoriam reuocato. Omnes enim difficultium spirationum differentias, in illis sermonibus,

Tres respirationis differentie tantum, apud Hippo. in prænotionibus habentur

Expositorum & commentariorum Hippocratis uanitas

Hebes animus Hippocratem non assequitur

Problema

v genera diffi- in quinque ex toto tum affectionum, tum difficultium spirationum genera re/
cilium respi- duxi. Quare adhuc magis dubium constituitur problema, spe etiam quæ so/
rationum la restabat sublata. In eiusmodi enim omnibus, in quibus cuiuscumque tandem
 rei differentiae plures quidem ab altero quopiam, siue uiro, siue scripto, pau-
 ciores uero rursus ab aliquo altero dicuntur: una sola superest consensus spes,
 si quis demonstrare queat: alterum in primis diuisionis partibus rem ipsam
 extendisse, alterum uero contraxisse. Hac igitur spe nobis sublata: demon-
 stratum est enim in primo libro neque affectionum, neque difficultium respira-
 tionum genera, in minorem numerum reduci posse: quæ amplius ars soluen-
 di quæsitæ inueniri possit? Cum ob alia enim, tum ob id quod quædam
 prima genera relicta sunt, ampliusque diuisa, et male distinctim mutuò op-
 posita, ac obscure enarrata in prænotionum libro, reprehendere quis meri-
 to possit, quamuis si quis alius Hippocratis liber, is ipse perspicuus existat.
Liber præno- Atqui obscurum simulque indeterminatum est quod statim in principio di-
tionum Hippo- ctionis dictum est. Spiritus densus existens dolorem aut inflammationem
cratis per- significat in locis super septum transuersum. Si enim non duplex esset spiri-
spicuus tus densus, alter quidem cum magnitudine, alter uero cum paruitate, Aut si
Obscurus ser- non ex diuersa affectione uterque ipsorum generaretur, recte utique Hippocra-
mo Hippocra- tes aut indiuisum ipsum reliquisset, aut differentiam eius quod per utrumque
tis de spiratio- significatur non indicasset. Quando uero ipse manifeste in morborum po-
ne, in præno- pularium libris, alterum densum simulque paruum, alterum densum & ma-
tionibus gnum statuit, & nos demonstrauius hos ex prima ipsorum differentia esse,
Spiritus male utique indiuiso relicto denso, simpliciter sic dicere contentus fuit, spiri-
densus I tus densus existens dolorem aut inflammationem significat in locis super
 septum transuersum, atque hoc sane unum dubium existit. Consequenter ue-
Spiritus mag- ro tertiæ differentiae mentionem faciens sic, Magnus autem & per multum
nus et rarus II tempus delirium significat: & hanc solam ex primis differentiis manifeste
 proloquutus, oppositæ ipsi spirandi difficultatis, quæ rarum & paruum
 spiritum ostendit, nullam omnino mentionem fecit: quanquam sanè uelut
 densus spiritus duplex erat, magnitudine & paruitate distinctus, sic etiam
 rarus necessariò duplex est, magnitudine ac paruitate distinctus. Verum alte-
 rius solius in prænotionibus meminit ubi ait, Magnus autem & per multum
 tempus, delirium significat: alterum uero rarum simul & paruum relictum
 esse apparet. Quare ex quatuor coniugationibus, quas in morbis populari-
 bus scripsit, primæ duæ indiscriminatim & obscure ac confuse dictæ sunt. So-
 la uero tertiæ ut diximus, tum ipsa, tum quod per eam significatur, ambo ma-
 nifeste scripta sunt. Cæterum non in his solum obscurus & indistinctus, &
 qui plura relinquat, sermo esse uideri potest, sed & ex eis quæ deinceps infe-
Spiritus fri- rens ait. Frigidus uero ex naribus & ore prodiens, ualde perniciosus est. Cur
gidus III enim tandem, si differentias iuxta calidum & frigidum recensere statuerat, frigi-
 da tan-

de tantum mentionem fecit? Et amplius, Cur nam aliarum duarum, tum eius quam indiscriminatim spiritum densum nominat, tum quam distincte rarum & magnum, affectiones ipsas solas adscripsit, non tamen in quid finiant significauit, dolorem quidem & inflammationem à densa, delirium autem à rara & magna spirationis difficultate indicari dicens: in differentia uero iuxta frigidum, in quid desinet dicit: inquit enim perniciosum ualde esse huiusmodi spiritum: affectionem uero ob quam ita difficulter spirant obscuriorem existentem, non etiam dicit: quum tamen præstaret in omnibus difficultatibus respirationibus, tum ipsas affectiones dicere, quæcunque tandem hæ sint, tum alterationis ipsarum modum adscribere, mansuetas a malignis distinguendo. Atqui sic non fecit, uerum in prioribus spirandi difficultatibus affectiones, in ultima alterationis modum solum ostendit, & quod crimen omnium minime effugere potest, quod uidelicet nihil penitus de inæquali spirationis difficultate dixit, id ipsum sane etiam iam sermoni apponatur. Extendens equidem & urgens spiritus, & extra magnus intra paruus, & intra magnus extra paruus: neque ipsi quidem in prænotionum libro relati sunt. Verum ex his quæ nos in primo libro explicauimus, in quatuor difficultatum spirationum coniugationibus comprehensi reperiuntur. At uero quintam inæqualem, cuius dimidiam partem in morbis quidem popularibus scripsit, duplam intra (inquiens) reuocationem, in prænotionum uero libro penitus reliquit, sub nulla quatuor coniugationum iuxta ullum aliquem modum comprehensam inuenire licet. Atque tot quidem ac tales sunt dubitationes. Oportet autem hic nos non similiter ut multi faciunt, qui Hippocrati contradicunt, dubitationes quidem facile reperire, in solutionibus uero ipsarum hære, uerum primum quidem uiam quandam facultatis inuenire, deinceps uero per demonstrationem, ea quæ per ipsam uiam inuenta sunt confirmare. Quæ est igitur uia facultatis? oportet enim inde initium sumere. Vna quidem communis illa omnibus ueteribus familiaris breuiloquentia. Altera uero peculiaris illa Hippocrati animi altitudo. Demonstratum enim nobis est quam grauis sit sæpenumero hic uir, ut qui ea quæ alijs medicis nota sunt prætereant, uelut quæ à nemine eorum qui artem ingenue exercent ignorari queant. Quæ uero talibus ignota sunt, omnia diligenter simulque perspicue exponat. Si uero hic ipsi mos est, quod mirum est ambiguum ac obscurum apud plerumque differentiam difficultis respirationis, eam uidelicet quæ fit iuxta magnitudinem & raritatem, tum per alia scripta demonstrare conatum esse, ut quæ desipientia propria sit, tum in prænotionum libro manifestaria doctrina dignam celsuisse. Verum differentias densitatis, ut quæ medicis ignotæ esse non queant, una summa comprehensas breuib. indicasse. In pleuritide enim & peripneumonias, anginisque & orthopnoeis densus & magnus fit spiritus. Quod si pleuritis non sit, solus autem dolor circa costas extet, densus & paruus fit spiritus.

Quæ Hippocrates in prænotionibus reliquerit

Quid in duobus faciendum sit

Veterum breuiloquentia Hippocratis magnanimitas

*Solutiones obscuritatis Hippocratis in prænotionum libro
Densus & magnus ubi fiat*

G + Quem

*Phlogosis ab
Hippocrate et
alijs phlegmo
ne dicta est*

*Demonstratio
ueræ solutio/
nis Hippocra/
tica in præno/
tionibus obscu/
ritatis*

*Calūnia, Hip/
pocratem par/
uum & densum
spiritum non
nouisse*

Quemadmodū etiā si circa os uētris, aut stomachū, aut splenis caput, aut hepatis gibbā partē. Nam & in his locis si quis sit dolor, necessariū est paruum & densum fieri spiritū, & multo magis si sit circa septū transuersum, & partē eius quæ coniungit & cohæret peritonæo membranæ aluum ac intestina omnia ambienti, itemq; musculos illic circūsitos. Atqui etiā si nō isthic solum, sed longe inferius peritonæū fuerit affectū, & offensam ipsius percipit septū transuersum, itidem paruum ac densum spiritū efficit. Quin & uentris ipsius maiores affectiones, quæ cū dolore fiunt & tumore, splenis item ac hepatis infernæ partes nō minus densum ac paruum efficiunt spiritū. Et in uniuersum, siue tumor quis sit premens ac coarctās quodcunq; tandem respiratorium organum, siue dolor circa quamcunque partem, sic appropinquantes respiratorijs organis, ut ipsis motis simul moueant, densus ac paruus erit spiritus. Reliquas porro horum causas in primo libro recēsuimus, Quemadmodū sanē & quod caliditate multa in respiratorijs organis coarceruata, densus & magnus spiritus fiet: id quod fermē omni die, in omnibus exurētibus febribus apparet, ut neminē latere possit. Etenim quod inflammationē præter naturā phlogosin græcis dictam, nō Hippocrates solum, sed omnes ferē alij qui ante Erasistratū fuerunt phlegmonem nominarint, nō à nobis tantū, sed ab omnibus Hippocratis expositoribus est ostēsum. His itaq; sic stantibus, nihil amplius mirū est, prædictas ambas differētiās Hippocratem una summa ostendere ubi ait: Spiritus densus existens dolorem aut inflammationem significat in locis super septū transuersum, tanq; sanē nos intelligere possimus, quod cum paruitate dolorem significet, cum magnitudine uero inflātionem. Apponit autē rationabiliter, in locis super septum transuersum siue respiratorijs, tanq; immodicæ caliditatis partium, infra septum transuersum, respirationē in magnitudinē ac densitatem eleuare non queant. Atq; uia quidem inuentionis quæditorū circa primas differentias hæc est. Verum demonstrationē etiā quandā ad sermonem apponere necessarium est. Nunc enim q, non impossibile est, hanc sententiam Hippocratem usurpasse ostensum est. Demonstrabitur autē cōsequenter quod penitus hoc modo habet. Cur enim tandem in utrisq; morborū popularium libris secundo ac sexto, has duas spirandi difficultatis differentias primas omniū distinguere reperitur: priorem quidem paruum & densum spiritū, alteram uero densum & magnū. In proposito autē prænotationum libro ipsas ignorare uidet, supra hoc quod postea statim scribat rarū & magnum: rarū igitur & magnū spiritū nouit: densum uero & paruum ignorat: et sanē etiā si quisq; eorū quibus animus in peiorē partē inclināt, dicere queat, quod quinam sit densus ac paruus spiritus, cognoscere nō potuerit, at uero quæ sit affectio quæ ipsum efficiat, non potuit nō cognoscere, sed quum dicat, Densus spiritus dolorem significat, aut inflātionē in locis sup septū transuersum, palām fit quod & affectiones scribat, & neutram relinquat.

Imò &

Imò & eundem ordinem ostendit, quem etiam in duobus morborū popularium libris fecit. Perspicuum itaq; est quod denso & paruo dolorē, denso uero & magno inflātionem coniungat. Neq; enim dicere licet, quod in populariū quidem morborū libris duobus, parui & densi, & magni ac densi spiritus mentionem fecit, in alijs uero nusq;. Nam & in illis ipsis sæpe, & in libro de diætā seu uictu in morbis acutis, quem etiam de ptisana inscribūt: statim in principio libri, nō tantum huiusmodi difficilis spirationis speciem palām nominat, sed & ipsam affectionem in qua fit, & modum ipsius iuxta quem ledere solet. Atqui nullus eorū qui ex contentionis studio multos Hippocratis libros, uelut non genuinos rescindunt: hunc librū detruncare ac Hippocrati auferre ausus est. Equidē quæ in fine sunt post balnei usum pleriq; tollunt: quæ uero eousq; habentur, omnes conseruant. Si igitur non solum in hoc libro demonstrabimus, sed etiā in alijs similiter inuenit, quod tum differentias, tum affectiones densi spiritus cognoscat, quid adhuc deesse uidebit ad demonstrationem? Si uero etiam in ipso prænotionum libro paulò inferius inueniri potest, quod & differentias nō ignoret, & affectiones ipsas sciat, nōne credes adhuc amplius id quod propositū est satis esse demonstratū? At uero quod hæc ita habeant, neq; mentiamur, ex ipsis uerbis uidere licet. Incipiam autem à libro de uictu in morbis acutis. In hoc libro statim in principio, de morbis circa pulmonem ac thoracem uerba faciens, hoc modo ait. Quibuscunq; enim cibus statim conclusus est, si quis non subeuacuatis sorbitionem præbeat, dolorem præsentem utiq; exacerbauerit, & nō præsentem statim induxerit, & spiritus densior reddetur: malus autem hic est, resiccat enim pulmonē, & ilia, ac pectinem, & septū transversum dolore fatigat. In hoc sermone primū quidem, quod propter dolorem densus fit spiritus ostendit, nobis opinor relinquens meditandū generationis modum, quem in primo horum commentariorum me dissoluisse manifeste puto. Quemadmodum enim dolentibus cruribus, multū progressi nequimus, eodem modo, ubi quoddam organum ex his quæ in respirationibus mouentur doluerit, parum respirare cogimur, & citius desistere cupimus. Quando enim simul cum temporis respirationis longitudine extenditur dolor, qui citius cohibet motum respiratoriorū organorū, citius dolore liberat. Verum quāto citius q̄ oportuit cohibet, tanto ipsum animal defectuosius inspiratione participauit. Quemadmodum igitur si quis pauciores cibos quā ex usu sit accipiat, hic statim aliorum ciborum opus habebit, Sic si quis minus quā ex usu est inspirauerit, hic citius inspiratione indigebit, & in hoc spiritum ipsum densari continget. Quo enim tempore inter actiones medio organa respirationis cessantia requierunt, eo ipso nūc requiescere animal non permittit: tanquam enim singulas respirationes defectuose respirans, semper etiam magis prope ad suffocationem accedit: huius autem ipsius affectionis timore, citius respirare urgetur, & respira-

*Liber Hip. de
uictu in mor-
bis acutis*

simile

simile

respirationis organa citius quā oportet mouet, nō permittens ipsis quiescere, in quantū quiescebant, quando secundū naturam habebāt. Quando igitur Hippocrates ob dolorē, spiritū densiorē fieri dicit: uidetur aut per mediam paruitatē densitas ipsa generari: omnibus sanē manifestū est, quod etiam paruitatem nouit. Quis enim tertiu à primo nosse queat, si mediū ignoret? & præsertim si ipsum tertio generationis causſa exiſtat. Et sanē paululū progressus, ipsis suis proprijs uerbis aperte, paruitatē dēſitatis causſam eſſe tradit, sic scribens. Etenim ipsum sputū intra retentū prohibet quidē spiritum intra ferri, cogit aut citò extra ferri. Hic alterā rursus causſam docet generationem denſi spiritus, appellauit aut ipsam in superioribus sermonib. respiratoriorum organorū coarctationem. Quod igitur in dolore nobis intelligēdum relinquebat, hoc ipsum hic ipse exposuit. Quid est aut hoc ipsum? Multo inquit sputo circa arterias, pulmonis uidelicet, cōtento, & spiritus ipsius regionem præoccupante, spiritus circa inspirationis actionē intra accedere re prohibet. Num igitur aliud quid est quā parua inspiratio id quod nūc dicitur? Non certe, si quidē iuxta copiam substantiæ quæ inspirat, magnitudinem respirationis metiri oportet, uelut in primo libro est demonstratū, uerum si ob aliam quandā causſam cogi spiritū citò extra ferri dicit, quā ob inspirationis paruitatē. Nō est aut qd hoc dicamus, quū ipsa dictionis series sic habeat. Etenim ipsum sputū intra retentū prohibet quidem spiritū intra ferri, cogit aut citò extra ferri. Propterea em̄ quod latione spiritus ad interna priuatū est animal, quiescere nō permittit, ut quod de suffocatione periclitet, & in hoc densus spiritus generat. Neq; enim cōuenit ipsas nominum syllabas audire uelle, quum integri sermones perspicue dicant, neq; aliud quiddā eſſe putare, citò ad expirationē cōcitari, quā dense respirare. & aliud quiddā, prohiberi inspirationem sufficienter fieri, quā paruam eſſe respirationem. Verum hic quidē ipse Hippocrates manifeste exposuit, quomodo in detento sputo densus sit spiritus, per mediā paruitatem. In dolore uero reliquit, ut opinor propterea quod multis locis ipse dixerit, actiones organorū à dolore impediri, quum possimus nos etiā ex illo nō audiamus, ex manifeste apparentibus inuenire. Supra hoc igitur quod ambo hæc nos manifeste in hoc sermone docet, quod & dolor, & locorum coarctatio, paruā efficientia respirationem, statim etiā densam reddūt, amplius & hoc edocet, quod non hæc solum sunt denſi spiritus causſæ, primum quidem in eo quod dicit, dictum est autem sic in dolore, ipsum hoc manifestū facit, quod ob aliam causſam spiritus iam densus exiſtat, densiorē fieri dicēs ob dolorē, tanquā ut opinor & hic nos ratiocinari possim, febrile caliditatē ipsum omnino densum efficere. Secundo aut in eo qd dicit, A dēso & multo spiritu, uelut iam dictū est, sputū crudo modo uiscosum redditū, ascēsum & exitū fieri prohibet. Denſi em̄ spiritus dolor causſa est. Multi autē nō hic, sed calor febrilis. Ceterum hic ualde manifeste, non magni spiritus dixit, sed multi. Magnus enim

Demonstratio
quod Hippo-
crates paruū
& densum spi-
ritum nouit
Paruitas den-
sitatis causſa
est

Coarctatio lo-
corum densum
spiritum ge-
nerat

Prohibitio in-
spirationis, &
coarctatio lo-
corum, idē est
quod paruus
spiritus

Citò expira-
re, & dense re-
spirare, idē
significant

enim quantitate circa singulas respirationes iudicatur. Multum uero possibile est aliquando ex multis paruis coaceruari, & apparet sanè hoc manifeste fieri in pleuritidis, qui magnum quidem spiritum semel ducere ob dolorem non possunt, quamuis pluri aere ob febrem opus habeant: ob continuitatem uero actionis, æqualem multitudinem spiritus magnis respirationibus coaceruant. Quod enim pauca magnæ, hoc multæ parua possunt. Eodem modo & in peripneumoniacis multo quidem spiritu opus est, uerū ob locorum coarctationem parum inspiratur: etiam hic igitur densitas multas paruas respirationes efficiens, ad æqualitatem cum paucis & magnis redigit. Num igitur indigebimus adhuc inquisitione syllabarū ipsorum nominum, in hoc libro conscriptarū sic consequenter de parua & magna respiratione, non contenti rebus ipsis adeò manifeste ostensis? Atqui hoc nō erat quæsitum, an Hippocrates parua ac magnæ respirationis nomen noscat, reperitur enim tum in morborum popularium libris scriptum, tum rursus in prænotionū libro, ubi inquit. Magnus spiritus & per multū tempus desipientiam significat. Verum an duplicem nouit densum spiritum, & alterum ipsorum à dolore fieri dicat, alterum à caliditate multa in respiratorijs organis coaceruata. Quando igitur hæc demonstrata sunt, superuacaneū est adhuc audire desiderare nominum syllabas, Quandoquidem & secundum hunc ipsum, quem in prænotionibus dixit sermonē de desipientia, cuiuspiam dicere licet, non rarum & magnū dictum esse spiritum qui ipsam desipientiam indicet, & dictionem proferre hoc modo habentem, Spiritus magnus & per multum tempus desipientiam significat, tanquam sanè nō idem sit, aut rarum dicere, aut per multum tempus, aut quod nos nunc nomina uenemur, & non res ipsas quæramus. Cæterum quando sanè quidam in tantum ad rem adsequendam rudes sunt, ut etiam ipsa nomina audire uelint, reuocabimus etiam ipsis in memoriam duas quasdam dictiones, ex ipso de uictu in morbis acutis libro sic habentes. Spiritus offendens in sursum latiorne densus aut magnus. Hic quidem habes, siquidē desideras, nomē ipsum magnus. Rursus aut etiam paruus, ubi ait. Et spiritus paruus, & reuulsio spiritus densa ac uiolenta accedit. Rursus aut in ipso prænotionū libro, diffusculter ferre morbū inquit, & spiritū magnum ac densum esse. hunc quidā igitur palam ipso nomine prolato, magnū & densum scripsit. Paruū uero & densum rursus in sermone de angina, ubi ait. Plurimūq; dolorem exhibent et orthopnoeā, hoc est rectā spirationē. Quod enim in orthopnoeā paruus & densus fiat spiritus, ob coarctationem respirationis organorum, haud scio an quisquam ignoret. Atqui etiam si talia ab ipso Hippocrate discere uelimus, in libro quidem de uictu in morbis acutis, in uerbis quæ paulo ante adscripsi, docuit nos quomodo paruus & densus spiritus fiat, iuxta sputorum cohibitionem. In libro uero de articulis statim in principio sermonis de spina dorsī, enarrans luxationes in posteriorem partem, in locis supra

Magnus spiritus à multo differt

Re demonstrata, uana est nominum inquisitio

Indicatio ipsorum nominum

Orthopnoea habet spiritum paruū & densum

septum transuersum, ex tumoribus aut morbis factas, hoc modo ait (opi-
 nor enim præstabilius esse ut totus sermo ipsius adscribatur.) Quibus su-
 pra septum transuersum fuerit in posteriorem partem luxatio, his & costæ
 non uolunt in latitudinem augeri, sed in anteriorem partem, & pectus acu-
 tum fit, sed non latum, ipsiç difficulter spirantes fiunt, & stertorosi. Mino-
 rem enim amplitudinem habent uentriculi spiritum suscipientes & emitten-
 tes. Nam & coguntur circa magnum uentriculum, collum habere in ante-
 riorem partem luxatum, ut ne pronum sit ipsis caput. Coarctationem igitur
 multam faucibus hoc exhibet, cui accedit quod ad internam partem re-
 pit. Nam & rectis natura difficilem respirationem hoc os exhibet, si intra
 repperit, donec reprimatur. Ob hanc igitur rem huiusmodi homines eluxa-
 ti gutturis magis apparêt quàm sani. Tuberculosiç ut plurimum tales cir-
 ca pulmonem sunt, ex duris tuberculis ac crudis. Etenim occasio luxationis
 in posteriorem partem, & distentio, plurimis ob eiusmodi collectiones fi-
 unt, quibus sanè uicini nerui communicauerint. In hoc toto sermone luxa-
 tionem in posteriorem partem, ob tubercula in pulmone cruda & dura fie-
 ri dicit. Difficultatem uero respirationis ob coarctationem locorum, appel-
 lauit autem huiusmodi ipsius differetiam stertorosam. At uero in libro de
 uictu in morbis acutis, quando eorum quibus in paruitatem & densitatem
 respiratio uertitur meminit, etiam hoc ipsum orthopnceæ nomē apposuit,
 & stertere ipsos dixit. Quare etiam quum in libro prænotionum de angina
 narrans dixit, plurimūç dolorem exhibent & orthopnceam, nō aliam
 quandam difficilis respirationis speciem quàm paruam & densam sic ap-
 pellauit. Omnes enim qui ob coarctationem non sufficiēter inspirare possunt,
 de suffocatione periclitantur si decumbant, & ob hoc tum thoracem
 totum tum collum, rectum habere eos oportet, utpote quum non paruum
 auxiliū ipsis ex huiusmodi figura accedat, ampliora enim simulç longio-
 ra omnia respirationis organa fiunt, partim quidem per rectam figurā in
 directum extenta, partim uero minus in sese concidere prohibita & impedi-
 ta. Manifestum est autem etiam ipsum Hippocratem, sic ut nos nunc dici-
 mus, de ipsis statuere ac pronūciare, per hæc uerba ex libro de articulis iam
 ante relata, ipsiç difficulter spirātes fiunt & stertorosi. Minorem enim am-
 plitudinem habent uentriculi spiritum suscipientes & emittētes. Omnibus
 igitur qui ob coarctationem locorum seu organorum difficulter respirant,
 etiam paruus fit spiritus, & ex necessitate sequuntur duo symptomata siue ac-
 cessoria mala, Stertorosa uidelicet respirationis species, & paulo antè dicta
 orthopncea, siue spiratio recta. Et sanè uelut de industria ipsa dissecans, ab-
 terum in prænotionū libro scribit, perniciosi anginis ipsum adesse dicens,
 alterum uero in libro de articulis. in prænotionum quidem libro, ortho-
 pnceam, in libro uero de articulis, stertorosam respirationem. Porro in li-
 bro de uictu in morbis acutis ambo in idē coegit Hippocrates, sic scribens,
 partim

Homines eluxati gutturis

Stertorosa respirationis est paruam & densam

Figure recte utilitas

Coarctatio organorum, paruus spiritus, stertorosa respirationis, orthopncea, coincidunt

partim uero ab orthopnoea & stertore suffocati. Vtitur autē & alibi in suis scriptis utrisque nominibus uelut idem indicare potentibus. Quandoquidem igitur adeò diligenter in libro de uictu in acutis morbis, de omni den- *Densi spiritus generatio, dili- gēter de uictu in acutis, et ob id negligenter in prænotioni- bus tradita est* si spiritus generatione enarrauit, Nihil mirum est si caput tantum & summam totius sermonis in prænotionum libro conscripfit. Quod uero omnia exacte tradiderit de spiritu denso, nihil amplius opus habeo pluribus ostendere, uerum ubi hoc solum in memoriam reduxero, quod aut ob do- lorem, aut locorum coarctationem, aut caliditatis multitudinem, densus sit spiritus, deinceps totum sermonem ipsius Hippocratis adscribam hoc modo habentem. Quibuscunque enim cibus statim cōclusus est, si quis non subeuacuatis sorbitionem præbeat, dolorem præsentem utique exacerba- uerit, & non præsentem statim induxerit, & spiritus densior reddetur. Ma- lus autem hic est, resiccat enim pulmonem, & ilia, ac pectinem, ac septum transuersum dolore fatigat. At uero amplius dolore lateris cōtinenter exi- stente, & ad calfactoria non remittente, ac sputo non exeunte, sed & crudo ac uiscofo permanente, si quis dolorem non soluat, aut aluum emolliendo, aut uenā secando, utrum tandem ex his contulerit, uerum ptisanas sic ha- bentibus exhibeat, horum repentina mors continget. Ob has igitur caus- sas, atque alias huiusmodi adhuc amplius, hi qui tota ptisana utuntur, se- ptimo die aut etiā citius moriunt, partim quidē mente moti, partim uero ab orthopnoea ac stertore suffocati. Tales uero ueteres syderatos esse puta- bant, ob hoc maxime, non minus autem quod & mortuorū latus liuidum reperitur, similitudine quadam ad plagam. Cuius rei caussa est, quod an- te solutum dolorem moriuntur. Citò enim anhelosi fiunt. A denso uero ac multo spiritu, uelut iam dictum est, sputum crudo modo uiscofum red- ditum ascensum & exitum fieri prohibet, sed stertorem facit, in chartilagi- nosis pulmonis partibus detentum, & quum ad hoc res ipsa peruenerit, mortale ut plurimum existit. Etenim ipsum sputum intra retentum prohi- bet quidem spiritum intra ferri, cogit autem citò extra ferri, atque sic ad perniciem mutuo sese affligunt. sputum enim retentum, spiritum densum facit: spiritus uero densus, uiscofum sputum facit, ac lubricum fieri & elabi impedit. Si quis hanc dictionem diligenti animaduersione in animum adsumat, ipsamq; sæpe relegat, spero equidem facile eum persuasum iri ex his quæ dicta sunt. Quod enim non magna sapientia indigeat denso spiri- tus in suas differentias sectio, & quod ipsam perfecte in hoc libro antea conscripserat, ob id sanè in prænotionibus ualde breuiter perstrinxit, tan- quam qui iam ad scientes rem omnem, uelut compendium quoddam ser- monis faciat. Tres quidem igitur iam nobis coniugationes difficultium re- spirationum inuētæ sunt. Deest autem adhuc quarta, in qua paruus & ra-
H rus sit.

*Cur parua &
rara respira-
tio relicta, &
frigida scripta*

*Parua et rara
est frigida*

*Densa & ma-
gna est calida*

*Frigidus spiri-
tus cur perni-
ciosus*

*Nulla respi-
randi difficul-
tas extra peri-
culum est*

rus sit spiritus. Cur igitur tandem ipsa relicta, frigidam expirationem scripsit? An quod non alia est parua simulq; rara, alia uero frigida? Manifestum autem hoc est. Contrariam enim ipsi magnam & densam, ex immoderato calore in respiratorijs organis coaceruato generari demonstrauimus. Necessario igitur parua & rara his ipsis organis perfrigeratis erit. Et sane duo nobis dubia soluta sunt, nempe quod neque quarta difficilis respirationis coniugatio, parua uidelicet & rara, relicta sit, neque item calida. Calida enim in altera densi spiritus parte, quæ à principio relata est, comprehensam habebimus, eadem est enim cum densa & magna: raram uero & paruam in frigida, nam rara & parua à frigida nihil differt. Cur igitur tandem non raram & paruam, sed frigidam ipsam scripsit? quod primum quidem ab euidentiore accessione ipsam ostendere uoluit. Deinde quo ostenderet causam ob quam ipsam perniciosam dicit: & tertio quod sic quam celerrime nos intellecturos esse suspicatus est, eandem hanc nihil à rara & parua differre, & contrariam ipsi calidam nihil differre à densa & magna. Frigidus enim spiritus omnino rarus est & paruus, uelut etiam in secundo ostensum est libro. Densum autem & magnum, cum qui inflammationem respiratoriorum organorum indicat, haudquaquam quis dixerit, nisi etiam calidus effletur. At uero & in eo quod apponit ad solum frigidum spiritum, quod ualde iam perniciosus est, manifeste ostendit quam sententiam de prioribus tribus respirandi difficultatibus habeat. Siquidem enim & ex illis aliquam perniciosam putasset, omnino utique adscripsisset. Num igitur extra periculum ipsas esse opinatus est? nequaquam, sed non quidem perniciosas, non tamen extra periculum. Perfrigerari enim respiratorijs organis palam perniciosum est, quum isthic sanè cor situm sit, quod principium & fontem insiti caloris esse scimus. Verum inflammationem multam esse ipsis, aut dolorem, aut desipientiam, non omnino perniciosum est. Eiusmodi enim caliditas in multis acutis febribus coincidit, quot autem & quibus morbis dolor adsit prædictum est. At uero & ipsa desipientia non necessario perniciosa est. Quod uero ita de ipsis sentiat, manifeste ostendit per consequentem dictionem ubi inquit. Facilem uero spirationem ualde magnam uim ad salutem habere putandum est, in omnibus acutis morbis, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus iudicantur. Si enim magnam uim ad salutem habere putauit facilem spirationem, certe non semper extra periculum difficiles spirationes opinatus est. Quare aliæ quidem omnes respirandi difficultates hoc solum habent, quod non extra periculum sint: postrema autem omnium relata, supra hoc quod & periculosa est, & perniciosa, non procul à morte hominem esse annunciat: ob id igitur non simpliciter perniciosam ipsam esse dixit, sed etiam ualde, apposuit

apposuit. & neque hoc rursus contentus, intulit: iam tanquam propin-
 quam mortem sola hæc spirandi difficultas annunciet. Adeò enim pern-
 ciosa est, ut mihi uideatur, quod neque quicquam de ipsa scripsisset Hip-
 pocrates, nisi omnem modum de respirandi difficultatibus recēdere uolu-
 isset. Quæ enim iam morientibus fiunt, ea nullum magnum momentum in
 prænotionibus habent. Est autem bonorum medicorum opus, non quæ *Boni medici*
 idiotis iam apparent prælagire, sed quæ ipsos latent, & quum nihil mali *opus*
 æger habere putetur, apparent. Verum quum omnes ex ordine difficilis
 spirationis species scribere uellet, uidetur mihi etiam huius meminisse, &
 amplius adhuc propter magnæ & densæ oppositionem. Hæc igitur tan-
 dem hic finem habeant. Cur igitur nihil in prænotionum libro de difficul-
 tate respirationis inæquali scripsit? quamuis cognoscat ipsam non solum
 in secundo & sexto morborum popularium, sed etiam in primo ac tertio,
 & amplius in libro de uictu in morbis acutis, & aphorismis, & alijs mul-
 tis scriptorum suorum locis. In secundo enim & sexto morborum popula-
 rium, iuxta præscriptam dictionem meminit ipsius, ubi ait. Dupla intra *Loci in quibus*
 reuocatio uelut superinspirantibus. & amplius in secundo morborum po- *inæqualis res-*
 pularium, ubi enarrat quæ Lyciæ acciderunt, Spiritus intra duplicabatur, *pirationis me-*
 adscripsit. Hoc enim differt ab eo quod dixit, Dupla intra reuocatio uelut *minit*
 superinspirantibus. In sexto uero, Si uero spiritus intus relinquatur, ait. *Spiritus intus*
 Nam & hoc idem est cum eo quod in libro de uictu in acutis dixit. Spiri- *relictus*
 tus offendens in sursum latione. Quemadmodum enim quidam inspiran- *simile dupli-*
 tes non semel hoc faciunt, sed per cessationem ipsam actionem dissecant, *cis inspiratio-*
 similiter ut pueri eiulantes, sic etiam expirantes. Quin & in his quæ in eo- *nis ad pueros*
 dem libro post sermonem de balneis habentur, spirituum protensiones *eiulantes*
 dixit, actionem dissectam ostendens. In primo uero morborum popula- *spirituum pro-*
 rium in Philisco, hoc modo ait. Huic spiritus ad finem uelut reuocato. *tensiones*
 Similiter enim ut dupla intra reuocatio, etiam hic dictum est, uelut reuo-
 cato. Rursus autem in Dromadæ uxore. Spiritus rarus, magnus, statim
 reuulsus, inquit. Nam et hoc similiter dictum est. In aphorismis uero etiam *Spiritus sta-*
 quid significet huiusmodi spiritus edocet, sic scribens. In febribus spiritus *tim reuulsus*
 offendens, malus: conuulsionem em̃ significat. Secundū rationem igitur in
 morborum popularium loco paulo ante citato, Dromadæ uxorem con-
 uulsam mortuam esse dicit, in qua prædixerat, Spiritum magnum, rarum
 statim reuulsus. Vbi sanè & maxime mirari licet, quomodo utraq; diffi-
 lis spirationis species, propriam ipsius affectionem indicauit. Non enim so-
 lum conuulsa est hæc muliercula, sed etiam delirauit, ut quæ non solū pro-
 priam conuulsionibus spirandi difficultatem haberet, sed etiam eam quæ
 est desipientiæ. Quare quod hanc inæqualem respirationis difficultatem

Hippocrates nouerit, manifeste est demonstratum. Quod uero etiam in prænotionum libro eam rationabiliter reliquerit, uelut etiam multa prænotionis signa, consequenter fuerit dicendū, ubi prius in summa eius mentionem fecerimus, quod neque de signis circa ætates, aut regiones, aut horas, aut populares cōstitutiones, in prænotionum libro quidquam scripsit, & quidem integro libello de aere, locis, & aquis ab ipso scripto, & in aphorismis his omnibus in compendio relatis, imò neque de urinarum iudicijs, ea quæ in aphorismis scripsit, in prænotionibus recensuit, & neque quæ ad mulieres pertinent in aphorismis scripta, ad librum prænotionum transtulit, quanquam & hæc, & alia multa in aphorismis relata, prænotoriæ medicinæ partis existant, uelut ipse suis ipsius uerbis indicat. In eo enim quod dicit, Si uero boreas fuerit, tussis, fauces, alui duræ, emittendæ urinæ difficultates, horrores, laterum dolores, & pectoris, Quando hic præualuerit, talia in morbis expectare oportet. & in eo quod ait, Quum æstas sit ueri similis, sudores in febribus multos expectare oportet: manifestum se ipsum facit, quod talia prænotoriæ artis partis esse iudicet. Expectare enim & sperare ac timere, & omnia huiusmodi uerba prænotionis propria sunt. Et sanè etiam in eo quod dicit, Si quidem hyems squalida & borealis fuerit, uer autem pluuiosum & austrinum, necesse est æstate febres acutas, & lippitudines & dysenterias fieri: manifeste hoc idem indicat, & multo sanè magis, quum de urinis scribit in hunc modum. Quibus urinæ crassæ, grumosæ, paucae, non sine febribus, multitudo ueniens ex his tenuis prodest, Maxime uero tales ueniunt, in quibus à principio, aut breui, reses subsistit. & rursus. Quibus urinæ conturbatæ uelut iumentis, his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt. Et rursus. Quibus in septima die iudicantur, his nubeculam habet urina in quarta die rubram, & alia iuxta rationem. Similiter uero & quæ uesicæ ac rhenum affectiones indicant, in aphorismis scripta sunt, in prænotionum uero libro relicta, itemq; alia omnino multa, quemadmodum & huiusmodi. Morbis cuiuscunque incipientibus, si bilis atra aut sursum aut infra subierit, mortale. Dysenteria si à bile atra incipiat, mortale. Quibus in febribus sanguinis multitudo undecunque eruperit, his in refectionibus alui humectantur. Eiusmodi itaque & alia multa in aphorismis scripta inuenire licet, ipsius prænotoriæ artis partis existentia. Cur igitur nihil horum ex prænotionum libro recensuit? propterea sanè quod de acutis morbis in illo docere proposuit, uelut ipse tum in principio, tum in fine libri dixit. In principio quidem ubi ait, Considerare autē sic oportet in acutis morbis. In fine uero ubi hæc uerba adscripsit. Hæc uero de acutis morbis dico, & his qui ex ipsis nascuntur. Qui uero sint qui ex ipsis nascuntur, ipse Hippocrates rursus in eodem libro recenset. Hy-

Multa i apho-
rismis ad præ-
notiones per-
tinent

De acutis mor-
bis in præn-
otionum libro
docet

Qui morbi ex
acutis nascun-
tur

set. Hy-

set. Hydripes ex acutis morbis nati omnes mali. Et rursus. Facilem ue-
 ro spirationem ualde magnam uim ad salutem habere putandum est, in
 omnibus acutis morbis, qui cum febribus sunt & in quadraginta die-
 bus iudicantur. Nam & hic acutorum ex transmutatione mentionem fa-
 cit, uelut in libris de iudicialibus diebus demonstrauimus. Quin & in alijs
 multis locis eius libri significauit, quod aut de acutis morbis, aut de his
 qui ex ipsis nascuntur, sermonem faciat. Velut etiam hoc loco. Sudo-
 res optimi quidem sunt in acutis morbis omnibus, qui in diebus iudicia-
 libus fiunt. Et quid multis uerbis opus est? quum ipse manifeste in illo
 libro ostendat, quod multa prænatoria signa uolens relinquit, alicubi
 quidem sic dicens. Ne decipiat autem te, si ipsa uesica aliquem morbum
 habens, eiusmodi quandam urinam reddat. non enim totius, sed ipsius
 secundum seipsam signum est. Nec uero apponit signa ea in prænotio-
 num libro, sed in aphorismis ipsa scribit. rursus autem sic ait, Oportet
 autem & impetum morborum popularium citò animaduertere, & tem-
 poris constitutionem non ignorare, Nec tamen de hoc quicquam in præ-
 notationum libro nos docens. Propositum enim est ipsi, ut dixi, solum ea
 quæ acutorum morborum propria sunt recensere: quæ uero diuturnis
 propria sunt omnia relinquere. Quare rationabiliter etiam inæqualem
 respirationis difficultatem, ex alio morborum genere existentem, hic re-
 liquit. Si etenim conuulsis respiratorijs organis fit, fuerit utique & diu-
 turnorum morborum comes hic affectus, & hac sanè ratione nulli, siue
 acuto, siue diuturno proprius. fuerit autem utique & eorum qui citra fe-
 brem fiunt, uelut etiam conuulsiones. Verum ipsi propositum est in præ-
 notationibus, de his qui proprie acuti nominantur facere sermonem. Sunt
 autem tales qui omnino cum febribus continentibus fiunt, uelut ipse in
 libro de uictu acutorum ostendit sic scribens. Sunt itaque hi acuti, qua-
 les ueteres nominauerunt pleuritid, & peripneumoniam, & phrenitid, &
 raustum siue febrem æstuantem: & alij quicunque his consimiles, quo-
 rum febres omnino sunt continentes. Nequaquam igitur conuulsiones
 huius morborum generis sunt, unde neque propriam ipsorum respiratio-
 nis difficultatem simul cum his recensuit, quemadmodum neque de uri-
 nis, aut egestionibus, aut alijs omnibus, quæ in aphorismis scripsit, pro-
 pterea quod acutorum morborum propria non erant. Cur uero neque
 de talibus difficilis respirationis speciebus in prænotationibus docuerit, in
 quibus aut sola inspiratio, aut sola expiratio est magna, superuacaneum
 puto nunc explicare, ut qui manifeste in primo horum commentariorum
 demonstraui, Quod ad has quinque difficilis respirationis differen-
 tias, de quibus nunc dicere desino, omnes reliquæ commodè reduci possint

Hippocrates
in prænotioni-
bus multa li-
benter relin-
quit

Inæqualis re-
spiratio nō fit
in acutis

Acuti morbi
cum febre con-
tinenti fiunt

Inæqualis re-
spiratio pro-
pria cōuulsio-
nibus

Quæ de inæ-
qualitate toti-
us compositæ
respirationis,
in prænotioni-
bus non scri-
psit

Cur uelocis et
tardæ non me-
minerit

Hactenus ob-
scuritatem in
prænotionibus
explicauit

Rarus & ma-
gnus spiritus
sanat oscita-
tiones

Detentio spiri-
tus singultus et
oscillationes
sanat

sunt. Neque enim aut uelocis aut tardæ respirationis in prænotionum libro mentionem fecit, iuxta eandem rationem, ostendimus enim quod omnes aliæ differentiæ in prædictis contineantur. Quare Hippocrates utrumque ipsorum recte fecisse uidetur: in morbis quidem popularibus diuisionem in omnes particulares spirandi difficultates ponens, in prænotionibus uero & aphorismis, quantum usui erat commodum, ac necessarium. Quando igitur hæc nobis iam sufficienter sunt demonstrata, Reliquum fuerit sanè adhuc, etiam alios restantes sermones ex omnibus ipsius scriptis exponere, initio rursus à secundo & sexto morborum popularium sumpto. In utrisque enim his libris, consequenter ad primam omnium relatum dictionem, in qua omnes difficilis respirationis differentiæ docet, hoc modo scriptum est. Sanatorium continuarum oscitationum spiratio longa; in abhorrentibus à potu, & uix bibentibus spiratio breuis. Quod sanè hic per longam spirationem, spiritus per longum tempus factus; hoc est rarus, insuperq; magnus indicetur, in secundo libro est demonstratum, quemadmodum etiam per breuem spirationem, is qui per modicum tempus fit, hoc est densus insuperq; paruus. Sanatorium igitur aut signum, aut causam continuarum oscitationum, fieri magnum & rarum spiritum, utrumque sanè demonstrari potest. Signum quidem, ut affectionis in contrarium mutata, causam uero, quod contrariorum contraria sint remedia. Oscitant enim & cum hiatu distenduntur continenter, ob uaporosum quendam & crassum spiritum in musculorū genere contentum, uelut in alijs locis est ostensum. Quibus uero hoc contigit, statim etiam continenter expirant, utpote quum in expirationibus eiusmodi spiritus expurgetur & euacuetur. Si uero quis non ita continue, sed per longum tempus expirationes faciat, manifestum est quod præexistentes in ipso affectiones cessarunt, atque ita signum sanatorium oscitationis longa spiratio erit. Atqui longam spirationem etiam uelut causam sanantem continuas oscitationes intelligere licet, atque hoc ipsum non longo sermone mihi indigere uidetur. Respirationem enim ad plurimum tempus cohibere, quod ipsum spiritus detentio nominatur, qua ratione singultus sanat, eadem etiam oscitationes sanabit. Equidem faciunt hoc etiam in exercitijs omnes Athletæ, per uim expellere conantes quicquid siue humorum, siue uaporum, in tenuibus circa cutem meatibus detinetur. Ob hæc igitur spiratio longa continuarum oscitationum aut signum, aut causa medicatoria existit. Cæterum, in abhorrentibus à potu & uix bibentibus spiratio breuis, hoc ipsum sanè non ita manifeste, sed coniecturaliter dictum est. An uidelicet phreniticos ab ipso nunc indicari putandum sit, propterea quod alio loco

loco dixit, Phrenitici paucibibi, strepitus facile sentientes, tremuli: atque hos magis quam quibus partes circa pulmonem & cor perfrigeratę sunt, ut simul & per longū tēpus respirent, & frigidū expirent. Brevis enim spiratio utrisque inducta sanatorium signum est. In perfrigeratis uero non solum signum, sed etiam causa. Quemadmodum enim spiritus detentio superflua euacuare potest, & ob id hanc in singultientibus, & multum oscitantibus, & cum hiatu se distendentibus, & continue se exercitantibus assumimus, sic continens respiratio uentilare simul & excalfacere perfrigerata poterit. Iuxta hanc igitur rationem etiam in secundo morborum popularium consuluit diligentiam adhibendam esse, ut excan- descentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in uasa subter cuticulam colligendi gratia, tanquam sanē & excandescencia innatum calorem excitare queat. At uero quod densiorem omnino reddat respiratio nem ipsa animi excandescencia, nemo ignorat. Assumemus igitur ipsam in perfrigeratis, & decoloratis, ac gracilibus, ex quibusdam interuallis, & temporibus opportunis, non sanē ita continenter, ut ualde facultatem offendamus, sed uelut exercitationes innatum calorem corroborantes, non immoderatas facere iubemus, sed tum oportune, tum moderate assumimus. Sic etiam breuem spirationem siue per se, siue cum excan- descentia procuramus, non sine oportunitate & modo adsumemus. Por- rō hic diligenter animaduvertere ad sermonem ipsum oportet, & non pu- tare eandem affectionem esse cum ea quę nunc à nobis ostenditur, eam quam in prænotionum libro recensuit, de qua dixit. Spiritus frigidus ex naribus & ore prodiens ualde iam perniciosus est. In acutis enim mor- bis de quibus in illo libro sermonem facit, huiusmodi spirandi difficul- tas mortem portendit. In alijs uero morbis qui citra febrem consistunt, frigiditas totum animalis habitum apprehendit, & accidit quidem ne- que his extra periculum, non tamen penitus perniciosa. Ex his autem est & strangulatio uteri appellata; & omnino omnes spiritus interceptio- nes, quę mulieribus quidem assidue, & pręsertim uiduis accidunt: ra- rō autem aliquando & uiris. In huiusmodi enim omnibus affectioni- bus prę multitudine materię frigidę innatus calor grauatur, ad similitu- dinem flammę, quę prę multis humidis lignis suffocatur. Quare etiam accendere quandoque possibile est hanc, ubi materiam exuperauerit: ali- quando tamen consumpta materia necessariō etiam ipsa simul extingui- tur. Quemadmodum in his qui in acutis morbis sic expirant, nulla spes salutis relinquitur. Horum itaque meminisse oportet, & amplius quod in interceptionibus spiritus omnem respirationem perfecte perijsse, ne-

Phrenitici
paucibibi
Breuis spiratio
phreniticos
& perfrigeratos sanat

Excandescencia
excitat calorem

Frigiditas alia
in acutis, alia
in morbis ci-
tra febrem

Spiritus inter-
ceptiones

Simile

In spiritus in-
terceptione re-
spiratio nō pe-
nitens perit

H 4. que su

que suspicari possibile est, neque sic habere apparer, si quis quod contingit diligenter consideret. Minimus autem simulq; per longissimum tempus ipsis sit spiritus, atque hac ratione plerosque latet ac fallit. Verum si quis diligenter animaduertat, aut etiam digitum quempiam naribus ægri admoueat, percipiet utique respirationem. Quod si quis etiam præ naribus pilum, aut tenuem lanam suspendat diligenter ac probe conceptam, uidebit quod etiam hæc ipsa moueantur. In huiusmodi sanè affectionibus spiratio breuis, hoc est motus respiratoriorum organorum per breue tempus, quem uidelicet etiam densum spiritum appellamus, causa simulque signum sanatorium existit. Iuxta eandem uero rationem continuarum oscitationum, non solum respiratio per longum tempus, hoc est rara, signum simulque causa sanatoria existit, sed etiam magna. Vocatur enim hæc & in secundo libro spiratio longa. Primario etenim ea quæ per longum tempus fit, hoc est rara, hoc nomen possidet: secundario uero etiam magna. Atque de his quidem sic habet. Apponamus porrò & alia uniuersa ab ipso de spirandi difficultate conscripta. In secundo equidem morborum popularium, in Antigenis uxore præfatus, quod anhelosa fuerit ante partum, post hæc infert: postea simul cum partu pus reuomuit. Quare & hoc cum his quæ à nobis demonstrata sunt, consentit: anhelosi enim sunt, qui densum spiritum habent, & simul thoracem multum distendunt. Contingit autem hoc, aliquando quidem in affectionibus multa inspiratione indigentibus, & profecto etiam à cursu, aut alias quomodo cunque uehementi exercitatione facta, eiusmodi spiritus accidit, & omnibus ardentibus febribus. Fit etiam ut demonstratum est, quando obturatio, aut compressio, aut coarctatio quædam in respiratorijs organis existit. Tale uero quiddam apparet accidisse etiam Antigenis uxori, quemadmodum pus indicauit. Huius equidem primæ in secundo morborum popularium spirandi difficultatis meminit. Post hanc uero eius quæ Lyciæ accidit, de qua uelut antea dixi, scripsit. Spiritus intra duplicabatur, non tamen magnus, atque hoc secundum rationem. Affectum enim erat in ipsa neruolum organorum genus, ut etiam absoluta urinarum suppressio fieret, & ob hoc sanè duplicatus spiritus fiebat. Quir autem non magnus? An quod erat perfrigerata? Contegebatur itaque inquit. Demonstratum est autem quod hac uoce in perfrigeratis iuxta innatum calorem utatur. Consequenter uero & de anginosi tunc factis differens sic scribit, Spiritus his non ualde sublimis, tanquam uidelicet ut plurimum sublimis spiritus anginosi fiat. Sic autem uox

Spiratio bre/
uis quæ, &
quibus com/
moda

Spiratio tōga
quæ sit

Ex secundo
morborum
popularium
Antigenis
uxor

Anhelosi
qui sint

Lycia

Contegebatur
Hippo. in per
frigeratis usur
pat

Spiritus
sublimis

tem uocare ipsi mos est paruum, & uelut alicui uideri possit, eo loci usque ad fauces ingredientem, non autem ad thoracis profunditatem descendentem. Quod uero eiusmodi spiritus necessariò existat in his qui quòdunque tandem respiratorium organum dolent, antea dictum est. Quæ igitur causa est, ob quam anginosus spiritus non ualde sublimis erat? An quòd neque anginæ species ipsis consueto more facta erat? primum enim inquit, fauces non inflammatae, uerum iacentes. Deinde sic ait. Nam suffocabantur plurimi, nisi quum deglutire cupiebant, & omnino tota narratio de angina tunc facta illas aspersisse ostendit ipsas fauces, uerum uicinas his partes uerticulis colli continuas affectas fuisse. Nam & ipsa uerticula luxata discessisse ait, partim intra solum, partim uero in obliqua. Quum igitur neque aliud aliquod respiratorium organum ipsis fuerit affectum, neque fauces ipsæ iuxta propriam rationem, sed ob communitatem tantum positionis ex affectionibus participantis, merito non ualde sublimis ipsis spiritus erat. Etenim si penitus non fuissent fauces infestatae, nequaquam sanè spiritus sublimis fuisset. Quando uero per consensum ex uicinis infestabantur, mediam prædictorum constitutionem accepit moderate densatus. Deinceps porro ab hac constitutione, alterius meminit in Perintho factæ, hoc modo narrationem incipiens. In Perinthum circa solstitium ferè æstiuum uenimus. Deinde recenset totam morborum speciem, à causo ardenti febris genere exorsam, uerum uomitoriam factam, & ad plurimum tempus inueteratam. Quin & quod citra uomitus, causi febres his factæ sunt, & quod uenter ipsis multa egresserit, apposuit. Ut tum ex his, tum ex alijs omnibus manifestum sit, eius constitutionis causam in pituitis putrescentibus factam esse, ita ut respiratoria organa illas permanerint, itemque ipsum os uentris, uerum ex inferioribus partibus initium impetus sui sumpserint ardentes febres. Merito igitur ipsis neque magnus spiritus factus est, quemadmodum his fit quibus in pulmone & corde febrilis caloris multitudo congregata est: & paruus sanè non erat omnino, utpote qui non dolerent, neque perfrigerati essent. Si quidem igitur paruus & sublimis nihil diuersum significant, iuxta rationem utique sublimes spiritus ipsis factos esse dicit, non tamen ualde. Post hanc uero constitutionem nullius deinceps difficilis respirationis Hippocrates mentionem fecit, usque ad illam dictionem quam primam omnium in principio huius libri apposui, cuius initium hoc est. Spiritus parui densi, magni rari. hanc uero totam iam antea exposui. Tempestiuum igitur iam fuerit mentionem facere difficilis respirationis,

H s ab ipso

*Spiritus sublimis, est paruus modice densatus
Constitutio in Perintho*

Paruus & sublimis spiritus non differunt

ab ipso in ægroto quodam consequenter conscriptæ, cuius nomen non expressit. Habet autem senis dictionis series hoc modo, Spiritus subdensus, ilia dolebat, & respirans, & quum uerteretur. Apparet autem & hic æger testimonium præbere his quæ multoties à nobis sunt dicta. quando enim ilia siue præcordia cum respiratorijs organis coniuncta sunt, ob id ipsum sanè dolentibus ipsis, subdensus spiritus erat. Atque hæc quidem difficilis spirationis genera in secundo morborum popularium scripsit. In quarto uero primum meminit uxoris Nicostrati in Cranone, quæ paruum & densum spiritum habuit. Deinde uxoris Antigenis anhelosæ non nuper factæ, sed à principio existentis, ut & tussiret semper. & de hac sanè nulla quæstio fuerit. uerum de uxore Nicostrati in Cranone, ob id mihi uidetur paruum & densus spiritus apponendus esse, quod delirauit. Dictum enim iam sæpe est quod contrarius, hoc est rarus & magnus spiritus delirij proprius existit. Quare quæstione omnino dignum est: cur hic quidem non fiebat, uerum ipsi contrarius, qui dolorum proprius est, paruum uidelicet & densus. Neque enim in narratione ægritudinis ullius particulæ dolorem aliquem factum esse apposuit, sed neque tumorem notabilem circa ilium, aut thoracem. Quid igitur est quod reuera illa habuit mali? Mihi equidem uidetur duplex morbi species circa hanc mulierculam à duplici principio constituisse. In eo enim quod desipuit, & collum, & os, & nasum conuulsa habuit: manifestum fit quod in capite causa aliqua ipsius morbi extiterit. Ex eo uero quod cibus intra conclusus erat usque ad decimam diem, & in urina reses eruinam speciem præ se ferebat, non paruam in hepate factam esse inflammationem existimo, per quam superna affectio uicta, non potuerit secundum seipsam respirationis speciem effingere. Dictum enim est & iam ante sæpe, quod iuxta præualem affectionem ipsa difficilis respirationis species formatur. Hoc ipsum uero uel maxime indicat ipsius delirij paruitas, & ipsa adeò senis dictio, delirare enim ipsam dixit. Solet autem huiusmodi uerbo uti, ubi paruam læsionem indicare uelit: quemadmodum & hoc sæpe demonstratum est. Nihil igitur miri est, quum ipsa parum quidem desipuerit, fortem uero inflammationem circa hepar habuerit, non ipsius desipientiæ, sed inflammationi propriam respirandi difficultatem euenisse. Atque ita sane de his habet. Quid uero quum pneumatode aliquem factum esse dicat, intelligere oportet? Num eum quem in libro de uictu acutorum pneumatiam uocauit? ita ut pneumatodes & pneumatias idem significant. an per uocem pneumatodes is qui uentrem inflatus est, significatur? At

Ex quarto
morborum
popularium

Vxor Nico/
strati in Cra/
none

Vxor Anti/
genis

Delirare Hip/
pocrati est le/
uiter desipere

Pneumatodes,
& pneumati/
as, quid signi/
ficet Hippoc.

tur? At uero quis sit pneumatias in libro de uictu acutorum ipse manifestissime exposuit. quum prædixisset enim, citò pneumatiae hoc est anhelosi fiunt, statim connectens infert: à denso uero ac multo spiritu, atque hoc sanè etiam statim in principio huius libri exposui. Cæterū quod in quarto morborum popularium habetur considerandum est, ipsa dictione subscripta, quæ hoc modo habet. Vir metallicus, ilium dextrum intentum, splen magnus, alius intenta, subdura, pneumatodes, decolor. Possibile est enim utrunque, & difficulter spirantem ipsum factum esse, ob iliorum affectiones, & uentrem item inflatum fuisse. multo uero magis obscurus est qui deinceps sequitur ægrotus, sic habens. Temenei filius habuit quid spiritus, ut uiridantis palloris esset. Nam & huic quædam ualde mala hepatis affectio aderat, ob quam & difficulter spirare ipsum possibile erat, & uentrem item inflari. Color enim uiridantis palloris, male affecti hepatis signum est. Porro quòd deinceps ab eo dicitur hoc modo, Maritus Lechus apud Sitodochum, arquato morbo infestatus, ad quem septima die ingressus sum, octaua moriebatur: neque mingens, neque egerens, ilia magna & dura, & spiritus densus: nihil quæstione dignum habet. Duris enim non moderate, & magnis illis factis, rationabiliter densus ipsi spiritus erat. Verum penitus obscurū est quod continenter deinceps in ipsius Lechus morbo dictum est, hoc modo. Desinente autem febre, spiritus non est solutus. Qualem enim difficilis respirationis speciem habuerit, neque ipse manifeste indicauit, neque aliud quoddam eiusmodi accessorium malum siue symptoma scripsit, ex quo quis coniecturam facere possit de affectione ipsi facta. Atqui & post hanc non paululum progressus, in hunc modum narrare incipit. Vxor Temenei pneumatodes. potest enim difficulter spirans intelligi, potest etiam quemadmodum plurimi ex enarratoribus huius loci putant, iuxta ilia inflata dici. Verum mihi sanè uidetur melius esse, & fortassis necessarium, inflatam iuxta ilia dici, magis quàm difficulter spirantem. paululum itaque in narratione progressus, & quodammodo facilius spirans, inquit, tanquam qui iam prædixisset de ipsa quod difficulter spirasset. Quod uero pneumatodeis appellare soleat, eos quibus densus est spiritus, dictum quidem in superioribus est, sed & nunc manifestum est. Rursus enim in peius mutabantur huius mulierculæ accessoria mala, & circa decimam sextam diem ipsam mortuam esse ait, densum spiritum habentem. Quin & quod post hanc conscriptus æger, etiam ipse densum spiritum habuerit, ob iliorum affectionem, ipsa dictio manifestum facit, hoc modo habens. Filius erat mulieris ipsius Apemanti sororis, ilia magna, & splen, spiritus, egestio amaræ bilis. Quemadmodum enim

Pneumatias
est anhelosus

“
“
“
Pneumatodes
et pro anheloso,
et inflato
accipi potest
Spiritus et pro
respiratione, et
pro inflatione
accipi potest

Spiritus nō solutus

Pneumatodes
rursus ambiguum

Pneumatodeis
sunt anhelosi,
et densum spiritum habentes

enim pneumatodeis hoc est anhelosos, aliquando uocat, eos qui densum spiritum habent, Sic quandoque etiam simpliciter, spiritus scribit. Nihil uero miri est, si magnis existentibus illis, spiritus densus fiebat. Nam etiam rursus progressus in ipso, denuò inquit, ilia uero intenta erant, & sane erat etiam tussicula modice sicca. In uniuersum enim ueluti diximus, quando aut tumor, aut dolor quispiam in partibus iuxta ilia constiterit, paruus & densus necessariò fit spiritus. Quare neque hoc mirabile cuipiam uideri debet, quòd etiam in his quæ post hæc sequuntur, quum antea dixisset, ilium submolle, apponat: pneumatodeis hoc est anhelosi non ualde. Si enim Laparon Græcis uacuum & molle, hypolaparon autem subuacuum & submolle significat: in tantum sanè difficulter spirabunt, in quantum partes circa ilium ipsis male habuerint. Moderate itaque ipsis affectis, moderate difficulter spirabunt. Quemadmodum rursus inferius in eodem libro ubi in hunc modum scribit, Familæ, quam recens emptam uidi, duricies in dextris erat magna, non ualde dolorosa, rationabiliter infert, & non ualde difficulter spirans. Si quidem enim duricies non ualde dolorosa erat, certe neque ualde difficulter spirantem ipsam esse uerisimile erat. Sic uero etiam in fine iam libri, de seniore narrans, atque præfatus, mente motus est moderate, intulit, non ualde difficulter spirabat. Semper enim iuxta magnitudinem causæ difficilem respirationem facientis, etiam ipsa difficilis respiratio nis magnitudo producit. Verum hæc quidem in quarto morborum popularium scripta sunt, quæ omnia his quæ à nobis de difficili respiratione demonstrata sunt abunde testimonium præbent. Porro in quinto morborum popularium, decimus quartus ægrotus hoc modo scriptus est. In Larissa Hipposthenes peripneumonia apprehensus esse medicis uidebatur, erat autem nequaquam, uerum principio luctans, in duro loco cecidit supinus, aduersario ipsi illapso, & lauatus est frigida, & cœnauit, & grauior factus esse sibi uidebatur. Sequenti autem febricitauit, & tussis apprehendit sicciore, & spiritus densus. Deinde paululum progressus, Quando uero tussiebat, inquit, dolebat pectus & dorsum. Nihil itaque mirum est, sic affectis partibus thoracis, densum spiritum factum esse. Cæterum quod in fine sermonis habetur, Neque stertorem habuit, ad demonstrationem dictum est, quòd non fuerit peripneumonicus hic homo. Testimonium autem præbet hoc ipsum, his quæ statim à principio in hoc libro à nobis dicta sunt, quando hanc dictionem ex libro de uictu acutorum exposuimus, Partim uero ab orthopnoea & stertore suffocati. Nonus deinceps & tricesimus ægrotus in quinto morborum populariū scriptus est, itidem & ipse densum spiritum habens

Spiritus simpliciter pro
dēso dicitur

Laparon molle & uacuum
significat

Magnitudo
causæ magnificat effectum

Ex quinto libro morborū
popularium

Hipposthenes
æger X IIII

habens. Adscribam autem & hic ipsam dictionem hoc modo habentem.

Puer à mulo percussus uentrem & hepar, mortuus est quarta die, spiritum densum habuit, & non intelligebat quicquam, & febris corripuit.

Non obscurum est in hoc, & peritonæum membranam aluum ac intestina omnia amplectentem: itemq; septum transuersum, unà cum uentre & hepate inflammata fuisse, & ob id etiam puerum delirasse. Verum iuxta delirium non habebat difficilis spirationis speciem, maior enim affectio circa ilium, iuxta sese, ipsam respirationis speciem efformauit. Minor uero penitus est superata. Hæc quidem in quinto libro morborum popularium habentur. Rursus uero ad sextum transgressi, cuius etiam iam antea

Ex sexto morborum popularium

communem ad secundum librum dictionem exposuimus, reliquas sententias huc pertinentes recenseamus. Sunt autem ferè omnes ex iam prædictis manifestæ. Etenim spiritum solum simpliciter scribens, in accessorijs morborum malis concurrentibus, pro difficili respiratione scribere demonstratum est, ea uidelicet in qua densus spiritus redditur. Eundem uero amplius densatum, anhelosum uocare, itemq; anhelationem in consuetudine habet. Quare in sexto morborum popularium ubi inquit, Si spiritus

Spiritus simpliciter, pro denso accipitur

intus relinquantur, respirandi difficultatē cum densitate intelligemus. Similiter autem & in muliercula in Cranone, in qua sic scribit, Splen natura magnus, febris ardens, rubicunda, spiritus: prædicta difficilis spirationis species accipienda est, in qua spiritus densatur. Quemadmodum etiam in filia Agasis puella. Quod uero differat densus spiritus ab anhelatione, manifeste indicauit, habet ipsa dictio hoc modo. Filia Agasis puella existens leuiter, magnum onus sustulit, & statim quidem strepuisse circa

Anhelosus & anhelatio, pro uehemēter depresso spiritu

pectus uidebatur, sequenti uero anhelationem habuit, & dextrum coxendicem doluit. Deinde consequenter, spuebat spumofum inquit, ab initio autem erant florida. Equidem ex toto accessoriorum malorum concursu manifestum sit, quod tuberculo in respiratorijs organis inueterato & ægre concoctili rupto, hæc exspuerit: & quod ob hæc tubercula densi spiritus fuerit. Porro inferius in eodem libro circa constitutionem, quam hoc

Sectione III

modo incepit, Tussis cœperunt circa solstitium hybernum. Quibusdam uero & spiritus simul sublimis fiebat, inquit. Et sanè quod sublimis spiritus est paruus & densus, in superioribus explicauimus, & profecto etiam

Sectione IIII

anginas circa illam constitutionem factas esse ait. Male itaque sentiunt qui sublimem pro magno dictum esse putant, propterea quod hic thoracem sublimem & eleuatum facit, ipsum plurimum distendens. Progressus autem paululum, pneumatias nominat quosdam, & dictum etiam de hoc est antea, quod aut inflatos, aut anhelosos sic uocat.

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

Sectione VII

Spiritus sublimis

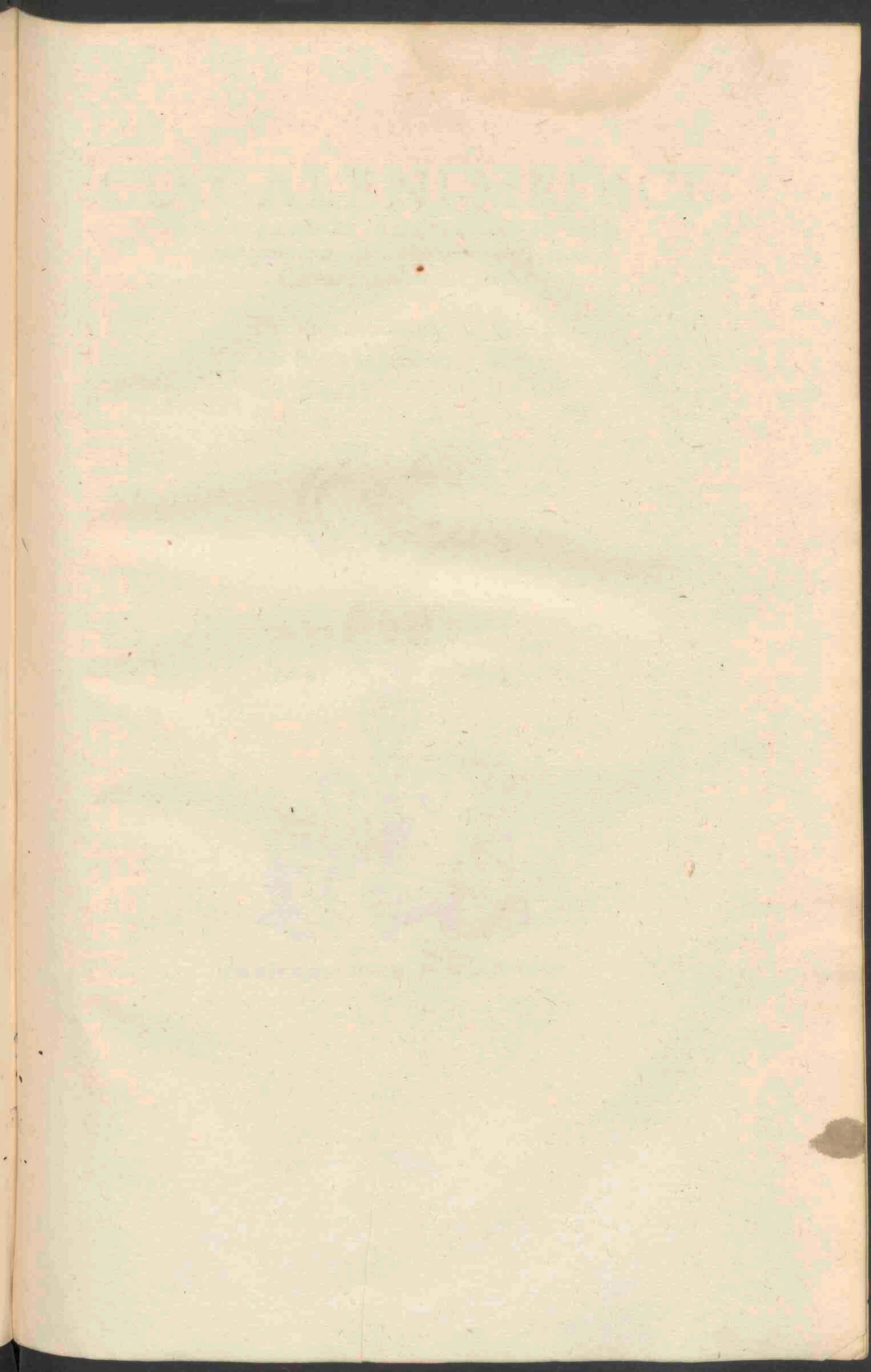
Spiritus sublimis non est magnus

Pneumatia & inflati et anhelosi uocantur

At uero

Spiritus obscurus At uero qui deinceps scribitur, spiritus obscurus, paruus est, & propterea nō apparēs, qualis & in interceptionibus spiritus, & in suffocationibus uteri cōcomitatur: atque huiusmodi quiddam uult etiam ex ipsa dictione indicare, quæ sic habet. Et spiritus tabescentibus obscuro mali, & non parientibus, & quicumque alij tales ab eadem constitutione. Mulieres etenim non parientes, sunt autem hæ omnino quæ non probe purgātur, maxime à spiritibus interceptionibus apprehenduntur, quemadmodum sanè etiam quæ diutius maritis sunt uiduatae. Quare spiritus qui non manifeste insignes sunt, neque patentes, eos obscuros appellauit. Ex his igitur progressus quispiam inueniet, & citra meam ulteriorem opem, omnia alia de difficili spiratione dicta, tum in genuinis, tum in spuris Hippocrati inscriptis libris, quanquam nos fermè omnes genuinos in hoc sermone locos recensuerimus. At uero quandoquidem & hi qui ad Thessalum filium ipsius referuntur, & qui ad Polybum generum, itidem artis Hippocraticæ sunt, & non procul ab his absunt, ea quæ Euryphontis esse uidentur: feruntur autem inter Hippocratica scripta: si mihi ocium contigerit aliquando maius, alium adhuc quartum adiiciam librum, in quo exponam ea quæ in reliquis Hippocrati inscriptis libris continentur, de respirationis difficultate. Nunc uero alijs rebus instantibus ac urgentibus, ad illa non transibo.

Finis tertij & ultimi libri Claudij Galeni de respirationis difficultate, Iano Cornario medico interprete.

CL. GALENI MEDICI

PRAESTANTISSIMI, LIBRI QVATVOR,
nunquam antea Latinis hominibus uisi, Iano
Cornario medico interprete.

De Vteri dissectione,	liber I
De Foetus formatione,	liber I
De Semine,	libri II

BASILEAE ANNO M D XXXVI

CL. GALLI MEDICI

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ANNUAL REPORT OF THE BOARD OF TRUSTEES

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

De Vitiis diffinitione
De Formis formatione
De Similitudine

1888

1888

UNIVERSITY OF CHICAGO

ORNATISSIMO VIRO DOMINO MICHAELI MEIENBURGO SYNDICO AC SCRIBAE Senatus Northuseni. supremo, Ianus Cornarius medicus Physicus Northuseni. S. D.

INTER OMNIA GALENI SCRIPTA MEDICINAE studiosis uel unice necessaria ac comoda, nullis posthabendi sunt hi quatuor libelli, ipsius corporis humani primordia continentes, quod uerum est totius artis medicae subiectum, Huius enim gratia omnes medicinae partes excogitatae sunt, atque ipsa adeo tota natura omnia procreasse uidetur, ut non immerito unus homo a magnis philosophis minor mundus sit appellatus. Quare eo magis mirum uideri debet, quod haec utilissima tractatio hactenus a paucissimis, & fere nemi ne integre cognita est & tractata, ignorantibus in commune omnibus nobis physicam nostri ipsius originem & constitutionem, nisi hoc notionem uocare uelimus, quod quisque ignorare non potest, ex uiro & foemina uidelicet parentibus nostris ortum nos habere. Sed sic fere studia mortalium habent: quae enim uel maxime obscura & difficilia sunt, ea nemo perscrutari satagit: quae uero non sunt adeo magnae rei aut utilitatis, in his plerique omnes sumus plus satis occupati. Cuius rei exemplum eximium habemus horum librorum Galeni tractatione, de foetus formatione inquam, uterique dissectione ac semine, qui omnes usque in hunc diem omnibus aequae intacti iacuerunt, neque quisquam eorum qui alios Galeni libros nobis in Latinam linguam conuertere aggressi sunt, hos libros unquam tentauit, Non dubium quin immensa rerum difficultate, atque ipsorum librorum obscuritate omnes sint deterriti, Quae obstacula si plerique ipsorum hoc modo etiam in reliquis uertendis animaduertissent ac expendissent: proculdubio itidem sibi ab illis temperassent, aut certe diligentius optimi auctoris optima scripta reddidissent. Quid enim dissimulare opus est? quum fere totum habeamus hodie Galenum Latine, ut uidetur, loquentem, non sunt ex toto centum librorum numero tres aut quatuor ad summum, qui tolerabiliter legi queant. Itaque ego dicere soleo de eiusmodi supinis Galeni interpretibus, nullos Galeni libros melius ab eis tractatos esse quam quos non attigerunt. Ex eorum uero numero uel in primis sunt hi libelli, quorum tam necessariam atque utilem cognitionem medico dixi, quos tamen ne diutius desiderarent hi qui Galenum sua lingua loquentem assequi non possunt, super uertere aggressus sum, & ut mihi uideor sic reddidi, ut sententiam auctoris ipsissimam expresserim, dictione alias nobis familiari, qua non so-

leo temere à proposito euagari, aut quicquā asciticiū interlinere, quod uel pilum latum à Græca sententia discedat. Atque ut apud te ornatissime Michael, cui hoc genus librorum præfatione dicandum duxi, libere proloquar, quid de hac Galeni dissertatione ac disceptatione contra nobilem peripateticum in primis instituta sentiam, Videtur mihi Galenus totam rem lōge altius æstimasse, quam Aristoteles, cui nescio quomodo satis fuit de his rebus simpliciter proferre ac pronunciare, nullis demonstrationibus, neq; ex corporum dissectione testimonijs adductis, per quorum euidentiā Galenus suæ doctrinæ certissimam fidem nobis facit. Neque enim opinabilem doctrinā prodit, sed certam firmissimis rationibus, atq; artis sectoriæ corporum ocularibus experimentis fultam, ut nemini uel huius uel illius autoritas fucum ac imposturam facere possit, re adeò pugnantē, & uictoriam proclamante. Est autem alias hæc tractatio tam obscura, ut non sint aut Græcis aut Latinis alij præter Aristotelem & Galenum, qui eius cognoscendę gratia aliquid operę seuerioris impēderint, Nisi quis Herophili, Praxagoræ, Dioclis, Athenæi, Empedoclisq; & Stratonici opiniones producere uelit, quæ tamen ut scriptæ nobis non extant, sic magna ex parte ut futes à Galeno producuntur & redarguuntur, & nisi quis apud latinos Albertum illum Magnum appellatum proferre audeat. Cui magis ut patriæ laudis studio, quam ut Alberti in rebus physicis doctrinam undiquaq; approbem, accessero: tantum abest ut quorundam conclusiones admittam, in quibus opinionis Aristotelicæ, Galeni & Alberti, in scholis publicis uentilationem iactant, quum neque Aristotelem neque Galenum sua lingua unquam legerint aut intellexerint, quod ipsum pariter de Alberto, qui adeò magni sit ab illis, pronunciari potest. Verum maxima pars horum quum non sit quod uideri cupit, tamen interim uideri gaudet, & uideantur sanè per me etiam his autoribus doctiores, modo mihi ne sit talis quispiam patruus, Imò nulli (quod opto) sincere ueritatem amantī ac perscrutanti. Verum quo progredior mi charissime Michael, quicquid id est operæ quod his pure & fideliter uertendis impendi, uelut sincere medicinæ studiosis iuuandis ac demerendis à me elaboratum est, ita tibi priuatim dicatur & inscribitur. Possem magnitudinem laboris mei multis uerbis iactare, atque id citra uanitatis suspensionem, sed unum sit eius rei argumentum, quod nemo apud Latinos hanc materiam tractauit, & nemo horum librorum Latinis exhibendorum onus subire sustinuit. Nam qui de semine uersi sunt libri à ueteri nescio quo interprete, præter inscriptionem nihil Galeni habent. Cui addi & hoc potest, quod in plerisq; locis, exemplaria uulgata corruptissima sunt, ut diuinatorem magis quam interpretem requirant, & propterea sanè apud te rem maioris æstimationis esse uolo, quum tibi non exiguis nominibus sim obstrictus, quo uidelicet si

non re paria facere queo, opinionem saltem tibi in animum inducam, tanquam qui egregium hostimentum aut potius hostimenti significationem, pro tot officijs & beneficijs erga me tuis feras, & munus adeò accipias tantis animi tui dotibus dignum, præsertim ea prudentia, & in rebus agendis æquanimitate, quibus iam multis annis & optima suadendo, & utilia procurando, de Imperialis urbis Northusæ. repub. optime meritis existis. Cæterum quæ hodie est iudiciorum uarietas aut potius peruersitas, tantum abest ut studiosos rerum physicarum hoc pro magno aliquo beneficio accepturos esse, sperare audeam, ut gratiam habiturus sim his qui hæc patienter legerint, & studiose rimari ac experiri, & sincere iudicare contenderint. in quibus non mea, sed Galeni placita publice, citra tamen meæ sententiæ mancipationem, communi omnium interpretum libertate, propono. Tu uero ornatissime mi Michael, quum foetuum & seminum rationem, quam homo ipse multis modis cum plantis ac arboribus communem habet legeris, cogitabis en tibi quales studiorum suorum fructus repperit Cornarius, pro his quos superiori anno ex hortis ac uineis tuis decerpit, Certe hi non horni tantum aut unius anni sunt, sed perpetuo mansuri atque duraturi. Hæc spero cogitabis,

quis enim damnet sua uota libenter? op/

timeq; ualebis. Northusæ

x Martij. Anno

M D X X X V

I ,

CL. GALENI DE VTE

RI DISSECTIONE LIBER VNVS, IANO

Cornario medico interprete.

Situs uteri

Vesica
Ossa pubis
Rectum inte
stinum
Os sacrum

Spina gibba

Podex

Sphincter

Genitura
Magnitudo
uteri

E VTERI SITV AC MAGNITVDI
ne & figura hic sermo futurus est, itemq; unde
pendet, & unde nutritur, & quibus coalescit, &
quæ cōtingit, & quæ ipsum intertexunt, & quæ
prægnante muliere intra uterum nascuntur iux
ta secundam, aut pelliculas fœtum continentes.
Situs itaq; est intra peritonæum membranam
alium ac intestina omnia circumcirca ample
ctentem, inter vesicam ac rectum intesti
num, huic quidem fermè toti incumbens, vesicam uero iuxta partem
ad umbilicum porrectam, ubi fundum ipsius est, ut plurimū supereminēs
iuxta partem uero ad pudendum tendentem ipsa vesica uterum excedit
collo. At uero ex his vesica quidem circa pubem sita est, collum breuius &
laxius habens quàm vesica uirilīs, quod inter ossa pubis, ad foemineum pu
dendum, prope externum & supernum ipsius finem, pertingit. Rectum ue
ro intestinum ossi sacro, & quibusdam spinæ uerticulis innititur. Nam
spina circa hoc aliquo modo intus sima fit, & ob id etiam extrinsecus giba
ba apparet, quemadmodum alicubi etiam Hippocrates de ipsa dixit. Ip
sa itaq; spina alias secūdam longitudinem recta, obliqua est à sacro quidē
osse usque ad magnum uerticulum, iuxta quod crurum connexus adopta
tus est, hucusq; enim gibba est. Nam & vesica & genitura, & laxior podicis
pars huc incumbunt. Podicem autem dico totum rectum intestinum, laxi
orem uero podicis partem, infernam recti intestini partem, ubi etiam ma
xime dilatatum est, & ad cuius finem adstrictior podicis pars, Sphincter
Græcis appellata existit, ad cuius sanè comparisonem distinguendo alte
ram recti intestini partem laxiorem appellauī. Genituram autem appel
lo siue seminalia uasa, siue etiam uterum ipsum. Magnitudo porro non
æqualis in omnibus est. Minor enim multo est eius quæ non prægnans est
uterus, Maior autem prægnantis: at uero quæ nunquam prægnans fuit,
ipsius longè adhuc minor uterus existit, & iuxta ætatem his quibus nondū
adest tempus uenerem experiendi. Nam & alias semper minor his est quæ
uenere non utuntur. Conandum autem ut magnitudinem eius quæ mo
derate habet describamus. Itaque iuxta supernam extremitatem fundi
propinqua est umbilico, infernam autem partem circa pudendum mulie
ris habet: & est à loco ad quem pertingit ad extremitatem pudendi exter
nam, non idem in omnibus spaciū, ut plurimum uero moderatum unde
cim digi

cim digitorum. Secundum latitudinem uero ad utrunq; latus per suos apices siue cornua extenditur. Verum de extremitatibus secundum profunditatem iam dictum est, quod tum uesica, tum intestinum rectū eius fines circumscribunt, & quod illa quidem incumbit, hoc uero succumbit. Ipsum autem muliebri pudendum, amplitudo uidelicet inter ossa pubis, circa externas partes pelliceam eminentiam adnatam habet ad similitudinem preputij quod in maribus existit. Cæterum quod ad figuram uteri attinet, totum quidem reliquum corpus & maxime fundum uesicæ simile est: inquit uero à lateribus exortus papillares ad lumbos nutantes habet, hac parte uesicæ non amplius similis est. horum uero figuram Herophilus uertigini circuli per medium dissecti assimilât. Diocles uero cornibus iā enascentibus, & ob id etiam apices siue cornua, denominatiua apud græcos forma appellauit. Eudemus autē retia uocat, non tradens utrum ob id, quod uasa isthic ad formam pampinorū uitis contortorū sint cōplicata, an quod ipsos adeò exortus retibus assimilarit. Praxagoras autē & Philotimus sinus ipsos uocāt, unde etiam uterū mulieris duorū sinuū dicunt: multorū autē sinuum eum qui in animalibus est, quæ multiplici partu sunt fœcunda. At uero quod suis uulua, & si quod aliud animal multiplicem simul partum gestat, multorum sinuum est, hoc quidem ualde uerum est, non tamen in mulieribus hoc nomen decere arbitror. Primum enim suis uulua pampinoformis est, deinde in sinibus fœtus concipit. Mulieri uero & alijs animalibus, quæ mulieri secundum uterum similia sunt, ueluti capræ & uaccæ, nō in cornibus reperiuntur fœtus (multò enim hæc minora sunt quam pro magnitudine fœtus) sed in reliqua tota uteri cavitare. Verum hi ut opinor: quum neq; utilitatem, neque actionem apicum siue cornuum dicere possint, eiusmodi absurda comminiscuntur & in animum inducunt. Quando uero longior futurus esset sermo, & alias etiam iniquum foret, si de cornuum utilitate, & actione quid dicerem, & non de alijs singulis circa uterū idem facerem, ob id sanè etiam nobis hæc res in aliam tractationem differetur. Satis enim multa sunt, ea quæ circa uterum nascuntur, ut ipsa per se considerentur, & quod cuiusq; opus sit, & quæ facultas, & propter quid talia iuxta magnitudinem, & situm & formationem, & cōnexionem, & ad uicina communionem, facta sunt. Nunc uero ad id quod consequens est progrediamur. Consequens autem fuerit de concretione & appensione, atque alijs quæ circumscita sunt dicere. Ex corporibus enim utero familiaribus, alia sola contingunt ipsum, non etiam coalescunt, multa uero uniuntur, neque separaueris ipsa citra sectionem, sunt autem & quæ per excoriationem dissoluuntur, & multis quidem appendet, & multa in ipsum sunt inserta. Contingit igitur uterus, qui quidem moderatam magnitudinem habet, tenuia intestina, aliàs autem qui excellenter paruus est ea contingit solum cū

Pudendum muliebri

Figura uteri

Apices siue cornua uteri

Vulua suis pampinoformis

Fœtuum situs

Corpora utero familiaria & uicina

Quæ contingit

quibus coaluit. Rursus uero maximus, (talis autem est præsertim qui foetum gestat) latera implet ac inum uentrem, & multa intestina contingit. Appendet autem per fibrosas quasdam & tenues distantias intestino recto & uesicæ: plures autem sunt uesicæ appendices. Appendet item ossi sacro, & secundum plerosq; etiam ei connexus est per quædam robusta ligamenta neruosa & musculosa. Et tantis autem corpusculis etiam ex uerticulis iuxta spinam pendet. Connexus est autem musculis ipsius magnis, qui utrinq; memorabiles exortus faciunt, atque hijs in utramq; uteri partem, & in uesicæ collum, & in sedem distribuuntur. Laxa sunt autem hæc omnia ligamenta, & ob id uterus plurimum moueri, & habitu suo transmutari potest. Sunt autem ligamenta & appendices non minus prædictis, quæ in ipsum uterum inferuntur, partim quidem texentia & perplicantia ipsum uteri corpus, quorum pars non exigua sunt nerui à spinali medulla orientes, partim uero incrementi ac nutrimenti ipsius uteri itemq; foetus gratia facta, ut sunt arteriæ & uenæ. Vesicæ uero & podici coalescit solum iuxta collum per pelliculosa aliqua & arteriosa corpuscula cum aliquantula pinguitudine, & ab ipsis quidem per excoriationem separari potest, adeò autem exacte coaluit, ut una & eadem putetur esse caro. Coalescunt etiam utero Testes & seminalia uasa. Coalescit idem pudendo circa colli extremitatem. Quare cum uterus quibusdam coalescat, quibusdam appendeat, quibusdam connectatur, & quædam ipsum intertexant, quædam nutrant: ad collum quidem uesicæ, & intestinum rectum, ac pudendum, similiter autem & ad testes, & seminalia uasa, coalescere dici potest, alijs uero partibus uesicæ, & intestini recti appendet. Ossis autem sacro tum appendere tum connecti dicitur. Medullæ uero spinali & musculis iuxta spinam solum connecti. Neruis autem & connecti, & coalescere, & complicari. Arterijs demum & uenis connecti, & coalescere, & complicari, & nutriri recte dicitur. Quomodo autem secundum magnitudinem & situm, tum uenæ, tum arteriæ habeant, & quot numero sint, & unde originem traxerint, consequens fuerit tradere. A uena caua & arteria magna ei incumbente, exoriantur duæ uenæ & duæ arteriæ, utrinque sanè una, uena quidem à uena caua, arteria uero ab arteria. Deinde altera quidem à dextris ad dextram, altera uero à sinistris ad sinistram uteri partem delata, antequam in ipsum uterum inferuntur, ramulos ad testes extendunt, & postea ad ipsum uteri corpus inferuntur, ipsumque intertexunt. Hæc itaque quatuor uasa paulò inferius sita sunt, quam ea quæ sub rhenes deferuntur, Verum uenæ multò sunt arterijs maiores. Alia autem adhuc quatuor uasa, à uenis & arterijs ad rhenes procedentibus exortum habentia, non in omnibus mulieribus, sed in quibusdam (inquit Herophilus: in) uterum ingrediuntur: quod ipsum

ego

Quibus ap/
pendet

Quibus con/
nectitur

Quæ in ute/
ris inferantur
A quibus nu/
trititur
Quibus coa/
lescit

Venæ & ar/
teriæ uteri

ego quidē in alijs animalibus non reperi, præterquam rarissime in simijs, non tamen dubito quin Herophilus ipsa sæpe in mulieribus repererit. Erat enim circa alias parteis abunde eruditus, & ea quæ per dissectionē cognoscuntur exactissime tenebat, & plurimam eius rei cognitionem non ut pleriq; in brutis animantibus, sed in ipsis hominibus adeptus erat. Hic uero etiam uasa uterum nutrientia pelliculis inferi tradit. Ex quibus uesicam pēdere ab utero dicebamus, fieriq; pelliculas semper crassiores & duriores ac callosiores sæpius parientibus. Hæc uero etiā in alijs apparent animalibus. At uero & aliæ quædam uenæ & arteriæ ab utraq; uteri parte circa collum inferuntur, ab ea quæ ad pudendum & sedem peruenit distinctæ. Atq; tantus quidem est de nutrientibus atq; intertextentibus uterum uasis sermo. / *Tunica uteri*

Ipsum autem uteri corpus duæ tunicæ sunt obuersim positæ, & externa quidem nervosior, interna autē uenosior est: à natura autem aptæ sunt ut multum distendantur & contrahantur, atq; ex eis externa quidem simplex & una est, interna uero duplex, & partes ipsius cōmittuntur quidem inter se, non coalescunt autem, neq; uniuntur sed solum se contingunt, & à circumfrita tunica continentur. Si igitur per excoriationem eas separare uelis, duo tibi uidebuntur uteri esse, sub una & eadem tunica siti, hanc enim tunicam, uelut uterum in duas partes separare amplius nō potes. Habet autem multas aspretudines illa tunica, maxime circa fundum. At uero nervosa quæ ipsam ambit, multò crassior quàm uesicæ tunica est, & multis uenis ac arterijs interstincta. Cæterum collum uteri musculosum existens, ex carne natum est dura & cartilaginosa, & semper durius se ipso euadit, & progressu temporis cartiliginosum, adeò ut quæ sæpius pepererunt, aut iam aniculæ sunt, his multum durum & cartilaginosa collum existat. Assimilat autem ipsius naturam Herophilus gutturi summo. Habet autem collum foramen *Foramen colli*

per quod mulieri menses euacuantur, & suscipit in se mulier masculi generaturam, exitq; ex utero per ipsum etiam foetus. Incredibile enim dictu est quantum hic meatus pro tempore amplitudinem euariat, utpote qui specilli extremum, aut paulo crassius quiddam in reliquo toto tempore suscipit, prægnante autem muliere uehementer clauditur, ut nihil suscipere possit. Vbi uero foetus ab utero resoluitur, dolores partus ipsum quàm plurimum distendunt, & quod mirum auditu est, animal totum hac transit. Finis autem collum ipsum in muliebrem sinum non rectum, neq; recta in omnibus, sed declinat & diuertit in sinistram ac dextram, sursumq; ac deorsum, De ante uero & retro circumstantijs, quod sanè similiter in omnibus habent, iam dictum est. Porro tunicæ uteri neq; secundum crassitudinem semper eodem modo habent, sed in prima quidem ætate ueluti paruæ, ita & tenues existunt. Prodeuntibus autem iam mensibus, iuxta magnitudinis rationem etiam crassitudo augetur, & quam iam tempus concipiendi & purgatio

Testes fœ/
minarum

Dartos pel/
licula

Tunica ru/
bicunda

Arteriæ &
uenæ testiū

Vasa semina
lia

Aristoteles
Herophilus
Eudemus

Diocles
Praxagoras
Philotimus

gationis mulier excessit, quemadmodum magnitudo ita & crassitudo mi-
nuitur, atq; ita quidem circa ætatem habet: iuxta casus uero incommodita-
tum, quæcunq; morbi ipsi mutare circa uterum solent, non iam instituimus
narrare. Quæcunq; uero quum secundum naturam habet, casus circūstan-
tiarū circa ipsum immutāt ea referemus. Crassus quidem & magnus ac tu-
midus apparet, ubi ipsa lunaris purgatio prodit. permadescit enim tunc à
sanguinis humiditate. Contra uero tenuis & siccus est uterus qui quàm lon-
gissime ab eo tempore abest. Crassior item pregnantis, crassissimus autem
eius quæ sæpissime peperit. Rursus autem eius quæ iam cōcepit crassus est,
eius uero quæ iam pariendi tempus prope habet, magnus quidem, uerum
tenuis. Crassitudo enim in magnitudinem & prolixitatem extensa insumi-
tur. Interposito uero tempore inter iam enumerata, crassitudo pro magni-
tudinis ratione habet. At uero testes fœminæ à lateribus uteri siti sunt,
singuli ab utraq; fundi parte, prope cornua, magnitudine multò minores
quam in maribus, figura item & corporis miscella omnino multum differ-
rentibus. Lati enim sunt fœminis, rotundi uero & oblongi maribus, & glā-
dulosi quidem illis, tenera uero carne masculis. Complectitur autem utrū-
uis eorum propria pellicula tenuis, qualis est quæ in maribus dartos à græ-
cis appellatur. Verum tunicam quæ rubicunda uocatur, & scrotum, fœmi-
næ testes non habent. Atqui & arteriæ & uenæ testibus inseruntur, ex eis
quæ ad uterum deferuntur in singulos singulæ progredientes: uerum cō-
mixta inter se hæc uasa priusquam in testem inseruntur, ad cæsariæ modū
intorquentur, non alio modo quàm etiam in maribus contingit. Quare si
torturam ipsam siue circumuolutionem disseces, unica sectio, multa tibi o-
scula aperiet, non quod multa uasa dissecueris, sed quod unum sæpe. Cæ-
terum & uasa seminalia è testibus exorta, rursus similiter semen continen-
tia, quemadmodum etiam in maribus, apparent. Sunt autem prope ipsos
testes ampla, & sensilem cauitatem habentia, angustiora uero & uelut non
caua redduntur, paulo longius inde progressa, deinde rursus iuxta cornua
dilantantur, ubi sanè & in uterum inseruntur. Has autē insertiones neq; Ari-
stoteles, neq; Herophilus, neq; Eudemus nouit, mentionem uero horum
feci, non ut qui soli non sciuerint, sed ut qui aliàs circa corporum dissectio-
nem optime instructi sunt. Dioclem enim & Praxagoram ac Philotimum
& alios ueteres parum abest omnes, non dissimile uero est, sicut alia multa
quæ in corpore sunt, ita & has ignorasse. Crassius enim quodammodo &
non exacte circa dissectionem sunt uersati, unde neq; ipsorum aliquam ra-
tionem habeo. De illis uero non habeo quod dicam: neq; enim reprehē-
dere ipsos audeo, propter exactam in alijs diligentiam, neq; sanè ita pa-
ua sunt hæc uasa, ut aliquem latere possint. Verum de eis quæ in uesicæ collū
inseruntur exacte ab ipsis dictum est, quod uidelicet in eundem locum, in
quem

quem etiam in maribus solent, se conferunt, & quod glandulosa sunt uasa hæc, & quod à testibus extenduntur utero adnascencia. De his uero quæ iuxta cornua inseruntur nihil dixerunt, quanquàm etiam hæc per sensiles meatus se ingerant, quemadmodum illa in collū, & genituram amplius intra se habentia appareant. de ipsis autem diffusius in sequenti sermone de actionibus tractabimus. Iam uero id quod unum ex numero eorū est, quæ nos tractaturos promissimus, & adhuc restat, tradatur. Nimirum quæ pregnantem muliere intra uterum nascuntur, sunt autem hæc. Primum quidem secunda utero adnascens, deinde pelliculæ fœtum continentes, & ipse fœtus. Species autem uniuscuiusque natura talis existit. Secunda ipsa uasa multa sunt, tum uenæ, tum arteriæ, ex propinquo inter se sitæ, spacia uero intermedia membranis explentur. Ex pelliculis uero altera quidem totum fœtum amplectitur. Altera autem incumbit duplicata circa eminentes ipsius partes, caput uidelicet & coxendices, ac pedes. Suntque nomina ipsis, altera enim agnina, altera farciminalis appellatur: farcimini enim similis est, unde à figuræ similitudine nomen habet. Ambæ autem albæ sunt ac tenues ferme ad aranei telæ formam. Adnascitur porro secunda utero hoc modo. Vasorum uteri oscula quæ intra ipsum perueniunt, & per quæ mulieri menses purgantur, aperiuntur quando mulier est conceptura. Cōtingit autem hoc tempus, incipientibus fluere menstruis purgationibus, aut desinentibus. Aperiuntur equidem & reliquo omni purgationis tempore hæc uasa, sed non concipit intra se tunc mulier: neque enim potest in utero semen manere, utpote quod multitudine influentis sanguinis eluitur. Quādo uero cessant menses, & quum incipiunt, aperta sunt uasa, & purgatio ipsa lunaris, neque multa, neque coaceruatim effunditur, sed modica & paulatim, sanguineo humore uelut exudante. Quare ob aspretudinem quidem semen utero adhæret, abundans autem alimentum habet paucitatem sanguinis in ipsum confluentis. Priusque enim fluere cœperint menses, mulier non conceperit, propterea quod nutriente priuatum sit ipsum semen, & unde hæreat non habet. Leuis enim tunc uterus est ob conclusionem uasorum, quare defluit semen & cum tunica ipsius non unitur. Aptius enim ad concretionem est asperum quàm leue. Ob id igitur etiam ex inanimatis pleraque: inquit Diocles, uelut ligna & lapides, unire inter se uolentes, si leuia existant, prius scalpendo exasperant. Nam & labia, & palpebræ, & intermedia digitorum ulcerata sæpe concrescunt, quum uero secundum naturam habent, quauis semper se contingant, non concrescunt ob leuitatem. Aspera namque iuxta inæqualitates inter se implexa uniuntur, leuia autem firmam ansam non habentia, etiam si ab aliquo ui adducta in unum complicantur, facile resoluantur. Atque hæc quidem dicta sunt, factumque est euidentis iam, quod secunda tantum iuxta uasorum oscula utero accrescit, & iuxta aliud nihil. Accrescit autem

Liber Gale/
ni de actio/
nibus

Quæ intra
pregnantis
uterum nas/
cuntur
Secunda.

Pellicula a/
gnina,
Pellicula
farciminalis

Cōcipiendi
ratio &
tempus

Simile

Secunda iux/
ta uasorū u/
teri oscula
accrescit

autem hoc modo, Vas quod in secunda nascitur principium habet extremitatem eius quod in uterum se ingerit, adeo ut quis duo hæc unum esse possit dicere, Vnita enim sunt iuxta oscula, alterumque ab altero transsumit, Vena quidem sanguinem à uena, arteria uero spiritum ab arteria. Quare tantæ sunt uasorum secundæ distantiae quas membrana distinguit, quantum est spacium in medio uasorum in uterum oscula aperta habentium.

Vas secunda Iuxta hæc uasa etiam Cotyledones siue acetabula sunt, uinculum firmum secundæ ad uterum existentes, quantum hominis uterum cotyledonas habere, sint qui negent. Nasci enim eas in uaccis, capris, ac ceruis, atque alijs animalibus aiunt, corpuscula laxa, mucosa, figura cotyledoni herbæ, quæ & cymbalitis dicitur, similia, unde & nomē habent. Verum Hippocrates utique ait, Quæcunque moderata habentes corpora bimestres aut trimestres abortiunt, citra manifestam occasionem, his cotyledones mucosæ plene sunt, & præ grauitate foetū tenere non possunt, sed abrumpitur. Atqui Diocles Carystius, & Praxagoras Cous Nicarchi filius, paulo post Hippocratem nati hæc dicunt, & multi alij. Num igitur omnes ignorauerunt? Sed fas non est de tantis uiris ita sentire. Quid igitur est tandem quod dicunt? Oscula uasorum in utero ita appellant. Nam & hæc eminentias ad cotyledonum similitudinem innascentes circa imprægnationis tempus habent, quales item in intestino recto in hæmorrhoidibus fiunt. Dico autem hæc non ex uaticinio, sed à Praxagora doctus. Praxagoras namque in hunc modum dicit, his uerbis, Cotyledones sunt oscula uenarum ad uterum peruenientium. Quare quod habeat sanè uterus cotyledones, & quatenus hæc ipsæ ab ipsis quæ in brutis animantibus sunt differant, ex dictis manifestum iam factum esse opinor. Vasa itaque secundæ inde unde dictum est initium sumentia, secundam intertexunt, mutuoque miscentur & concrescunt. Modus autem mixturæ & mutui congressus talis est. Meditare radices arboris multas & ternas, duas uidelicet aut tres inuicem uniri, ita ut ex ipsis aliæ radices gignantur, maiores quidem magnitudine, pauciores autem numero, deinde etiam has inuicem coire, atque alias similiter gigni, postea uero ex his etiam eodem modo alias, atque hoc semper fieri donec in idem omnes conueniant, ac finiant sub summam terræ superficiem in eam arboris parem quæ stipites appellatur. Etenim uasa hæc uelut radices quædam sunt, multaque ac parua concrescunt, & concreta maiora prioribus fiunt, atque deinceps semper maiora redduntur, finiunturque omnia in duos ueluti stipites, uenosa quidem in uenas, arteriosa uero in arterias, qui quidem stipites utrique ex utraque parte, dextra & sinistra, ad ipsum foetū se ingerunt circa umbilicum.

Cotyledones Neque enim aliud quicquam est umbilicus quam quatuor hæc uasa, in medio sui Vragum: quasi urinæ & lotij ductorem appellatum: habentia, Hic uero est principium pelliculæ farciminalis, quam iuxta eminentes foetus partes

Quid sint in brutis cotyledones

Quid sint in homine cotyledones

Vasorum secundæ mixtura

Simile

Umbilicus

Vragus

partes incumbere dicebamus, perforatusq; est ad fundum uesicæ ipsius foetus, amplo & memorabili meatu, adeo ut uesicæ unio sit ad tunicam farciminalem, per uragum in medio utriusq; situm. Qua parte uero primum urago dilatato, pellicula enascitur, asperitas multa & ueluti scabra apparet. Atqui & humor non modicus in utraq; pellicula continetur, alter ab altero *Humor in pelliculis* diuersus, ac tum colore, tum copia differens, flauus enim est in farciminali, albidior uero aliquo modo in agnina, & hic etiam copia alterum uincit. Nam & pellicula altera altera maior est, Siquidem hæc totum foetum inte- *Liber Gale. de foetus dissectione* git. Illa uero iuxta quasdam partes ipsi incumbit. unde autem hi humores generentur, & quæ ab ipsis sit utilitas, in alio sermone de foetus dissectione ne referetur.

Finis libri Galeni de uteri dissectione, Iano
Cornario medico interprete.

CL. GALENI DE FOE

TVVM FORMATIONE LIBER VNVS. IANO

Cornario medico interprete.

DE FOETVVM FORMATIONE AGGRES-
si sunt & philosophi aliquid scribere, nulla eorū de qui-
bus differunt perficiendorum fiducia ex corporū dissec-
tione accepta, & sanè nihil miri est ipsos à ueritate ab-
errare, atq; inter sese dissentire. Quando enim eorū qui
diligenter circa dissectionis artem uersati sunt, cognitio-
nem aliqua effugerunt, Multo utiq; magis uerisimile est aberrare eos qui
proprijs opinionibus ex sese meditati confisi huc progressi sunt, citra cog-
nitionem eorum quæ in corporū dissectione euidenter apparent. Hippo-
crates autem primus eorum quos nouimus, de foetuum formatione quid *Hippocra.*
uere prodidit, non rationa libus suspicionibus sequelam rei & quæstionis
permittens, sed sensilibus cognitionibus, atq; his non paucis, quemadmo-
dum aliqui uniuersalia pronunciata ex his quæ semel aut bis uisa sunt, fa-
cientes. Cuiusmodi sanè nunc medicus quispiam fuit, qui foetu triginta du-
orum dierum per abortum eiecto, manifesta iam formationis lineamenta
habente, semel tantum uiso, tanquam in omnibus foetibus sic contingeret
pronunciauit, atq; hoc cum neq; ab Hippocrate, neq; ab alijs, qui de his re-
bus quicquam prodiderunt, tradita legisset. Neq; enim unus status ac cer-
tus terminus est foetibus, aut manifestæ formationis, aut motus, aut partus,
Sed ut ab Hippocrate scriptum est, & ab alijs qui eum sequuti sunt fide di-
gnissimis

K

*Libellus de
natura foetus
incerti
auctoris*

Secunda

*Vasa secun-
da*

gnissimis, sic tota res habet. Genituram itaq; sex dierum prolapsam cōtem-
platus is qui libellum de natura foetus scripsit, siue is ipse Hippocrates est,
siue discipulus eius Polybus, exacte simulq; manifeste enarrauit his uer-
bis. Atqui genituram quæ sex diebus in utero mansit & foras prolapsa est,
ipse uidi, & qualis tum animo meo obuersabatur, ex illis ipsis reliquorum
coniecturam facio. Vt uero ego uiderim genituram sex dierum existentē
enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ æstimationis
ex uirorum consuetudine erat, quam in uentre concipere, non conueniebat
ut ne minoris æstimationis redderetur. Audierat autem cantrix ipsa qualia
mulieres inter se dicunt, quod quando mulier conceptura est in uentre, ge-
nitura non egreditur, sed intus manet. Auditis autem his atq; intellectis,
hoc semper obseruauit, & quum quandoq; sentiret genituram non exeun-
tem, dominæ exposuit, & sermo statim ad me peruenit. Ego uero quum au-
dissem iussi ipsam ad terram saltare, & postq; septies iam exsilisset, genitu-
ra in terram profluxit, & strepitus factus est, atq; illa conspecta ipsa ammi-
rata est. Qualis autem erat ego referam, uelut si quis ouo crudo externam
testam circum circa adimat, in interna uero pellicula inclusus liquor pelluce-
scat. Modus quidem talis erat, & ut abunde dicam, ruber erat liquor & ro-
tundus. In pellicula uero fibræ quædam albæ ac crassæ inesse uidebantur,
cum cruore crasso & rubro obuolutæ. Circum autem pelliculam foris cruē-
ta uestigia instar sugillatorum. Iuxta medium uero tenue quid eminebat,
quod mihi umbilicus esse uidebatur, & per illum sanè spirationem extra &
intra primum facere apparebat. quin & pellicula genituram ambiens ac cō-
plectens tota ex illo tendebatur. In hoc sermone pellicula genituram am-
biens & complectens, ea quæ secunda appellatur erat. Quod uero albas ac
crassas fibras in se habere cum cruore crasso & rubro uidebatur, generatio-
nis uenarum ac arteriarum lineamenta fuisse putandū est. Augescens enim
foetus semper à secunda complecti uidetur, quæ uenis & arterijs plena est.
Neq; enim aliud quicq; præter hæc tria, substantiam ipsius constituunt, ue-
rum multæ omnino sunt hæc uenæ & arteriæ ex propinquo inter se exten-
tæ, comprehensæ & cōiunctæ corpusculo continuo tenui & membranoso.
Quod si prægnantia animalia dissecantur, quæ non procul à natura homi-
nis absint, uelut sunt capræ, oues, sues, boues, equæ & asinæ, Hæc ipsa secū-
da utero prægnantis cōcreta uidetur iuxta arterias & uenas. Cæterum prin-
cipium generationis horum uasorum ex arterijs & uenis uteri est, quarum
extrema in internam uteri regionem oscula aperta habent, & per has solas
foetibus ad imprægnatas communiō existit, Ex nulla enim alia parte secun-
da perforata est, Imò neq; contingit uterum, præterq; iuxta hæc sola uasa.
Reliquum uero spatium ac corpus quod interiacet, uteris quidem intrinse-
cus subtentum est, ipsos autem conitngit solum, citra concretionem. Atqui
uasa

uasa in ipsa secunda angustissima principia habent, per quæ ut dixi, unita sunt extremitatibus uasorum ipsius uteri. Secedentia autem ab ipso in idem inter se perueniunt mutuo, modo quam similimo uelut radices in plantis.

Quemadmodum enim in illis, ex multis & tenuibus extremitatibus inter se coeuntibus aliæ radices crassiores generantur, & ex illis rursus mutuo u-

*Simile ad
plantas*

nitis, aliæ, & hoc fieri non cessat donec omnes in trunci seu stipitis principium desinant, Eodem modo & arteriæ ac uenæ in secunda inter se coeuntes alias generant seipsis ampliores, ex quibus rursus mutuo coeuntibus, aliæ rursus generantur. atque quum hoc ipsum eis sæpe contingit, tandem in duas arterias ac totidem uenas totus ille partialium uasorum congressus absoluitur.

In quarum medio meatus quispiam generatur in fundum uesicæ ipsius foetus perforatus, quem periti artis sectoriæ uragum, hoc est urinæ ductorem appellauerunt. Alterum porro huius meatus osculum, ubi à quatuor uasis segregatur, paulatim dilatatur, tenuem pelliculam farcimini similem figura generans, quæ forinsecus alteri eiusmodi pelliculæ, in qua foetus continetur, prætenditur. Nomina uero his duabus pelliculis sectoriæ artis periti indiderunt, alteram à figura farciminales, alteram quæ foetum continet agniam appellantes. Atque hæc quidem extra foetum existunt. In ipso uero foetu propriæ partes, prima omnium cutis, tegmen & indumentum con-

Vragus

*Pellicula
farciminalis
Pellicula ag
nina
Cutis*

genitum ab ipso opifice producta. Deinde consequenter sub ipsa, continuæ his quatuor uasis intra cutem partes, quarum nullam possibile est generari priusquam omnia secundæ uasa in prædicta quatuor fuerint congregata. Nimirum quum singulæ foetus partes, tum circa primam generationem, tum circa omnem deinceps administrationem, apto ac idoneo alimento habe-

ant opus. Nulla autem alia est foetibus nutritiua materia, præter eam quæ ipsis ex prægnantibus suppeditatur. Nequaquam igitur possibile est aliquam in ipsis generari particulam citra sanguinis substantiam. Nec uero quæ al-

*Alimentum
foetus*

bæ & exangues partes sunt, ex ipso sanguine generari possibile est, uelut hepatis substantia generatur. Celerrimam igitur generationem hoc uiscus ex sanguine habet, utpote quod simillimam ipsi corporis substantiam pos-

Hepar

sideat. Si enim secta animalis uena, profluentem inde sanguinem in aquam moderate calidam illabi siueris, consimilem coagmentationem substantiæ hepatis acquireret. Hoc igitur uiscus promptissime coagmentatur ex hoc so-

lo quod circa uteri corpus continetur, id perpetuens. Reliquæ partes singulæ quæcunque carnosæ sunt & sanguinariæ longiore tempore indigent ad generationem. Quemadmodum sanè & arteriarum ac uenarum corpus,

*Arteriæ &
uenam ex se
mine esse*

penitus exangue existens, ex seminis substantia primam generationem habere rationi consentaneum est, quod ipsum semen ad extremitates uasorum in uterum peruenientium est allapsum. Promptum enim & facillimum est ipsi, ex sua ipsius substantia multam uiscositatem habente talem particulæ

K 2 speciem

speciem efficere. Porro facta iam prima uasorum radicatione, in osculis eorum quæ in uterum procedunt, uerisimile est sanè opificem ipsorum, semē uidelicet, alimētum ipsis suppeditare, sanguinem ex utero trahendo, & paulatim sic primum generata dilatare, atq; in longitudinem extendere, augereq; & sensim in idem coagmentare tenuiora ad ampliorum generationē. Vasa itaq; & pelliculas rationi consentaneum est ita generari, prima compage ex seminis substantia accepta, Consequenter uero incrementum in longitudinem & amplitudinem, uelut in arboribus uidemus, ex principio trunci quod reliquum est, tum quod in altum extenditur, tum quod in ramos scinditur, generari. Hoc equidem uelut fundamentum deinceps dicendorum supponatur. Videamus autem deinceps quomodo uerisimile est foetum à facultate seminis totum consequenter effigiari, initio rursus ab his quæ circa resectiones apparent sumpto. Apparet ex his quatuor uasis quæ appellatum umbilicum, simulq; meatum iuxta uragum constituunt, statim ubi cutem foetus penetrarunt, alterum par euestigiò uniri, atq; unā uenam magnam generare, ac hepatis inferi. Dico autem inferi, quasi imaginem & speciem quæ in sectionibus apparet interpreter & exponam. Neque enim prius existenti hepatis hæc uena inseritur. contrarium enim omnino fieri par est, quando sanè hæc ipsa umbilicaris uena, uelut arboris stipes introrsum penetrans, bifida primum fieri apparet, & utraq; pars eius multos exortus facere, similitudine ac proportionē ad arborum ramos. Deinde alteri quidem fissuræ uenarum parti prædictam substantiæ hepatis carnem, alteri uero Mesenterium generanti, & uentrem & splenem, & intestinorum uertiginem omnem, & omentum & intestinum rectum uocatum innasci, quum neq; hæc ipsa antea extiterint, sed ad fissuram uenarum congenita sint, quemadmodum ipsa hepatis substantia priuatim singulis uenis adnascitur, & in communi omnibus, forinsecus, simulq; ad unam uisceris speciem effigiatur. Non tamen sic etiam arteriæ, postquam intra cutem penetrarunt, statim aut adnascens sibi aliam substantiam habent, aut in multas partes scinduntur, sed quàm diutissime duæ permanent, & uesicam foetus suscipiunt, ibiq; firmatæ tum aliorsum, tum ad profundum corporis feruntur, donec in latum & sacrum appellatum os perueniant, iuxta quod duæ quædam arteriæ apparent, & singulæ ab utraq; parte in crura deferuntur, maxima nimirum quæ in spina est in ipsas diffissa, quæ ipsa sanè sinistro cordis uentriculo cōnexa apparet. Neq; uero uelut in hepatis generatione nulla quæstio reliqua fit, eodem modo etiā in corde apparet. Hepar etenim in altera parte uenæ ex umbilico delatæ ac multiformiter fissæ, multiformētum discretionem, tum concretionem habet. Cordi uero materiam, ex qua generat, ex imprægnata aut per arterias, aut per mediū hepar suppeditari necesse est, iuxta uenam quæ ex ipso sublimis fertur in supernarum huius uisceris

Simile ad arbores

Alterū par uasorū, hoc est uenas penetrata cute uniri et mox rursus scī di.

Arteriarum diuersa à uenis ratio

Hepatis & cordis generatio diuersa

uisceris partium generationē. Verum longum ad hoc tempus utiq; requi-
ratur, & non statim cum primis diebus contingat, in quibus hepar genera-
tionis principium accipit, ac paululum ab uteri corpore distat. Quem enim
liquorem rubrum & rotundum intra secundā in genitura sex dierū pelli-
scere Hippocrates dixit, hic sanē hepar ipsum fuerit inarticulatum adhuc
& informe. At uero in abortibus foetuum supra triginta dies, prope inter se
sita manifeste apparēt tria hæc animalis membra, Hepar, cor & cerebrum. *Hepar*
atq; maius quidem utrisq; alijs hepar, inferiora uero ipso longe sunt iuxta *Cor*
magnitudinē tum cor, tum cerebrum. Nec uero possibile est inuenire, quā *Cerebrum*
do cor principium formationis habeat. Abortus enim qui in primo mense *Principium*
fiunt, nihil manifestum docent, & dissectio animalū hominibus similium *formationis*
iuxta eundē modum neq; ipsa quicq; constans ostendit, quam diu sanē in *cordis est*
articulatus fuerit foetus. Vbi autē in articulos iam digeri cœperit, plurimæ *ignotum*
quidem aliæ partes nullum manifestū lineamentum habent. Solæ uero
prope inter se sitæ tres hæc conspiciuntur, uelut iam dixi cor, cerebrum & *Loc9 ex pri*
hepar. Ab initio igitur quando libros de semine scribens, cogebar de ordi *mo libro de*
ne temporis singularum partium formationis aliquid dicere, Cor similiter *semine re*
ut hepar circa primos gestationis in utero dies, uelut fundamentum quod *tractatur*
dam generationis obtinere dixi, ex utilitate ipsius quæ in perfectis corpo-
ribus maxime memorabilis existit, ad hanc ratiocinationem perductus.
Vbi uero reliquis omnibus tum medicis, tum philosophis complacitū esse
reperi, foetum usq; ad manifestam effigiationem similiter ut plātas guber-
nari, probabilius etiam mihi uisum est nullam ipsius generationis in princi-
pio esse utilitatem, Imò penitus hepate posteriorem ipsam formari. Verū
hoc ipsum quomodo fieret quærebam, Ex duobus enim his alterum ne-
cessarium est, aut ex emergēte ex hepate sanguine, unā cum hepatitide ue- *Cordis gene-*
na etiam cor ipsum generari oportere, aut per magnam arteriam, quæ & i- *ratio. unde sit*
psa sanguinem habet, non solum spiritum, uelut Erasistratus opinatur. Cæ-
terum plerosq; decipi uerisimile est, & præsertim philosophos, ut qui nihil
sciant de his quæ in dissectionibus animalium apparent, ex quibus maxi- *Dissectio ani-*
me cōmoda sunt, quæ circa uiuentium resectionē, artificiose ad partiū in al- *malū uiuorū*
to sitarū denudationem factam, apparēt. Quare etiā iuxta hoc longus ser-
mo fit his qui ipsum totū scientificè ediscere cupiūt. Vnus etenim est liber à
me scriptus in quo respirationis utilitatē considero. Deinde alius illum se-
quens, de arteriarū ac pulsuū in ipsis utilitate, in quibus si quis legēdo se ex-
ercitauerit, cognoscet foetū in principio generationis, neq; arteriarum neq;
pulsuū, neq; cordis, necessariā utilitatē habere, quē admodum neq; plātas. *Cordis gene-*
Et tamen etiā de plantarū generatione prius aliquid considerasse oportet, *ratio in prin-*
Ex his enim quæ ad plātas necessaria sunt, cognoscere licet qualibus & quā *cipio non ne-*
tis foetus opus habet, donec ab una anima gubernetur, uelut etiam plantæ *cessaria*

*Animā alias
naturam ap-
pellat nunc*

*Generatio
plantarum*

*Generatio
foetus*

*Tempus ne-
cessitatis cor-
dis in foetu*

*Venarū ra-
tio repetita*

*Hepatis ge-
neratio*

Vocamus autem animā hanc, quando de hac ipsa tractatio non est propo-
sita, cōmuni totius substantię appellatione naturā appellātes, quod ipsum
etiā in exactis tractationibus Chrysippus obseruauit, nō quēadmodū Ari-
stoteles & Plato hinc discedētes, ambo quidē animam nominauerūt, uerū
Aristoteles nutritiuā apponens, Plato uero appetitiuam. Quandoquidem
igitur nunc institutus sermo non obiter, nec ociose, uelut quū alia aliqua res
proposita est cōsideramus, sed ad summā certitudinem elaboratur, De ge-
neratione & gubernatione circa plātas cōtingente uosipsum prius admonē-
bimus. Quum enim immixta sit ipsa ac sola, utpote plantis neq; iracundiā,
neq; rationis speciem habentibus, spes est sincerā & non spuriam ipsarum
gubernationē nos inuenturos esse. Principiū igitur rursus nobis de planta-
rum generatione fiat, semine in memoriā reuocato, quod in terram mode-
rate humidam ac calidam sit coniectum. Sit autē hoc quercus aut alicuius
ita altæ plantæ, facilius enim in magno corpore gubernantis ipsas naturæ
actiones conspiciemus. Statim equidem ex semine duplex quispiam exor-
tus enascens uidetur, alter infra in terrā, alter consimilis ad aērem super ter-
ram. Tenuēs aut quū existāt in principio hī exortus, progressu tēporis cras-
sescunt simulq; in longitudinē extenduntur, & postq; memorabilem mag-
nitudinē nactæ fuerint, in alios exortus scindūtur. & sanē hīs ipsis rursus in
alios exortus diductis, deinde etiam hīs in alios, in unaquaq; temporis par-
te ipsos omnes nutriri simulq; augeri contingit. Quin & fructus extrema-
tibus ipsorum innasce omnibus planta iam perfecta. Quum igitur foetus
eandem habeat cum plantis in prima generatione gubernationem, meritō
equidem paucissimū augmentum ipsius primo tempore contingit: quando
uero iam manifeste in articulos digeri incipit, uberius. quēadmodum sanē
articulatis iam, maximū & uberitimum, circa multas partes natura ipsorum
gubernatrice efficaciter operante. Quis igitur terminus est primi temporis,
in quo foetus nondū corde opus habet? Mihi quidē uidetur is esse, in quo
iam uniuersa fissura uenarum circa hepar facta est. Voco autē uniuersam
quandoquidē duplex est, nō mihi primo talis uisa, sed consentientibus in
hoc uiris artis secandi corpora peritis omnibus. Vena etenim ex umbilico
statim ubi primum in internam cutis foetus regionem peruenit, bifariam
finditur, quemadmodum in duas maximas partes stipes in multis arbori-
bus scindi uidetur. Deinde quum utræq; hæ uenæ alias uenas instar ra-
morum producant, illæq; rursus alias, & hæ iterum alias generent, donec
ambæ fissuræ in fines quosdam desinant, ipsa propria Hepatis substantia
de qua antea dixi, in orbem circumnascitur, & media fissurarum spatia ad
similitudinē stœbes herbæ explet, atque ita quidem exortus ex inferiore
uena in simis huius uisceris partibus fiunt, per quas sanē partes dextram
uentris partem amplectitur. Exortus uero ex altiore uena in gibbis parti-
bus

bus hepatis fiūt, ubi septum transuersum cōtingit. Et ob hanc sanè causam
 duæ hepatis portæ fœtibus factæ sunt. Etenim ipsius magnæ uenæ, quam *Hepatis por*
 per umbilicum ferri uidemus, uniuersæ aliæ corporis uenæ tum partes, tum *te duæ*
 germina existunt. Altiore quidem porta gratia generationis omnium quæ
 circa hepar sunt facta, inferiore uero gratia generationis earum quæ in uē/
 trem, & splenem, & omentum, intestinaq; omnia feruntur. Completo autē
 iam hepate, ex uenis quidem iuxta gibbam ipsius partem, uelut ex radici/
 bus quibusdam stipes, coaccruatur maxima totius corporis uena quam *Vena caua*
 ob id cauam nominant iuxta excellentiam quandam, reliquarum compa/
 ratione magnitudinem ipsius indicantes. Hippocrates uero ab hepate, un/
 de exortum habere uidit, hepatitidem uocauit. Huius igitur uenæ in ani/
 malis longitudinem extentæ, altera quidem pars infra fertur iuxta medi/
 am spinam firmata. Altera uero sursum per medium thoracem in collum
 fertur, primos quidem exortus non modicos in septum transuersum faci/
 ens, post ipsos uero alios omnino tenues in membranas thoracem obsepi/
 entes, & in tunicam cordi obuolutam, postea uero & in dextrum cordis uē/
 triculum atq; ipsum thoracem. Eodem porrò tempore rationi consenta/
 neum est etiam uenas ex inferioribus portis in omnes partes circa uentrem
 fissas, his ipsis generationis causas fieri. Quo tempore uero superna he/
 patitidis pars in ipsum cor sursum fertur, in eodem pars ea quæ infra fer/
 tur, exortus à sese tum in rhenes facit (primi enim hi prope hepar siti
 sunt) tum in locos circa spinam ac lumbos. quemadmodum sanè su/
 pernam ultra septum transuersum partem, tum spinæ, tum thoracis, à
 sursum lata hepatitide exortus accipere uerisimile est, & ex ipsis genera/
 tionis materiam habere, in quo tempore etiam cor ipsum formatur. Ac/
 cedere enim in ipsum iam potest etiam prædictum arteriarum par, in u/
 nam iam coactum, quod ipsum etiam in media spina firmatum uidemus
 usq; quo prope cor perueniat. Ex hac igitur arteria credibile est cor sangui/
 nem multò calidiorem eo qui in uenis est haurire, & tanto sanè ipsum cali/
 dius hepate fieri, quāto sanguis sanguinē caliditate exuperat. Quum uero
 duo ipsius uentriculi sint, in dextrum quidem sanguis ex hepate ac/
 cedit moderate calidus existens. In sinistrum uero, multo calidi/
 or eo ex arterijs affertur. Postquam autem uentriculos habuerit,
 & materias utrasque, substantia nimirum ipsorum expleta, tum sanè &
 ipsum pulsat, & arterias simul cum seipso mouet eodem suipsius motu,
 ut non solum uelut planta, fœtus gubernationem habeat, sed iam eti/
 am ut animal gubernetur: qualia sanè animalia sunt Chamæ, & buc/
 cina, & pinæ, conchæque ac patellæ: aut minimo aut penitus nullo pulsatili
 motu indigum. Demonstratum enim est pulsus calidis corporibus adesse,

*Cordis for
matio*

*Duo cordis
uentriculi*

*Fœtus iam
ut plāta &
animal*

Nullum autem exangue animal est manifeste calidum, neq; manifeste calidum exangue. Erat quidem igitur & citra caliditatem cordis, insita à natura existens tepida caliditas in sanguine uenarū, & ob id etiam in hepate, uerū cor habent animalia uelut ignis focum quendā, nam & citra hoc, caliditas sanguineorum animalū consimilis est foco in ædibus hora æstatis. Cæterū quēadmodum domus accenso in ipsa igne fit calidior, sic & corpus animalium ex corde acquirit caliditatem maiore ea quæ insita est à natura uenis ac hepatis, & sanguini uidelicet in ipsis cōtento. Nam in arterijs Erasistratus quidem hunc humorem penitus non contineri putat. Nos autem putamus, quemadmodū etiam apparet, magis tenuium partium & calidiorem sanguinem in ipsis existere, talem qualis etiam in faucibus ab eis effluēs existit, atq; mihi uidetur & Plato hoc indicare quū inquit in Timæo. Cor uero simul cum uenis, & fontem sanguinis eius, qui secundū omnia membra uehementer circumfertur, in satellitum domiciliū constituerūt. Non enim simpliciter sanguinis fontem ipsum esse dixit, sed eius qui secundū omnia membra uehementer circumfertur. Talis autem nō est qui in uenis proprie appellatis continetur, Nam ueteres sanè nomen uenarum in cōmuni utriq; uasorum generi attribuerunt. Quemadmodū autem cor posterius hepate generari rationi consentaneum erat, ob id enim prægnantis utero propinquius hepar locatum est, sic cerebrum adhuc longius quàm cor ab utero locari conueniebat, utpote quum etiam structura ipsius posterius sit producenda, propterea quod neq; indiget quicquam foetus siue animal quod in utero gestatur cerebro, quum neq; uisu opus habeat, neq; auditu, neq; gustu, neq; odoratu, quemadmodū neq; artuum actione, neq; alia aliqua penitus uoluntaria actione, neq; tactus sensu, nec imaginatione, nec ratione, nec memoria. Posterius igitur tandem circa tertiū temporis ordinem, tum cerebrum, tum omnia circa faciem sunt formata, quo tempore etiam artus per iuncturas digesti ac compositi sunt, & omnes prædictæ partes ad perfectionem sui ipsius structuræ peruenerunt. Manifestum est autem quod & capitis os posterius omnibus alijs ossibus congelatur & firmatur, & ob id iuxta sinciput adeo tenue & imbecille est, ut in recens editis puerulis motum cerebri, non solum tactu, sed etiam uisu, deprehendamus. Et iam quartum tempus adest à primo conceptu, in quo partes iuxta motum posterius formatae corroborantur, & ea sanè gratia infantes actionibus animæ nutritiua robustissimis utuntur, secundū autem locū roboris habent actiones à corde, debilissimæ uero sunt quæ à cerebro procedūt, quū non solum nō currere aut ambulare cruribus ualeant, sed neq; stare, nedum ratiocinari quid utile, aut discere, aut alicuius sensilis affectus, aut rationalis disciplinæ, meminisse possint. Postremū aut & os capitis ipsis roborat, & dentes enascūt, & calua pilosa reddit. Quare & oculis, & optima animæ parte, rationali uidelicet

Simile cordis ad focū ignis

Sanguis arteriarū contra Erasistratum

Arteriæ proprie ite uenæ dicte sunt

Cerebri generatio

Ossis capitis generatio

videlicet, manifeste imperfecti infantes apparent. Vna cum organis enim animæ facultates absolute, actiones suas obeunt. Licet hoc ipsum etiam discere, si quis libellum legere uelit, in quo demonstro, ad corporis temperamenta animæ facultates sequi. Quid igitur tandem Chrysippo uisum est, & alijs multis tum Stoicis, tum peripateticis philosophis, ut de corde pronūciarint, Quod & primum inter animalis partes nascatur, & per ipsum aliæ gignantur? & quod ut primario formatū, necessarium sit & uenarum & neruorum principium esse? Neque enim primum generari manifeste apparet, & antea demonstratum est, quod in omnibus artibus idem artifex tum primam opificij partem facit, tum reliquas post eam omnes usque ad completionem. Arterias igitur & uenas necesse est primas omnium ex seminis substantia generatas esse, quemadmodum & in libris de semine est demonstratum. Quare etiam si alius quispiam similiter ut illi qui de corde pronūciauerunt, aut secundam, aut hepar principium esse dixerit omnium animalis actionum, minime credemus, quum alia generationis principia unicuique corporum generi esse sciamus, alia item gubernationis. Alij enim sunt qui urbes ædificant, alij qui gubernant. Quæadmodum etiam naues, & quæcunque alia extruunt quidam alij, utuntur autem alij his recte iam fabrefactis. Quin & circa facultates uitam nostram administrantes ac gubernantes, ratio postrema omnium facta & absoluta est, & tamen imperat & gubernat res hominum, feliciter quidem, ubi uniuersa anima iuxta naturam habeat, infeliciter uero quum præter naturam fuerit emota. Verum non est propositum nunc nobis de efficacia circa actiones tractare. Institui enim in hoc sermone de fœtus formatione dicere, Qui sanè sermo ipse per seipsum non philosophis solum, sed & medicis utilissimus est, ob eos uero qui pronūciata ad demonstrationes assumunt à quibus id facere non oportet, necessario nobis inuestigatus. Quidam enim ex propria ipsius questionis natura initium sumere negligentes, demonstrationes ex obscuro petitis prosequuntur, & arripiunt. At uero medicis multum commodus est, quando aut dimidia corporis pars aut ferè tota derrepente resoluta, & immobilis ad uoluntarias actiones facta est, & ad hæc aut penitus sensum perdiderit, aut obscurum sensum reliquum habet, ut sciant cui corporis parti auxilia adhibere oporteat. Hoc enim impossibile est cognoscere antequam inuestigatum sit, An ex seipsis omnes animalis partes tum sensum tum motum prædictum habeant. Aut facultas quædam ex cerebro per neruos ipsis influat, uelut omnibus artis secretoriæ corporum peritis est confessum, aut ex corde, uelut quidam aiunt. Cæterum Stoici haud scio quomodo sermonem hunc inutilem ad finis inuentionem, in quo iudicato felicitatem esse aiunt, aggressi sunt non solum querere, sed etiam citra ea quæ ex refectione apparent, ex quibus utique ipsum inuenire poterant. Sed enim postquam peruenierunt, uelut in alijs multis

Imperfecti infantes

Opinio expenditur de cordis primaria generatione

Arteria & uena primæ generate

Principia generationis & gubernationis diuersa esse

Utilitas huius libelli

Contra Stoicos

ita

*Cōtra alios
de corde fal
so opinātes*

*Sensus &
motus prin
cipium*

*Herophili
circa sectio
nes iudiciū
Facultates
ex simplici
cōtuitu non
cognosci
Dinotio I
triplex
I. ex uenis*

II ex nervis

*III ex arte
rijs*

ita etiam hic ad rei inutilis sibi ipsis considerationem, oportebat ipsos ex manifeste apparentibus, similiter ut artis sectoriæ periti medici faciūt, principia demonstrationis facere. Qui uero cor primū formatū esse pronunciant, neq; quicq; quod ex resectione appareat habēt, ex quo prolato inuentionis initium faciant, neq; aliam aliquam rationalem demonstrationem, aliam ex alia ignorantiam connectunt, per cor ipsum alias partes generari dicētes, esseq; hoc sicut generationis ipsarum, ita & gubernationis ducem. Prius quidem igitur quum res artis sectoriæ nondum in tantam cognitionem peruenissent, in quantam nunc progressæ sunt, par erat dubitare de principio animalium partibus & sensum, & motum, per nervos immitte. Iam uero hoc ipso multis resecandi corpora artis peritis confesso, & affectionum sanatione ex diuturno & cōsono experimento omnibus medicis iudicata, & nullo amplius ex ipsis neq; in furiosis citra febrem, neq; in percussis atra bile, aut ratione siue memoria quomodocunq; læsis, aut phrenitis cum febre laborantibus, aut lethargo apprehensis, aut comitiali aut stupore attonito affectis, à capitis curatione recedente, Ipsi soli quærunt adhuc quæ manifeste cognoscuntur omnibus ipsa inuenire expetentibus. Verum de his satis in præsens. Demonstratum enim alibi est de his, in quæ inutiliter ad finis cognitionem, se aliqui Philosophi in longas quæstiones immiserunt, neq; credibilem saltem quæstionis suæ pretextum inuenire potētes, quæadmodū sanè speculatiui, qui siue philosophiā siue felicitatē dicere oportet, proponūt. Caterum quod prædictis apponere necessarium est, quodcūq; ipsum etiā præclaris philosophis, uelut alia quæ ex resectione apparent, ignotum fuit, tempestiuū fuerit mihi iam dicere, initio ab his quæ Herophilus scripsit sumpto. Etenim narrationes sectorias censet nullū præiudicium ad dogmata facere, ex eo quod hanc partem ex illa natam esse dicimus, quæadmodum aliqui male intelligentes faciunt. Ex alijs enim apparentibus, facultates nos gubernātes reperiri, nō ex simplici cōtuitu particularū. Dinotionibus autem quibusdā hic sermo nō indiget, ut quæ diffusæ in libris de Hippocratis ac Platonis dogmatibus sunt relata, in summa tamen quantū huc necessariū erit, etiā nunc dicere oportet. Prima igitur dinotio, ex præcis, aut laqueo apprehēsis arterijs, & uenis, ac nervis est, in quibus partes quidē ex altera laquei parte proprias actiones obire uidentur, ex altera uero penitus perdere. Quod ipsum etiam in medulla spinali apparens, manifeste uidere licet. Vbi enim circa aliquem spinæ locum ipsa fuerit dissecta, Nerui quidem qui supra locum spinæ ipsi medullæ incumbētis sauciātum, ortum habent, tum motum, tum sensum conseruare uidentur. Qui uero infra, omnes euestigio perdunt. Manifestum igitur ex hoc fit, has facultates ipsi medullæ superne ex cerebro influere. Iuxta eandem rationem, quum arteria quacunque tandem illaqueata, id quod ex ipsa supra

supra laqueum continuum cordi est pulsare, uelut antea appareat, & altera pars infra laqueū statim pulsū priuetur, conspicuū sanè etiam hic est, Arterijs principium motus ex corde esse. Hæc igitur optima est & manifestissima iudicatio principij actionum. A qua consequens est inuestigatorū corporum substantia, num eadem per omnia sit, aut penitus diuersa. Nam medullæ quidem spinalis ac neruorum per omnia eadem cerebro substantia existit, Quemadmodum & continentium ipsa tegminum, eadem est cum inuolucris cerebrum continentibus. Arteriarū uero substantia nihil, ne prope quidem, cordis habet, quemadmodum neq; uenarum, hepatis. Quum igitur eadem apparet, manifestum est tenuiora crassiorū germina esse, quæ absq; illis neq; generari possunt, quemadmodum neq; rami absq; stipite. Quum uero alia uenæ substantia manifeste appareat, alia cordis & hepatis, obscurum est sanè quod ad hæc apparentia attinet, Num ex corde uena caua enata exortum suū in hepar distribuerit, an ex hepate accepto principio in cor inserta est, aut horum quidem neutrum est, uerū alia tertia particula est huius uenæ principium, Quare merito in hepatide uena, à secto riæ artis peritis quæsitum est principium generationis, De neruis uero confessum est. Quod si inuentum sit etiam, hepar esse principium generationis cauæ uenæ, erit tamen adhuc sic obscurum, quod ad hoc attinet, num sicut genitū est prius, ita etiam in perfectis iam corporibus gubernationis principium sit constitutum, an ab alio quopiam hoc ipsis existat. Quin & de hoc discrimen fieri oportet, an magna uasa paruorū principia sint, aut parua magnorum. Nam & in his medici aliqui deliquerunt, quemadmodum etiam is qui dixit, uenarum in uentrem & intestina descendentium principia generationis esse fines, quum hi fines ne mente quidem concipi queāt, sine eo ut uena ex secunda in hepar accedat, & ex sese exortum in ipsos distribuendum mittat. Ex hoc enim apparente rationabile est computare, principia uenarum in utero similia esse extremitatibus radicum in arboribus, stipiti uero cuiusdam uenam per umbilicum in hepar procedentem assimilari, atq; si hæc ita habeant, omnes uenarum extremitates quæ in animalibus uidentur, ramulis & non radicibus consimilem proportionem habere.

Aggressus sum autem aliquando etiam de hoc sermone considerationem facere, iuxta quem modum dicere liceat, primas omnium horum duorum uasorum tunicas ex semine natas esse, quæ sanè uasa & foetibus & perfectis maxima apparēt, magnam arteriam dico, & uenam inter umbilicum & hepar, & his fissis uenas in secunda generari, & deinde horum fines radicum finibus in arboribus similes esse. Sed & secundum hunc sermonem neque hepar, neq; cor primum genita apparent. Ad sui enim generationem sanguinea substantia conspicue opus habent, quam per uasa ex utero necessarium est peruenire. Rursus igitur quod & iam ante diximus, semen opificis

*Dinotio al
tera ex sub
stantia cor
porum*

*Vene caua
ortus dubio*

*Repetit simi
litudinē ad
plantas sed
tamen uitias
sunt*

rationē

rationem habebit. Vasa uero per quæ sanguis à prægnante attrahitur, ad uiscerum generationem omnium prima generabuntur, Secunda autem ab his hepar & cor, uelut domus fundamentum, & nauis carina. Quo tempore uero hæc effingit facultas in semine existens, rationi consentaneum est sanè & alia quædam effingi, tum his uicina, tum inter hæc & uterum sita. Neq; enim uerisimile est unq; quiescere aut ociosam stare facultatem quæ tum plantas tum animalia effingit ac format, sed omnē uim omnibus partibus simul inferereq; & adaugere. Nequaquæ igitur ab aliorum opificio natura animalium formatrix desistet, sed & uenas & arterias semper findens ad adnascendum his alia uiscera propellet, quæadmodum & hepar & cor adnasci dictum est, una cum hoc quod & figuram decentem, & positionē, & quæcunq; alia huiusmodi partes habere conuenit, debito modo operatur. Omnibus modis igitur merito reprehenduntur quidam qui à primum formata particula pronunciant reliquas generari. Etenim causa illius partis opifex nō certe post eius completionem à fœtu egressa est, cura hac his quas iam fecit partibus demandata, ut reliquas gignant. Iuxta hanc rationem arteriæ & uenæ primum generatæ alias partes generabunt. Nec uero arteriarum ac uenarum corpora hepatis aut cordis substantiæ exortus esse apparent, quemadmodum cerebri & eius inuolucrorum, tum medulla spinæ tum nerui uidentur. Maxime igitur credibile est, quantum sanè de rebus obscuris pronunciare licet, id quod & arterias & uenas generat, hoc ipsum easdem etiam findere, & in omnes fœtus partes adducere, singulasq; particulas iuxta proprios locos ipsis afformare. Quin & credibile uel maxime omnium est, formatas iam particulas ubi perfecte & ad summū fuerint absolutæ, & operari incipere actiones suæ ipsarum substantiæ proprias, & neq; rhenes indigere aliqua alia parte ad propriam actionem obeundā, neq; uterum, neq; splenem, neq; intestina, neq; omnino ullū aliud naturale orgnaū. Quando uero neq; iuxta quantitatem, neq; iuxta qualitatem, substantia partium permanet, nimirum defluxu ipsarum magno quotidie fiēte, & qualitate item multiformiter uariante, auxilio utiq; inter se mutuo opus habent, quo & euacuatum rursus expleatur, & uariatum ac alteratum corrigatur. Hæc uero auxilia quot sint & qualia, non solum nullus philosophus exacte inuenit, sed neq; medicus quispiam eorum qui citra dissectionis notionem ad ipsorum inquisitionem progressi sunt. Cor igitur (hoc enim solum aliqui animal gubernare uolunt) postquā respiratione fuerit priuatum, ipsumq; moueri cessat, & cum ipso totum animal perit. priuatur autem respiratione non solum strangulatis, aut ob inflammationem partium circa asperæ arteriæ summū meatu inspirationis obturato, sed & neruis thoracem mouentibus male affectis, siue per sectionem, siue per contusionem, siue per laqueum, quorum omnium neruorum principium est medulla

dulla spinalis, uelut cerebrum illius. Quemadmodum igitur cerebrum cor-
 di ad perseuerantiam utile est, per neruos thoracem mouens, quo distento
 quidem inspiratio contingit, contracto autem expiratio, Eodem modo uti-
 litatem quandam exhibet cor cerebro, & his hepar, uelut in libris de his est
 demonstratum. Porro non his tribus solum principijs mutua inter se auxi-
 lia contingunt, sed etiam alijs omnibus particulis. Quo igitur statim ex una
 in memoriã reuocem quæ de singulis alijs, in libris de usu partium sunt di-
 cta, propter hepar generati sunt & rhenes, & uesicæ duæ, quarum altera bi-
 lis susceprix in ipsum uiscus adnata est, altera uero urinæ susceprix ad rhe-
 nes locata est. At uero feculenta huius uisceris excrementa depurgat splen.
 Quod uero & uenter hepatis alimentum præcoquit, & intestinorum obuo-
 lutio gratia distributionis in ipsa facta est, & hæc & alia omnia circa singu-
 los corporis locos, in commentarijs de utilitate partium demonstrata sunt,
 quorum nihil, ne leuiter quidem, scientes tum medici, tum philosophi qui
 cordi omnia deferunt, audenter penitus pronunciant ac sententiam ferunt.
 Verum hæc omnia amplius fortassis quàm in rem propositam nunc con-
 uenit extensa sunt à me & dilatata, meritò uiris artis sectoriæ peritis indig-
 nantibus, propterea quod aliqui non solū de his quæ ignorant sententiam
 ferunt, sed & confidenter eos qui contradicunt reprehendūt. Cæterum qui
 partem primam à natura efformatā, alias formare putant, atq; hanc ipsam
 cor esse adstruunt, non solum errant circa utriusq; sententiæ pronunciatio-
 nem, sed etiam si concedatur eis, cor non solum primum omnium formari,
 sed & ipsum reliquas omnes formare, ad hæc nō necessariò sequitur, actio-
 nes in perfectis animalibus per illud fieri, neq; idem est aliquid aut genera-
 tionis, aut gubernationis principiū esse. Transgressi igitur ad hoc quod ma-
 xime in hac tractatione propositū est, demonstrabimus ipsos neq; ea quæ
 à medicis probe inuestigata sunt, inquirere dignatos esse, sed putasse si à na-
 tura foetus formari dicant, se satis dixisse, quum tamen nihil plus dixerint
 q̃ nomen omnibus familiare. Nemo igitur adeò stupidus est ut non intel-
 ligat esse quādam generationis foetus causam, quam omnes naturam no-
 minamus substantiam ipsius ignorantes. Quemadmodum autem ego de-
 monstraui structuram corporis nostri, summā ostendere opificis ipsius sa-
 pientiam ac facultatem, sic opto ut ostendāt mihi philosophi formatorem
 seu fictorem, Num deus est quispiam sapiens & potens, ut excogitarit qui-
 dem prius qualiter singulorum animalium corpus fabricari cōueniat, dein-
 de uero ipsius potentiam ostendant, iuxta quam ea quæ proposuit fabrica-
 uit, aut anima quædam alia præter dei. Neq; enim eius quæ natura appel-
 latur substantiam, siue incorporea ea est, siue corporea, ad summam sapien-
 tiam uenire dicunt: quam sanè omnino habere negant: ut ita artificiose fœ-
 tuum formationem effecisse credendum sit. Hoc enim Epicuri & aliorū om-

*Cordis auxili-
um à cerebro
& uicissim*

*Rhenes & ue-
sicae duæ ob he-
par generatæ*

*Ignorantia te-
meraria*

*Refutatur opi-
nio falsa de
corde*

*Actiões in ani-
malibus perse-
ctis non fieri
per ipsum cor*

*Naturæ substā-
tia ignota*

*Quæstio de
corporum fi-
ctore quis sit*

L nia sine

Pronūciatum nia sine prouidentia fieri putantium audientes non credimus. Et tamen ne/
geminum cessarium est, aut iuxta motum quendam brutum & inartificiosum, ad opti/
Simile ridi- mum finem peruenire foetuum formationē: aut uelut hi qui miracula con/
culum struunt, principio motus ipsis indito, abeunt quidem ipsi, uerum miracula
 constructa ad aliquod non multum sanè tempus, artificiose mouentur, Sic
 etiam ipsos deos, cōstructis seminibus plantarum & animalium ad tantam
 motuum successionē ac sequelam aptis, nihil amplius facere. Sed prius qui
 dem reprehendere non habeo opus, utpote ab hominibus ad quos mihi
 uel maxime hic sermo institutus est, iam condemnatum. Alterum uero dili/
Expenſio alte gentius inspiciendum est. An possibile sit huiusmodi humiditatem, qualis
rius pronun- sanè circa genituram apparet, in tanto numero motuum inter se mutuo suc/
ciati cedentium nihil delinquere, usq; ad cōuenientem finem. Quemadmodum
 enim optimum est, ut nihil in eiusmodi fortuito actu in tāta partium copia
 delinquatur, Sic admiratione dignum est, sequelam motus artificialem fie/
 ri ab aliqua substantia irrationali, uelut ipsi aiunt. Magis autem adhuc mi/
 randum id est, quod per omnem uitam cōtingit, omnibus nobis id palam
Physiologorū uidentibus, quod nullus eorum qui naturæ indagationem (physiologiam
ſupinitas circa græci dicunt) profitentur, neq; cognouit, neq; inquisiuit quomodo fieret.
actionum ra- Quid uero est id tandem? Ratio actionum ipsarum particularum. Verum
tionem claritatis uberioris gratia, uno aut altero exemplo sermonem finiemus: atq;
 sumamus sanè in manus prius quidem summam manum, quæ digitos om/
Consideratio nes ex tribus ofſibus compositos habet, inter se mutuò cōnexis. In quibus,
actionum opinor, præstabilius erat prius se exercere eos, qui quomodo omnia circa
manus cœlum & mundum habeant, inuenire uelint, quomodo uidelicet cōstructi
 sint, & per quæ organa motus ipsis contingat: quandoq; quidem extensis
 iuxta iuncturas, tum simul & multis, tum singulis seorsim, quādoq; uero in
 obliquum flexis, atq; id bifariam, aut ad paruū aut ad magnum digitū. Si
 enim cognouiſſent quod per musculos omnes hi motus fiant, quod nosse
 sanè non possumus priusquam per reſectionem denudauerimus, admirati
 essent utiq; quomodo non solum nos, sed & parui pueruli hunc uel illū di/
 gitum extendere aut flectere iuſſi, eueſtigio iuſſum faciunt, quum nondum
 ſciant qui motorius musculus extet. Amplius autem adhuc in lingua admi/
Actiones rati eſſent, in qua neq; ſectoriæ artis periti conſentiunt de multitudine mu/
linguæ sculorum ipsam mouentium, tantum abeſt ut conſtanter & certò ſciant, qui
 musculus ſit ſingulis particularibus actionibus præfectus. Verū hoc itidem
 diligentioribus medicis eſt inueſtigatū. Et quidam certe ex ipsis unūquenq;
Musculos uo- musculū, uelut animal quoddam, uoluntatē noſtram percipere dixit, attra/
luntatem no- hereq; & obuoluere linguam ad conuenientē figuram cōſonæ ac aptæ uo/
ſtram intelli- cere, opinio cis. Sed hoc quidē alijs omnibus incredibile eſſe uidetur. Mirandū autē ap/
gere, opinio paret puerulū paruū audita panis uoce, quū neq; quomodo lingua figu/
 retur

retur sciat, neq; à quibus musculis ad partiales actiones ducatur, integrū ta-
 men ordinem consequenter dicere, lingua multas transmutationes singulis
 uocibus cōuenientes faciente. Quum igitur plures in nobis muscoli existāt,
 non est credibile unumquenq; ipsorum animal esse. Quare ego ob id reli-
 cta hac opinione, ut quæ fidem sui facere non possit, ad aliam transgressus
 sum ab alijs uiris propositā. Quod nerui trahant musculos in sua ipsorum
 principia, ex quo contingeret, motus sequi ad ossiculū inferius ex his quæ
 iuncturā constituunt, in quod ipsum extremitas musculi inseritur. Verū &
 hic supra id quod non sciamus nos quem musculū attrahere oporteat, ad-
 huc etiam magnitudo ipsorū reluctatur, quum minutissimi nerui in muscu-
 los insiti sint, qui neq; in uiuente animali iuxta uoluntarias actiones moue-
 ri uidētur, uelut muscoli, sed neq; in mortuo per manus nostras tractati mu-
 sculos attrahere apparent, quemadmodū muscoli trahunt ossa circa iunctu-
 ras. Atqui ex eo etiam q; singuli muscoli proprio ipsi uolūtati motu mouen-
 tur, non fit credibile, semen simile ut miracula constructum esse, ipsumq;
 non cognoscere, neq; penitus intelligere ea quæ facit. Quapropter sermo
 etiam eorum qui dicunt corpus suū ab anima efformari, ex quibusdam ap-
 parentibus credibiliter constructus & obfirmatus, inde contradictionē ha-
 bet. Cōfirmat equidē ipsum usus partiū corporis, qui simul ut nata sunt ani-
 malia ipsis adest. Apparet igitur unūquodq; animal illa corporis parte se
 ad uindictam parare, quæ alias supereminet, Vitulus quidem fronte impe-
 tere priusq; cornua nascantur, pullus equinus calcitrare, nondū solidis un-
 gulis. Velut etiam catulus mordere tentare uidetur, etiāsi nondū fortes ha-
 beat dentes, & ex uolucriū animalium genere ad uolatū niti, etiāsi nondū
 tanta sit facultas. Hæc sane ostendere uidentur animam partibus utentem
 nosse ipsarū utilitatem, ut quæ ipsa illas construxit, & nō ab alio factis uta-
 tur. Cæterum propter quid, ubi uoluerimus particulam mouere quocunq;
 tandem motu, statim mouetur, quum non noscamus musculū eam ipsam
 mouentem, uel maxime omnīū difficilimum inuentu existit. Vix itaque ex
 uniuscuiusq; musculi dissectione, à uiris secandi corpora doctis propria a-
 ctio inuenta est. Er ob id aliquibus uisum est, aliam esse animam quæ singu-
 las partes construat, aliam quæ ad uoluntarias actiones impellat, & uidetur
 sanè iuxta hanc rationem in animantiū corporibus adhuc ipsa anima per-
 manere, quæ partes ipsorū finxit & formauit. Non enim possibile est eam
 quæ nunc adest singulis partibus cōuenienter uti, perire aut eam quæ ipsas
 construxit. Difficilis igitur est sermo ac ratio de anima quæ partes animalī-
 um construxit, quacunq; tandem parte ansam apprehēdendi quis captet.
 Vnum itaq; solum est quod mihi uidetur artem opificis nostri manifeste
 indicare, quam ipsam artem si quis ingenuo & libero animo intueatur, im-
 possibile est brutę ac rationis experti fortunę deferre. Quū itaq; sint in cor

Musculos tra-
hi à neruis
opinio

Pronūciatū al-
terum expen-
sum damnatur

Animam effor-
mare corpo-
ra, opinio

Quæstio diffi-
cilima

Anima
duplex

Opificis nostri
ars fortunę
immerito
desertur

pore nostro musculi multò plures quàm à quibus partes circa uoluntarias actiones mouentur, unusquisq; ipsorum & figuram decentem habet, & magnitudinem, & caput, & finem, & positionem, & nerui uenæq; ac arteriæ insitionem, ita ut & pro magnitudine & pro loco insitionis hæc ipsa quadrèt, atq; quū hæc tot numero sint, nihil reperire queas quod meritò reprehendas, quod ipsum etiam in libris de utilitate particularū nobis est demonstratum. Atqui si trecentarū partium structuræ singulæ decem habeāt scopos, appareantq; omnes partes egregie factæ ac rite absolutæ, omnes utiq; scopi ter mille numero fient: & tamen nondū dictum est quod maxime omnium in ipsarum structuris admiratione dignum est, Aequalem uidelicet numerum esse musculorum in sinistris partibus, ad eos qui in dextra sunt, uelut etiam arteriarū ad arterias, & uenarum ad uenas, ac neruorū ad neruos, ut etiam ter mille scopi gementur. Idem etiam in ossibus est pluribus existentibus ducentis, nā & in his singulorū scopi plures q̃ quadraginta fiunt, quos geminatos palàm est plures octonæ milibus futuros. Eadē ars & circa omnia uiscera existit, & omnino circa quācunq; partem. Vt si quis structuræ scopos numeret, in aliquot decies millenarios, non simplices millenarios numerus ipsorum excreset, siquidē omnes partes ad summum fuerint rite absolutæ. Hos itaq; scopos ego, uelut dixi, haudqua q̃ crediderim citra sapientissimum eundemq; potentissimum opificem factos esse. Quis uero hic sit sperabamus nos prius à philosophis audituros esse, qui sanè de mundo, & de uniuersa generatione pronunciantes sententiam ferunt. Multo enim facilius esse opinabar, hoc ipsum cognitū habere quomodo ipsis corpus constructum esset. Et sanè quum me discipuli more uni ex ipsis primo submissem, sperabā quo modo in Geometria dimetiendæ terræ demonstrationes audieram, sic etiam de illo opifice me auditurū esse. Verum ubi non solum non mathematicas & potentissimas demonstrationes, sed neq; rhetoricas probationes dicentem cognouissem, ad alterū transgressus sum, qui & ipse ex proprijs sibi ipsi suppositis argumentis priori contraria pronuntiabat. Quin & ad tertium ac quartum experiundū amplius gratia progressus, à nullo irreprehensibilem demonstrationem audiui. Ob eam igitur rem uehementi tristitia affectus, hætenus per meipsum rationem aliquam fortem in animalium constructionibus & opificio inuenire conatus sum, quum uero nullam repererim, hoc ipsum sanè hoc libello confisum à me ac testatum uolo, hortorq; ac oro philosophos in hac re præstantes ut inquirant, an quicq; sapienter inuenire queant, atq; id nobis liberaliter communicent. Quum enim uideamus puerulos loquentes quācunq; tandem ipsos proloqui iusserimus, uelut exempli causa, smymam & smilen, & smegma (sic enim græci appellant quæ nos myrrham, scalpellū & saponem) neque norint musculos linguā ad eiusmodi uoces exprimendas apte mouentes, neq;

Miracula structuræ corporis

Opifex sapientiss. & potentiss. & tamen ignotus

Philosophorū ignorantia

Galenus ignorantiam suam confitetur

res, neq; quod amplius his est, horum ipsorū neruos, maxime quidem cre-
dibile ac probabile ego opinor, linguæ opificem, quisquis tādē is est, aut
ipsum adhuc in efformatis partibus permanere, aut animalia ipsas partes
construxisse & fecisse, ut quæ cognoscāt uoluntatem principalis animæ no-
stræ partis. Quando uero ad hoc consequens esse inuenio, aliam esse ani-
mam iuxta principalem rationis nostræ partem, aliasq; esse in singulis par-
tibus, aut penitus unam cōmunem esse omnia gubernantem, ad cōsiliū ino-
piam dubius redigor: neq; usq; ad possibilem aliquem intellectum, nedum
ad constantem cognitionem, quicquam inueniens de opifice omnium no-
strum fictore. Etenim quum audio quosdam philosophos dicere, Mate-
riam ab æterno animatam esse, ad ideas respicere, seipsam ornare, adhuc e-
tiam amplius meditor, unam animam esse oportere, tum quæ nos forma-
uit, tum quæ nunc singulis partibus utitur. Verum huic opinioni rursus re-
pugnat ignorantia animæ nos gubernantis, & partium appetitibus ac mo-
tibus ipsius subseruientium. Qui enim de elementaribus uocibus dicere co-
nati sunt, usq; eò progressi sunt, ut pronunciarint, talem quampiam lingua
ad dentes sectores appellatos firmata fieri, aut eos qui in superna, aut eos
qui in inferna maxilla siti sunt: & rursus aliam quampiam fieri lingua sur-
sum ad palatum refracta, aut ad aliam quampiam partem. Quemadmo-
dum sanè etiam de spiritu, qui per asperæ arteriæ summū effertur pronun-
ciarunt, illum ipsum quidem aliquando in foramina narium intus perfora-
ta peruenire: aliquando uero per apertum os efflari, & quandoq; multū ac
aceruatim, quandoq; pauciorē & paulatim. Verum musculos huiusmodi
motus operātes nullus, ne prope quidem, nouit, quando sanè neq; his qui
ad magnam experientiæ famam circa corporum resectionem peruenerūt,
constanter adhuc & firmiter inuenti sunt. Cæterum qui nihil horum neq;
inuenerunt, neq; penitus inquisiuerunt; proterue penitus pronunciant non
unam aliquam sententiam, sed longam ex ordine quasi catenulam conne-
ctentes, cuius statim primam iuncturam quasi fulcrum reliquarum suppo-
nunt, quam tamē neq; sensus cognoscere, neq; ratio perscrutari queat, Cor
omnium partium primam generari dicentes. Post quam deinceps altera se
quitur. Ipsum cor reliquas partes effingere ac formare, tãquam perierit opi-
fex ipsius, quisquis tandem is est, & nō amplius supersit. Deinde consequen-
ter uelut inde sequens inferunt, Quod etiam deliberatiua animæ nostræ
pars in ipso corde consistat. Si uero deliberatiua, & ciborum ut ipsi aiunt,
potuum, & rei uenereæ, ac pecuniarum appetitiua, utique etiam in ipso cōsi-
stet irascibilis & contentiosa, quæ omnia nullam necessitatem habent, sed
iuxta primam notionem aliquibus possibilia ac probabilia esse uidentur,
postea uero per multa apparentia redarguuntur. Etenim prima formatio
in arterias, ac uenas, secundamq; ac hepar, non autem in cor nos ducit, siue

*Galenī opinio
probabilis*

*Hæsitatio Ga-
leni anceps*

*De uoce opi-
niones*

*De spiritu
opinionēs*

*De muscūlis
ignorantia*

*Catenula fal-
sō pronuncia-
tarum senten-
tiarum*

III

Confutatio

ratione rem ipsam consideremus, siue ex his quæ in resectionibus apparet æstimationem faciamus. Secunda uero hanc sequens formatio, itemq; tertia, uelut antea nobis dictum est, nos ducunt: quod itidem faciunt omnia quæ post partum adnascuntur & accedunt, partim quum prius in totum non affuerint, partim uero manca & imperfecta existentia perficiuntur ac absoluantur. Porro uel maxime omnium quis ammiretur similitudinem natorum ad parentes, quo nam modo ipsa fiat. Apparet enim rursus animam corpus formantem ex parentibus in ipsum foetum peruenire, tanquam uidelicet in ipso semine contentam. Quæ igitur ipsius est substantia, dicere non habeo, propterea quod ab aliquibus audiuerim, qui persuasum hoc habent, ut aiunt, quod anima incorporea existat, & simul cum semine ingreditur, ipsoq; semine ad futuri foetus formationem, uelut materia conuenienti, utatur. At uero aliqui ipsorum non materiam, sed organum animæ, semen esse aiunt, materiam enim esse sanguinem maternum. Alij contraria dicunt, uidetur enim ipsis semen ipse opifex esse, & quibusdam quidem totum, aliquibus uero spiritus in ipso contentus. Et sanè mihi iam priuatim de his scriptum est in libello, in quo Chrysippi dicta in libris ipsius de anima examino, & adhuc amplius in altero libello, in quo considero eos locos, in quibus à seipso dissentire Plato uidetur in sermonibus de anima. Cæterum uelut dixi, quum nullam opinionem scientificè demonstratam reppererim, dubitare me de animæ substantia confiteor: quando sanè neq; ad credibile aut probabile quicquam peruenire possim. Ego quidem igitur dubitare me, ac consilij inopem esse fateor, de opifice foetus causa. Summam enim uideo in formatione sapientiam simulq; potentiam: & neq; animam in semine, plantaticiam quidem ab Aristotele, appetitiuam uero à Platone, à Stoicis uero ne animam quidem, sed naturam appellatam, foetum ipsum formare existimo, quum non solum non sit sapiens, sed & penitus bruta ac rationis expers: neq; rursus discedere prorsus ab hac opinione ualeo, propter similitudinem natorum ad parètes. At uero à rationali anima post partum per omnem uitam recedo, propterea quod ante corporum dissectionem nō cognoscamus, neque partes corporum, neq; ipsarum actiones. Cæterum quum quidam ex Platonica sectæ doctoribus mihi dixisset, Animam per totum mundum extentam foetus formare, artem quidem & facultatem illa ipsa dignam existimaui, uerum scorpios & phalangia, & muscas, & culices, uiperasq; ac uermes, lumbricos item & ascaridas ab illa formari, animum inducere non potui, nimirum huiuscemodi opinionem prope ad impietatem accedere suspicatus. Nec uero ipsius materiæ animam ad tantam artem peruenire, rationi consentaneum esse mihi uidetur. Hoc igitur solum de causa animalia ipsa formante, ut possibile me pronunciare puto, Nempe, artem & sapientiam ipsam existere maximam. Quemadmodum & hoc, quod post formationem

Similitudo natorum ad parentes

Animam cum semine parentum in foetum ipsum peruenire, opinio

Diuersæ opinionones de opifice, & de materia, ac instrumento

Animæ substantia dubia Galen

Animam in semine foetum non format

Similitudo natorum ad parentes, Galenium dubium facit

Animam rationalem negat Galenus

Animam mundi foetus formare

Summa sententia Galeni

Opificij ars et sapientia magna

nem corporis, ipsum uniuersum corpus per omnem uitam tribus principijs motuum gubernetur, eo quod ex cerebro est, per neruos et musculos, quod ex corde, per arterias, & quod ex hepate, per uenas. Ex quibus autem principijs hæc fiant, hactenus non fui ausus palam confessa opinione pronunciare, uelut in multis operibus indicaui, & præsertim in eo quo de animæ speciebus tracto, de animæ substantia nullatenus sententiam ferre confisus sum. Neq; enim hactenus reperi ullum aliquem, qui mathematicis & linearibus demonstrationibus uteretur ad adstruendum, num omnino incorporea sit anima, aut corporea, aut prorsus sempiterna, aut corruptilis & interitura, quemadmodum in tractatione de animæ speciebus explicaui.

Tria principia corpus gubernantia

De anima incerta omnia relinquit

Finis libri Claudij Galeni de foetuum formatione,
Iano Cornario medico interprete.

CL. GALENI DE SE

MINE LIBRI DVO, IANO CORNARIO
medico interprete.

LIBER PRIMVS

VAE EST utilitas & quæ facultas seminis? Num duorum principiorum materialis & efficientis rationem habet, quemadmodum Hippocrates opinatus est? An alterius tantum efficientis scilicet, uelut Aristoteles putat, qui principium quidem motus ab eo in menstrua recrementa proficisci existimat, nõ tamen ex eo animal formari ac effingi concedens? Operæ precium igitur est considerare & diiudicare tantorum uirorum dissonantiã, non credilibus rationibus, quibus plurimi tum medici, tum philosophi gaudent, id iudicium permittendo, sed ex euidentiibus, & per euidentiã demonstrando. Quandoquidem uero ab experientia uniuscuiusq; quod quæritur, etiã ipse Aristoteles certã & uicttricem sententiam assumi oportere ad demonstrationẽ putat: primũ hoc diligẽter considerabimus, Num intus maneat semen eis quæ sunt concepturæ, an excernatur? Triplicem autem expedit facere cõsiderationem. Euidentiissimã qui-

Hippocratis & Aristotelis dissonantia

Demonstratio per quæ fiat An semen intus maneat cõcepturis

L 4 dem quam

dem quam etiam ego sæpe feci, equas & canes, & uaccas, & capras, & oues
Primum exper- obseruando, an cõtineant quandoq; post coitum semen, aut semper excern-
rimentum in nant. Statim itaq; mihi & à principio dictum est ab eiusmodi rerum peris-
brutis tis, se diligenter obseruasse, tunc semen in fœminis animalibus cõtineri, ubi
sunt conceptura: uerum etiam si reprehendar ob id, cõfiteor tamen uitium,
quo per omnem uitam inquinatus fui, quòd nulli fidem habuerim eorum
qui talia narrant, priusquam etiam ipse essem expertus ea, quæ saltem pos-
sibile erat in experientiam uenire, Itaque neq; de hoc, his qui se uidisse quæ
sæpe facta sunt narrant, crediturus eram solis, etiam si maxime concordēs
in hoc asserendo uiderem, sed consueta incredulitate usus, duplex feci expe-
Secundum in rimentum, alterum in animalibus semen excernentibus, alterum in eis quæ
mulieribus continent: itaq; neque eorū aliquod unq; concepit quæ excernūt, & omnia
conceperunt quæ retinuerunt. Alteram uero uiam cognitionis, ad mulieres
transeundo, perficere decreui, percunctaturus eas quæ mihi uidebātur ma-
xime posse seipsas obseruare, an similiter in ipsis cõtingat, uelut in animan-
tibus brutis, me ipsum increpās interim ob id (cur enim ueritatem nō dicā?)
quod differentiam quandam putarem esse conceptionis in rationali & bru-
to animante, scire tamen cupiens an quod sit assequerētur, plus sanè quàm
speraui reperi, ut minime pœniteat me curiositatis. Motum enim quen-
Conceptionis dam se circa uterum percipere dixerunt, ut qui ueluti uellatur & paulatim in
uocabulum seipsum contrahatur, ubi semen concipiant. Et sanè mihi hæc oratio concipi-
Tertium ex pere semen, ampliusq; ipsum nomen conceptio, inde à mulieribus imposi-
medicorum ta esse uidebantur. Tertiam igitur adhuc uiam perficere operæ precium du-
scriptis xi, atque relectis omnibus medicorum qui de huiusmodi re tradūt scriptis,
reperi etiam illos dicentes semen uiri intus manere, si mulier sit conceptura.
Quidam uero ex ipsis diligentiores etiam uteri motum scripserunt, statim
apponentes, quòd & obuoluatur semini, & undiquaque ipsum amplectatur.
Obuolutio ute- Hoc ipsum itaque statim statui experiri oportere per resectionem, ac
ri circum consequenter multa prægñatĩa animalia dissecai. Omnium igitur uteri ap-
semen parebant fœtibus obuoluti, siue maior, siue minor, siue omnino paruus es-
Plato set. Videntur enim (ita ut Plato ait) uteri qui & uulux appellantur, uelut ani-
mal quoddam prolis desiderio affici, & ob id attrahere ad seipsos semen &
circumcirca in rugas complicati continere, quemadmodū & hoc ipsum ali-
quando uiris euidenti sensu est perceptum, nimirum ad cucurbitulæ me-
dicinalis similitudinem attrahente utero ipsorum pudendum: fit autem ta-
le maxime cessantibus iam mensibus, quo tempore præcipue uteri semen
concipiunt. Hæc quidem igitur dicta sunt à me propter quosdā huius tem-
Cõcipiendi ra- poris philosophos, qui seipsos Aristotelicos ac Peripateticos appellant: ne
tio & tempus que enim ego ita cõpellarim hos uiros, adeò sententiæ Aristotelis ignorātes,
ut putent ipsi placere, masculi semen in uterum fœminæ coniectum, prin-
cipium

cipium quidem motus menſtruo recremento imponere, & poſtea excerni,
 neq; aliquam partem corporeæ ſubſtantiæ foetus fieri. Decepti autem ſunt
 ex primo de animalium generatione libro quem ſanè ex quinq; legiſſe ui/
 dentur. Scripta enim ſunt in eo hæc, Quemadmodum enim diximus, gene
 rationis principia uel maxime quis ſtatuert foeminā & marem. Marē qui/
 dem ut qui motus & generationis principium habet: foeminā uero ut quæ
 materiæ. atq; hæc quidem non longe poſt principium ſunt, inferius autem
 paulò in eodem libro amplius & hæc ſcribit. Sed contingit quæadmodum
 rationi conſentaneum eſt, poſtq; mas quidem formam exhibet & principii/
 um motus: foemina uero corpus & materiam, uelut in lactis coagulatione,
 corpus quidem lac eſt, ſuccus uero aut coagulū principium habet coagmen/
 tans. Ex hiſ uerbis commoti aliqui, principium motus ſemen menſtruo re/
 cremento exhibere putant, & rursus excerni. Quidam uero non hoc dicere
 ipſum aiunt, qd nos omnes qui phyſici appellamur putabamus, ſed quòd
 foemina materiam ſolam foetui concipiendo confert, mas uero tum hanc,
 tum etiam formam. Quare quiſpiā ex eis uehementer nos deriſit, ſi putare/
 mus rursus excerni ſemen à foemina extrorſum, aut intus manens in nihil
 reſolui, hoc enim ſequi aiunt, ſi putaremus corpoream ſubſtantiā nō con/
 fundi ac permiſceri materiæ foetus. Communem igitur utriſq; demonſtra/
 bimus ſermonem ex ſecundo de animalium generatione, hunc uidelicet. Hiſ
 conſequens eſt dubitare ac dicere, Si nulla pars immiſſæ in foeminā genitu/
 ræ naſcendum foetum ingreditur, quo uertitur corporeum ipſius, ſiquidem
 per facultatem quæ in ipſo eſt operatur. Deinde conſequenter de anima &
 mente diſtinctionem faciens, iuxta finem eius diſtinctionis hæc ſcribit. Cæte/
 rum genituræ corpus, in quo ſimul abſcedit ſemen principij animalis, par/
 tim quidem ſeparabile exiſtens à corpore, quibuſcunq; diuinum eſt imple/
 xum, tale autem eſt quæ mens appellatur: partim uero inſeparabile: ipſum
 ſemen genituræ diſſoluitur & inflatur, naturam habens humidam & aquo/
 ſam. Quare non oportet quærere an ipſum ſemper foras exeat, neque ulla
 pars formæ quæ conſtituitur exiſtat, Quemadmodū neq; de ſucco quæri/
 mus qui lac coagulat, nam & hic tranſmutat, & nulla pars eſt molis quæ co/
 agmentatur. Hic ſermo utroſq; redarguit, ut qui non aſſequantur Ariſtote/
 lis ſententiam, tum eos qui putant ſemper foras excerni genituram, tum
 qui partē fieri foetus. Alteros uero priuatim redarguit iſ ſermo qui in pri/
 mo cōſequenter ad præſcriptū habetur, cuius principium hoc eſt. Sed contin/
 git quemadmodū rationi conſentaneū eſt, poſtq; quidem mas formā exhi/
 bet & principium motus, foemina uero corpus & materiā. In ſequentibus em̄
 omnibus demonſtrat q; uelut ex ligno & fabro fit menſa, ex cera aut & for/
 ma, pila, eodē modo ex recremēto mēſtruo, & motiuo ex uiro principio, cō/
 ſtituit foetus. Quapropter neq; excernere aliqua animalia geniturā inquit,
 ſed di

Phyſicorum
 appellatio
 Alia opinio A
 riſtotelem nō
 intelligentium

Redargutio
 falſarum opi
 nionum ex
 ipſo Ariſto
 tele

sed distribuere tantū in foeminam animalem caliditatem, esseq; talia quædam ex insectis, ita ut foemina quidē articulū in marem demittat, atq; ubi per multū tempus commoretur, in complexu corpus quidem accipiat nullum, solam uero facultatem formantem, & formam ipsam specificantē. Relictis igit̃ iam nomine tantū Aristotelicis, & usq; adeo ab opere alienis, ut neq; quæ circa primū aut secundū de generatione animalium ab eo scripta sint, sciant: rursus ad ipsum Aristotelē progrediamur, qui dissolui & inflari geniturā in utero dicit. Si enim ita eam inflari suspicabimur, quemadmodū scimus musti liquorē inflatū permutari, ex minima liquidæ substantiæ mole, plurima aeris moles cōstituatur. Apparet aut̃ hoc etiam in uentis qui ex fluuijs expirant, aut stagnis, aut mari, quales sunt qui sinuales appellātur, & marini: maximi enim aliquando spirant, utpote substantia ipsoꝝ plurima reddita, ex minima liquoris mole. Quin & subterranei appellati hoc idem indicant, dissoluta enim aceruatim in aerem humiditate quæ in terra est, huiusmodi uenti spirant. Quomodo igitur si in prima conceptione genitura inflatur, minores & minus inflati iuxta illud tempus uteri apparent, nimirū undiquaq; exacte foetui obuoluti? Oportebat enim utiq; uelut uentrem inflatū uidemus in molem eleuari ac distendi: ita & hos in magnitudinem attolli, & dolore affici ob distentionem: atqui nō apparet hoc ita contingere, sunt em̃ cōtracti & doloris expertes, & si quis refecare uelit animal quod recens cōcepit, uidebit uteros exacte genituræ obuolutos. neq; uero excerni uidet̃ iuxta pudendū muliebri ipse flatus, quemadmodū ubi uenter inflatus est, tum ructus, tum flatus infra penetrātes, ipsum euacuat, & tumorem eius cōtrahunt. Itaq; neq; minimū habemus quod dicamus credibile facere geniturā inflari, nō flatus extra per uteri collū egredientes, non manifestariū tumorem intus manentem, non distentionem aut dolorem sensilem eius quæ foetus gestare incipit. Cōcedentes aut̃ si ita uis, hunc ipsum genituræ humorem inflari & dissolui, atq; excidere paulatim & latenter, perscrutabimur iuxta rationē ab ipsa rei natura progrediendo, utrū in ipsa uteri amplitudine menstruū recrementum cōtineatur, & semen aceruatim allabens ipsum percutiat, atq; exhibito motu principio rursus excernat̃ iuxta uteri collū: aut eo tempore quo foemina masculo coit, per uasa accōmodata ad eam rem semini obuiā ueniat, appetens suscipere eam quā ex eo assequitur facultatē. Verū utrūq; absurdū est. Si em̃ in uētre uteri aceruatū ac multo tēpore cōtentū est, nō amplius utiq; sanguis hoc fuerit, sed grumus. Quādo. n. exciderit ex uasis sanguis in quodcūq; organū cauū in animali, statim fit grumus: quare nō ex sanguine, sed ex grumo iuxta hanc rationē animal producemus, nullā etiā credibile occasionē inuenire potentes, q̃modo solū semen excernat̃. Cōuenientibus em̃ ipsis semel in idē iuxta uteri amplitudinem, nō possibile est alterū excerni, alterum manere. Si uero obuiā uenit se

mini

mini sanguis, oportet sanè hanc obuentionem & congressum ipsorum, in
 osculis uasorum fieri. uerum si hoc ita habet, utrum in tot partes diuidi se/
 men dicemus, quot sunt uasorū oscula, ita ut ad singula sua pars deueniat,
 aut cohærens sibi ipsi permanere. prius equidē cum seminis uiscositate non
 cōsentit, & altera quapiam substantia moderante opus habet, utpote quæ
 & diuidat ipsum, & ad singula oscula deducat. Alterum uero longe conue/
 nientius est seminis substantiæ, & tertia alia substantia non habet opus, præ/
 ter uteri attractionem, & seminis eiectionem. Quemadmodum enim uen/
 ter, ubi cibos cōcupiscit, cum fundo suo ad stomachum recurrit, ipsoq; sto/
 macho uelut manu quadam utitur, Eodem modo uterus propter concupi/
 scentiam qualitatis seminis obuiam uenit, totus quidem accurrens ad pu/
 dendum, collo uero uelut stomacho, ad similitudinem manus utitur, intru/
 denti simul ipsum semen. Itaq; si quando hic stomachus debilitetur, planè
 ad similitudinem stomachi uentris, semen attrahere non potest, atq; id est
 quod ab Hippocrate dictum est: Non potest stomachus ipse attrahere
 geniturā. Verum de his rursus. Si uero etiam allabatur uasorum osculis se/
 men, & rursus discedat inq; aerem resoluatur, Quod erit principiū foetus?
 Primum equidē causam inuenire oportet elapsus sanguinis semini appro/
 pinquantis ex singulis osculis uasorum, deinde alteram quæ totum in idem
 coaceruet. Postea autem & causam pelliculæ totum hunc sanguinem forin/
 secus cooperiētis. Hoc enim nō amplius ex ratione tantum, sed ex eo quod
 apparet necessitatē habet. Apparet enim nobis orbiculatim continens con/
 ceptum, statim post primam conceptionem, siue plurimum, siue paucissimor/
 rum sit dierū. Nam & trium & quatuor à principio dierum sepe excidit mu/
 lieribus genitura in pellicula contenta, quin & ex refectione animalium id
 deprehendere licet. Videbis enim manifeste uterum quidem totum circum/
 semen contractum, pelliculam uero huic obuolutam. Præstat autem Hip/
 pocratem audire de his dicentem in libro de foetus natura, Erudiet enim nos
 speculationis certitudine, delectabitq; temperando qualicunq; dictione nar/
 rationē, quo nimirū uehementia huius sermonis paulisper remittet, & quie/
 scet cū utilitate delectās, ut deinceps uegetiores redditi, alacrius ad residuū
 sermonē cōtēdamus. Itaq; iam Hippocratē ipsum audiemus. Vt uero ego
 uiderim geniturā sex dierū existentē enarrabo. Mulieris nobis familiaris fa/
 mula cantrix, magnæ æstimationis ex uirorum consuetudine erat, quam
 non conueniebat in uentre concipere, ut ne minoris æstimationis reddere/
 tur. Audierat autem cantrix ipsa qualia mulieres inter se dicunt, quod
 quando mulier conceptura est in uentre, genitura non egreditur, sed in/
 tus manet: auditis aut his atque intellectis, hoc semper obseruauit, & quum
 quandoq; sentiret genituram non exeuntem, dominæ exposuit, & sermo
 statim ad me peruenit. Ego uero quū audissem, iussi ipsam ad terrā saltare,
 & postquam

Contra ser/
cundamSimile uteri
ad uentremStomachus
uteriTria inuesti/
gandaPellicula con/
ceptam iam ge/
niturā coopē/
riens

& postquam septies iam exsiliisset, genitura defluxit in terram, & strepitus
 factus est, atq; illa conspecta ipsa ammirata est. Qualis autem erat ego re-
 feram. Velut si quis ovo crudo externam testam circumcirca adimat, in in-
 terna autem pellicula inclusus liquor pelluceat. Hæc quidem Hippocrates
 testatur de eo quod intus maneat genitura, & q; pelliculā habeat. Apparet
 autem & in sectionibus animalium hæc pellicula, ex utero pendens iuxta
 illas partes iuxta quas sunt oscula uasorum, de cætero uero in totū illi quid-
 dem subtenta, non autem coalescens: cohærens enim sibi ipsi semen manens
 eo tempore quo ab utero adtrahitur, extenditur quidem & dilatatur, omni-
 bus uteri partibus æqualiter ipsum appetentibus: propterea uero quod ui-
 scosum est, & crassum, & calidis corporibus conuersatur, facile pelliculam in-
 duit. Quemadmodum hoc & in externis rebus uidere est, nempe his quas
 pistores præparant, in uase quodam calido & lato farinam moderate liqui-
 dam oblinentes, uocantur autem hæc, liba, dulciaria, crustulaq; & placenta.
 Qualem enim forinsecus pistor ex frumento in libis, talem intrinsecus na-
 tura seminis operatur pelliculam, semine quidem amplius extendi coacto,
 ob id quod omnes uteri partes ipsum appetant, & periclitante etiam in di-
 stentione ne diuellatur, imò diuulso sæpe quum liquidius & infirmius exi-
 stens, à multis partibus fortiter attrahitur: uerum si hoc perpetiatur, defluit
 & excidit atq; corrumpitur, continuitate cohærentiæ ipsius soluta. Si uero
 in distentione renitatur, ut ne diuellatur, (uiscosum autē & multum ac cras-
 sum huiusmodi esse oportet) euestigio pelliculam induit tota eius externa
 pars quæ uterum contingit, discedit autem ab utero, quemadmodū libum
 à uase æreo, neq; enim possibile est leue cum leui copulari. Et quod maxi-
 me sermoni fidem facit, ubi aspera est uteri tunica, talis autem est in osculis
 uasorum, illis solis connectitur. Cupiam autem relictis iam apparentibus
 Aristotelem interrogare, Num prima & communissima animalium orga-
 na, à quibus omnes partes gubernantur, concedat etiam ipse esse, uenam &
 arteriam ac neruum? Si enim hoc concedet, facile arbitror me ipsum persua-
 surum, quod ex semine eorum generatio existit. Exanguia enim sunt hæc
 uasorum corpora, ut licet euacuato ex eis sanguine uidere, & tensionē mul-
 tam sustinent. Equidem neruus euacuatione ne indiget quidem, uelut arte-
 ria & uena. Nulla enim sensibus cavitās est in ipso. Hæc igitur o admiran-
 de uir, Num ex sanguine aut ex semine natura formare tibi uidetur? Ve-
 rum quod non ex ipso sanguine, quemadmodum carnes, est manifestum,
 neq; enim albus est, neq; uiscosus, neque adeo crassus sanguinis humor, ut
 dum tenderetur, & in fistulæ modum cauaretur, cohærens sibi ipsi perma-
 nere posset. Si uero transmutans ipsum prius natura, ex rubro facit album,
 ex liquido crassum, ex non uiscoso uiscosum, oblita est sanè insitorum sibi
 motuum, de quibus tu ipsi semper testimonium præbes, & frustra laboras,
 studens

Genitura in/
 tus manet se/
 cundum Hip/
 pocratem, con-
 tra Aristotele

Simile

Interrogat A/
 ristotelem

Venæ, arteriæ
 nerui, ex semi-
 mine gene-
 rantur

Venas, arteri-
 as, neruos ex
 sanguine gene-
 rari Aristote-
 les putauit

studens huiusmodi parare sanguinem, quale à principio habet ipsum semen. atqui naturam nihil frustra operari à teipso didicimus: igitur neque nunc oblita est circa maximum ipsius operum. Neque enim maius opere pretium aut lucrum naturæ, aut etiam cuiusque opifici est, quàm conueniens principium. Hoc itaque non solum dimidium totius (ut adagiū habet) sed potentia totum esse etiam ipse confiteris, sequens in hoc præceptorem tuum Platonem. Multo autem magis in naturæ operibus principium potentia totum est, quanto sanè maiora omnibus artibus natura operatur. Sed nõ oportet sermonem longius extendere, neque externa inducere testimonia aduersus Aristotelem disputantem, qui adeò multum tribuit principiis à multis neglectis ac damnatis, ut non neget quidē hoc, quod semen habeat opificis rationem ad producendū foetum, Verum ex ipso foetus fieri non dicit, sed ex sanguine menstruo, principium motus à semine accipiente. Cæterum siquidē sufficiens est una plaga unusque contactus ex semine in menstruum factus, ad tantam ac talem motuum successionem faciendam, ut ex ipsis animal producat, opere testaris quod principium totum est. Nequaquam igitur o amicissime Aristoteles tantū crimē laudatæ à te naturæ nos præterire oportet, ut statim in principio frustra operetur. Facere namque ipsam & uenam & arteriam, & neruū maxime necessarium est, habēs autem ad hoc & albū, & crassum, & uiscosum humorē, eijcit quidem hūc ut tu putas, ex sanguine uero aliū simile gignit. At uero si sanguis ex se ipso eiusmodi humorem generandi simulque formandi facultatem habet, semine non indiget, Si uero ex illo facultatem accipit, quid indiget primum secundo? & quo antequam ille facultatem assumit ad hoc ministerium utitur? Oportet enim aut facultate seminis, aut corporea substantia contempta, naturā alio pro ipso uti. uerū neutrum reprehendere potest. Ipsum em̄ semen facultatem sanguinis exhibet, & ex tua adeò sententia substantiam aptissimam habere apparet ad principalissimorum organorum formationem, Si namque exanguem esse horum trium organorum substantiam uult natura, habet talem materiam ipsam genituram, siue crassam, & talis magis quàm sanguis existit, siue extendi & in fistulæ modum cauari, ac quàm longissime progredi citra diuulsionē, quidnam ad hæc omnia aptius uiscoso reperire queat? omnia igitur quibus ad horū triū uasorū generationē opus habet, seminis substantia cōprehensim possidet. Ne igitur ipsum infamia per sermonem notemus, quandoquidem neque natura hoc ipsum opere fecit. Neque enim quod spiritu uitali plenum est te later, tu enim unus es qui semen spumæ probe assimilasti, multas bullas præ paruitate inuisibiles singulatim in unū conuenientes ipsum operari tradens. Tu etiam fabulam non reprehendisti quæ Venerem ex ipso natā esse tradit. Quid igitur eijcis ex utero eiusmodi principium animalis? aut quod organum eo melius naturæ dabis, aut

*Principiū dē
mediū totius
Principium
totum est*

*Opinio Ari
stotelis de se
mine*

*Seminis apti
tudo*

*Que alias
recte Aristoteles
senferit
de semine*

M uentres

*Consequens
absurdum*

*Naturam at
trahere fami
liare eijcere
alienum*

*Menstruus
sanguis ute
ro alienus
Semē utero
familiarē est*

*Facultates
seminis*

uētres, aut meatus, aut pelliculas, aut uasa producturē. Inquies enī utiq; eti
am ipse, quod alia quidē perforantur, alia aut inflant, alia dilatantur, alia di
stenduntur ex materia in animalis formatione, nisi forte etiam hic uaporē
sanguinis organum habebis, ut & nūc natura quod promptum est efficiēs
in alio huiusmodi efficiendo sit occupata. Quomodo igitur non maxime
contrarius hic sermo operibus naturæ est, si excerni quidem in aerem disso
lutum semen dicamus, retineri autem sanguinem menstruum. Quod enim
ut alienum excernit singulis mensibus, hoc ipsum nunc ei ut familiarissimū
tribuimus. Si uero prius quidem alienū, familiare aut fit seminis qualitate
assumpta, ex illo sane hanc familiaritatem ac sinceritatem acquirit, utpote
quod prius ipsam habeat: neq; enī distribuere aliquid uicinis possit, quod
nō prius ipsum eius particeps esset. Rursus igitur hic natura reperitur quod
primitus familiare & sincerum est efficiens, quod uero illius particeps est e
ligens: quanq; neq; qualitatem ex semine in ipsum menstruum sanguinem
distribuat Aristoteles, sed semper principium motus concedit solum, tanq;
qui ad miraculi similitudinem suæ constitutionis supellectilem intra se con
feruet, & ex hoc solo quod tale principium accipit, plurimo motui sufficiat.
Atqui non propter motum, sed ob qualitatis familiaritatē & alienitatem,
uidere est ipsam naturam aliud quidem eligere, & cōtinere, aliud uero auer
fari, & propterea eijcere. Neq; enim etiam in uentre quicq; manens uidere
est eorum quæ non ipsi familiaria existunt. Quid autem opus est dicere de
uentre adeo manifeste, aut per uomitum quod molestum est ipsi efficiēte,
aut iuxta intestinum idem excernente, quum uterum uideamus similia per
ficiētē. Demonstratum enim est in naturalium facultatū tractatu, quod
hic similiter ut aliæ omnes partes, trahat ac contineat familiare, eijcit uero
alienum, atqui excernit sanguinem menstruum ut superfluum. nequaq; igit
continere ipsum potest unq; ut familiarem, non enim est hic utero familia
ris, sed ipsum semen. & propterea susceptorium huius organum natura ute
rum fecit. Quantum quidem igitur ex semine ipso uterū contingit, hoc sta
tim pellicula fit, quemadmodū paulo ante est cōmonstratum. Reliquū uer
o totum habuit quidem & ipsum insitas facultates, attractoriā quidem fa
miliariū, per quam attracturū, & alteraturū, alimentumq; sibi facturū erat.
Expulsoriam autem alienorum & superfluatorum, habuit præterea & mate
rias familiares quas attracturum erat ab utero, sanguinē uidelicet & spiritū
per oscula quibus est connexum. & sanè hæc statim à principio per ambiē
tem pelliculam nondum duram factam attraxit. simul igitur ferebātur quæ
ab utero ex uasis attrahuntur, & pellicula semper magis fiebat dura, atque
ad finem quidem penitus iam dura erat & cohærens, totumq; foetum orbi
culatim amplectens. Solæ uero illæ partes perforatæ erant, per quas mate
riæ ferebantur. Nam attractione nullo tempore quiescente, manebat sem
per

per pelliculæ foramen coalescere non potens, ob eam sanè causam quòd neq; aliud quicq; alteri coalescere potest, ubi semper mobilia corpora in medium eorum interueniunt. Foramen itaq; pelliculæ non solum non coalescit, sed etiam semper ampliatur, pro ratione copiae eius quod perfluit. Perfluit autem semper alimentum, nō semper pari copia, propterea quòd neq; ipsum quod alitur semper æqualem magnitudinem seruat, sed crescit assidue augescens, ut necessarium sit iuxta proportionem augmenti illius, materierum copiam influere, sanguinem quidem ex uenis, spiritum uero cum sanguine tenuium partium modico & calido, per arterias. Quin & temporis progressu necessarium est hanc uiam in fistulæ modum cauari, & perfectam absolui ac uas fieri. Sed enim non conuenit, iuxta unum naturæ opus motuum consequentiam enarrando, sui obliuisci ac longius à principio abire. Regrediamur igitur rursus ad illud. Postq; itaq; semen ad fundum uteri allapsum est, & impossibile erat ipsum totum oblinere, utpote qui exortus utrinque uelut cornua quædam habeat, natura sanè etiam hæc alio semine, ipsius scemina uidelicet illeuit, quemadmodum alibi à nobis est demonstratū. Referetur aut & nunc paulo post, ne sermonis cōtinuitatem dissecemus. In hæc etenim cornua, singula ab utraq; parte existentia, uas seminale se ingerit ex scemina testibus profectum. Quando igitur sub idem tempus scemina simul cum mare semen emiseric, semen per utrunq; cornu eiectum, & in medium uteri spatium delatum, simul quidem oblinuit uias, simul uero peruenit ad masculi semen, ipsumq; etiam huic miscetur, & per pelliculas mutuo innectuntur, quas tunc in propria profectio ne ipsum mulieris semen produxit, ut totam genituram amplectens hanc foetui utilitatem exhiberet, & ut ueluti alimentū quoddam masculo semini fieret, tenuius enim est ipso & frigidius, familiarius uero est omni alio in nutritionem. Caterum utilitas quam dixi exhibere ipsum circa pelliculæ generationem, diligentiore expositione indiget. Pelliculæ nanq; totam genituram amplectenti implexum, dependet quidem primum per ipsam ex cornibus, connectitur autem rursus omni reliquo uteri spatio. Concupiscūt enim omnes ipsius partes semen complecti, id uero facere non possunt, nimirum longius distantes, quàm ut ipsum contingere queant. Quin & post multos dies, augescente simul semine, simulq; utero semper seipsum magis obuoluente, alias alia ipsius pars semē apprehēdit. Itaq; cū adhuc mollis sit pellicula ipsum cōtinēs, & uasorū oscula aperta, apprehēdit per ipsa uterū pelliculam, Quæadmodum Polypodes quæcunq; per acetabula sua contingunt. Adeo enim sunt oscula uasorum, Polypodum acetabulis similia, ut neq; ipsa etiam aliter appellētur. Verum de hoc à me absolutius in quinto Dissectionis Hippocratis est dictum, ubi redarguo ignorantiam eorū qui hunc uirum accusant, & putant carnes orbiculatim osculis uasorum in qui-

Pellicula fo
ramenAlimenti
affluxusSemen muli
ebreVas semina
le mulierisSeminis mu
lieris deside
riumSimilitudo a
cetabulorū
Polypodis
ad acetabu
la uteri
Acetabula
in brutis

*Acetabula
in homine*

busdam animalibus adnascentes, ipsum acetabula siue cotyledones appellare, neque enim has ita appellauit. Nam uera acetabula fines sunt uasorum, per quos in singulis mensibus superfluum sanguinis ex toto corpore in uterum deriuatur. Quodcunque autem horum osculorum semen contigerit, id ipsum sibi in alimentum attrahit, nimirum pellicula ad sese perforata, utpote quæ mollis adhuc & recens coacta existit, deinde temporis progressu, uelut antea dixi, uas fit absolute concreescens, simulque uteri uasi simile redditur. In promptu porro est tibi circa prægnantium animalium dissectiones uidere externam foetuum pelliculam una cum arterijs & uenis.

Secunda

*Pellicula far-
ciminalis*

Appellatur autem pellicula hæc externa secunda, quam pertranscunt arteriæ & uenæ, materias ex utero ad foetum ducentes. Alteri autem pelliculæ quæ sursum ad cornua pertingit, appellationem à figura indiderunt: farcimini enim similis existens, etiam nomen ab illo deductum possidet, ac farciminalis appellatur. Vtilitas autem ipsius quæ foetui inde contingit, in primis quidem diebus ea est quam iam dixi: augescentibus autem liquidis recrementis, ut alterum ex eis suscipiat. Sed de his paulo post exactius dicetur. Rursus autem regredior ad id quod in principio est dilatatum. Semen equidem trahit ad se per uasa ad uterum pertinentia, sanguinem & spiritum, utrumque ad suam propriam cavitatem. Attrahitur autem simul, uelut etiam antea dictum est, cum spiritu per arterias, magis tenuium partium & calidior quàm est in uenis sanguis, atque ex his sane calidissimum ex uisceribus producit. alter uero sanguis crassus, hepatis originalem speciem constituit, atque hanc etiam plerumque uenæ per secundam latæ perficiunt. Arteriæ uero ad aliud calidius uiscus feruntur, quod ob excellentem caliditatem, uelut flamma quædam, moueri non cessat, sed semper uicissim distenditur & contrahitur.

*Cortex spiri-
tu & sangui-
ne arteriarum
Hepar ex san-
guine uena-
rum*

*Ratio uena-
rum*

Arteriarum

Neruorum

Et uenæ quidem ac arteriæ materias in hæc uiscera deducentes, uelut radices quædam ipsorum existunt. Quæ uero in totum foetum protenduntur, truncis similes sunt in multos ramos distractis, generatio autem his est ex seminis substantia in fistulæ modum cauata. Tertium uero principium à quo omnes producti sunt nerui, generationem ex solo semine habet. In permixtione namque ad semen muliebri, multæ bullæ ruptæ sunt, ex quibus intro & ad profundum spiritus seipsum seruare cupiens cessit, neque enim uelut uapor erat sed per se mobile principium animalis. quemadmodum & uentriculum siue cavitatem humorem continentem, plenum spiritus ipsi semini produxit. Quo uero neque etiam inde prompte euacuaretur, firmam sibi domum facit, ex liquida seminis substantia, quæ ipsum ambit, id quod ipsi crassius & durius erat, ad externum lineamentum detrudendo, quod ipsum utique temporis progressu calefactum & resiccatum, os futurum erat. Hoc in principio quidem facultas opifex ac animal formans operatur, uerum iuxta principium nondum apparet præ paruitate. Quando uero primum appa-
pare

parere incipiunt, maxima sunt tria hæc, ex uicino inter se sita, & se mutuo cōtingentia. Principiū quidem neruorū futurū, quod cerebrum appellamus in altiore sede locatū. Subiacent autē ipsi cor & hepar mutuo se cōtingētia.

Tria principi
pia, cerebrū,
cor, hepar

Tēpore uero progrediente hæc iā dicta tria principia longius disparātur, & in totū quod eis afformatur animalis corpus, germina trāsmittūt. Spina lem namq; medullā cerebrū uelut trūcum quendā producit, cor uero maxī mā arteriam quam Aortam Aristoteles appellat, hepar uero uenā cauam. Et sanē apparet statim à principio simul cū horū generatione circa medullā spina ipsa eo modo, quē paulo ante dixi, firmata. circū cerebrū uero calua obducta, & thorax circum cor, uelut ampla quædā ac firma domus situs. qui utiq; circa partum nō solū domus, sed primum & principalissimū respi rationis organū futurus erat. Hæc quidē igitur aliquanto posterius fiunt.

Medulla
spina
Arteria
aorta
Vena caua

Cæterum rursus ad primā animalis cōstitutionem sermonē reducamus, & quo nobis bono ordine simulq; manifeste res tradat, omnē foetuum gene rationē in quatuor tempora distribuemus. Primū quidem in quo circa ab ortus & circa dissectiōes, seminis species exuperat & dominat, quo tēpore neq; Hippocrates, qui in omnibus admirabilis est, foetum uocat eā anima lis constitutionē, sed ut nuper adeo audiuius, in genitura quæ sex iam die rū fuit elapsa. Postq; uero expletus quidem sanguine fuerit foetus, cor uero & cerebrum ac hepar, adhuc inarticulata sunt & informia, firmitatē tamē iam aliquā & magnitudinē memorabilem habent, hoc secundū tempus e rit. carniformis autē & non amplius seminiformis est ipsa foetus substantia, igitur neq; geniturā amplius huiusmodi speciē Hippocratem appellare re perias, sed ut dictū est foetum. Tertium deinde tempus est, quando tria ut dictū est principia manifeste uidere licet, reliquarum uero partiū omnium designationē per lineamenta & quasi adumbrationē. euidentiore namq; uidebis circa tria principia formationem. obscuriorē uero partium circa ue trem, & multo adhuc his obscuriorē circa artus. hi em̄ posterius ramificāt, ut Hippocrates dixit, proportionem quā ad ramos habent per hāc appella tionem ostendere uolens. Quartum deniq; & postremū tempus hoc est, quū iam omnia in artubus sunt plene articulata, & non foetū solum, sed iam etiam puerū nominat id quod in utero cōceptum est admirandus Hippo crates, quando & pedibus calcitrare, & uelut perfectū animal moueri dicit. Cæterū nihil nunc opus habeo foetus uelut animalis mētionē facere, uelut planta enim omnem tum generationē, tum formationem à semine habuit, duplexq; principium motus & formationis statim à principio, quēadmo dum ille indicauit. Qualis enim est radicatio plantis deorsum & infra terrā, talis est foetibus insitio arteriarū & uenarū secundæ in uterum. Qualis uero sursum uergens truncus in plantis, tales sunt in foetibus à tribus principijs exortus. Rursus, quemadmodū plantæ duplicem ex seminibus habet ex

Quatuor tē
pora foetiū

I

II

III

Artus rami
ficare Hip.
dixit.

III

Similitudo
foetuum ad
plantas

Rursus ac/
cusat Aristo
telem

Collatio si/
militudinis

Dissimilitu/
do aliqua

Duo princi/
pia fetus ac
quisiticia

Principium
fetus plan/
taticium

Secunda

ortum, sursum quidem truncum & ramos usque ad extrema germina pro
ducentes, deorsum uero radicationem distribuentes. Sic & in foetibus,
multifidæ sunt arteriæ & uenæ, uelut trunci quidem in totum foetum, uelut
radices uero, in uterum desinentes. Quapropter iusta accusatione Aristo
telem accusauerim, non solum quod neglexerit, quæ negligere ipsum non
conueniebat, sed & quod suipsius dogmatū oblitus est, & naturæ opera
differentiter exponit, circa plantas & circa animalia. Videns itaque in omni
bus plantis semen non minus materiale, quàm opifex seu efficiens principi
um in se habere, in animalibus alterum aufert, quanquam hoc solum suf
ficiebat uiro circa naturam admirando, genituræ utilitatem ostendere.
Si enim natura seminis non alijs uiribus producit plantam, alijs animal, ea
quæ in plantis uides ad animalia transfer, eandem enim proportionem in
utrisque reperiēs. Opus namque habet plantæ semen terra, ut ex ipsa na
triatur & augeſcat. Indiget & nostrum semen utero, ob easdem causas.
Radices sibi ipsi generat planta, quibus trahat alimentum ex terra. Secun
da itidem uasa, foetuum radices. Producit truncum à seipso semen, & ab il
lo ramos, deinde alios rursus in alios ramulos diffissos, & postea illos rur
sus in alios, atque id usque ad extrema germina fieri non cessat, Id ipsum
etiam hic uides, truncos quidem tres iuxta unumquodque principium sin
gulos, utpote arteriam aortam, uenam cauam, & medullam spinalem, rur
sus autem ex his multos exortus uel ramos, in alios rursus minores rami
los dissectos, deinde illos rursus in alios, atque hoc itidem fieri non cessat
usq; ad extrema germina. Si uero triplicem hanc plantam uides, aut
sanguinariam, aut carnosam, ea gratia non conuenit aliud quiddam & nō
plantam ipsam putare. Opificem enim eundem ambo habent & animam
plantaticiam. Verum illud considera, quod hæc planta animal futura est,
non reiecta quam à principio habuit facultate, sed altera insuper acquisita.
Ex loco autem in locum ipsum transire oportet, ubi perfectum fuerit & ex
utero solutum, at uero hoc facere non possit, si frigidum similiter ut arbor
res fieret, & si organis ad ambulandum aptis careret. Quo igitur si
mul moderate calidum esset, in quantum animali calidum esse conuenit,
simulq; locos mutare possit, duo principia acquisiuit, alterum organorum
quæ custoditura sunt ipsi naturalem caliditatem, alterum eorum quæ sub
seruitura sunt omnibus ad quas concitatur actionibus, sed his quidem po
sterius utetur. Principium autem plantaticium omnium primum habet,
quod non ex sanguine, sed ex ipso semine, arteriam & uenam, & neruum,
os item & pelliculam producit. hæc enim supra habitus sermo exposuit, &
secundam quidem primum forinsecus ipsi circumdedit, ac simul cum ipso
farciminalem pelliculam fecit, adiuturam quidem, ut dictum est, secundam
in materierum attractione, suscepturam autem formati animalis urinam.
Necessar

Necessarium enim erat etiam ei quod adhuc in utero gestatur animali, recrementa generari tot & talia, quot & qualia sunt his quæ iam ab utero sunt exoluta. Sed ex his urinam & stercus, formatis iam & articulatis particulis, à principio autem statim uaporem à foetu defluentem, qui similis est perfectorum animalium sudori: & huic sanè necesse erat aliquam pelliculam generari, quemadmodum urinæ farciminales. & sanè iam generata est agnina appellata totum foetum orbiculatim amplectens. farciminali nanque, quamuis priusquam agnina fuerit generata, ad tale ministerium uti natura iniustum putauit, simul quidem propterea quod tenuis & infirma erat, utpote ex serosiore semine generata: Oportebat autem pelliculam foetum contenturam crassiciem habere robustam, ut quæ non solum sudoris uas futura esset, sed & ad sequuturos artuum motus renisura. Ad hoc uero etiam quod angustior erat farciminalis quàm ut totum foetum integere posset. Vt quid igitur ipsum non ampliorem fecit? subinferre forte quis possit. Quod sanè muliebre semē multo paucius est masculo, dictū mihi etiam antea est: nequaquā igitur possibile erat, amplam simul & longam facere farciminales pelliculam, sed est necessario longa, utpote in ambo uteri cornua suspensa, quare pro ratione simulque necessario angusta facta est. Huiusmodi itaque quum sit ipsa, & ad hoc tenuis, pelliculam sanè quæ uaporosas de fluxiones susceptura esset, amplam & crassam mox cum prima genituræ cōceptione, forinsecus ei natura circumtendit uaporem emissuræ ob caliditatem. Cæterum reliquarum pellicularum nulla in primis diebus necessariam habet generationem, neque enim suffecisset ad ipsorum omnium opificium seminis substantia. At uero progrediente tempore foetus iam factus quod paulo ante semen erat, nutrimento accepto augefcebat, & iam magnus existebat, quando sanè disparari quidem oportebat cor ab hepate, integri uero ipsum per se proprio operculo ac uelut munimento, circumtendi autem & uentri peritonæum membranam à re ipsa hoc est circumtensione ita appellatam, sublini uero & thoraci membranam succingentem nominatam. Tunc quoque cerebrum operiri oportebat duplici inuolucro, & medullam spinalem tum ipsam, tum alio tertio, & omnem foetum omnia externa lineamenta pelliculosa accipere, quo sint hæc ipsi operculum, ut ne à recrementis, quæ agnina pellicula susceptura erat, læderetur. Postremum uero & cutem generari oportebat, carnosam substantia ipsi innutrita. Vsa est itaque natura ad omnia hæc genituræ uiscositate. Quantum autem in ipsa crassius & magis terreum erat, ac minus tractile, ad ossium regionem delegauit. Totum enim foetum iam formauerat, ut quæ nunc circa ullā aliquam partem segnis esset. Et sanè tertium nunc foetus tempus appropinquat, in quo natura omnium substantiæ seminis partium, quasi per lineamenta designatione facta, in articulos

*Pellicula
farciminalis*

*Recrementa
foetus*

*Pellicula
agnina*

*Quæ primo
foetus tēporē
reproducitur*

Quæ secūdo

Quæ tertio

*Membranae
circūossales*

exacte digerere atq; absoluere has partes tēpus habuit, Simul itaq; superseuit & circūseuit omnibus ossibus carnes, simul q; pinguiſſimū ex ipsis exsugēs, terrea illa & arida ac pinguitudinis expertia penitus perfecit. Quantum autē ex ipsis uiscosum exsugēs singulatim traxit, id ipsum in finibus ossium in ligamēta, quibus inter se cohāerent produxit. Secundū lōgitudinē uero orbiculatim omnē, tenues mēbranas prætexit, atq; has circūossales appellant, quibus carnes superseuit. Vsa est autē ad ossiū opificiū maxime calor facultate, penitus adassans ipsa & resiccans: nam illis hoc cōmodius erat, ut quæ dura futura erant, atq; ita etiam pinguitudo maxime effluxura erat, quēadmodum spuma quædā ab his quæ feruorem tolerant. Cæterū ubi ipsis ossibus carnē superseuit priusq; mēbranis integeret, ibi minus aridum eiusmodi totum os factū est. Extendit autē à circūossalibus mēbranis etiam carnibus gracilia opercula, Quin & neruum in unāquamq; ipsarū inductum disperſit, ubi prius dissoluit in fibras araneorū telis tenuiores. Alteras autē fibras similiter tenues ex ligamentis inductas, & carnibus implicatas inuexit, atq; ita rursus in unum & idem ambo fibrarū genera cōegit, totum quidē organum in quo hæc fabricauit musculū efficiendo, id uero ubi fibræ congregiunt tendinē. Et ligamentorum quidē non modicam, ut dixi partem in musculos indidit, neruorū uero non in hos solum, sed & in uiscera omnia similem facit distributionē. Est autē & aliud quoddam fibrarum genus, tum in uētre, tū in intestinis, & utraq; uesica, et utero, ac corde generationē ex semine habēs, quibus uelut nexui cuipiā, totū uisceris corpus circū circa accreuit, generationē ex sanguine habens. Omnia em̄ quæ carnosā specie prædita sunt, ex sanguine generata sunt. Mēbranosa uero omnia ex semine ortū habent. & ob id quæ ex sanguine generata sunt, si corrumpantur quandoq; facile rursus generantur, ut quæ materiā generationis largam habeant. quæ uero ex semine, aut neq; prorsus, aut ualde raro regenerantur, quanq; efficientē ipsorū causſam nōdum perdiderint: neq; enim reliquit natura animal, neq; oblita est uirium sibi insitarum. Quas enim à nullo acquisiuit, sed ex semine habet, eas impossibile est ipsam abijcere.

*Musculi
Tendines*

*Quæ ex se/
mine gene/
rentur
Quæ ex san/
guine*

*Cur ex semi/
ne nata de/
perdita non
regenerētur*

Cur igit si quis ex corpore nostro pinguedinē aut carnē amputet, generat rursus in loco deperditæ altera pinguedo & caro: arteria uero aut uena, aut neruus, aut pellicula, aut ligamentū, aut tendo, aut chartilago, aut os semel deperdita, nō amplius regenerat: & quod mirabilius est, cū aliqd ex his fuerit denudatū, ac tectorio opus habuerit, & perductione ad cicatricē, Caro quidē circūnascit unicuiq; prædictorū, simile aut ipsi denudato nullo modo amplius innascitur, neq; si ipsa pæonia pharmaca adhibeātur. Sed propter quid cōtingit huiusmodi: nū q; carnis materia etiā nūc extat, illorū uero nullius amplius: itaq; putas q; arteriæ tunica, aut nerui corpus, gubernatē ipsū facultatē nō amplius habeat talis substantiæ effectricē, qualē ipsū possidet.

Atqui

Atqui si quid aliud & hoc naturis inest, ut sibiipsis similia faciant. Quomodo namque alias nutriretur corpus, si eiusmodi facultas non semper ipsi permaneret? Omnino enim defluit aliquid à substantia uniuscuiusque, & ob id opus habet nutriente. Simile autem esse oportet id quod ex alimento apponitur ei quod iam exhaustum est & insumptum. Atque hic te tuorum sermonum commonefaciam amicissime Aristoteles. Ex duobus enim alterum necessarium, aut in cibis uniuscuiusque corporis quod alitur partes inferri, ac deinde similibus ad similia accedentibus fieri nutritionem, aut alterato iam alimento. Verum prius dogma, simularium uidelicet partium, ipse redarguisti tanquam non uerum. alterum uero quod alteratione proponit ut uerum constituisti. Non tamen ex omni in omne similiter transmutationes fieri, dicere licet. In id enim quod naturæ eius quod transmutatur propinquius est, facilis transmutatio est, & ob id sanguini facilimum est carnem fieri, difficilimum uero pelliculæ & neruo, & uenæ, & arteriæ, & tunicæ. Primum igitur unumquodque eorum quæ nutriri debent familiarem sibi ex sanguine trahit succum, quemadmodum Hippocrates sensit, & à nobis alibi fusiùs demonstratum est, tum de his ipsis, tum quod aliud crassiore sanguine indiget, aliud tenuiore, aliud calidiore, aliud frigidiore, aliud pituitosiore, aliud magis atrabiliario. Sed & sinceriore ac puriore quædam opus habent, & rursus alia quidē puriore, alia uero serosiore & quam exactissime elaborato. In quibusdam nihil refert, etiamsi non tale sit ipsum quod nutriens futurum est. Cæterum post attractionem familiaris succi in unamquamque particulam, id quidem quod attractum est in multas partes dissolutum, in modum uaporis his quæ ipsum attraxerunt apponitur, ac diutiori tempore transmutatur, nam & hoc isthic abunde est demonstratum. Deinde uero per longi temporis moram id quod hoc attraxit sibi ipsi unit & assimilatur. Nequaquam igitur unaquæque primarum partium animalis à principio quidem ex semine nata esse uidetur, aliud autem esse ipsarum ultimum & familiarissimū alimentum. Quomodo igitur hoc generetur, facilimum fuerit nobis breuibus ostendere. Volo autem demonstrationem sermoni apponere, quod hoc præsentis tractationi familiarissimum existat. Quemadmodum igitur cum de utilitate & facultate seminis sermo esset, ab euidenter apparentibus incipientes, & dicentes in utero manere semen quando concepturum est animal, inde conclusionem inferrebamus, Eodem modo opinor: etiam nunc ab apparentibus in dissectionibus initium facere conuenit. Apparent igitur arteria & uena in utrumque testem non recta uia, sicut in alia omnia, procedere: sed multiformiter ad pampinorum uitis aut hederarum similitudinem inuolui, Vnde sanè puto etiam ipsis artis dissecandi corpora perititis in mentem uenisse, ut aliqui quidem hederiformem aliqui pampino

Natura si
simile facit

Dogma de si
militatib.

Ratio nutri
tionis

Ex semine
nata ex semi
ne etiā nutri
ri oportere.
Semen quo
modo gene
retur

Arteria &
uena testiu
pampino for
mes

pampinosam ipsarum naturam appellarent. In multis itaque eiusmodi uertiginibus, quas faciunt priusquam ad testiculos perueniant, licet tibi uidere sanguinem paulatim albescentem, & ad finem postquam iam testem contingit uas ipsum, seminis substantia in ipso manifeste apparet. An uero etiam ex testium natura alterationem aliquam assumat, & alias impossibile sit ipsum perfici, in præsens considerare prætermittamus. Sequamur au-

*Testes non
adiuant se/
minis gene/
rationem se/
cundū Ari/
stotelem
Arteria &
uena gene/
rant semen*

tem si uis, primum Aristotelem, Quod testes ad seminis generationem nihil conferunt. Quare non plurimam, sed totam seminariam humiditatem tum Arteria, tum Vena operantur. Natura itaque est ipsis generatiua seminis, uerum ex sanguine ipsum generarunt per multum tempus in eis uersato. Hæc enim est utilitas uertiginis & obuolutionis. Alteratur autem utique sanguis transiens in semen. Omne uero alterans in suam naturam ducit id quod alteratur, quod sanè etiam apparet: album enim & crassum & uiscosum est semen, aptum ut arteriæ & uenæ nutriat corpus. Videtur porro, etiam

Semen quid

am Aristoteles in his nobiscum sentire, cum inquit, Contrarium itaque his quæ ueteres dicebant, dicendum est, Illi enim ab omni abiens, Nos uero ad omne ire à natura aptum semen dicimus. In eadem sententia hæret etiam quum inquit, Vtilis itaque recrementi pars aliqua est ipsum semen, utilissimum autem est extremum, & ex quo sanè unaquæque particula generatur. Vnde opinor admirabitur adhuc amplius aliquis ipsum, in primo libro de generatione animalium, in præscripto quidem sermone, in quo ueteribus contradicit, conantem de seminis substantia demonstrare, Quod

*Aristoteles
sibi ipsi con/
tradicit*

unaquæque particula ex ipso generetur. Inferius autem ab ipso quidem, non autem ex ipso, generari tradentem, ex quo enim generatur sanguinem menstruum id esse. Fortassis igitur dixerit quispiam magis dubium & obscurum nobis factum esse sermonem. Si enim arteriæ & uenæ semen generare possunt, cur amputatis partibus ipsarum, non alias pro ipsis producant? Duplex autem fuerit & ad hoc responsio. Altera quidem, quod

*Vena qui/
busdā rege/
nerata*

iam aliqui uiderint uenas in magnis ulceribus natas, quemadmodum & nos ipsi, tum iuxta alias quasdam partes, tum iuxta caput, satis memorabiles & multas, Altera uero, quam neque responsionem fortassis appellari permittet, sed uagum excursum siue explicationem, si quis circa dictionem magis est studiosus: referam enim causam, ob quam non multis uisæ sunt uenæ in ulceribus renatæ, sed omnino paucissimis, Arteriam uero & neruum nemo uidit, neque uel raro cuiquam regenerata. Hæc quidem igitur paulo posterius dicemus, ut nihil desit sermoni. His uero quæ ex Aristotele adduxi prius finem imponere uolo, Nimirum quod testes ad seminis generationem inutiles esse pronunciauit. Ut enim hoc ita statuatur, uenæ & arteriæ generationem ipsius concedit, eis uidelicet quæ in testes deferuntur. Non autem quod his quidem natura insit generandi seminis, alijs uero

*Aristotelis
opinio de te/
stibus & ip/
sorum uasis*

non

non inſit, uerum ſi etiam in alio quopiam animalis loco arteria & uena ſimiliter eſſent inuoluta, etiam iuxta illum ipſum huiusmodi humor appare-
ret. Si itaq; generant, etiam nutriuntur ab ipſo, ſed nutritio & generatio ni-
hil ſimile habent, ad id quod ita eſt exhaustū & conſumptum, & pars fuit
id quod conſumptum eſt, eorum quæ nutriuntur. Nutritio partes generat
eorum quæ nutriuntur, ſed non ex alia materia generatum eſt totum uas,
ex alia nunc ipſius generantur partes. Maniſtum igitur eſt quod ſi quidē
ex ſeminaria humiditate nutritur, ex eiufmodi etiam in principio fuit gene-
ratum. Et ad Ariſtotelem quidem ſufficit hic ſermo. Repetamus autē quod
dicere diſtulimus, primum quidem quod uena raro uiſa eſt regenerata, de-
inde quod reliquorum nullum uiſum eſt. Vas nanq; quod præexiſtenti ue-
næ innutritur (huic enim cohæret) non in omni corporis natura largam &
copioſam materiam ad generationem habet. Si itaq; neq; caro præoccupa-
uerit, in oſculo præciſæ uenæ orbiculatim enaſcens, neq; larga materia hu-
moris deſtituetur, poterit utiq; regenerari. oportet igitur ſimul robuſtiſſi-
mam reperiri in præciſis uenis facultatem: hæc enim eſt opifex eius quæ in-
naſcitur: ſimul autē & materiam ſeminariam tantam, ut ne à præoccupante
carne quæ excreſcere ſolet, oſculum claudatur. rariffime autē cōtingit ambo
hæc ſimul in unum concurrere. Si itaq; in uenā quæ ſimplicem & tenuem
tunicam habet rara eſt generatio, nihil utiq; mirum eſt in arteria: quæ ſex-
tuplam reſpectu uenæ craſſiciem habet: non rarum, ſed impoſſibile eſſe ge-
nerari, propterea quod & tantæ materiæ præparatio impoſſibilis extet. Sic
autem & ſingula alia, quæ ex ſemine generationem habent, ob largæ mate-
riæ penuriam rurfus non naſcuntur. Tantum enim nullibi aceruatim contē-
tum ſemen reperire licet, quantum unūquodq; eorum quæ deperdita ſunt,
indiget ad generationem, quin & quū per multum tempus coaceruari poſ-
ſet, à præoccupante carnis generatione impeditur. Verum iuxta primam
ex ſemine generationem, coaceruatus adhuc eſt humor, ex quo uafa ipſa
formantur. Opifex autem ipſius duplex eſt, tum facultas quæ in ipſo ſemi-
ne eſt, tum quæ in uteri uas, quibus allapſum eſt. In ulceribus nanq; ob lar-
gæ materiæ inopiam, tantus opifex nobis ſegnīs erat. In generatione uero
animalis in utero, larga erat materia, & a deſt ipſi opifex alius, non ſolum
tangēs materiam, ſed & per totam ipſam perambulans. Nihil itaq; mirum
eſt prima naturæ organa uelociter in fœtibus formari, tum ob materiæ co-
piam ſimulq; præſtantiam, tum ob opificum ipſorum circa actionem effi-
caciā. Quando uero & de his iam demonſtratum eſt ad id quod reſtat
ex dilatis progrediar. Ad Ariſtotelem equidem expeditiſſimus ſermo fu-
it, teſtes ſeminis generatione priuantem. Si enim illi non generant ipſum,
maniſtū eſt quod arteria & uena. uerum non conuenit Ariſtotelis igno-
rantiam pro reſugio habere, & tantum dogma indemonſtratum relinquere,
ne forte

Arteria &
uena gene-
rant ſemen,
& nutriun-
tur ab eodē

Cur uena
quibusdam
regeneretur

Cur aliarū
partū rege-
neratio im-
poſſibilis

Generatio
prima uasorū

Ariſtotelis
ignorantia
de teſtibus

*Alia opinio
à solis testi-
bus semē ge-
nerari*

*Medici qui
dā Aristote-
lē sequētes*

ne forte aduersarius quispiam exprobrat nobis, quod simulemus quidem nos ueritatem amare, arripiamus autem sermones magis quam demōstre-
mus. Non etenim si Aristoteles ignorauit testium facultatem, ob id etiam
nos conuenit uasis pampinoformibus omnem permittere seminis genera-
tionem. atq; ego sanè fatear me pudore confundi, si ipsis omnem permitte-
rem. uerum hoc quidem prompte in Aristotelis gratiam arripui, ut ne mi-
hi lōgior aduersus ipsum sermo extenderetur. Redeo autem rursus ad eos
qui putant omne semen à testibus generari, ac primum quidem interrogo,
Quidnam tandem in uasis quæ ad ipsos deferuntur superne apparet con-
tentum? siquidem solum testium opus est? Quemadmodū enim in uen-
tre ac intestinis sanguinem reperire non datur, propterea quod nihil in to-
tum ad generationem ipsius conferunt, Sic neq; in ipsis uasis semen fuerit,
utpote nihil adiuuantibus eius generationem. Consequenter autem & ob-
uolutionis quæram utilitatem, possibile enim opinor erat dicere, Melius &
facilius esse, ut uasa citra huiusmodi in ipsis materiā, rectā ad testiculos pro-
cederent, si mortuas & alterare impotentes uasorum tunicas statuunt, utpo-
te quæ materiam multo tempore in eis uersatam alterare non possint. Aut
si concedunt quidem hoc, & secundum suū ipsorum naturam eas alteratio-
nem facere uolunt, uerum & hoc adhuc absurdus est, & simile, uelut si quis
ignem frigidum esse dicat & calfacere. Nihil enim aliud est permutatio &
alteratio secundum qualitatem, quam assimilatio patientis ad ipsum effici-
ens. Atqui si etiam hoc concedatur, crassum & uiscosum, ac album efficient
id quod alteratur, quod nihil aliud est, quam seminis ipsis deferre generati-
onem, atq; hæcenus quidem de his. Iam uero alteram sermonis partem
percurramus, Quandoquidem & medicis quibusdam uisum est, Testes
nihil ad seminis generationem conferre, & plurimi sanè etiam credibiles
demonstrationes inuenerunt, ac interrogantibus causam reddunt. At
qui non magis ipsis calefactis quàm perfrigeratis causa uera contingat, si
nihil conferunt ad seminis generationem. Verum responsionum aliquas
Aristoteles primum dixit, uerbi gratia, Quod testes eiusmodi utilitatem se-
minalibus uasis exhibent, qualem lapides appensi circa rectas scēminarū
telas: detrahentes enim ipsa augent reduplicationem, quam ille ad hoc uti-
lem existere dicit, ut seminalis recrementi motus stabilior reddatur: ubi uer-
o ut ille inquit ablati sunt testes, uasa ipsa retrahuntur. At certe quum per-
frigerati sunt uehementer, steriles & non generantes reddunt, quamuis ad
huc detrahare possint. Cur igitur tandem dicit etiam, quod seminalium ua-
sorum perfrigeratio, non ipsorum testium, causa est sterilitatis? Cur igitur
ubi hi sunt contusi, steriles faciunt? quia etiam seminalia uasa: inquit: simul
cum eis contunduntur. Cur ubi sunt in scirrhum indurati, etiam illa simul
indurantur? & in totum, quodcūq; tandem quis protulerit affectus genus
quod

quod testium sterilitatem facit, ex illo etiam uasa seminalia participare ait. Præstiterit igitur fortassis altius rem repetere, atq; de seminalium organorum constitutione prius exacte transigere, citra quorum cognitionem neq; intelligi queant quæ referentur. Arteria itaq; & uena à uasis circa spinā progredientes, per ilia deorsum feruntur, donec perueniant ad uenam testiculari rem appellatam. Est autem hæc pars animalis iuxta caput testiculi incumbens, quod græca epididymidis appellatione plenius significatur, & fistulæ multæ ex ipsa in testem perueniunt seminarij humoris plenæ. Huic testiculari uenæ, & arteria & uena adnata sunt, circa paulò ante relatam obuolutionem, & paruam quandam à seipsis distributionē ipsi exhibent, priusquam in testem inferantur. At uero & seminalis meatus, quem aliqui uaricosum adstitem appellant, inde genituram hauriens ad pudendi exortū subuehit. Et ob id puto etiā Herophilū existimasse, eum nihil adeò magnum cooperari ad seminis generationem. Quousq; enim intra ilia sunt arteria & uena, simul cum alijs omnibus uisceribus communi omnibus operculo peritonæo appellato integuntur: hinc uero peritonæum utrinq; memorabili foramine perforatum est, & meatus ab ipso fit maximus ad testes descendens. In hoc meatu & uasorum obuolutio generatur, & uas seminale ex uena testiculari enascens ad ilia ascendit, contingens quidem iuxta exortum, ipsum testiculum, non tamen ex ipso generationem habens. Iam uero rursum altius repetens, & animum diligentius sermoni aduertens, iuxta utrūq; meatum, uelut fistulam quandam arteriam cum uena descendantem reperias: ascendens uero seminale uas. Inde uero rursum non amplius extra pubis ossa, sed per profundum & supra ipsa in decliue fertur, donec ad uesicæ perueniat collum, cui continenter cohæret ipsum pudendum. Euidenter itaque manifestum est ei qui dicta per dissectionem cōsiderauit, Quod uas seminale propterea quod longissimū factum est, tantam uiam circumcurrit: si enim extreme breue esset, à uena testiculari rectà ad collum uesicæ perueniret, & sanè si intra peritonæum, testiculi siti essent, uasis seminalis dimidia pars perderetur, & arteriæ itemq; uenæ obuolutio. Quo igitur hæc fieret, & uas seminale augesceret, natura & peritonæi meatum secuit, & testes infra locauit. Contingit enim ita sanguinem in uasis morantem concoqui & in grumos cogi, & uas seminale longissimum fieri, quo amplius eiaculetur circa unam actionem semen, & ob hoc ipsum utiq; uaricosius fecit ipsum iuxta uesicæ collum, unde sanè & nomen ipsi inditum est, uaricosi adstitis. Si quis igitur hæc uiderit, admirabitur uiros quibus uisum est, testes à natura ea gratia productos esse, ut seminalia organa detraheret. Vtrum enim uolunt, num ut ea quæ obuolui præstabat, recta procedant, aut ut Adstes uaricosus? Moror autem hic fortassis non necessariò, quum maximum testimonium habeam ex animalibus quæ intra peritonæum testiculos habent,

N quemad/

*Seminaliū or-
ganorum con-
stitutio*

*Epididymis,
uena testicu-
laris*

*Seminalis
meatus*

*Adstes uar-
icosus*

*Seminale uas
longissimum*

*Vas seminale,
Adstes uari-
cosus*

*Seminalis
meatus*

*Contra Ari-
stotelem*

quemadmodū sunt & aues. Non enim utiq; & his dixerit quispiā eos ē uas
 sis seminalib. appensos esse, uelut lapides, staminibus telarū, utpote quum
 altius in ipsis sita sint seminaria uasa. fortassis igitur perturbat quod paulo
 ante dictum est, Quod uasis seminarij memorabilem longitudinem esse
 oporteat: uidetur enim situs intra peritonæum dimidiam ipsius partem ab-
 stulisse, eam nimirum quæ cum uaricosis uasis ad testem deferrebat. Ve-
 rum si didiceris hæc animalia tum testes habere septum transuersum contin-
 gentes, tum seminales meatus amplissimos, in promptu est solutio hæsitā-
 tionis. Nam interuallum quod à septo transuerso interiacet magnum est,
 & locus calidus. Quare quantum ex longa uasorum obuolutione, & ex se-
 minalium meatuum longitudine, seminis copia in nobis augefcit, tantum in
 illis ex meatuum amplitudine & testiculorum situ. Seminarij enim meatus
 tanto plus possident amplitudinis, quantum longitudine destituuntur. Si-
 tus uero testium in alto factus, propter distantiam uasis seminarijs memo-
 rabilem longitudinem præbuit, propter uiscerum uero calidissimorum uici-
 nitatem, non parum ad generationis uelocitatem semini contulit. Sed hæc
 quidem ex abundanti. Cæterum illorum sermo sufficiēter redargutus est,
 solo situ testium conuictus, non minus quā per ea quæ antea dixi. Redar-
 gui autem possit uel maxime etiam per hæc. Oportet enim iam nos com-
 memorare, quod omnes ferè tum medici, tum naturales philosophi de uti-
 litate & facultate testium ignorantes negligunt, Quod in his quibus hi ex-
 secti sunt citra uenæ testicularis contactum, nihil patitur uas seminarium.
 Deperit autem animalibus non solum seminis emissio, (refugium enim e-
 rat hoc his qui rebus uenereis abstinere uolunt) sed & uirilitas, & ut ita di-
 cam masculositas. Sic uero etiam si animalis fœminæ testiculos excindas,
 neq; libidine concitatur unquam tale animal, neque marem admittit uene-
 reæ communionis gratia, perditq; si ita dicere licet, fœminositatem. Itaque
 fœminas sues apud nos castrant, non solum in Asia, sed etiam in gentibus
 supra Asiam sitis usque ad Cappadociam, atque fiunt omnes Eunuchis ac
 castratis masculis similes, uberius alimentum accipientes & pingues, suauio-
 remq; carnem reliquis fœminis habent, quemadmodū & mares maribus.
 Non tamen similiter periculo uacans ablatio testium fœminarum est, pro-
 pter locum in quo sunt siti. A lateribus enim uteri ab utraque parte singuli
 adiacent, arteriam quidem & uenam, ueluti hi qui in masculis sunt, pampi-
 noformiter sibi ipsis inserta accipientes, uas uero seminale ad utrunq; cornu
 finiens. Necessarium igitur est utrunq; latius diffindere, si quis excindere
 uelit, atq; in hoc sanè maius periculum est q̃ in maribus. Hanc igitur quæ
 tāta est in testiculis facultatem, haud scio quomodo omnes neglexerint, &
 an conferant aut non conferant semini quærunt. Deinde alij quidem extre-
 me errauerunt, ut & hoc ab ipsis abstulerint: quidam uero generari quidem
 ab ipsis

Testiū in aui-
culis situs

Rursus cōtra
Aristotelem

Testes exse-
ctos conse-
quentia

Testium in fœ-
minis situs

Testis uis
maxima

ab ipsis semen dixerunt, quid uero accadat omni animali, ob quod frigidius & debilius redditur castratum querere reliquerunt. Verum si seminis emissio sola, & nihil aliud, testibus ablati deperit, propterea quod simul diuellitur ut illi inquit, uas seminale, unum utiq; solum oboriretur ex sectione ipsorum detrimentum, nimirum pueros generare non posse. Tanquam igitur puerorum nulla cura sit, sed siue athleta certamina magis suscipere studeat, siue aliquod aliud huiusmodi exercitium obeat, huic sanè caste uiuere bonum esse nouimus, atq; quum hoc noc adsit ipsi ex testium sectione, opportunum utiq; nobis fuerit eorum qui olympia exercent testiculos excsecare, ut qui non solum puerorum generationis curam nullam habeant, sed & omnem quamcunq; aliam corporis particulam prompte uictoriae gratia proiecturi sint, Verum sectio nō tuta est adeo, utpote quæ simul cum testibus robur totius corporis excindat, aut si nō cum testibus robur, sed cum seminarijs meatibus, ut fortassis illorum aliquis dixerit, considerare & hoc oportebat secundum quem modum fiat, & quidem quum neuter horum excindatur, sed solum à testibus diuellantur. Quare rationi consentaneū est, non propter manentem adhuc & seruata, sed propter penitus perditam ex animali particulam, uirilitatem & robur perire. Itaq; uidentur tibi quemadmodum lapides telis, sic testes seminarijs uasis appositi esse? Sed nunquid prope ad utilitatem ipsius cordis accedere? Perfrigerantur itaq; qui ipsos perdidērunt, nimirum altero insitæ caliditatis principio priuati, & concidit ipsis omne robur, tanquam qui iam senes facti essent, neq; ampla est uena, neq; floridus sanguis, & arteriæ parū & debiliter pulsant, uelut senibus. Quare & roboris principium sunt animalibus, & multā caliditatē irrigāt ac affundūt toto corpori, & ob id ipsis priuati, depiles non circa mentum solum, sed circa uniuersum corpus fiunt, paruasq; ut dictum est, uenas habent quemadmodum mulieres, neq; rem ueneream appetunt, ut qui aliud quiddam magis quàm animal existant. Quare hac parte testes etiam ipso cordi præstantiores sunt, nempe qui ultra hoc quod caliditatem ac robur animalibus exhibent, amplius etiam generi cōseruando præsunt. His igitur & tantis præteritis & neglectis, philosophi & medici qui ante me fuerunt, de paruis ac uilibus litigant, quærentes an testes ad seminis generationem conferant. Nos itaq; rursus repetito de ipsis sermone dicamus, quod supra ea quæ iam relata sunt, etiam adhuc illa non modica signa sunt, Quod per ipsos testes totum corpus alteretur. Non solum enim suauior est caro castrarum uictimarum, insuauior autem non sectarum, sed & qualitas ipsa carniū simile quiddam testiculorum qualitati habet, graue & uirosum, ut ita dicam, usq; etiam ad similitudinem odoris. Itaq; alios quosdam hæc ignorasse nihil mirum est, Aristotelem uero minime conueniebat, qui ipse adeo nobis sæpe dixit, quod paruæ particule maximarum alterationum toti corpori causæ

Testium utilitas ea fere quæ cordis

Testes totū alterant corpus

existant. hoc enim illud solum apponere conueniebat, siquidem ablata aliqua particula totum animal alteratur, causa alterationis est ipsa particula, non utique eiusdem, tum ab animali ablata, tum praesens: sed siquidem ablata perfrigerat, praesens utique calfaciebat: si uero debile reddit, roboris utique principium erat. Eodem autem modo, si absecta appetentiam coeundi aufert, ex illa sanè generis successio animalibus contingebat.

Collatio cordis & testium

Hoc quidem tertium neque cor ipsum exhibere potest, quare illud quidem uiuendi solum, testes uero bene uiuendi fuerint principium: quanto autem melius est bene uiuere quam simpliciter & solum uiuere, tanto sunt in animalibus testes corde praestantiores. Iustum igitur erat ipsos lapidibus assimilare, qui filis dependent inter texendum, & qui sola grauitate utiles existunt: Quae igitur existit causa ob quam exsecti, simul totum animalis robur rescindunt? Oportebat equidem maximum quoddam proble-

Locus Aristotelis I de generatione animalium

ma Aristotelem fecisse, in primo de animalium generatione, ubi utilitatem eorum exponens, propter conseruandam seminalium uasorum reductionem, testes à natura productos tradit. Exiguum enim hoc est, at uero omnis animalium roboris principium in ipsis apparet, atque hoc erat uel maxime necessarium sciscitari, inter ea quae de testiculorum utilitate inuestigantur. Relicto itaque ipso, & nulla eius in primo mentione facta, in

Locus ex V de animalium generatione

quinto praeter institutum, quando de uoce acuta & graui sermonem facit, ostendere conatur, quomodo testibus exsectis, debilius circa actiones ipsum cor reddatur. Habet autem sermo eius hoc modo. Omnia autem exsecta in mulierositatem mutantur, & propter remissionem neruosi roboris in principio, similem foeminis uocem edunt. Remissio autem similiter fit, uelut si quis demissam chordam deorsum, extentam faceret per ponderis aliquius appensionem, quemadmodum quae telas texunt facere solent, nam & haec deorsum staminibus demissis ponderosos lapides appendunt. Sic enim & testiculorum natura appensa est ad seminarios meatus, hi uero ex uena cuius principium est in corde. Hic quidem est Aristotelis sermo. Attendamus autem ipsi iam dicto capitulo circa finem, quod totam praedicti sermonis summam compendio comprehendit. Ob id enim inquit, in castrationibus animalia ad debilitatem transmutantur, quoniam cordis: ex quo firmitas & uigor corpori accedit: exolutionem & remissionem fieri contingit, ablati ponderibus quae deorsum extendebant, tanquam sanè cor ipsum non ex proprio temperamento & natura robur habeat, sed ex testium detractioe ad lapidum quorundam similitudinem appensorum. Verum etiam si non ex propria natura cor tale robur habeat, ac alijs

Rursus contra Aristotelem

particulis transmittat, utpote quod principium existat, & aliquo altero extrinseco auxilio ad hoc opus habeat: pro testibus utique sexcenta alia auxilia habet, quae deficere non possunt, donec animal supersit: ex quibus unquam euident

evidentissimum & potentissimum referam ipsi cor deorsum extendere uolenti. Quum enim arteria aorta ad spinam adueniat, quid adeò difficile fu-
 erat naturæ ipsum uas istic fortibus uinculis alligare, per quæ tetracta & uio-
 lenter tenta secum totum cor traheret? Neq; impossibile erat etiam arteriæ
 partem quæ ad clauiculam sursum fertur, istic affigere. Nihil enim refert
 quod ad chordæ tētionem attinet, cuius etiam ille ipse meminit, in quacūq;
 tandem partem siue sursum, siue deorsum, ipsius distentio fiat. Et ut uerum
 fateamur, ex ambabus partibus tendere oportebat, & hoc, nō sursum ac de-
 orsum solum, quæ inter se opposita sunt, sed & utrinq; ex lateribus, aut an-
 te & retro, aut etiam secundum obliquam quamcunq; tandem oppositio-
 nem. Siquidem igitur non sufficebat cordi propria natura ad robur,
 sed oportebat ipsum, uelut chordam aut stamen, acquisitiuā assumere ten-
 sionem, promptum erat, opinor, naturæ hoc ipsum per prædictas arterias
 facere, & per uenas ac neruos & pelliculas, non minus quàm per arterias, ex
 quibus nullum adeò prompte ab ipsa auferri possit, quemadmodū testes.
 Sed enim quanti sunt hi ponderis tandem? Quomodo uero peruenierit
 tandem ad cor tensio quæ per eos contingit? Tamen si enim non continge-
 ret interim plures flexuras esse uasorum ex corde ad testes procedentium,
 tamen forinfecus prius poni eos oportebat, quo ad ipsum tētio perueniat.
 Quin & uasorum uaricosorum obuolutiones operæprecium erat Aristote-
 lem cōsiderare, & rem ipsam in foris apparentibus prius experiri, siquidem
 ratione apprehendere ipsam impotens erat. In quorum enim medio obuol-
 utio quædam extat, impossibile est ex altero ad alterum tensionem perue-
 nire, priusquàm obuolutio in rectum dirigatur. Tanta est autem ante tes-
 tes inuolutio & uertigo uasorum, ut siquidem recta dirigerentur usq; ad
 media fœmora peruenire possint, atq; ita nulli aliū hominum robur inesse
 oportebat, sed solis illis quibus testes multum laxi, aut omnino debiles exi-
 stunt, & ob id senescentibus & debilibus hoc uitium contingit. Iuuenibus
 uero & robustis nunq; in tantum testiculi laxati sunt. Quid porro in ani-
 malibus dixerimus quorum testes substricti sunt, & nō peniles quæadmo-
 dum ex staminibus lapides? ueluti in quadrupedum genere suis, in uo-
 lucrū genere nō uni saltem aut duabus, sed omnibus intra peritonæum
 prope septum transuersum in spina firmati sunt, & tamē etiam horum ani-
 malium castratio infirmum reddit totum corpus. Si uero etiam à firmatis
 particulis cor ipsum detrahi dicemus, oportunit utiq; fuerit & rhenes ip-
 sum detrahere, multò magis quàm testes, itemq; splenem, & uentrem, &
 quodcunq; huiusmodi. Procedūt enim in omnia uenæ & arteriæ, ultra hoc
 quòd etiam ipsa uiciniora sint cordi, atq; hoc citra interuenientem inuolu-
 tionem, Cuius etiam ipsius haud scio quomodo utilitatem non intellexit,
 ex ipsa pendere existimans testes, uelut à staminibus lapides: maxime

Probatio ab
euidenti

Interrogat
Aristot. de
testiū pōde/
re ironice

Absurdum

Testes suum

Testes uolu-
crium

Obuolutiōis
uasorū ante
testes utilita-
tem Aristot.
ignorauit

N 3 enim

enim cōtraria sunt obuolui, & deorsum tendi. Quomodo igitur in eūdem locum ambo congregauit natura, & utrunq; uas tum inter se mutuo, tū per se seorsim, & uaricosum fecit, & cōduplicauit? Si enim utilis est obuolutio uasorū, non solum inutile, sed & nocens ipsi fuerit testiculorum pondus. Si uero hoc utile erat, cor male detrahit. uerū his cōcessis ipsi, alijsq; eiusmodi sexcentis, unius uisceris quod reuera cor detrahare potest, mentionē faciemus. Siquidē em̄ omnino nō ex propria natura cor robur habet, sed ex acquisita & pręter naturā tensione ipsum accipere oportebat, nihil sanē opus erat parū adeo corpus, ipsum uidelicet testem, ex tam longo interuallo, ex ipso annectere, & id per uasa adeo longa, atq; ad id inuoluta etiā, quum hepar habeat magnitudine molis cōsimili, & propinquissime situm, & per maximam omnium in toto corpore uenam annexum, rectā à corde, citra obuolutionē, & flexum tensam. Abscedētes igitur iam ab hisq; euidenter ex dissectionibus apparent, Aristotelem ipsum ut uirum naturę doctum propriarum opinionum commonefaciemus, qui semper quidem aut insitam caliditatem, aut insitum spiritum, aut etiam bonum temperamentum, sanitatis ac roboris particularum causam facit. In pręscripto uero sermone solam quę ex appensis contingit tensionem, quam sanē esse uiolentam & pręter naturam, quando cuipiā forinsecus contingit, etiam in chordis, quas ipse proposuit, uidere licet. Rēpuntur itaq; si paulo ampliori tempore tensę adseruentur, & ob id relaxant ipsas citharistę lyras & citharas reponentes, ubi iam ab opera cessant. Nequaquam igitur ob id quod psallentibus earum tensio utilis est, existimo eam secundum naturam chordis esse, neq; enim nostris utilitatibus metiendum est id quod in unaquaq; re est secundum naturam. Sic namq; etiam uictimis quę mactantur mors secundum naturam erit, utpote quę utiles nobis futurę sunt. Atqui etiam si chordis secundum naturam necessaria tensio erat, ob id utiq; non etiam cordi. Vbi enim ex inductione demonstrationem scientificam non constituimus, nullatenus ex exemplo constituerimus. Immoror autem diutius fortassis opinionem palam uitiosam redarguendo, ut quę nullum adeo idiotam lateat, unde optarim sanē si possibile esset, ut nihil tale unq; ab Aristotele dictum esset, sed omnino quemadmodum alij omnes siluisset, & problema de castratis penitus intactum reliquisset, Ob quid uidelicet in testium exectionibus totum corpus effœminatur. Inquiramus igitur nos argumentis utentes demonstratis, & palam apparentibus in dissectionibus. Arteria enim & uena quę in caput testiculi se inserunt, seminalem humorem continere iam apparēt, atq; ipse testiculus totus huiusmodi humore plenus est, & qui etiam circa uenam testicularem contentus est, ex hoc transsumptus est ad ipsam, quemadmodum ex hac rursus in uas seminale, cuius partem ad colem

Rursus ab
euidenti

Aristot. con-
tra seipsum
inducitur

Inductionis
& exempli
usus

Votum pro
Aristotele

Galeni de
Urina de tes-
tibus

ad colem uergentem Herophilus adstitem uaricosum appellauit: qui quidem & ipse delinquit in eo quod uasi seminario plusquam testibus defert seminis generationem, non tamen similiter ut Aristoteles fallitur, qui lapidibus ex staminibus telarum appensis testiculos assimilat. Ne itaque prolongemus sermonem, sed ex eis quæ manifeste apparent concludamus, assumptis etiam quibusdam à nobis alibi demonstratis, atque ab ipso adeo Aristotele confessis, Vnaquæque animalis pars humorem ad se loco alimenti influentem in suipsius naturam permutat. Est autem unicuique particulæ hinc esse quod uidelicet est, non secundum humorum quæ ipsi insunt naturam, sed secundum solidorum corporum substantiam, à quibus etiam contentis iam humoribus alteratio contingit. Verum siquidem hoc ita habet, continetur autem in testibus seminarius humor, ab huiusmodi utique corpus ipsorum nutritur. Vnaquæque autem particula sibi familiarissimum operatur alimentum, quare testes semen operantur. Demonstratum porro est & arterias & uenas semen operari, uerum hæc quidem paucum in multo tempore, Testes uero non solum multum, atque id breui tempore, sed & exacte elaboratum. Sincerissima enim exacte est ipsis seminis qualitas, & propterea celerrime omnes animalis partes eius participes faciunt. Neque id mirum est, siquidem sanè etiam si quis medicum aut cyrenaicum succum modicum exhibeat, tum per urinas, tum per sudores aliquantulum ea qualitas apparet, quemadmodum etiam opinor: si quis rutam, aut allium, aut consimile quippiam offerat. fortes enim facultates in suam naturam totum corpus alterant. Iuxta eandem denique rationem minutissimus liquor ex his quæ uenenosa appellantur, animalis corpori illapsus, totum corpus breuissimo tempore transmutat, ac suæ naturæ simile reddit. Quin & sanatio per auxiliaria medicamenta, alexipharmaca græcis appellata contingit, quæ similiter totum corpus alterant alteratione uenenosis contraria, non substantia ipsorum in totum animalis corpus penetrante, neque enim possibile est modicum adeo liquorem paucissimo tempore, corporis molem aliquando maximam explere, sed qualitatis distributione facta, Qualis distributio etiam forinsecus uidetur, ex splendore solis in ambientem aerem contingere. Intra nos autem ex corde in arterias, ex cerebro in neruos. Quid igitur mirum est etiam ex testibus in totum corpus facultatē quandā distribui? qualis neruis quidem sensus & motus ex cerebro, arterijs uero pulsandi facultas ex corde? Atque ea quidē facultas in maribus roboris & masculositatis, in foeminis uero foeminositatis causa existit, & ob id animal foemina testibus exsectis, castrato masculo assimilatur. Reliquæ enim omnes partes easdem facultates in utrisque habent. Quod uero in alterutro præcipuum erat, & ob quod alterum ex eis masculus extabat, alterum foemina, hoc ipsum ubi perdiderunt, quod reliquum est

Concludit contra Aristot. testes semen generare ex coq. nutriri

Qualitas seminis testium in omnes animalis partes distribuitur

Masculositas & foemininitas una de sit

utrumq; similiter habet tanq; si à principio neq; mas neq; fœmina generati essent, sed tertium quoddam ab utrisq; diuersum, & neutrum illorum. Rursus igit in memoriã reuocemus ea quæ sæpe demonstrauiamus, Nimirũ quod unaquæq; particula familiarẽ sibi humorem ex uenis trahit, usq; ad recrementa etiam. Sic ostendebantur & rhenes urinam attrahentes, & uesica bilis susceptrix bilem trahens. Trahunt igitur etiam testes seminariũ humorem, quem præparant ante ipsis uasorum inuolutiones, deinde accepto fructu qualitatis ex ipso, & uicissim de sua ipsorũ qualitate per hoc tempus fructu impertito eiq; communicato, paulo post quod superfluum est in meatus seminarios deponũt, hi uero in coitu foras excernunt, si uero aliquis immodestius uenere utatur, testes semẽ frequẽtius ex uasorũ inuolutione trahentes, perfecte ipsa euacuant, & si reseces huiusmodi animalis non reperies in ipso seminarium humorem. Quemadmodum rursus si dissectes animal quod à uenere abstinuit, plurimum & crassissimum semẽ reperies. Velim autem & te quicunq; tandem mea scripta uersabis, etiam nũc in honorem ueritatis, ea quæ dicta sunt exquirere, non frigide & oscitanter, neq; enim sic inueniantur, sed primum ad dissectiones progrediendo, & diligenter intuendo quæ dicta sunt antea, & maxime ea de quibus nunc dicere cessauĩ, Nimirũ quod animalia quæ à conuersatione fœminarum abstinent, omnia semine plena habent, primum quidem uaricosum adstitem, deinde totum uas seminale, deinde uenam testicularem, & postea totum testiculum, deinde etiam uasorum obuolutionem. Si uero animal aliud quod per assiduos coitus omne semen euacuauit, eius neq; alia ulla pars semen habet, neque etiam obuolutio. Circa hoc igitur tempus testes ex suprapositis uenis seminarium humorem, quantum eius in ipsis cõtinetur, trahunt. Est autem modicus hic, & ad roris similitudinem sanguini amixtus, huiusmodi autem illas opus habere est demonstratum. Violenter igitur eo, per testiculos utpote potentiori facultate præditos quam uenæ sunt, detracto, Venæ ipsæ rursus à suprapositis reuellunt, hæ uero rursus ab his quæ deinceps sitæ sunt, deinde hæ rursus à uicinis, atq; hoc fieri non cessat, donec ad omnẽ corporis particulam transumptio perueniat, adeo ut omnes totius animalis partes proprio alimento euacuentur. Reuellit enim semper id quod perfecte est euacuatum, ab eo quod plus habet uelut uiolẽter eripiens. hoc igitur quum semper fiat, & omnia uelut in choro inter se mutuo participant, in tantum sanẽ omnia uasa ac partes totius animalis euacuari necesse est, donec fortissima ex omnibus pars expleatur. Neq; uero solam seminariam humiditatem ab omnibus animalis partibus auferri continget hoc tempore, sed etiam spiritum uitalem. Nam & hic ex arterijs una quum seminali humiditate euacuatur. quare nihil mirum est immoderato coitu utentens imbecilliores reddi, à toto cor

Attractio
familiaris
humoris

Immodestus
ueneris usus
semẽ exhaurit

Abstinentia
à uenere semen coaceruat

Seminarius
humor qualis sit

Imbecillitas
& mors ex coitu

to corpore utroque sincerissimo ablato, accedente insuper uoluptate, quæ ipsa per se sufficiens est uitalem firmitatem dissoluere, adeò ut iam quosdam ex nimia uoluptate ac iucunditate mortuos esse constet. Sed hæc quidem præter institutum dicuntur, quanquam non ita ociose & præter rem dicta sint. Quæritur nanque non minus quàm alia ab ipsis hoc problema. Cur maxime coitus exoluit, & dicunt sanè ad hoc multa ac falsa, propterea quod prima principia ignorant, ad quæ necessariò hoc cõsequitur. Cæterum institutus sermo seipsum ad proposita uocat, & dicit ex semine omnibus solidis animalis partibus generationem esse, ex semine etiam nutritionem: quemadmodum rursus carnosus omnibus ex sanguine tum generatio, tum nutritio existit. Vnaquæque enim pars ex qua primum facta est substantia, etiam semper nutritur, quod nutritio expletio sit substantiæ de fluentis. Quapropter etiam nunc generari licet quæcunque à principio ex sanguine sunt generata, non generari autem: præterquam alicubi uenam quandam, atque id raro: quibus ex semine generatio à principio contigit. Atque mihi sanè uidetur aliquid ultra apponere ad sermonem, fortassis non necessarium esse. Quando uero totam testium naturam enarraui, non utique malum fuerit & de uasis seminarijs rursus dicere. Si nanque semine plena apparent, quo tempore animalia uenere non utuntur, fortassis interrogauerit quispiam quo modo hoc fiat, num trahant genituram, aut testes ad ipsa per maximam testicularem uenam emittant? Respondendum igitur est his qui hæc interrogant, utroque modo fieri expletionem. Relatus autem est etiã hic sermo in libris de naturalibus facultatibus, ac ibidem fusissime demonstratus. Nunc uero inde quod ad præsens commodum fuerit transumendum est. Demonstratum enim est unamquamque particulam trahere ad seipsam familiare alimentum, ex quo ubi fructum cœpit, id quod reliquum est excernit: utpote quod sibi ipsi quidem recrementum existit, alteri uero ab ipsa sitæ particulæ itidem nutrimentum futurum est. Atque hæc quidem responsio illis danda est. Si uero quis interroget, cuius igitur gratia uena testicularis à natura nihil frustra faciente producta est? huic respondebimus prædictorum organorum gratia productam esse, nimirum testiculæ, seminarij meatus, & arteriæ, & uenæ, in quibus prius aceruat semin. Non enim possibile esse, testiculū citra periculum ipsis uniri, quum uehementissima cõcitatio in seminis emissionem fiat. Neruosa etenim est arteriæ itemq; uenæ tunica, quemadmodū etiam uasorū seminaliū. glandulosi autem sunt testes & molles: facile itaq; per fortem tētionem durum à molli abrumperetur, utpote debilibus planè ansis appensum & connexum. Itaque inuentum est à natura uenæ testicularis corpus medium, non situ tantum, sed & totius substantiæ specie. Tanto enim est mollior uase seminali, & uasis pampinoformiter inuolutis, quanto testiculo durior.

Et rursus

Voluptas uis

Problema

Solidæ partes ex semine generantur & nutriuntur

Questio de uasis seminarijs, semine plenis

Cur uena testicularis producta

Vena testicularis corpus quale

Et rursus tanto nervosior est secundum naturam testiculo, quanto illis carnosior. Quare nervoso quidem & duro inepta societas & cōiunctio est ad molle & carnosum. Quod uero in medio amborū est, aptitudinem & proprietatem habet, ut cum utroq; copulari possit. Tātum etenim duricie ipsi adest, ut non rumpatur à uasis seminalibus distenta: tantum autem rursus molliciei, ut congruenter habeat ad substantiam testiculorum. Connectuntur igitur per mediam ipsam testiculi cum seminarijs uasis. Aut si magis ueritatem ipsam dicere oportet, Vena testicularis principium est radix uasorum seminalium, quæ ex toto testiculo semen in seipsam haurit.

Vena testicularis
quid sit

Finis primi libri Galeni de semine, Iano Cornario medico interprete.

CL. GALENI DE SE

MINE LIBER SECVNDVS, IANO CORNARIO medico interprete.

Testes muliebres

Vas seminale

Cornua

Opinio falsa

ONSEQUENTER autem dicendum fuerit de muliebri semine, quæcunq; sanè in superiori explicatione dicere distulimus, Principium uero etiam horū sunt ea quæ euidenter circa dissectiones apparent. Adiacent quidē igitur testes utero, utrinq; singuli, cōsimilem uasorum inuolutionē, uelut hi qui in maribus sunt, suscipientes. Verum hæc uasa non in eundem locū procedūt, propterea quod neq; foras, quemadmodum marem, sed in ipsos uteros, fecundā emittere semen oportebat, ideoq; uelut masculo semini obuiam euntes uteri, prælongos exortus à lateribus extendunt, per quos semen susceperant, Maxime uero plenum est uas seminale in animalibus uenerem appetentibus, sicut uicissim uacuum, à recenti coitu. Habet deniq; idem non modicā aliquando copiam, etiam in his quæ ex longo temporis interuallo imprægnantur, in quibus sanè manifeste uidebis in prælongis exortibus, quos etiam cornua siue apices appellant, humorem seminarium crassum. Ad hunc enim locum antea dictum est, farcinalem pelliculā peruenire, itemq; geniturā crassam. Admirari porro subit etiā hic eos qui dicūt uas seminale extra uterū oscula aperta habere. Periculum quidē igitur fuerit, ne in hunc librū omnem particularū generationis dissectionem transferre possim, si omnia quæ occurrant singulatim sermone explicare uelim. Scio autem rursus quod etiam si ueritatem ipsam solam

solam dōcuero, detrahetur sermoni fides. Quo igitur neque superflue sermonem extendam, neque omni fide desertum id quod trado relinquam, potestate præbita omni quicūq; tandem uelit, ut iubeat sibi à me quodcunq; cupiat ex his quæ per dissectionem apparent demonstrari, ea sola enarrabo quæ uera existunt. Sexcentis itaque iam palam demonstraui specilla duos cuspides habentia, dipyrena Græcis appellata, forinsecus per uasa seminaria, intus per cornua uulvæ capræ traiecta. Si uero bos aut asina, aut equa, esset animal, non solum hæc, sed triplici ac quadruplici horum crassitudine. Aut ligna buxea rotunda & oblonga, item per cornua traiecta. Aut etiam specilla lata ad spathæ formam, spathomelas Græcis dicta. Ostendunt autem hoc etiam si nos mors intercipiat, omnes sodales, neque enim adeò difficilem habent chirurgiam, sed si quid aliud eorum quæ ex dissectione apparent, promptam ac facilimam. Quemadmodum igitur meritò multos medicos reprehendimus, sic iure Hippocratem laudauerimus, qui primus omnium hæc inuenit. Ait itaque in principio libri de natura pueri. Si genitura ab utrisque permanserit in utero mulieris, primum quidem miscetur simul, ut muliebri nō quiescente, & coaceruatur ac crassescit calefiens. & reliqua quæ deinceps docet, quomodo uidelicet ex genitura utraque simul mixta generatio foetuum perficitur. Herophilus autem non scio quomodo effundi ait foeminarum semen, quanquam sanè de testiculis exacte scripserit, in tertio de dissectione ipsorum, in principio in hunc modum inueniens. Adnati sunt & utero testiculi à lateribus ex utraque parte, in paucis differentes à masculis. Deinde uero cōsequenter nō post longū adeò interstitiū, hæc uerba habet. Testiculi in foeminis adnati sunt ad utrunq; uteri humerū, alter à dextro, alter à sinistro, nō in uno scroto uterq;, sed uteruis seorsim in tenui ac membranosa pellicula contentus, paruus, & sublatus, glandulis similis, circa tunicam quidem orbiculatim circumdatam neruosis, carne uero minime friabili, quemadmodum etiam testes masculorum. Equabus autem ualde ingentes sunt. Annexi autem sunt membranis non paucis ad uterum, & per uenam ac arteriā ab utero in ipsos insertam. A uena enim & arteria quæ in utrunq; testem inferuntur, uena quidem à uena, arteria ab arteria connexa est. Seminalis autem meatus in utroq; non ualde apparet, adnatus est autem utero ex externa parte, alter à dextro, alter à sinistro. Inuoluta est itidem ut in maribus prior eius pars, & reliquū ferè totum usq; ad finē uaricosum est, & insertū ab utroq; testiculo similiter ut in maribus, in carnosam colli uesicæ partem. Tenuis præterea & obliquus existit in priori parte, iuxta quam coxarū ossa contingit, ubi etiam desinit, ad pudendum ex utraque parte ad interna insertus. Cæterum adstes uaricosus in foemina non conspicitur. Hic quidem est Herophili sermo. Quod uero mihi ut maxime mirum in animo obuersatur, id sanè narrabo.

Quum

Quum & situm, & magnitudinem, & naturam testium in foeminis animalibus diligenter conscripserit, non relinquens etiam de uena & arteria, quæ se utrinque in ipsos inserunt quicquā, sed exactam plane faciens narrationem. Deinde cōsequenter de seminali meatu, quod adnatus est utero forinsecus ab utraque parte, uere dixit. Quod uero nō ualde appareat, id mentitur. Memorabili est enim magnitudine, deinceps uero multo magis mentitur, quum inquit, in uesicæ collum eum inseri, eodem quo in maribus modo. Neuter enim seminalis meatus in ullo aliquo muliebri animali, in ipsum uesicæ collum inseritur: imò neque in ipsius uteri collum, quantū multo uicinius quā uesicæ amplitudo extet, sed tamen neque ad hoc pertingunt, uerum à lateribus uteri partibus adnati, alter hinc, alter inde, ad summū perueniunt uterque apicem siue cornū à sua parte situm, ibidem intra uterum semen effundentes, quod imprægnatis coaceruatur circa eum ipsum locum. In profusione uero seminis per somnum, primum quidem in uterum illabitur, posteaque foras euacuatur. Quemadmodum uisum est etiam nūc in muliercula ex uteri morbis infestata, primū quidem in uterū, ex hoc uero foras plurimum & crassissimū semen effusum. Ipsa autē longo tempore uiro uiduata, tantum ac tale coaceruauerat. Verum tunc tensiones quædam lumborum, & manuum, & pedum ipsam apprehendebant, ut conuelli uideretur, in quibus etiam excretum est semen, & uoluptatem consimilem sibi contigisse dicebat, ei quæ in coitu percipitur. Hoc itaque semē crassum erat & multum, ob id quod multo tempore non esset euacuatum. Alijs uero paucius & liquidum elabens apparet, sæpe intrinsecus ab ipso utero, uelut urinæ. Quapropter Athenæo minime fides habēda est tradēti, quemadmodum in maribus sunt mammæ, sic etiam in foeminis particulas seminales dispositas esse, ipsa sola particularum proportionē in prima formatione facta, nō etiam actione adseruata, quū non uideat quod uiris non sunt: præterquam paucis quibusdam: glandulosa circa mammās corpora, ut quæ foeminis insunt maxima. Foeminis uero non solum uasā seminaria semine plena sunt, sed etiam testes. Quapropter & paucissimis maribus mammās eleuatas uidere est, & neque his adeo memorabiles. Omnibus autem foeminis in seminarijs uasis semen continetur. Quemadmodum igitur si in omnibus masculis lac circa mammās contentum uideretur, non opus esset ratione de ipsius substantia & quod extet perscrutari, eodem opinor modo, quum in foeminis semen contentum uideamus, non oportet quærere an semen excernant. Ne igitur Hippocrati amplius reluctentur, qui in principio libri de natura pueri inquit. Si semen ab utrisque permanferit in utero mulieris. Sed quærāt potius quam utilitatem exhibeat. Potest enim (uelut diximus in libro qui hunc præcedit) natura ex ipso farciminales pelliculā generare. Potest etiam alimentum familiare & primum ipsi masculo semini subornare. Possent autem

Contra Hero/
philum

Semen mu/
liebre

Athenæi
opinio

Utilitas semi/
nis muliebris

autem Hippocrates etiam opinatus est ex utrisque permixtis unum perfectum semen fieri, etiamsi hoc ita esse impossibile sit. Itaque quod foemina ad uenerē incitetur, uel maxime possibile est. Et multo sane melius erat, ex ap-
parentibus credere, quod muliebri semen existat: quam uero facultatē habeat, ratione scrutari. Apparentia igitur etiam ante dicta sunt, & nunc rursus referuntur. Meatus seminarij semine pleni, excernunt hoc citra foeminae cum masculo congressum, quin & effusiones seminis per somnum similiter ut mares patiuntur, quemadmodum prius in uidua muliercula dictum est, & in animalibus in quibus in uertice pelliculae farciminalis semen reperitur, quod ipsum apparatus uel maxime redarguit Aristotelem, nec minus etiam Athenaeum, sed & ex recentioribus medicis quosdam, qui uasa seminaria cornibus inserta esse tradunt, & foraminibus quibusdam obliquis perforata, semen forinsecus iuxta uteros effundere. Etenim concesserit quispiam ipsis uera loqui, (utpote qui Lynceo acutius cernunt, in eo quod minutissimū foramen uident, obtusius autem quā qui suffusos oculos habent, in eo quod maxima non uident) quum neque in totum inuestigauerint unde semen id coaceruatur in pellicula farciminali quod circa ipsius uerticem existit, & cur consumatur quod iuxta uterum effunditur. Merito itaque quispiam ipsos reprehenderit. Ex duobus enim alterum certum est. Aut enim uisa re dubia ultro siluerunt, aut neque omnino quaestionem esse putauerunt. Atqui ultro silere, non bonorum uirorum opus est, omnino uero quaestione indignum putasse, hominum languidi intellectus existit. Num igitur in hoc solo deliquerūt, aut multo magis in quibus nihil horum est? Mentionem equidem faciunt menstruorum recrementorum, materiam familiarem ea foetui decernentes. Semen uero opificem eorum constituentes, contendentesque multis uerbis contra eos qui à toto corpore semen uenire dicunt, & demonstrantes quod nō uideant hi, quis sit qui ornet ac ordinet ipsum foetum, illumque ipsum facultatem quae in semine est esse dicentes, ut quae effingat ac formet foetum, Paulo post horum obliti, nō sentiunt se tot ac tantas facultates materiae tribuere, quas antea opifici detulerunt. Quod enim opificis opus sit simile aut dissimile efficere ipsum foetū alterutro ex parentibus nemo ignorat. Pueros autem matri similes, ob alimentum similes factos esse aiunt, atque inde longum sermonē producunt, ostendentes quot alterationes tum animalibus, tum plantis, ob alimentum contingant. Deinde non sentiunt, quod nullam earum alterationum de quibus dicunt, speciem alterantem ostendere possint. Neque enim persae arboris planta in Aegyptum transportata speciem alterauit, sed commodo apprehenso alimento, fructum esui aptum produxit, quum antea talis non esset. Neque ouiculae aliquando in aliud pabulū traductae, prius ex eo altis capellis similes fiunt, quemadmodum

Hippocratis
opinio falsa

Contra Aristotelem & Athenaeum, semen muliebri extra uteros effundi dicentes

In quibus amplius Aristoteles & alij errant

Facultas seminis masculi format foetum, falsum est
Similitudo foetus ad matrem ex alimento est, falsum est

Similia falsa

Q dum

Fœtus ex coitu animalium diuersi generis, diuersæ & ex utroq; mixtæ speciei fiunt

Athenæus sibi ipsi cōtrarius

Et species & forma à semine materiæ accedit, falsum & hoc est

Questio

Responsio ad alteram partē

dum neque capellæ ouiculis, aut asinis, & equis. Cæterum in coitibus animalium diuersi generis ipse Athenæus fatetur accedere quippiam fœtui à matre, non ad utilitatis commutationem, aut tenuitatis, aut crassicie, aut uocalitatis, aut alterius cuiusdam huius generis. Parua em̃ hæc & materiæ fortius ipsius circa animal speciei uitia esse. Quæ uero ex matre accedūt totam speciem immutāt. Si quidem enim asini semen equa utero suscipiat, fœtus non solum patris speciem habent, sed ex utroq; parente mixtam. Si uero uulpes canis semen suscipiat, etiam hic quod nascetur nō canis, sed mixti cuiusdam ex utroq; generis reddetur. Et quod multo adhuc maius hoc est, in septimo quem de semine scripsit libro, insuper fatetur Athenæus, haud scio quomodo id non sentiat. Plus enim habere ait à matre quàm à patre quod nascitur, de equa quidem mulum, de asina uero mulam. Quemadmodum etiam quum uulpes cani miscbitur, quod generatur si quidem canis masculus extat, uulpis speciem habet. Si uero contra, in canis speciem ipse fœtus transit: ut quod quidem ex uulpe est, uulpes caniformis fiat: quod uero ex cane est, canis uulpiformis. Etenim si ouiculam hircus ineat, ouiculā generari ait duro pilo oblitam. Si uice uersa aries capellam, capellam molli pilo generari. Tanquam nihil minus ad speciem nascentis conferatur à matre, uerum plus etiam q̃ à patre. Oportebat autem non solum non plus ex matre fœtibus adesse, sed neque minus. Omnino enim nihil immutat forma ex specie animalis siue plantæ, sed ex seminibus omnia tale principiū habent. Et quid opus est longis uerborū ambagibus? Confitentur enim hoc etiam illi ipsi contra quos maxime mihi institutus est hic sermo, confitentur inquam, hoc scilicet, Non solum speciem accedere materiæ, ex qua fit aliud quidē homo, aliud uero quercus, aut platanus, aut hedera, sed & formam ipsam perfici à semine materiam effingente. Atq; hoc ipsum circa formationem, non solum figuræ, sed etiam magnitudinis, & positionis uniuscuiusq; particulæ, se coniectare dicunt, insuperq; ex mutua ipsarum concretionem. Quo igitur sciant quantum delinquant, interrogabimus ipsos sermonem qui ex ipsorum dictis conclusionis uice sequitur. Vtrum facultas fœtum effingens oculum quidem, & nasum, & superciliū, ac singulas alias partes absolueret ex natura sua possit, materia uero tum adunci & limi nasi, tum oculi glauci & nigri opifex sit? An eiusdem facultatis est nasum effingere, eundemq; statim aduncum, aut limum, aut rectum facere? Quemadmodum opinor etiam Polycletus quando satellitem finxit, non ipse quidem nati & oculi opifex fuit, luto uero ut rectū eundem faceret permisit. Atenim quo nihil desit, iuxta utranq; responsionē sermo nobis transigatur. Ac primum ponamus eos nobis respōdisse, nasum quidem ab opifice, rectum uero nati sum à materia produci. Et secundum eundem modum, oculum à facultate effingente

effingente, glaucum uero aut nigrum à materia, atque eodem modo etiã de alijs, Vnamquanque à semine quidem fieri, talem uero aut talẽ à menstruo. Atqui hoc etiam concessio, sequetur hoc quod generatur semper matri assimilari. Similitudo enim ex partium fit formatione, non secundum communem speciem, sed iuxta insitas ipsarum differentias. Veluti communis species hominem facit, & equum & bouem. Differentia uero iuxta partes, simum & aduncum facit, & in his similitudo aut dissimilitudo ad parentes consistit. Rursus igitur ponamus eiusmodi formationem ex seminibus fieri, uerum siquidem solus mas semen emittit, nunquam sanẽ ullus foetus matri similis fiet. Quare utrinq; sermo dubius relinquetur. Si namque à facultate, hoc est à semine similitudo perficitur, solis maribus foetus similes euadent, matri uero nullus unquam similis reddetur. Si uero ex materia, hoc est menstruo, foeminis solis, patri uero nullus unquam similis erit. Atqui utrisque similes esse apparent. Quare uanæ sunt sententiæ quas pro certis ac firmis assumunt. figuram etenim sermonis syllogismo constantem nemo ignorat, qui saltem leuiter de demonstratione quicquam didicerit. Quo uero manifestior sit etiam modice exercitatis, utrumq; sermonem seorsim proponam. Similitudines sunt ex seminibus, semen est ex solo masculo. Hic quidem prior sermo est, alter uero hic. Similitudines sunt ex menstruo, menstruum ex sola foemina. Manifestum igitur fit iam quod, utrum tandem quis uerum supposuerit, falsa conclusio sequetur. Atqui neq; aliud tertium reperias, sed ex menstruo & semine animalia generantur, ut hinc non aliud tertium nobis sit inuestigandum. Relinquitur igitur ex reliquis assumptionibus alteram non esse ueram, erat autem altera ipsarum, in qua menstruum solius matris esse dicebatur. Altera uero in qua semen solius patris. Quare ex his omnino altera est falsa. Sed matris solius esse menstruum uera est etiam iuxta illos ipsos. Igitur falsò dicitur, solius patris esse semen. Palam est autem siue semen dicamus siue generatiuum semen, iuxta utranq; dictionem, hic sermo perficietur, ita ut aduersus eos qui foeminam in totum semen emittere negant, simpliciter semen nominemus. Cõtra eos uero qui semẽ quidẽ emittere eã dicãt, sed hoc nõ generatiuũ, etiã generatiuũ ad semen addamus. Atq; hæc quidẽ ad ipsorum opinionem redarguendam suffecerint. Licet porro & circa elenchum, ex directo demonstrationem facere bifariam, & per hypotheticum, & per catheticum syllogismum. per hypotheticum sic, Si utrisq; parentibus foetus assimilantur, iuxta communem causam in utrisque existentem assimilantur. Atqui utrisque parentibus assimilantur foetus, igitur iuxta communem causam in utrisque existentem assimilantur. Deinde rursus. Si iuxta communem causam foetus parentibus similes fiunt, aut sanẽ iuxta feminis, aut menstruorum substantiam similes fiunt.

*Responsio ad
secundã partẽ*

*Quæstionis
neutra pars
uera*

*Foeminã se-
mẽ atq; hoc
generatiuũ
emittere, itẽ
quẽ foetus
formatiuum*

Q 2 Sed men-

Cur species
magis secun-
dam matrē,
similitudo se-
cūdam alter-
utrum paren-
tem fiat?

Pronūciatū
primum

Substantia
pro materia

Pronūciatū
secundum

Sed menstruorum substantia communis non est, iuxta seminis itaq; sub-
stantiam similes redduntur. Per catholicum uero sic ratiocinando colli-
gimus. Quandoquidem foetus utrisque parentibus adsimilantur, com-
mune habent principium quod eos ipsis parentibus assimilat. Similitudo
enim foetus ad parentes iuxta principium contingit. Deinde ultra præ-
dictā ratiocinationem, aliam proponemus hoc modo. Aut ex semine, aut
ex menstruo, similitudo foetus ad parentes existit, sed non ex menstruo
igitur ex semine. Deinde post hanc rursus aliam proferemus. Si ex
semine foetus sunt similitudines, necessarium est & foeminam semen e-
mittere, quod multi pueri matri similimi appareant. Hæc quidem igitur
Athenæi & Aristotelis gratia dicta sint, quandoquidem gaudet ac studio
habent demonstrationibus scientificis uti. Nos uero per nos ipsos rursus
scrutemur, si qua tandem est causa, ob quam species animalis magis iuxta
matrem fit, similitudo autem iuxta alterutrum parentem. Etenim si etiam
quàm maxime semen emittit foemina, atque hoc etiam generatiuum, ue-
rum neq; plus neque magis generatiuum masculo, oportebit itaque sem-
per foemininum semē superari, masculinum uero ipsum uincere, quare per
seipsum & ad speciem, & ad similitudinem producendam, dominium ob-
tinebit. Verum quid mihi uideatur ad huius sermonis solutionem, conse-
quenter recensebo, usus ad solutionem pronuntiatis suppositis ab Ari-
stotele in secundo de partibus animalium, à nobis in primo de utilitate
partium demonstratis. Natura equidem corpus præparat animæ mori-
bus & facultatibus aptum. Mores uero & facultates ex temperamento
substantiæ insitos habet, unde etiam prima ipsorum generatio est, quem-
admodum & hoc ab Aristotele est demonstratum. Contingit igitur ex
his suppositis tanq; fulcris concludi, species animalium ad subiectas ge-
nerationi substantias consequi, & esse ipsum animal equū aut bouem, aut
hominem, aut quancunq; aliam speciem, iuxta substantiam unde factum
est, & non iuxta facultatem illius substantiæ motoriamq; & formatoriam.
Nihil uero refert in præsens materiam aut substantiam uocare, manifestū
est enim quod cum substantia multipliciter dicatur, unum nūc ipsius signi-
ficatum secundum materiam usurpamus. At uero in animalibus subiecta
ad generationem ipsorum substantia, menstruum solum est, uelut Aristote-
les dixit, Principium uero motus ei ex semine accedit. Et sanè etiam ipse A-
thenæus similiter ut Aristoteles materiam generationis animalis in men-
struo collocat, facultatem uero motoriam in masculo semine. Continget
igitur ipsis ex his dimidiam partem propositi problematis sufficienter sol-
ui, reliquam uero dimidiam dubiam relinqui. Propria est enim menstruo
animalis species: iuxta materiam enim ex qua fit speciem constitui demon-
stratum est: forma uero uniuscuiusque speciei, ueluti etiam antea diceba-
mus

mus, semper iuxta masculum constituetur. Quorum prius aliquo modo uerum est, nō tamen penitus, alterum autem penitus falsum est. Si enim materiæ generationis animalis species propria est, prius uerum est. Si uero nō tota, sed aliquid etiam ex eo quod facultatem exhibet, speciei ammiscetur, hoc falsum est. Demonstratum enim antea est, non omnis animalis specie iuxta matrem effingi, sed plurimam quidem iuxta illam, habere autē & aliquid à patre. Quare impossibile esse uidetur, ut quæsitum recte soluat, si Athenæi & Aristotelis pronunciata omnia ut solida fulcra persistant. Cōsideremus igitur utrum tandem ex eis nobis remouendum sit, ac prius quidem immobile seruare oportet, utpote tum à nobis, tum ab Aristotele, in tractatu de utilitate partium, per manifestā euidenter demonstratum. Remouendum igitur pronunciatum posterius, de menstruo & de semine prolatum. Neq; enim semen facultas solum est, sed & materia quædam. Neq; menstruum materia solum, sed & facultas. Quod igitur semen quidē & ad materiale principium animalis maxime confert, in priore libro est demonstratum. Quod uero menstruum conferat ad principium potentiale in hoc demonstrabitur, modo tantum ex his quæ in priori libro de seminis generatione demonstrata sunt, in memoriam reuocauerimus, quod semen est sanguis exacte percoctus à uasis ipsum cōtinentibus. Iuxta hanc enim rationem sanguis non solum materia generandi fœtus fuerit, sed & semen potentia. Apparet autem & Athenæus in hanc sententiam postea necessariō perductus esse, quando quærit, Quomodo matrī fœtus assimiletur, uerum quidem quiddam dicens, non tamen sibi ipsi constans, uelut rursus demonstrabo. Nunc uero ad id quod propositum est progrediemur. Quod quidem ex materia & facultate unūquodq; animal gignatur, in cōmune confitemur. Quod uero tum semen, tum menstrū, habeat utraq; principia, non tamen æqualibus uiribus prædita, sed semen quidem effectiuum fortissimum, materiale uero modicę molis, Menstruum autem materiale quidem plurimum, potentiale uero seu effectiuum debilissimū, illi equidem haud scio quomodo ignorauerunt, nos autem præterire non oportet, his quæ iam demonstraui in memoriam reuocatis. Si etenim materiale gignendi principium, iuxta quod speciem animalis absolui demonstratum est, in solo menstruo esset, fœtus utiq; exacte eiusdem speciei cum matre generaretur. Quemadmodū etiam si effectiuum solum in semine esset, semper utiq; similis fieret patri. Quando uero utrunq; ambo ipsa principia habet, prædominatur autem in menstruo materiæ copia, in semine uero facultatis aut roboris, Merito: opinor: speciem animalis iuxta matrem magis refert fœtus, quàm iuxta patrem, etiam si ipsius semen ad materiale principium conferat: Similitudinem uero non magis iuxta matrem quàm patrem, quanq; quod ad robur seminis attinet, fœtum patri

*Questio re
linquitur in
dissoluta*

*Contra secū
dū pronun
ciatum*

Semen quid

*In quo cōue
niat Gale. cū
Aristote. ac
alijs, ac con
tra*

*Soluta quæ
siti proble
matis*

Muliebres
men ex men
struo corro
borari

Quid pro
ponatur à
negantibus
muliebri
semen
Oua subuen
tanea

Empedoclis
opinio absur
da

Alia opinio
absurda

Alimentum
fœtus ex si
mili est

Exquiri o
pinionem
Empedoclis

semper assimilari oportebat. Verū genitura muliebris conferens ad uale
dinē, facultatē ex menstruo per nouem menses prodeuntē assumpsit, quan
to circa primū congressum minor erat & exuperabat. proprium enim mu
liebri semini est suam ipsius substantiā ac facultatem magis quā nāsculi
ni augere atq; corroborare. Cæterum quando etiam de his sufficienter de
terminatū est, tempus utiq; oportunū fuerit cōsiderare id quod ut dubium
proponitur, tum ab his qui fœminā semen emittere in totum negant, tum
qui generatiūū semen emittere nō putant. Si em̄ ita res ferat inquit: ut fœ
mina nō solū materiæ sed etiā facultatis principiū esset, superuacaneus esset
masculus. Quidam uero etiam gallinarū hac parte mentionē faciunt, quæ
subuentanea & fauonia appellata oua pariūt, citra masculi mixturam. Em
pedocles equidē futuri fœtus partes diuulsas esse perhibet, easq; partim in
masculo, partim in muliebri semine cōtineri, atq; inde etiam ipsius ueneriei
cōplexus appetentiā animalibus oriri, nimirū diuulsis partibus inter se uni
ri appetentibus. Absurdus est hic sermo, tribuēs primū quidē unicuiq; par
ticulæ, ueluti animali, innatā appetentiam unionis & mixturæ ad totius ani
malis perfectionē absoluendam. Deinde non sentit se uasorū utriusq; semi
nis permixtionē facere, non relictis etiam similaribus, uelut etiā liquidō ap
paret. Iuxta ipsum enim omnia in seipso cōtinebit semen, & ex omnibus a
nimalis partibus cōponet, ex arteria uidelicet & uena & neruo, & osse & li
gamēto ac carne, singulisq; alijs inordinate inter se positis, & ordinatore
ac ornatore indigētibus, quo ex ipsis animal gignatur. Quid igitē tandē erit
quod ordinē ipsis distribuet? non equidem uelut quidā aiunt, Similiū ad
similia raptus. Iuxta hanc em̄ rationē, unum magnū os in fœtu erat, omni
bus uidelicet ossibus particulis in unum cōgressis, una etiā chartilago, una ar
teria, neruus unus, & singula alia eodē modo. Alio igitur aliquo tertio opus
erit partib. in utroq; semine dispersis qui ordinet ac ornet ipsas. Quare aut
tertiū semē nobis quærēdū est, cui hāc facultatē tribuamus, aut in primis se
minibus statim cōtineri fatendū. Absurdior autē adhuc Empedoclis sermo
est nō intelligentis quod tandē augmentū fœtui futurū sit. Quum enim ne
cessariō minimæ sint primæ arteriæ & uenæ, amplius uero & ossa, & nerui
& chartilagines, & ligamenta pelliculæq; ac carnes, Simile sanē esse oportet
quod ipsis affingitur quo augeant. Vnde igitē hoc habebimus? Apparet
equidē nihil fœtibus affluere præter menstrū, hoc uero sanguis solum est,
nō sanē cōpositus ex neruis, & uenis & arterijs ac ossibus, & alijs omnibus
partibus. Si uero ex alterato & transmutato singulas has partes fieri dice
mus, In semine utiq; artificem qui hæc operatur suppositum esse oportet,
quē cū à principio habeamus absurde omnino diuulsas partes pronuncia
mus. Et quomodo sanē sunt diuulsæ? num singulæ ossis capitis partes seor
sim in utroq; semine circūscriptæ sunt? & rursus uniuscuiusq; uerticuli pars?
Deinde rursus seorsim & brachiorū & cubitorū singulorūq; aliorū? An om
nium

nium simul ossium substantiam informem & confusam utrunq; semen habet. Deinde ex ipsa alius quispiā artifex singula ossa effingit, deinde alius cōponit. Quēadmodum ex luto lateres effingit quidē laterū opifex, cōponit autē eos inter se ædificator. Atqui hæc omnia impossibilia sunt, singulis instrumentalibus partibus & maxime genitalibus collustratis. aut em̄ in utroq; semine utrorūq; tum masculinorū tum fœmininorum organorū sunt partes. aut muliebriū in muliebri, uirilīū in uirilī. utro aut modo res habuerit, ubi ipsa semina fuerint permixta, ambo organa in ipso fœtu effingent. Quare omnes nostri fœtus tali specie producentur, quales plastæ fingunt quos Hermaphroditos appellant, utraq; genitalia mēbra tum uirilia, tum muliebria habentes. Si uero pereunt altera, etiam crus perire, aut manū, aut aliq; aliā partem necessariū est. Multiformiter igit̄ Empedoclis opinio est absurda, & adhuc dubiū relinqui uidetur problema à principio propositū. Quam ob rem, si quidē muliebri animali etiam semen inest, masculus generatus est. Cur fœmina sola non generat per se ipsam. A nobis quidem iam potestate soluta est hæc quæstio in priore libro, Dicitur tamē nihilominus etiā nūc. Porro neq; Athæneus, neq; Aristotel. neq; alius medicus aut philosophus, eius soluendæ facultatem habuit. Pleriq; uero consimile quid faciunt his qui motum omnino non esse pronunciant, propterea quod non sciunt quomodo fiat. Et oportet sanē in hoc Empedoclem magis laudare quā Athenæū & Aristotelem, propterea quod seruato eo quod apparet inuestigat causam. Si enim in his rebus de quarū rationali causa dubitamus, rem ipsam sustulerimus, tempestiuā occasionē dicendi habebimus, q; neq; uidemus penitus, neq; audimus, imò neq; sentimus, neq; recordamur neq; somnia uidemus, eò quod dubia est in his singulis causa ipsorū generationis. Quod quidē igitur fœmininū animal semen habeat, sensibus credendum est, quemadmodū antea dicebamus, neq; permittendū rationi ut ea subuertat, quorū substantia euidenter existere apparet. Quæ uero sit causa ob quam quum etiam fœmininum animal semen emittat, masculum tamen sit generatum. Aut cur generato masculo etiam adhuc seruatum sit fœmineum semen considerandum: Præstabilius nanq; opinor, erat ipsum habere excrementum conferens ad fœtus generationem. At uero Athenæus contrario omnino utitur sermone, ob hoc enim fœminæ excrementum seminale esse negat, quod sanguinarium habet, duo uero ipsi generari excrementa non conueniebat. Apponit autem aliquando sermoni quod non possibile sit unum animal utraq; in sese habere principia generandi fœtus, materiam uidelicet & facultatem. Verum haud scio quomodo id eueniat, ut errore seductus idem ipse circa plantas generationis principia non esse discreta tradat, sed ambo in ipsis esse, tum materiæ, tum facultatis. Aristoteles uero etiā magis adhuc in quibusdam animalibus uisa esse ait omnia inprægnata, & nihil in ipsis discretū aut segregatū

*Absurdum
perpetuam
hermaphro
ditarū gene
rationem in
ducens*

*Repetit pro
positum pro
blema ad
huc dubium*

*Semen fœ
mininū sen
sibus cogno
scitur*

*Cur mas ge
neratus sit,
cū fœmina
semē emittat
Aut cur fœ
minæ semen
seruatum sit
mare gene
ratos*

*Semen muli
ebre cur nō
sit*

existere, sed uniri. Quare huius rei gratia non expectant externū accusa-
 torē, sed ipsi seipsos deiiciunt ab Adraſtia uicti. Nos porro id in quo dubij
 hærent in priore libro iam ſolutū eſſe dicimus. Primū etenim neq; appeti-
 uerit coitum fœmina, ſi non habeat teſtes & ſemen, atq; hoc non ex ratio-
 nibus probabilibus, qualibus illi utuntur, ſed ſcientificis & demonſtratiuis
 afferentes, fidem omnibus faciemus. Suffecerit autē uel ſolas teſtiū exſecti-
 ones exponere ac proferre, quas apud multos populos in fœminis ſui-
 bus faciunt. Apparent enim hæ non amplius ſeipſas uerribus ſubijcere uelut an-
 tea, ſed omnis uenerēi cōplexus oblitæ eſſe. Oſtendā autē tibi conſequen-
 ter etiam aliā non paruam muliebris ſeminis utilitatem. Si enim per reſecti-
 onis uſum uolueris pelliculam farciminalē appellatā inſpicere, ex ſemina-
 rijs ualiſ appenſam, quam etiam ex muliebri ſemine generari dicebamus,
 Videbis ſanē ſtatim in ipſis reſectionibus, q; impoſſibile erat maſculo ſe-
 mini omnes uteri partes oblinere. E directo enim ei aculatū per uteri collū,
 ad fundū eiꝝ uicinas partes fertur. Ad latera uero uſq; ad cornua diuerſe
 re ipſi impoſſibile eſt, & hanc igitur non paruā utilitatē generando fœtui
 exhibet muliebre ſemen. Quin & uelut propriū ac familiare alimentū ma-
 ſculo ſemini exiſtit, nempe humidius & frigidius exiſtens, quā illud craſſius
 ſit & calidius. Ne igitur impoſſibile eſſe dicamus, fœminam utraq; excre-
 menta coaceruare. Apparet enim quod ipſa coaceruet, & recte utiq; ut poſ-
 ſibile aſſeritur, quod manifeſte exiſtere uidetur. Non enim impoſſibile eſt
 hoc quod manifeſte exiſtit. Verū ratio quæ ipſum calumniatur, minime
 probabilis eſt, utpote contraria his quæ euidenter apparent. Ne igitur fru-
 ſtra generatū eſſe ſemen muliebre dicamus. Melius enim erat ipſos modice
 caſtigato ſermone dicere, Impoſſibile eſſe fœminā & ſanguinariū habere
 excrementū, & ſemen generatiuū. Si enim ob temperamenti frigiditatem
 ſanguis ſuperuacaneus coaceruatur, Forti autē caliditate opus eſt ad gene-
 rationē ſeminis exacte elaborati & percocti, Et humidior quidē eſt fœmi-
 na ac frigidior, calidior autē & ſiccior maſculus, Rationabiliter igitur alteri
 quidē deeſt quid ad exactam ſeminis percoctionē. Alteri uero impoſſibile
 eſt ſanguinariū excrementum habere, præ caliditate & ſiccitate idipſum to-
 tum reſiccante. Ob id igitur & animalia quæ ſiccior temperamento prædi-
 ta ſunt, uelut plurimæ gallinæ, & ex piſcibus non pauci, oua generare ſolent
 citra maſculi conuerſationē. Deeſt tamen etiam his quippiam ad perfecti-
 onē, ſi non aſſumant ex illo caliditatem. Non tamen impoſſibile eſt animo
 concipere tale temperamentū animalis corporis, ut perfectū animal gene-
 ret abſq; alterius cōmixtione. Animal tamen perfectū in ſeipſo concipere,
 uere difficile eſt & fortassis impoſſibile. Per multū enim tempus eiꝝmodi
 conceptum fœtū nutrirī oportet, hoc uero fieri non poteſt citra hoc ut fœ-
 mina excrementis redundet. Excrementis autem redundare non poterit
 citra

Ab Adraſti
 a Nemefi A
 riſt. et Athe
 neus exupe
 rantur
 Seminis mu
 liebris utili-
 tates

Caſtigatio
 ſermonis
 Athenæi

Oua gallina
 rū & piſciū
 citra maſcu-
 li coitionem

citra hoc ut temperamento multum frigidior & humidior existat. Qualis
 ubi fuerit, neq; memorabilem seminis copiā, neq; semen ipsum uiscosum,
 neq; calidū, neq; crassum generare potest, quare neq; generatiuū. *Semē mulier
bre. cur non
sit ge nerati
uum*
 Demonstratū est enim in superiore sermone, quod tale esse oporteat generatiuum
 semen, ut statim simul ut effusum est, substantia ipsius partim in pelliculam
 abeat, partim in uas distēdatur, partim uero pulset. Ob hanc rem igitur ne-
 cessaria ostensa est foeminæ humiditas & frigiditas, in his animalibus in
 quibus natura simile animal ei quod in utero gestat effingit. Quod enim *Simile ad
plantas*
 in plantis est terra, hoc talibus est ipsa mater alimentum irrigans usq; quo
 totum animal perfecte fuerit absolutū. Causa uero horū est alimenti dif-
 ferentia, plantis enim humor ex terra alimentū est, Animalibus uero fru-
 ctus, herbæ lac & aliorum animalium carnes. Quemadmodū etiam semini
 plātarū humor ex terra sufficiens est: semini uero animalium, quando neq; co-
 medere adhuc, neq; bibere conceptus foetus potest, materia in uenis matris
 insitum alimentū existit. Oportebat igitur ipsum matri copulari ac coalescere
 quēadmodum plantæ semen ipsi terræ. Cæterū non parua hæsitatio exci- *Seminis ne-
cessitas*
 pit hunc sermonē, de similitudine iuxta particulas natorū ad parentes. Si
 enim iuxta prædominans semen similitudinē fieri contingit, omnes partes
 alteri parentū similes generabuntur, cuiuscunq; tandem semen prædomina- *Dubitatio
de similitudi-
ne natorum
ad parentes*
 bitur: id tamen fieri non apparet. Atqui siquidē possibile est aliquas partes
 à seminis masculi motu obtineri, aliquas uero à muliebris, non amplius si-
 milarium partium esse uidebitur semen. Et tamen uidetur magis omnia-
 lio tale esse. atq; hoc erat quod nos in cōmuni confitebamur cum Aristote- *Semē partiū
similarium*
 le & Athenæo, qui ex sanguinis percoctione ipsius generationē constituūt
 nō ex omniū animalis partium eliquatione. Si tamen etiam similarium par- *Semen quid*
 tium existat, & misceatur in utero muliebri semē masculino, possibile est ipsa
 circa foetus effingendos inuicem prædominari iuxta diuersas partes, quan-
 do sanē & ex pelliculis circa foetum farciminales tunicas appellatas ex
 solo muliebri semine generari, superiori sermone est demonstratum. Pos-
 sibile est autem, etiam si dissimilarium partium sit tale semen, potens esse
 ut ex omni suis ipsius particula, omnes animalis partes efficiat. Hac nanque
 ratione semina ipsa differunt, Quod id quod primū elapsū est, aut cras- *Differentia
seminum*
 sius est, quod uero postea sequitur circa secundā aut tertiā eiaculationem,
 aut tenuius aut frigidius, aut imbecillius, aut substantiæ insiti spiritus minus
 particeps. Quēadmodum etiam uice uersa, quod primum imbecillius, aut
 frigidum, aut spiritosum existit. Contrarium uero ipsi id quod prodijt cir-
 ca secundam aut tertiā aut quartam eiectiōem. Deinde sic in permixtione
 prædominatur in aliquibus quidē partibus semen masculū, in aliquibus ue-
 ro foemininum. ubicunq; uero dominetur, ea pars dominanti assimilatur.
 Etenim in omni particula materiæ opifex simul adest. Neque enim discre-
 tum

*Similitudo
natorum ad
parentes cir
ca diuerfas
partes
An seminis
caussa sexus
partes uari
entur
Diuersitas
masculorum
à foemellis*

*Stratonici
physici opi
nio*

*Castigatio
opinionis
Stratonici*

*Cur filii ma
tri similis*

*Similitudi
nes duplices
speciei &
formae*

tum est seorsim quidem mouens, rursumq; seorsim quod mouetur, sed se
ipsum mouet & concinnat semen, & sanè etiam augetur, uelut antea dice
batur alimentum ex utero gestante trahens. Nihil igitur miri est utriq;
parenti natos assimilari circa diuerfas partes. Num igitur etiam sic de
genitalibus partibus eandem causam ponemus, quod partim masculæ fi
unt, partim muliebres? & quod masculus toto corpore à foemina differt,
non solum inter homines, sed etiam uniuersa animalium genera? Etenim
si quis è longinquo conspiciat taurum, statim cognoscit masculum, citra co
tuitum partium genitalium, & leonem similiter cognosse licet ac discernere
à leæna, gallum à gallina, hircum à capra, & ab ouicula arietem. Sic uero
etiam uirum discernimus à foemina, non ex utris uestibus antea quo parti
um differentiam inspiciamus, sed indutos ac cōtectos à nobis uisos. Nam
& toto corpore inter se differunt, & ex partibus quæ posteræ appellantur,
aliquæ in totum foeminis non sunt, aliquæ non eiusmodi. Barbæ nanq;
& cristæ, & calcaria, ac dentes exerti masculorum animalium partes sunt.
Ceruicis uero etiam cornua multa, & iuxta has partes foeminæ maribus in
feriores sunt. Differunt etiam amplius in hoc quod alia sunt pilis magis
denudata, alia hirsutiora, alia molli pilo uestita, & latis coxendicibus præ
dita, alia amplo pectore, & multis alijs differentijs, ut non absurde opina
tus esse uideri possit Stratonicus physicus, Masculum animal ex masculæ
genituræ dominio generari, muliebrem ex muliebris, Sic tamen & uenis &
arterijs ipsa differre putat quemadmodum genitalibus particulis, expers
nimirum exactæ disciplinæ corporum resectionis. Non enim numerus
solum, sed & formatio ac positio eadem est, omnibus arterijs ac uenis per
totum tum masculorum, tum muliebrium animalium corpus. Verum hac
parte plurimum aberrauit. Cæterum opinari masculum animal, ubi mascu
lum semen præualuerit, & muliebrem iuxta muliebris seminis dominium ge
nerari, satis probabile est. Pugnat tamen contra hoc quod foeminæ sæpe
numero patri similis gignantur, & ex masculis non pauci matri. Præ
stat igitur fortassis non simpliciter dicere, ob semen dominium totum
tum marem, tum foemellam generari, sed circa diuerfas partes. Pugnat au
tem ut dictum est aduersus hoc, quod non solum genitales partes ipsis di
uersæ sint, sed etiam totum corpus. Oportebat igitur: opinor: inquirere
quæ nam causa sit, ob quam puer aliquando quidem masculus gignitur,
uerum matri similis. Iuxta superius igitur habitum sermonem, dupli
ces apparēt esse similitudines natorū ad parentes. Prima quidē secundum
speciem totius substantiæ, quā homo ex homine, & equus ex equo gignit,
& hanc sanè mater magis exhibere apparet. Altera uero iuxta differentiam
eorum quæ eadem specie existunt, hominis uidelicet ad hominem, & equi
ad equum

ad equum. In quibus prædominans semen plus posse demonstratum est. Inuenta est autem nunc tertia similitudo præter priores, quæ est ut masculi ad masculum, aut fœminæ ad fœminam, de qua nunc uidere propositum est quomodo fiat. Neque enim quum in genitalibus partibus dominium contingit, ob id etiã toto corpore masculus à fœmina differt, neque quum penitus uicerit alterum semen. Multi enim masculi matri similes fiunt, & fœmellæ patri. Quæ est igitur alia præter has causa? Mihi quidem una sola reliqua esse uidetur consequens ad temperamentum qualitatū actiuarum, sic uero caliditatem & frigiditatem appellare solemus. Considerandum igitur an iuxta harum permutationem masculus & fœmina generari potest. Apparet autem & inter ipsos fœtus adhuc, masculus fœmella non solum calidior, sed & siccior statim à principio esse, cuius rei gratia etiam masculum omnes quibus hæ res curæ fuerunt, non solum Hippocrates, breuiori tempore effingi ac formari dicunt, fœminam uero longiori, atque hoc sic habere tum in abortibus, tum in prægnantium animalium refectionibus apparet. Vtrum igitur ipsorum humidius & frigidius esse putandum est? Num quod statim singularum partium speciem profert & ostendit, seorsim quidem ossis, seorsim etiam nerui, singulatim etiam arteriæ & uenæ singularumq; aliarum partium? An quod ad plurimum tempus seminiforme & sanguinariū apparet? Aut manifestum est hoc antea, quod calido & sicco citius ossa congelantur, citiusq; nerui extenduntur, & citius uenæ ac arteriæ in fistulæ modum cauantur, atque aliæ omnes partes effinguntur? Quemadmodum enim lutum liquidum nullam figuram aut figmentum suscipit, moderate uero durum suscipit, Sic & primus ac recens fœtus similis est recens coagulato lacti. & quemadmodū hoc nullus eorum qui cacos cogere ac efficere solēt, effingere aggredit, prius q̃ moderate sit cōgelatū, Eodem modo neque natura animal. Neque enim etiam si aggredētur amplius quicquam efficerent, materia nondum compagem habente, sed sine fulcro ac tremula adhuc diffluente. Neque enim figulus lutum aut ceram liquidam effingere tentat priusquam moderatam habeant firmitatem. Ob id sanè etiam siccior est quod citius accipit formam. Amplas autem arterias & uenas & thoracem, & ut simpliciter dicam, omnes partium cavitates habet quod perflatur, quemadmodum etiam hoc multo magis spiritus multus calidus operari solet. Itaque & arterias maiores & fortius pulsantes habet, ac totum corpus concitatum ac uegetum ad motus. Talia autem omnia non solum in iam editis, sed etiam in his quæ adhuc in utero gestantur, signa sunt caliditatis prædominantis. Et ob id etiam in dextro utero masculi gestari uidentur, & raro admodū uisa est fœmella in hoc utero, quemadmodū raro etiam intra sinistrū uterū masculus?

Sic uero

Similitudo tertia sexus ad sexum

Temperamentum est causa similitudinis sexus ad sexum, non semen prædominans
Masculus calidior et siccior

Masculus citius formatur

Simile ad lutum
Simile ad lac

Amplitudo partium cavarum

Dexter uterus

Dexter testis

Sic uero etiā ex testiculis magis saginatus dexter existit, & primus quidem tempore pubertatis inflatus, generatores masculorum facit, macrior uero & posterius tumescere incipiens foemellarum genitores ostendet. Dictū porro de his uberius in quinto resectionis Hippocratis, illius enim sunt hæc inuenta. Nunc autem tantum ex ipsis sumere satis erit, Quod siquidem dextræ partes sinistris sunt calidiores, quemadmodum certe sunt, fuerit utique hoc signum masculum calidiorē esse. Demonstratum est autem & sicciorē, est enim calidior & siccior. Verum quod sit talis omnes confitentur qui modo aliquid de temperamentis prodiderunt. Quin & quod ad huiusmodi temperamentum robur actionum consequatur, itidem confessum est.

Cur masculi testes extra pendant

Quapropter uero foetus eiusmodi temperamento præditus testiculos extra pendentes habeat, & iuxta ipsos pudendum prælongum, & uterum ex nulla parte, Contra uero humidior simulq; frigidior testiculos intus habeat, itemq; uteros, itidemq; intrinsecus totum pudendum, in præsentī sermone considerare propositum est. Videor autem mihi uidere, aliquid ex his quæ in resectione apparent, incitabulum nobis fore ad inueniendum ea quæ quærentur, Est autem hoc ipsum proportio genitalium membrorum

Proportio membrorum genitalium in utroq;

tum in masculo, tum in muliebri animali. Si quis enim geminæ naturæ uterum esse animo concipiat, ita ut tum extra peritonæum elabatur, tum sic inuertatur, & quæcunque nunc quidem extra ipsum sunt, interna fiant, & quæ intra ipsum nunc sunt, forinsecus appareant, fuerint sanè hoc modo testiculi in scroto, nimirum uteri amplitudine in scrotum commutata, peritonæo uero in pelliculam rubicundam appellatam, atque sic sanè ipsi testiculi non extra uterum uelut nūc sunt uidebuntur, sed intra uterum recepti.

*Uterus inuersus extra pendens**Cremasteres*

Quin & pensilis neruus, cremaster Græcis appellatus, (est autem utrinq; unus ex musculis iliorum exoricens) similiter in uterum procedere apparet circa peritonæi foramina, eodem modo in masculis quidē uia existens arterijs & uenis ex supernis deorsum: uasis uero seminarijs ex infernis sursum. In foeminis uero intra peritonæū situs hic appendix ex musculo in uterum demittitur iuxta utranque partem dexteram & sinistram, ut & hi appendices eandem proportionem habeant cum pensilibus neruis masculorum. Collum porro uterorum quod & ipsum intus in foeminis situm est, in masculis est ipsum uirile pudendum effectum, & extra locatum: præputium autem uirile, muliebre est pudendum in foeminis. Quemadmodum enim hoc operculum est stomachi ipsorum uterorum, sic præputium pudendi uilis pelliculosa excrescentia est intus caua, præterquam quod multo maius id in foeminis quàm masculis existit. Omnia igitur genitalia membra tum masculum, tum muliebre animal eadem habere uidetur, aut positione differētia, propterea quod altera intra peritonæum sunt, altera extra, aut

Virga Præputium

magnitu-

magnitudine, uelut in præputio, & testibus nuper adeo dicebatur. Quin
& uasa testes nutrientia ex iisdem uenis & arterijs procedunt. Eandem e- *Vasa testium*
tiam habent proportionem principia uasorum uterum nutrientium cum *Vasa uteri &*
his quæ in scroto sunt uirorum. Nec uero neruorum principium utrisque *scroti eadem*
diuersum est, sed ab iisdem medullæ spinalis regionibus & in uiris, & in
fœminis procedit. Omnia igitur quæ genitales partes constituunt in utris-
que animalibus existere apparet, & in nullo penitus fœminā à masculo,
aut masculum à fœmina superari, sed uno solo differre, quod alteræ par- *Differentia si-*
tes intus, alteræ foris existunt. Quare si animo uolutabis, quod in ani- *tus in genitali*
malis quod in utero gestatur formatione, genitales partes primam deli- *bus utriusq; se-*
neationem & quasi adumbrationem intra peritonæum accipiant, postea *xus membris*
uero emergant, sic utique masculi animalis generationem didiceris. Quod
uero natura eiusmodi partes non aliter effingere soleat, ex multis indicijs *Natura opifi-*
condiscere tibi licet, ex uno quidem & quod primū in recens editis anima *cium mirandū*
libus apparet, dētibus nimirū intra locellos suos adhuc occultatis, oculis ue-
ro in plerisque adhuc clausis, in aliquibus uero neque articulatis. Exactum
autem horum spectaculum habebis abortus contemplando, amplius ue-
ro & in prægnantium animalium resectionibus reperiēs tum alia, tum ipsa
genitalia membra eiusmodi generationem habere. Cæterū uiro circa na-
turam exercitato hæc sola considerare satis erit quæ nunc dicentur. Natu-
ra organis utitur ad particularum opificium, & maxime earum quæ caui-
tates habent, & aere & igne. Nam & dilatare, & insufflare, & extendere, *Aeris & ignis*
& siccare, & roborare corpora ipsorum opus est. Si uero foras exspira- *opera*
rint, relinquent ipsam materiam. Circa unamquamque igitur prædicta-
rum partium natura omne extrinsecus lineamentum, uelut septum muni-
tum, effingit. Postquam uero opificij speciem delineauit, acruato spiri-
tus impetu utens, simul & quod effectum est propellit, & quod continet
ac ambit simul perrumpit. Si uero aliquando circa ultimum opus debi-
lior reddatur, ipsum quod faciebat imperfectū derelinquit. Quemadmo-
dum profecto circa totum talparum genus apparet, quibus lineamenta *Talparū oculi*
quidem oculorum intus expressa sunt, uerum foras emergere non potue- *quales sint*
runt, natura circa hoc faciendum debili facta, ut propositum opus absol-
uere non posset. Ostensum est autem sufficienter ab Aristotele, quod ex
animalibus quædam imperfectiora sint & circa partes aliquas, & aliquan-
do circa totum corpus. Oculorum itaque, quando sanè in horum mentio-
nem incidimus: in aliquibus animalibus adeo perfecta est & efficax na-
tura, ut nihil ipsis desit statim à partu, sed mox similiter ut animalia in ui-
gore existentia cernant. In aliquibus uero aperiuntur palpebræ, & longo *Canis cæcos*
tempore opus habent ad certam & exactam actionem. Canes uero cæcos *parit prouer-*
bium
P catulos

catulos parere præ festinatione, etiam prouerbiū iam dicit. Verum si quis exacta appellatione uti uelit, imperfectos potius quam cæcos uocabit recens editos catulos, utpote post paucissimos dies uisuros. Talpas autem reuera cæcas & esse & generari dicet. His ipsis porrò adhuc amplius oculis priuata sunt plurima ostreorum genera. Vermibus uero quibusdam in totum oculi non insunt, quibusdam ipsum solum uestigium satis obscurum. Quare natura uelut gradus quosdam habere uidetur, primum quidem in quo parum quid à plantis abscessit, animal faciendo quod unum sensum habeat, ipsum uidelicet tactum. Secundum uero in quo etiam gustum apponit. Et tertium in quo olfactum. Deinde quarto gradui auditum addit, & quinto uisum, postea differentias etiam ipsorum quas recensui. Nihil igitur mirum est, quemadmodum talpæ oculos habent qui intus articulari & particulatim digeri ac componi cœperunt, uerum natura ipsos extra producere non potuit: eodem modo & genitales partes muliebribus animalibus intus effigiatas esse, & extrinsecus emergere non potuisse, propterea quod tota natura ipsorum debiliior sit & imperfectior, quemadmodum etiam Aristoteles dixit. Verum tanto sanè muliebrium animalium natura perfectior est quàm talparum, in quantum talpæ nullo cæcitatís commodo fruantur: non parum uero ad generis propagationem muliebre animal confert: nam ut humidius & frigidius productum, recrementa secum connutriturum erat ad alimentum fœtibus ipsis idonea. Et sanè paucis capitibus omnem ipsorum naturam perstringemus. Quum primi & recentis fœtus compages liquidior sit & frigidior, tunc & principium formationis serius accipit, & finem adeò tardum & debilem, ut hæ partes foras emergere non possint: & quum circa partes quæ postremum effigiatur naturam delassari ac debilitari contigit, imbecilliores etiam alijs absoluuntur. Demonstratum autem nobis in alijs operibus est, quodcunq; superuacaneum, siue ex commo alimento siue non commo sit, à fortioribus partibus ad debiliores propelli, ideoq; muliebre animal quandoquidē imbecillius factum est, etiā recrementis superuacaneis redundat. Quādo uero omnium ipsius partium debilissimæ sunt genitales, ob id sanè in has superuacaneus sanguis puenit, qui salubris quidē purgatio sit fœminis priusq; concipiant, tempore uero gestationis in utero, idonea materia in alimentum ipsis fœtibus existit. Hæc igitur à me dicta sunt, & manifestum iam factum est, in calidiore & sicciore fœtus temperamento, masculum animal generari, in frigidiore uero & humidiore, muliebre. Speciem autem siue genus animalis (utrunque enim dicere licet) hominem uidelicet, & equum & bouem, ad naturam materiæ in animalis generationem subiectæ consequentem esse. Quemadmodum sanè & formæ similitudinem ad utrunque parentem effigiantis ac formantis facultatis

facultatis esse quæ in semine continetur. Quare trium similitudinū tria principia habebimus. Similitudinē generis animalis iuxta substantiam ex qua generatū est. Formæ uero iuxta motum ex semine. Eam uero quæ est aut masculi aut foemine ex utrorumq; principiorum temperamento. Vtraque autem principia appello menstruum & semen. Hæc quidem igitur sufficere mihi uidentur. Nam quod parentibus assimilantur nati iuxta feminis rationem, non patris solum, sed etiam matris, ex relatis satis manifestū est. Videamus porro deinceps de adstitibus glandulosis, quos inexperti circa refecandi corpora speculationem in totum ignorāt, experti uero omnes uel uno ore, semen continere pronunciauerunt. Pudore igitur confundor ob multitudinem & opinionem ipsorum, tamen quæ scio etiam hic dicenda sunt quemadmodum in superioribus de testibus feci. Cur igitur tandem si feminis sunt & hi uasa, animalibus quibus testes exsecti sunt deperit pernitus cocundi appetentia? Oportet enim utique coire quidem ipsa, non autem generare, propterea quod tenue & serosum est semen in ipsis contentum. Atqui apparet hoc minime sic fieri. Et tamen impossibile est organa quidem generandi feminis uiribus prædita habere, ipsorum uero usum non habere. Natura enim insitas facultates animalibus omnium corporis organorum dedit, atque eas nulla institutione edoctas ad proprias actiones obeundas, hoc ipsum uero & à nobis in libris de utilitate particularū, & prius ab Aristotele, alijsq; multis tum medicis, tum philosophis demonstratum est. Quare nihil opus habeo adstruere & confirmare aduersus illos instituto sermone, uerum communi & omnibus nobis cōfesso supposito, quod uidelicet neque inutilem aliquam neque superuacaneam particulam natura facit, neque citra facultatem ea usuram, repetam sermonem. Adstitēs glandulosi ex testium castratione nihil perpessi, castratū animal ad uenereum consortium non excitant, tanquam sanè quiduis aliud magis existentes q̃ organum seminale, & alterius cuiusdam utilitatis gratia generati. Quemadmodum enim si alia aliqua particula corrupta, illæsis existentibus oculis, uisus nobis non existat integer, nō sanè oculorum actionem uidere esse dicemus, Et si cruribus nihil læsis, ambulatio pereat, non utiq; his hanc actionem deferremus, Eodem modo opinor, quum glandulosis adstitibus integer seruatis, pereat in animalibus uenereum consortium, minime certe genitales particulæ illi ipsi sunt censendæ. Sicut igitur ex eo quod in eundem locum, similiter ut uasa seminaria in uiris oscula aperta habēt, probabiliter ratiocinati sunt ipsos eiusdem utilitatis gratia generatos esse, Ita oportebat etiam ipsos ratione colligere, in foeminis non eiusdem utilitatis ergo productos esse, quum uideant aliter in eis desinentes. Deinceps uero quum dubij hæreant circa pugnam demonstrationū, uelut etiam nos hæsitauimus, con-

Adstitēs glandulosi

Natura doctore non utitur

Adstitēs glandulosi nō sunt uasa seminalia

Simile

Refutatio

siderare oportebat, utrum necessario uerū sit hoc, quod canales in eundem locum oscula aperta habentes, eiusdem utilitatis gratia sint facti. Aut hoc quidem uerum sit, quod qui eiusdem utilitatis gratia facti sunt, in eundem locum incurrunt. Non uerum autem sit, quod qui in eundem locum incurrunt, necessario in eandem rem conferant. Cuius exemplum esse poterit ue-

*Exemplum
Adstites glan-
dulosi quatuor*

*Probatio am-
plior per
exempla*

*Glandule ad
linguam*

*Glandule iux-
ta intestina*

*Marinus du-
plex glandu-
larum utilita-
tem tradidit*

*Duplex genus
glandularum
circa intestina*

ficæ meatus urinam in eundem hunc meatū deriuans, in quem omnes qua-
tuor adstites in masculis oscula aperta habent. Quare nō oportet ad aliam
particulam digredi, sed ex ipsa iam proposita discere, quod non sit necessa-
rium, canales siue meatus in eundē locum oscula aperta habentes ad unam
actionem conferre. Quod si etiam ex alijs huius rei fidem facere oportet,
luculentis exemplis adductis abunde confirmabit. In uniuersam internam
oris amplitudinē, quam fauces appellant, quæ comedimus ac bibimus per
os illabuntur, & ex perforatione iuxta nares, tum aer qui inspirat, tum mu-
cus (appellat hunc Hippocrates ut plurimum blennam, alij etiam myxam
hoc est grauedinem.) Amplius autem ultra hæc, ex cerebro per palatum re-
crementum, & ex glandulis ad radicem linguæ sitis saliuæ. In intestina uero
excrementa ex uentre perueniunt, & humor biliosus ex hepate, & ex glan-
dulis quibusdam alijs rursus hic sitis, humor uiscosus similis saliuæ, de qui-
bus glandulis non parua quæstio orta est inter artis refecandi corpora per-
ritos, quæ ab Herophilo & Eudemo initiū cœpit. Et sane mihi uidetur ser-
mo hic coercendus esse, & quandoquidem fortuitò principalium partium,
quas glandulæ sensibilibiter madefaciunt, mentionem feci, ad optimum Ma-
rinum aliquid dicendum esse, principijs ijsdem in usum sermonis assumptis,
quæ ille ipse ex euidētibus statuit. Duplicem igitur omnium glādularum
utilitatem esse ait. Aut enim fulciunt uasa sublimia, quæ findi solent & di-
uulsionis periculū circa uehementiores motus sustinere. Aut ob humorum
generationem partes madefacere possunt, quæ humectatione uiscosa & ex
natura dispersa indigent, ut ne facile resiccatae pigrae ad motum reddantur.
Atq; alterū quidem glādularū genus, quod uasa quæ findi solent fulcit, in
presens relinquamus, utpote quo nihil opus habemus hoc loco. Aggredia-
mur aut alterum in sermone cōsequens, id quod uiscosorum humorum est
generatiuum, quod ipsum & corporis substantiam aliam habere ipse Ma-
rinus tradit: esse enim inquit, rarius & cauernosum, & humiditate plenū, ac
uelut spongiam madore imbutam: non tamen ex omnibus ipsis sensiles
meatus enasci. In hoc sanè genus glādularum & arterias & uenas inferi ait,
& quasdam uasorum in Mesenterio glandulas desinere: duplex nāque &
harum glandularum genus esse, quod & utilitas duplex existat: densas qui-
dem & siccas, quæ uasa quæ findi solent fulciunt: raras uero & humectas,
in quas uasa inferuntur. Has ipsas etiam humiditatem uelut pituitosam
generare

generare ait, quæ ipsa humiditas internam intestinorum tunicam subliniit & quasi inungit. Quod uero etiam glandulæ quæ saliuam generant sensibus uasis ipsam in os profundant, ferè non amplius quisquam ignorat, sicut neque quod totas fauces glandulæ humectent, eiusdem gratia utilitatis. Hoc ipsum enim æqualiter ab omnibus artis ressecandi corpora peritis confessum est. Marinus porrò adhuc alias ultra relatas iam glandulas, quæ alias partes irrigent, recenset. Verum quum obscuram & incertam fidem habeant ipsas relinquamus. Porrò in præsentem ac iam nobis propositam rem, satis erit mihi fidem & probationem ex euidentibus & manifestis sumere. Si enim & oris amplitudinem, & gulæ summum, & ipsam gulam, & uniuersum intestinum, glandulæ humectant, nihil sanè mirum est etiam uesicæ collo simile quoddam auxilium præparatum esse, ut ne resiccatum aliquando ægre mobile reddatur. Caterum multò magis uerisimile est huiusmodi auxilium ipsi uirili pudèdo à natura præparatum esse, propterea quod memorabilis magnitudinis in uiris hæ glandulæ existant: periculum enim in ipsis est, ne quum prælongum & nudum sit pudendum ordinatum, aliquando resiccatum obtorqueatur, & meatus eius conniueat obturatus. In fœminis sanè ipsum uteri collum neque prælongum neque nudum est, sed intus situm, & ex ambientibus ipsum ac circumscitis multam humectationem suscipit. Imò ex ipsis menstruis etiam irrigatur. Poterit fortassis & natura mordacitatem ex urina reuerita, hunc humorem uelut unguen, huic pudendi meatui præparasse. Fortassis autem & tertia aliqua inueniri queat utilitas si quis diligētius perscrutetur: hoc modo enim & alia multa diligenti inquisitione peruestigata in omnibus artibus inuenta sunt. Virum itaque demonstrationis amantem ac studiosum eiusmodi problemata per multum tempus scrutari ac expendere conuenit. Vbi uero iam demonstrata sunt, ipsis penitus adhærere, quorum problematū in quæstionem meritò uenientium unum est & hoc ipsum, Si in adstitibus glandulosis semē generaretur, castrata animalia ipsum utiq; excernere appeterēt. At qui appetere non uidentur, palàm igitur est quod neq; generat. Hoc igitur solum nobis per seipsum immobile ac cōstans seruetur, donec scientificè inuenerimus, quāmnā utilitatē animali exhibent adstites glādulosi. Fortassis quidem ueræ sunt quas iam dixi. Forte autē inueniri possit alia uerior. Probabilis enim est ratio quæ has inuenit, nō demonstratiua, quemadmodum ea quæ palàm fidem fecit, semen in ipsis non generari. Quare & solos nos & primos hoc ipsum de glandulosorum corporum utilitate tradidisse non erubescimus. Quēadmodū neq; antea erubuimus quādo testes uniuersum corpus natura sua alterare demonstrauiamus, ac fieri per ipsos masculum & fœmellam, per sui ipsius naturā neq; masculum existere neque fœmellam.

Adstitū glandulosorum uti-
litas

Altera uti-
litas

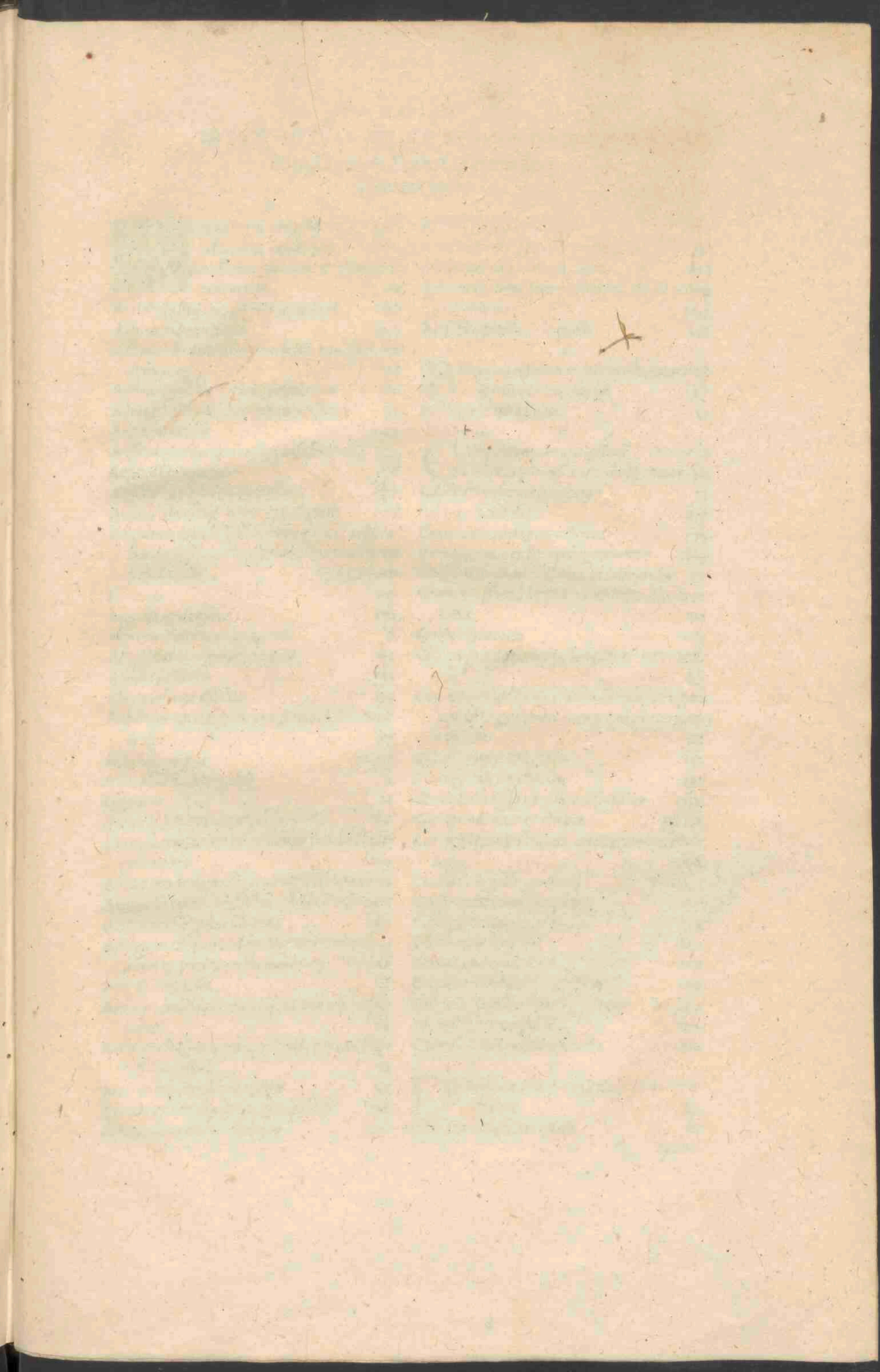
Demonstratio
quod adstites
glandulosi se-
men non gi-
gnant

Utilitates glā-
dulosi adstites
demonstrari nō
possunt

Galeni inuen-
tiones

His enim qui demonstrationes sequi didicerunt, tum illic relata ratio hoc ipsum demonstrauit, tum etiam quæ nunc dicta est idem abunde præstitit, quod uidelicet neque continetur, neque generatur in adstribus glandulosi semen. Si uero & utilitates ambas ipsorum iam relatas uere inuenias esse quis existimauerit, licet ei & hoc nostro inuento uti, quum non prohibeatur aliam quandam tertiam inquirere. Caterum de eo quod semen in ipsis non contineatur, ut abunde demonstrato, credere oportet, & prioribus nobis ignoscere ac ueniam dare, deceptis ex eo quod in uiris in eundem locum, similiter ut uera uasa seminaria, oscula aperta habent. Locum enim communio etiam utilitatis communionem ipsis indicauit, probabiliter quidem, sed non uere, uelut nos iam demonstrauimus.

Finis secundi libri Claudij Galeni de semine, Iano
Cornario medico interprete.

INDEX IN GALENI LIBROS DE RESPIRA/
tione, De utero, Fœtu & Semine per/
quàm copiosus.

A

Accessiones morborum duplices, ne/ cessariae & contingentes	60
Accessiones quatuor in pleuriticis concurrunt	61
Acetabula siue cotyledones in muliere	140
Actionum principium	124
Actiones in animalibus perfectis non fieri per ipsum cor	125
Actiones, manus, linguae, musculorum	126
Acuti morbi cum febre continenti sunt	89
Adstes uaricosus	149
Adstites glandulosi non sunt uasa seminalia	175
Adstites sunt quatuor	176
Adstitum glandulosorum utilitas	177
Adstites glandulosi semen non gignunt	177
Aegrorum ordo in quibus Hippocrates respira/ tionem obseruauit ex primo libro morborum popularium	65.66.67.68
Ex tertio	64
Aeris & ignis opera	171
Aeris substantia non indigemus	9
Aequalitas in respiratione quid	42
Agnina pellicula	155
Alimenti foetus affluxus	139
Anhelosus & anhelatio pro spiritu uehementer denso	97
Anhelosi qui sint	92.97
Animae substantia ignota	9
De anima	21
Anima in semine foetum non format	130
Animam cum semine parentum in foetum perue/ nire opinio	130
Animalium ac naturalium uirium cõsideratio	35
Aristotelis opinio de testibus et ipsorum uasis	147
Aristoteles sibiipso contrarius	146
Aristotelis & quorundam aliorum errores circa semen & puerorum similitudinem	161.162
Arteriae carotides	20
Arteriae qualitatibus extrinsecis non ualde opus habent	20
Arteriarum asperarum coarctatio, paruam inspi/ rationem efficit	33
Arteriae duplices, leues, asperae	39
Arteriae & uenae ex semine generantur	115
Arterias sanguinem continere	120

Arteriae priscis uenae dictae	120
Arteriae & uenae primae generatae	121
Arteria aorta à corde producta	141
Arteriae & uenae semen generant, & ab eodem nutriuntur	147
Attractio familiaris humoris	156

B

B Alnea ob caliditatem nos exoluunt, non ob spiritus euacuationem	17
Breuispirus quid indicet	53

C

C Aliditatis moderate utilitas	20. & 21
Caliditas per inspirationem cõseruatur	20
Caliditas cõseruat actionem	21
Calor corporis duplex	44
Canis caecus parit prouerbum	175
Carnosa omnia ex sanguine generantur	144
Causa alterationis respirat. in delirantibus	57
Cerebrum spiritu à corde allato non ualde opus habet	20
Cerebri generatio	120
Cessatio spiratoria iuxta longum & breue tem/ pus	48
Cognitio eorum quae secundum naturam sunt, pro/ dest ad cognitionem eorum quae praeter natu/ ram sunt	23
Collatio cordis & testium	152
Conceptionis uocabulum	132
Concipiendi ratio graphice describitur	139
Concipiendi ratio & tempus	111.132
Cor ex spiritu & sanguine arteriarum constitui/ tur	140
Cordis & hepatis generatio	116.140
Cordis principium ignotum	117
Cordis generatio & formatio	117.119
Cordis uentriculi duo	119
Cornua siue apices uteri	158
Corporis nostri structurae miracula	128
Cotyledones in hominibus & brutis	112.140
Cremafter neruus pensilis	172
Cymbalitis siue cotyledon herba	112

D

D Elirium ex capitis repletionem uelut ex e/ brietate	66
Delirorum respiratio qualis	63

Q Deliris

INDEX

Deliris accidit spiritus rarus & magnus sed non omnibus 49.52.53.65

Differentia operum animalium & uitalium 30

Differentia actionum iuxta organorum naturam 40

Differentia librorum à commentarijs 49

Difficilium respirationum genera quinq; 78

Dipyrena specillorum cuspides 159

Dissectio animalium uiuorum 117

Doctores nostri seculi 36

Doliare uaporarium hydropicorum 17

E

Efflatus cum musculorum cōcitatione fiūt 37
Erasistrati opiniones de anima substantia, 10.11.12

Errorum principium 54

Euaporatio sanguinis an commodet 20

Execta omnia in mulierositatem mutantur 152

Excandescencia calorem excitat 91

Experimenta 20

Exspirationis & inspirationis causse 7. & 26

Exspirationum diuersitas 44

Expositio quid 49

F

Facultates nos gubernantes non cognosci ex simplici intuitu 122

Farcriminalis pellicula 115.140

Filius cur aliquando matri simillimus 170

Flammarum augmentum & extinctio unde 14

Flammarum motus duplex 14

Fœminam semen generatiuum emittere, & fœtus formatiuum 163

Fœmina semen emittente cur mas generetur 167

Fœmina uiro debiliior & imperfectior cur 174

Fœminci fœtus cur serius effigientur ibidem

Fœtuus situs 107

Fœtus cutis & indumentum 115

Fœtus generatio, alimentum 115.118

Fœtus artuum ramificatio 141

Fœtus incrementum propagationi plantarum comparatur 142

Fœtus incrementi gradus, seu tempora quatuor 141.143.174

Fœtus ex coitu diuersorum animalium diuersæ speciei fiunt 162

Fœtus & formam & speciem à semine materiae accedere, falsum 162

Fœtus species cur magis secundum matrem, similitudo secundum alterutrum parentem fiat 164

Frigiditas alia in acutis, alia in morbis citra febrem 91

G

Galeni cum sophista quoddam disceptatio 56

Galeni integritas in adducendis locis 64

Galeni hesitatio de opifice nostro 129

Genitalium membrorum proportio in uiro & muliere 172

Genitalia membra cur fœminis extra non emergant ut masculis 174

Genitura quid Galeno 106

Genituram in utero non inflari 134

Genitura trium & quatuor dierum saepe cum pellicula sibi obuoluta excidit mulieribus 135

Genitura quando excidat, quandoue pelliculam induat mansura 136

Genituram intus manere contra Aristotelem 136

Glandula iuxta intestina 176

Glandularum duplex genus & duplex utilitas 176

Glandula ad linguam 176

Gubernationis & generationis principia esse diuersa 128

Gutturis eluxati homines 84

H

Hepar ex sanguine uenarum originem ducit 140

Hepatis portae duae 119

Hepatis substantia 115

Hepatis generatio 118.140

Hepatitis pro uena caua 119

Hermaphrodita 166

Herophili iudicium circa sectiones 122

Hippocratis laus 27

Hippocratis diligentia in respirationibus obseruandis 50

Hippocrates breuiloquus 59

Hip. librorum de morbis popularibus inscriptorum numerus & censura 59.75

Hippocratis commentatorum uanitas 77

Hippocratem non adsequitur animus hebes 77

Hippocratis locus corruptus 74.76

Hippoc. liber de prænotionibus 78

Hippoc. quæ in libro prænotionum reliquerit 79

Hip. liber de uictu in morbis acutis 81

Hippocratis libri non genuini 98

Hippocrati quid significet reuocatio 55. Per tempus 55.56. Ad finem 56.57. Erat 61. Dyspnœa 60. Laparon 62.96. Phlogosis 80. Contegebatur 92. Delirare 94. Pneumatodis & pneumatias 94.95

Honor est premium uirtutis 49

Illius

I		rantur		144
L ium reuulsum longo opponitur	62	Nata ex semine, nutriuntur ex semine		145
Immoderatum omne duplex	23	Natura foetum causantis substantia ignota		125
In dubijs quid faciendum	79	Natura attrahit familiaria et eiecit aliena sibi		138
Inaequalitas respirationis systematica	39	Natura sibi simile facit		145
Inaequalitas & ordinis perturbatio maxima in respiratione	42	Negligentia circa respirationis difficultatem		26
Inaequalitatum respirationis summa	41. 43	& 27		
Insectorum generatio	134	Nervorum generatio		136. 140
Inspirationis diuersitas	41	Nominibus proprijs perspicuis usitatis utendum		25
Inspiratio conuulsoria	41	Nominum inquisitio, re demonstrata, uana est		83
Intestinum rectum	106	Nutritionis ratio		145
L		O		
Corum corruptorum restituendorum modus	74	Opificis nostri ars, immerito fortunae rationis experti tribuitur		127
M		Opificium naturae in corporibus animalibus mirandum		173
Magnitudinis dilatationis organorum incommoda	31	Opiniones uariae de spiritus substantia & qualitate		13. 14
Magnitudo à motu inseparabilis est	75	Opinionum affectio ineluibilis		51
Manifesta non occultanda	49	Opiniones de uoce, spiritu, musculis		127. 129
Masculinitas & foeminitas unde	155	Opiniones uariae de opifice, materia & instrumento structurae corporis nostri		130
Masculorum à foemellis diuersitas	170	Opinio Aristotelis de semine		137
Masculi cur in dextro utero, foemellae uero in sinistro ferè gerantur	171	Ordo in respiratione quid		42
Medici boni opus	87	Ordo formationis foetus & eorum quae foetus tempore producantur in utero		141. 143
Membranae circumossales	142	Orthopnoea quid		33
Membranosa omnia ex semine ortum habent	144	Orthopnoea habet spiritum paruum & densum		83
Membra genitalia utrorumque tantum situ differunt	173	Os sacrum		106
Menstruorum proprietas	134	Ossa pubis		106
Menstrua semini ei aculato non obuiam uenire	135	Ossis capitis generatio		120
Menstruus sanguis utero alienus	138	Oscitationes sanat spiritus rarus & magnus		90
Menstrui sanguinis ratio	174	Ostrea caeca		174
Mente motorum exemplum, & magnae longaeque actiones	36	Oua gallinarum & piscium citra masculi coitionem		168
Mente motorum spiritus qualis	36	P		
Morbi qui ex acutis nascantur	88	Partium corporis defluxus & alteratio, & earum mutua auxilia		124
Mors unde	21	Partium corporis regeneratio possibilis uenis ex ceptis		147
Mulieris uas feminale	139	Partes corporis solidae, ex sanguine generantur & nutriuntur		157
Muliebris seminis utilitas	167	Paruitas causa densitatis est		82
Musculi intra septum transuersum, thoracem mouentes & respirationi seruiantes xxij	7	Pellicula geniturae obuoluta ex uiscositate seminis crassa & calida generatur		136
Musculorum affectiones propriae	40	Pelliculae circum genituram obuolutae foramen quo alimentum trahitur		139
Musculorum motus falsò pronuntiatarum sententiarum catenula	129	Phlegmone ab Hippocrate phlogosis dicitur		80
Musculi	144	Phrenitici paucibilibi		91
N		Plantarum generatio		118
Nares cerebri organum respiratorium	20	Q 2 Plantae		
Nasalia	47			
Nata ex sanguine deperdita quae non regenerantur				

INDEX

Plantæ duplicē ex seminibus habent exortū	142
Pleuritidis periphrasis	59
Pneumatodes & Pneumantias quid significant	
95. & 97	
Podex quid	106
Popularium morborum libri	59
Pregnantis utero innascentia	III. II5
Primum natam partem reliquas non gignere	
124	
Principia tria corpus gubernantia	131
Principia foetus tria	141
Principia foetus acquisitiva duo	142
Principium sensus & motus	122
Principium in naturæ operibus non solum totius dimidium, sed ipsum totum est	137
Pudendum muliebre	107
Pulsus quid	30
Pulmo cordis organum respiratorium	20
Pulsus & respirationis eadem ratio	26. & 27
Pulsus uelocis causa	26
Pulsus dēsī causa	27
Pulsus arteriarum in partibus inflammatis	31
Q	
Quatuor coniugia siue paria difficilis re- spirationis	73
Questio de corporum fictore quis sit	125
Questio difficilima de anima partes corporis mo- uente, & ea quæ ipsas struxit	127
R	
Raro contingens, uniuersalem sententiam non discindit	56
Reciprocatio aliud q̃ reuersio	53
Respiratoriæ observationis utilitas	3
Respirationis causæ tres	7
Respirationis partes quatuor	8. 23
Respirationis utilitas	16
Respirationis frequentioris & rarioris in sanis causæ uariæ	18. 19. 29
Respirandi difficultas simplex & composita	24
& 38	
Respirationis secundum naturam differentiæ	
24	
Respiratoriæ difficultatis partes sex	24
Respirationis & pulsus diuersitates	30
Respirationis difficilis species diuersæ	19. 28
29. 30. 33	
Respirationis uelocis causa	26
Respirationis densæ causa	27
Respirationis tardæ causa	28
Respirationis magnæ & parvæ causa	28
Respirationum difficultium causæ	25
Respirationis & pulsus similitudo	26. & 27
Respirationis uelocis utilitas	31
Respiratio est actio animalis	31
Respiratio in dolore solo, in ardore solo, in dolor re simul & ardore	32
Respiratio ob perfrigerationem	32
Respirationis exempla Hippocrati obseruata in aegris	50. 51. 52. 54. 57. 59. 62. 63. 64.
65. 66. 67. 68	
Respirationem paruam comitatur deusa & ue- lox	35
Respirationis differentiæ in uitij dolore inferen- tibus & non inferentibus	34
Respirationis magnæ & parvæ dinotio	37
Respiratio inequalis, ordinata, inordinata	38
Respirationis excellentia duplex	41
Respirandi difficultates compositiæ quæ ad præ- notiones faciunt	45
Respirandi difficultates iuxta tres causas respi- rationis	46
Respirare per tempus quid	55
Respiratio calida & frigida	76
Respirare dense, & citò expirare idem	82
Respiratio stertorosa est parua & densa	84
Respiratio parua & rara	86
Respiratio breuis phreniticis & perfrigeratos sanat	91
Responsio temeraria, ab homine moderato facta, mala censetur	39
Rhenes & duæ uesicæ in hepatis purgationem generate	125
S	
Sanguis immodice calidus in uapores fumo- sos, spiritui animali contrarios dispergi- tur	20
Secundæ	112. 114. 140
Secunda, iuxta uasorum uteri oscula accrescit	
III	
Sectionum dinotiones, ex uenis, nervis, arterijs, corporum substantia	122. 123
Semen an intus maneat concepturis experimen- ta	132
Ex semine generatur uena, arteria & nerui, non ex sanguine ut Aristoteles putauit	136. 140
Seminis facultates	138
Semen	

IN GALENUM

Semen utero familiare	138	Spirationis & effatus discrimen	11
Semen muliebre	139	Spiratio brevis quæ & quibus commoda	92
Seminis definitio	146.165.169	Spiratio longa quæ	92
Semen quomodo generetur & unde	145.146	Spiritus qualitate indigemus	11
Seminalis meatus	149	Spiritus animalis quid sit	19
Seminis testium qualitas in omnes animalis par- tes distribuitur	155	Spiritum animale nutrit inspiratio per na- res	20
Semen coaceruat abstinentia à uenere	156	Spiritus rarus qui dicatur	50
Seminis muliebris effusio per somnum	160	Spiritus rarus & per multum tempus idem	51
Seminis muliebris utilitas	161	Spiritus imminutus quid	53
Seminis utrorumque permixtione unum semen per- fectum fieri falsum	161	Spiritus densus, magnus & rarus, frigidus, den- sus & magnus	78.79
Semen scemineum sensibus cognoscitur	167	Spiritus frigidus cur perniciosus	86
Semen muliebre cur non sit generatiuum	168	Spiritus statim reuulsus quid	87
Seminum differentia & necessitas	169	Spirituum protensiones	87
Seminalium organorum constitutio	149	Spiritus intus relictus & intra duplicatus	87
Seminale uas longissimum	149	Spiritus densus à coarctatione locorum siue spira- tionis prohibitione generatur	82
Seminalia uas habere in sceminis, quemadmo- dum mamma in uiris falsum	160	Spiritus interceptione respiratio non penitus pe- rit	91
Seminarius humor qualis sit	156	Spiritus non solutus	95
Senem appellat Hippocratem Galenus ob etatis honorem	64	Spiritus simpliciter pro denso accipitur	96.97
Sententie uarie de respirationis utilitate	9	Spiritus sublimis	95.97
Sexus partes an seminis causa uariantur	170	Spiritus obscurus	98
Signa facultatis animalis affectæ	47	Stertorosa respiratio & orthopnoea coinci- dunt	84
Similaritas quid	145	Substantia pro materia	164
Similarium partium semen	169	Suffocationis cause	12
Similia	8.14.15.25.39.40.51.53.69.81	Suffocatio in cohibitione respirationis, quur fiat	13
Similitudines uarie qualitatem & interitum indi- cantes	14.15	Suffocatio ex specubus graueolentibus, domi- bus recens calce oblitis & prunarum extin- ctarum foetore	17
Similitudo natorum ad parentes Galeno dubia, ac de ea opiniones uarie	130		
De similitudine natorum ad parentes dubita- tio	169		
Similitudines natorum duplices, speciei & for- mæ	170		
Similitudo natorum ad parentes circa diuersas partes	170		
Similitudinis sexus ad sexum causa est tempera- mentum qualitatum, siue caliditas & frigidi- tas	171		
Singultus & oscitationes sanat spiritus deten- tio	90		
Sophistarum ostentatio	37		
Sophistarum ignorantia	50		
Spathomela	159		
Sphister quid	106		
Spina gibba	106		
Spina medulla	141		
		T Alparum oculi quales sunt	173
		Tendines	144
		Tensiones manuum & pedum ob semen in utero coaceruatam	160
		Testium arterie & uenæ	110
		Testes foeminarum	110
		Testium arteria & uena pampinoso- ris	145
		Testes non adiuuant seminis generationem secun- dum Aristotelem	146
		Testium uis maxima	150
		Testium in foeminis situs	150.158
		Testium uolucrum situs	150.153
		Q Testes	

INDEX

Testes exectos consequentia	150	Venæ quam ob causam quibusdam regenerantur	146
Testes totum alterant corpus	151	Veneris usus immodicus semen exhaurit	156
Testium utilitas, ea ferè quæ cordis	151	Veneria uoluptas uitalem firmitatē dissoluit	156
Testium collatio ad pondera textorū appensa staminibus, inepta	152	Ventorum generatio	134
Testes suum	153	Vermes cæci	174
Testium seminaliumq; uasorum conclusio contra Aristotelem	155	Vesicæ situs	106
Testis dexter, quo masculorum aut foemellarum genitor arguatur	172	Virga uirilis ut collo uteri respondet, ita præputium pudendo muliebri	172
Testicularis uena Epididymis	149	Vmbilicus	112
Thoracis inflammati exemplum	31	Voluptatis uis	157
Testicularis uena, quale corpus	157	Vragus	112.114
Testicularis uena quid sit	158	Vteri situs, figura & magnitudo	106
Thoracis tubercula qualem efficiant respiratio-		Vterus quæ contingit	107
nem	33	Vterus quibus appendet & quibus connectitur	108
Thoracis collapsio	47	Vtero uicina & familiaria corpora	107
Tria inuestiganda circa foetus principium	135	Vteri cornua siue apices	107
Tunicarum uteri crassitudo	109	Vtero quæ inscrantur	108
Tunica rubicunda	110	Vteri uenæ & arteriæ	108
	V	Vterus à quibus nutritur & quibus coalescit	108
Vasorum secundæ mixtura	112	Vteri tunica	109
Vasa seminalia	110.114	Vteri collum	109
Vasa seminalia quomodo semine repleantur	157	Vteri colli foramen	109
Vas seminale quando plenum & quando uacuum	158	Vteri obuolutio circum semen	132
Vasa testes nutrientia mulieribus iisdem ex uenis & arterijs procedunt quibus & uiris	173	Vteri stomachus	135
Vasa uteri & scroti à similibus nutriuntur	173	Vteri uasorum generatio prima	147
Venarū & arteriarū ratio diuersa	116.118.140	Vteri specilla uaria	159
Vena testicularis cur producta	157	Vterus inuersus extra propendens	172
Venæ causæ ortus dubius	123	Utilitas libelli Claudij Galeni de foetus formatione	121
		Vulua suis pampiniformis	107

Indicis nouem librorum Galeni finis.

INDEX CHARTARVM
utriusque operis.

abcdefghijklmnopqrstuxy ABCDEFGHIKLMNO
PQ. Omnes terniones præter H quaternionem & Q duernionem.

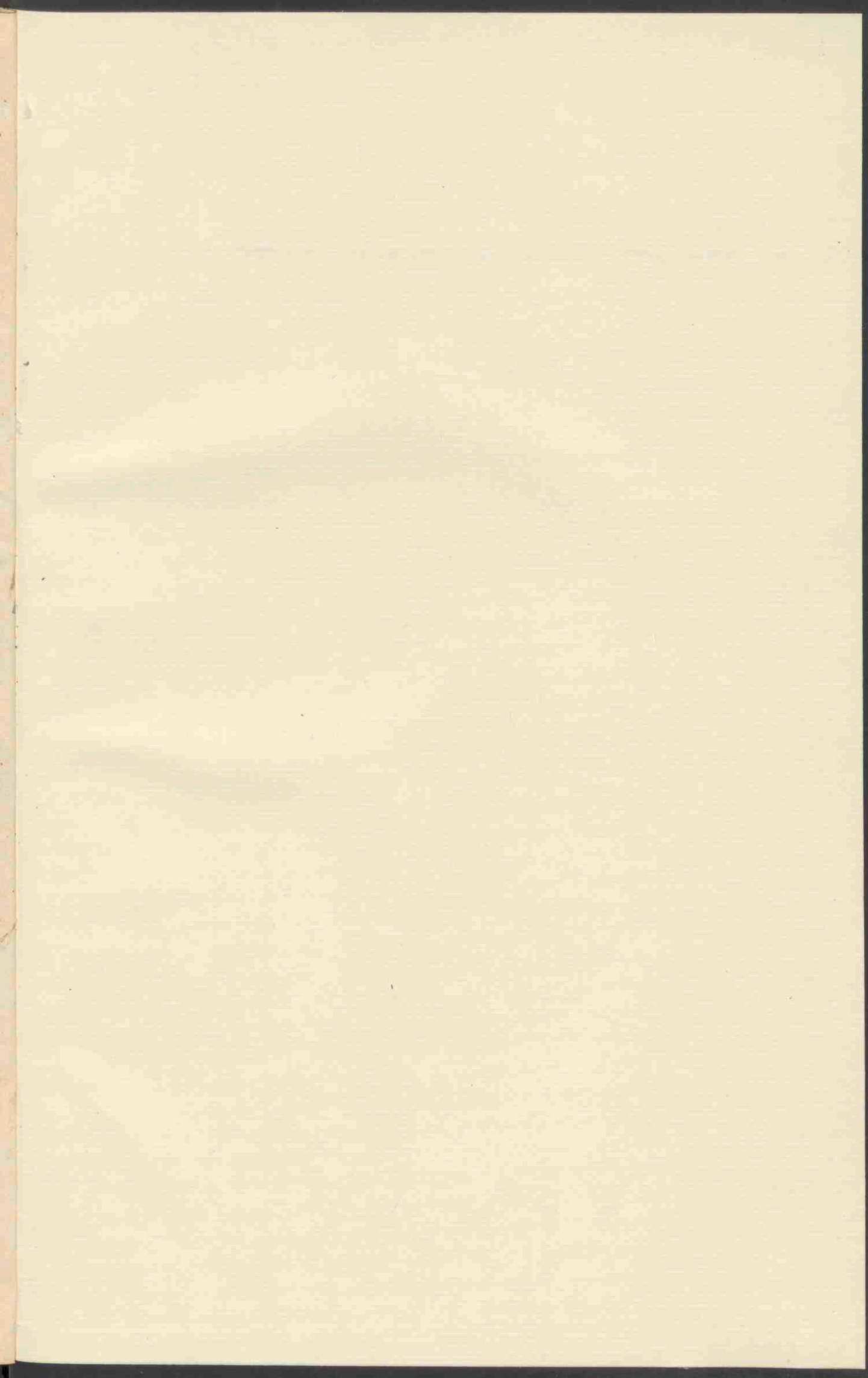
BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA PER
HIERONYMVM FROBENIVM ET NICO/
LAVM EPISCOPIVM MENSE MAR/
TIO, ANNO M D CXXVI
XXXVI

FRO

BEN.

OCN 29082760

